

วารสาร มจร.อุบลปริทรรศน์
JOURNAL OF MCU UBON REVIEW

ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๑ มกราคม-เมษายน ๒๕๖๐

Vol.2 No.1 January-April 2017

ISSN : 2539-5726

สำนักงานวารสาร มจร.อุบลปริทรรศน์ คณะสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาเขตอุบลราชธานี

หมู่ ๑ ถนนสมเด็จ ตำบลกระโสบ อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี

E-mail..mcuubon99.journal@gmail.com, เว็บไซต์ www.ubon.mcu.ac.th

ทัศนะและความคิดเห็นที่ปรากฏในบทความในวารสาร มจร.อุบลปริทรรศน์

ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้นและไม่ถือเป็นทัศนะและ

ความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการวารสาร มจร.อุบลปริทรรศน์

วารสาร มจร.อุบลปริทรรศน์

JOURNAL OF MCU UBON REVIEW

ISSN : 2539-5726

ปีที่ 2 ฉบับที่ 1 มกราคม-เมษายน 2560 Vol.No.1 January-April 2017

๑ วัตถุประสงค์

วารสาร มจร.อุบลปริทรรศน์ เป็นวารสารวิชาการ (ปีละ 3 ฉบับ ฉบับที่ 1 มกราคม-เมษายน, ฉบับที่ 2 พฤษภาคม-สิงหาคม, ฉบับที่ 3 กันยายน-ธันวาคม)

มีวัตถุประสงค์ เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้เผยแพร่ผลงานทางด้านวิชาการและงานวิจัยของ คณาจารย์ นักวิชาการ นักวิจัย นิสิตนักศึกษาและบุคคลทั่วไป ได้มีโอกาสเผยแพร่ผลงานทางวิชาการและ ผลงานวิจัยทางสังคมศาสตร์และแขนงวิชาที่เกี่ยวข้องอันได้แก่ พระพุทธศาสนา รัฐศาสตร์ รัฐประศาสน ศาสตร์ มนุษยศาสตร์ การจัดการ สังคมวิทยา เศรษฐศาสตร์ พัฒนาสังคมและการศึกษา ตลอดจนบท วิเคราะห์ที่เสนอทางออกของปัญหาให้แก่สังคม อันเป็นประโยชน์แก่การต่อยอดองค์ความรู้ ในการพัฒนา ชุมชนและสังคม ตลอดจนประเทศไทย

บทความที่ส่งมารับการตีพิมพ์ในวารสาร มจร.อุบลปริทรรศน์ จะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการ พิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การ เสนอบทความ เพื่อตีพิมพ์ในวารสาร มจร.อุบลปริทรรศน์ อย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไป ตามเกณฑ์ของวารสาร บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ได้รับการตรวจสอบทางวิชาการจากผู้ทรงคุณ (Peer Review) อย่างน้อย 2 ท่านต่อบทความ

ทัศนะและความคิดเห็นที่ปรากฏในบทความในวารสาร มจร.อุบลปริทรรศน์ ถือเป็นความ รับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการวารสาร มจร.อุบลปริทรรศน์ เป็นความคิดเห็นส่วนตัวของผู้มีพันธับทความ กองบรรณาธิการไม่จำเป็นต้องเห็นด้วย และไม่มีข้อผูกพันด้วยประการใดๆ ทั้งปวง

๑ เจ้าของ

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี
หมู่ที่ 1 ตำบลกระโสม อำเภอมือเมือง จังหวัดอุบลราชธานี 34000 โทร.08-1790-8464,
08-0724-7658 E-mail..mcuubon99.journal@gmail.com, เว็บไซต์ www.ubon.mcu.ac.th

๑ ที่ปรึกษาวารสาร (Advisors)

1. พระพรหมบัณฑิต,ศ.ดร.	อธิการบดี
2. พระพรหมสิทธิ	ประธานสภา มจร.วิทยาเขตอุบลราชธานี
3. พระเทพวรจารย์,ดร.	รองอธิการบดี มจร.วิทยาเขตอุบลราชธานี
4. พระราชวรมณี,ดร.	รองอธิการบดีฝ่ายกิจการนิสิต
5. พระโสภณวชิราภรณ์	รองอธิการบดีฝ่ายกิจการต่างประเทศ
6. พระสุธีรัตนบัณฑิต,ดร.	ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์
7. พระอุดมปัญญาภรณ์	รองผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ
8. พระครูสมุห์เฉวียน กตปุญโญ, ดร.	ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายบริหาร มจร.วช.อุบลราชธานี
9. พระครูกิตติคุณโณภาส	ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์อุบลราชธานี
10.พระครูสารสีลคุณ, ดร.	ผู้อำนวยการสำนักวิทยาเขตอุบลราชธานี

๑ บรรณาธิการ (Executive Editor)

พระครูวุฒิธรรมบัณฑิต,ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.

๑ ผู้ช่วยบรรณาธิการ (Assistant Editor)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บรรยวสิทธิ์ ฝางคำ, พระมหาคำพันธ์ ปภาโว,ดร.

๑ กองบรรณาธิการ (Editorial Board)

1. ศาสตราจารย์ ดร.บุญทัน ดอกไธสง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
2. รองศาสตราจารย์ ดร.สุเทพ อ่วมเจริญ	มหาวิทยาลัยศิลปากร
3. รองศาสตราจารย์ ดร.ภักดี โพธิ์สิงห์	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
4. รองศาสตราจารย์สมหมาย ชินนาค	มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
5. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บรรยวสิทธิ์ ฝางคำ	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
6. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกียรติศักดิ์ บังเพลิง	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
7. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมหมาย ปะติตังโ	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
8. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัตนะ ปัญญาภา	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
9. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระชัย ยศโสธร	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
10.ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญเลิศ ราชิต	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
11.ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุชาติ บุญย์ชยานนท์	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
12.ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุพิมล ศรีศักดิ์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
13.ดร.อิทธิรัตน์ เหล่าคมพญาจารย์	มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
14.พระมหาบุญนา ประทุมชาติ,ดร.	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

๑ ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณากลับกรองบทความ (Peer Review)

ผู้ทรงคุณวุฒิภายใน

1. พระราชปรียัติกวี, ศาสตราจารย์ ดร.	รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ
2. พระครูปริยัติกิตติธำรง,รองศาสตราจารย์ ดร.	คณบดีคณะสังคมศาสตร์
3. พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, รองศาสตราจารย์ ดร.	ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายวิชาการ
4. พระมหาบุญเลิศ อินทปญฺโญ,รองศาสตราจารย์	รองคณบดีฝ่ายวิชาการ คณะสังคมศาสตร์
5. พระครูธรรมธรศิริวัฒน์ สิริวิพัฒน์,ผศ.ดร.	ผอ.สำนักวิชาการ วิทยาเขตอุบลราชธานี
6. ศาสตราจารย์ ดร.จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์	คณะสังคมศาสตร์
7. รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม	คณะสังคมศาสตร์
8. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โกนิฐ์ ศรีทอง	รองคณบดีฝ่ายบริหาร คณะสังคมศาสตร์
9. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เติมศักดิ์ ทองอินทร์	หัวหน้าภาควิชารัฐศาสตร์
10.ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธัชชนันท์ อิศรเดช	คณะสังคมศาสตร์
11.ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธิตูฒิ หมั่นมี	คณะสังคมศาสตร์

ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก

1. Prof. Dr. Neelima Deshmukh	Nagpur University, India
2. ศาสตราจารย์ ดร.เรืองวิทย์ เกษสุวรรณ	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
3. รองศาสตราจารย์สมประสงค์ น่วมบุญลือ	มหาวิทยาลัยศิลปากร (พระราชวังสนามจันทร์)
4. รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคนาภูมิ	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
5. รองศาสตราจารย์ ดร.ชลวิทย์ เจียรจิตต์	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
6. รองศาสตราจารย์ ดร.ฉลอง พันธุ์จันทร์	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
7. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุนันท์ เสนารัตน์	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
8. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนสิทธิ์ สิทธิสูงเนิน	มหาวิทยาลัยศิลปากร (พระราชวังสนามจันทร์)
9. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประยงค์ จันทร์แดง	มหาวิทยาลัยพะเยา
10.ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระชัย ยศโสธร	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
11.ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมปอง สุวรรณภูมา	มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
12.ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประสิทธิ์ กุลบุญญา	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
13. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชื่น ศรีสวัสดิ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

๑ ฝ่ายประสานงานและจัดการ (Coordination and Management)

1. พระมหาเอกชัย อธิปญฺโญ,ดร.	2. พระมหาสิงห์ณรงค์ สิรินทรเมธี, ดร.
3. พระครูจินดาสารานุกูล,ดร.	4. พระมหาสุริยัน อุตโตโร
5. นายพูนศักดิ์ หอมสมบัติ	6. นายสมนึก จันทร์โสภา

๑ เลขานุการ (Secretary)

นายไชยสิทธิ์ อุดมโชคนามอ่อน

๑ ผู้ช่วยเลขานุการ (Assistant Secretary)

พระศิวเดชน์ ญาณวโร และนางสาวศรীরรรณ นามเกษ

๑ กำหนดออกเผยแพร่ปีละ 3 ฉบับ

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม – เมษายน

ฉบับที่ 2 เดือนพฤษภาคม – สิงหาคม

ฉบับที่ 3 เดือนกันยายน – ธันวาคม

๑ พิมพ์ที่

วิทยาการพิมพ์ เลขที่ 336-338 ถนนผาแดง ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี
34000 โทรศัพท์ 045-250692 โทรสาร 045-265756

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทบรรณาธิการ	(6)
บทความวิจัย	
กลยุทธ์การระดมทรัพยากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในกลุ่ม “สำนักงานนครชัยบุรินทร์” ไพฑูริย์ ภาวราชดิ	1
รูปแบบการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ พระมหาแสงมะณี รูปสอาด	17
การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ เรื่อง แรงกับการเคลื่อนที่ของวัตถุ โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น(7E)สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พรทิพย์ เจริญใจ, ขวนพิศ รักษาพวก	39
ผลการใช้ชุดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร หน่วย TENSES กลุ่มสาระ การเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 วิไลรัตน์ ขาดิขานาญ, ดร.ศิริพร พึ่งเพ็ชร	56
การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่องประเพณีบุญเดือนหกสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พวงรัตน์ คุ่มคง, ดร.เดือนเพ็ญพร ชัยภักดี	73
ระบบโทรศัพท์ IP-PBX สำหรับสถานศึกษาและหน่วยงานภาครัฐ ภัครพล อัจจาษา	88
ศึกษาโครงสร้างความสัมพันธ์ของระบบสังคมในพิธีบูชาเจดีย์ชุมชนกะเหรี่ยง (โปว์และสะกอว์) ลัทธิฤๅษี นิกายตะละกู ผ่าน “ตำนาน” บ้านหม่องก๊ว อำเภอลำปาง จังหวัดตาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุขเกษม ขุนทอง และเกรียงไกร กันตีมูล	102
บทบาทของนักศึกษากับการพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองในศตวรรษที่ 21: กรณีศึกษานักศึกษา สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ จิรายุ ทรัพย์สิน, วันชัย สุขตาม, สุรศักดิ์ ชะมารัมย์, และอรรณณ วันฤกษ์	120

เรื่อง	หน้า
แรงงานคืนถิ่น :วิถีชีวิตและการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมในเขตพื้นที่ จังหวัดอุบลราชธานี	134
นายทวี เทศมาศ และผู้ช่วยศาสตราจารย์.ดร.บุญเลิศ ราโชติ	
การประยุกต์ใช้หลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาในวิชาโหราศาสตร์ : ศึกษากรณี พระมหาณรงค์ นราสโร วัดสุทัศนเทพวรารามวรมหาวิหาร กรุงเทพมหานคร	150
สิริ ศุภผล	
บทความวิชาการ	
พัฒนาการราชนาวิสัยในยุคนำประเทศเข้าสู่สังคมโลกและเปลี่ยนแปลง การปกครอง (พ.ศ.2475-พ.ศ.2490)	161
อนุชา ม่วงใหญ่	
การเขียนบทความวิจัยและบทความวิชาการด้านสังคมศาสตร์:ประสบการณ์ ของนักมานุษยวิทยาคนหนึ่ง	181
สมหมาย ชินนาค	
พะยุงต้นสุดท้าย: กับการกำหนดยุทธศาสตร์รัฐในการบังคับใช้กฎหมายให้พ้นวิกฤติ	203
ร.ต.อ.คมเดช ไชยเดือน, ไชยสิทธิ์ อดุลโคชนามอ่อน และรศ.ดร.สัญญา เคนาภูมิ	
บทบาทหน้าที่พระวินัยปิฎกในกฎหมายโบราณลาวล้านช้าง	214
สุทธินันท์ ศรีอ่อน	
พัฒนาเอกสารประกอบการสอนรายวิชาภาษาไทยถิ่นสำหรับครูคณะครุศาสตร์ วิทยาลัยสงฆ์นครน่าน	241
สมคิด นันตะ	
การพัฒนาบุคลากรภาครัฐสู่องค์กรยุคใหม่	256
นบน์อม ไชยวงศ์ และพระมหาอรรถพล นริสโสโร	
การสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานสู่องค์กรคุณภาพ	266
ประวิทย์ ประพันธ์ปรีชา และพระครูไพศาลธรรมานุสิฐ	

เรื่อง	หน้า
นโยบายแก้ไขปัญหาแรงงานต่างด้าวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซัชชญา จันตา และดร.สามารถ บุญรัตน์	277
แนวทางการใช้วิทยาการดิจิทัลเพื่อการจัดการสมัยใหม่ สถาพร กันธิยะ และพระมหาไกรสร โชติปัญญา	287
ภาวะผู้นำในการเปลี่ยนแปลงในองค์กรภาครัฐ สุภัทรชัย เชื้อบุญมี และผศ.ดร.เสนห์ ใจสิทธิ์	303
ภาวะผู้นำในการบริหารจัดการสมัยใหม่ เยาวลักษณ์ มูลเมือง และปิ่นปิ่นท์ เหลืองพิทักษ์	316
แนวคิดเผ่าพันธุ์นิยมที่มีต่อพุทธปรัชญาเถรวาทในทัศนะของพอล วอลเดา พระอดิเรก อาทิจจุพล (โลกะนัง)	326

กลยุทธ์การระดมทรัพยากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษานอกระบบ
และการศึกษาตามอัธยาศัยในกลุ่ม “สำนักงานนครชัยบุรีรินทร์”
Strategies of Educational Resources Mobilization for Development
Non-Formal Education and Informal Education in Group of
“Nakhonchaiburin.”

ไพฑูรย์ ธารชาติ*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาสภาพการระดมทรัพยากรทางการศึกษาของสำนักงานและศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในกลุ่ม “สำนักงานนครชัยบุรีรินทร์” 2) เพื่อสร้างกลยุทธ์การระดมทรัพยากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในกลุ่ม “สำนักงานนครชัยบุรีรินทร์” และ 3) เพื่อประเมินกลยุทธ์การระดมทรัพยากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในกลุ่ม “สำนักงานนครชัยบุรีรินทร์” ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยออกเป็น 3 ระยะประกอบด้วย ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพการระดมทรัพยากรทางการศึกษา วิธีการดำเนินการแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ การศึกษาเอกสารและการศึกษาเชิงสำรวจ เพื่อจัดทำกลยุทธ์ ระยะที่ 2 เพื่อสร้างกลยุทธ์การระดมทรัพยากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในกลุ่ม “สำนักงานนครชัยบุรีรินทร์” โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก ระยะที่ 3 การประเมินกลยุทธ์ โดยวิธีสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามที่มีความเชื่อถือ 0.982 แบบสัมภาษณ์ แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม และแบบประเมินกลยุทธ์การระดมทรัพยากรทางการศึกษา การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. การศึกษาสภาพการระดมทรัพยากรทางการศึกษาโดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากและเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า 1) ทรัพยากรด้านบุคคล (Man) สภาพการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก 2) ทรัพยากรด้านการเงิน (Money) สภาพการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง 3) ทรัพยากรด้าน

* นักศึกษาหลักสูตรปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

วัสดุอุปกรณ์ (Material) สภาพการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง และ 4) ทรัพยากรด้านการจัดการ (Management) สภาพการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

2. การสร้างกลยุทธ์การระดมทรัพยากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในกลุ่ม “สำนักงานนครชัยบุรีรินทร์” มีทั้งหมด 21 กลยุทธ์ 36 มาตรการ 66 ตัวชี้วัด จำแนกออกเป็น 4 ด้าน คือ 1) ทรัพยากรด้านบุคคล (Man) ประกอบด้วย 8 กลยุทธ์ 16 มาตรการและ 29 ตัวชี้วัด 2) ทรัพยากรด้านการเงิน (Money) ประกอบด้วย 4 กลยุทธ์ 8 มาตรการและ 16 ตัวชี้วัด 3) ทรัพยากรด้านวัสดุอุปกรณ์ (Material) ประกอบด้วย 3 กลยุทธ์ 6 มาตรการและ 12 ตัวชี้วัดและ 4) ทรัพยากรด้านการจัดการ (Management) ประกอบด้วย 6 กลยุทธ์ 6 มาตรการ และ 9 ตัวชี้วัด

3. ผลการประเมินกลยุทธ์การระดมทรัพยากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในกลุ่ม “สำนักงานนครชัยบุรีรินทร์” มีความเป็นไปได้และการยอมรับโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งสองด้าน

ABSTRACT

The purposes of this research were 1) to study the status of educational resource mobilization, 2) to creating strategies for mobilizing educational resources, and 3) to evaluate strategies for mobilizing educational resources in order to develop non-formal education and informal education in the group of "Chai Burin Office". The researcher conducted three stages, Phase 1, to study the condition of raising educational resources beyond to draft a strategy composed of documentary studies and exploratory study. Phase 2, to creating educational resource strategies, 9 in-depth interviewees participated. Phase 3, to evaluate strategies for mobilizing educational resources by group discussion, 11 experts participated.

The instruments used in the study were questionnaires, interviews, group discussion logs, and evaluation form of strategies for raising educational resources. Software packages were employed for analyzing quantitative data, statistics used in data analysis are frequency, percentage, mean, and standard deviation. Qualitative data was analyzed by content analysis. The results are as follows.

1. The condition of resource mobilization was found that: 1) the personnel aspect was at a high level; 2) the financial aspect was at a moderate level; 3) the

material and equipment aspect was at a moderate level, and 4) the management aspect was at a high level.

2. Strategies for raising educational resources for the development of non-formal education and non-Formal education in the groups "Chai Burin Office". There are a total of 21 strategies, 36 measures, 66 indicators. It is classified into 4 aspects, namely, 1) the individual aspect consists of 8 strategies, 16 measures and 29 indicators, 2) the financial aspect consists of 4 strategies, 8 measures and 16 indicators, 3) the material and equipment aspects consists of 3 strategies, 6 measures and 12 indicators, 4) the management aspects include 6 strategies, 6 measures and 9 indicators.

3. Evaluate strategies for mobilizing educational resources in order to develop non-formal education and informal education in the group of "Chai Burin Office" Possibility and Acceptance The overall picture is at the highest level and the highest.

1. คำนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 บัญญัติไว้ใน หมวด 8 ว่าด้วยทรัพยากรและการลงทุนทางการศึกษา มาตรา 58 ระบุว่า ให้มีการระดมทรัพยากรและการลงทุนด้านงบประมาณการเงินและทรัพย์สิน ทั้งจากรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชนเอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ สถาบันสังคมอื่น และต่างประเทศมาใช้จัดการศึกษา ให้รัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา โดยอาจจัดเก็บภาษีเพื่อการศึกษาได้ตามความเหมาะสม ทั้งนี้ให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด ให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่น ระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา โดยเป็นผู้จัดและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา บริจาคทรัพย์สินและทรัพยากรอื่นให้แก่สถานศึกษาและมีส่วนร่วมรับภาระค่าใช้จ่ายทางการศึกษาตามความเหมาะสมและความจำเป็น ทั้งนี้ให้รัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่งเสริมและให้แรงจูงใจในการระดมทรัพยากรดังกล่าว โดยการสนับสนุน การอุดหนุนและ ใช้มาตรการลดหย่อนหรือยกเว้นภาษี ตามความเหมาะสมและความจำเป็น ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด

จากรายงานการประเมินคุณภาพภายนอกรอบสาม (พ.ศ. 2556–2557) ศูนย์การศึกษาอิสระและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษา นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย โดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) พบว่า การจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ยังต้องเร่งพัฒนา ด้านผู้เรียน มีผลการทดสอบ N-Net ค่อนข้างต่ำและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนยังต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน มีข้อจำกัดด้านทักษะการฟัง การพูด การอ่าน การเขียน การใช้เทคโนโลยี การใ้รู้ การคิดรวบยอดการสร้างองค์ความรู้ใหม่ การแก้ไขสถานการณ์และการพัฒนาตนเองด้านเทคโนโลยี มีภาระงานที่ต้องรับผิดชอบไม่สามารถมาพบกลุ่มและเข้าร่วมกิจกรรมตามนัดหมาย และบางส่วนมีปัญหาด้านสุขภาพ ด้านครูส่วนใหญ่ไม่มีวุฒิทางการศึกษา มีปัญหาด้านการจัดการเรียนการสอน ขาดการสอนเสริมผู้เรียนรายบุคคล ขาดการประเมินความก้าวหน้าของผู้เรียนและไม่นำผลการนิเทศมาช่วยแก้ปัญหาของผู้เรียนและการวิจัย เพื่อแก้ปัญหาการจัดการกระบวนการเรียนการสอน ด้านการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จัดการเรียนรู้ไม่ตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล ขาดการสอนซ่อมเสริมเนื้อหาที่ค่อนข้างยากและเทคโนโลยีเพื่อการสืบค้นข้อมูลไม่เพียงพอกับผู้เรียน ด้านสถานศึกษาควรพัฒนาและปรับปรุงรูปแบบการเรียนรู้เพื่อให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น พัฒนาครูให้มีความรู้เรื่องการทําวิจัยชั้นเรียน และวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน ขาดเครื่องมือการนิเทศ การนิเทศติดตามผู้เรียนมีค่อนข้างน้อย ขาดเครื่องมือการประเมินความสามารถในการคิดและการปรับตัวเข้ากับสังคมและไม่นำผลการนิเทศมาพัฒนาครูเป็นรายบุคคล ไม่มีพัฒนาบุคลากรด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ยังไม่มีประสิทธิภาพและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศยังไม่เป็นระบบ ขาดความชัดเจน ไม่สะดวก รวดเร็วต่อการใช้งาน ด้านภาคีเครือข่าย มีปัญหาด้านการขาดความร่วมมือจากคณะกรรมการสถานศึกษา และไม่ปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ ด้านอาคารสถานที่ อาคารไม่เป็นเอกเทศ บรรยากาศไม่เอื้อต่อการเรียนรู้และด้านผลผลิต ยังไม่เป็นที่ยอมรับของสังคมและยังไม่เป็นไปตามมาตรฐาน (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน), 2557)

จากสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นนักการศึกษาและนักบริหาร มีความสนใจที่จะทำวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การระดมทรัพยากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในกลุ่ม “สำนักงานนครชัยบุรีรินทร์” จะได้เป็นแนวทางในการพัฒนาต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพการระดมทรัพยากรทางการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในกลุ่ม “สำนักงานนครชัยบุรีรินทร์”

2.2 เพื่อสร้างกลยุทธ์การระดมทรัพยากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษานอก

ระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในกลุ่ม “สำนักงานนครชัยบุรีรินทร์”

2.3 เพื่อประเมินกลยุทธ์การระดมทรัพยากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในกลุ่ม “สำนักงานนครชัยบุรีรินทร์”

3. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

3.1 ประโยชน์เชิงวิชาการ เป็นการนำเสนอสภาพการปฏิบัติการระดมทรัพยากรเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษา และนำเสนองานวิจัยที่ยึดหลักการมีส่วนร่วม (participation) ในขั้นตอนการสร้าง การพัฒนาและการประเมินกลยุทธ์การระดมทรัพยากรเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในกลุ่ม”สำนักงานนครชัยบุรีรินทร์”

3.2 ประโยชน์เชิงการประยุกต์ใช้ ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในกลุ่ม”สำนักงานนครชัยบุรีรินทร์”สามารถนำผลการวิจัยครั้งนี้ ไปใช้เพื่อปรับปรุงและพัฒนาการจัดการศึกษา ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อการจัดศึกษา โดยปรับให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละพื้นที่

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัย เรื่อง กลยุทธ์การระดมทรัพยากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในกลุ่ม”สำนักงานนครชัยบุรีรินทร์”มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการระดมทรัพยากรทางการศึกษาและร่างกลยุทธ์การระดมทรัพยากรทางการศึกษา เพื่อพัฒนาและประเมินกลยุทธ์การระดมทรัพยากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในกลุ่ม”สำนักงานนครชัยบุรีรินทร์”จากวัตถุประสงค์ดังกล่าว ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยเป็น 3 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพการระดมทรัพยากรทางการศึกษาเพื่อจัดทำร่างกลยุทธ์การระดมทรัพยากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในกลุ่ม “สำนักงานนครชัยบุรีรินทร์”โดยการศึกษาเอกสารและการศึกษาเชิงสำรวจ กลุ่มเป้าหมายประกอบด้วย ผู้บริหารการศึกษาและรองผู้อำนวยการ ผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้บริหารสถานศึกษา เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานระดับอำเภอ/จังหวัดและครู กศน.ตำบล

ระยะที่ 2 การสร้างกลยุทธ์การระดมทรัพยากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในกลุ่ม “สำนักงานนครชัยบุรีรินทร์”โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน

ระยะที่ 3 การประเมินกลยุทธ์การระดมทรัพยากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในกลุ่ม “สำนักงานนครชัยบุรีรินทร์” โดยการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 11 คน เพื่อประเมินกลยุทธ์โดยอิงการประเมิน ที่มีความเป็นไปได้ (Feasibility) และการยอมรับ (Acceptability) ให้เป็นกลยุทธ์ที่สมบูรณ์

5. สรุปผลการวิจัย

5.1 สภาพการระดมทรัพยากรทางการศึกษา

ผลจากการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ค้นพบสภาพการปฏิบัติการระดมทรัพยากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในกลุ่ม “สำนักงานนครชัยบุรีรินทร์” ดังนี้

1) ผลการศึกษาระดับการปฏิบัติการระดมทรัพยากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในกลุ่ม “สำนักงานนครชัยบุรีรินทร์” โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมากและปานกลาง โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการจัดการ รองลงมาคือ ด้านบุคคล และด้านวัสดุอุปกรณ์ ตามลำดับ และด้านที่ต่ำที่สุด คือ ด้านเงินทุน

2) ผลการศึกษาระดับปฏิบัติ การระดมทรัพยากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในกลุ่ม “สำนักงานนครชัยบุรีรินทร์” ด้านบุคคล (Man) โดยภาพรวม พบว่า ค่าเฉลี่ยระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ การขอความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่ตำรวจ เจ้าหน้าที่ปกครอง มาให้ความรู้ด้านการปกครอง การป้องกันยาเสพติด การวินยจราจรแก่นักศึกษา การกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของบุคลากรในการปฏิบัติงานอย่างชัดเจน และ การเชิญปราชญ์ชาวบ้านมาให้ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นแก่นักศึกษา ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ การเชิญนักกฎหมายมาให้ความรู้ด้านกฎหมาย สิทธิและหน้าที่ แก่นักศึกษา

3) ผลการศึกษาระดับปฏิบัติการระดมทรัพยากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในกลุ่ม “สำนักงานนครชัยบุรีรินทร์” ด้านการเงิน (Money) โดยภาพรวมพบว่า ค่าเฉลี่ยระดับการปฏิบัติ อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก คือ การจัดทำแผนการจัดการการเงินขององค์กรที่ชัดเจน โปร่งใสตามหลักธรรมาภิบาลที่สามารถตรวจสอบได้ การประชุมวางแผนการระดมทุนโดยมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง และ การขอรับบริจาคจากผู้มีจิตศรัทธาใน

การสนับสนุนการศึกษา ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ การจัดหารายได้จากแหล่งทุนที่เป็นเครือข่ายจากต่างประเทศ

4) ผลการศึกษาระดับปฏิบัติ การระดมทรัพยากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาการจัดศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในกลุ่ม “สำนักงานนครชัยบุรีรินทร์” ด้านวัสดุอุปกรณ์ (Material) โดยภาพรวม พบว่า ค่าเฉลี่ยระดับการปฏิบัติ อยู่ในระดับ ปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก คือ การบริหารที่นำมาใช้กับการดำเนินงานตามวงจรพัสดุ เพื่อการจัดซื้อจัดหา การใช้การบำรุงรักษา และเพื่อการจำหน่าย การสร้างสัมพันธ์ที่ดี ต่อเนื่อง ระหว่างผู้ให้การสนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์ในการเรียนการสอน และการสนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอนของภาคีเครือข่าย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานในพื้นที่ ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ การขอรับการสนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์จากหน่วยงานองค์กรชุมชน และเอกชน อย่างสม่ำเสมอ

5) ผลการศึกษาระดับปฏิบัติการระดมทรัพยากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาการจัดศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในกลุ่ม “สำนักงานนครชัยบุรีรินทร์” ด้านการจัดการ (Management) โดยภาพรวมพบว่า ค่าเฉลี่ยระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 4 อันดับแรก ได้แก่ การสร้างการยอมรับให้เกิดขึ้น และขยายวงกว้างออกสู่สังคมให้เกิดการรับรู้เกี่ยวกับการระดมทรัพยากรทางการศึกษา การจัดทำข้อมูลสารสนเทศอาชีพ และรายได้ของชุมชนเพื่อใช้ในการระดมทรัพยากรทางการศึกษาและการจัดระบบการควบคุม กำกับ ติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากรอย่างชัดเจน การจัดทำรายงานประเมินผลการใช้วัสดุอุปกรณ์ครุภัณฑ์ในการจัดการศึกษาตามระยะเวลาที่กำหนดตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ การจัดทำบัญชี รายรับ-รายจ่ายเงินบริจาคถูกต้อง โปร่งใสตรวจสอบได้

5.2 ผลการสร้างกลยุทธ์การระดมทรัพยากรทางการศึกษา

ผลการสร้างกลยุทธ์การระดมทรัพยากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาการจัดศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในกลุ่ม “สำนักงานนครชัยบุรีรินทร์” 4 ด้าน ดังนี้

1) กลยุทธ์การระดมทรัพยากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาการจัดศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในกลุ่ม “สำนักงานนครชัยบุรีรินทร์” ด้านบุคคล (Man) ประกอบด้วย 7 กลยุทธ์ 15 มาตรการ 26 ตัวชี้วัด

2) กลยุทธ์การระดมทรัพยากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาการจัดศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในกลุ่ม “สำนักงานนครชัยบุรีรินทร์” ด้านเงินทุน ประกอบด้วย 5 กลยุทธ์ 9 มาตรการ 19 ตัวชี้วัด

3) กลยุทธ์การระดมทรัพยากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในกลุ่ม“สำนักงานนครชัยบุรีรินทร์”ด้านวัสดุอุปกรณ์ (Material) ประกอบด้วย 4 กลยุทธ์ 7 มาตรการ 15 ตัวชี้วัด

4) กลยุทธ์การระดมทรัพยากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในกลุ่ม“สำนักงานนครชัยบุรีรินทร์”ด้านการจัดการ (Management) ประกอบด้วย 7 กลยุทธ์ 7 มาตรการ 14 ตัวชี้วัด

5.3 ผลการประเมินกลยุทธ์การระดมทรัพยากรทางการศึกษา

ผลการประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิ เห็นว่า กลยุทธ์การระดมทรัพยากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในกลุ่ม“สำนักงานนครชัยบุรีรินทร์” โดยภาพรวมมีความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากและมากที่สุด ทั้งกลยุทธ์ มาตรการและตัวชี้วัด ส่วนค่าเฉลี่ยการยอมรับกลยุทธ์การระดมทรัพยากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในกลุ่ม“สำนักงานนครชัยบุรีรินทร์”โดยภาพรวม อยู่ในระดับ มากและมากที่สุด ประกอบด้วยกลยุทธ์ที่ผ่านการประเมินความเป็นไปได้ (Feasibility)และการยอมรับ (Acceptability) แล้ว ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้คำแนะนำปรับกลยุทธ์ให้สอดคล้องกับเครื่องมือการบริหารจัดการ ดังนี้

1) กลยุทธ์การระดมทรัพยากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในกลุ่ม“สำนักงานนครชัยบุรีรินทร์” ด้านบุคคล (Man) ประกอบด้วย 8 กลยุทธ์ ประกอบด้วย (1) การสร้างและพัฒนาเครือข่ายภูมิปัญญาไทย ปราชญ์ชาวบ้านหรือผู้นำชุมชน (2) การส่งเสริมการเรียนรู้แบบ Active Learning หรือการเรียนรู้แบบส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ค้นคว้าด้วยตนเอง (3) การติดต่อประสานงานทางตรงและทางอ้อมกับศิษย์เก่า บุคคลผู้ปกครอง เครือข่ายพัฒนา และชุมชน เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน (4) การยึดคุณธรรมในการบริหารงานและมีแผนการพัฒนาบุคคล (5) การบริหารจัดการบุคลากรด้วยความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ (6) การประชาสัมพันธ์ผลงานและกิจกรรมการเรียนรู้ของนักศึกษาอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ (7) การอบรม พัฒนา ครู เครือข่าย ผู้นำชุมชนและกรรมการสถานศึกษา (8) การสร้างความสัมพันธ์เชิงรุกกับบุคคล ชุมชน หน่วยงานภาครัฐและเอกชนในพื้นที่

2) กลยุทธ์การระดมทรัพยากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในกลุ่ม “สำนักงานนครชัยบุรีรินทร์” ด้านเงินทุน (Money) ประกอบด้วย 4 กลยุทธ์ ประกอบด้วย (1) การสร้างเครือข่ายที่เข้มแข็ง การมีส่วนร่วมและการทำงานเป็นทีมในการระดมเงินทุน (2) การพัฒนาทีมงานสร้างสัมพันธภาพที่ดีต่อชุมชนและหน่วยงานในท้องถิ่นเพื่อการระดมเงินทุน (3) การบริหารเงินทุนและงบประมาณด้วยความโปร่งใส และตรวจสอบได้ (4)การประสานงานความร่วมมือหรือการทํำบັນที่ก่ข้อตกลงกับองค์กรต่างๆเพื่อสนับสนุนการศึกษาของ กศน.

3) กลยุทธ์การระดมทรัพยากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในกลุ่ม“สำนักงานนครชัยบุรีรินทร์” ด้านวัสดุอุปกรณ์ (Material) ประกอบด้วย 3 กลยุทธ์ ประกอบด้วย (1) การรณรงค์ขอรับการบริจาควัสดุอุปกรณ์ จากชุมชนและผู้เกี่ยวข้องต่างๆ ทั้งรายปีและเฉพาะกิจ (2) การจัดทำโครงการเพื่อขอรับการสนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์ (3) การพัฒนาแผนการบริหารจัดการด้านวัสดุ อุปกรณ์

4) กลยุทธ์การระดมทรัพยากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในกลุ่ม “สำนักงานนครชัยบุรีรินทร์”ด้านการจัดการ (Management) ประกอบด้วย 6 กลยุทธ์ ประกอบด้วย (1) การสร้างคุณภาพ ภาพลักษณ์และอัตลักษณ์ขององค์กร (2) การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการจัดการศึกษา (3) การบริหารจัดการองค์กรให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (4) กลยุทธ์บูรณาการการส่งเสริมสนับสนุนการเรียนรู้ชุมชนข้ามหน่วยงานในพื้นที่ (5) การพัฒนาระบบข้อมูลและสารสนเทศเพื่อการจัดการศึกษาของ กศน. (6) การกำกับ ติดตามและประเมินผลกลยุทธ์ด้านบุคคล การเงินและวัสดุอุปกรณ์

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 สภาพการระดมทรัพยากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในกลุ่ม“สำนักงานนครชัยบุรีรินทร์”โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากและปานกลาง ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ทรัพยากรด้านการจัดการ (Management) และรองลงมาคือ ทรัพยากรด้านบุคคล (Man) และทรัพยากรด้านวัสดุอุปกรณ์ (Material) ตามลำดับและด้านที่ต่ำที่สุด คือ ทรัพยากรด้านเงินทุน (Money)

6.2 กลยุทธ์การระดมทรัพยากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในกลุ่ม“สำนักงานนครชัยบุรีรินทร์”ผู้วิจัยมีความเห็น ดังนี้

1) การระดมทรัพยากรด้านบุคคล การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้นักศึกษานั้นเป็นสิ่งสำคัญที่สุดเพราะเป็นกระบวนการสร้างคนให้เป็นคนดี โดยเฉพาะผู้ที่เสียโอกาสที่จะเข้าศึกษาภาคบังคับ เพื่อให้เขามีความรู้ความสามารถในการประกอบอาชีพและอยู่ได้ในสังคมอย่างมีศักดิ์ศรี สถานศึกษาจะต้องใช้ความสามารถประสานงานและขอความอนุเคราะห์หรือระดมทรัพยากรบุคคลในอาชีพต่างๆ ตลอดทั้งผู้นำชุมชนหรือปราชญ์ชาวบ้าน หรือนักศึกษาที่จบการศึกษาแล้วมีอาชีพการงานที่มั่นคงมาช่วยเสริมความรู้ทักษะชีวิตหรือประสบการณ์ต่างๆ ที่บุคคลเหล่านั้นได้พบได้เห็นมา ที่มีความสำเร็จในการประกอบอาชีพ การดำรงชีวิตอย่างมีความสุข ก็จะเป็นการเสริมสร้างประสบการณ์ชีวิตให้กับนักศึกษา ในด้านวิทยากร กศน. มีบุคลากรที่จบการศึกษาที่หลากหลาย การมีเครือข่ายที่จะมา

ช่วยในการจัดการเรียนการสอนจึงมีความจำเป็น สอดคล้องกับงานวิจัยของ กวินทร์เกียรติ นนธ์พละ (2551) ที่ได้ศึกษาแนวทางการใช้ทรัพยากรทางการศึกษาร่วมกันของสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรีเขต 1 ผลการศึกษาพบว่า แนวทางการใช้ทรัพยากรทางการศึกษาร่วมกันของสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรีเขต 1 ที่มีความเป็นไปได้เหมาะสมมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลประกอบด้วย 11 แนวทางได้แก่ 1) ครูหมุนเวียน 2) ครูอาสา 3) การเรียนร่วระหว่างสถานศึกษาบางช่วงชั้น 4) ศูนย์การเรียนรู้ 5) เจ้าหน้าที่ธุรการกลาง 6) ความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับหน่วยงานการศึกษา 7) สนามกีฬากลาง 8) คอมพิวเตอร์เคลื่อนที่ 9) ห้องสมุดเคลื่อนที่ 10) ความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 11) ความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับส่วนราชการและสอดคล้องกับแนวคิดของ ประเวศ วะสี (2544) ได้กล่าวถึงทรัพยากรบุคคลในฐานะที่เป็นภูมิปัญญาไทยไว้ว่า เป็นผู้ที่สร้างสมประสบการณ์หรือจัดเจนจากวิถีชีวิตและสังคมในท้องถิ่นหนึ่งๆ จึงมีความเป็นบูรณาการสูงทั้งทางร่างกาย จิตใจสังคมและสิ่งแวดล้อม มีวัฒนธรรมเป็นฐาน มีการเชื่อมโยงไปสู่นามธรรมที่ลึกซึ้งสูงส่ง และเน้นความสำคัญของจริยธรรมมากกว่าวัตถุหรือกล่าวได้ว่า ทรัพยากรมนุษย์ในฐานะผู้ทรงปัญญา เป็นทรัพยากรบุคคลที่มีค่า เพราะเป็นผู้สร้างสมความรู้และประสบการณ์ เป็นผู้ที่สามารถใช้ทักษะเทคนิคสร้างสรรค์ผลงาน และสามารถสืบทอดไปให้อนุชนรุ่นหลัง ในการจัดการศึกษาจะต้องอาศัยบุคคลโดยเฉพาะคนในชุมชน บุคคลที่จะให้ความช่วยเหลือโรงเรียน อาจแบ่งได้เป็น 2 จำพวก ได้แก่ (1) พวกที่มีส่วนได้รับผลประโยชน์โดยตรง ได้แก่ ผู้ที่ทำงานเกี่ยวข้องกับโรงเรียน เช่น ครู นักเรียน ผู้ปกครองนักเรียน หรือผู้ใช้บริการของโรงเรียนอยู่เป็นประจำ (2) พวกที่ไม่มีส่วนได้รับผลประโยชน์จากโรงเรียนโดยตรง ได้แก่ ผู้ที่มุ่งสนับสนุนช่วยเหลือโดยไม่ได้รับหรือใช้บริการของโรงเรียนในขณะนั้นโดยตรง แต่มุ่งช่วยเหลือเพราะศรัทธาต่อบุคลากรหรือการดำเนินงานของโรงเรียนเช่นผู้มีจิตกุศลทั้งหลาย เป็นต้น และมีนักวิชาการได้ให้ความเห็นที่เกี่ยวกับการระดมทรัพยากรด้านการเงินไว้ เช่น ลักขณา จินดา วงษ์ (2543) กล่าวถึงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ว่า มีความพร้อมในการบริหารพัฒนาในด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น วัฒนธรรม ประเพณีของท้องถิ่น การดูแล การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมเป็นไปได้อย่างรวดเร็ว เพราะมีความพร้อมทั้งคนและเงิน ในเรื่องของการบริหารบุคคล การเงินการคลัง มีการจัดเอรายได้เองในขณะที่หน่วยงานราชการที่มีหน้าที่ดูแลรับผิดชอบ ต้องรองบประมาณและเจ้าหน้าที่จากส่วนกลาง ซึ่งไม่สะดวก ไม่คล่องตัวและล่าช้าในขั้นตอนการดำเนินงาน ทำให้ไม่สามารถทำงานได้ดีเท่าองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น สอดคล้องกับ รุ่ง แก้วแดง (2545) ได้กล่าวถึงการระดมสรรพกำลังทุกส่วนในสังคมเพื่อการศึกษาจากการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545-2549) ไว้ว่า ทุกส่วนของสังคมทั้งครอบครัว ชุมชน รัฐ เอกชน องค์กรเอกชน สื่อมวลชน จะต้องตระหนักถึงความรับผิดชอบในการจัดการศึกษาทุกขั้นตอน แทนการผลักดันภาระให้เป็นความ

รับผิดชอบของรัฐเพียงอย่างเดียว แต่รัฐต้องมีเจตจำนงแน่วแน่ที่จะสนับสนุนการลงทุน และสร้างโอกาสให้เอื้อต่อการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างต่อเนื่องและจริงจัง

จากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยค้นพบว่ากลยุทธ์การระดมทรัพยากรด้านบุคคล (Man) นั้นจะเป็นเครื่องมือในการสนับสนุนการจัดการศึกษาของ กศน. ในด้านวิทยาการได้เป็นอย่างดี เช่น กลยุทธ์การสร้างและพัฒนาเครือข่ายภูมิปัญญาไทย ปรากฏชาวบ้านหรือผู้นำชุมชนหรือกลยุทธ์การส่งเสริมการเรียนรู้แบบ Active Learning เป็นการเรียนการสอนแบบส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ ค้นคว้าด้วยตนเอง เป็นต้น จากการวิจัยครั้งนี้ได้ยังค้นพบว่า กลยุทธ์ที่นำเสนอเหล่านี้มีมาตรการ และตัวชี้วัด เป็นเครื่องมือย่อยลงไปอีก เป็นการพัฒนาการจัดการศึกษาของ กศน.ที่จะช่วยการจัดการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

2) การระดมทรัพยากรทางการศึกษาด้านการเงิน การจัดการศึกษาดังกล่าวจะต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเอกชน เป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชนให้ประชาชนมีส่วนร่วม มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง หลักการสำคัญดังกล่าวตรงกับแนวคิดหลักในการจัดการศึกษาเพื่อทุกคนทุกฝ่าย (Education for All) และทุกคนทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการศึกษา (All for Education) อันเป็นหลักการพื้นฐานที่ได้รับการยอมรับทั่วโลก การระดมทรัพยากรทางการศึกษาด้านการเงิน การระดมภายในประเทศจะมีความเป็นไปได้มากกว่า กศน. ต้องศึกษาปัญหาให้ชัดเจน ถ้าไม่ทำจะเกิดผลกระทบอย่างไรมีวัตถุประสงค์ในการระดมหาผู้นำ/ที่ปรึกษาที่มีบารมีมาช่วย จัดลำดับกลุ่มเป้าหมายที่จะขอรับการสนับสนุน เป็นใหญ่ กลาง เล็ก กำหนดกลยุทธ์ และวิธีการบอกความจำเป็น แล้วดำเนินการตามแผนที่กำหนดไว้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ เบญจวรรณ อุไรรัตน์ (2550) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการระดมทรัพยากรเพื่อใช้ในการบริหารการศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ผลการศึกษาพบว่า มีการการระดมทรัพยากรเพื่อใช้ในการบริหารการศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีการระดมทรัพยากรด้านเงินทุนน้อยที่สุด น้อยกว่าการระดมทรัพยากรศึกษาด้านอื่นและมีนักวิชาการและนักการศึกษา เช่น ชัยอนันต์ สมุทวณิช (2544) ให้ความเห็นว่า งบประมาณที่ไม่ใช่ตัวเงิน เช่น สื่อ ต่างๆ ที่มีอยู่ภายในโรงเรียนชุมชน การลงทุนหลายอย่างไม่ต้องใช้เงิน เช่น วิทยุชุมชน ซึ่งคนในชุมชนสามารถให้ความรู้ผ่านสื่อต่างๆ ได้โดยไม่ต้องลงทุน

การระดมทุนจากต่างประเทศมีข้อจำกัดมากสำหรับการสนับสนุนการศึกษา แต่ กศน.สามารถใช้กลยุทธ์การระดมทรัพยากรทางการศึกษาด้านการเงิน ที่ผู้วิจัยได้ค้นพบมาช่วยในการพัฒนาการจัดการศึกษาของ กศน.ได้ ประกอบด้วย กลยุทธ์การสร้างเครือข่ายที่เข้มแข็งการมีส่วนร่วมและการทำงานเป็นทีมในการระดมเงินทุน การพัฒนาทีมงานสร้างสัมพันธภาพที่ดีต่อชุมชนและหน่วยงานในท้องถิ่นเพื่อการระดมเงินทุน การบริหารเงินทุนและงบประมาณด้วยความโปร่งใสและ

ตรวจสอบได้ การประสานงานความร่วมมือหรือการทำงานที่ขัดตลกับองค์กรต่างๆ เพื่อสนับสนุนการศึกษาของ กศน. โดยสรุปแล้วงบประมาณเป็นทรัพยากรการบริหารที่มีความสำคัญยิ่งที่จะส่งผลต่อประสิทธิภาพขององค์กร ตลอดจนเป็นปัจจัยพื้นฐานที่จะนำมาซึ่งทรัพยากรบริหารด้านอื่นๆ เช่น บุคลากร วัสดุอุปกรณ์ เทคนิควิธีการ หรือเทคโนโลยีสมัยใหม่ จนมักมีผู้กล่าวเสมอว่า คนมีเงินเป็นผู้มีอำนาจในทุกยุคทุกสมัยที่ผ่านมา แต่สำหรับการศึกษาโดยเฉพาะการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ไม่ใช่เงินเพียงด้านเดียวที่มีความสำคัญ แต่การสร้างความร่วมมือระหว่างเครือข่ายในชุมชนเพื่อสนับสนุนการจัดการศึกษาก็สำคัญเช่นเดียวกัน

3) การระดมทรัพยากรทางการศึกษาด้านวัสดุอุปกรณ์นักศึกษาในสถานศึกษาการศึกษา นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย มีเป็นจำนวนมากที่มีอาชีพและเรียนไปด้วย ดังนั้น เวลาที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าเป็นสิ่งที่มีความค่า ในโลกปัจจุบันที่การเรียนการสอนไม่จำเป็นต้องเรียนในห้องเรียน สถานศึกษาจำเป็นต้องปรับการเรียนการสอนให้ทันสมัย ให้ทันกับเทคโนโลยีที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา แหล่งเรียนรู้ในเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ถือว่าเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ยิ่งใหญ่มาก สามารถแสวงหาความรู้ต่างๆ ได้ตามที่ต้องการ สถานศึกษาจำเป็นต้องสนับสนุนส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการค้นคว้า จะทำให้เกิดประโยชน์สูงสุดทั้งผู้เรียนและผู้ให้ความรู้ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายและชุมชน ในการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ส่งเสริมและพัฒนาการนำเทคโนโลยีทางการศึกษาและเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาใช้ให้เกิดประสิทธิภาพในการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยสอดคล้องกับแนวคิดของ ปรีชา คัมภีร์ปกรณ (2556) กล่าวว่า หลักประสิทธิภาพในการบริหารทรัพยากรสิ่งที่จะต้องคำนึงให้มากที่สุด ในขณะที่ทรัพยากรมีอยู่อย่างจำกัด ได้แก่ การมีประสิทธิภาพ ความเป็นประสิทธิภาพในการบริหารนี้ จะรวมทั้งประสิทธิภาพในการจัดสรร ประสิทธิภาพในการนำไปใช้ด้วย ผู้บริหารในฐานะที่รับผิดชอบในการบริหารทรัพยากรทั้งปวง จะต้องพิจารณาหาแนวทางในการบริหารว่า ขณะที่เรามีทรัพยากรที่จำกัดนั้น เราจะใช้ทรัพยากรอย่างไรจึงจะเกิดประโยชน์มากที่สุด ปัจจุบันมีการพัฒนาเทคโนโลยีทางด้านการศึกษามีทันสมัยมากขึ้น สอดรับกับการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคโลกาภิวัตน์ การสื่อสารไร้สายเข้ามาเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตยากที่จะหลีกเลี่ยงได้ ซึ่ง Zain; & Idrus (2006) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ผลกระทบการบริหารจัดการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของโครงการมาเลเซียสมาร์ทสคูล ประเทศสหพันธรัฐมาเลเซีย ด้วยวิธีสังเคราะห์ทางการศึกษาว่า การพัฒนาระบบการศึกษาที่มีคุณภาพระดับสากลโดยให้ความสำคัญกับศักยภาพสูงสุดของปัจเจกบุคคลและการตอบสนองต่ออุดมการณ์แห่งชาติและปรัชญาการศึกษา เพื่อศึกษาตามศักยภาพของบุคคล ผลิตรคนที่มีความรู้ มีสติปัญญาไตร่ตรอง รู้จักวิเคราะห์ด้วยเหตุผล สมบูรณ์เพียบพร้อมในทุกด้าน มีมาตรฐานสูงทางศีลธรรม เชื่อมั่นและศรัทธาต่อพระเจ้า มีความรับผิดชอบและประสิทธิภาพใน

การทำงานให้ประสบความสำเร็จ เพื่อตนเอง ครอบครัว สังคมและประเทศชาติ ผลการวิจัยพบว่า การบริหารการศึกษาของมาเลเซียมีลักษณะรวมอำนาจไว้ที่ส่วนกลาง โดยวางแผนปฏิรูปการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการเรียนการสอนให้ประสบผลสำเร็จภายใน 10 ปี กำหนดให้มีการสร้างสถานศึกษามากขึ้นในทุกระดับใช้หลักสูตรกลางและแนวคิดในการบูรณาการโรงเรียนต่างๆ เข้าด้วยกันเพื่อให้เยาวชนเข้าถึงการศึกษาเพิ่มมากขึ้น อีกทั้งมีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคเอกชนให้มากขึ้น โดยเฉพาะในระดับอุดมศึกษา เพื่อให้สอดคล้องกับโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศในอนาคต ให้ทุกคนมีโอกาสเท่าเทียมกันในการเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศ และเพื่อสนับสนุนการขยายหลักสูตรการเรียน โดยมีเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นฐานด้วยโครงการสมาร์ตสคูล กรอบของโครงการครอบคลุมถึงการวิจัยและทฤษฎีเกี่ยวกับความรู้ที่หลากหลาย การสอนไม่ได้รวมศูนย์ที่นักเรียนเพียงอย่างเดียว แต่เป็นการบูรณาการที่พอเหมาะระหว่างยุทธศาสตร์การเรียนรู้เพื่อสร้างความสามารถพื้นฐานกับการส่งเสริมการพัฒนาโดยรวมของประเทศ เนื้อหาในการเรียนการสอนออกแบบให้สอดคล้องกับความต้องการและความสามารถที่แตกต่างกันของผู้เรียน กระตุ้นให้เกิดการพัฒนาวัสดุและสื่อการเรียนการสอนภายในชั้นเรียนที่ออกแบบให้สามารถรวมเข้าในสมาร์ต สคูล ภายใต้ระบบบูรณาการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาทำให้การศึกษามีความหมายกว่าการเรียนแบบเดิม ดังนั้น ในปัจจุบัน โรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษาส่วนใหญ่จึงเพียบพร้อมด้วยห้องคอมพิวเตอร์และบริการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต

4) การระดมทรัพยากรทางการศึกษาด้านการจัดการ ทำให้ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยมียุทธศาสตร์ในการขับเคลื่อนการเรียนการสอน และการให้บริการอย่างต่อเนื่องและชัดเจน มีการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่องและเป็นรูปธรรม ใช้หลักการบริหารจัดการที่หลากหลายบนพื้นฐานการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยและสังคมโลก การพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำบัญชี รายรับและรายจ่าย กับหน่วยงานที่จัดอบรมและเป็นมืออาชีพ จะมีผลให้การบริหารจัดการเงินทุนถูกต้อง มีระบบ โปร่งใสและตรวจสอบได้ การน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งเป็นศาสตร์ของพระราชา มาใช้ในการขับเคลื่อนและให้ความรู้กับผู้เรียนในทุกรูปแบบ ให้สอดคล้องกับบริบทในปัจจุบันและการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพ เพื่อบูรณาการการศึกษาที่มีคุณภาพ โดยยึดหลักธรรมาภิบาลและการมีส่วนร่วม การจัดการมีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาขององค์กร เพราะทุกขั้นตอนมีผลต่อความสำเร็จของการจัดการศึกษา กศน. ต้องรู้จักนำมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ เนื่องจากแต่ละองค์กรมีปัจจัยความสำเร็จที่แตกต่างกัน การระดมทรัพยากรทางการศึกษาด้านการจัดการ ก็ล้วนต้องอาศัยผู้นำที่มีความรู้ความสามารถในการจัดการ การระดมทรัพยากรทางการศึกษาด้านการจัดการ จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้การพัฒนาการศึกษาบรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ ในทัศนะของ ปรีชา คัมภีรปกรณ (2556) ได้กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของผู้บริหาร

ในด้านการจัดการไว้สรุปได้ดังนี้ (1) การจัดสายงานหมายถึงการแบ่งงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับงานวิชาการของโรงเรียนเป็นหมวดหมู่ (2) การจัดบุคลากรเข้าสายงานหมายถึงการจัดครูให้เข้ารับผิดชอบในสายงานที่จัดแบ่งไว้โดยคำนึงถึงความรู้ความสามารถและความสนใจของครูแต่ละคน (3) การจัดทรัพยากรและเครื่องอำนวยความสะดวกในการทำงานเป็นหน้าที่ของผู้บริหารที่จะต้องหาอุปกรณ์และเครื่องอำนวยความสะดวกในการพัฒนางานการสอนเพื่อบริการแก่ครูในโรงเรียน (4) การจัดอบรมเพิ่มพูนความรู้ให้แก่บุคลากรเพื่อให้บุคลากรมีความรู้ความสามารถทันการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา (5) การวางแผนการดำเนินงานเพื่อเป็นการเตรียมตัวในการดำเนินงานไว้ล่วงหน้าอันจะเป็นผลให้การพัฒนาของโรงเรียนเป็นไปอย่างมีเป้าหมายและทิศทางมากขึ้น (6) การประเมินผลการทำงานผู้บริหารโรงเรียนจะต้องติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานเป็นระยะๆ เพื่อหาทางปรับปรุงแก้ไขช่วยเหลือแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น สอดคล้องกับการวิจัยของ เมธี บุญเกียรติสกุล (2549) ได้ศึกษาความต้องการทรัพยากรของสถานศึกษาขนาดเล็กในสำนักงานเขตพื้นที่เชียงรายเขต 1 พบว่า ความต้องการการระดมทรัพยากรของผู้บริหารและครูด้านการจัดการต้องการลดงานธุรการ วิธีระดมทรัพยากรทางการศึกษาด้านการจัดการ คือ ให้โรงเรียนพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้เป็นที่ยอมรับของชุมชนด้วยการมีส่วนร่วม ให้มีการประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนตระหนักเห็นความสำคัญของการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและสอดคล้องกับงานวิจัยของ จันทิมา อัสชะสวัสดิ์ (2556) วิจัยเรื่อง การระดมทรัพยากรเพื่อการบริหารจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบการระดมทรัพยากรเพื่อการบริหารจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา มี 7 องค์ประกอบ คือ 1) หลักการบริหารทรัพยากร 2) ภาวะผู้นำ 3) การมีส่วนร่วม 4) ความศรัทธา 5) แรงจูงใจ 6) หลักกฎหมาย และ 7) ประชาสัมพันธ์และจากการค้นพบจากการวิจัย

6.3 ผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการศึกษาสามารถนำองค์ความรู้เกี่ยวกับกลยุทธ์การระดมทรัพยากรเพื่อพัฒนาการจัดการนอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในกลุ่ม”สำนักงานนครชัยบุรีนทร์” ไปใช้ในการปรับปรุงหรือพัฒนา กลยุทธ์การระดมทรัพยากรทางการศึกษา เพื่อพัฒนาการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยได้โดยปรับให้เหมาะสมกับบริบทของตนและวัฒนธรรมของแต่ละพื้นที่ ผู้นำจะต้องบริหารองค์กร บนความขาดแคลน ท้าทายความรู้ความสามารถ มีแผนการระดมทุน ปฏิบัติตามแผน และมีการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่องหลายครั้งที่ผู้นำสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับชุมชนแล้ว ได้รับเงินทุนสนับสนุนการศึกษาจากงบอุดหนุนของชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

สรุปได้ว่า กลยุทธ์การระดมทรัพยากรเพื่อพัฒนาการจัดการนอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในกลุ่ม”สำนักงานนครชัยบุรีนทร์” ที่ค้นพบจากการวิจัยครั้งนี้ บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ทุกข้อและจากการอภิปรายผลดังกล่าวมา กล่าวได้ว่า กลยุทธ์การระดมทรัพยากรทางการศึกษาเพื่อ

พัฒนาการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในกลุ่ม “สำนักงานนครชัยบุรีนทร์” เป็นกลยุทธ์ที่เหมาะสม เป็นไปได้และได้รับการยอมรับ ผ่านการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิสามารถนำไปปฏิบัติให้เกิดประโยชน์ต่อการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยได้ ซึ่งสถานศึกษาสามารถนำไปใช้การจัดการศึกษา เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์การจัดการศึกษาต่อไป

7. ข้อเสนอแนะในการวิจัย

7.1 ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลไปใช้เพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในกลุ่ม “สำนักงานนครชัยบุรีนทร์”

- 1) ควรเชิญนักกฎหมายมาเป็นวิทยากรให้ความรู้ด้านกฎหมาย สิทธิและหน้าที่แก่บุคลากรและนักศึกษา
- 2) ควรสนับสนุนการจัดหารายได้จากแหล่งทุน ที่เป็นเครือข่ายต่างประเทศและการประชุมวางแผนการระดมทุนโดยการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน
- 3) ควรขอรับการสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์จากหน่วยงานองค์กรชุมชนและเอกชน
- 4) ควรจัดทำบัญชี รายรับ-รายจ่าย เงินบริจาคอย่างถูกต้อง โปร่งใส ตรวจสอบได้

7.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรศึกษาและพัฒนาการระดมทรัพยากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาระดับจังหวัดด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม
- 2) ควรศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
- 3) ควรศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนของสถานศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในศตวรรษที่ 21

เอกสารอ้างอิง

- กวินทร์เกียรติ นนธ์พละ. (2551).แนวทางในการใช้ทรัพยากรทางการศึกษาร่วมกันของสถานศึกษา
ในเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรีเขต 1. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาการ
บริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไข
เพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545. กรุงเทพฯ:คุรุสภาลาดพร้าว.

- จันทิมา อัจชะสวัสดิ์. (2556). การระดมทรัพยากรเพื่อการบริหารจัดการศึกษาในโรงเรียน
ประถมศึกษา. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ภาค
วิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ประเวศ วะสี. (2544). ยุทธศาสตร์การลงทุนทางการศึกษา. กรุงเทพฯ :การปิโตรเลียมแห่ง
ประเทศไทย.
- รุ่ง แก้วแดง. (2546). โรงเรียนนิติบุคคล. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด.
- ลักขณา จินดาวงษ์. (2543). องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม. สารกรม
ศิลปากร.
- เบญจวรรณ อุไรรัตน์. (2551). การระดมทรัพยากรเพื่อใช้ในการบริหารการศึกษาในสถานศึกษา
ขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาบุรีรัมย์เขต 4. วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.
- ชัยอนันต์ สมุทวณิช. (2544). จากรัฐชาติ สู่อุตสาหกรรม. กรุงเทพฯ : บ้านพระอาทิตย์.
- ปรีชา คัมภีรปรกรณ์. (2556). ประมวลการสอนชุดวิชาการบริหารทรัพยากรทางการศึกษา
หน่วยที่1 พิมพ์ครั้งที่ 8. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- เมธี บุญเกียรติสกุล. (2548). ความต้องการและวิธีการระดมทรัพยากรของสถานศึกษาขนาดเล็ก
ในเขตพื้นที่เชียงราย เขต 1. ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาองค์การมหาชน. (2557). รายงานการ
ประเมินคุณภาพภายนอกกรอบสาม (พ.ศ.2554-2558). กรุงเทพฯ. สำนักนโยบายและ
ยุทธศาสตร์ สป.
- สำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.). (2559). ยุทธศาสตร์และจุดเน้น
การดำเนินงาน สำนักงาน กศน.ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2560. เอกสารประกอบการ
ประชุมชี้แจงยุทธศาสตร์และจุดเน้นการดำเนินงานสำนักงาน กศน. ประจำปีงบประมาณ
พ.ศ.2560 สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาองค์การมหาชน.
- (2557). รายงานการประเมินคุณภาพภายนอกกรอบสาม (พ.ศ.2554-2558). กรุงเทพฯ. สำนัก
นโยบายและยุทธศาสตร์ สป.
- Nichols, Mark. (1971). *Community Resources for School*. New York : Holt Rinehart
and Winston.
- Zain, Muhammad; & Idrus Rozhan. (2008). *The Impact of Information and
Communication Technology (ICT) on The Management Practices of
Malaysian Smart Schools*. 2006. from
<http://ec.europa.eu/education/policies/lang/doc/ict.pdf>.

รูปแบบการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ

Model of Moral Development of Elementary School Students In Schools Under
the Office of Chaiyaphum Educational Service Area.

พระมหาแสงมะณี รูปสอาด *

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ 2) สร้างและตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ และ 3) ประเมินรูปแบบการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ ผู้วิจัยกำหนดขั้นตอนและวิธีดำเนินการออกเป็น 3 ระยะ ประกอบด้วย ระยะที่ 1 การศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถม ศึกษาชัยภูมิ วิธีการดำเนินการแบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ คือ การศึกษาเอกสาร การศึกษาสถานศึกษาที่มีการปฏิบัติที่ดี และการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ระยะที่ 2 การร่างรูปแบบตามองค์ประกอบ 2 ส่วน ประกอบด้วย องค์ประกอบของรูปแบบที่นำมาใช้ในการจัดการศึกษาและองค์ประกอบด้านการจัด การศึกษาแล้วนำพัฒนารูปแบบโดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาความสอดคล้องของรูปแบบ และการสำรวจความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่มีต่อความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ และระยะที่ 3 การประเมินร่างรูปแบบ โดยการจัดสัมมนากลุ่มย่อย กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม กลุ่มแรก คือ ผู้บริหารและครูผู้สอนในสถานศึกษาที่มีการปฏิบัติที่ดี จำนวน 3 โรง กลุ่มที่ 2 คือ ผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้สัมภาษณ์และร่วมสัมมนา กลุ่มย่อย จำนวน 21 คน และกลุ่มที่ 3 คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ จำนวน 500 คน เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อรูปแบบ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และประเด็นการสัมมนา กลุ่มย่อย สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ประกอบด้วย ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และ

* นักศึกษาหลักสูตรปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาแล้วนำเสนอในรูปการพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย พบว่า

1. ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ แบ่งเป็น 5 ด้าน ดังนี้ การบูรณาการในการจัดการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การจัดกิจกรรมโดยผู้ปกครองมีส่วนร่วม การจัดกิจกรรมพัฒนาตามวิถีชีวิตในชุมชนและการติดตาม ประเมินผลและรายงานผล

2. ผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างองค์ประกอบของรูปแบบการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ ตามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า มีความสอดคล้องทุกองค์ประกอบ และผลการประเมินความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่มีต่อความเหมาะสมของรูปแบบการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนระดับประถมศึกษาชัยภูมิ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนความคิดเห็นที่มีต่อความเป็นไปได้ของรูปแบบการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนระดับประถมศึกษาชัยภูมิ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

3. องค์ประกอบของรูปแบบการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ มีองค์ประกอบสำคัญสองส่วน ส่วนแรก ได้แก่ องค์ประกอบของรูปแบบที่นำมาใช้ในการจัดการศึกษา ประกอบด้วย หลักการ จุดมุ่งหมาย การจัดองค์การ การดำเนินการ ตัวชี้วัดของความสำเร็จ การนำรูปแบบไปใช้ และเงื่อนไขความสำเร็จ ส่วนที่สอง ได้แก่ องค์ประกอบด้านการจัดการศึกษา ประกอบด้วย วิธีการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม และกระบวนการบริหารเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน

Abstracts

The purpose of this research was to 1) study the ethical development of elementary school students in educational institutions under the Office of Chaiyaphum Educational Service Area Office. 2) Create and develop models to develop moral ethics of elementary school students in educational institutions under the Office of Chaiyaphum Educational Service Area Office. And 3) evaluate the model of moral development of elementary school students in educational institutions under the Office of Chaiyaphum Educational Service Area Office. The researcher has defined the procedures and procedures for 3 phases. It consists of the first phase, the

study of moral development of elementary school students in schools under the office of Chaiphum primary education office. The method of operation is divided into 3 types : study documents Educational Institutions with Best Practices And interviews with experts Stage 2 The drafting of a two-part model consists of the elements of the model used in the education. The study and the educational component were developed and developed by the panel of experts to determine the consistency of the model. And the opinion polls of school administrators and teachers on the appropriateness and feasibility of the model. And Phase 3 evaluates the draft form. By organizing small group seminars. Sample Researchers used a selective approach that was divided into 3 groups. The first group consisted of administrators and teachers in three well-performing schools. The second group consisted of 21 interviewees and 21 subgroups. And group 3 was the administrators of educational institutes and teachers in educational institutes under the Office of Chaiphum Educational Service Area. The tools used for data collection were questionnaire responses to the model. Structured interview and subgroup topics. Statistics used in quantitative data analysis include frequency, percentage, mean, and standard deviation. Qualitative data used in content analysis was presented as descriptive analysis.

The results are as follows.

1. The results of the study on ethical behavior in elementary school students under the Office of Chaiphum Educational Service Area were divided into 5 areas as follows : Integration in learning management, Student Development Activities, Parental Involvement, Activities Organizing activities based on community life style and monitoring evaluation and reporting.

2. The results of the analysis of the correspondence index between the elements of the form. Development of moral ethics of elementary school students in schools under the jurisdiction of district offices. Chaiphum Primary Education according to the opinions of the experts. It was found to be consistent. The composition and results of the evaluation of the opinions of school administrators.

And the teacher is appropriate The Development of Moral Ethics for Chaiyaphum Primary School Students. The overall picture is very high. Opinions on the feasibility of moral development model for Chaiyaphum primary school students. The overall picture is very high.

3. Elements of moral development model of elementary school students in educational institutions under the Office of Chaiyaphum Educational Service Area Office. The first two components are the components of the model used in educational management. It consists of the principles, the aims, the organization, the implementation, the indicators of success. Applying styles and conditions of success The second component is the educational management component, consisting of moral development. And the administrative process to develop student morality and ethics.

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ซึ่งเป็นกฎหมายการศึกษาที่มีความสำคัญได้บัญญัติขึ้น โดยมีจุดมุ่งหมายและหลักการเพื่อเป็นแนวทางในการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข เน้นการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต พัฒนาคนให้มีความรู้คู่คุณธรรม เป็นการเตรียมความพร้อมให้เอื้อต่อการพัฒนาและการแข่งขันของประเทศ และพันธกิจด้านการส่งเสริมการศึกษานันทนาการ กิจกรรมเด็ก เยาวชน และประชาชน มียุทธศาสตร์ที่สำคัญคือ การสร้างจิตสำนึกด้านคุณธรรมจริยธรรม มีจิตสาธารณะ รวมถึงหัวใจของพระพุทธศาสนาที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ว่า บุคคลซึ่งเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ได้นั้นต้องทำความดี ละเว้นความชั่ว ทำจิตใจให้บริสุทธิ์ผ่องใส การทำความดีคือการครองตนอยู่ในศีลธรรม และการละเว้นจากการทำชั่วเป็นความสมบูรณ์ทางกาย ส่วนการทำจิตใจให้บริสุทธิ์ผ่องใส ไม่คิดร้ายผู้อื่นเป็นความสมบูรณ์ทางจิตใจ เมื่อทำทั้งสองประการนี้ได้ สติปัญญาก็จะเกิดขึ้นเป็นลำดับ ตามหลักธรรมไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551 : 2)

การที่จะพัฒนาคนในชาติให้มีคุณภาพและมีศักยภาพและเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ได้นั้น การจัดการศึกษาถือเป็นปัจจัยหลักของการพัฒนา ดังพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ได้

พระราชทานไว้ว่า “การพัฒนาบ้านเมืองให้เจริญยิ่งขึ้นไปนั้น ย่อมต้องพัฒนาบุคคลก่อน เพราะถ้าบุคคลอันเป็นส่วนประกอบของส่วนรวม ไม่ได้รับการพัฒนาแล้วส่วนรวมและจะเจริญและมั่นคงได้ยาก ซึ่งการศึกษานั้นแบ่งเป็นสองส่วน คือ การศึกษาด้านวิชาการส่วนหนึ่งกับการอบรมบ่มนิสัย ให้เป็นผู้มีจิตใจใฝ่ดี ใฝ่เจริญ มีปกติ ละอายชั่ว กลัวบาปส่วนหนึ่งการพัฒนาบุคคลจะต้องพัฒนาให้ครบถ้วนทั้งสองส่วน เพื่อให้บุคคลได้มีความรู้ไว้ใช้ประกอบการและมีความดีไว้เกื้อหนุนการประพฤติปฏิบัติทุกอย่างให้เป็นไปในทางที่ถูกที่ควร และอำนวยประโยชน์ที่พึงประสงค์” (สุทธิวงศ์ ตันตยาพิศาลสุทธิ, 2555 : 32)

ความสำคัญของการพัฒนาคนดังกล่าวสอดคล้องกับสถานการณ์และสภาพบ้านเมืองของประเทศในปัจจุบันเป็นที่ประจักษ์โดยทั่วกันแล้วว่า การที่ประเทศมุ่งพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจอย่างมาก แม้จะก่อให้เกิดการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและความเจริญทางด้านวัตถุอย่างเห็นได้ชัด แต่ความเจริญและการพัฒนานั้นไม่ได้เป็นไปอย่างยั่งยืน นอกจากนี้การพัฒนาประเทศโดยมุ่งความเจริญทางด้านเศรษฐกิจ และความเจริญ ก้าวหน้าทางเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว โดยขาดความสมดุลกับการพัฒนาทางด้านจิตใจ เป็นที่มาของปัญหาสังคมที่ดูเหมือนจะทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อยๆ (ทิตนา แคมมณี , 2546 : 1) ได้กล่าวว่า การเป็นผู้มีคุณธรรมและธรรมในสังคมปัจจุบันลดลง ประชาชนและเยาวชนจำนวนไม่น้อยที่ไม่เห็นความสำคัญของคุณธรรมจริยธรรมเท่าที่ควร ไม่ได้ยึดมั่นในคุณธรรม และไม่ได้ประพฤติปฏิบัติตามจริยธรรม ทำให้สังคมมีปัญหา สังคมมีความเจริญทางด้านวัตถุ แต่มีความเสื่อมโทรมทางจิตใจ ในปัจจุบันค่านิยมบางอย่างได้เปลี่ยนแปลงไป ก่อนนี้สังคมยกย่องคนที่มีคุณธรรม คนที่ประพฤติดีศีลธรรมจะถูกประณามไม่มีใครอยากคบหา แต่ในปัจจุบันสังคมกลับยกย่องคนที่มีเงิน คนที่มีตำแหน่งสูง และคนที่มีชื่อเสียง แม้ว่าคนเหล่านั้นจะประพฤติผิดในศีลธรรมก็ตาม ยุคโลกาภิวัตน์มีความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเป็นยุคของข้อมูลข่าวสาร ยุคโลกไร้พรมแดน โลกข้อมูลข่าวสารจึงมีอิทธิพลต่อความคิด จิตใจและพฤติกรรมของมนุษย์มากขึ้น คนไทยจำนวนเป็นจำนวนไม่น้อยได้ตกเป็นเหยื่อของข้อมูลข่าวสาร ถูกอิทธิพลของวัฒนธรรม และค่านิยมจากต่างชาติครอบงำ ไม่สนใจในคำสอนของศาสนาและวัฒนธรรมไทย ทำให้คนมุ่งแสวงหาแต่ความสุขทางวัตถุ มีความเห็นแก่ตัวยิ่งขึ้นขาดความเอื้ออาทร ขาดความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ไม่เห็นความสำคัญของศาสนา ขาดคุณธรรม จริยธรรม ไม่เชื่อในเรื่องของกฎแห่งกรรม ซึ่งเมื่อพิจารณาถึงปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมไทยในต่างๆ นั้นล้วนเป็นปัญหาที่เกิดจากการขาดคุณธรรม จริยธรรม เช่น การขาดระเบียบวินัย ไม่เสียสละ เห็นแก่ตัว ขาดความกตัญญูกตเวที ประพฤติตนไม่ถูกกาลเทศะ มีความเกียจคร้านในการทำงาน ขาดความอ่อนน้อมถ่อมตน ขาดความซื่อสัตย์ ขาดความเห็นอกเห็นใจกัน ไม่รู้จักประมาณตน ขาดความละอายต่อบาป ทุกปัญหาที่เกิดขึ้นถ้านำมาวิเคราะห์กับหลักธรรมในพระพุทธศาสนาจะพบว่า ปัญหาเหล่านั้นเกิดจากวิสัยของมนุษย์ที่ขาดคุณธรรม จริยธรรม ซึ่งพระพุทธเจ้าตรัสไว้เพื่อสอนมนุษย์ทุกคนให้เป็นคนดี (ผกา สัตยธรรม, 2550 : 63)

จากเหตุผลและความจำเป็นดังได้กล่าวมาแล้ว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะสร้างรูปแบบการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ นอกจากนี้การมีแนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนที่มีประสิทธิภาพย่อมจะนำไปสู่การพัฒนานักเรียนด้านคุณธรรมจริยธรรมของสถานศึกษาในสังกัด และนำไปสู่การประยุกต์ใช้กับโรงเรียนทั่วไป ตลอดจนอาจเป็นแนวทางให้สถานศึกษาหรือหน่วยงานอื่นๆ สามารถนำไปใช้ในการกำหนดนโยบาย หรือวางแผนพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนโรงเรียนประถมศึกษาให้บรรลุตามเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

3. วัตถุประสงค์การวิจัย

3.1 เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ

3.2 เพื่อสร้างและตรวจสอบคุณภาพของแบบการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ

3.3 เพื่อประเมินรูปแบบการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิครั้งนี้ เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development : R&D) โดยผู้วิจัยได้แบ่งขั้นตอนการวิจัยเป็น 3 ระยะดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ

ระยะที่ 2 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพของแบบการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ

ระยะที่ 3 การประเมินรูปแบบการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ

5. สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ

ผลการศึกษาเอกสาร การศึกษาสภาพโรงเรียนที่มีการปฏิบัติที่ดี และการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พบว่า แนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแบ่งเป็น 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) การบูรณาการในการจัดการเรียนรู้ 2) การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน 3) การจัดกิจกรรมโดยผู้ปกครองมีส่วนร่วม 4) การจัดกิจกรรมพัฒนาตามวิถีชีวิตในชุมชน และ 5) การติดตามประเมินผลและรายงานผล

2. ผลการสร้างรูปแบบการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ

2.1 ผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ระหว่างองค์ประกอบของรูปแบบการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถม ศึกษาชัยภูมิตามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า มีความสอดคล้องทุกองค์ประกอบ โดยองค์ประกอบที่มีความสอดคล้องมากที่สุด ได้แก่ หลักการของรูปแบบ (IOC=1.00) การดำเนินการ (IOC=1.00) และเงื่อนไขของความสำเร็จ (IOC=1.00) รองลงมา ได้แก่ การประเมินผล (IOC=.89) การนำรูปแบบไปใช้ (IOC=.89) จุดมุ่งหมาย (IOC = .78) การจัดองค์การ (IOC = .78) การคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน (IOC = .78) กระบวนการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน (IOC = .78) และวิธีการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน (IOC= .66) ตามลำดับ

2.2 ผลการประเมินความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่มีต่อความเหมาะสมของรูปแบบการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนระดับประถมศึกษาชัยภูมิ

1) ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่มีต่อความเหมาะสมของรูปแบบการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนระดับประถมศึกษาชัยภูมิ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.27$, $SD=0.87$) เมื่อพิจารณาเป็นองค์ประกอบ พบว่า องค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ คุณธรรมจริยธรรมที่จำเป็นในการพัฒนานักเรียนระดับประถมศึกษา ($\bar{x} = 4.32$, $SD=0.87$) รองลงมา ได้แก่ กระบวนการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน ($\bar{x} = 4.27$, $SD=0.71$) และวิธีการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ($\bar{x} = 4.23$, $SD=0.76$) ตามลำดับ

2) ส่วนความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่มีต่อความเป็นไปได้ของรูปแบบการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนระดับประถมศึกษาชัยภูมิ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก $\bar{x} = 4.32$, $SD=0.86$) เมื่อพิจารณาเป็นองค์ประกอบ พบว่า องค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือวิธีการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ($\bar{x} = 4.29$, $SD=0.78$) รองลงมา ได้แก่ คุณธรรมจริยธรรมที่จำเป็นในการพัฒนานักเรียนระดับประถมศึกษา ($\bar{x} = 4.25$, $SD=0.86$) และกระบวนการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน ($\bar{x} = 4.27$, $SD=0.71$) ตามลำดับ

หลังจากนั้นผู้วิจัยได้ปรับปรุงร่างรูปแบบตามข้อเสนอแนะ จนได้รูปแบบการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิที่สมบูรณ์โดยมีองค์ประกอบ 2 ส่วน ประกอบด้วย

2.1 องค์ประกอบของรูปแบบ

2.1.1 หลักการ การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมต้องยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ มียุทธศาสตร์ กลไก ขั้นตอนและวิธีการอย่างเป็นระบบ ทั้งด้านวิธีการและกระบวนการบริหารต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง และเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนในสังคมมีส่วนร่วมในการดำเนินการ

2.1.2 จุดมุ่งหมาย เพื่อใช้เป็นแนวทางการบริหารจัดการศึกษาโรงเรียนระดับประถมศึกษาให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) โดยมุ่งหวังพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัย ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ยึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข โดยให้การจัดการศึกษาเป็นไปอย่างมีมาตรฐาน มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล ส่งผลสู่การดำเนินชีวิตตามหลักคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน ผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

2.1.3 การจัดองค์การ การจัดโครงสร้างการบริหารยึดหลักการมีส่วนร่วม เน้นการทำงานเป็นทีม จัดให้มีองค์กรคณะบุคคลทำหน้าที่บริหารและจัดการ ทั้งด้านคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน ด้านวิธีการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน และด้านกระบวนการบริหารเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนพร้อมทั้ง กำหนดผู้รับผิดชอบในการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้อย่างเหมาะสม มีการกำหนดหน้าที่ (Job Description) ที่ชัดเจน ประกอบด้วย คณะบุคคล (ทีม) จำนวน 3 คณะ ได้แก่ ทีมนำ ทีมประสานและทีมทำ

2.1.4 การดำเนินการ การบูรณาการในการจัดการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การจัดกิจกรรมโดยผู้ปกครองมีส่วนร่วม การจัดกิจกรรมพัฒนาตามวิถีชีวิตในชุมชน และการติดตาม ประเมินผล และรายงานผล

2.1.5 ตัวชี้วัดของความสำเร็จ ประกอบด้วย การจัดโครงสร้างการบริหารโรงเรียนมีแหล่งความรู้และสารสนเทศเกี่ยวกับวิธีดำเนินการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนให้กับบุคลากรและผู้เกี่ยวข้องอย่างเพียงพอ มีการจัดงบประมาณ และวัสดุเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องอย่างเหมาะสม จำนวนแผนการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาต่างๆ ของกลุ่มสาระการเรียนรู้ในโรงเรียนที่มีการบูรณาการหลักคุณธรรมจริยธรรม จำนวนกิจกรรม ชุมนุม หรือชมรมที่เกี่ยวกับคุณธรรมและจริยธรรม ในโรงเรียนที่เปิดให้นักเรียนได้เลือกเรียนตามความถนัดและความสนใจ จำนวนนักเรียนและโรงเรียนที่ได้รับรางวัลการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน จำนวนบุคคลและหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนที่ให้การสนับสนุนทรัพยากร จำนวนบุคคลและหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนที่ให้การสนับสนุนทรัพยากรต่างๆ เพื่อการดำเนินการ

2.1.6 การนำรูปแบบไปใช้ในโรงเรียนมียุทธศาสตร์ กลไก ขั้นตอน วิธีการอย่างเป็นระบบทั้งด้านคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน ด้านวิธีการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน ด้านกระบวนการบริหารเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน โดยดำเนินการตามขั้นตอน คือ ขั้นตอนเตรียมการ ขั้นตอนดำเนินการ และขั้นตอนติดตามแนะนำ

2.1.7 เงื่อนไขความสำเร็จ ผู้บริหารโรงเรียน ครู และนักเรียนในโรงเรียนต้องมีความตระหนักและเห็นความสำคัญของการนำหลักคุณธรรมจริยธรรมมาใช้ในการบริหารและจัดการศึกษาในโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียนมีความรู้ ความสามารถในการบริหารและจัดการศึกษา บริหารโรงเรียนโดยมุ่งประโยชน์สูงสุดที่นักเรียน ให้ความสำคัญกับชุมชน มีคุณธรรม จริยธรรม ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับนักเรียนและสังคม ปรับโครงสร้างการบริหารให้สอดคล้องกับการนำหลักคุณธรรมจริยธรรม โดยกำหนดให้มีบุคลากรที่รับผิดชอบเกี่ยวกับเรื่องนี้โดยตรง ผู้บริหารต้องมีภาวะผู้นำ ส่งเสริมการทำงานเป็นทีม เปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มแรก คือ ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมตรวจสอบ และร่วมรับผิดชอบในการดำเนินการ นักเรียน ครู และบุคลากรในโรงเรียนจำเป็นต้องมีความรู้ ความเข้าใจในสาระที่แท้จริงของคุณธรรมจริยธรรมและโครงการ/กิจกรรมที่ดำเนินการต้องมีสอดคล้องกับสภาพทางภูมิศาสตร์ และวิถีชีวิตของคนในชุมชน

2.2 องค์ประกอบของการจัดการศึกษา

2.1.1 วิธีการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ได้แก่ 1) การบูรณาการในการจัดการเรียนรู้ 2) การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน 3) การจัดกิจกรรมโดยผู้ปกครองมีส่วนร่วม 4) การจัดกิจกรรมพัฒนาตามวิถีชีวิตในชุมชน และ 5) การติดตาม ประเมินผลและรายงานผล

2.2.1 กระบวนการบริหารเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน ได้แก่ 1) การวางแผน 2) การปฏิบัติการ 3) การตรวจสอบการดำเนินงาน และ 4) การปรับปรุงการดำเนินงาน

3. ผลการประเมินรูปแบบการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ โดยการจัดสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ มีดังนี้

1) ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มส่วนใหญ่เห็นด้วยกับร่างรูปแบบที่ผู้วิจัยได้นำเสนอ และเห็นด้วยกับการดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนระดับประถมศึกษา เพราะถ้าดำเนินการสำเร็จแล้วสามารถนำไปใช้ในโรงเรียนก็จะเกิดประโยชน์ต่อวงการศึกษในพื้นที่จังหวัดชัยภูมิหรือจังหวัดอื่นๆ

2) องค์ประกอบที่ 1 คุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนประถมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เห็นว่า คุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนประถมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิที่ผู้วิจัยได้ทำการสังเคราะห์มานำเสนอในครั้งนี้มีจำนวนมากเกินไป และควรหลอมรวมคุณธรรมจริยธรรมบางประเด็นที่มีคุณลักษณะใกล้เคียงกัน

3) องค์ประกอบที่ 3 กระบวนการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน คำแนะนำที่สำคัญคือ กระบวนการบริหารน่าจะเป็นบทบาทของผู้บริหาร ในรายการต่างๆ ควรคำว่าโรงเรียนออก ควรนำกระบวนการ P-D-C-A มาใช้เพื่อจะทำให้กระบวนการชัดเจนมากขึ้น ระบบประกันคุณภาพการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งการบริหารสถานศึกษาและควรกำหนดบทบาทที่ชัดเจนแต่ละกิจกรรมว่าเป็นหน้าที่ของใคร

6. อภิปรายผล

การวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ ผลการวิจัยมีประเด็นสำคัญที่สามารถนำมาอภิปรายผล ดังต่อไปนี้

1) การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ ผู้วิจัยได้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยหลายขั้นตอนประกอบด้วย การศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยหลายอย่างประกอบกัน ได้แก่ การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การศึกษาแนวปฏิบัติของโรงเรียนที่การปฏิบัติเป็นเลิศ การ

สัมภาษณ์ผู้คุณวุฒิ หลังจากนั้นผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาประกอบการยกร่างและพัฒนารูปแบบและขั้นตอนสุดท้ายได้ทำการประเมินรูปแบบโดยการสำรวจความเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนในสถานศึกษาต่อความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบไปใช้ และขั้นตอนสุดท้ายนำข้อมูลที่ผ่านการพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิในด้านที่เกี่ยวข้องจนเป็นรูปแบบการเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ ที่สมบูรณ์จากการดำเนินการดังกล่าวมาทั้งหมดจึงเชื่อมั่นได้ว่าเป็นรูปแบบที่เหมาะสม เพื่อมาใช้ในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ ทั้งนี้เพราะ การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนในสภาพปัจจุบันของสังคมไทยเป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องทำอย่างเร่งด่วน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิผู้เข้าร่วมสัมมนาส่วนใหญ่เห็นด้วยกับร่างรูปแบบที่ผู้วิจัยได้นำเสนอ และเห็นด้วยกับการดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนระดับประถมศึกษา เพราะถ้าดำเนินการสำเร็จแล้วสามารถนำไปใช้ในโรงเรียนก็จะเกิดประโยชน์ต่อวงการศึกษในพื้นที่จังหวัดชัยภูมิหรือจังหวัดอื่นๆ สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 4 ที่ว่า การศึกษา หมายความว่า กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อมสังคมการเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต และมาตรา 6 การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ นอกจากนี้ นโยบายปฏิรูปการศึกษารอบสอง (พ.ศ.2552-2561) มุ่งเน้นใน 3 เรื่องหลัก คือ ในเรื่องของคุณภาพ โอกาสและการมีส่วนร่วม โดยในเรื่องของคุณภาพนั้นมุ่งเน้น 4 ประเด็น คือ คุณภาพครู คุณภาพแหล่งเรียนรู้และสิ่งแวดล้อม คุณภาพของสถานศึกษา คุณภาพการบริหารจัดการ เพื่อนำไปสู่คุณภาพผู้เรียนที่สังคมคาดหวัง จากการประเมินผลการปฏิรูปการศึกษาในศตวรรษที่ผ่านมา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาได้ให้ข้อเสนอแนะวิสัยทัศน์คนไทยยุคใหม่ที่ได้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง รักการอ่าน คิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีจิตสาธารณะ มีระเบียบวินัย เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม มีคุณธรรมจริยธรรม ค่านิยม จิตสำนึกและภาคภูมิใจในความเป็นไทย ยึดมั่นการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข รังเกียจการทุจริต และต่อต้านการซื้อสิทธิ์ขายเสียงสอดคล้องกับวิถีสานักคุณวุฒิ (2549: บทคัดย่อ) ที่ได้วิจัย เรื่อง ศึกษากระบวนการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัยของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา ผลการศึกษา พบว่า 1) รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัยของนักเรียนสามารถนำเสนอได้เป็น 5 ประเด็น ดังนี้ วัตถุประสงค์การเรียนรู้ มุ่งหวังให้นักเรียนเชื่อฟังและปฏิบัติตามคำสั่งของครู กระบวนการเรียนรู้

บทบาทของครูสื่อและแหล่งเรียนรู้ การติดตามและตรวจสอบ 2) การพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรม ด้านความมีวินัยโดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัยของ พฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัยหลังเรียนตามแผนการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2) รูปแบบการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ได้การยอมรับจากผู้เกี่ยวข้องว่ามีความเหมาะสมกับการนำไปใช้เพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการสร้างรูปแบบดังกล่าวผู้วิจัยได้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยหลายขั้นตอนประกอบด้วยการศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยหลายอย่างประกอบกัน ได้แก่ การศึกษาเอกสารตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การศึกษาแนวปฏิบัติของโรงเรียนที่การปฏิบัติเป็นเลิศ การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ หลังจากนั้นผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาประกอบการยกร่างและพัฒนารูปแบบ แล้วได้ทำการพัฒนารูปแบบโดยการสำรวจความเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนในสถานศึกษาที่มีต่อความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบไปใช้ และขั้นตอนสุดท้ายได้นำข้อมูลทั้งหมดผ่านการพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิ จึงมีผลให้รูปแบบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นได้รับการยอมรับดังกล่าวมาแล้ว ทั้งนี้ การดำเนินการสร้างรูปแบบของการวิจัยสอดคล้องกับแนวทางของอุทัย บุญประเสริฐ (2546: 5) ที่ได้ทำการพัฒนาแบบจำลอง แบ่งเป็น 2 ตอน ที่สำคัญ คือ การสร้างแบบจำลองและการหาความตรงของแบบจำลอง และขั้นตอนการดำเนินงานใน รายละเอียดที่สำคัญโดยทั่วไปมักจะแบ่งเป็น 5 ขั้นตอน ประกอบด้วย ขั้นที่ 1 การศึกษาสภาพ ระบบ และสภาพแวดล้อมของระบบปัจจุบัน (การวิเคราะห์เพื่อทำความเข้าใจระบบปัจจุบันให้แน่ชัด ให้ชัดเจน) ขั้นที่ 2 การค้นหาและระบุปัญหาและความต้องการจำเป็น (Needs) ของระบบ ปัจจุบัน (หาว่าควรจะต้องปรับปรุงและแก้ไขหรือพัฒนาอะไร) ขั้นที่ 3 จัดสร้าง จัดทำแบบจำลอง ออกแบบจำลอง หรือเสนอแบบจำลองที่เป็นทางเลือก (Alternative Model) สำหรับปรับปรุง แก้ไข หรือพัฒนา ขั้นที่ 4 ทดสอบความเป็นไปได้ ความเหมาะสมในการปฏิบัติ และการยอมรับโดยเฉพาะของคณะผู้บริหารและผู้ที่เกี่ยวข้อง ขั้นที่ 5 ปรับต้นแบบเป็นแบบจำลองฉบับสมบูรณ์ที่เหมาะสมกับการนำไปปฏิบัติ

จากแนวทางการพัฒนารูปแบบดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า การพัฒนารูปแบบมีขั้นตอนการพัฒนาแบบ 4 ขั้นตอนหลัก คือ ขั้นที่ 1 การศึกษาและวิเคราะห์ หลักการและข้อมูลพื้นฐาน สภาพ และปัญหา การดำเนินงาน ระบุปัญหาและความต้องการจำเป็นในการพัฒนา ขั้นที่ 2 ขึ้นสร้างรูปแบบโดยอาศัยข้อมูลที่ได้จากการศึกษาวิเคราะห์ ขั้นที่ 3 ขึ้นทดสอบความเป็นไปได้ของรูปแบบที่สร้างขึ้น ความเหมาะสมในการนำไปใช้ และการยอมรับจากผู้เกี่ยวข้องต่างๆ ขั้นที่ 4 ขึ้นปรับปรุงรูปแบบให้มี

ความสมบูรณ์เหมาะแก่การนำไปใช้ ขึ้นต่อดังกล่าวสอดคล้องกับสมาน อัศวภูมิ (2537: 8-9) ที่ได้ทำ การพัฒนารูปแบบการบริหารการประถมศึกษาในระดับจังหวัด โดยมีขั้นตอนการดำเนินการ 4 ขั้นตอน คือ 1) การศึกษาวิเคราะห์เกี่ยวกับหลักการและข้อมูลพื้นฐานประกอบการสร้างรูปแบบ 2) การสร้าง รูปแบบในขั้นตอน 3) การประมวลความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารการ ประถมศึกษาระดับจังหวัด และ 4) การปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาเป็นรูปแบบที่สมบูรณ์ ซึ่งคุณธรรม จริยธรรมสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาชัยภูมิทั้ง 10 ประการนั้น มีความจำเป็นสำหรับพัฒนานักเรียนตั้งแต่ระดับประถมศึกษา อันเป็นพื้นฐานของสังคม และสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ได้กำหนด จุดเน้นด้านคุณธรรมจริยธรรมอันเป็นคุณลักษณะของผู้เรียนทุกระดับชั้นและเป็นคุณลักษณะที่พึง ประสงค์ที่กำหนดไว้ในหลักสูตรตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2553: 27) พบว่า คุณธรรมจริยธรรมทั้ง 14 ประการมีความสัมพันธ์ เกี่ยวโยงกัน การเกิดคุณธรรมจริยธรรมประการหนึ่งสามารถนำไปสู่คุณธรรมจริยธรรมอีกประการหนึ่ง สอดคล้องกับแนวคิดของพุทธนิจิที่ว่า ความรักความเมตตาเป็นคุณธรรมพื้นฐานที่จะนำไปสู่คุณธรรม อื่น เช่น ความกตัญญูกตเวที เชื่อมโยงไปสู่ความเคารพ ความมีน้ำใจ ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่หรือจิตอาสา ในขณะที่เดียวกันก็เห็นว่า การปลูกฝังนักเรียนให้มีความรักความเมตตา ทำให้จิตใจละเอียดอ่อนโยน ไม่คิดร้ายเอารัดเอาเปรียบ ไม่คดโกงมุ่งร้ายหรือรังเกียจเคียดแค้น เมื่อเสริมแต่งด้วยวิธีการที่เหมาะสม ย่อมเป็นสะพานเชื่อมโยงไปสู่ความซื่อสัตย์สุจริต ความเคารพและอ่อนน้อมถ่อมตน เป็นต้น

3) ผลการสร้างและพัฒนารูปแบบเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนระดับประถมศึกษา ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ ปรากฏว่า รูปแบบดังกล่าว ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบที่ 1 ด้านคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน ประกอบด้วย ความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ความเมตตากรุณา ความกตัญญูกตเวที ความซื่อสัตย์สุจริต ความมี ระเบียบวินัย ความขยันหมั่นเพียรและมุ่งมั่นการทำงาน รักความเป็นไทย ความรับผิดชอบ ความ อดทนอดกลั้น ความเคารพและอ่อนน้อมถ่อมตน ความพอเพียง ความมีจิตสาธารณะ ความยุติธรรม ความสามัคคี และความใฝ่เรียนรู้ องค์ประกอบที่ 2 ด้านวิธีการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน ประกอบด้วย การบูรณาการในการจัดการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การจัดกิจกรรมโดย ผู้ปกครองมีส่วนร่วม การจัดกิจกรรมพัฒนาตามวิถีชีวิตในชุมชน การติดตาม ประเมินผล และรายงาน ผล และองค์ประกอบที่ 3 ด้านกระบวนการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน ประกอบด้วย การวางแผน การปฏิบัติการ การตรวจสอบการดำเนินงาน และการปรับปรุงการ ดำเนินงาน ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่น

ได้อย่างมีความสุข การดำเนินการตามรูปแบบครั้งนี้สอดคล้องกับแนวคิดของทิตนา แชมมณี (2546: 10) ที่ว่า การจัดการศึกษาที่นักเรียนต้องมีคุณธรรมจริยธรรมในการดำเนินชีวิต สอดคล้องกับสถานการณ์และสภาพบ้านเมืองของประเทศในปัจจุบันเป็นที่ประจักษ์โดยทั่วกันแล้วว่า การที่ประเทศมุ่งพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจอย่างมาก แม้จะก่อให้เกิดการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและความเจริญทางด้านวัตถุอย่างเห็นได้ชัด แต่ความเจริญและการพัฒนานั้นไม่ได้เป็นไปอย่างยั่งยืน นอกจากนี้การพัฒนาประเทศโดยมุ่งความเจริญด้านเศรษฐกิจ และความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว โดยขาดความสมดุลกับการพัฒนาทางด้านจิตใจ เป็นที่มาของปัญหาสังคมที่ดูเหมือนจะทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อยๆ สภาพดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของสมพร เทพสิทธา (2542: 15-16) ได้กล่าวว่า การเป็นผู้มีคุณธรรมและธรรมในสังคมปัจจุบันลดลง ประชาชนและเยาวชนจำนวนไม่น้อยที่ไม่เห็นความสำคัญของคุณธรรมจริยธรรมเท่าที่ควร ไม่ได้ยึดมั่นในคุณธรรม และไม่ได้ประพฤติปฏิบัติตามจริยธรรม ทำให้สังคมมีปัญหา สังคมมีความเจริญทางด้านวัตถุ แต่มีความเสื่อมโทรมทางจิตใจ ในปัจจุบันค่านิยมบางอย่างได้เปลี่ยนแปลงไป ก่อนนี้สังคมยกย่องคนที่มีคุณธรรม คนที่ประพฤติดีศีลธรรมจะถูกประณามไม่มีใครอยากคบหา แต่ในปัจจุบันสังคมกลับยกย่องคนที่มีเงิน คนที่มีตำแหน่งสูง และคนที่มียศชื่อเสียง แม้ว่าคนเหล่านั้นจะประพฤติผิดในศีลธรรมก็ตาม ยุคโลกาภิวัตน์มีความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเป็นยุคของข้อมูลข่าวสาร ยุคโลกไร้พรมแดน โลกข้อมูลข่าวสารจึงมีอิทธิพลต่อความคิด จิตใจและพฤติกรรมของมนุษย์มากขึ้น คนไทยจำนวนเป็นจำนวนไม่น้อยได้ตกเป็นเหยื่อของข้อมูลข่าวสาร ถูกอิทธิพลของวัฒนธรรม และค่านิยมจากต่างชาติครอบงำ ไม่สนใจในคำสอนของศาสนาและวัฒนธรรมไทย ทำให้คนมุ่งแสวงหาแต่ความสุขทางวัตถุ มีความเห็นแก่ตัวยิ่งขึ้นขาดความเอื้ออาทร ขาดความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ไม่เห็นความสำคัญของศาสนา และขาดคุณธรรมจริยธรรม ไม่เชื่อในเรื่องของกฎแห่งกรรม ซึ่งในเรื่องนี้ ผกา สัตยธรรม (2550: 63) ได้ให้ข้อคิดเห็นว่า เมื่อพิจารณาถึงปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมไทยในต่างๆ นั้นล้วนเป็นปัญหาที่เกิดจากการขาดคุณธรรมจริยธรรม เช่น การขาดระเบียบวินัย ไม่เสียสละ เห็นแก่ตัว ขาดความกตัญญูกตเวที ประพฤติตนไม่ถูกกาลเทศะ มีความเกียจคร้านในการทำงาน ขาดความอ่อนน้อมถ่อมตน ขาดความซื่อสัตย์ ขาดความเห็นอกเห็นใจกัน ไม่รู้จักประมาณตน ขาดความละเอียดรอบคอบทุกปัญหาที่เกิดขึ้นถ้านำมาวิเคราะห์กับหลักธรรมในพระพุทธศาสนาจะพบว่า ปัญหาเหล่านั้นเกิดจากวิสัยของมนุษย์ที่ขาดคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งพระพุทธเจ้าตรัสไว้เพื่อสอนมนุษย์ทุกคนให้เป็นคนดี

4) แนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ องค์ประกอบที่ 1 คุณธรรมจริยธรรมนักเรียน ด้านความเหมาะสม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยองค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากการมีความรับผิดชอบต่อตนเอง สังคม ชุมชน ประเทศชาติ ใน

การอยู่ร่วมกันในสังคม ย่อมต้องมีการทำงานเป็นหมู่คณะ จึงต้องมีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบในงานนั้นๆ ให้สมาชิกแต่ละคนนำไปปฏิบัติตามที่ได้รับมอบหมายไว้อย่างเต็มที่สอดคล้องกับการศึกษาของดลใจ ถาวรวงศ์ตันเจริญ (2550: บทคัดย่อ) ที่ทำการวิจัย เรื่อง กระบวนการขัดเกลาคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชนต้นแบบ จังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า วิธีการและบทบาทที่สำคัญของกระบวนการขัดเกลาทางสังคม ได้แก่ สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา และสภาพแวดล้อม เยาวชนต้นแบบต้องมีการเรียนรู้ด้วยตนเอง รวมถึงการเห็นคุณค่าของความดีงาม และการมีบุคคลเป็นหลักยึดทางจิตใจ สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา และสภาพแวดล้อม ส่งผลต่อการพัฒนาคุณธรรม 8 ประการ

5) แนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ

การบูรณาการในการจัดการเรียนรู้ ด้านความเหมาะสม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยองค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ โรงเรียนกำหนดให้มีการบูรณาการหลักคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทุกรายวิชาที่เปิดสอน ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมเข้าใน กิจกรรมการเรียนการสอนในทุกรายวิชา เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ของผู้เรียนควบคู่ไปกับคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งจะส่งเสริมความก้าวหน้าและความสำเร็จให้แก่ชีวิตของผู้เรียน อีกทั้งยังเป็นการสร้างคุณลักษณะของผู้เรียนเป็นที่พึงประสงค์ให้แกสังคมไทยสอดคล้องกับศิริชัย กาญจนวาสี และคณะ (2550: บทคัดย่อ) ศึกษา รูปแบบของระบบบริหารจัดการศึกษาแบบบูรณาการสำหรับเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษา พบว่า ระบบการบริหารจัดการแบบบูรณาการสำหรับสถานศึกษา ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก คือ วาดภาพความสำเร็จ (Success) ต้องวาดภาพความสำเร็จของสถานศึกษาในด้านวิสัยทัศน์ (Vision) จุดมุ่งหมาย (Goal) บทบาท (Role) และภารกิจ (Mission) ที่เป็นภาพความสำเร็จของการจัดการศึกษาที่ชัดเจน และสอดคล้องกับความต้องการของสังคมเศรษฐกิจฐานความรู้ ดังนี้ 1) กำหนดโครงสร้าง (Structures) การบริหารการศึกษาจะต้องกำหนดโครงสร้างกลุ่มงานและมาตรฐานการดำเนินงานที่ยึดหยุ่นและตอบสนองต่อภารกิจหลัก มีบรรยากาศที่เป็นวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ 2) บริหารจัดการ (Management) ต้องมีการบูรณาการโดยใช้ MSPA เป็นตัวขับเคลื่อน ได้แก่ การระดมทรัพยากร (Mobilization) กลยุทธ์ (Strategy) การมีส่วนร่วม (Participation) และความเป็นอิสระ (Autonomy) 3) ติดตามกำกับ (Monitoring) ต้องมีการตรวจสอบภายใน และติดตามประเมินผลที่การดำเนินงานตามตัวชี้วัดที่เป็นรูปธรรมเป็นระยะๆ เพื่อปรับปรุงแก้ไขจนบรรลุจุดมุ่งหมาย 4) ระบบการบริหารจัดการศึกษาแบบบูรณาการ (Integrated Educational Management System : I-EMS) เป็นชุดองค์ประกอบของการบริหารจัดการ (Management) ที่

ประสานปัจจัยรอบด้าน เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุตามวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้ MSPA เป็นตัวขับเคลื่อน ซึ่งหมายถึง การระดมทรัพยากร (Mobilization) กลยุทธ์ (Strategy) การมีส่วนร่วม (Participation) และความเป็นอิสระ (Autonomy) MSPA มีแนวดำเนินการ ดังนี้ การระดมทรัพยากร (Mobilization) หมายถึง การจัดหาบุคลากร งบประมาณ และสิ่งอำนวยความสะดวก รวมทั้งความร่วมมือจากแหล่งต่างๆ ที่หลากหลายทั้งภายในและภายนอกองค์กร เพื่อสนับสนุนการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพสูงสุด กลยุทธ์ (Strategy) หมายถึง การกำหนดทิศทางและขอบเขตความต้องการในระยะสั้น และระยะยาวขององค์กร เพื่อที่จะจัดสรรทรัพยากรให้สอดคล้องกับบริบท และการมีส่วนร่วม (Participation) คือ การเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมดำเนินการ อันจะก่อให้เกิดความรู้สึกร่วมกัน และเป็นส่วนหนึ่งขององค์กรความเป็นอิสระ (Autonomy) คือการจัดระเบียบบริหารบุคลากร ควบคุมทิศทางการจัดการวิชาการต่างๆ รวมทั้งการสรรหา และควบคุมประมาณอย่างอิสระ ภายใต้กติกาองค์กรการศึกษา

แนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ องค์ประกอบที่ 2 วิธีการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน การจัดกิจกรรมโดยผู้ปกครองมีส่วนร่วม ด้านความเหมาะสม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยองค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ โรงเรียนเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกำหนดนโยบาย และการวางแผนปฏิบัติการของโรงเรียน ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากการมีส่วนร่วมจะแสดงให้เห็นถึงกระบวนการพัฒนากิจกรรมให้เด่นชัดขึ้นเนื่องจากการมีส่วนร่วมของชุมชน ผู้ปกครองและท้องถิ่นเข้ามาด้วย สอดคล้องกับการศึกษา สุราณีย์ ปาจารย์ (2552: บทคัดย่อ) ทำการวิจัยและพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 1 โดยการประยุกต์ใช้กระบวนการแผนที่ผลลัพธ์และ 2) เพื่อศึกษาผลของการใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมที่พัฒนาขึ้น สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยการประยุกต์ใช้กระบวนการแผนที่ผลลัพธ์ วิธีดำเนินการวิจัยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามด้วยตนเอง ด้วยวิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์ การประชุมกลุ่มโดยการประยุกต์ใช้กระบวนการแผนที่ผลลัพธ์ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา การวิเคราะห์โดยวิธีการจำแนกข้อมูล และการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย ผลการวิจัยที่สำคัญสรุปได้ดังนี้ 1) กระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ด้วยการประยุกต์ใช้กระบวนการแผนที่ผลลัพธ์มี 3 ขั้นตอนคือ (1) การออกแบบเจตนารมณ์ร่วมกัน คือ การตั้งเป้าหมายร่วมกันและวางแผนหาแนวทางเพื่อไปสู่เป้าหมาย (2) ขั้นตอนติดตามผล และดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์ คือขั้นลงมือทำ

ตามแผนที่ร่วมกันวางไว้ และวางแผนการติดตามผล รวมทั้งปรับปรุงพัฒนาแผนงานให้ดำเนินไปในทิศทางที่วางไว้ร่วมกัน (3) จัดทำแผนการประเมิน ประเมินผลและปรับปรุง คือ ขั้นตอนการวางแผนร่วมกันเพื่อวางกรอบการประเมินสรุปผลรวม โดยมีเป้าหมายว่า ผลการประเมินจะนำไปใช้ประโยชน์อย่างไร ใครเป็นผู้ใช้ 2) ผลของการใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมที่พัฒนาขึ้น สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 พบว่า นักเรียนมีการตอบสนองเกณฑ์บ่งชี้ความก้าวหน้า ในระดับที่คาดว่าจะเกิดขึ้นทุกข้อในระดับสูง คือ (1) นักเรียนเริ่มมีพัฒนาการที่ดีในด้าน ขยัน ประหยัด และวินัย (2) ยึดครูเป็นแบบอย่างที่ดี (3) ให้ความเคารพผู้ใหญ่ (4) เป็นที่รักใคร่ของบุคคลอื่น (5) ไม่กล้าทำผิดระเบียบวินัย (6) แข่งกันทำดี ในระดับที่อยากให้เกิดขึ้นและหากเกิดขึ้นได้ก็ดี พบว่า นักเรียนมีการตอบสนองเกณฑ์บ่งชี้ความก้าวหน้าในระดับกลาง และมีเพียงข้อเดียวที่นักเรียนมีการตอบสนองเกณฑ์บ่งชี้ความก้าวหน้าในระดับต่ำคือ นักเรียนรู้จักการเสียสละเพื่อส่วนร่วมด้านความเป็นไปได้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยองค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ โรงเรียนมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมและชุมชน ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากชุมชนคือหัวใจของการจัดกิจกรรมการเรียนสอนสอดคล้องกับการศึกษาของ พัชรินทร์ รุจิรานุกูล (2551: บทคัดย่อ) การศึกษาการปลูกฝังคุณธรรมนำความรู้ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้แก่ นักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความเข้าใจของบุคลากรภายในโรงเรียนเกี่ยวกับคุณธรรมนำความรู้ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่นำไปดำเนินการปฏิบัติให้เกิดแก่นักเรียน 2) ศึกษาและนำเสนอแนวทางการปลูกฝังคุณธรรมนำความรู้ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้แก่ นักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยศึกษาในโรงเรียนภาครัฐ สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 1 จำนวน 97 แห่ง ด้วยแบบสอบถาม และในโรงเรียนคุณธรรมชั้นนำ ปี 2550 จำนวน 9 แห่ง จาก 97 แห่ง ด้วยการศึกษาเอกสารเบื้องต้นของโรงเรียน การสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม ผลการศึกษามีดังนี้ 1) บุคลากรมีความเข้าใจความหมายของคุณธรรมนำความรู้ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่หลากหลายแนวคิด ส่วนใหญ่เข้าใจว่าหมายถึง การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ใช้ชีวิตเรียบง่ายไม่ฟุ้งเฟ้อ มีความพอประมาณ มีเหตุผลและมีภูมิคุ้มกันที่ดี ความเข้าใจเกี่ยวกับคุณธรรมและคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมของผู้ที่มีคุณธรรมนำความรู้ตาม ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ส่วนใหญ่เข้าใจว่าเป็น 8 คุณธรรมพื้นฐาน และคุณธรรมอื่นๆ เช่น อุดมอดกลั่น พอเพียง พอประมาณ สติปัญญา 2) ด้านการบริหารจัดการโรงเรียน มีนโยบาย การดำเนินการต่างๆ มีการวางแผนและมีโครงการในการขับเคลื่อนสู่ โรงเรียนที่ส่งเสริมคุณธรรมนำความรู้ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ได้จัดตั้งกิจกรรมโครงการต่างๆ ขึ้นตามบริบทของโรงเรียน กิจกรรมโครงการมีมากมายต่างกันตามสภาพและความพร้อมของโรงเรียน ในด้านต่างๆ ได้แก่ การพัฒนาบุคลากร การจัดการ เรียนการสอน กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีของครู และพฤติกรรมของนักเรียนหลังจากการที่ โรงเรียน

นำเรื่องคุณธรรมนำความรู้ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติ 3) แนวทางการปลูกฝังคุณธรรมนำความรู้ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการบริหารจัดการโรงเรียนควรมีการบริหารจัดการอย่างเป็นกระบวนการ มีการวางแผนนโยบายการอย่างชัดเจนและเป็นระบบ มีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง และจริงจัง กำหนดนิยามความหมายของการพัฒนาคุณธรรมนำความรู้ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในบริบทของนักเรียนให้ ชัดเจน มีการสร้างตัวชี้วัดความสำเร็จ สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง สร้างเครือข่ายและแนวร่วมในการ พัฒนาคุณธรรมนำความรู้ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีการจัดกิจกรรมโครงการที่หลากหลายและเหมาะสมตามบริบทของ โรงเรียน สร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน โดยสร้างแผนพัฒนาบทบาทของผู้ปกครองและชุมชน มีการจัดระบบการ ติดตามประเมินผล ด้านการพัฒนาบุคลากรควรมีการสร้างตระหนักให้เกิดขึ้นกับบุคลากร พัฒนาบุคลากรให้มียศ ความรู้เกี่ยวกับเรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และนำระบบการประเมินวิทยฐานะมาใช้เพื่อพัฒนาบุคลากร ด้านการจัดการ เรียนการสอน ควรมีการสอนที่ปลูกฝังคุณธรรมในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ เน้นการปลูกฝังให้เกิดขึ้นทุกที่ ทุกเวลา มีการศึกษา จากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ภายนอกโรงเรียน จัดการสอนให้เกิดความตระหนัก เน้นย้ำ ให้ทำบ่อยๆ เป็นประจำ สร้างคุณธรรมหลัก เป็นคุณธรรมร่วม ด้านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ควรมีความหลากหลาย เน้นให้นักเรียนเป็นแกนนำหลัก และพัฒนานักเรียน ในทุกมิติ มีการจัดทำโครงการที่เน้นหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านอื่นๆ ได้แก่ การเป็นแบบอย่างที่ดี การปลูกฝังคุณธรรมนำความรู้ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในระดับปฐมวัย ควรมีการสนับสนุนทรัพยากรด้านต่างๆ จากกระทรวงศึกษาธิการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีการผลิตบัณฑิตด้านครุศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ ให้มีความรู้ด้านการวิจัยและพัฒนา

แนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ องค์ประกอบที่ 2 วิธีพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน การจัดกิจกรรมพัฒนาตามวิถีชีวิตในชุมชน ด้านความเหมาะสม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยองค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ครูผู้สอนมีการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ ตลอดจนหลักเศรษฐกิจพอเพียงในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทุกรายวิชา ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากการจัดกิจกรรมพัฒนาตามวิถีชีวิตในชุมชน ให้เข้าถึงกระบวนการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้เข้ากับบริบทของสังคมและความต้องการของผู้เรียนสอดคล้องกับการศึกษาของ Lanier (1993 อ้างถึงใน สุมาลี สุจินดา, 2546: 92) ได้ทำการวิจัยเรื่องจริยธรรมและการพัฒนาความคิดรวบยอดในเด็กหนุ่มสาวชนชนบท (การพัฒนาจริยธรรมของนักเรียนในชนบท) จุดประสงค์ของการวิจัยเพื่อศึกษาผลของการจัดการศึกษาของนักเรียนระดับชั้นที่ 11 และ 12 ในโรงเรียนชนบท เด็กนักเรียนในชนบทได้รับและปฏิบัติตามต่อๆ กันมา ซึ่งอาจเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนานักเรียนออกเป็นกลุ่ม

ควบคุมให้ได้รับการฝึกการให้คำแนะนำ และการจัดประสบการณ์ กลุ่มหนึ่งเป็นนักเรียนที่ประกอบด้วยนักเรียน ผลการวิจัย พบว่า การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนทั้ง 2 กลุ่ม มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ด้านความเป็นไปได้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยองค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ โรงเรียนมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมและชุมชน ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากอยู่ร่วมกันในสังคมจะรู้ถึงปัญหาและความต้องการของชุมชนและสามารถแก้ปัญหาของสังคมและชุมชนได้สอดคล้องกับการศึกษาของ Harry Tomlinson (2004: Abstract) ได้ศึกษาภาวะผู้นำทางการศึกษาในความรู้ระดับบุคคลที่พัฒนาสู่ความเป็นมืออาชีพ โดยยึดหลักการทางพันธกิจและเพศสำหรับคุณค่าในทางสากลนั้น โดยจากการสัมภาษณ์ กลุ่มตัวอย่างทั้งชายและหญิงรวม 12 คน เกี่ยวกับความรู้สึทางด้านคุณธรรมจริยธรรม พบว่า การกำหนดหลักเกณฑ์คุณธรรมสำหรับการศึกษาแบ่งคุณค่าออกเป็น 8 ประการ คือ 1) ความรัก (Love) 2) ความจริงใจ (Truthfulness) 3) ความยุติธรรม (Fairness) 4) ความเป็นอิสระ (Freedom) 5) ความสามัคคี (Unity) 6) ความอดกลั้น (Tolerance) 7) ความรับผิดชอบ (Responsibility) และ 8) ความเคารพนับถือ (Respect)

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยทำการตรวจสอบผลการวิจัยโดยให้ฝ่ายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องตรวจสอบ พร้อมทั้งได้ปรับปรุงรูปแบบจนเกิดความเหมาะสม และเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจนจึงได้ทำการจัดสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องอีกครั้ง แต่แต่ละครั้งได้ผลที่สอดคล้องกัน จึงสรุปได้ว่า มีการตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากการวิจัยทุกขั้นตอน และพบว่ารูปแบบดังกล่าวมีความเหมาะสมและเป็นไปได้ในการนำสู่การปฏิบัติในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถม ศึกษาชัยภูมิในโอกาสต่อไป

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะสำหรับนำผลการวิจัยไปใช้

7.1.1 ผู้บริหารโรงเรียน ครู และนักเรียนในโรงเรียนต้องมีความตระหนักและเห็นความสำคัญของการนำหลักคุณธรรมจริยธรรมใช้ในการบริหารและจัดการศึกษาในโรงเรียน

7.1.2 ผู้บริหารโรงเรียนต้องมีความรู้ ความสามารถในการบริหารและจัดการศึกษาบริหารโรงเรียนโดยมุ่งประโยชน์สูงสุดที่นักเรียน และให้ความสำคัญกับชุมชน

7.1.3 ผู้บริหารและครูในโรงเรียนต้องมีคุณธรรมจริยธรรม ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับนักเรียนและสังคม

7.1.4 ผู้บริหารต้องปรับโครงสร้างการบริหารให้สอดคล้องกับการนำหลักคุณธรรมจริยธรรมมาใช้ โดยกำหนดให้มีบุคลากรที่รับผิดชอบเกี่ยวกับเรื่องนี้โดยตรง

7.1.5 ผู้บริหารต้องมีภาวะผู้นำ ส่งเสริมการทำงานเป็นทีม โดยเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มแรก คือร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมตรวจสอบ และร่วมรับผิดชอบในการดำเนินการ

7.1.6 นักเรียน ครู และบุคลากรในโรงเรียนจำเป็นต้องมีความรู้ ความเข้าใจในสาระที่แท้จริงของคุณธรรมจริยธรรม จึงจะสามารถนำแนวคิดดังกล่าวไปบูรณาการได้อย่างสอดคล้องและเหมาะสมกับการดำเนินงานด้านต่างๆ ได้

7.1.7 การดำเนินงานตามโครงการ/กิจกรรมต่างๆ ในโรงเรียนต้องมีการวางแผนที่ดี มีลำดับขั้นตอนในการดำเนินงาน และต้องมีการพัฒนาการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

7.1.8 โครงการ/กิจกรรมที่ดำเนินการต้องมีสอดคล้องกับสภาพทางภูมิศาสตร์ และวิถีชีวิตของคนในชุมชน

7.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

7.2.1 ควรมีการวิจัยและพัฒนารูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้ครอบคลุมในแต่ละประเด็นคุณธรรมจริยธรรมหรือแต่ละกลุ่มนักเรียนให้มากขึ้น

7.2.2 ควรศึกษาปัจจัยที่เอื้อและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้ครอบคลุมในแต่ละประเด็นคุณธรรมจริยธรรมหรือแต่ละกลุ่มนักเรียน

7.2.3 ควรมีการนำรูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นในการวิจัย

ครั้งนี้ ไปใช้กับนักเรียนในระดับอื่น ได้แก่ ระดับอนุบาล ระดับมัธยมศึกษา ตลอดจนระดับอุดมศึกษา เพื่อนำผลที่ได้มาเปรียบเทียบกับแตกต่างกันหรือไม่อย่างไร

7.2.4 ควรมีการศึกษาตัวชี้วัดความสำเร็จในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนให้ครอบคลุมในแต่ละประเด็นของคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ, **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ ชุมนุมเกษตรกรรมแห่งประเทศไทย, 2551.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, **การคิดเชิงวิเคราะห์**. กรุงเทพฯ : ชัคเชสมิเดีย, 2546
- ทิตินา แคมมณี, **14 วิธีสอนสำหรับครูมืออาชีพ**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2446.
- คลใจ ถาวรวงศ์ต้นเจริญ. “กระบวนการขัดเกลาคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชนต้นแบบ จังหวัดฉะเชิงเทรา”. **วารสารการศึกษาและพัฒนาสังคม**. 5(1-2). 1-14. (2552).
- นงลักษณ์ วิรัชชัย, บุปผา เมฆศรีทอ และธีรวัฒน์ ฆะราช, **รายงานวิจัยการวิจัยนำร่องการใช้ตัวบ่งชี้คุณธรรมจริยธรรมเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในสถานศึกษา**. กรุงเทพฯ : ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม, 2551.
- นลินี ทวีสิน และคณะ, **รูปแบบการสอนที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณธรรมจริยธรรม**. (กรุงเทพฯ : ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม, 2549), หน้า 19
- ผกา สัตยธรรม, **สุขภาพจิตเด็ก**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2550
- พัชรินทร์ รุจิรานุกูล. “การศึกษาการปลูกฝังคุณธรรมนำความรู้ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้แก่แก่นักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน”. **วารสารอิเล็กทรอนิกส์ทางการศึกษา**. 3(2). 333 -347. (2551).
- วงศ์รัตน์ เพชรบุรณ์. **รูปแบบการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์สำหรับนักเรียนประจำ**. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม. 2549.
- วัฒนา สุวรรณไตรย์ และคณะ. **การพัฒนาแบบกิจกรรมพัฒนาจริยธรรมของนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต (หลักสูตร 5 ปี)**. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร. 2549.
- วิจิต สุขทร และคณะ. “การศึกษาการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอนตามหลักเทคโนโลยีสารสนเทศคุณภาพเกิดจากการบูรณาการศาสตร์”. **วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา**. 8 (1).52-64. 2556.
- วีณา ประชานุกูล. **ศึกษารูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความมีวินัยของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์วิจัยและพัฒนาแผ่นดินเชิง คุณธรรม. 2549.

ศิวธิดา ทรัพย์เหมือน. **ประสิทธิผลของปัจจัยสี่ด้านในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน.** ปรินิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวิธีวิทยาการวิจัยการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.2554.

สมพร เทพสิทธิ์า. **พลังแห่งความสำเร็จและความสุข.** กรุงเทพฯ : มูนิธิสมพรเทพสิทธิ์า เพื่อศาสนาและพัฒนาสังคม. 2542.

สมาน อัสวภูมิ. **การพัฒนารูปแบบการบริหารการประถมศึกษาในระดับจังหวัด.** วิทยานิพนธ์ ปรินิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2537.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. **แผนการจัดการเรียนรู้แบบละครชั้น ป.4 -5 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551.** มปท.

สุทวิชช์ ตันตยาพิศาลสุทธิ, **บทพระธรรม : พุทธศาสนสุภาษิต หมวดธรรมะ วาจา ความเชื่อ.** กรุงเทพฯ : ธรรมสภา, 2555.

สุภาพร สุขสวัสดิ์. **การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนสตรีนันทบุรี.**การค้นคว้าอิสระ ปรินิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร. 2552.

สุรณีย์ ปาจารย์. **การวิจัยและพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ให้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 : การประยุกต์ใช้กระบวนการแผนที่ผลลัพธ์.** วิทยานิพนธ์ปรินิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษาสาขาวิชาวิจัยการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.2552.

อุทัย บุญประเสริฐ. **การบริหารจัดการสถานศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน.** กรุงเทพฯ : ศูนย์ตำราและเอกสารทางวิชาการ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2546.

Lennick, Kiel, and Jordan (2011). **Moral Intelligence 2.0: Enhancing Business Performance and Leadership success in turbulent times.** Upper Saddle River NJ : Prentice Hill.

Norman J Bull. (1969). **Moral education.** London : Routledge.

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ เรื่อง แรงกับการเคลื่อนที่ของวัตถุ โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น(7E)สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

THE DEVELOPMENT OF LEARNING ACHIEVEMENT AND SCIENCE PROBLEM SOLVING ABILITY ENTITLED FORCE AND MATERIAL ELEMENT MOTIONBY USING LEARNING 7E LEARNING CYCLE ACTIVITIES FORINMTTHAYOMSUEKSA3 STUDENTS

พรทิพย์ เจริญใจ*

ชวนพิศ รักษาพวก[†]

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อพัฒนาแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น (7E) เรื่อง แรงกับการเคลื่อนที่ของวัตถุ มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 (2) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน เรื่อง แรงกับการเคลื่อนที่ของวัตถุ (3) เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ก่อนเรียนและหลังเรียน เรื่อง แรงกับการเคลื่อนที่ของวัตถุ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 32 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่มเครื่องมือวิจัย คือ (1) แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น (7E) (2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นแบบปรนัย ซึ่งมีค่าความยากง่าย (P) อยู่ระหว่าง 0.55-0.74 ค่าอำนาจจำแนก (B) อยู่ระหว่าง 0.34-0.85 และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.84 (3) แบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ เรื่อง แรงกับการเคลื่อนที่ของวัตถุเป็นแบบทดสอบอัตนัย มีค่าอำนาจจำแนก (t) อยู่ระหว่าง 2.71-3.25 มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.99 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบสมมติฐาน t-test ผลการวิจัยพบว่า (1) แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีประสิทธิภาพเท่ากับ 82.33/81.25 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด 80/80 (2) นักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (3) นักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มีความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .05

* นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

[†] อาจารย์ คณะบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

คำสำคัญ : กิจกรรมการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น, การแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์

ABSTRACT

The purposes of this research were: 1) to develop the lesson plans of the 7E learning cycle activities entitled force and material element motion 2) to compare the student's learning achievement both before and after learning entitled force and material element motion by using learning 7E learning cycle activities 3) to compare the student's problem solving ability entitled force and material element motion by using cluster random sampling consisted of 32 students studying in Matthayomsuksa 3. The instruments used in the study consisted of: 1) the lesson plans of the 7E learning cycle activities entitled force 2) the multiple choice its difficulty between 0.55-0.74, its discrimination between 0.34-0.85, and its reliability of 0.84 and 3) the subjective problem solving ability test its discrimination between 2.73-3.25 and its reliability of 0.99 Statistically analyzed by applying percentage, mean, standard deviation and t-test. The results of the study were as follow : 1. The efficiency of the lesson plans of the 7E learning cycle activities was 82.33/81.25, that was higher than the assigned criteria of 80/80. 2. Learning achievement after learning was higher than that before learning at the statistically significant level of .05. 3. Problem solving ability after learning was higher than that before learning at the statistically significant level of .05.

Keywords : 7E Cycle, Science Problem

1. บทนำ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564) ได้กำหนดทิศทางการพัฒนา โดยการพัฒนาคุณภาพคน การสร้างเสริมองค์ความรู้ การพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี นวัตกรรมและความคิดสร้างสรรค์ให้เป็นพลังขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมไทย

และแผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 พ.ศ.2560-2564 มุ่งหวังจะพัฒนาคุณภาพคนไทยทุกกลุ่มวัยให้มีความพร้อมทั้งทางกาย ใจ สติปัญญา มีจิตสำนึก วัฒนธรรมที่ดีงาม และรู้คุณค่าของความเป็นไทย มีโอกาสและสามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิตมีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงและเป็นพลังทางสังคมในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2555)

วิทยาศาสตร์มีบทบาทสำคัญยิ่งในสังคมโลกปัจจุบันและอนาคตเพราะวิทยาศาสตร์เกี่ยวข้องกับทุกคนในชีวิตประจำวันและการทำงานอาชีพต่างๆ เหล่านี้เป็นผลของความรู้ทางวิทยาศาสตร์ผสมผสานกับความคิดสร้างสรรค์และศาสตร์อื่นๆ วิทยาศาสตร์ช่วยให้มนุษย์ได้พัฒนาวิธีคิดทั้งความคิดเป็นเหตุเป็นผล คิดสร้างสรรค์ คิดวิเคราะห์ วิจัย มีทักษะสำคัญในการค้นคว้าหาความรู้มีความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบสามารถตัดสินใจโดยใช้ข้อมูลที่หลากหลาย และสามารถตรวจสอบได้ วิทยาศาสตร์เป็นวัฒนธรรมของโลกสมัยใหม่ซึ่งเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ (Knowledge-Based Society) ดังนั้น ทุกคนจึงจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาความรู้ทางวิทยาศาสตร์เพื่อให้เข้าใจในธรรมชาติและเทคโนโลยีที่มนุษย์สร้างขึ้นสามารถนำความรู้ไปใช้อย่างมีเหตุผลสร้างสรรค์และมีคุณธรรม (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา 2551)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 และ(ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553 ได้กำหนดแนวทางการจัดการศึกษาไว้ในหมวด 4 ซึ่งเป็นหัวใจของการปฏิรูปการเรียนรู้ที่มุ่งประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน ซึ่งมาตราที่ 22 ระบุว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักที่ว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้ และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพมาตราที่ 23 ระบุว่า การจัดการศึกษาในระบบ นอกกระบบและตามอัธยาศัยต้องเน้นทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษา ในส่วนของการเรียนรู้ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีนั้นต้องให้เกิดความรู้ ทักษะรวมทั้งความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์ เรื่อง การจัดการ การบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลยั่งยืน และมาตราที่ 24 ระบุว่า การจัดกระบวนการเรียนรู้ต้องจัดเนื้อหาและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดและความแตกต่างของผู้เรียน ฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการและการเผชิญสถานการณ์ และประยุกต์ใช้เพื่อป้องกันและแก้ปัญหา จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกปฏิบัติให้ได้ ทำเป็น รักการอ่าน เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องเพื่อนำไปสู่เป้าหมายของการเป็นคนดีเก่งและมีความสุข (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 : 2553)

ดังนั้น การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สนองตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ จึงต้องเน้นที่ผู้เรียนโดยให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถของตนเองได้อย่างเต็มศักยภาพ มีความสมดุลทั้งด้านจิตใจ

ร่างกาย ปัญญาและสังคมเป็นผู้รู้จักคิดวิเคราะห์ รักการเรียนรู้ เรียนรู้ด้วยตนเอง มีจิตวิทยาศาสตร์ที่ดี มีความรับผิดชอบ มีทักษะสำหรับดำรงชีวิต รวมทั้งทักษะทางอาชีพ สามารถพึ่งตนเองและร่วมมือกับผู้อื่นได้ จึงจำเป็นต้องมีความรู้ด้านวิทยาศาสตร์การศึกษาวิทยาศาสตร์เน้นการเชื่อมโยงความรู้กับกระบวนการ ซึ่งมุ่งหวังให้ผู้เรียนมีทักษะสำคัญในการค้นคว้าและสร้างองค์ความรู้ โดยใช้กระบวนการในการสืบเสาะหาความรู้ และการแก้ปัญหาที่หลากหลาย ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ทุกขั้นตอน มีการทำกิจกรรมด้วยการลงมือปฏิบัติจริงอย่างหลากหลาย ความรู้ทางวิทยาศาสตร์เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับธรรมชาติ ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ทุกคนจึงต้องเรียนรู้เพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน แต่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับชาติที่ผ่านมาเมื่อเปรียบเทียบกับนานาชาติ ประเทศไทยยังขาดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติจริง การจัดกิจกรรมไม่สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน กิจกรรมการเรียนรู้ไม่นำไปสู่การพัฒนากระบวนการคิด การเผชิญสถานการณ์ และการนำความรู้มาประยุกต์ใช้เพื่อป้องกันและแก้ปัญหา จากสภาพปัญหาดังกล่าวจึงส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนด ดังการรายงานผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินำพื้นฐาน (Ordinary National Education Test: O-net) ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบัวใหญ่ มีค่าคะแนนเฉลี่ยระดับประเทศ ในปีการศึกษา 2556-2558 นักเรียนมีระดับผลคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 37.95, 38.62 และ 37.63 ตามลำดับ (โรงเรียนบัวใหญ่, 2558) และเมื่อวิเคราะห์ผลคะแนนเฉลี่ยในระดับองค์กรปกครองท้องถิ่น จังหวัดนครราชสีมา ในปีการศึกษา 2556-2558 นักเรียนมีระดับผลคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 36.30, 36.07 และ 34.00 ตามลำดับ และในปีการศึกษา 2558 พบว่า

ในรายวิชาวิทยาศาสตร์ มาตรฐานการเรียนรู้ที่โรงเรียนควรเร่งพัฒนา เนื่องจากคะแนนเฉลี่ยของโรงเรียนต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยระดับประเทศได้แก่ สารที่ 4 แรงและการเคลื่อนที่ที่นักเรียนมีระดับผลคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 35.21 (โรงเรียนบัวใหญ่, 2558) สอดคล้องกับรายงานผลการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษารอบสาม (สำนักงานรับรองมาตรฐาน และประเมินคุณภาพการศึกษา, 2555) ได้รายงานผลการประเมินของโรงเรียนบัวใหญ่ อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา ด้านผู้เรียน พบว่า ตัวบ่งชี้ที่ 5 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนอยู่ในระดับต้องปรับปรุง โดยเฉพาะผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ระดับคุณภาพอยู่ในเกณฑ์ต้องปรับปรุง สาเหตุที่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาวิทยาศาสตร์ต่ำ ทั้งนี้อาจเนื่องจากผู้เรียนขาดการคิดแก้ปัญหาด้วยตนเอง หรือวิธีการแสวงหาความรู้ของผู้เรียนไม่ใช่แนวทางในการค้นพบองค์ความรู้ ตลอดจนไม่มีกิจกรรมที่แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ กับการปฏิบัติ นอกจากนี้ผู้เรียนยังไม่สามารถสรุปประเด็นสำคัญจากการเรียนทั้งภาคความรู้และภาคปฏิบัติ จึงเกิดปัญหาในการเรียนที่ว่าจะสังเกตอะไร ปฏิบัติอะไร แก้ปัญหาอย่างไร ได้อะไรจากการปฏิบัติ จะนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างไร ซึ่งจากปัญหาดังกล่าวแสดง

ให้เห็นว่า การจัดการเรียนรู้อยังเป็นปัญหาสำหรับครูต้องได้รับการแก้ไข ดังนั้น ครูผู้สอนจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องหาแนวทางในการปรับปรุง และพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้เกิดประสิทธิภาพ หากครูผู้สอนยังมีพฤติกรรมการสอนแบบเก่า ยังยึดครูเป็นศูนย์กลางโดยใช้กระบวนการบรรยายเป็นส่วนใหญ่ ผู้เรียนมีโอกาสนับถือกิจกรรมและฝึกการแก้ปัญหาร่วมกันน้อยมากแทบไม่มีปฏิสัมพันธ์กันในขณะที่การเรียนการสอนดำเนินอยู่ อีกทั้งผู้เรียนยังขาดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ก็จะไม่สามารถสร้างให้ผู้เรียนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ถูกต้องได้ การนำเทคโนโลยีทางการศึกษา สื่อการสอน เทคนิคการสอนเข้ามาใช้ประกอบการสอนจะเป็นวิธีหนึ่งในการแก้ปัญหาดังกล่าวได้ ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ที่จะพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ให้มีความมีประสิทธิภาพสูงขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนได้สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองโดยผ่านกระบวนการคิด และเชื่อมโยงเนื้อหาในแต่ละสาระการเรียนรู้มาสร้างเป็นองค์ความรู้ใหม่ให้กับตนเอง แล้วผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีความหมายสามารถนำองค์ความรู้ที่ได้มาประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน

วัฏจักรการเรียนรู้ (Learning Cycle) เป็นการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้อีกรูปแบบหนึ่งที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้ผู้เรียนได้ค้นพบความจริงต่างๆด้วยตนเองได้แก่กิจกรรมต่างๆ ที่นำไปสู่การแก้ปัญหาและเป็นผลให้เกิดความเข้าใจและสามารถนำไปประยุกต์ได้โดยผู้สอนตั้งคำถามกระตุ้นให้ผู้เรียนใช้กระบวนการทางความคิดหาเหตุผล จนค้นพบความรู้หรือแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่ถูกต้องด้วยตนเองโดยมีพื้นฐานมาจากแนวทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของ Piaget (ทิสนา แคมมณี, 2555) ที่ว่าพัฒนาการของเด็กจะเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องเป็นไปตามธรรมชาติและทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง (Constructivism) ที่ว่าผู้เรียนทุกคนมีความรู้ที่เป็นพื้นฐานเดิมมาแล้ว ก่อนที่ครูจะจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ ให้นั้นว่าการเรียนรู้เกิดขึ้นด้วยตัวของผู้เรียนเอง การจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมสามารถพัฒนาสติปัญญาของผู้เรียนให้สูงขึ้นได้ครูควรนำวิธีการสอนและเทคนิคใหม่ๆ มาใช้ ซึ่งการสอนแบบวัฏจักรการเรียนรู้เป็นอีกรูปแบบหนึ่งที่มีประสิทธิภาพเหมาะสมที่จะใช้ในการสอนวิทยาศาสตร์ ซึ่งสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีได้นำวิธีการสอนแบบวัฏจักร 5 ขั้น คือ 1) ขั้นสร้างความสนใจ 2) ขั้นสำรวจและค้นหา 3) ขั้นอธิบายและลงข้อสรุป 4) ขั้นขยายความรู้ 5) ขั้นประเมินผล มาใช้สอนแทนแบบ 3 ขั้น แล้วพบว่าผู้เรียนมีพัฒนาการด้านทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์สูงขึ้น ปัจจุบันการสอนแบบวัฏจักรการเรียนรู้ 5 ขั้น ได้พัฒนามาเป็นการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ 7 ขั้น โดยได้ปรับปรุงรูปแบบการสอนในขั้นสร้างความสนใจ ออกเป็น 2 ส่วน คือ ขั้นตรวจสอบความรู้เดิมและขั้นสร้างความสนใจ ในขั้นขยายความรู้และขั้นประเมินผล ได้ปรับเป็น 2 ส่วน คือ ขั้นประเมินผลและขั้นนำความรู้ไปใช้ ซึ่งสรุปได้ว่ารูปแบบการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้แบบ 7 ขั้น (Eisenkraft, 2003 อ้างถึงใน ประสาท เนืองเฉลิม, 2550) มีดังนี้ (1)ขั้นตรวจสอบความรู้เดิม (2) ขั้นสร้างความสนใจ (3)ขั้นสำรวจและค้นหา (4) ขั้นอธิบายและลงข้อสรุป (5) ขั้นขยายความรู้ (6)ขั้น

ประเมินผล (7)ขั้นนำความรู้ไปใช้ ซึ่งเป็นกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ 7 ขั้น ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องกันไปในลักษณะของวัฏจักรการเรียนรู้ (Cycle) ในขั้นตรวจสอบความรู้เดิมจะช่วยให้ผู้เรียนนำความรู้ที่มีอยู่แล้วมาใช้ในการเรียนรู้สิ่งต่างๆ และช่วยป้องกันไม่ให้เกิดแนวความคิดที่ผิดพลาด ซึ่งรูปแบบการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 5 ขั้น (5-E Learning Cycle) ไม่ได้คำนึงถึงแนวความคิดความรู้เดิมของผู้เรียนที่มีมาก่อน ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทำให้ผู้เรียนมีโอกาสสร้างภาพความคิดที่ผิดพลาดได้ง่าย จึงควรใช้แนวความคิดเดิมที่มีมาก่อนของผู้เรียนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนสร้างแนวความคิดที่ถูกต้องตามทฤษฎีสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง (Constructivism) ดังนั้นจึงต้องปรับปรุงรูปแบบการเรียนรู้จากรูปแบบการเรียนรู้แบบวัฏจักร 5 ขั้น เป็นรูปแบบการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น ดังนั้นจะเห็นได้ว่ารูปแบบการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น จะเน้นการถ่ายโอนการเรียนรู้และให้ความสำคัญกับการตรวจสอบความรู้เดิมของผู้เรียนซึ่งเป็นสิ่งที่ครูไม่ควรละเลยหรือละทิ้ง เนื่องจากการตรวจสอบพื้นความรู้เดิมของผู้เรียนจะทำให้ครูได้ค้นพบว่า ผู้เรียนควรเรียนรู้อะไรก่อนที่จะเรียนเนื้อหาอื่นๆ จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีความหมาย และไม่เกิดแนวความคิดที่ผิดพลาด การละเลยหรือเพิกเฉยในขั้นนี้จะทำให้ยากแก่การพัฒนาแนวความคิดของผู้เรียน ซึ่งจะไม่เป็นไปตามจุดมุ่งหมายที่ครูวางไว้ (Bransford, J. D., Brown, A. L., & Cocking, R. 2000)

จากการศึกษารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น (7E) สอดคล้องกับหลักการการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยเน้นกิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเอง คือ ให้ผู้เรียนเข้ามามีบทบาทร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการอยากรู้อยากเห็น ส่งเสริมให้ผู้เรียนทำกิจกรรมต่างๆ ที่ก่อให้เกิดความรู้ด้วยตนเอง ดังนั้น การจัดกิจกรรมการเรียนรู้รายวิชาวิทยาศาสตร์ที่เหมาะสมสามารถนำไปสู่เป้าหมายที่พึงประสงค์ของการเรียนวิทยาศาสตร์ คือ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้กระทรวงศึกษาธิการ จึงได้มอบหมายให้สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) รับผิดชอบกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และเทคโนโลยี ซึ่งสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ได้ดำเนินการพัฒนาหลักสูตรโดยเน้นการสอนแบบวัฏจักรการสืบเสาะหาความรู้ (Inquiry Process) เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เกิดจากการแสวงหาความรู้ด้วยตัวของผู้เรียนเอง การเรียนรู้เรื่องใหม่จะมีพื้นฐานมาจากความรู้เดิม ผู้เรียนจะต้องสืบค้นเสาะหา สำนวตตรวจสอบและค้นหาด้วยวิธีการต่างๆ จนทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีความหมายจึงจะสามารถสร้างเป็นองค์ความรู้ของผู้เรียนเอง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้นเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นและมีประสิทธิภาพมากขึ้น (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี : 2546)

ด้วยเหตุและความสำคัญดังกล่าว จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะนำการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น (7E) มาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง แรงกับการเคลื่อนที่ของวัตถุ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เพื่อต้องการทราบว่ากิจกรรมการเรียนรู้ดังกล่าวจะพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ได้มากน้อยเพียงใด เพื่อจะเป็นประโยชน์ในการปรับปรุงการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และพัฒนาการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ให้บรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้และมีประสิทธิภาพต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อพัฒนาแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น (7E) เรื่อง แรงกับการเคลื่อนที่ของวัตถุ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80

2.2 เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน เรื่อง แรงกับการเคลื่อนที่ของวัตถุ โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น (7E) สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

2.3 เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ก่อนเรียนและหลังเรียน เรื่อง แรงกับการเคลื่อนที่ของวัตถุ โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น (7E) สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 ชี้แจงนักเรียนเกี่ยวกับจุดประสงค์และกิจกรรมการเรียนรู้ จากนั้นทดสอบก่อนเรียน เพื่อวัดความรู้เดิมของนักเรียน โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อและทดสอบความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ ของนักเรียน โดยใช้แบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ เป็นแบบอัตนัย จำนวน 5 สถานการณ์ ตรวจให้คะแนนแล้วบันทึกไว้

3.2 ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น (7E) เรื่อง แรงกับการเคลื่อนที่ของวัตถุ กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 8 แผนสัปดาห์ละ 3 ชั่วโมง ติดต่อกัน 6 สัปดาห์ รวมใช้เวลา 16 ชั่วโมง ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2559 ไม่นับเวลาทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน ในระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ บันทึกคะแนนระหว่างเรียนจากการทำใบงาน พฤติกรรมการทำงานกลุ่มและทดสอบย่อยท้ายแผน

3.3 ทดสอบหลังเรียน โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ ชุดเดียวกับการทดลองก่อนเรียน ตรวจให้คะแนน

3.4 นำคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์โดยใช้วิธีทางสถิติ

ตัวแปรที่ศึกษา ตัวแปรต้นคือ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น (7E) เรื่อง แรงกับการเคลื่อนที่ของวัตถุ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

ตัวแปรตาม คือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง แรงกับการเคลื่อนที่ของวัตถุของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้จากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น (7E) และความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ เรื่อง แรงกับการเคลื่อนที่ของวัตถุของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนโดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น (7E)

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

4.1 แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น(7E) จำนวน 8 แผนรวมเวลา 16 ชั่วโมงมีความเหมาะสมซึ่งประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.57)

4.2 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องแรงกับการเคลื่อนที่ของวัตถุชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เป็นแบบปรนัย ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือกจำนวน 30 ข้อมีความยากง่าย อยู่ระหว่าง 0.55-0.74 ค่าอำนาจจำแนก อยู่ระหว่าง 0.34-0.85 และมีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.84

4.3 แบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ เรื่องแรงกับการเคลื่อนที่ของวัตถุชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เป็นแบบอัตนัย เป็นสถานการณ์ปัญหาจำนวน 5 สถานการณ์แต่ละสถานการณ์ใช้ขั้นตอนการแก้ปัญหา 4 ขั้นตอนนี้ 1) ขั้นระบุปัญหา 2) ขั้นนิยามสาเหตุของปัญหา 3) ขั้นค้นหาแนวทางแก้ปัญหา4)ขั้นตรวจผลลัพธ์ซึ่งได้กำหนดเกณฑ์และแนวทางการให้คะแนนเป็นมาตราส่วนประมาณค่าสถานการณ์ละ 3 คะแนน รวม 15 คะแนน มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 2.71-3.25 และมีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.99

6. ผลการวิจัย

6.1 ประสิทธิภาพของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น (7E) เรื่องแรงกับการเคลื่อนที่ของวัตถุ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 ปรากฏผล ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ประสิทธิภาพของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น (7E)(E_1/E_2)

ผลการเรียน	n	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	คะแนนร้อยละ ของค่าเฉลี่ย
ประสิทธิภาพกระบวนการ (E_1)	32	320	263.47	3.03	82.33
ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2)	32	30	24.37	1.23	81.25
ประสิทธิภาพของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ (E_1/E_2) เท่ากับ 82.33/81.25					

จากตารางที่ 1 พบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น (7E) เรื่อง แรงกับการเคลื่อนที่ของวัตถุ มีประสิทธิภาพกระบวนการ (E_1) เท่ากับ 82.33 และประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2) เท่ากับ 81.25 แสดงว่าแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น (7E) เรื่อง แรงกับการเคลื่อนที่ของวัตถุ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีประสิทธิภาพ (E_1/E_2) เท่ากับ 82.33/81.25 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด

6.2 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน เรื่อง แรงกับการเคลื่อนที่ของวัตถุ โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น (7E) สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปรากฏผล ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน เรื่อง แรงกับการเคลื่อนที่ของวัตถุ โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น (7E) สำหรับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

การทดสอบ	n	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	df	t
ก่อนเรียน	32	30	14.68	2.11	31	26.22*
หลังเรียน	32	30	24.37	1.23		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05, $t_{(.05; df31)} = 1.695$

จากตารางที่ 2 พบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง แรงกับการเคลื่อนที่ของวัตถุโดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น (7E) สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน เท่ากับ 14.68 คะแนนเฉลี่ยหลังเรียน เท่ากับ 24.37 แสดงว่านักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.

6.3 ความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ก่อนเรียนและหลังเรียน เรื่อง แรงกับการเคลื่อนที่ของวัตถุ โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น (7E) สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปรากฏผล ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ก่อนเรียนและหลังเรียน เรื่อง แรงกับการเคลื่อนที่ของวัตถุโดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น (7E) สำหรับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

การทดสอบ	n	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	df	t
ก่อนเรียน	32	15	8.75	1.14	31	15.14*
หลังเรียน	32	15	11.53	1.26		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05, $t_{(.05; df31)} = 1.695$

จากตารางที่ 3 พบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง แรงกับการเคลื่อนที่ของวัตถุโดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น (7E) สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีคะแนนความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ เฉลี่ยก่อนเรียน เท่ากับ 8.75 และคะแนนความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ เฉลี่ยหลังเรียน เท่ากับ 11.53 แสดงว่านักเรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์เฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

7. อภิปรายผลการวิจัย

7.1 แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น (7E) เรื่องแรงกับการเคลื่อนที่ของวัตถุ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีประสิทธิภาพ (E_1/E_2) เท่ากับ 82.33/81.25 หมายความว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนจากกิจกรรมทดลอง ใบกิจกรรมและแบบทดสอบย่อยระหว่างเรียนโดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น (7E) ทั้ง 8 แผน คิดเป็นร้อยละ 82.33 และค่าเฉลี่ยคะแนนจากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน คิดเป็นร้อยละ 81.25 จากคะแนนเต็ม 30 คะแนน แสดงว่าแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น (7E) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 ทั้งนี้เนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น (7E) ในภาพรวมของการจัดกิจกรรม ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ แสดงความคิดเห็นสรุปความรู้ร่วมกัน มีกิจกรรมการทดลอง การทำกิจกรรมกลุ่ม สนุกกับการเรียน ใน

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น (7E) ตามแนวคิดของ Eisenkraft (ประสาธน์เฉลิม : 2550) เป็นรูปแบบที่เหมาะสมตามธรรมชาติวิชาวิทยาศาสตร์ โดยครูมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เป็นการทดลอง กระตุ้นให้ผู้เรียนใช้กระบวนการสืบเสาะหาความรู้ความจริงด้วยตนเอง

จากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น (7E) ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ทั้ง 7 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นที่ 1 ขั้นตรวจสอบความรู้เดิม ผู้เรียนจะให้ความสนใจในการตอบคำถามในเรื่องราวหรือประเด็นต่างๆ ที่เคยเรียนรู้อยู่แล้วมากกว่าการให้ผู้เรียนทำแบบทดสอบก่อนเรียน การจัดกิจกรรมในขั้นนี้มีความสำคัญ เพราะเป็นช่วงระยะเวลาที่ผู้เรียนมีการเชื่อมโยงความรู้เดิมเป็นการทบทวนความรู้เพื่อไปสู่ความรู้ใหม่ๆ ในการเรียนในขั้นต่อไป ขั้นที่ 2 ขั้นสร้างความสนใจ ครูผู้สอนใช้รูปภาพ การสาธิตและการสร้างสถานการณ์เป็นสื่อในการสร้างความสนใจ เพื่อนำผู้เรียนเข้าสู่บทเรียน กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความต้องการที่จะเรียน มีความกระตือรือร้น ตื่นเต้นและต้องการเรียนรู้ในขั้นต่อไป ขั้นที่ 3 ขั้นสำรวจและค้นหา เป็นขั้นที่ผู้เรียนมีความเป็นธรรมชาติในการเรียนมีความเป็นอิสระ ได้แสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนและกับครูผู้สอน จากการทำกิจกรรมกลุ่ม กิจกรรมการทดลอง การแสวงหาความรู้โดยใช้ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ในการวิเคราะห์ สรุปข้อมูล ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิดวิเคราะห์ คิดแก้ปัญหา มีเหตุผล มีความสนใจใฝ่เรียนรู้ในกิจกรรมต่างๆ ด้วยตัวผู้เรียนเอง ขั้นที่ 4 ขั้นอธิบายและลงข้อสรุป ผู้เรียนนำข้อมูลที่ได้จากการสำรวจและค้นหา จากการสืบค้นข้อมูลมาวิเคราะห์ แปรผล สรุปผลและนำเสนอองค์ความรู้หน้าชั้นเรียน ได้อธิบายถึงปัญหา เหตุผลในการแก้ปัญหาหรือคำตอบที่เป็นไปได้ ได้ฝึกการคิดวิเคราะห์ วิเคราะห์ในประเด็นที่เพื่อนนำเสนอ และใช้คำถามอย่างสร้างสรรค์ ขั้นที่ 5 ขั้นขยายความรู้ ส่งเสริมให้ผู้เรียนนำความรู้ที่เรียนมาแล้วเชื่อมโยงกับประสบการณ์ใหม่และสามารถปรับประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างสร้างสรรค์ ขั้นที่ 6 ขั้นประเมินผล ครูผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันประเมินผลงาน และผู้เรียนร่วมกันประเมินผลการเรียนซึ่งกันและกัน และขั้นที่ 7 ขั้นนำความรู้ไปใช้ ครูผู้สอนสร้างสถานการณ์จำลอง กระตุ้นให้ผู้เรียนนำความรู้ไปใช้ในการแก้ปัญหา และนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้เหมาะสม โดยมีรากฐานสำคัญมาจากทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเองของ Piaget และ Vygotsky ทิศนา ขัมมณี ได้อธิบายว่าผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองได้จะต้องได้รับการพัฒนาการทางเขาว์ปัญญาและกระบวนการเรียนรู้ที่นำไปสู่การสร้างความรู้ด้วยตนเอง (ทิศนา ขัมมณี, 2554 : 34)

จากการสร้างแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น (7E)ตามลำดับขั้นตอนอย่างเป็นระบบและสมบูรณ์ ทั้งในด้านแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยรวมเนื้อหา กิจกรรม สื่อและการประเมินผล ทำให้แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น เรื่อง แรงกับการเคลื่อนที่ของวัตถุ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีประสิทธิภาพเป็นไปตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้สอดคล้องกับ

งานวิจัยของ (จิรวรรณ จันทรเหลือง 2554 : บทคัดย่อ) งานวิจัยของ (กนกพร จันทะไหล 2555 : บทคัดย่อ) และงานวิจัยของ (สุวรรณี ศรีเนตร 2555 : บทคัดย่อ) ที่ได้พัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น พบว่า แผนการจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพ เป็นไปตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้

7.2 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน เรื่อง แรงกับการเคลื่อนที่ของวัตถุ โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น (7E) สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น (7E) เป็นรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มุ่งเน้นให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง โดยดำเนินการตามขั้นตอนทั้ง 7 ขั้นตอน ทำให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรม ได้ฝึกปฏิบัติ ส่งผลให้ผู้เรียนกล้าแสดงออก ช่วยเหลือกันภายในกลุ่ม เกิดความกระตือรือร้นที่จะเรียน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน อีกทั้งการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น (7E) เป็นรูปแบบกระบวนการเรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียนใช้วิธีการสืบเสาะหาความรู้ทางวิทยาศาสตร์ (Inquiry Approach) ในการค้นพบความรู้ หรือประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีความหมายด้วยตนเอง โดยครูผู้สอนเป็นผู้กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปสร้างเป็นความรู้ใหม่ โดยมีพื้นฐานมาจากทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของ Piaget ทิศนา ขแมมณี ที่ระบุว่า พัฒนาการของผู้เรียนจะเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องเป็นไปตามธรรมชาติ และทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง (Constructivism) ที่เชื่อว่าผู้เรียนทุกคนมีความรู้ที่เป็นพื้นฐานเดิมมาแล้ว ก่อนที่ครูจะจัดกิจกรรมการเรียนรู้และในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จะเรียงลำดับเนื้อหาจากง่ายไปสู่เนื้อหาที่ยาก ทำให้ผู้เรียนสามารถศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองตามความสามารถของแต่ละบุคคล เป็นการกระตุ้นความสนใจของผู้เรียนให้มีความเอาใจใส่ต่อบทเรียน และเกิดการช่วยเหลือกันภายในกลุ่ม

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น (7E) เป็นนวัตกรรมที่ช่วยพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้มีความน่าสนใจ ตลอดจนการสร้างบรรยากาศในการเรียนให้ผู้เรียนมีความสนุกสนาน ส่งผลให้กิจกรรมการเรียนรู้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น จึงทำให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ (สุริพร ก้อนเงิน 2553 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยแบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น (7E) พบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยแบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น (7E) มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

7.3 ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ เรื่อง แรงกับการเคลื่อนที่ของวัตถุ โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น (7E) สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เนื่องจากการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น (7E) เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้กระบวนการสืบเสาะหาความรู้ด้วยตนเองและใช้ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ในการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบและมีเหตุผล ทำให้ผู้เรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหาต่างๆ ได้ โดยครูผู้สอนนำกระบวนการคิดแก้ปัญหาตามขั้นตอนของเวียร์ (Weir 1974, อ้างถึงใน สุพัตรา ฝ่ายขันธ์ 2552) มาใช้และได้สร้างปัญหาสถานการณ์เพื่อกระตุ้นผู้เรียนให้เกิดความสนใจ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนคิดหาวิธีการแก้ปัญหาหลายๆ วิธี เพื่อให้ผู้เรียนได้พบวิธีแก้ปัญหาที่ดีที่สุดและฝึกการคิดอยู่เสมอขั้นตอนในการแก้ปัญหามี 4 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นที่ 1 ขั้นระบุปัญหา ผู้เรียนสามารถระบุปัญหาที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ที่กำหนดให้ภายในขอบเขตได้ ขั้นที่ 2 ขั้นนิยามสาเหตุของปัญหา ผู้เรียนสามารถระบุสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหา โดยพิจารณาข้อเท็จจริงจากสถานการณ์ที่ครูกำหนดให้ ขั้นที่ 3 ขั้นค้นหาแนวทางแก้ปัญหา ผู้เรียนสามารถวางแผนหรือเสนอแนวทางในการแก้ปัญหาที่ตรงกับสาเหตุของปัญหาที่ระบุไว้ได้สมเหตุสมผล และขั้นที่ 4 ขั้นตรวจสอบผลลัพธ์ที่ได้จากการแก้ปัญหา ผู้เรียนสามารถอธิบายผลที่เกิดจากวิธีการแก้ปัญหาได้สอดคล้องกับปัญหาที่ระบุไว้

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น (7E) ทำให้ผู้เรียนเกิดแนวคิดใหม่ และสามารถนำความรู้ที่ได้จากการค้นพบของตนเองไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาในสถานการณ์ใหม่ๆ ได้ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดของ Gagne(กรมวิชาการ, 2545)ที่ระบุว่าเมื่อผู้เรียนมีความรู้ที่เป็นองค์รวมตามที่ได้ค้นพบด้วยตนเอง จะช่วยให้สามารถประยุกต์ใช้ความรู้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัญหาต่างๆ และถ้าย่อยการเรียนรู้ได้ ทำให้ผู้เรียนสามารถระบุขอบเขตของปัญหา วิธีการแก้ปัญหาและช่วยให้การแก้ปัญหาประสบความสำเร็จมากขึ้น ซึ่งในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น (7E) มีการเรียนรู้กระบวนการต่างๆ เช่น กระบวนการแก้ปัญหา กระบวนการจัดการ กระบวนการทำงานกลุ่มและมีการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ผู้เรียนได้ใช้ความสามารถของตนเองอย่างเต็มศักยภาพ มีโอกาสแสดงความคิดเห็น มีอิสระในการตัดสินใจในการตอบคำถาม มีเสรีในการแสดงความคิดเห็นแก้ปัญหา มีความสามารถในการวางแผน และสามารถอธิบายได้ว่าผลที่ได้จะเป็นอย่างไร โดยใช้กระบวนการสืบเสาะหาความรู้ โดยมีครูเป็นผู้ให้คำแนะนำ ปรีक्षा อำนวยความสะดวก ซึ่งในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการทำกิจกรรมต่างๆ ทั้งในและนอกห้องเรียน ผู้เรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ (วิชชุดา อ้วนศรีเมือง 2554 : บทคัดย่อ) งานวิจัยของ (กิตติศักดิ์ บุญญา 2556 : บทคัดย่อ) และงานวิจัยของ (ปิยะณัฐ สิงห์ลา 2556 :

บทคัดย่อ) ได้เปรียบเทียบความสามารถในการคิดแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนพบว่า นักเรียนมีความสามารถในการคิดแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น (7E) ในชั้นตรวจสอบความรู้เดิม ครูผู้สอนควรใช้คำถามประกอบกับบทบาทสมมติ หรือภาพประกอบในการตรวจสอบความรู้เดิม สลับกับการให้ผู้เรียนทำแบบทดสอบ

2) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น (7E) ในชั้นสำรวจและค้นหา ขันขยายความรู้ เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนได้ใช้ทักษะการคิดวิเคราะห์และทักษะกระบวนการแก้ปัญหาในการแสวงหาความรู้ จะเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์

3) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น (7E) เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการกลุ่ม ผู้เรียนจัดกลุ่มโดยละความสามารถเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ช่วยเหลือและปรึกษากัน

8.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป

1) ควรมีการพัฒนาแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น (7E) ในเนื้อหาอื่นๆหรือบูรณาการกับเนื้อหาของกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นๆ

2) ควรมีการเปรียบเทียบกับตัวแปรอื่นๆในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิทยาศาสตร์ โดยจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น (7E) เช่น การคิดวิเคราะห์ ความคิดสร้างสรรค์ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์และเจตคติ เป็นต้น

3) ควรมีการสร้างเครื่องมือ หรือนวัตกรรมอื่นๆ เช่น โปรแกรมสำเร็จรูป เป็นต้นที่สามารถช่วยส่งเสริมความสามารถในการคิดแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์

บรรณานุกรม

กนกขวัณ จันทะไธล.การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เจตคติต่อวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนด้วยการจัดกิจกรรมการ

เรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 7 ขั้นและกิจกรรมการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 4

MAT.วิทยานิพนธ์ ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. 2555.

กรมวิชาการ. การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพมหานคร : องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์. 2545.

กระทรวงศึกษาธิการ.แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 พ.ศ.2560-2564. กรุงเทพมหานคร :กระทรวงศึกษาธิการ. 2555.

กิตติศักดิ์ บุญญา. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การคิดแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ และเจตคติต่อวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ระหว่างการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 7 ขั้นและกิจกรรมการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน.วิทยานิพนธ์ ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. 2556.

จิรวรรณ จันทรเหลือง. การพัฒนาการเรียนรู้วิทยาศาสตร์เรื่อง โลกของเราชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น.วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอนมหาวิทยาลัยมหาสารคาม. 2554.

ทศนา แคมมณี. ศาสตร์การสอน.กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2554.

_____. ศาสตร์สนองความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 15. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2555.

ประสาธ เนืองเฉลิม. รูปแบบการเรียนการสอน. มหาสารคาม : ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. 2550.

ปิยะณัฐ สิงห์ลา. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการคิดแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์และเจตคติต่อวิทยาศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ระหว่างการจัดกิจกรรม การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน กับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 7 ขั้น.วิทยานิพนธ์ ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. 2556.

วิชชุดา อ้วนศรีเมือง.การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์และความสามารถในการคิดแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้

แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิค STED กับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิค LT.
วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการมัธยมศึกษา มหาวิทยาลัยศรี
นครินทรวิโรฒ. 2554.

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. การจัดการการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้
วิทยาศาสตร์ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน.กรุงเทพมหานคร : สถาบันส่งเสริมการสอน
วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. 2546.

.....เอกสารประกอบการประชุมปฏิบัติการเผยแพร่ ขยายผลงานและอบรมรูปแบบการจัด
กระบวนการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น เพื่อพัฒนากระบวนการคิดระดับสูง.
กรุงเทพมหานคร : สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. 2550.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542
และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553.กรุงเทพมหานคร
2553.

สำนักนายกรัฐมนตรี. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. แผนพัฒนา
เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564). กรุงเทพมหานคร : สำนัก
นายกรัฐมนตรี. 2555.

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน). รายงานการประเมิน
คุณภาพภายนอกรอบสาม (พ.ศ.2555-2558) ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
กรุงเทพมหานคร : สำนักงานรับรองมาตรฐาน และประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์กร
มหาชน). 2555.

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, กระทรวงศึกษาธิการ.ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง
กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์.กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่ง
ประเทศไทย จำกัด. 2551.

สุริพร ก้อนเงิน. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การคิดวิเคราะห์ ทักษะกระบวนการทาง
วิทยาศาสตร์และเจตคติทางวิทยาศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ระหว่างการจัดกิจกรรม
การเรียนรู้แบบโครงงาน และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 7 ขั้น.
วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.2553.

สุวรรณ ศรีเนตร.การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การคิดวิเคราะห์ ทักษะกระบวนการทาง
วิทยาศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7
ขั้นและการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสมองเป็นฐาน.วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษา

มหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
2555.

Bransford, J. D., Brown, A. L., & Cocking, R. R.(2000). *How people learn : Brain, mind, experience, and school*. Washington, DC : National Academy Press.

Eisenkraft, Arthur. (2003). “Expanding the 5E model : A proposed 7E emphasizes “TransferringOf leaning” and the importance of eliciting prior understanding.” *The Science Teacher*.70(6) : 56-59.อ้างถึงใน ประสาท เนืองเฉลิม. รูปแบบการเรียนการสอน. มหาสารคาม : ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. 2550.

Weir, J, J.(1974). *Problem Solving is Everyday 's Problem*.[n.p.].อ้างถึงใน สุพัตรา ฝ้ายชันธุ์. การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ที่เน้นการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์.วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการมัธยมศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. 2552.

ผลการใช้ชุดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร หน่วย TENSESกลุ่มสาระการ เรียนรู้ภาษาต่างประเทศ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

THE RESULT OF ENGLISH LEARNING PACKAGE FOR COMMUNICATIVE LANGUAGE, LEARNING AREA OF FOREIGN LANGUAGES UNIT TENSES FOR MATHAYOMSUKSA 1 STUDENTS

วิไลรัตน์ ขาดิขานาญ*

ดร.ศิริพร พึ่งเพ็ชร†

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อ (1) พัฒนาชุดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร หน่วย Tenses สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 (2) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียนด้วยชุดการเรียนรู้ (3) เพื่อศึกษาความคงทนในการเรียนด้วยชุดการเรียนรู้และ (4) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อชุดการเรียนรู้กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย (1) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านโนนสง่าอำเภอด่านขุนทด จำนวน 14 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล (1) ชุดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร หน่วย Tenses สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 (2) แผนการจัดการเรียนรู้ประกอบการใช้ชุดการเรียนรู้ (3) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ (4) แบบวัดความพึงพอใจที่มีต่อการเรียนรู้ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล (1) ร้อยละ (2) ค่าเฉลี่ย (3) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ (4) ทดสอบสมมติฐานด้วย t-test (Dependent Sample) ผลการวิจัยพบว่า (1) ชุดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร หน่วย Tenses สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 81.93/82.14 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 80/80 (2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียนด้วยชุดการเรียนรู้มีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (3) นักเรียนที่เรียนด้วยชุดการเรียนรู้หลังเรียนไปแล้ว 2 สัปดาห์มีคะแนนความคงทนไม่แตกต่างกันและ (4) ความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนด้วยชุดการเรียนรู้มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก

* นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ.

† อาจารย์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

คำสำคัญ: ชุดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ/ความคงทน

Abstract

The purposes of this research were to (1) develop the English learning package for communicative language unit Tenses for Mathayomsuksa 1 students with an efficiency of 80/80 (2) to compare between before learning and after learning through the English learning package (3) To compare the students, retention after using the English learning package and (4) to study the satisfaction of the students toward the English learning package. The samples of this research were 14 Mathayomsuksa 1 students at Bannonsanga School, under Nakhon Ratchasima Primary Education Service Office Area 5 Province. The instruments for collecting the data consisted (1) The English learning package (2) The lesson plans for English learning package (3) 30 items comprehension English test and 4) The satisfaction assessment students who used this the English learning package. The data were analyzed by percentage, means, standard deviation and t-test (Dependent Sample). The research results revealed were (1) The English learning package for communicative language unit Tenses for Matthayomsuksa 1 Students had the efficiency of 81.93/82.14 that was higher than 80/80 criteria. (2) The comprehension achievement was higher than before learning the English learning package at the significance of .05 level. (3) The students was retention after using the English learning package from the posttest scores. (4) The satisfaction of the students towards the English learning package was at a high level.

Keywords: English learning packages / Retention

1. บทนำ

การเรียนรู้ภาษาเป็นทักษะที่มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในศตวรรษที่ 21 เนื่องจากปัจจุบันเป็นโลกแห่งยุคข่าวสารสนเทศ (Information Literacy) ยุคข่าวสารไร้พรมแดนและวิทยาการต่าง ๆ มีความเจริญก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว ทิศทางของข้อมูลต้องปรับเปลี่ยนอยู่ตลอดเวลา ทำให้ภาษามีส่วนเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในศตวรรษที่ 21 มากขึ้น นอกจากนี้ภาษายังเป็นเครื่องมือ ที่ใช้ในการสื่อสาร ในด้านการศึกษา การแสวงหาความรู้ การประกอบอาชีพ สามารถนำไปใช้เพื่อการพัฒนาประเทศและประชากรให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกปัจจุบัน ดังนั้นผู้เรียนในศตวรรษ ที่ 21 ต้องมีทักษะการสื่อสารขั้นพื้นฐานและความสามารถในการสื่อสารได้หลายรูปแบบ และสามารถสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในฐานะภาษาเพื่อการสื่อสารที่สำคัญของโลก ซึ่งปัจจุบันภาษาอังกฤษถือว่าเป็นภาษานานาชาติ เป็นภาษากลางของโลก เป็นภาษากลางของมนุษยชาติ เป็นภาษาที่มนุษย์บนโลกใช้ติดต่อกันเป็นหลัก ไม่ว่าแต่ละคนจะใช้ภาษาอะไรเป็นภาษาประจำชาติเมื่อต้องติดต่อกับคนอื่นที่ต่างภาษาต่างวัฒนธรรมกัน ทุกคนจำเป็นต้องใช้ภาษาอังกฤษเป็นหลักอยู่แล้ว ด้วยเหตุนี้ทุกชาติทุกภาษาจึงบรรจุวิชาภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สองรองลงมาจากภาษาประจำชาติ เป็นแกนหลักของหลักสูตรการศึกษาทุกระดับ ตั้งแต่ปฐมวัยไปจนถึงการศึกษาตลอดชีวิต (สมเกียรติ อ่อนวิมล. <http://www.news.thaipbs.or.th>. 22/1/ 2559)

จากความสำคัญดังกล่าว กระทรวงศึกษาธิการจึงได้กำหนดให้ผู้เรียนทุกคนเรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศ ตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จนถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เพื่อให้ผู้เรียนมีความสามารถในการสื่อสารได้อย่างเหมาะสมตามสถานการณ์และความจำเป็นและกระทรวงศึกษาธิการได้เล็งเห็นความจำเป็นในการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ จึงจัดให้มีการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในสถานศึกษา โดยมีนโยบายพัฒนาคุณภาพการสอนภาษาอังกฤษ โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนสามารถหาประสบการณ์ในห้องเรียนไปใช้ได้ ดังนั้นจะต้องได้รับการฝึกทักษะทางภาษาทั้ง 4 ทักษะ คือ การฟัง การพูด การอ่านและการเขียน ซึ่งมุ่งให้ผู้เรียนมีทักษะในการฟัง พูด อ่าน และเขียน ที่จะช่วยให้ใช้ภาษาในการสื่อสารได้ตามความเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน (กรมวิชาการ 2545 : 57) ทั้งนี้เนื่องจากทักษะการเขียนเป็นทักษะทางภาษาที่ยากและซับซ้อนที่สุดเป็นทักษะสำคัญที่มนุษย์ใช้ในการติดต่อสื่อสาร จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้เขียนจะต้องมีความรู้ในการใช้เทคนิคการเขียนไม่ว่าจะเป็นโครงสร้างของคำในประโยคและไวยากรณ์ มีความจำเป็นที่จะต้องนำมาพิจารณา จึงจะทำให้ผู้อ่านสื่อความหมายได้อย่างเข้าใจ (อรรถวุฒิ ตาธิจรกุล. 2542 : บทคัดย่อ) แนวทางการแก้ปัญหา

การเขียนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารนั้น มีวิธีที่จะแก้ปัญหาได้หลายวิธี เช่น การใช้ชุดการเรียนรู้หรือชุดการสอน การใช้วิธีการสอนแบบต่างๆ หรือการใช้แบบฝึก ซึ่งช่วยให้ครูผู้สอนมองเห็นจุดเด่นหรือปัญหาต่างๆของผู้เรียนได้ชัดเจน และเป็นสื่อการสอนที่ช่วยลดภาระของครูผู้สอนอีกด้วย

การเรียนรู้ภาษาต่างประเทศนั้นแตกต่างจากสาระการเรียนรู้อื่นๆ เนื่องจากผู้เรียนไม่ได้เรียนภาษาเพื่อความรู้เกี่ยวกับภาษาเท่านั้น แต่เรียนเพื่อสามารถใช้ภาษาเป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารกับผู้อื่นได้ตามความต้องการในสถานการณ์ต่างๆ ทั้งในชีวิตประจำวันและการทำงานอาชีพ (สำลี รักสุทธี 2544 : 57) กล่าวว่าการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร คือความสามารถในการใช้ทักษะการฟัง พูด อ่าน และเขียนภาษาอังกฤษได้อย่างถูกต้องตามหลักภาษาและสถานการณ์การใช้ โดยคำนึงถึงความเหมาะสมทั้งในด้านกาลเทศะ และบุคคลเป็นสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับกรมวิชาการ (กรมวิชาการ, แนวทางการสอนที่เน้นทักษะกระบวนการ 2540 : 73) ที่กล่าวว่า การใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารเป็นความสามารถในการใช้ภาษาเข้าสู่สังคมและวัฒนธรรม สามารถสื่อความโดยใช้ภาษาอังกฤษได้ถูกต้องตามหลักภาษา เหมาะสมกับสถานการณ์นั้นๆ ดังนั้นการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารจึงเป็นการใช้ภาษาระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสาร ซึ่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้การสื่อสารนั้นถูกต้องเหมาะสม และเป็นที่ยอมรับในสังคมที่ใช้ภาษานั้นการรู้รูปแบบ หน้าที่ และความหมายของภาษาเพียงอย่างเดียวจึงไม่เพียงพอ นักเรียนต้องสามารถนำความรู้ดังกล่าวไปใช้จริงๆ การที่ผู้เรียนใช้ภาษาได้ถูกต้อง คล่องแคล่ว และเหมาะสมนั้นขึ้นอยู่กับทักษะการใช้ภาษาการเรียนภาษาที่ดีผู้เรียนต้องมีโอกาสฝึกทักษะการใช้ภาษาให้มากที่สุดทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน การสอนภาษาตามแนวการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร เป็นการจัดการเรียน การสอนตามทฤษฎีการเรียนรู้ ซึ่งมุ่งเน้นความสำคัญของตัวผู้เรียนมีการจัดลำดับการเรียนรู้เป็นขั้นตอน ตามกระบวนการใช้ความคิดของผู้เรียน โดยเริ่มจากการฟังไปสู่การพูด การอ่าน และการจับใจความสำคัญ ทำความเข้าใจจดจำแล้วนำสิ่งที่เรียนรู้ไปใช้

จากการศึกษารายงานผลการทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ในรายวิชาภาษาอังกฤษ ซึ่งเป็นองค์กรทดสอบมาตรฐานระดับชาติได้ทำการวัดและประเมินผลการศึกษาของผู้เรียนทั่วประเทศในระหว่างปีการศึกษา 2556-2558 พบว่าวิชาภาษาอังกฤษระดับประเทศมีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 28.70, 27.46 และ 30.62 (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ 2558 :มปท.) และผลการทดสอบระดับเขตพื้นที่การศึกษาพบว่าวิชาภาษาอังกฤษในระหว่างปีการศึกษา 2556-2558 มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 27.21, 25.61และ21.38 ซึ่งจากรายงานผลการทดสอบพบว่าระดับคะแนนเฉลี่ยในรายวิชาภาษาอังกฤษอยู่ในระดับต่ำและมีคะแนนเฉลี่ยลดลงทุกปีซึ่งสอดคล้องกับรายงานการประเมินคุณภาพการศึกษาระดับประเทศ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศโดยเฉพาะ

ภาษาอังกฤษผลการประเมินพบว่า นักเรียนขาดทักษะกระบวนการคิดและเทคนิคในการทำข้อสอบ นักเรียนบางส่วนอ่านหนังสือไม่ออกไม่คล่อง ไม่เข้าใจในเรื่องของไวยากรณ์ที่ใช้ในการทำข้อสอบจึงทำให้มีผลสัมฤทธิ์ต่ำ และนักเรียนส่วนมากมีฐานะยากจน ต้องช่วยผู้ปกครองทำงานเพื่อเลี้ยงชีพจึงทำให้ขาดเรียนบ่อย รวมทั้งไม่มีเวลาทบทวนเนื้อหาของบทเรียนเท่าที่ควร จึงส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ต่ำ สาเหตุนี้จึงควรมีการปรับเปลี่ยนการสอนภาษาอังกฤษให้เกิดความน่าสนใจและเอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนให้มากที่สุดครูผู้สอนจึงเป็นบุคคลสำคัญในการปรับเปลี่ยนการเรียนรู้ภาษาอังกฤษให้มีความน่าสนใจ สนุก ให้มีสื่อการสอนที่ทำง่ายและตรงตามความสามารถของผู้เรียน เพื่อพัฒนาทักษะในการเรียนรู้ภาษาอังกฤษด้วยตนเองและเรียนร่วมกับชุดการเรียนรู้ (กระทรวงศึกษาธิการ, หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551, 2555 :72)

ชุดการเรียนรู้ (Learning Packages) เป็นสื่อประกอบการเรียนรู้ที่ช่วยเร่งและกระตุ้นความสนใจของผู้เรียน เนื่องจากชุดการเรียนรู้เป็นชุดสื่อประสมที่มีกิจกรรม และสื่อที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนอย่างเต็มที่ จึงทำให้ผู้เรียนสนใจในเนื้อหาบทเรียนมากขึ้น สนับสนุนและสนองตอบความแตกต่างระหว่างบุคคลเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเป็นผู้กระทำกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง และเรียนรู้ด้วยตนเองตามความสนใจ ความสามารถ หรือความต้องการของตนเองได้ (ชัยยงค์ พรหมวงศ์, 2555 : 125) เพราะชุดการเรียนรู้เป็นสื่อการเรียนการสอนที่ผลิตขึ้นมาอย่างมีระบบและช่วยให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์เฉพาะของหน่วยเนื้อหานั้นๆ ครูผู้สอนมีหน้าที่เพียงช่วยดูแลควบคุมและคอยแนะนำเท่านั้น และยังช่วยสร้างความมั่นใจให้แก่ครูผู้สอน ช่วยแก้ปัญหาการขาดแคลนครูหรือผู้มีประสบการณ์เฉพาะทางได้ เนื่องจากชุดการเรียนรู้แต่ละชุดผลิตขึ้นมาเป็นหมวดหมู่ มีอุปกรณ์กิจกรรม ข้อแนะนำ คำชี้แจงเกี่ยวกับการใช้ไว้อย่างละเอียด (อภิชาติ อนุกุลเวช. การออกแบบและพัฒนาบทเรียนให้มีประสิทธิภาพ. ระบบออนไลน์ 20/1/2560) และสามารถช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนการสอนได้เป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ (ชุดินาฏ ขมศิลป์ 2551 :บทคัดย่อ) ที่พบว่าการพัฒนาชุดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลสัมฤทธิ์ระหว่างการใช้และหลังการใช้ชุดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ และนักเรียนมีความพึงพอใจต่อชุดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษอยู่ในระดับมากที่สุด

จากผลสำคัญดังกล่าว ในการสร้างชุดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยได้นำกระบวนการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารมาใช้ในการเรียนการสอน โดยกระบวนการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารนั้น มีขั้นตอนการสอน 3 ขั้นตอน ได้แก่ขั้นนำเสนอเนื้อหาหรือขั้นนำเข้าสู่วิธีเรียน เป็นการเชื่อมโยงความรู้เดิมกับความรู้ใหม่เพื่อเข้าสู่เนื้อหาที่จะเรียนขั้นการฝึกเป็นการฝึกกิจกรรม ฝึกการจดจำและภาษาที่ถูกต้อง

และขั้นการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารเป็นการฝึกใช้ภาษาเพื่อเชื่อมโยงความรู้ที่ได้ในชั้นเรียนไปใช้ในชีวิตหรือประสบการณ์จริงได้ ทำให้ผู้วิจัยสนใจในการสร้างชุดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารหน่วย Tenses เพื่อเป็นการสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนมีความสนใจอยากที่จะเรียนภาษาอังกฤษโดยนำแนวการสอนและกิจกรรมที่หลากหลายของการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร มาช่วยพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อพัฒนาชุดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร หน่วย Tenses สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80

2.2 เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียนภาษาอังกฤษด้วยชุดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร หน่วย Tenses สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

2.3 เพื่อศึกษาความคงทนในการเรียนภาษาอังกฤษด้วยชุดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารหน่วย Tenses สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

2.4 เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่เรียนด้วยชุดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารหน่วย Tenses สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

3. สมมติฐานของการวิจัย

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษด้วยชุดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร หน่วย Tenses สูงกว่าก่อนได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยชุดการเรียนรู้

4. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ได้ชุดการเรียนรู้ที่มีประโยชน์ต่อการเรียนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร หน่วย Tenses สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และได้แนวทางในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

5. วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาตามลำดับขั้นตอนดังต่อไปนี้ (1) สุ่มกลุ่มตัวอย่าง โดยได้กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2559 โรงเรียนบ้านโนนสง่า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 (2) ทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้ชุดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารหน่วย Tenses สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น (4) ดำเนินการสอนตามแผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ชุดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารหน่วย Tenses สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 15) ทดสอบหลังเรียน (Post -test) โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ชุดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารหน่วย Tenses สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ นำคะแนนไปวิเคราะห์ทางสถิติเพื่อหาค่าเฉลี่ย 6) ทดสอบความคงทนในการเรียน เมื่อสิ้นสุดการดำเนินการสอนหลังเรียน 2 สัปดาห์ โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนชุดเดิมกับแบบทดสอบหลังเรียน และ (7) วัดความพึงพอใจการใช้ชุดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารหน่วย Tenses สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 20 ข้อ

6. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ (1) ชุดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารหน่วย Tenses สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 5 ชุด รวม 16 ชั่วโมง ประกอบด้วยเรื่อง Present Simple Tense, Present Continuous Tense, Present Perfect Tense, Past Simple Tense and Future Simple Tense 2) แผนการจัดการเรียนรู้ประกอบการใช้ชุดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร หน่วย Tenses สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 16 ชั่วโมง 3) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้วิชาภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้จากการเรียนรู้โดยใช้ชุดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารหน่วย Tenses แบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ และ (4) แบบวัดความพึงพอใจที่เรียนด้วยชุดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร หน่วย Tenses สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 20 ข้อ

7. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาคุณภาพของเครื่องมือ คะแนนจากการจัดการเรียนรู้ระหว่างเรียนจาก แบบฝึกหัด ของแต่ละชุดการเรียนรู้ คะแนนทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ก่อนเรียนและหลังเรียน คณะแนบบททดสอบความคงทนในการเรียนและคณะแนบบทวัดความพึงพอใจ ดังนี้ (1)วิเคราะห์หาค่าประสิทธิภาพของชุดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารหน่วย Tense สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้สูตร E_1/E_2 ตามเกณฑ์ 80/80 (2) วิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยชุดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารหน่วย Tenses สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) ค่าร้อยละและใช้สถิติ t-test (Dependent Sample) (3) วิเคราะห์ความคงทนในการเรียนรู้ด้วยชุดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารหน่วย Tenses โดยใช้ t-test ระหว่าง T_2 (การวัดผลหลังการเรียน) และ T_3 (การวัดความคงทนหลังเรียนไปแล้ว 2 สัปดาห์) และ (4)วิเคราะห์คะแนนด้านแบบวัดความพึงพอใจต่อการใช้ชุดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารหน่วย Tenses โดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D)

8. สรุปผลการวิจัย

1) ประสิทธิภาพของชุดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารหน่วย Tenses สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 ปรากฏผลดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ประสิทธิภาพของชุดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร หน่วย Tenses กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

ผลการใช้ชุดการเรียนรู้	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	ร้อยละ
ประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_1)	400	327.71	9.38	81.93
ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2)	30	24.64	2.27	82.14
ประสิทธิภาพชุดการเรียนรู้เท่ากับ $E_1 = 81.93$		$E_2 = 82.14$		

จากตารางที่ 1 พบว่า ประสิทธิภาพของการเรียนรู้ด้วยชุดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารหน่วย Tenses สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีประสิทธิภาพ (E_1/ E_2) เท่ากับ 81.93/82.14 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ คือ 80/80

2) ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังการเรียนด้วยชุดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารหน่วย Tenses สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงผลการเปรียบเทียบของค่าเฉลี่ยคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนและหลัง การเรียนด้วยชุดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารหน่วย Tenses สำหรับ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

คะแนน	N	$\bar{x}$	S.D.	ร้อยละ	ΣD	ΣD^2	t
ก่อนการใช้ชุดการเรียนรู้	14	14.64	2.17	48.81	140	1456	18.03*
หลังการใช้ชุดการเรียนรู้	14	24.64	2.27	82.14			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนการเรียนด้วยชุดการเรียนรู้เท่ากับ 14.64 และมีคะแนนเฉลี่ยหลังการเรียนด้วยชุดการเรียนรู้ เท่ากับ 24.64 ดังนั้นสรุปได้ว่า การเรียนด้วยชุดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารหน่วย Tenses สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3) ผลการศึกษาความคงทนในการเรียนด้วยชุดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารหน่วย Tenses สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังเรียนไปแล้ว 2 สัปดาห์ปรากฏผลดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงผลการศึกษาคะแนนเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนและหลังเรียนไปแล้ว 2 สัปดาห์ ด้วยชุดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารหน่วย Tenses สำหรับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

คะแนน	N	$\bar{x}$	S.D.	ร้อยละ	ΣD	ΣD^2	t
หลังเรียน	14	24.64	2.27	82.14	3	20	0.67
หลังเรียน 2 สัปดาห์	14	24.86	2.38	82.86			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 พบว่า ผลการศึกษาคะแนนเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนและ คะแนนเฉลี่ยของความคงทนในการเรียนด้วยชุดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารหน่วย Tenses สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังเรียนไปแล้ว 2 สัปดาห์ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มี

คะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 82.14 และคะแนนเฉลี่ยของความคงทนซึ่งวัดหลังเรียนไปแล้ว 2 สัปดาห์ เท่ากับ 82.86 แสดงว่านักเรียนมีคะแนนความคงทนไม่แตกต่างกัน

4) การศึกษาความพึงพอใจต่อการใช้ชุดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารหน่วย Tenses สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ปรากฏผลดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงผลการศึกษาความพึงพอใจต่อการใช้ชุดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร หน่วย Tenses สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

ที่	รายการประเมิน	$\bar{x}$	S.D.	แปลความ
1	ด้านเนื้อหาและภาษา	4.29	0.65	มาก
2	ด้านรูปภาพและตัวอักษร	4.53	0.56	มากที่สุด
3	ด้านรูปแบบของกิจกรรม	4.46	0.57	มาก
4	ด้านการวัดและประเมินผล	4.23	0.50	มาก
ภาพรวม		4.38	0.57	มาก

จากตารางที่ 4 ผลการศึกษาความพึงพอใจต่อการใช้ชุดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร หน่วย Tenses สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$ =4.38) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. =0.57) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านรูปภาพและตัวอักษร มีคะแนนเฉลี่ย 4.53 อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านรูปแบบของกิจกรรมมีคะแนนเฉลี่ย 4.46 อยู่ในระดับมาก ด้านเนื้อหาและภาษามีคะแนนเฉลี่ย 4.29 และด้านการวัดและประเมินผลมีคะแนนเฉลี่ย 4.23 อยู่ในระดับมากตามลำดับ

9. อภิปรายผลการวิจัย

9.1 ประสิทธิภาพของชุดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร หน่วย Tenses สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีค่าประสิทธิภาพ (E1/E2) เท่ากับ 81.93/82.14 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 80/80 ทั้งนี้เนื่องมาจากชุดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร หน่วย Tenses สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น ประกอบไปด้วย คู่มือครู คำชี้แจง จุดประสงค์การเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อประกอบการเรียนรู้ การวัดและการประเมินผล ซึ่งเนื้อหาที่ใช้ในชุดการเรียนรู้ หน่วย Tenses ได้จัดเรียงจากง่ายไปหายากโดยเริ่มจากเรื่อง Present Simple Tense เพราะเป็นเรื่องที่เป็นพื้นฐานใกล้ตัวที่เรียนรู้จากประสบการณ์เดิมไปสู่ประสบการณ์ใหม่ๆ ซึ่งเป็นเนื้อหาที่มี

ความเชื่อมโยงและต่อเนื่องกันกับเรื่อง Present Continuous Tense ที่เกี่ยวกับสิ่งที่ทำไปแล้วและปัจจุบันยังทำอยู่ รวมถึงเรื่อง Present Perfect Tense, Past Simple Tense และ Future Simple Tense ซึ่งเป็นการจัดบทเรียนให้มีความหมาย (Meaningfulness) เป็นการจัดบทเรียนให้เป็นระเบียบ เป็นหมวดหมู่เกิดความหมายต่อผู้เรียน ช่วยให้เกิดความคงทนในการเรียนรู้แก่ผู้เรียนทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี และสามารถสร้างความรู้ได้ เพราะเป็นกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง ผู้เรียนสามารถอธิบายหรือถ่ายทอดความหมายได้ด้วยความเข้าใจของตนเอง จนสามารถสร้างความรู้และความเข้าใจเป็นของตนเอง สอดคล้องกับแนวคิดของ บรูเนอร์ (Bruner) ที่กล่าวว่า มนุษย์เลือกที่จะรับรู้สิ่งที่ตนเองสนใจและการเรียนรู้เกิดจากกระบวนการค้นพบด้วยตนเอง (Discovery Learning) เนื่องจากในชุดการเรียนรู้ผู้วิจัยได้กำหนดการเรียนรู้ไว้เป็นลำดับขั้นตอนอย่างชัดเจนซึ่งชุดการเรียนรู้นี้เป็นการเรียนรู้แบบกระบวนการกลุ่มเน้นให้ผู้เรียนได้ประกอบกิจกรรมร่วมกันมีการถามตอบข้อมูลจากเพื่อนๆ ภายในกลุ่ม ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้วยการลงมือฝึกปฏิบัติจริงเช่น เรื่อง Present Simple Tense ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องกิจวัตรประจำวันของตนเองและผู้อื่น สามารถพูดสื่อสารกับเพื่อนๆ ได้ด้วยการผลัดเปลี่ยนกันถามตอบในกลุ่ม โดยในชุดการเรียนรู้มีการฝึกหัดด้วยแบบฝึกหัดระหว่างเรียนและมีการทดสอบหลังเรียน เพื่อทบทวนความรู้หลังจากที่ได้เรียนมาซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีสัมพันธเชื่อมโยงของธอร์นไดค์ (Thorndike Edward L. Connectionism.(Online). 2008) กล่าวว่า การเรียนรู้เกิดจากการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนอง ซึ่งมีหลายรูปแบบ บุคคลจะมีการลองผิดลองถูก(Trial and Error) ปรับเปลี่ยนไปเรื่อยๆจนกว่าจะพบรูปแบบการตอบสนองที่สามารถให้ผลที่พึงพอใจมากที่สุดเมื่อเกิดการเรียนรู้แล้ว บุคคลจะใช้รูปแบบการตอบสนองที่เหมาะสมเพียงรูปแบบเดียวและจะพยายามใช้รูปแบบนั้นเชื่อมโยงกับสิ่งเร้าในการเรียนรู้ต่อไปเรื่อยๆ เช่น กฎแห่งการฝึกหัด (Law of Exercise) ที่ว่า การฝึกหัดหรือการกระทำบ่อยๆด้วยความเข้าใจจะทำให้การเรียนรู้คงทนถาวร และกฎแห่งการใช้ (Law of Use and Disuse) การเรียนรู้เกิดจากการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนอง ความมั่นคงของการเรียนรู้จะเกิดขึ้นหากได้มีการนำไปใช้บ่อยๆหากไม่มีการนำไปใช้อาจมีการลืมเกิดขึ้นได้ ส่งผลให้ประสิทธิภาพของชุดการเรียนรู้สูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ (สุพัตรา กองทรัพย์ 2549 :บทคัดย่อ) และ (วันเพ็ญ ห่อทอง 2551 : บทคัดย่อ) ที่ได้พัฒนาชุดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 พบว่าชุดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้

9.2 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน ของนักเรียนที่เรียนด้วยชุดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร หน่วย Tenses สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้ ในชุดการเรียนรู้มีการนำแนวการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร (Communicative Language Teaching -

CLT) มาใช้ในการจัดการเรียนรู้ในการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ โดยมีขั้นตอนดังนี้ คือ ขั้นที่ 1 ขั้นนำเสนอเนื้อหาหรือขั้นนำเข้าสู่บทเรียนเป็นการเชื่อมโยงความรู้เดิมกับความรู้ใหม่เพื่อเข้าสู่เนื้อหาที่จะเรียนโดยเสนอบริบทหรือสถานการณ์แก่ผู้เรียนโดยใช้ภาพ แผนที่ คำศัพท์ รูปประโยคเรื่องที่เล่าให้ฟัง สำนวน รูปแบบภาษา โดยให้ผู้เรียนได้ฟัง พูด ตามแบบขั้นที่ 2 ขั้นการฝึก เป็นการฝึกการจดจำและภาษาที่ถูกต้อง เช่น ฝึกการแลกเปลี่ยนข้อมูล (Information Gap) การแสดงบทบาทสมมติ (Role-play) ฝึกด้วยการเล่นเกมที่มีการควบคุมการใช้ภาษา และขั้นที่ 3 ขั้นการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร เป็นการฝึกใช้ภาษาเพื่อเชื่อมโยงความรู้ที่ได้ในชั้นเรียนไปใช้ในชีวิตหรือประสบการณ์จริงได้ เช่น การแสดงบทบาทสมมติ การแสดงละคร การเล่นเกม การร้องเพลงและการทำแบบฝึกหัดในการสอนแต่ละครั้ง เน้นบูรณาการทักษะฟัง พูด อ่าน เขียน ซึ่งสอดคล้องกับฮาร์มเมอร์ (Harmer Jeremy. 1983) ที่ได้กล่าวว่า วิธีสอนเพื่อการสื่อสาร คือวิธีสอนที่สอนให้ผู้เรียนรู้อย่างไรที่จะใช้ภาษาอย่างไรจึงจะเกิดประสิทธิภาพ นอกจากนี้วิธีนี้ยังเน้นคุณค่าในการสื่อสารและเน้นการใช้ภาษาในสถานการณ์ที่ถูกต้อง โดยในชุดการเรียนรู้มีขั้นตอนและคำชี้แจงในการใช้อย่างชัดเจน ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพเพราะช่วยให้เข้าใจบทเรียนได้แจ่มแจ้ง และแบบฝึกหัดที่อยู่ในชุดการเรียนรู้มีความสอดคล้องกับเนื้อหาผู้เรียนสามารถทำแบบฝึกหัดได้เป็นชุดการเรียนรู้ที่มีสื่อประสม ผู้เรียนได้ศึกษาบทเรียนจากวิดีโอ เพลง และภาพประกอบ มีเนื้อหาบทเรียนที่น่าสนใจและเข้าใจบทเรียนได้มากขึ้น โดยมีครูเป็นผู้คอยแนะนำให้ความช่วยเหลือ แสดงให้เห็นว่าชุดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร หน่วย Tenses สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นชุดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ (ธีรภัทร์ ดงยางวัน 2551 :บทคัดย่อ) (เครือวัลย์ แสงโสภา 2556 :บทคัดย่อ) และ(วรรณพรรณ เลิศวัตรกานต์ 2557 : 124) ที่ได้พัฒนาชุดการเรียนรู้ พบว่าผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ .05

9.3 ผลการศึกษาความคงทนในการเรียนด้วยชุดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร หน่วย Tenses สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังเรียนไปแล้ว 2 สัปดาห์ โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ชุดเดียวกับหลังเรียน มีความคงทนไม่แตกต่างกัน เนื่องจากผู้เรียนการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในสิ่งที่มีความหมาย (Meaning) เนื้อหาที่ผู้เรียนเข้าใจและมีความหมายต่อผู้เรียนจะช่วยให้ผู้เรียนจำได้ซึ่งผู้เรียนได้มีการทบทวนอยู่เสมอด้วยการฝึกท่องคำกริยาสามช่อง (Irregular Verb) ทุกวันก่อนกลับบ้าน ทำให้สามารถรื้อฟื้นความจำที่มีขึ้นมาได้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงเนื้อหาจากเรื่องที่เรียนมาแล้วกับเรื่องใหม่ได้ ซึ่งช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการจดจำสิ่งที่เรียนได้นาน และทำให้มีความคงทนในการเรียนรู้ตามแนวคิดของกาเย่ (Gagne, 1994) ที่กล่าวว่า การรื้อฟื้น (Recall Phase) เป็นการเอาสิ่งที่เรียนรู้ไปแล้วและเก็บเอาไว้ที่นั่นออกมาใช้ในลักษณะของการกระทำที่สังเกตได้ การสรุป

หลักการ (Generalization Phase) เป็นความสามารถที่ใช้ในสิ่งที่เรียนรู้ไปแล้วไปประยุกต์กับสิ่งเร้าใหม่ที่ประสบมา การลงมือปฏิบัติ (Performance Phase) เป็นการแสดงพฤติกรรมที่แสดงออกถึงการเรียนรู้และการสร้างผลย้อนกลับ (Feedback Phase) ผู้รับทราบผลการเรียนรู้ถ้าขั้นทำความเข้าใจและการเรียนรู้ไม่มีการจำก็จะลดลงหรือจำไม่ได้เลย จากกระบวนการเรียนรู้แสดงให้เห็นว่าคนเราจะจำสิ่งที่เรียนมาได้มากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับกระบวนการเรียนรู้ว่าจะช่วยให้เกิดความจำระยะยาวแก่ผู้เรียนได้ดีเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับการจัดการเรียนรู้ ดังนั้นแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่จะช่วยให้เกิดความคงทนในการเรียนรู้แก่ผู้เรียน สามารถทำได้โดยการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในสิ่งที่มีความหมาย การจัดบทเรียนตามลำดับขั้นตอนการเรียนรู้จากขั้นพื้นฐานไปสู่ขั้นตอนที่สูงขึ้นเป็นลำดับ การจัดสถานการณ์ให้ผู้เรียนมีโอกาสทำกิจกรรมต่างๆ เกี่ยวกับบทเรียนนั้นๆ มากขึ้น มีการทบทวนบทเรียน การอ่านหรือการท่องอยู่เสมอยังจะช่วยให้ความจำระยะยาวดีขึ้น และสามารถจำอย่างมีหลักเกณฑ์ (Logical Memory) สอดคล้องกับ (นภาไล ตาสาโรจน์ 2553 :บทคัดย่อ) พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของการเปรียบเทียบทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจและความคงทน ในการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ระหว่างวิธีสอนโดยใช้ผังกราฟิกกับวิธีสอนตามคู่มือครูทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนทั้งสองกลุ่มแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

9.4 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยชุดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร หน่วย Tenses นักเรียนมีความพึงพอใจ มีค่าเฉลี่ยรวมทุกด้านเท่ากับ ($\bar{X}$ = 4.38) อยู่ในระดับมาก และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 0.57) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านได้ดังนี้พบว่า ด้านรูปภาพและตัวอักษรมีคะแนนเฉลี่ย 4.53 อยู่ในระดับมากที่สุดด้านรูปแบบของกิจกรรมมีคะแนนเฉลี่ย 4.46 อยู่ในระดับมาก ด้านเนื้อหาและภาษามีคะแนนเฉลี่ย 4.29 และด้านการวัดและประเมินผลมีคะแนนเฉลี่ย 4.23 ทั้งนี้เนื่องจากในชุดการเรียนรู้มีรูปภาพที่มีสีสัน สวยงาม มีตัวอักษรที่มีความชัดเจน อ่านง่าย ใช้รูปภาพประกอบเนื้อหาได้เหมาะสม รูปภาพที่ใช้ประกอบชุดการเรียนรู้ช่วยให้ให้นักเรียนเกิดความสนใจ ขนาดตัวอักษรภาษาที่ใช้ถูกต้องเหมาะสมในด้านรูปแบบของกิจกรรม ชุดการเรียนรู้มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากง่ายไปหายาก ทำให้ผู้เรียนรู้สึกอยากเรียนมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ (ดวงจันทร์ ประสิทธิ์วงศ์ 2552 :บทคัดย่อ) ที่ได้กล่าวไว้ว่า ความพึงพอใจเป็นความรู้สึกนึกคิดหรือเจตคติของบุคคลที่มีต่อการทำงานหรือปฏิบัติกิจกรรมเชิงบวก ดังนั้นความพึงพอใจในการเรียนรู้จึงหมายถึง ความรู้สึกพอใจ ขอบใจในการร่วมปฏิบัติกิจกรรมการเรียนการสอนและต้องการดำเนินกิจกรรมนั้นๆ จนบรรลุผลสำเร็จ ซึ่งเนื้อหาเริ่มจาก Present Simple Tense โดยเนื้อหาเป็นเรื่องของกิจวัตรประจำวันของเรา ไปสู่เรื่องที่มีความต่อเนื่องจากกิจวัตรประจำวันของเราคือ Present Continuous Tense, Present Perfect Tense,

Past Simple Tense และ Future Simple Tense ซึ่งเนื้อหามีความสัมพันธ์และเชื่อมโยงกัน มีการจัดการเรียนรู้ที่เป็นลำดับขั้นตอนและต่อเนื่อง เราความสนใจของผู้เรียน การจัดการเรียนรู้ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจในเนื้อหามากขึ้น นอกจากนี้ยังมีสื่อการสอนที่ใช้ประกอบการเรียนรู้ที่น่าสนใจ ผู้เรียนได้ฟังเพลง ได้ดูและฟังวีดิโอบทสนทนาจากเจ้าของภาษาจริงๆ ซึ่งเกิดการเร้าความสนใจต่อผู้เรียนและด้านการวัดและประเมินผล ผู้เรียนสามารถวัดความก้าวหน้าได้ด้วยตนเอง โดยมีคำถาม คำตอบที่ผู้เรียนสามารถตรวจสอบได้ด้วยตนเอง ทำให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นที่จะแสวงหาความรู้ มีความสุขในการเรียนรู้จากการค้นพบสิ่งต่างๆ ด้วยตนเอง ได้เชื่อมโยงความรู้ใหม่เข้ากับประสบการณ์เดิมอย่างมีเหตุมีผลส่งเสริมให้มีการทำงานกลุ่ม มีการอภิปรายและแลกเปลี่ยนความรู้จากประสบการณ์อย่างสร้างสรรค์ เป็นการปลูกฝังคุณลักษณะด้านใจกว้าง ร่วมแสดงความคิดเห็น ครูมีการเสริมแรงด้วยการพูดให้กำลังใจ ใบหน้าที่ยิ้มแย้มแจ่มใส สอดคล้องกับ ทฤษฎีการเสริมแรงของ Skinner (พรณิษฐัย เจนจิต, 2545 :54) ที่กล่าวว่า เกี่ยวกับเรื่องการแสดงพฤติกรรมที่ผู้เรียนเป็นผู้ลงมือกระทำและได้รับการเสริมแรง โดยการให้สิ่งเร้าที่ทำให้ผู้เรียนเกิดความพอใจสิ่งเร้านี้จะเป็นตัวกระตุ้นให้ผู้เรียนแสดงพฤติกรรมที่พอใจเพิ่มมากขึ้น การกระทำใดๆ ถ้าได้รับการเสริมแรงก็จะมีแนวโน้มให้เกิดการกระทำนั้นอีก ทำให้ผู้เรียนมีความสุขที่ได้เรียนรู้จากชุดการเรียนรู้ มีความพึงพอใจในการเรียน เป็นไปตามทฤษฎีของ (Lunenburg and Ornstein, 1996) ที่ว่าความต้องการที่เป็นการจูงใจ (พึงพอใจ) ซึ่งสอดคล้องกับผลวิจัยของ (ขวลา สมถวิล, 2551 :บทคัดย่อ) และ (นลินี อินดีคำ 2551 :บทคัดย่อ) ที่ได้พัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 แล้วพบว่า ผู้เรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากและมากที่สุด

10. ข้อเสนอแนะ

10.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1) การจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร หน่วย Tenses โดยใช้ชุดการเรียนรู้นี้มีประสิทธิภาพและได้ผลดี เพราะเป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการใช้เนื้อหาที่เข้าใจง่ายนักเรียนได้ฝึกปฏิบัติจริง สามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ด้วยการศึกษาเนื้อหาและการใช้สื่อประกอบการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย และมีการช่วยเหลือกันในกลุ่ม ทำให้มีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น มีการฝึกทักษะการสื่อสารด้วยประโยคอย่างง่าย ทำให้นักเรียนมีความมั่นใจและกล้าพูดมากขึ้นโดยมีครูผู้สอนคอยแนะนำให้ความช่วยเหลือ ชี้แนะแนวทางการแก้ปัญหา กระตุ้นให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2) การจัดการเรียนรู้ด้วยชุดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร หน่วย Tenses ช่วยลดปัญหาการขาดแคลนครูหรือผู้มีประสบการณ์เฉพาะทางได้ และช่วยลดภาระครูผู้สอนแทนในรายชั่วโมงที่ครูผู้สอนวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารไม่อยู่ได้ เพราะผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองและกลุ่มแบบได้ โดยที่ไม่ต้องให้ครูหรือผู้เชี่ยวชาญสอนโดยตรง ซึ่งครูมีหน้าที่คอยแนะนำให้ความช่วยเหลือเท่านั้น

3) ในการใช้ชุดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร หน่วย Tenses ผู้เรียนสามารถวัดและการประเมินผลความก้าวหน้าของตนเองได้อย่างสม่ำเสมอ สร้างทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้แก่ผู้เรียน และครูผู้สอนสามารถเสริมแรงโดยการให้กำลังใจด้วยคำชมหรือให้รางวัลแก่ผู้เรียน เพื่อเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจเรียนรู้เพิ่มมากขึ้น

4) ครูผู้สอนสามารถนำชุดการเรียนรู้ไปใช้กับการจัดการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นและรูปแบบการสอนแบบอื่นได้ โดยปรับให้สอดคล้องกับเนื้อหาในแต่ละรายวิชาและเหมาะสมกับระดับชั้นของผู้เรียน

10.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการศึกษาวิจัยเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในการเรียนรู้ระหว่างผู้เรียนที่เรียนด้วยชุดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร หน่วย Tenses กับผู้เรียนที่เรียนด้วยสื่อการสอน CAI

2) ควรมีการวิจัยและพัฒนาชุดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารในเรื่องอื่นๆ เช่นการท่องเที่ยว หรือเรื่องของขนบธรรมเนียมประเพณีต่างๆ มาพัฒนาเป็นชุดการเรียนรู้

3) ควรมีการสร้างชุดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร หน่วย Tenses เพื่อใช้ในระดับชั้นที่มีปัญหาด้านการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ

บรรณานุกรม

กรมวิชาการ. แนวทางการสอนที่เน้นทักษะกระบวนการ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว. 2540.

_____. แนวทางการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์องค์การรับสินค้าและพัสดุภัณฑ์, 2545.

กระทรวงศึกษาธิการ. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ(ฉบับที่3) พ.ศ.2553. กรุงเทพมหานคร: พรึกหวานกราฟฟิค, 2545.

- _____ . หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย. 2551.
- เครือวัลย์ แสงโสดา. การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง ความหลากหลายทางชีวภาพในอ่างเก็บน้ำคลองลำปาง อำเภอนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์. ครุศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิจัยและประเมินผลการศึกษา : มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์. 2556.
- ชวลา สมถวิล. การเปรียบเทียบความเข้าใจในการอ่านภาษาอังกฤษและความพึงพอใจต่อวิธีสอนอ่านแบบ MIA และ SQ3R ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน : มหาวิทยาลัยทักษิณ. 2551.
- ชัยยงค์ พรหมวงศ์. ประมวลสาระชุดวิชาการพัฒนาหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2551.
- ชุดินาฎ ขมศิลป์. การพัฒนาชุดกิจกรรมการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารโดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือเรื่อง Thai Northern Food สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. ปริญญานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต (หลักสูตรและการสอน). อดตรดิตถ์ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์. 2551.
- ดวงจันทร์ ประสิทธิ์วงศา. การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์เรื่องสมการเชิงเส้นตัวแปรเดียวชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้การสอนแบบซิปปา (CIPPA MODEL). การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต(หลักสูตรและการสอน) :มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.2552.
- ธีรภัทร์ ดงยางวัน. การศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้ด้วยชุดกิจกรรมส่งเสริมศักยภาพการเรียนรู้ทางวิทยาศาสตร์ ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการคิดเชิงอนาคตทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชากรมัยมศึกษา : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. 2551.
- นภาไล ตาสาโรจน์. การเปรียบเทียบทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจและความคงทนในการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ระหว่างวิธีสอนโดยใช้ผังกราฟิกกับวิธีสอนตามคู่มือครู. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2553.
- นลินี อินดีคำ. ชุดกิจกรรมพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เรื่อง สารรอบตัวสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. วิทยานิพนธ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์. ถ่ายเอกสาร.2551.
- พรรณี ชูทัย เจนจิต. จิตวิทยาการเรียนการสอน. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร:เสริมสินพรี. 2545.
- วรรณพรรณ เลิศวัตรกานต์. การพัฒนาชุดกิจกรรมโดยเน้นงานปฏิบัติเพื่อฝึกทักษะการฟังและพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนมารวิทยา. วารสารวิชาการ Viridian E-Journal. ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 เดือนพฤษภาคม –สิงหาคม 2557 :

ฉบับมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์และศิลปะ. 2557.

วันเพ็ญ ห่อทอง. ชุดการเรียนรู้การสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารโดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือ เรื่อง
Uttaradit : The Town of Beauty สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนด่านแม่คำ
มันพิทยาคม อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์. ปรินญาพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต
(หลักสูตรและการสอน).อุตรดิตถ์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์. 2551.

สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน). คู่มือการจัดทดสอบทางการศึกษา ระดับชาติขั้น
พื้นฐาน (O-NET) ช่วงชั้นที่ 2 (ป.4-6) และช่วงชั้นที่ 3 (ม.1-3) ปีการศึกษา 2558. มปท.
สมเกียรติ อ่อนวิมล. <http://www.news.thaibps.or.th>. (ออนไลน์). สืบค้นเมื่อ 22, มกราคม 2559
สำลี รักสุทธี. เทคนิควิธีการจัดการเรียนการสอนและเขียนแผนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ.
กรุงเทพมหานคร : พัฒนาศึกษา. 2544.

สุพัตรา กองทรัพย์. การพัฒนาชุดกิจกรรมภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารโดยใช้กิจกรรมแบบเน้นงาน
ปฏิบัติของนักเรียน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตร
มหาบัณฑิต (หลักสูตรและการสอน). อุตรดิตถ์ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์.
2549.

อรอุณภูมิ ตาจิกรกุล. การเปรียบเทียบความเข้าใจในการอ่านและความสามารถในการเขียนภาษาอังกฤษ
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการสอนด้วยวิธี SQ4R ประกอบกับTLS กับการสอน
ตามคู่มือ. ปรินญาพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาเอกมัธยมศึกษาบัณฑิตวิทยาลัย :
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.2542.

อภิชาติ อนุกุลเวช. การออกแบบและพัฒนาบทเรียนให้มีประสิทธิภาพ. (ระบบออนไลน์).

Bruner, Jerome. (2014). (Online). J. Bruner. Retrieved on July 26, 2014 from <http://starfsolk.khi.is/so/runb/jbruner.htm>.

Gagne, R. . *A self-made man*. Baltimore: Paul H. Brookes.1994.

Hess, P. M. A Study of Teachers' Selection and Implementation of Metacognitive Reading
Strategies for Fourth/fifth grade Reading Comprehension From a Success For All
Reading Program Perceptive :Moving Beyond the fundamentals. Dissertation
AbstractsInternational 65 (07): 2542-A. 2005.

Harmer, Jeremy. *The Practice of English Language Teaching*. London: Longman. 1983.

Lunenburg, Fred C. & Ornstein, Allan C. *Educational administration*. New York: Wadsworth.
1996.

Thorndike, Edward L. *Connectionism*.(Online). Retrieved on July 26, 2014 from
<http://ltp.psychology.Org/thorn.Html>. 2008.

การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่องประเพณีบุญเดือนหก สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

THE DEVELOPMENT OF LOCAL CURRICULUM IN THE TITLE OF BOON

DEUN HOK FOR MATTAYOMSUKSA 3 STUDENTS

พวงรัตน์ คุ่มคง*

ดร.เดือนเพ็ญพร ชัยภักดี†

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง ประเพณีบุญเดือนหก สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 2) สร้างหลักสูตรท้องถิ่น 3) ทดลองใช้หลักสูตรท้องถิ่น 4) ประเมินผลการทดลองใช้หลักสูตรท้องถิ่น ตามกระบวนการพัฒนาหลักสูตรของทาบ 4 ขั้นตอน คือ การศึกษาและสำรวจข้อมูลพื้นฐาน การพัฒนาและประเมินคุณภาพโครงสร้างหลักสูตรท้องถิ่น การทดลองใช้ การประเมินผลการทดลองใช้ประชากรเป็นกลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนฉิมพลีวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 จำนวน 35 คน ภาคเรียนที่ 2 ปี การศึกษา 2559 เครื่องมือการวิจัย แบบสอบถาม ความคิดเห็นและความต้องการการของปราชญ์ชาวบ้าน แบบประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้องขององค์ประกอบหลักสูตรท้องถิ่น แผนการจัดการเรียนรู้ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบประเมินผลการปฏิบัติกิจกรรม แบบสอบถามความคิดเห็นของ นักเรียน ครูผู้สอน ผู้บริหารสถานศึกษา และปราชญ์ชาวบ้าน วิเคราะห์ข้อมูลโดย หาค่าดัชนีความสอดคล้อง ค่าเฉลี่ย(X) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานผลการวิจัย พบว่า หลักสูตรมีองค์ประกอบเหมาะสมและสอดคล้องทุกประเด็นที่สามารถไปใช้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากการทดสอบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน การประเมินผลการปฏิบัติกิจกรรมอยู่ในระดับดีและผลการสอบถามความคิดเห็นของนักเรียน ครูผู้สอน ผู้บริหารสถานศึกษาและปราชญ์ชาวบ้านต่อหลักสูตรท้องถิ่น อยู่ในระดับมากและมากที่สุด

คำสำคัญ : หลักสูตรท้องถิ่น ประเพณีบุญเดือนหก

* นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

† อาจารย์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

Abstract

The purpose of this research are to 1) study about basic information for local curriculum development in the title of Boon Deun Hok for Mattayomsuksa 3 students 2) construct the local curriculum 3) try out the local curriculum 4) evaluate the local curriculum as the process of TABA's curriculum development which has 4 steps: studying and survey basic information, developing and evaluating a draft project of local development, trying out and evaluating outcome of trying out. The population of this research is Mattayomsuksa 3 Students of Chimplee Wittaya School, Office of Primary Educational Chaiyaphum Area 1. The number is 35 students in semester 2 Of 2017 academic year. The research tools are a questionnaire of opinion and needs of local wisdom, an evaluation questionnaire of suitable and relevant of local curriculum factors, lesson plans, an achievement test, a practical evaluation opinion questionnaire of students, teachers, administrators and local wisdoms analyzing data by relevant score and standard deviation. The research results found that a curriculum factor is appropriate for all topics which can be used managing learning activities. Outcome after learning is higher than before learning. Activity evaluation is good level and the outcome of opinion is high to the highest level.

Keyword: Local curriculum / Boon Deun Hok

1. บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 กำหนดในมาตรา 6 ว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อการพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข เปิดโอกาสให้สังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา พัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2545) หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้นำมาเป็นกรอบทิศทางสำหรับท้องถิ่นหรือสถานศึกษา ในการนำไปจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา และจัดการเรียนการสอน มีกำหนด

มาตรฐาน ตัวชี้วัด และสาระการเรียนรู้แกนกลาง ที่มีความชัดเจน กำหนด มุ่งพัฒนาผู้เรียน สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างพอเพียงและมีความสุข(กระทรวงศึกษาธิการ.2551 : 1-5) การพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องสัมพันธ์กับสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของผู้เรียน หลักสูตรท้องถิ่นมีการบูรณาการความรู้ใหม่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ หลักสูตรเนื้อหา และรูปแบบการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน นำทั้งความรู้ของวัฒนธรรมประเพณีที่มีในชุมชนมาบูรณาการกับความรู้ใหม่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่กระจายอำนาจให้โรงเรียนดำเนินการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา โดยจัดทำรายวิชาเพิ่มเติมของแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม คือสาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ ทั้งนี้ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ได้เรียนรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นของตน วิธีการดำรงชีวิต วัฒนธรรมประเพณี

การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เป็นสิ่งที่ดีในการกระตุ้นให้เด็กและเยาวชนได้มีความตระหนักและรู้สึกหวงแหนในสิ่งที่มีคุณค่าเหล่านี้ แต่ว่าในด้านการปฏิบัติให้เป็นรูปธรรม ยังมีปัญหาอยู่มาก ประเพณีท้องถิ่นได้ถูกละเลยลงไปมาก ซึ่งจะเห็นได้จากสถานศึกษายังไม่สามารถนำประเพณีวัฒนธรรมไปใช้ในการจัดการเรียนรู้อย่างจริงจัง ก่อให้เกิดปัญหานักเรียนขาดคุณธรรม จริยธรรม ผู้เรียนไม่สนใจชุมชนที่ตนอาศัยอยู่ ประชาชนขาดความผูกพันกับโรงเรียน เพราะไม่มีส่วนร่วมในการอบรม สั่งสอน และถ่ายทอดความรู้ประสบการณ์สู่นักเรียน การศึกษาสมัยใหม่ ได้แยกนักเรียนออกจากชุมชนท้องถิ่นของตนเอง เนื่องจากการเรียนการสอนทั้งหมดมาจากส่วนกลาง ความแปลกแยกนี้ มีลักษณะที่รุนแรงถึงกับทำให้นักเรียนบางคนถูก วิถีชีวิตของตนเองไม่เห็นคุณค่าชุมชน ไม่มีความภูมิใจในวัฒนธรรม ประเพณี และท้องถิ่นของตน (รุ่ง แก้วแดง. 2540 : 5)

จังหวัดชัยภูมิ เป็นจังหวัดหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีประวัติศาสตร์ บ่งบอกถึงความเจริญรุ่งเรืองจากหลักฐานสำคัญทางประวัติศาสตร์ เช่น ปราสาทภู พระธาตุหนองสามหมื่น ภูพระ สระหงส์ พระเจ้าองค์ตื้อ พระใหญ่ทวารวดี ใบเสมา จังหวัดชัยภูมียังมี ศาลเจ้าพ่อพระยาแล หนองปลาเฒ่า ขนบธรรมเนียม ประเพณีบุญเดือนหก วัฒนธรรมที่ควรค่าแก่การศึกษา(ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดชัยภูมิ. 2549) ปัจจุบันเยาวชนขาดความสนใจในการศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับจังหวัดชัยภูมิวัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น โรงเรียนฉิมพลีวิทยา ยังขาดการศึกษาประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่นไว้ มีเพียงคำบอกเล่าจากผู้สูงอายุ การนำสาระท้องถิ่นประเพณีที่ดิงามมากำหนดในกระบวนการเรียนการสอน จำเป็นต้องกระทำเพื่อนักเรียน เยาวชนได้ร่วม อนุรักษ์ และสืบทอด (องค์การบริหารส่วนตำบลโนนสำราญ. 2559) ผู้วิจัย จึงสนใจศึกษาประเพณีบุญเดือนหก จังหวัดชัยภูมิ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ

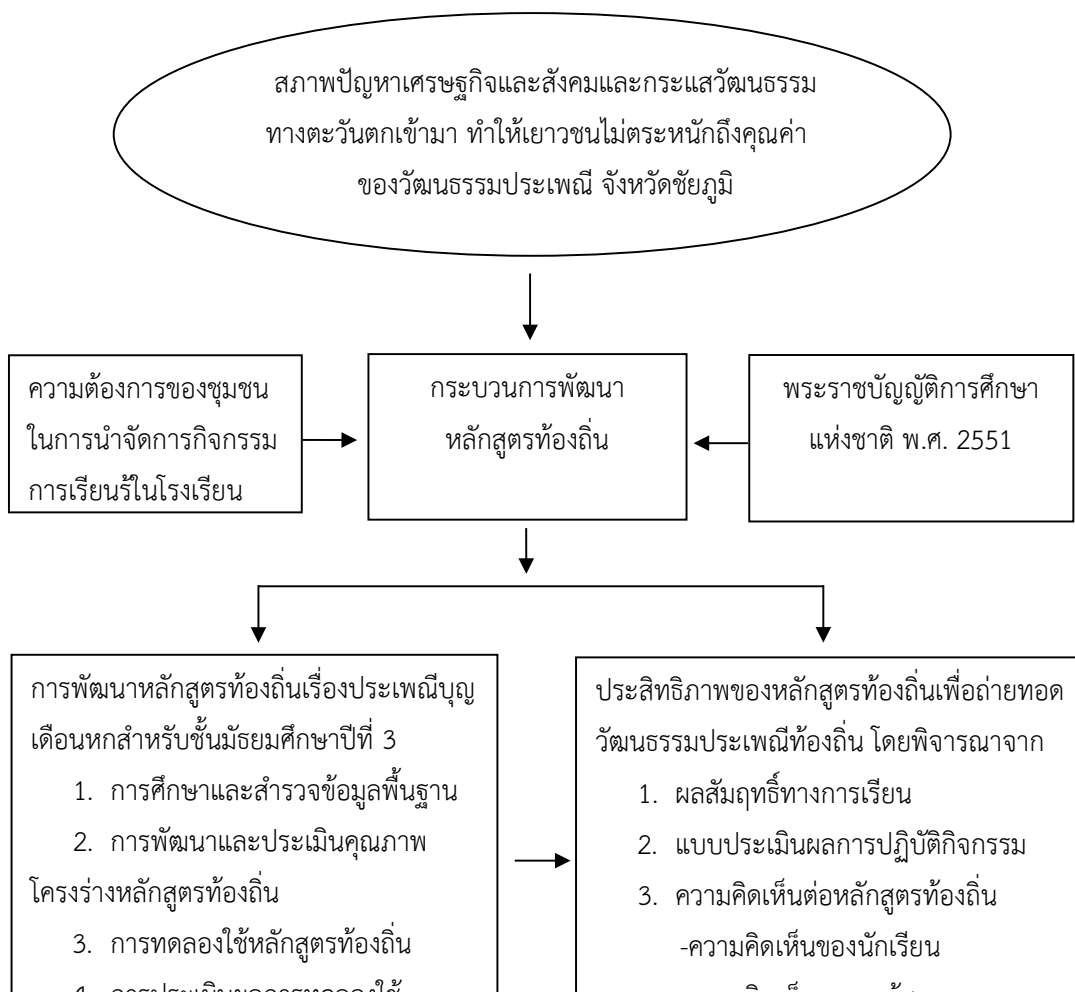
2.1 เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง ประเพณีบุญเดือนหก จังหวัดชัยภูมิ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

2.2 เพื่อสร้างหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง ประเพณีบุญเดือนหกจังหวัดชัยภูมิ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

2.3 เพื่อทดลองใช้หลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง ประเพณีบุญเดือนหกจังหวัดชัยภูมิ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

2.4 เพื่อประเมินผลการทดลองใช้หลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง ประเพณีบุญเดือนหกจังหวัดชัยภูมิ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

3. กรอบแนวคิดในการวิจัย

3. วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาและสำรวจข้อมูลพื้นฐานสำรวจความต้องการของท้องถิ่น ในด้านของสภาพปัญหาและความต้องการประเพณีบุญเดือนหก มาใช้ในการจัดการศึกษา พบว่า ด้านประวัติและความเป็นมาของประเพณีประเพณีบุญเดือนหกมีความต้องการอยู่ในระดับมาก

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาและประเมินคุณภาพโครงร่างหลักสูตรท้องถิ่น พบว่า องค์ประกอบหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง ประเพณีบุญเดือนหกจังหวัดชัยภูมิ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ตามองค์ประกอบของหลักสูตร ได้แก่ หลักการ จุดหมาย โครงสร้างหลักสูตร แนวการจัดการเรียนรู้สื่อ/แหล่งการเรียนรู้ และการวัดและการประเมินผล มีความเหมาะสมองค์ประกอบของหลักสูตรโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด มีความเหมาะสมกัน

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้หลักสูตรท้องถิ่น พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากการทดสอบด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (ด้านความรู้ ความเข้าใจ) และแบบประเมินผลการปฏิบัติกิจกรรม (ทักษะปฏิบัติ) ในการเรียนตามหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง ประเพณีบุญเดือนหกจังหวัดชัยภูมิ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนฉิมพลีวิทยา ของนักเรียนจำนวน 35 คน ค่าเฉลี่ยของคะแนนหลังเรียน สูงกว่าค่าเฉลี่ยของคะแนนก่อนเรียน

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินผลการทดลองใช้หลักสูตรท้องถิ่น พบว่า ความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ ตามหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญา เรื่อง ประเพณีบุญเดือนหกจังหวัดชัยภูมิ โดยสรุปเป็นรายด้านนั้น มีความคิดเห็นในระดับมากที่สุดทุกด้าน และในแต่ละด้านพบว่า ด้านกิจกรรมการเรียนรู้มีความคิดเห็นในระดับมากที่สุด

4. สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยในเรื่องนี้ สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

ผลการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง ประเพณีบุญเดือนหกจังหวัดชัยภูมิ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนฉิมพลีวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 มีรายละเอียด ดังนี้

1.1 ผลการศึกษาและสำรวจข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นผลการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาหลักสูตร ตามรูปแบบของการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น พบว่า จากการศึกษาและสำรวจข้อมูลพื้นฐานทั้งในด้านการของการใช้แบบสอบถามและการสัมภาษณ์กลุ่มประชากร ที่ประกอบด้วย นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผู้ปกครองนักเรียน ผู้บริหารสถานศึกษา และปราชญ์ชาวบ้าน โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.1.1 จากการใช้แบบสอบถามสำรวจความต้องการของท้องถิ่น โดยใช้กับนักเรียนพบว่า นักเรียนมีความต้องการที่อยากจะเรียนรู้ในเรื่องราวของประเพณีบุญเดือนหกจังหวัดชัยภูมิ ในระดับมากทุกๆ ด้านของเนื้อหาที่สอบถาม ซึ่งจะแบ่งเนื้อหาในเรื่องของประเพณีบุญเดือนหก ออกเป็น 3 ด้านคือ ด้านประวัติและความเป็นมาของประเพณีบุญเดือนหกจังหวัดชัยภูมิ ด้านการสร้างประเพณีบุญเดือนหกจังหวัดชัยภูมิ และด้านกิจกรรมที่เกี่ยวข้องในงานประเพณีบุญเดือนหกจังหวัดชัยภูมิ โดยในแต่ละด้านนั้นล้วนเป็นเนื้อหาที่สำคัญอย่างยิ่งที่บรรจุอยู่ในหลักสูตรท้องถิ่น รวมถึงในแผนการจัดการเรียนรู้แต่ละหน่วยด้วย ดังนั้น ผู้วิจัยจึงนำผลจากการตอบแบบสอบถามของนักเรียนมาจัดเรียงลำดับความสำคัญและปรับปรุงแก้ไขในส่วนที่บกพร่อง เพื่อให้หลักสูตรมีประสิทธิภาพและสมบูรณ์ยิ่งขึ้นและตรงกับความต้องการของผู้เรียน ชุมชนท้องถิ่นอย่างแท้จริง

1.1.2 จากการใช้แบบสอบถามสำรวจความต้องการของท้องถิ่น โดยใช้กับผู้ปกครองนักเรียน พบว่า ผู้ปกครองมีความสนใจเป็นอย่างมากในเรื่องราวของหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องประเพณีบุญเดือนหกจังหวัดชัยภูมิ โดยเฉพาะการนำปราชญ์ชาวบ้านที่มีความรู้ ความสามารถ ในเรื่องของประเพณีบุญเดือนหกจังหวัดชัยภูมิ มาถ่ายทอดให้กับนักเรียนและที่สำคัญไปกว่านั้นปราชญ์ชาวบ้านก็เป็นบุคคลที่ผู้ปกครองนักเรียน รวมถึงชาวบ้านในชุมชนรู้จักและให้ความนับถือเป็นอย่างดี ดังนั้น ผู้ปกครองนักเรียนจึงมีความต้องการที่จะนำภูมิปัญญาชาวบ้าน เรื่องประเพณีบุญเดือนหกจังหวัดชัยภูมิ มาบรรจุไว้ในหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อนำมาถ่ายทอดให้กับนักเรียนโรงเรียนฉิมพลีวิทยา โดยมีความต้องการระดับมากทุกๆ ด้าน ที่เป็นเนื้อหาเกี่ยวข้องกับประเพณีบุญเดือนหกจังหวัดชัยภูมิ

1.1.3 จากการใช้แบบสอบถามสำรวจความต้องการของท้องถิ่น โดยใช้กับผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีความต้องการในการนำเรื่องราวเกี่ยวกับประเพณีบุญเดือนหกจังหวัดชัยภูมิ มาบรรจุไว้เป็นหลักสูตรของสถานศึกษาโรงเรียนฉิมพลีวิทยา รวมถึงกระบวนการถ่ายทอดความรู้โดยปราชญ์ชาวบ้านให้แก่แก่นักเรียนด้วย เพราะผู้บริหารสถานศึกษามีความตระหนักดีว่าประเพณีบุญเดือนหกจังหวัดชัยภูมิ เป็นประเพณีและศิลปวัฒนธรรมที่มีคุณค่าต่อชุมชน ซึ่งผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในทุกระดับควรให้ความสนใจร่วมกันอนุรักษ์และสืบสาน

1.1.4 จากการสัมภาษณ์ความต้องการของปราชญ์ชาวบ้านในการนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ ปราชญ์ชาวบ้านจำนวน 3 คน มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่ากิจกรรมการเรียนรู้ในปัจจุบันมุ่งเน้นแต่การเรียนรู้ในเรื่องที่ใกล้ตัวมากเกินไป รวมถึงการนำเอาวัฒนธรรมจากต่างชาติเข้ามาเกี่ยวข้องในชีวิตประจำวันของผู้เรียนจนเกินความจำเป็น ทำให้นักเรียนไม่สนใจศึกษาสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวหรือสิ่งที่มีคุณค่าในชุมชนท้องถิ่นของตนเอง ดังนั้น ปราชญ์ชาวบ้านทุกคนจึงเห็นด้วยที่โรงเรียนและชุมชนควรมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ร่วมกันให้มากขึ้นเพราะสื่อ/แหล่งเรียนรู้ในชุมชนท้องถิ่นมีความเหมาะสมที่สถานศึกษาควรนำมาจัดประสบการณ์และให้ความรู้แก่

นักเรียนในการศึกษาค้นคว้า เพื่อนำความรู้ที่ได้ทั้งในและนอกห้องเรียนไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ได้จริง ในขณะเดียวกันก็ยังเป็นการฝึกให้นักเรียนได้ตระหนัก และเห็นคุณค่าในศิลปวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่นของตนเองด้วย และที่สำคัญประเพณีและศิลปวัฒนธรรมในชุมชน มีจุดเด่นอยู่หลายด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องประเพณีบุญเดือนหกจังหวัดชัยภูมิ ที่ชาวบ้านในชุมชนยกย่องให้เป็น ประเพณีและศิลปวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่า และภาคภูมิใจที่สุดของคนในชุมชน รวมถึงชาวจังหวัดชัยภูมิ ด้วย หากทางโรงเรียนนำความรู้เรื่องของประเพณีบุญเดือนหกจังหวัดชัยภูมิ บรรจุไว้ในหลักสูตร สถานศึกษาและนำมาถ่ายทอดให้กับผู้เรียนแล้ว ประชาชนชาวบ้านมีความยินดีที่จะให้ความร่วมมืออย่าง เต็มที่กับทางโรงเรียนฉิมพลีวิทยาและครูผู้สอน ในการให้ความรู้หรือเป็นวิทยาทานแก่นักเรียน และยัง เสนอแนวคิดที่หลากหลายเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการจัดการเรียนรู้แก่นักเรียนอาทิเช่น ควรให้ผู้เรียนทุกระดับชั้นของโรงเรียนฉิมพลีวิทยา ได้เรียนรู้เรื่องราวของประเพณีบุญเดือนหก แต่ควรแบ่งเนื้อหา ตามความเหมาะสม ตามระดับชั้นและวัยของผู้เรียนด้วย ตัวอย่าง คือ ตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ควรเรียนเนื้อหาที่เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของประเพณีบุญเดือนหกจังหวัด ชัยภูมิ แต่ในเรื่องของการทำบายศรีและการฝึกพับใบตองรอบตัวบายศรี ควรสอนให้กับนักเรียนที่อยู่ใน ระดับชั้นที่สูงขึ้น เป็นต้น

1.2 การพัฒนาและประเมินคุณภาพโครงร่างหลักสูตรท้องถิ่น การพัฒนาและประเมิน คุณภาพโครงร่างหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาชาวบ้าน เรื่อง ประเพณีบุญเดือนหกจังหวัด ชัยภูมิ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งพิจารณาความเหมาะสมและความ สอดคล้องขององค์ประกอบหลักสูตร พบว่าองค์ประกอบของหลักสูตรท้องถิ่นที่ประกอบด้วย หลักการ จุดหมาย โครงสร้างเนื้อหา เวลาเรียน แนวการจัดการเรียนรู้ สื่อ/แหล่งการเรียนรู้ การวัดและการ ประเมินผล ในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากและมากที่สุด เช่น เป้าหมายของหลักสูตร ท้องถิ่น เหมาะสมกับสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชนท้องถิ่น สื่อ/แหล่งการเรียนรู้ และการ วัดและการประเมินผลของหลักสูตรท้องถิ่น เหมาะสมกับการเรียนรู้ของผู้เรียน การกำหนดหน่วยการ เรียนรู้และการกำหนดจุดประสงค์ ในแผนการจัดการเรียนรู้แต่ละหน่วยมีความเหมาะสมกับการ เรียนรู้ของผู้เรียน เนื้อหา/ กิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละหน่วยเหมาะสมกับการเรียนรู้ของผู้เรียน การวัด และการประเมินผลมีความเหมาะสมกับวัยและการเรียนรู้ของผู้เรียน และหลักสูตรท้องถิ่นยังมีความ สอดคล้องกันทุกองค์ประกอบ โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ 0.67 ถึง 1.00 ซึ่งเป็นไปตาม เกณฑ์ที่กำหนดไว้ในทุกองค์ประกอบ

1.3 การทดลองใช้หลักสูตรท้องถิ่น มีผลการทดลองใช้หลักสูตรท้องถิ่น โดยเปรียบเทียบ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง ประเพณีบุญเดือนหกจังหวัดชัยภูมิ ชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 3 ผลการทดลองปรากฏ ดังนี้

1.3.1 จากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นการวัดความรู้ ความเข้าใจของนักเรียน เรื่อง ประเพณีบุญเดือนหกจังหวัดชัยภูมิ จำนวน 50 ข้อ ซึ่งมีคะแนนเต็ม 50 คะแนน โดยคิดเป็น 30% ของคะแนนทั้งหมด พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง ประเพณีบุญเดือนหกจังหวัดชัยภูมิ สูงกว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนกลุ่มเดียวกัน โดยคิดเป็นค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 17.94 %

1.3.2 จากแบบประเมินผลการปฏิบัติกิจกรรม เป็นการวัดความสามารถของนักเรียน ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง ประเพณีบุญเดือนหกจังหวัดชัยภูมิ ในด้านทักษะการปฏิบัติชิ้นงาน ในการร่วมประเพณีบุญเดือนหกจังหวัดชัยภูมิ และการร่วมกิจกรรมงานประเพณีบุญเดือนหก โดยคิดเป็น 70 % ของคะแนนทั้งหมด พบว่าผลการปฏิบัติกิจกรรมมีค่าเฉลี่ยของคะแนนที่ 60.85 % ดังนั้น ผลรวมของคะแนนทั้งหมดมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 78.79 % โดยผลการเรียนรู้ตลอดการทดลองใช้หลักสูตรท้องถิ่นเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาชาวบ้าน เรื่อง ประเพณีบุญเดือนหกจังหวัดชัยภูมิ ในภาพรวมผลการเรียนอยู่ในระดับ ดี

1.4 การประเมินผลการทดลองใช้หลักสูตรท้องถิ่นผลการสอบถามความคิดเห็นต่อหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาชาวบ้านเรื่อง ประเพณีบุญเดือนหกจังหวัดชัยภูมิ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนฉิมพลีวิทยา โดยใช้แบบสอบถามความ คิดเห็นกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ครูผู้สอน ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนฉิมพลีวิทยาและปราชญ์ชาวบ้าน โดยข้อคำถามเกี่ยวข้องกับการทดลองใช้หลักสูตร ประกอบด้วย ด้านหลักสูตรและเนื้อหา ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านวิธีการสอนของครู ด้านพฤติกรรมนักเรียน ด้านบทบาทของปราชญ์ชาวบ้าน ด้านสื่อ/แหล่งการเรียนรู้ และด้านการวัด และการประเมินผล ปรากฏว่า ความคิดเห็นในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และบางประเด็นอยู่ในระดับมากที่สุด เช่นหลักสูตรมีความสอดคล้องกับความต้องการของนักเรียนและชุมชนท้องถิ่น กิจกรรมการเรียนรู้ ทำให้นักเรียนเกิดความรู้ความเข้าใจในเรื่องประเพณีและศิลปวัฒนธรรมในท้องถิ่นมากขึ้น นักเรียนมีความรัก ความหวงแหน ความภาคภูมิใจในการทำบายศรีของชุมชน มีบรรยากาศในการเรียนที่สนุกสนาน น่าสนใจและไม่เครียด นักเรียนมีโอกาสดำเนินการแลกเปลี่ยนความรู้และแสดงความคิดเห็นกับครูผู้สอนอยู่เสมอ ปราชญ์ชาวบ้านมีความรู้ ความสามารถในการเรื่องประเพณีหลากหลายเป็นอย่างดีและมีการประเมินผลจากการทำแบบฝึกหัดของนักเรียน/ผลงานนักเรียน/ใบงาน พร้อมให้ข้อเสนอแนะจากครูผู้สอน ซึ่งระดับความคิดเห็นเป็นไปตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้

5. อภิปรายผล

จากผลการวิจัยการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง ประเพณีบุญเดือนหกจังหวัดชัยภูมิ สำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนฉิมพลีวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 ผู้วิจัยได้อภิปรายผลในประเด็นต่างๆ ตามความมุ่งหมายของการวิจัย ดังนี้

ผลการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง ประเพณีบุญเดือนหกจังหวัดชัยภูมิ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนฉิมพลีวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 สามารถ อภิปรายผล ได้ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาและสำรวจข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตร พบว่า ขั้นตอนแรกของการพัฒนาหลักสูตรนั้น ส่วนใหญ่จะเป็นขั้นตอนของการศึกษาและสำรวจข้อมูลพื้นฐาน ซึ่งเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นและสำคัญอย่างยิ่งในการนำข้อมูลพื้นฐานในด้านต่าง ๆ มากำหนดเนื้อหาและองค์ประกอบของหลักสูตรส่วนใหญ่ รูปแบบการของการพัฒนาหลักสูตร มีความคล้ายคลึงและใกล้เคียงกัน สอดคล้องกับ (สุนีย์ ภูพันธ์, 2546 : 26) กล่าวว่า ข้อมูลพื้นฐานเป็นข้อมูลในด้านต่างๆ ที่จำเป็น ซึ่งนักพัฒนาหลักสูตรจะต้องศึกษาวิเคราะห์และใช้องค์ประกอบการพิจารณาในการสร้าง หรือจัดทำหลักสูตรในทุกองค์ประกอบของหลักสูตร อันได้แก่ ข้อมูลทางสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ การเมืองการปกครองการศึกษาข้อมูลพื้นฐานจึงเป็นขั้นตอนแรกสุดของกระบวนการพัฒนาหลักสูตร จากการศึกษาและการสำรวจความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง ประเพณีบุญเดือนหกจังหวัดชัยภูมิ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนฉิมพลีวิทยา พบว่า ชาวบ้านและผู้ปกครองในชุมชน นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนฉิมพลีวิทยา มีความต้องการที่จะนำเอาภูมิปัญญาชาวบ้านที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนท้องถิ่น ในเรื่องของประเพณีและศิลปวัฒนธรรมที่มีคุณค่า คือ ประเพณีบุญเดือนหก โดยการนำปราชญ์ชาวบ้านหรือบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ ในเรื่องดังกล่าวมาถ่ายทอดให้กับผู้เรียนในสถานศึกษา รวมถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนในการผลักดันให้เกิดเป็นรูปธรรมให้เห็นได้ชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (ศรีวรรณ ฉัตรสุริยวงศ์, 2543 : บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาวิจัย เรื่องการพัฒนาหลักสูตร เรื่องเครื่องจักสาน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3: ศึกษากรณีโรงเรียนบ้านเขว้าวิทยายน (ชุบราษฏร์นุสรณ์) จังหวัดสมุทรสาคร ซึ่งได้กล่าวถึงปัญหาและแนวคิดในการศึกษาเรื่องนี้ โดยสรุปได้ว่า “การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น โดยนำปราชญ์ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการถ่ายทอดความรู้ ถือเป็นการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน โดยมีงานด้านการศึกษาซึ่งมีหน้าที่พัฒนาคน ทั้งด้านปัญญาร่างกาย และจิตใจและได้เล็งเห็นปัญหาว่าพื้นที่ส่วนใหญ่ให้ประชากรมีอาชีพทำการเกษตรและการประมง ประชาชนส่วนใหญ่ยังมีการถ่ายทอดและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นไว้ มีทรัพยากรธรรมชาติ ที่

เอื้อต่อการจักสาน ตลอดจนมีปราชญ์ชาวบ้านที่มีความรู้ความสามารถ รวมถึงความต้องการของชุมชน ในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน เพราะถือว่าเป็นการอนุรักษ์ และถ่ายทอดภูมิปัญญาของชุมชน สอดคล้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน” ดังนั้น ภูมิปัญญา ชาวบ้านนับว่าเป็นชุมทรัพย์ทางปัญญาที่ยิ่งใหญ่ เป็นความรู้ในชีวิตจริงของบุคคลที่มีอยู่เดิมในชุมชน อันเกิดจากการสั่งสมกันมานานจากอดีตถึงปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นการดำเนินชีวิต การประกอบอาชีพ และรวมไปถึงศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมต่างๆ ภูมิปัญญาชาวบ้านเป็นกระบวนการที่ต้องได้รับการ พัฒนาใหม่ให้ประสานสอดคล้องกับภูมิปัญญาสากล โดยการถ่ายทอดสู่การศึกษาอย่างสมดุล และยั่งยืน ในลักษณะคงคุณค่าภูมิปัญญาไทยก้าวไกลไปกับภูมิปัญญาสากล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อารี พุ ภาภักดิ์ (ม.ม.ป : บทคัดย่อ) ที่เห็นว่า ความรู้อันเป็นสากล เช่น เทคโนโลยี สิ่งใหม่ๆ ที่ไม่จำกัดอยู่ใน ท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่ง แนวคิดในการจัดการศึกษาที่ยืนอยู่บนรากฐานของท้องถิ่น ชุมชน ให้ ความสำคัญสืบทอดต่อบองค์ความรู้ในท้องถิ่นจากภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือภูมิปัญญาชาวบ้านให้มากกว่า เดิมที่เคยเป็น ในอดีตนักเรียนเมื่อจบการศึกษามักจะละทิ้งชุมชนของตน ดังนั้นการให้ท้องถิ่นได้มีส่วน ร่วมในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้จะส่งผลไปสู่การพัฒนาคุณภาพมนุษย์ด้วย

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาและประเมินคุณภาพโครงสร้างหลักสูตรท้องถิ่นผลจากการพัฒนา หลักสูตรท้องถิ่นเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาชาวบ้าน เรื่อง ประเพณีบุญเดือนหกจังหวัดชัยภูมิ ชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนนิมพลวิทยา เป็นการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการ ของท้องถิ่นที่แท้จริง ตามข้อกำหนดในโครงสร้างของหลักสูตร เพื่อให้เป็นไปตามความต้องการของ ผู้เรียนและท้องถิ่น โดยเฉพาะการเชิญผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ หรือเจ้าของภูมิปัญญาในชุมชน ท้องถิ่น ที่เรียกว่าปราชญ์ชาวบ้านให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนได้มีโอกาสรู้เรื่องราวของท้องถิ่นของตน รู้สภาพเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม มีความรัก ความหวงแหนในประเพณีและศิลปวัฒนธรรมในชุมชนท้องถิ่นของตนเอง ตลอดจนสามารถแก้ปัญหา พัฒนาชีวิตของตนเอง ครอบครัวและสังคมได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (กิตติพิศ ศิริสูตร, 2537 : บทคัดย่อ) ที่กล่าวว่า ผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่สนับสนุนส่งเสริมให้ครูนำภูมิปัญญาชาวบ้านในเรื่อง คติ ความคิด ความเชื่อ ศิลปะ วัฒนธรรม และประเพณีมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น ใน ลักษณะของการปรับกิจกรรมการเรียนการสอน ปรับเพิ่มรายละเอียดเนื้อหา ปรับปรุงและเลือกใช้สื่อ การเรียนการสอน โดยการเชิญเจ้าของภูมิปัญญาชาวบ้านที่เป็นช่างฝีมือเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา หลักสูตร เช่นเดียวกับ (อังกุล สมคะเนย์, 2535 :บทคัดย่อ) ที่กล่าวว่า ผู้บริหารและครูเห็นด้วยในการ นำภูมิปัญญาชาวบ้านเกี่ยวกับการประกอบอาชีพในท้องถิ่น ประเพณีและศิลปวัฒนธรรม มาใช้ในการ พัฒนาหลักสูตรในลักษณะการปรับกิจกรรมการเรียนการสอนหรือกิจกรรมเสริม โดยการเชิญเจ้าของ ภูมิปัญญาชาวบ้านที่เป็นช่างฝีมือหรือช่างเทคนิค ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรจาก

ขั้นตอนของการพัฒนาและประเมินคุณภาพโครงสร้างหลักสูตรท้องถิ่น เป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญและเป็นกระบวนการ ที่มีขั้นตอนต่างๆ อย่างเป็นระบบ ระเบียบ เพื่อให้การพัฒนาหลักสูตรดำเนินไปสู่จุดมุ่งหมายของการพัฒนาอย่างแท้จริงและจะต้องจัดองค์ประกอบต่างๆ ของหลักสูตรให้ครบถ้วน มีความเหมาะสมสอดคล้องกัน เพื่อให้ได้หลักสูตรท้องถิ่นที่มีประสิทธิภาพอย่างแท้จริง ซึ่งจากการประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้องขององค์ประกอบหลักสูตรที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดว่าจะมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และระดับมากที่สุด ในบางประเด็นและหลักสูตรมีความสอดคล้องกันทุกองค์ประกอบ

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้หลักสูตรท้องถิ่น

ผลจากการทดลองใช้หลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง ประเพณีบุญเดือนหกจังหวัดชัยภูมิ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนฉิมพลีวิทยา หลังจากการทดลองใช้หลักสูตรท้องถิ่นตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่ตั้งไว้แล้ว ปรากฏว่า ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ของหลักสูตรท้องถิ่นในเกณฑ์ที่ดีขึ้น ทั้งในด้านทักษะ ความรู้ ความสามารถ เจตคติที่ดีต่อการจัดการเรียนรู้ โดยพิจารณาได้จากการสังเกตพฤติกรรมในการเรียนรู้ การปฏิบัติกิจกรรม ตามแบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมนักเรียนและแบบประเมินผลการปฏิบัติกิจกรรม และที่สำคัญได้จากคะแนนทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการทดลองใช้หลักสูตรท้องถิ่นเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาชาวบ้าน เรื่อง ประเพณีบุญเดือนหกกว่าก่อนการทดลอง จึงเป็นผลสะท้อนให้เห็นว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการถ่ายทอดความรู้จากปราชญ์ชาวบ้าน ที่ผู้วิจัย สร้างขึ้นส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามผลการเรียนที่คาดหวังของหลักสูตรท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (ไพรินทร์ บุหลัน, 2541 :บทคัดย่อ) ที่กล่าวว่า จากการนำหลักสูตรท้องถิ่นไปทดลองใช้กับผู้เรียนหลังการทดลองใช้หลักสูตรท้องถิ่น จากการทดสอบก่อนและหลังการทดลองพบว่า ความแตกต่างของคะแนนที่ได้จากการทดสอบหลังเรียนสูงกว่าคะแนนก่อนเรียน ซึ่งชี้ให้เห็นว่าหลักสูตรท้องถิ่นสามารถพัฒนาให้เด็กเกิดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมไทยที่ดั้งเดิมของท้องถิ่น เช่นเดียวกับ (เครือวัลย์ มีเกียรติ, 2547 : 17) ได้กล่าวว่า การนำภูมิปัญญาไทยมาเป็นแนวทางจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นการนำบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถในท้องถิ่นมาให้ความรู้ จะทำให้การจัดการศึกษาของท้องถิ่นกลมกลืนกับการจัดการศึกษาในสถานศึกษา และผู้เรียนจะได้ตระหนักถึงความสำคัญของชุมชนท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย ความภาคภูมิใจ รักและหวงแหนถิ่นกำเนิดของตนเอง สอดคล้องกับ (สุนน อมรวิวัฒน์, 2535 : ม.ป.น) ที่กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนที่ใช้ประเพณีและวัฒนธรรมไทย ที่มีในท้องถิ่นมาประยุกต์วิธีสอนให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตภูมิปัญญาไทยมาใช้ในกระบวนการพัฒนาทางปัญญา การจัดการศึกษาของผู้เรียนตามวิถีชีวิตของคนไทยและวิถีชีวิตในครอบครัวที่เป็นกระบวนการจัดการศึกษาอย่างมีความสุข

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินผลการทดลองใช้หลักสูตรท้องถิ่น

หลังจากการทดลองใช้หลักสูตรท้องถิ่นเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาชาวบ้าน เรื่อง ประเพณีบุญเดือนหกจังหวัดชัยภูมิ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนฉิมพลีวิทยา ผู้วิจัยได้ทำการประเมินผลการทดลองใช้หลักสูตรท้องถิ่น โดยพิจารณาจากการประเมินความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาศึกษาปีที่ 3 ครูผู้สอน ผู้บริหารสถานศึกษา และปราชญ์ชาวบ้าน พบว่า ทุกกลุ่มมีความเห็นทุกด้านอยู่ในระดับมาก และมากที่สุดในด้าน ในการจัดการเรียนรู้ด้วยหลักสูตรท้องถิ่นนี้ แสดงให้เห็นว่าการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาชาวบ้าน เรื่อง ประเพณีบุญเดือนหก ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนฉิมพลีวิทยา มีความสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและความคิดเห็นของทุกฝ่าย ที่เกี่ยวข้องที่ต้องการนำปราชญ์ชาวบ้านที่มีความรู้ ความสามารถในการเรื่องประเพณีและศิลปวัฒนธรรมมาใช้ในการกระบวนการจัดการเรียนรู้ ตลอดจนมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับสภาพของชุมชนท้องถิ่นและผู้เรียน ส่งผลให้นักเรียนได้เรียนรู้อย่างหลากหลาย มีทักษะทำงานที่ดี มีความรู้ และความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องประเพณีลากพระ ซึ่งสามารถนำความรู้ที่ได้ไปเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตและสานต่อความรู้ไปในระดับที่สูงขึ้น ทั้งการศึกษาต่อ และการนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (ศรีวรรณ ฉัตรสุริยวงศ์, 2543 : บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เรื่อง เครื่องจักสาน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 : ศึกษากรณีโรงเรียนวัดยกระบัตร์ (ขุบราชูร์นุสรณ์) จ.สมุทรสาคร พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ยังคงมีการถ่ายทอดและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นไว้ มีทรัพยากรธรรมชาติที่เอื้อต่องานจักสาน ตลอดจนมีปราชญ์ชาวบ้านที่มีความรู้ ความสามารถ รวมถึงความต้องการของชุมชนในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน เรื่องงานจักสาน เพราะถือว่าเป็นการอนุรักษ์และถ่ายทอดภูมิปัญญาของชุมชน สอดคล้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน และทางโรงเรียนขาดหลักสูตรท้องถิ่นตลอดจนมีความต้องการที่จะพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น โดยนำปราชญ์ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการถ่ายทอดความรู้ให้กับนักเรียน เช่นเดียวกับงานวิจัยของ (กรมวิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ, 2550 : บทคัดย่อ) ที่ได้วิจัยเรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน พบว่า การจัดการเรียนการสอนให้สนองความต้องการของท้องถิ่น ควรให้ชุมชนได้มีส่วนร่วม นับตั้งแต่การวางแผนการจัดการเรียนการสอน การจัดกิจกรรม และการประเมินผลการดำเนินการดำเนินงานของโรงเรียน ทั้งนี้เพื่อให้ความรู้และประสบการณ์ที่นักเรียนได้รับสอดคล้องกับชีวิตจริง และนักเรียนมีโอกาสได้เลือกเรียนในสิ่งที่มีความถนัด และความสนใจมากยิ่งขึ้น นอกจากนั้นยังเป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน นักเรียนเรียนอย่างมีความสุข เห็นคุณค่า และมีเจตคติที่ดีต่อศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี และภูมิปัญญาชาวบ้าน ความรู้

ที่ได้รับสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ชุมชนและโรงเรียนมีความสัมพันธ์กันมากยิ่งขึ้นและในส่วนของชุมชนเองก็มีความสามัคคีกันมากขึ้นด้วย

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะทั่วไป

1) การนำหลักสูตรท้องถิ่นไปใช้ต้องคำนึงถึงความพร้อมของชุมชนท้องถิ่น บุคลากร นโยบายของสถานศึกษา และความร่วมมือจากชุมชน

2) การจัดการศึกษาในปัจจุบัน ที่จะทำให้เด็กเรียนมีความรัก ความภาคภูมิใจ และหวงแหนประเพณีและศิลปวัฒนธรรมในท้องถิ่นให้เกิดขึ้น ควรจัดหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่นอย่างแท้จริง ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้สิ่งที่ใกล้ตัว เกี่ยวกับหมู่บ้าน ชุมชนถิ่นที่อยู่ อาศัย ขนบธรรมเนียมประเพณี ตลอดจนสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ เป็นผลให้ผู้เรียนมีการเรียนรู้ที่เร็วและง่ายต่อความเข้าใจ และนำไปประยุกต์ใช้ได้ประจำวันได้

3) ประชาชนชาวบ้านที่ถ่ายทอดความรู้ ควรเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจ มีประสบการณ์เกี่ยวกับประเพณีและศิลปวัฒนธรรมในชุมชนท้องถิ่นของตน และควรเป็นผู้ที่มีเทคนิคที่หลากหลายในการถ่ายทอดความรู้เพื่อจูงใจผู้เรียน เนื่องจากนักเรียนมีพื้นฐานของการเรียนรู้และความสามารถที่แตกต่างกัน

4) ก่อนนำหลักสูตรท้องถิ่นไปใช้ ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับโครงสร้างหลักสูตร แนวการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และแผนการจัดการเรียนรู้ เนื่องจากหลักสูตรท้องถิ่นอาจปรับเปลี่ยนทั้งในเรื่องของเนื้อหา กิจกรรม ระยะเวลาและช่วงเวลาในการทดลอง ความพร้อมของผู้เรียน ได้ตามความเหมาะสมและสภาพของแต่ละท้องถิ่น

5) ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนควรให้ความสำคัญกับองค์ความรู้ที่เป็นเอกลักษณ์ในท้องถิ่น โดยการประสานงานกับชุมชนในการเชิญวิทยากร ประชาชนชาวบ้าน และประชาชน ได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้เรียน ตั้งแต่ขั้นตอนการจัดทำหลักสูตรจนถึงการวัดและการประเมินผล รวมถึงการสนับสนุนการจัดสรรงบประมาณและค่าตอบแทนวิทยากรตามความเหมาะสม

6) ผู้วิจัย ต้องเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ และมีมนุษยสัมพันธ์ในท้องถิ่น ค่อนข้างมากพอสมควร รวมทั้งเป็นผู้มีความกระตือรือร้นสูง เพราะต้องอาศัยการติดต่อและมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการกับแหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือประชาชนชาวบ้าน

7) ผู้วิจัย ต้องตระหนักถึงการนำกระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่องประเพณีบุญเดือนหกจังหวัดชัยภูมิ เป็นศิลปวัฒนธรรมในชุมชนท้องถิ่น ภูมิปัญญาชาวบ้าน และการวางแผนการเรียนรู้มาบูรณาการให้เหมาะสมกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่กำหนดไว้ รวมทั้งการปรับกิจกรรมต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับผู้เรียนและสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน

6.2 ข้อเสนอแนะเพื่อทำวิจัยต่อไป

1) ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการจัดการเรียนรู้ประเภทอื่นๆเพิ่มเติม เช่น การทำงานประดิษฐ์ที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นการอนุรักษ์และสืบสานศิลปวัฒนธรรมในด้านอื่นๆฯลฯ ทั้งนี้อาจทำในระดับช่วงชั้นที่สูงขึ้นตามความเหมาะสม

2) ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในกลุ่มวิชาอื่นๆ นอกจากกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โดยอาจเน้นในด้านที่เป็นประโยชน์ของการประกอบอาชีพการอนุรักษ์ หรือปลูกจิตสำนึกในงานด้านฝีมือ การงานพื้นฐานอาชีพในชุมชนท้องถิ่น โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการ เพื่อให้ผู้มีส่วนร่วมที่ทราบข้อมูลและมีความรู้ ความสามารถ ได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็น และเสนอแนะในข้อมูลที่ต้องการ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่นอย่างแท้จริง และควรมีการวิจัยเกี่ยวกับอาชีพต่างๆ ในท้องถิ่น เพื่อเป็นข้อมูลและแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นต่อไป

3) สถานศึกษาควรได้มีการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในเรื่องของประเพณีบุญเดือนหกจังหวัดชัยภูมิ ทั้งในเรื่องพื้นฐานการเขียนลวดลายของตัวบายศรี รูปแบบ ชนิดของเทคนิคการตกแต่งลวดลายตัวเรือพระและวิธีการสร้างตัวบายศรีเพื่อเป็นการสร้างเยาวชนคนรุ่นใหม่ในการอนุรักษ์และสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นต่อไป

4) ควรนำกิจกรรมและวิธีการจัดการเรียนรู้ไปใช้ในการวิจัย และการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกับนักเรียนในระดับช่วงชั้นและในกลุ่มสาระอื่นๆบ้าง เพื่อใช้เป็นแนวทางสำหรับผู้สนใจที่จะทำการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นที่น่าสนใจในชุมชนท้องถิ่นต่อไป

5) ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ระหว่างโรงเรียนที่อยู่ในเขตเมืองกับชนบทว่ามีความแตกต่างหรือไม่ อย่างไร รวมทั้งศึกษาว่าปัจจัยด้านเพศ อายุ วุฒิการศึกษา มีผลต่อการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ประกอบการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนหรือไม่อย่างไร

บรรณานุกรม

- กิตติพิศ ศิริสูตร. การนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น ตามหลักสูตร
ประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ในโรงเรียนร่วมพัฒนาการ
ใช้หลักสูตร สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (นิเทศ
การศึกษาและและพัฒนาหลักสูตร). กรุงเทพมหานคร : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
2537, อัดสำเนา.
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ,สำนักงานกฤษฎีกา.พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542
และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) 2545. กรุงเทพมหานคร : พริกหวานกราฟฟิค. 2544.
- รุ่ง แก้วแดง. ปฏิบัติการศึกษาไทย. กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : ธเนศวร
วิชัย วงษ์ใหญ่. พัฒนาหลักสูตรและการสอนมิติใหม่. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : ธเนศวร
การพิมพ์. 2525.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2545-2549).
กรุงเทพมหานคร : พริกหวานกราฟฟิค. 2545.
- สำลี ทองธิว. หลักการและแนวปฏิบัติในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา :กรณีวิชาวิทยาศาสตร์
ระดับสถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2545.
- สุนีย์ ภูพันธ์. แนวคิดพื้นฐานการสร้างและการพัฒนาหลักสูตร. เชียงใหม่ : โรงพิมพ์แสงศิลป์. 2546.
- สมน อมรวิวัฒน์. “คำถามคำตอบบางข้อเกี่ยวกับหลักสูตรประถมศึกษา,” ในหลักสูตรและการสอน
ระดับประถมศึกษา. กรุงเทพมหานคร : แผนกวิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย. 2514.
- อุดม เขยกิจวงศ์. หลักสูตรท้องถิ่น : ยุทธศาสตร์การปฏิรูปการเรียนรู้. กรุงเทพมหานคร : บรรณกิจ.2545.
- เอกวิทย์ ณ ถลาง. “ข้อคิดเรื่องหลักสูตร,” ในคู่มือนิเทศการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : วิทยาลัย, 2521.
- Tyler, Ralph W. Basic Principle of Curriculum and Instruction. Chicago : The
University of Chicago. 1949.
- Wheeler, D.K. Curriculum Process. London : University of London. 1974.

ระบบโทรศัพท์ IP-PBX สำหรับสถานศึกษาและหน่วยงานภาครัฐ IP-PBX for educational institutions and government

ภัครพล อาจอาษา*

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง ระบบโทรศัพท์ IP-PBX สำหรับสถานศึกษาและหน่วยงานภาครัฐ ครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาระบบโทรศัพท์ IP-PBX ด้วย open source 2) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้ใช้งานระบบ IP-PBX ด้วย open source สำหรับมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ โดยประชากรและกลุ่มตัวอย่างเป็นบุคลากรภายในมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิที่ใช้ระบบ IP-PBX โดยเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) จำนวน 20 คน เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล คือ แบบประเมินประสิทธิภาพของระบบโทรศัพท์ IP-PBX และประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้งานระบบ IP-PBX สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยมีดังนี้ ผลการประเมินประสิทธิภาพของระบบโทรศัพท์ IP-PBX โดยผู้เชี่ยวชาญพบว่า ผลการประเมินอยู่ในระดับดีมาก ค่า $(\bar{x})=4.29$ ค่า S.D.= 0.28 จากข้อมูลสามารถสรุปผลการประเมินประสิทธิภาพของระบบได้ว่า ระบบมีประสิทธิภาพอยู่ในระดับดี และผลการประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้งานระบบ IP-PBX อยู่ในระดับมาก โดยค่า $(\bar{x})=4.45$ ค่า S.D.= 0.03 จากข้อมูลที่ได้สามารถสรุปได้ว่า ผลการประเมินความพึงพอใจที่มีต่อการใช้งานของระบบ ผู้ใช้งานมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ : ระบบโทรศัพท์ IP-PBX

Abstract

IP-PBX Phone Research for Schools and Government Agencies This is the purpose. 1) to study open-source IP-PBX telephone systems; 2) to study the satisfaction of IP-PBX users with open source for Chaiyaphum Rajabhat University. The

* นักวิชาการคอมพิวเตอร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

population and sample were staffed by Chaiyaphum Rajabhat University. The sample was 20 purposive sampling. The tools used for data collection were IP-PBX telephone system performance evaluation and IP-PBX user satisfaction assessment. Statistics used in data analysis are: mean, standard deviation

The results are as follows. The results of the evaluation of the efficiency of the IP-PBX telephone system by experts found that. The results are very good. Value ($\bar{X}$) = 4.29 S.D. = 0.28. The system performs well. The results of the IP-PBX user satisfaction evaluation were at a high level, with the value ($\bar{X}$) = 4.45, S.D. = 0.03. The results of the satisfaction assessment on the use of the system. The users are very satisfied.

Keywords : The satisfaction of the Graduate

1. บทนำ

ปัจจุบันการแพร่กระจายเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตเป็นไปอย่างรวดเร็ว ทำให้เกิดการพัฒนาโปรแกรมประยุกต์ใช้งาน (Software and Applications) อย่างมากมายไม่ว่าจะเป็นด้านโทรคมนาคม ด้านการศึกษา ด้านการแพทย์ ด้านการเกษตรและอีกหลายๆด้าน ทำให้มีการพัฒนาคิดค้นสิ่งอำนวยความสะดวกต่อการดำรงชีวิต โดยเทคโนโลยีได้เข้ามาเสริมปัจจัยพื้นฐานการดำรงชีวิตได้เป็นอย่างดี เพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์ ซึ่งรวมถึงโปรแกรมประเภทการสนทนาผ่านอินเทอร์เน็ตหรือข่าย เรียกว่า เทคโนโลยี วิโอไอพี (VoIP) Voice over Internet Protocol หรือชื่อเรียกเทคโนโลยีอื่นเช่น IP Telephony, Internet telephony, หรือ Digital Phone ล้วนเป็นการสื่อสารทางเสียงผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตหรือโครงข่ายอื่นๆ ที่ใช้อินเทอร์เน็ตโพรโตคอล

IP (Internet Protocol) PBX (Private Branch Exchange) IP-PBX เป็นการรวมเทคโนโลยีของระบบโทรศัพท์พื้นฐาน ที่ใช้กันทั่วไปรวมเข้ากับระบบ Voice Over IP (VoIP) ทำให้ได้คุณสมบัติของระบบโทรศัพท์ ที่มีความสามารถมากขึ้น สามารถเชื่อมต่อสื่อสารกันได้กว้างขวางมากขึ้น โดยสามารถสื่อสารกันได้ทั้งบนระบบโทรศัพท์พื้นฐาน ที่มีอยู่และทางระบบ IP ได้พร้อมๆ กันคุณสมบัติที่ทาง IP PBX มีอยู่คือ สามารถเชื่อมต่อกันผ่านทางระบบเครือข่ายหรือ IP ได้ ผู้ใช้สามารถเชื่อมเข้าระบบจากที่ใดก็ได้ที่มีระบบเครือข่าย หรือ Internet เชื่อมต่อถึง รวมถึงการประชุมทางเสียง โดยบวก

กับความสามารถในการใช้งานอื่นๆ เช่น Voice Mail, Call Center และอื่นๆ ซึ่งสามารถตอบโจทยปัญหาระบบโทรศัพท์ภายในมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิได้เป็นอย่างดี

มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิเป็นสถาบันการศึกษาที่เปิดการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษาที่ตั้งอยู่บนที่ดินสาธารณประโยชน์ บนเขาสระหงส์ ตำบลนาฝาย อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ และมีการใช้ระบบโทรศัพท์แบบอนาล็อกอยู่ในปัจจุบัน พบว่าระบบโทรศัพท์ภายในมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ กำลังประสบปัญหาในการใช้งานระบบโทรศัพท์ ไม่ว่าจะเป็นทางด้านการให้บริการ ค่าใช้จ่ายในการโทร รวมถึงตู้สาขาแบบเดิมเสี่ยงต่อการเสียหายเมื่อเกิดฟ้าผ่าเนื่องจากอยู่บนที่สูงและเสียค่าใช้จ่ายในการซ่อมบำรุงเป็นอย่างมากในกรณีที่ฟ้าผ่า

จากที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นผู้วิจัยเห็นว่า ระบบIP-PBX สามารถที่จะตอบโจทยปัญหาที่มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิกำลังประสบอยู่ในปัจจุบัน และเป็นต้นแบบในการนำระบบมาใช้กับสถานศึกษา ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อองค์กร ลดค่าใช้จ่ายจากงบประมาณในด้านค่าโทรศัพท์ ลดความเสี่ยงต่ออุปกรณ์เมื่อถูกฟ้าผ่า และเป็นแนวทางในการศึกษาทางด้านระบบ IP-PBX และ VOIP ต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการศึกษา

- 2.1. เพื่อศึกษาระบบโทรศัพท์ IP-PBX ด้วย open source
- 2.2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้ใช้งานระบบ IP-PBX ด้วย open source สำหรับ

มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

3. วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง เพื่อพัฒนาระบบโทรศัพท์แบบ IP-PBX และศึกษาความพึงพอใจของผู้ใช้งานระบบ IP-PBXซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับวิธีดำเนินการวิจัยและได้นำเสนอเป็นหัวข้อตามลำดับ ดังนี้

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.1.1 ประชากร ได้แก่ บุคลากรภายในมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ จำนวน 570 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 30 พฤศจิกายน 2559)

3.1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ บุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) ของผู้ใช้งานระบบโทรศัพท์แบบ IP-PBX จำนวน 20 คน

3.2 เครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัยครั้งนี้มีองค์ประกอบดังนี้

3.2.1 ระบบ IP-PBX โดยใช้ Elastix Open Source Software ภายใต้ลิขสิทธิ์แบบ GPLv2. เป็นซอฟต์แวร์สำหรับทำตู้สาขา (VOIP) ประกอบด้วย

- 1) เครื่องคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคล สำหรับติดตั้งระบบ IP-PBX โดยมีคุณสมบัติทางเทคนิคดังนี้ CPU core i3-3.10 GHz , Ram 4 GHz , Harddisk 1 TB
- 2) ระบบปฏิบัติการ Centos v.7
- 3) Elastix Open Source Software version 4.0.0-8
- 4) อุปกรณ์ ATA ยี่ห้อ Cisco รุ่น SPA 112
- 5) อุปกรณ์ ATA ยี่ห้อ Linlsys รุ่น PAP2T
- 6) เครื่องโทรศัพท์ Analog Phon ใช้สำหรับเชื่อมต่อกับ ATA
- 7) โปรแกรม Soft phone สำหรับติดตั้งบนเครื่องคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคลและบน Smart phone ได้แก่ Zoiper, 3CXPhone , XLite

3.2.2 แบบประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้งานระบบ IP-PBX สำหรับมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

3.3 การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือการวิจัย

3.3.1 ระบบ IP-PBX โดยใช้ Elastix Open Source Software โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

- 1) ศึกษาหลักการทฤษฎีจากตำรา เอกสาร ข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต บทความทางวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2) วิเคราะห์ตัดสินใจเลือกอุปกรณ์ในการใช้งานกับระบบ
- 3) ติดตั้ง ระบบ IP-PBX โดยใช้ Elastix Open Source Software
- 4) นำระบบ IP-PBX โดยใช้ Elastix Open Source Software ที่พัฒนาให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ประเมินประสิทธิภาพของ

3.3.2 แบบประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้งานระบบ IP-PBX สำหรับมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ โดยมีขั้นตอนการสร้างแบบสอบถาม ตามลำดับดังนี้

- 1) ศึกษาจากหนังสือ เอกสาร บทความทางวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2) กำหนดกรอบในการประเมินความพึงพอใจ ได้นำกรอบการประเมินของความพึงพอใจต่อระบบโทรศัพท์ VOIP โดยกำหนดเป็น 3 ด้าน ดังนี้ ด้านอุปกรณ์และการติดตั้ง ด้านระบบ

voip และด้านความสะดวกสบาย (นิญฐิตา เชิดชู,วีระศักดิ์ ชื่นตาและชนิษฐา แซ่ลิ้ม, 2558: 57-65) และออกแบบแบบสอบถามตามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ คือ ระดับความพึงพอใจมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อยและน้อยที่สุด จำนวน 11 ข้อ

3) นำแบบประเมินความพึงพอใจไปใช้ในการประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้งานระบบ IP-PBX สำหรับมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ จากกลุ่มตัวอย่างต่อไป

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ในการวิจัยเรื่อง ศึกษาระบบโทรศัพท์ IP-PBX สำหรับมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ มีขั้นตอนดังนี้

3.4.1 ผู้วิจัยทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ ถึงผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการประเมินประสิทธิภาพของระบบ

3.4.2 นำระบบโทรศัพท์ IP-PBX สำหรับมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ และแบบประเมินประสิทธิภาพมอบให้กับผู้เชี่ยวชาญประเมิน

3.4.3 ผู้วิจัยขอความร่วมมือจากผู้ใช้ระบบโทรศัพท์ IP-PBX สำหรับมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิประเมินความพึงพอใจ และเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง เพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อประเมินผล ใช้สถิติดังนี้

3.5.1 เกณฑ์การวิเคราะห์หาค่าคะแนนเฉลี่ย (Mean) เพื่อใช้ในการอธิบายการประเมินประสิทธิภาพของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน โดยใช้เกณฑ์ประมาณค่าความคิดเห็น ดังนี้ 4.51–5.00 หมายถึง ดีมาก, 3.51–4.50 หมายถึง ดี, 2.51–3.50 หมายถึง ปานกลาง, 1.51–2.50 หมายถึง พอใช้ และ 1.00–1.50 หมายถึง ควรปรับปรุง

3.5.2 ค่าคะแนนเฉลี่ย (Mean) เพื่อใช้ในการอธิบายลักษณะข้อมูลจากแบบสอบถามระดับแบบประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้งานระบบโทรศัพท์ IP-PBX สำหรับมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิโดยใช้การคำนวณหาค่าสถิติเพื่อทดสอบสมมติฐานโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป แปลความหมายคือ 4.51–5.00 หมายถึง มากที่สุด, 3.51–4.50 หมายถึง มาก, 2.51–3.50 หมายถึง ปานกลาง, 1.51–2.50 หมายถึง น้อย และ 1.00 – 1.50 หมายถึง น้อยที่สุด

4. ผลการวิจัย

จากการศึกษาและรวบรวมข้อมูลของการวิจัยครั้งนี้ เพื่อศึกษาระบบ โทรศัพท์ IP-PBX และเพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้ใช้งานระบบ โทรศัพท์ IP-PBX ด้วย open source โดยนำเสนอผลข้อมูลดังนี้

4.1 ระบบโทรศัพท์ IP-PBX ด้วย open source

ในการติดตั้งระบบโทรศัพท์ IP-PBX ด้วย open source โดยใช้คอมพิวเตอร์ส่วนบุคคลซึ่งติดตั้งไว้ที่ห้องคอมพิวเตอร์แม่ข่าย ชั้น 2 อาคารศูนย์ภาษาและเทคโนโลยีสารสนเทศ

ภาพที่ 4.1 เครื่องคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคลที่ติดตั้งระบบโทรศัพท์ IP-PBX ด้วย open source

ผลการติดตั้งระบบโทรศัพท์ IP-PBX ด้วย open source โดยใช้ Elastix ซึ่งเป็นโปรแกรมประเภท Unified Communications แบบ Opensource อยู่ภายใต้ GPL v.2

```
login as: root
root@10.200.11.199's password:
Last login: Mon Jul 31 13:56:19 2017 from 10.200.11.164

Welcome to Elastix
-----

Elastix is a product meant to be configured through a web browser.
Any changes made from within the command line may corrupt the system
configuration and produce unexpected behavior; in addition, changes
made to system files through here may be lost when doing an update.

To access your Elastix System, using a separate workstation (PC/MAC/Linux)
Open the Internet Browser using the following URL:
http://10.200.11.199

[root@localhost ~]#
```

ภาพที่ 4.2 ผลการติดตั้งระบบโทรศัพท์ IP-PBX ด้วย open source

ผลการเรียกใช้งานโปรแกรมผ่านทางเว็บเบราว์เซอร์ ของระบบโทรศัพท์ IP-PBX ด้วย open source

ภาพที่ 4.3 การเรียกใช้ระบบโทรศัพท์ IP-PBX ด้วย open source ผ่านเว็บเบราว์เซอร์

ผลการทดลองใช้งานกับกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ smart phone และคอมพิวเตอร์

ภาพที่ 4.4 การโทรเข้าผ่าน โปรแกรม xlite บนคอมพิวเตอร์

ภาพที่ 4.5 การโทรออก ผ่านแอปพลิเคชัน Zoiper บนมือถือ

ผลการเชื่อมต่อกับโทรศัพท์แบบอนาล็อกโดยผ่าน Internet Phone Adapter ของ Linksys รุ่น PAP2T

ภาพที่ 4.6 การเชื่อมต่อโทรศัพท์แบบอนาล็อกเข้ากับระบบ VOIP

4.2 ผลการวิเคราะห์และประเมินประสิทธิภาพของระบบโทรศัพท์ IP-PBX ด้วย open source

หลังจากการศึกษาระบบโทรศัพท์ IP-PBX ด้วย open source เสร็จเรียบร้อยแล้วผู้วิจัยได้ทำการติดตั้งและทดสอบระบบ เมื่อระบบพร้อมใช้งานสมบูรณ์แล้ว จึงดำเนินการแจ้งผู้เชี่ยวชาญเข้าทดสอบระบบเพื่อประเมินประสิทธิภาพ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของการวิเคราะห์และประเมินประสิทธิภาพของระบบ ผู้วิจัยได้ใช้แบบประเมินประสิทธิภาพมาตราส่วน 5 ระดับ โดยใช้สถิติ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ตารางที่ 4.1 ผลการวิเคราะห์และประเมินประสิทธิภาพของระบบโทรศัพท์ IP-PBX สำหรับมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

รายการประเมิน	($\bar{x}$)	S.D.	ระดับผลการประเมิน
1. มีลักษณะทางกายภาพที่เหมาะสม	4.00	0.00	ดี
2. มีความคงทนถาวรต่อการใช้งาน	4.33	0.58	ดี
3. มีความสะดวกต่อการใช้งาน	4.33	0.58	ดี
4. มีความปลอดภัยต่อการใช้งาน	4.67	0.58	ดี
5. มีการใช้งานที่ง่ายไม่ซับซ้อน	4.33	0.58	ดี
6. มีคุณภาพเสียงที่ชัดเจน	4.00	0.00	ดี
7. วัสดุอุปกรณ์ในการทดลองมีความเหมาะสม	4.33	0.58	ดี
รวม	4.29	0.28	ดี

จากตารางที่ 4.1 จากตารางที่ 4.1 ผลการประเมินประสิทธิภาพของระบบโทรศัพท์ IP-PBX สำหรับมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ จากผู้เชี่ยวชาญ อยู่ในระดับดี โดยค่า ($\bar{x}$) มีค่าอยู่ที่ 4.29

4.3 ผลการวิเคราะห์และประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้งานระบบ IP-PBX ด้วย open source

การวิเคราะห์หาความพึงพอใจของผู้ใช้งานระบบโทรศัพท์ IP-PBX ด้วย open source โดยใช้แบบสอบถามมาตราส่วน 5 ระดับ โดยใช้สถิติ คือ ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ตารางที่ 4.2 ผลการวิเคราะห์และประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้งานระบบ IP-PBX ด้วย open source

รายการประเมิน	($\bar{x}$)	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
ด้านอุปกรณ์และการติดตั้ง			
1. เครื่องโทรศัพท์มีฟังก์ชันในการทำงานเพียงพอต่อความต้องการ	4.45	0.51	มาก

2. การติดตั้งเครื่องโทรศัพท์ทั้งง่ายและสะดวก	4.45	0.51	มาก
3. วิธีการใช้งานโทรศัพท์ที่ไม่ซับซ้อนกว่าระบบเดิม	4.30	0.47	มาก
4. เข้าใจคู่มือการใช้งานเครื่องโทรศัพท์	4.45	0.51	มาก
รวม	4.41	0.02	มาก
ด้านระบบ VOIP			
1. ขั้นตอนการใช้งานง่ายและสะดวก	4.45	0.51	มาก
2. ไม่มีสัญญาณรบกวนหรือสายหลุดขณะคุยโทรศัพท์	4.60	0.50	มาก
3. การสนทนาชัดเจนทั้งผู้รับและผู้ส่ง	4.20	0.41	มาก
4. เสียงตอบรับจากระบบฟังง่ายต่อการเข้าใจ	4.25	0.44	มาก
5. เข้าใจคู่มือการใช้งานระบบ VoIP	4.50	0.51	มาก
รวม	4.40	0.05	มาก
ด้านความสะดวกสบาย			
1. เพิ่มประสิทธิภาพการทำงานได้มากขึ้น	4.55	0.51	มาก
2. สะดวกในการใช้งาน	4.70	0.47	มาก
รวม	4.63	0.03	มาก
รวมทุกด้าน	4.45	0.03	มาก

จากตารางที่ 4.2 ผลการประเมินความพึงพอใจของระบบโทรศัพท์ IP-PBX ด้วย open source สำหรับมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยค่า ($\bar{x}$) มีค่าอยู่ที่ 4.45 และเมื่อพิจารณาในแต่ละด้านของระบบโทรศัพท์ IP-PBX ด้วย open source พบว่า ผลการประเมินด้านอุปกรณ์และการติดตั้ง อยู่ในระดับ มากโดยค่า ($\bar{x}$) มีค่าอยู่ที่ 4.41 ผลการประเมินด้านระบบ VOIP อยู่ในระดับมาก โดยค่า ($\bar{x}$) มีค่าอยู่ที่ 4.40 ผลการประเมินด้านความสะดวกสบาย อยู่ในระดับมาก โดยค่า ($\bar{x}$) มีค่าอยู่ที่ 4.63

5. การอภิปรายผล

5.1 อภิปรายผลจากการสรุปผลการศึกษาระบบโทรศัพท์ IP-PBX สำหรับมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

จากการศึกษาระบบโทรศัพท์ IP-PBX โดยเป็นการรวมเทคโนโลยีของ ระบบโทรศัพท์พื้นฐานที่ใช้กันทั่วไปรวมเข้ากับระบบ Voice Over IP (VoIP) ทำให้ได้คุณสมบัติของระบบโทรศัพท์ มีความ

สามารถมากขึ้น สามารถเชื่อมต่อสื่อสารกันได้กว้างขวางมากขึ้น ระบบติดตั้งง่ายเพราะทำงานบนระบบ Network จึงไม่จำเป็นต้องเดินสายโทรศัพท์เพิ่มเติมและยังสามารถย้ายเครื่องโทรศัพท์ไปตำแหน่งใดก็ได้ที่อยู่บนระบบเครือข่ายเดิม สามารถเพิ่มโทรศัพท์ได้โดยง่าย เนื่องด้วยทำงานบนระบบ Network และหากมีระบบ Wireless-Lan ก็สามารถเชื่อมต่อกับระบบ Wireless ที่มีอยู่ได้โดยง่าย หากมีการเชื่อมโยงระบบเครือข่ายเข้าด้วยกัน ไม่ว่าเครื่องโทรศัพท์จะอยู่ไหน ก็เสมือนว่าอยู่ในระบบโทรศัพท์เดียวกัน ทำให้การโทรศัพท์ได้โดยง่ายและไม่มีค่าใช้จ่าย ด้วยเป็นระบบ Software จึงสามารถเพิ่ม Feature ได้ง่าย ลดค่าใช้จ่ายในการใช้โทรศัพท์

5.2 อภิปรายผลจากการสรุปผลการประเมินประสิทธิภาพของระบบโทรศัพท์ IP-PBX

ผลการประเมินประสิทธิภาพของระบบจากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ผลการวิจัยพบว่าอยู่ในระดับมาก โดยพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าลำดับที่ 1 มีความปลอดภัยต่อการใช้งาน ลำดับที่ 2 ได้แก่ มีความคงทนต่อการใช้งาน, มีความสะดวกต่อการใช้งาน, มีการใช้งานที่ง่ายไม่ซับซ้อนและวัสดุอุปกรณ์ในการทดลองมีความเหมาะสม ส่วนลำดับที่ 3 ได้แก่ วัสดุอุปกรณ์ในการทดลองมีความเหมาะสม และมีคุณภาพเสียงที่ชัดเจน

5.3 อภิปรายผลจากการสรุปผลการประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้งานระบบ IP-PBX ด้วย open source

จากผลการวิจัยมีประเด็นอภิปรายดังนี้

1) ด้านอุปกรณ์และการติดตั้ง ผลการวิจัยพบว่าอยู่ในระดับมาก พิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ประเด็นที่ผู้ใช้งานระบบโทรศัพท์ที่มีระดับความคิดเห็น เป็นลำดับที่ 1 ได้แก่ เครื่องโทรศัพท์มีฟังก์ชันในการทำงานเพียงพอต่อความต้องการ, การติดตั้งเครื่องโทรศัพท์ง่ายและสะดวกและเข้าใจคู่มือการใช้งานเครื่องโทรศัพท์ ลำดับที่ 2 คือ วิธีการใช้งานโทรศัพท์ไม่ซับซ้อนกว่าระบบเดิม

2) ด้าน VOIP ผลการวิจัยพบว่าอยู่ในระดับมาก พิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ประเด็นที่ผู้ใช้งานระบบโทรศัพท์ที่มีระดับความคิดเห็น เป็นลำดับที่ 1 ได้แก่ ไม่มีสัญญาณรบกวนหรือสายหลุด ขณะคุยโทรศัพท์ ลำดับที่ 2 คือ เข้าใจคู่มือการใช้งานระบบ VoIP ลำดับที่ 3 คือ ขั้นตอนการใช้งานง่ายและสะดวก ลำดับที่ 4 คือ เสียงตอบรับจากระบบฟังง่ายต่อการเข้าใจและลำดับที่ 5 เสียงตอบรับจากระบบฟังง่ายต่อการเข้าใจ

3) ด้านความสะดวกสบาย ผลการวิจัยพบว่าอยู่ในระดับมาก พิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ประเด็นที่ผู้ใช้งานระบบโทรศัพท์ที่มีระดับความคิดเห็น เป็นลำดับที่ 1 คือ สะดวกในการใช้งานและลำดับที่ 2 คือ เพิ่มประสิทธิภาพการทำงานได้มากขึ้น

6. สรุปผลและข้อเสนอแนะ

6.1 สรุปผลการศึกษาระบบโทรศัพท์ IP-PBX สำหรับมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้มุ่งเน้นศึกษาโดยการนำเอาเทคโนโลยีและทฤษฎีต่างๆมาใช้ โดยหวังจะเป็นแนวทางในการพัฒนาระบบโทรศัพท์ IP-PBX สำหรับมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ โดยใช้ Elastix Open Source Software ภายใต้ลิขสิทธิ์แบบ GPLv2 เพื่อลดค่าใช้จ่ายของงบประมาณ ลดความเสี่ยงต่ออุปกรณ์เมื่อถูกฟ้าผ่า สามารถใช้โทรศัพท์มือถือที่เป็น Smart Phone มาเป็นอุปกรณ์รับสายแทนหัวเครื่องที่วางที่โต๊ะได้ อีกทั้ง Elastix Open Source Software เป็นระบบที่จัดการง่ายผ่านทางเว็บเบราว์เซอร์

6.2 สรุปผลการประเมินประสิทธิภาพของระบบโทรศัพท์ IP-PBX

ผลการประเมินประสิทธิภาพของระบบโทรศัพท์ IP-PBX โดยผู้เชี่ยวชาญพบว่า ผลการประเมินอยู่ในระดับดีมาก ค่า $(\bar{X})=4.29$ ค่า S.D.= 0.28 จากข้อมูลสามารถสรุปผลการประเมินประสิทธิภาพของระบบได้ว่า ระบบมีประสิทธิภาพอยู่ในระดับ ดี

6.3 สรุปผลการประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้งานระบบ IP-PBX

ผลการประเมินความพึงพอใจโดยใช้แบบสอบถามความพึงพอใจต่อระบบโทรศัพท์ IP-PBX อยู่ในระดับดีมาก ค่า $(\bar{X})=4.45$ ค่า S.D.= 0.03 จากข้อมูลที่ได้สามารถสรุปได้ว่า ผลการประเมินความพึงพอใจที่มีต่อการใช้งานของระบบ ผู้ใช้งานมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ระบบ IP-PBX ด้วย open source เป็นเทคโนโลยีที่ช่วยให้องค์กรต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นสถาบันการศึกษาและหน่วยงานภาครัฐ สามารถลดต้นทุนการติดตั้งและใช้งานระบบโทรศัพท์แบบ IP-PBX ในองค์กรได้เป็นอย่างดี เพราะการทำงานใช้การเชื่อมต่อ เครื่องโทรศัพท์ในระบบ ผ่านอินเทอร์เน็ต โดยทำหน้าที่หลักของตู้ชุมสายโทรศัพท์ ในการสื่อสารทางเสียงผ่านระบบเครือข่ายทั้ง Intranet และ Internet โดยการทำงานของ IP-PBX นั้นจะทำหน้าที่เหมือน ตู้ชุมสาย PABX โดยจะทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการทำงาน เช่น การ ติดต่อไปยังปลายทาง เพียงแต่ IP-PBX นั้นจะทำงานผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เป็นหลัก อีกทั้งยังสามารถเชื่อมต่อกับโทรศัพท์แบบเดิมที่ใช้แบบอนาล็อกได้ โดยไม่ต้องทิ้งโทรศัพท์แบบเดิมที่มีอยู่แล้ว

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ในการทำวิจัยควรศึกษาในเรื่องของความปลอดภัยด้านต่างๆของระบบIP-PBX สำหรับสถานศึกษาและหน่วยงานภาครัฐ เพื่อเพิ่มมาตรฐานและความปลอดภัยให้กับระบบ

บรรณานุกรม

กิตติพงษ์ สุวรรณราช. การสร้างต้นแบบระบบโทรศัพท์ผ่านอินเทอร์เน็ตแบบประจำที่และไร้สาย :

กรณีศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม. พิษณุโลก: คณะวิทยาศาสตร์และ เทคโนโลยีมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม. 2552.

ชัยวัฒน์ พาภิบุญ. ระบบจัดการโทรศัพท์แบบวีไอไอพี. วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต.มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีมหานคร. 2554.

นิญฐิตา เชิดชู, วีระศักดิ์ ชื่นตาและชนิษฐา แซ่ลิ้ม. การศึกษาประสิทธิภาพและความพึงพอใจในการตัดถ่ายระบบโทรศัพท์แอนะล็อกสู่ระบบโทรศัพท์ผ่านอินเทอร์เน็ต: กรณีศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม. วารสารวิจัยสหวิทยาการไทย, ปีที่10 (ฉบับที่1), 57-65. 2558.

นิญฐิตา เชิดชูและวีระศักดิ์ ชื่นตา. การวิเคราะห์เพื่อตัดสินใจระหว่างการใช้ระบบโทรศัพท์แบบเดิมกับระบบโทรศัพท์ ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต: กรณีศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม. การประชุมวิชาการระดับชาติ มหาวิทยาลัย ราชภัฏนครปฐม ครั้งที่ 4. (vol. 1, 12-13 กรกฎาคม). 237-245. 2555.

ประณตพล ดลตุลิตา. การพัฒนาระบบสนับสนุนการกำหนดค่าการทำงานของ ไอพี พีบีเอ็กซ์แบบแอสเทอริสก์. วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร . 2553.

ไพโร รุ่งเรือง. การพัฒนาต้นแบบระบบบริหารจัดการโทรศัพท์ VoIP สำหรับมหาวิทยาลัยศิลปากร. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศิลปากร. 2553.

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี. รู้จักกับ ASTERISK ผู้นำโอเพ่นซอร์ส IP-PBX.

11 พฤศจิกายน 2559 เข้าถึงได้จาก <http://voip.sit.kmutt.ac.th/asterisk.html>

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. IP Phone. 11 พฤศจิกายน 2559 เข้าถึงได้จาก

<http://netserv.pn.psu.ac.th/ipphone.php>

วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. สัญญาอนุญาตสาธารณะทั่วไปของกนู . 22 ธันวาคม 2559. เข้าถึงได้จาก

<https://th.wikipedia.org/wiki>

อภิชัย ชันเดช. ระบบตู้สาขาโทรศัพท์ผ่านอินเทอร์เน็ตภายในองค์กรโดยใช้ ASTERISK.

วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 2553.

อนันต์ ชันธทอง. **ชุดปฏิบัติการระบบโทรศัพท์ IP-PBX**. คุรุศาสตร์อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต.

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง. 2553.

Paxnetwork. **IP PBX โลกใหม่ของระบบโทรศัพท์**. 26 พฤศจิกายน 2559. เข้าถึงได้
จาก http://www.paxnetwork.net/article_view.php?article_id=8

voip4share. (2009). **โปรแกรม Elastix**. 29 ธันวาคม 2559. เข้าถึงได้จาก
<http://www.voip4share.com/elastix-unified-communications-software-f28/elastix-t6.html>

ศึกษาโครงสร้างความสัมพันธ์ของระบบสังคมในพิธีบูชาเจดีย์ชุมชนกะเหรี่ยง (โปว์และสะกอว์)
ลัทธิฤๅษี นิกายตะละกู่ ผ่าน“ตำนาน”บ้านหม่องก๊ว อำเภอยิ้มผาง จังหวัดตาก

The Study of the Structure of Social Relationship System in The pagoda Worship
Ceremony of Karen Society (Pwo and Sgaw), Hermit of Talaku Sect through
the “Legend” of Ban-Mongkhua, Umphang District, Tak Province

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุขเกษม ขุนทอง*
เกรียงไกร กันตีมูล†

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาประวัติศาสตร์เกี่ยวกับพิธีบูชาเจดีย์ชุมชนกะเหรี่ยง (โปว์และสะกอว์) ลัทธิฤๅษี นิกายตะละกู ผ่าน “ตำนาน” และ 2) เพื่อศึกษาโครงสร้างความสัมพันธ์ของระบบสังคมในพิธีบูชาเจดีย์ชุมชนกะเหรี่ยง (โปว์และสะกอว์) ลัทธิฤๅษี นิกายตะละกู ผ่าน “ตำนาน” กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้นำด้านจิตวิญญาณ ผู้อาวุโส และปราชญ์ จำนวน 8 -12 คน เป็นการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลด้านเนื้อหา พิจารณาในประเด็นความเกี่ยวข้องของปรากฏการณ์ต่างๆ หาคำอธิบายผ่านระบบสังคมและหน้าที่พื้นฐาน 4 ประการ (LIGA) และสร้างข้อสรุป

ผลการวิจัยพบว่า

1. พิธีการบูชาเจดีย์เป็นชุดความรู้ที่ก่อกำเนิดจาก “ตำนาน” เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาเมื่อ “ย่อแสนำเส้นพระเกศา 8 เส้นของพระพุทธเจ้า ไปสร้างเจดีย์” และยังเกี่ยวข้องกับอำนาจเหนือธรรมชาติ “ในคำอธิษฐานถามฟ้าและดินว่า เห็นด้วยหรือไม่ ก็ได้รับคำตอบว่าเห็นด้วย และมีเทวดาลงมาช่วยสร้างเจดีย์จนเสร็จ” พร้อมกับเรียกชื่อเจดีย์ตามที่พระพุทธเจ้าบอกว่า “เซย์เซอะตะระ” และคนกะเหรี่ยงเรียกว่า “โคะตะกู”

2. ประวัติศาสตร์ “ตำนาน” พิธีบูชาเจดีย์ มีความสัมพันธ์กับระบบสังคม บนพื้นฐานของความเชื่อ และการประกอบพิธีกรรม คือ กลไกของการ “เชื่อมประสาน” ที่ทำให้คนเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของระบบ LIGA อันเป็นเงื่อนไขที่นำไปสู่วิถีดำรงอยู่อย่างเป็นองค์รวมของชุมชนกะเหรี่ยง

คำสำคัญ : ชุมชนกะเหรี่ยง ตำนาน พิธีบูชาเจดีย์ และระบบสังคม

* อาจารย์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก.

† พนักงานมหาวิทยาลัย (สายวิชาการ) คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก.

Abstract

This study aimed at 0) to explore the history of the pagoda worship ceremony of Karen society (Pwo and Sgaw), hermit of Talaku sect through the “legend”, and 2) to study the structure of the social relationship system in the pagoda worship ceremony for Karen Society (Pwo and Sgaw), hermit of Talaku sect through the “legend”. Purposive sampling was employed in gathering information from spiritual leaders, masters and philosophers for 8-02 people. Research instruments included; a semi-structured interview, content analysis, consideration of the relevance of various phenomena, description of the values of the social system and basic function in 4 categories (LIGA), and conclusion.

1. The pagoda worship ceremony is a knowledge package which emanated from the "legend" in Buddhism, when “Yoehair got the Buddha’s relic (hairs) and kept it in a pagoda that was built by him”. And it concerned with a supernatural, “while praying, they have been asking the deity of the ether and the earth that do you agree? Definitely we do, gods replied. Then, those gods have helped them to build the pagoda until it is done. And Ser-kher-ta-ra became the name of the pagoda as the Buddha supposed.

2. A chronicle of the “legend” of the pagoda worship ceremony is related to the social relationship system based on faith and ritual conducting. It is a process combining to gather people to participate activity and to fulfill the basic requirements of the LIGA system. This is a circumstance that directs to a holistic way of living of the Karen society.

Key words: Karen society, legend, the pagoda ceremony, and social system

1. บทนำ

โลกาภิวัตน์ (Globalization) ภายใต้อประชาคมโลกเดียวกัน (Global Community) เป็นยุคแห่งข้อมูลข่าวสาร (Information Age) ที่ไร้พรมแดน สามารถข้ามพรมแดนของชาติ (Transnational) ส่งผลต่อ “การเชื่อมโยง” ของวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นในสังคมโลก มีการเคลื่อนย้ายถ่ายเทไปยังอีกซีกโลกหนึ่งหรือสู่สังคมอื่นๆ ได้ เกิดเป็นปรากฏการณ์ของ “หมู่บ้านโลก” (Global

Village) ซึ่งทุกส่วนต่างพึ่งพาอาศัยกันและกัน ความเชื่อมโยงระหว่างกัน เปรียบเสมือนอยู่ในบ้านเดียวกันที่มีคนหลากหลายเชื้อชาติรวมกันอยู่ ความแตกต่างของวัฒนธรรมในภูมิภาคต่างๆ เริ่มทยอยลดลง มีการยึดถือวัฒนธรรมร่วมกันของผู้คน ไม่ว่าจะเป็นด้านการแต่งกาย ภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร เงินตรา สื่อเทคโนโลยี และอุดมการณ์ในมิติที่ทำให้เกิดความเหมือนกัน แต่ไม่สามารถ“หลอมละลาย” วิถีวัฒนธรรมที่แตกต่างให้เหมือนกันได้ ผู้คนและกลุ่มชาติพันธุ์กลับเพิ่มความพยายามแสดง “ตัวตน” ให้ “แตกต่าง”

การแสดง “ตัวตน” ให้ “แตกต่าง” ทั้งในระดับบุคคลและระดับชาติพันธุ์เป็นเรื่องสำคัญของมนุษย์ ความเป็นตัวตน เกิดจากการเติบโตมาในสังคมมีกระบวนการการเรียนรู้ การอบรมบ่มเพาะผ่านสถาบันพื้นฐานทางสังคม มีการอบรมระเบียบกฎเกณฑ์ทางสังคมจากคนรอบข้างในสังคม และผ่านการหล่อหลอมวัฒนธรรม อันหมายถึงค่านิยมและวิถีปฏิบัติ เพราะ “วัฒนธรรม” เป็นเรื่องของความคิดและความเชื่อที่กำหนดพฤติกรรมและการกระทำ มนุษย์ทุกคนเกิดมาบนโลกโดยปราศจากความหมาย และวัฒนธรรมเป็นตัวทำให้เกิดความหมาย โดยส่งผ่านมาทางประสบการณ์ของมนุษย์ เพื่อให้เกิดการรับรู้ และการรับรู้ คือ การตัดสินใจทางวัฒนธรรม มนุษย์เลือกที่จะเรียนรู้และพัฒนาทัศนคติ มโนคติ หรือมุมมองต่อโลกใบนี้ในความหลากหลาย ขึ้นอยู่กับภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ของมนุษย์ สิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยหล่อหลอมให้เกิด “ตัวตน” ของชาติพันธุ์ มนุษย์เราเคยชินกับวิถีชีวิต และเติบโตบนพื้นฐานของกระบวนการขัดเกลาทางสังคมของตนและสิ่งที่ติดตัวมา คือ ความเชื่อ (Beliefs) (ศิริพร ณ ถลาง, (บรรณาธิการ), 2559 : 180); (เมตตาตา (กฤตวิทย์) วิวัฒนานุกูล, 2559 : 179) และ (จุฬาพรธ (จามจุรี) ผดุงชีวิต, 2550 : 60-61)

ความเชื่อ (Beliefs) ที่แน่นอติด และให้ความสำคัญกับประวัติศาสตร์ ฉะนั้นพิธีกรรมจึงเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม และเราไม่ควรใช้มาตรฐานในวัฒนธรรมของเราในการตัดสินวัฒนธรรมอื่น เพราะคนเราย่อมคล้ายคลึงกัน คือ เมื่อเราเชื่อในสิ่งใดแล้วเราก็มักมีแนวโน้มที่จะเชื่อในสิ่งนั้นต่อไป โดยปราศจากข้อกังขาใดๆ ทั้งสิ้น เราเชื่อเพราะ “เรารู้ว่าสิ่งนั้นถูก” ในสังคมประเพณี (traditional societies) ไม่ว่าจะเป็นระดับชนเผ่าที่เป็นสังคมขนาดเล็ก ประกอบด้วยครอบครัว 20-30 ครอบครัว เช่น สังคมชาวเขาเผ่าต่างๆ สังคมล่าสัตว์ สังคมเลี้ยงสัตว์ หรือสังคมขนาดใหญ่กว่า เช่น สังคมหมู่บ้าน ในสังคมเกษตรกรรมซึ่งอาจประกอบด้วยครัวเรือนตั้งแต่ 50-000 ครอบครัว ล้วนแล้วแต่ให้ความสำคัญกับการประกอบพิธีกรรม จึงพบในสังคมประเพณีจะมีพิธีกรรม อันเนื่องด้วยผลผลิตที่เกี่ยวข้องกับอำนาจเหนือธรรมชาติ และมีการประกอบพิธีกรรมตามปฏิทินในแต่ละเดือน (จุฬาพรธ (จามจุรี) ผดุงชีวิต, 2550 : 61-63), และ (ศิริพร ณ ถลาง, 2557 : 364)

พิธีกรรมเป็นกลไกทางวัฒนธรรมที่สำคัญมากในการ “สร้างความสามัคคี” เป็นการ “รวมคน” ในสังคม การเกิดขึ้นของพิธีกรรมในแต่ละครั้ง จะทำให้สมาชิกของสังคมรู้สึกถึง “ความเป็นพวกเดียวกัน”

และพิธีกรรมยังเป็นกลไกในการสร้างอัตลักษณ์ของกลุ่ม ประการสำคัญของพิธีกรรม คือ ช่วยให้นักชนชั้นมีความมั่นคงทางใจมีความสบายใจขึ้น อย่างไรก็ตามพิธีกรรมอันเนื่องด้วยการผลิต เป็นแสดงความเคารพต่อสรรพสิ่งที่มองไม่เห็น มักเกี่ยวกับการขอร้องให้อำนาจเหนือธรรมชาติเข้ามาช่วยเหลือในสิ่งที่มนุษย์ไม่มั่นใจและมีเป้าหมายที่ชัดเจน คือการลดบันดาลให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ในด้านการผลิตของครัวเรือน การเพิ่มขึ้นของสัตว์เลี้ยงต่างๆ และหรือจัดขึ้นเมื่อชีวิตของกลุ่มคนอยู่ในภาวะวิกฤติ ระยะเวลาสั้นๆ ต่อชีวิต พิธีกรรมจะเกิดขึ้นเพื่อถักทอความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน คนกับธรรมชาติ และคนกับอำนาจเหนือธรรมชาติ และที่มาของการประกอบพิธีกรรม คือ “ตำนาน” อาจกล่าวได้ว่า สมาชิกในสังคมใช้เรื่องเล่าประเภท “ตำนาน” และ “ความทรงจำร่วม” มาอธิบายเหตุผลของการประกอบพิธีกรรม ตำนานคือส่วนที่เป็นนามธรรมและพิธีกรรมคือส่วนที่เป็นรูปธรรม (เกรียงไกร เกิดศิริ, 2550, : 6); (ยศ สันตสมบัติ, 2550, : 26-27); และ (ศิริพร ณ กลาง, 2557, : 364-365, 403)

คนกะเหรี่ยงเชื่อว่าธรรมชาติมีสิ่งคุ้มครอง “ซ่งเทรี” คือ เจ้าแห่งแผ่นดิน “รุกขจือ” คือ เจ้าแห่งต้นไม้ “โพตุ๊ก” คือ เจ้าแห่งสายน้ำ “พิบือโฮย” คือ เทพแห่งต้นข้าว เป็นความสัมพันธ์อย่างมีดุลยภาพระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์กับธรรมชาติแวดล้อม และมนุษย์กับอำนาจเหนือธรรมชาติ มนุษย์ไม่ใช่เจ้าของธรรมชาติแต่เป็นผู้มาหยิบยืมธรรมชาติเอาไปใช้ ดังนั้น มนุษย์ไม่สามารถจับจองทรัพยากรธรรมชาติได้ แต่เป็นเพียงผู้มาขอใช้ด้วยความเคารพ ตอบแทนบุญคุณด้วยความพอดี และเพียงพอต่อการยังชีพ (ภาณุเดช เกิดมะลิ, 2552 : 29 และพระธรรมปิฎกและคณะ, 2552, : 113) สอดคล้องกับงานวิจัยของ (นราวัลย์ พูลพิพัฒน์ และรังสรรค์ จันต๊ะ, 2558 : บทคัดย่อ) ทำการศึกษาเรื่อง การวิเคราะห์พิธีกรรมพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ในชุมชนสบเปิง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าพิธีกรรมมีพื้นฐานมาจากความเชื่อในอำนาจเหนือธรรมชาติ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำหมู่บ้าน และพิธีกรรมทางศาสนา คือ แกนกลางยึดโยงคนในชุมชนให้เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ยังสะท้อนให้เห็นถึงบทบาทหน้าที่และคุณค่าทางสังคม ที่มาและเหตุผลของพิธีกรรม คือ การรักษาพฤติกรรมที่เป็นแบบแผนของสังคมและท้องถิ่น

จากเหตุผลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ความสัมพันธ์ของระบบสังคมกับระบบวัฒนธรรมจะต้องทำหน้าที่ประสานสัมพันธ์กัน กล่าวคือ ระบบวัฒนธรรมเป็นตัวกำหนดค่านิยมของสังคม และระบบสังคมเป็นตัวกำหนดวิถีทางที่จะบรรลุเป้าหมายของค่านิยม ดังนั้นการผลิตซ้ำ ปรับเปลี่ยน หรือสร้างอุดมการณ์อำนาจขึ้นมาใหม่ในบริบทของชุมชนกะเหรี่ยง (ปกากะญอ) ที่ต้องเผชิญกับประสบการณ์ทางสังคมอย่างจำเพาะเจาะจงในการปกป้องสิทธิตามประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์ เป็นการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ท่ามกลางสถานะขัดแย้ง ดังนั้นวัฒนธรรมจึงเปรียบเสมือนยุทธวิธีของกลุ่มชาติพันธุ์ในวิถีดำรงอยู่ (Viability) และการได้รับประโยชน์ (Profitability) จากสำนึกร่วมของความเป็นกลุ่มเดียวทางชาติพันธุ์ และมีความหมายต่อปัจเจกชนในการแสดงออกของความมีตัวตนบนพื้นที่

ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสถานการณ์และเงื่อนไขที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะเมื่อต้องแข่งขันกันเพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่อย่างจำกัด และมีความสำคัญต่อปัจจัยสี่

ผู้วิจัยมีความสนใจโครงสร้างความสัมพันธ์ของระบบสังคมในพิธีบูชาเจดีย์ชุมชนกะเหรี่ยง (โปว์และสะกอว์) ลัทธิฤๅษี นิกายตะละกู ผ่าน “ตำนาน” โดยมุ่งอธิบายพฤติกรรมและปรากฏการณ์ทางสังคมผ่าน “ระบบสังคม” และการทำหน้าที่พื้นฐาน 4 ประการ 1) การปรับตัว (Adaptation) 2) การบรรลุเป้าหมาย (Goal Attainment) 3) การบูรณาการ (Integration) และ 4) การรักษาแบบแผน (Latency หรือ Pattern Maintenance) ซึ่งทำความเข้าใจเกี่ยวกับกลไกต่างๆ ทางวิถีวัฒนธรรมกะเหรี่ยง อันเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาสังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งเป็นข้อเสนอเชิงนโยบายในระดับพื้นที่ ในการกำหนดโครงการให้สอดคล้องความต้องการของท้องถิ่นที่มีความเป็นพหุวัฒนธรรม

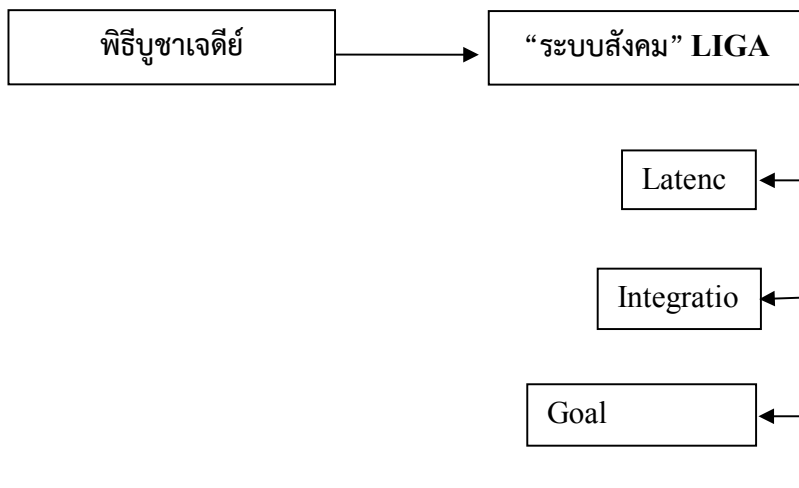
2. วัตถุประสงค์

2.1 เพื่อศึกษาประวัติศาสตร์เกี่ยวกับพิธีบูชาเจดีย์ชุมชนกะเหรี่ยง (โปว์และสะกอว์) ลัทธิฤๅษี นิกายตะละกู ผ่าน “ตำนาน”

2.2 เพื่อศึกษาโครงสร้างความสัมพันธ์ของระบบสังคมในพิธีบูชาเจดีย์ชุมชนกะเหรี่ยง (โปว์และสะกอว์) ลัทธิฤๅษี นิกายตะละกู ผ่าน “ตำนาน”

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

ตัวแปรต้น ได้แก่ พิธีบูชาเจดีย์ ตัวแปรตาม ได้แก่ “ระบบสังคม” และการทำหน้าที่พื้นฐาน 4 ประการ 0) การปรับตัว (Adaptation) 2) การบรรลุเป้าหมาย (Goal Attainment) 3) การบูรณาการ (Integration) และ 4) การรักษาแบบแผน (Latency หรือ Pattern Maintenance)

4. วิธีการดำเนินการวิจัย

ศึกษาโครงสร้างความสัมพันธ์ของระบบสังคมในพิธีบูชาเจดีย์ชุมชนกะเหรี่ยง (โปว์และสะกอว์) ลัทธิฤๅษี นิภายตะละกู่ ผ่าน “ตำนาน” บ้านหม่องกั้ว อำเภอมัญเฒ่า จังหวัดตาก เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยได้แบ่งขั้นตอนของการดำเนินการออกเป็น 2 ขั้นตอน มีรายละเอียดดังนี้

1. เพื่อศึกษาประวัติศาสตร์เกี่ยวกับพิธีบูชาเจดีย์ชุมชนกะเหรี่ยง (โปว์และสะกอว์) ลัทธิฤๅษี นิภายตะละกู่ ผ่าน “ตำนาน”
2. เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของโครงสร้างระบบสังคมในพิธีกรรมการบูชาเจดีย์ชุมชนกะเหรี่ยง (โปว์และสะกอว์) ลัทธิฤๅษี นิภายตะละกู่ ผ่าน “ตำนาน”

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาประวัติศาสตร์เกี่ยวกับพิธีบูชาเจดีย์ชุมชนกะเหรี่ยง (โปว์และสะกอว์) ลัทธิฤๅษี นิภายตะละกู่ ผ่าน “ตำนาน” มีรายละเอียด ดังนี้

1. เป็นการวิจัยแบบมีส่วนร่วมกับชุมชน (Community Education Participation : CEP) โดยให้สมาชิกชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการศึกษา และเก็บข้อมูลตามหลักสังคมวิทยาด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ (The Historical Method) จากคำบอกเล่า และอีกส่วนหนึ่งผู้วิจัยได้เก็บข้อมูล “พุฒิภุมิ” จากเอกสาร และงานวิจัยอื่นๆ เพิ่มเติมโดยใช้เทคนิคการศึกษาและการเก็บรวบรวมข้อมูล

1.1 ขั้นการสร้างเครื่องมือ

1.1.1 ผู้วิจัยร่างแบบสัมภาษณ์ ซึ่งเป็นข้อคำถามในประเด็นประวัติศาสตร์เกี่ยวกับพิธีบูชาเจดีย์ ที่ปรากฏออกมาในรูปของ “ตำนาน” เป็นเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้น เป็นภาพอดีตความเชื่อแบบดั้งเดิม

1.1.2 นำแบบสัมภาษณ์ที่ร่างไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน ตรวจสอบโครงสร้างด้านเนื้อหาและภาษา ดังนี้

- 1) ดร.สุรศักดิ์ บุญเทียน โปรแกรมวิชาพัฒนาสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร
- 2) ดร.อดิเรก พันเขียว โปรแกรมวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สำนักงานมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร-แม่สอด จังหวัดตาก
- 3) นางอุทุมพร เรือนน้อย วัฒนธรรมจังหวัดตาก สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดตาก กระทรวงวัฒนธรรม ตาก

1.1.3 ผลการตรวจสอบเครื่องมือ พบว่า มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์

1.2 ข้อมูลปฐมภูมิ จากการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อให้ได้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ในระดับบุคคล (Individual Unit of Analysis) ได้แก่ ผู้นำด้านจิตวิญญาณ ผู้อาวุโส และปราชญ์ จำนวน 8 -12 คน เพื่อศึกษาประวัติศาสตร์เกี่ยวกับพิธีบูชาเจดีย์จากคำบอกเล่าผ่าน “ตำนาน”

1.3 ข้อมูลทุติยภูมิ จากเอกสารบันทึกประจำวันกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 34 กองบังคับการตำรวจตระเวนชายแดนภาค 3, สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดตาก กระทรวงวัฒนธรรม, เอกสารทางวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยมีจุดมุ่งหมาย เพื่อศึกษาประวัติศาสตร์เกี่ยวกับพิธีการบูชาเจดีย์

1.4 การสัมภาษณ์เชิงลึก โดยใช้แนวคำถามหลักเกี่ยวกับประวัติศาสตร์พิธีบูชาเจดีย์ ผ่าน “ตำนาน” ขณะเดียวกันก็เปิดกว้างสำหรับประเด็นที่อาจจะเกิดขึ้นจากการสนทนากลุ่มทุกๆ ด้าน เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับปฏิสัมพันธ์ทางสังคม

1.5 ผู้วิจัยใช้การสังเกตอย่างมีส่วนร่วม (Participatory Observation) เป็นหลักในการเก็บข้อมูล และเป็นแบบมีส่วนร่วมไม่สมบูรณ์ โดยผู้วิจัยจะเข้าร่วมในฐานะ “คนนอกมองคนใน” เพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้สังเกตกับผู้ถูกสังเกตให้เกิดความสนิทสนมคุ้นเคยกัน ผู้ถูกสังเกตจะรู้ตัวว่ากำลังถูกสังเกต

1.6 การเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้ล่ามที่มีความรู้ ความชำนาญในภาษากะเหรี่ยง (โปว์และสะกอว์) ทุกขั้นตอน และเพื่อให้ง่ายต่อการจัดเก็บข้อมูลในระดับบุคคล ใช้เทคนิคแผนที่ความคิด (Mind Map) ซึ่งทำให้เกิดความเข้าใจในความซับซ้อนต่างๆ และเห็นความสำคัญของการจำที่มีลักษณะเชื่อมโยงเหมือนกันอย่างทั่วถึง

1.7 ตรวจสอบเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) เป็นการตรวจสอบแหล่งที่มาของข้อมูล (ปฐมภูมิและทุติยภูมิ) พิจารณาในเรื่องของเวลา สถานที่และบุคคล ที่ให้ข้อมูลนั้นๆ ถ้าต่างเวลา ต่างสถานที่ ต่างบุคคลแล้วได้ข้อมูลเหมือนกันหรือไม่ หากได้ข้อมูลเหมือนกันแสดงว่าเป็นข้อมูลที่เชื่อถือได้ และนำมาเรียบเรียงลำดับเหตุการณ์

1.8 สรุปประวัติศาสตร์พิธีบูชาเจดีย์ชุมชนกะเหรี่ยง (โปว์ และสะกอว์) ลัทธิฤๅษี นิกายตะละกู ผ่าน “ตำนาน” จากข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิ เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องด้านเนื้อหา

ขั้นตอนที่ 2 เพื่อวิเคราะห์โครงสร้างความสัมพันธ์ของระบบสังคมในพิธีบูชาเจดีย์ชุมชนกะเหรี่ยง (โปว์และสะกอว์) ลัทธิฤๅษี นิกายตะละกู ผ่าน “ตำนาน”

1. วิเคราะห์ข้อมูลด้านเนื้อหา พิจารณาคำอธิบายของปรากฏการณ์ต่างๆ ในพิธีบูชาเจดีย์และหาคำความเกี่ยวโยงผ่าน “ระบบสังคม” และ “หน้าที่พื้นฐาน 4 ประการ” (LIGA) ได้แก่ 1) การ

ปรับตัว (Adaptation) 2) การบรรลุเป้าหมาย (Goal Attainment) 3) การบูรณาการ (Integration) และ 4) การรักษาแบบแผน (Latency หรือ Pattern Maintenance) (สุรางค์ จันทวานิช, 2552 : 165-167) และสร้างข้อสรุป

2. ตรวจสอบผลการวิเคราะห์โครงสร้างความสัมพันธ์ของระบบสังคมในพิธีบูชาเจดีย์ชุมชนกะเหรี่ยง จากผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ด้านหลักสังคมวิทยา จำนวน 3 คน เพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือ (ตามข้อ 1.1.2) และสร้างข้อสรุป

3. สรุปโครงสร้างความสัมพันธ์ของระบบสังคมในพิธีบูชาเจดีย์ชุมชนกะเหรี่ยง (โปว์และสะกอว์) ลัทธิฤๅษี นิยายตะละกู ผ่าน “ตำนาน”

5. สรุปผลการวิจัย

ศึกษาโครงสร้างความสัมพันธ์ของระบบสังคมในพิธีบูชาเจดีย์ชุมชนกะเหรี่ยง (โปว์และสะกอว์) ลัทธิฤๅษี นิยายตะละกู ผ่าน “ตำนาน” บ้านหม่องก๊ว อำเภอู้มผาง จังหวัดตาก ผู้วิจัยได้สรุปมีรายละเอียดดังนี้

ประวัติศาสตร์วิถีวัฒนธรรมกะเหรี่ยง (โปว์ และสะกอว์) ลัทธิฤๅษี นิยายตะละกู บ้านหม่องก๊ว ตำบลแม่จัน อำเภอู้มผาง จังหวัดตาก อยู่ติดชายแดนไทย-พม่าฝั่งตะวันตก เดิมมีถิ่นฐานอยู่ในประเทศพม่า (ข้อมูลปฐมภูมิ : การสัมภาษณ์ชุมชนกะเหรี่ยง อำเภอู้มผาง จังหวัดตากและข้อมูลทุติยภูมิ : กองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 34, 2557; สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดตาก กระทรวงวัฒนธรรม จังหวัดตาก และคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2545) มีรายละเอียดดังนี้

การกำเนิดบรรพบุรุษคู่แรก (กองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 34, 2557: 9) ผ่าน “ตำนาน” กล่าวว่า

“เก๋อจาเม (เทพยดา) ได้สร้างชายหญิงคู่หนึ่งขึ้นมา ผู้ชายชื่อว่า เอท้อกระระ (เหมือนแผ่นฟ้า) และผู้หญิงชื่อว่า เอท้อกะชิ (เหมือนแผ่นดิน) แล้วส่งคนทั้งสองลงมาอยู่ในสวนอีโต้ เพื่อสร้างมนุษยชาติ โดยให้ทำงาน 6 วัน และหยุด 1 วัน และให้กินผลไม้ในสวน ยกเว้นเพียงต้นเดียวที่ห้ามกิน เพราะจะทำให้เกิดสิ่งไม่ดีขึ้น

มีก้อลี (ผู้มีจิตศรัทธา) ได้มาบอกคนทั้งสองว่า ผลไม้ที่ห้ามกินนี้เป็นผลไม้วิเศษ มีแต่เก๋อจาเมเท่านั้นที่กินได้ จึงห้ามไว้เพื่อเก็บไว้กินแต่ผู้เดียว ดังนั้นคนทั้งสองจึงแอบกิน ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่นอกจากจะติดต่อกับเก๋อจาเมไม่ได้แล้ว ยังทำให้สิ่งที่ไม่ดีเข้ามาอยู่ในตัวคนทั้งสองอีกด้วย เก๋อจาเมจึงส่ง อีลีเปอะม้อโก (ผู้ควบคุมโลกจากเริ่มต้นถึงสิ้นสุด) ลงมาควบคุมทั้งคู่ และลูกหลานของเขาสืบต่อกันมา”

ประวัติศาสตร์เกี่ยวกับการอพยพหนีภัย การพลัดพราก และเป็นที่มาของกลุ่มกะเหรี่ยงโปว์ และสะกอว์ (การสัมภาษณ์ชุมชนกะเหรี่ยง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดตาก เมื่อ 23 ธันวาคม 2558 และ ข้อมูลหัตถ์ภูมิ (กองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 34, 2557: 9) ผ่าน “ตำนาน” กล่าวว่า

“กาลครั้งนั้นคนไทยได้ไปขอลูกสาวของหัวหน้ากะเหรี่ยง ชื่อ**มีอแฮแพ** (แม่นางสายสร้อย) แต่กะเหรี่ยงไม่ยกให้ คนไทยจึงไม่ส่งเกลือไปขายให้กะเหรี่ยงเป็นเวลานานถึง 3 ปี หัวหน้ากะเหรี่ยงจึงยินยอมยกลูกสาวให้ แต่มีข้อตกลงกันว่าถ้าคลอดลูกเป็นเด็กผู้ชาย และเมื่อเด็กโตขึ้นจะต้องแต่งตั้งให้เป็นผู้ปกครองทั้งสองฝ่ายเวลา 20 ปีผ่านไป และเด็กที่เกิดมาเป็นเด็กผู้ชาย ซึ่งมีอายุครบ 20 ปี คนไทยได้แจ้งให้กะเหรี่ยงทราบว่ามี การฉลองการแต่งตั้งให้เป็นผู้นำเผ่า ดังนั้นกะเหรี่ยงจึงเข้ามาร่วมงานภายในงานมีการเลี้ยงอาหารและสุรา พอถึงตอนกลางคืนฝ่ายไทยได้ฆ่าผู้ชายกะเหรี่ยงตายหมด ยกเว้นพวกผู้หญิง และคนไทยยังได้ส่งกำลังมาโจมตีชาวกะเหรี่ยงอีกครั้ง ทำให้ต้องอพยพหลบหนี กระจัดกระจายกันไปคนละทิศละทาง โดยส่วนหนึ่งเป็นกะเหรี่ยงโปว์หนีลงมาทางใต้ และอีกส่วนหนึ่งเป็นกะเหรี่ยงสะกอว์หนีเข้าไปอยู่ในเขตพม่า”

ประวัติศาสตร์พิธีการบูชาเจดีย์ และการถือศีล 5 ของชุมชนกะเหรี่ยง (โปว์และสะกอว์) ลัทธินิกายเถรวาท ผ่าน “ตำนาน” พบว่า (กองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 34, 2557: 9 และคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2545 : 199) ผ่าน “ตำนาน” กล่าวว่า

“หัวหน้ากะเหรี่ยงสะกอว์กลุ่มหนึ่ง ได้ออกไปล่าสัตว์ได้พบกับคนโกนหัวผมผ้าเหลืองเป็นจำนวนมาก และได้ทราบว่าเป็นพระพุทธรูปเจ้ากับลูกศิษย์ จึงได้รับการอบรมสั่งสอน พร้อมกับการรับศีล 5 และตั้งชื่อใหม่ว่า **ยอแฮ** (ผู้ได้รับความดีงามแล้ว) และพระพุทธรูปเจ้าได้อธิษฐานให้ยอแฮ 8 เส้น พร้อมกับบอกว่าจะมีวันคืออยู่ 7 วัน วันที่ 8 เป็นวันร้ายเรียกว่า **ราเหอะ** (ราหู) จึงให้ยอแฮไปสร้างเจดีย์แล้วกราบไหว้ วันที่ดีจะมีมาแทน และวันที่ดี ก็คือ **ละค้อพะ** (วันพระ)

จากนั้นชาวกะเหรี่ยงที่รู้ข่าวว่า “ยอแฮ” เป็นลูกศิษย์ของเทพยดา (พระพุทธรูปเจ้า) ชาวกะเหรี่ยงจึงได้รวมตัวกันอีกครั้งหนึ่ง พร้อมกับสาบานว่าพวกตนจะไม่ดื่มสุราอีก เพราะนอกจากจะนับถือศีล 5 แล้ว ศีลข้อสุรา... ยังทำให้ชาวกะเหรี่ยงถูกฆ่าตายและพลัดพรากจากกันอีกด้วย นอกจากนี้แล้วยอแฮยังพาชาวกะเหรี่ยงหยุดทำมาหากิน 1 วัน เพื่อที่ว่าหลังจากทำมาหากิน 7 วัน จะได้มารวมตัวกันกราบไหว้เพื่อระลึกถึงพระพุทธรูปเจ้า และเรียกว่า **วันพระพุทธรูปเจ้า** หรือเรียกสั้นๆ ว่า **วันพระ** ยอแฮจึงได้รับความเคารพนับถือจากชาวกะเหรี่ยง โดยยกย่องให้เป็น **พือ** (ปู่)”

(คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2545 :199) กล่าวถึงการสร้างและบูชาเจดีย์ของบรรพบุรุษคนกะเหรี่ยงที่นับถือพุทธศาสนาเป็นคนแรก เล่าไว้ในรายงานการศึกษาฯ ผ่าน “ตำนาน” กล่าวว่า

“หัวหน้ากะเหรี่ยงสะกอว์” บังเอิญไปพบพระพุทธเจ้าและลูกศิษย์ขณะออกไปล่าสัตว์ โดยหัวหน้ากะเหรี่ยงไม่รู้ว่าเป็นใคร พระพุทธเจ้าขอข้าวกิน หัวหน้ากะเหรี่ยงเอาข้าวให้อย่างไม่ค่อยพอใจนัก เพราะมีข้าวเพียงห่อเดียว แต่ปรากฏว่าพระพุทธเจ้าทำให้ข้าวห่อเดียวกินได้พอเพียงสำหรับลูกศิษย์ 500 องค์ รวมทั้งหัวหน้ากะเหรี่ยงและสุนัขล่าสัตว์ของเขาอีกด้วย ทำให้หัวหน้ากะเหรี่ยงเกิดความเลื่อมใสเชื่อว่าเป็นผู้วิเศษ ภายหลังจึงได้ถวายลูกสมอ (มานะชะ) ให้พระพุทธเจ้า ซึ่งหลังจากได้นั้นลูกสมอแล้ว

พระพุทธเจ้าได้สั่งสอนว่า กะเหรี่ยงที่แตกแยกกันไปคนละทิศละทางและต่างคนต่างอยู่นั้น ถ้าเรารู้จักการให้แบ่งปันกันเหมือนข้าวห่อนี้ จะทำให้เกิดความรู้สึกว่าเป็นพวกเดียวกัน และรวมกันได้ สำหรับลูกสมอนั้นเมื่อกินจะรู้สึกฝาด แต่เมื่อเติมน้ำเข้าไปจะได้รสหวานชุ่มคอชื่นใจ เปรียบได้กับชาวกะเหรี่ยงที่ขณะนี้ต่างเดือน-ร้อนลำบาก แต่ถ้าอดทนต่อไปในไม่ช้าจะได้รับความสุข... พระพุทธเจ้าจึงให้ชื่อหัวหน้ากะเหรี่ยงว่า **ยอแฮ** (ผู้ที่ได้รับความดีงามแล้ว) ยอแฮถามพระพุทธเจ้าว่า ทำอย่างไรจึงจะรวมพวกกะเหรี่ยงได้ พระพุทธเจ้าจึงถอนพระเกศา (เส้นผม) ให้ 8 เส้น ให้ไปสร้างเจดีย์แล้วบรรจุพระเกศา ทั้ง 8 เส้นไว้ในเจดีย์... รุ่งเช้ายอแฮ นำพระเกศา ของพระพุทธเจ้าเดินทางไป... เมื่อไปถึงสถานที่แห่งหนึ่ง ยอแฮตกลงใจว่าจะสร้างเจดีย์ จึงอธิษฐานถามฟ้าและดินว่า เห็นด้วยหรือไม่ ก็ได้รับคำตอบว่า เห็นด้วย และมีเทวดาลงมาช่วยสร้างเจดีย์จนเสร็จ ยอแฮให้ชื่อเจดีย์แห่งนี้ตามที่พระพุทธเจ้าบอกไว้ว่า **เขยเขอะตะระ** กะเหรี่ยงเรียกว่า **โคะตะกุ**”

อย่างไรก็ดี พื่ออสิและเบอะ (องค์ที่ 3) ได้วางรากฐานในกิจการต่างๆ ของตะหมูปูเปีย (ที่บูชาพันภัย) ไว้หลายประการ (กองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 34, 2557: 07-08; สุวิชนา พัฒนาไพรวัลย์ และคณะ, 2558:25-26; สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดตาก 2557: 9-11 และสัมภาษณ์ ชุมชนกะเหรี่ยง อำเภ่อู้มผาง จังหวัดตาก เมื่อ 24 ธันวาคม 2558 และ 6-11 มีนาคม 2560) กล่าวว่า

การทำบุญไหว้เจดีย์หรือที่เรียกว่า“บาโคะ”หรือ“มาบูโคะ”ตั้งแต่มีฤกษ์องค์แรก เป็นการทำบุญให้กับดิน ฟ้า อากาศ ในช่วงแรกๆ ของพิธีไหว้เจดีย์มีเพียงผู้ที่นับถือเท่านั้นที่สามารถเข้าไปไหว้ได้ หนึ่งปีจะมีหนึ่งครั้ง ซึ่งตรงกับวันขึ้น 8 ค่ำของเดือนมีนาคม ซึ่งเปรียบเทียบกับเดือนเมษายนของเดือนฤกษ์ถือว่าเร็วกว่าเดือนไทยหนึ่งเดือน

ลักษณะของเจดีย์ แบ่งออกได้ 3 รูปแบบ คือ เจดีย์ทราย เจดีย์ดิน และเจดีย์ข้าว ซึ่งเจดีย์แต่ละแบบจะมีอายุ 3 ปีเท่านั้น เนื่องจากผูกพันตามกาลเวลา หลังจากนั้นจึงสร้างเจดีย์ขึ้นมาใหม่ไม่ไกลจากที่เดิม การสร้างเจดีย์แต่ละครั้ง จำเป็นต้องดูสถานการณ์ความเป็นไปของโลก ณ ช่วงเวลานั้นๆ ด้วย ดังนี้

1. **เจดีย์ทราย** “โคะแห่ม” สร้างเมื่อเกิดเหตุการณ์ มีคนตาย สัตว์ตายหรือเกิดสิ่งไม่ดี เช่น มีผู้คนเจ็บไข้ได้ป่วยตลอดอย่างต่อเนื่อง และหรือเกิดโรคระบาด อีลิจจะใช้สถานการณ์ที่เกิดขึ้นในขณะนั้น เป็นตัวกำหนดว่าน่าจะสร้างเป็นเจดีย์ทราย

ในประเด็นนี้ (สุโขเกษม ขุนทอง, 2557: 046); (สัมภาษณ์ชุมชนกะเหรี่ยง อำเภอบพพระ จังหวัดตาก เมื่อ 7 มกราคม 2556) กล่าวว่า การสร้างเจดีย์ทรายจะต้องเกี่ยวข้องกับการตั้งถิ่นฐานใหม่ เป็นเรื่องเล่าแบบมุขปาฐะ (oral tradition) ผ่าน “ตำนาน” กล่าวว่า

“เดิม **ปูนา** เป็นหมอเสี่ยงทายชาวกะเหรี่ยงที่สามารถทำนายได้อย่างแม่นยำ ปู่ที่บ้านอยู่นอกชุมชน อยู่มาวันหนึ่งได้มีเด็กผู้ชาย ซึ่งเป็นลูกของชาวกะเหรี่ยงในชุมชนมาเที่ยวหา ปูนาเห็นลักษณะท่าทาง และรูปร่างของเด็ก ก็ทำนายว่า ‘เด็กคนนี้จะต้องถูกฟ้าผ่าตายภายในวันนี้แน่นอน’ จึงได้ไล่เด็กกลับบ้านไปหาพ่อแม่ เพราะเกรงว่าถ้าหากเด็กถูกฟ้าผ่าตายที่บ้านของตนเอง กลัวจะมีความผิดในขณะที่เด็กเดินทางกลับบ้าน (ตอนกลางวัน) ได้เกิดพายุฝนฟ้าคะนองขึ้นระหว่างทาง เด็กจึงได้หยุดเล่นตามประสาที่หาดทราย และได้ปั้นทรายเป็นกองสูงมียอดแหลม (รูปทรงกรวย) ต่อจากนั้นเด็กได้นำยอดของต้น “พอตะมี” มาปักที่ตรงกลางยอดของกองทราย จากนั้นจึงก้มตัวลงกราบ 3 ครั้ง เด็กจึงเดินทางกลับบ้านของตนเอง ทันใดนั้นเองพายุฝนฟ้าคะนองได้สงบลงอย่างน่าอัศจรรย์ วันต่อมาเด็กได้เดินทางกลับมาที่บ้านของปูนาอีกครั้งหนึ่ง เมื่อปูนาเห็นเด็กจึงตกตะลึงที่เด็กไม่ตายตามคำทำนายของตน จึงได้สอบถามเด็กว่า ‘ในระหว่างที่เจ้าเดินทางกลับบ้านนั้น ไปทำอะไรมา’ เด็กจึงเล่าให้ปูนาฟังว่า “ระหว่างทางนั้น ตนเองได้ปั้นทรายเป็นกองสูงมียอดแหลม และนำยอดของต้นพอตะมีมาปักไว้ตรงกลางของกองทราย แล้วก้มตัวลงกราบ 3 ครั้ง” เมื่อได้ฟังดังนั้น ปูนาจึงได้เสี่ยงทายว่าชาวกะเหรี่ยงที่สร้างบ้านเรือนอยู่จะต้องมีการสร้างเจดีย์ทรายขึ้นไว้ในชุมชน เพื่อเป็นการปกป้องภัยอันตรายที่จะเกิดขึ้นจากอำนาจเหนือธรรมชาติ หลังจากนั้นเป็นต้นมา ปูนาได้สั่งให้ชุมชนกะเหรี่ยงที่ได้ตั้งถิ่นฐาน (สร้างบ้าน) เป็นที่เรียบร้อยแล้ว จะต้องสร้างเจดีย์ทรายขึ้น เพื่ออันเชิญเทพ (ผี) ให้มาคุ้มครอง และป้องกันภัยอันตรายที่จะเกิดขึ้นกับคนในชุมชน เป็นการสร้างสิ่งยึดเหนี่ยวทางด้านจิตใจให้กับคน และจะต้องทำการเช่นนี้ไว้ทุกปี”

2. **เจดีย์ดิน** “โคะเหอะโคะ” (สัมภาษณ์ผู้นำทางจิตวิญญาณ ชุมชนกะเหรี่ยง อำเภ่อุ่มผาง จังหวัดตาก เมื่อ 6 มีนาคม 2560) กล่าวว่า

เชื่อกันว่าทุกสิ่งทุกอย่างอยู่ในผืนแผ่นดินนี้ เปรียบเสมือนดังพ่อและแม่เป็นผู้สร้างขึ้น เราสร้างเจดีย์ดินให้กับคนทั้งโลก เกี่ยวข้องกับมนุษย์ที่อาศัยอยู่ในป่า มีความกลัว 3 อย่าง คือ 1) กลัวเจ็บไข้ได้ป่วย 2) กลัวอดอยากและ 3) กลัวการปล้นสะดม และมนุษย์ที่อาศัยอยู่ในเมือง มีความกลัว 3 อย่างเช่นเดียวกัน คือ 1) กลัวการเจ็บไข้ได้ป่วย 2) กลัวความอดอยาก และ 3) กลัวสงคราม อย่างไรก็ตาม การทำพิธีบูชาเจดีย์ทรายดิน ทุกคนจะต้องเข้าร่วมพิธีเพื่อนำสู่การแก้ปัญหาาร่วมกัน

3. **เจดีย์ข้าว “โคะบี”** สร้างในสภาวะการณ์ที่เกิดจากผลผลิตได้น้อยไม่เพียงพอต่อการบริโภคตลอดปี ประกอบกับฝนไม่ตกต้องตามฤดูกาล พืชผลที่ปลูกไม่ออกดอกออกผล จึงสร้างเป็นเจดีย์ข้าวเป็นการขอพรจากอำนาจเหนือธรรมชาติ เพื่อที่จะลดบันดาลในความอุดมสมบูรณ์ของพืชผล (สัมภาษณ์ผู้นำทางจิตวิญญาณ ชุมชนกะเหรี่ยง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดตาก เมื่อ 6 มีนาคม 2560) กล่าวเกี่ยวพิธีบูชาเจดีย์ข้าวไว้ว่า เราจะต้องดูสถานการณ์ขณะนั้นว่า ในปีที่ผ่านมามีการเก็บเกี่ยวและได้ข้าวลดลง (น้อยกว่าทุกปีที่ผ่านมา) ไม่เพียงพอต่อการบริโภคของคนในชุมชน

พิธีบูชาเจดีย์ อธิจะต้องดูถึงวิกฤติการณ์ที่เกิดขึ้นในขณะนั้นของหมู่บ้านว่าอยู่ในระดับใด ถึงจะประกอบพิธีกรรม การประกอบพิธีกรรมจะช่วยแก้ไขสถานการณ์ให้ดีขึ้นมาระดับหนึ่ง (วิกฤต 100 % สามารถช่วยได้ 10%) ในประเด็นนี้ผู้นำทางจิตวิญญาณได้เล่าถึงขั้นตอนของการบูชาเจดีย์ทรายเจดีย์ดิน และเจดีย์ข้าวไว้ว่า เป็นการกราบไหว้ขอพรจากอำนาจเหนือธรรมชาติ จะไหว้ 10 จุดที่อยู่ด้านข้างของเจดีย์ (ทิศตะวันออก) 1) ตะมูกะวอ ขอพรเพื่อให้ชาวโลก (มนุษย์ทุกคน) 2) ตะมุแจผาได้ขอพรให้คนส่วนใหญ่ดูแลลูกหลานให้อยู่ดีมีความสุข 3) ตะมุเจาะโพ ขอพรให้พ้นจากความยากลำบาก 4) ตะมุพิเหือ ขอพรให้ลูกหลานที่คิดไม่ออกจะกลับมาหาพ่อแม่ (หมายถึง คิดไม่ดีจะได้คิดดี) 5) กอล่ากะเปอร์ ขอพรให้การกินการใช้ (อาหาร) มีกินมีอยู่ไม่อดอยาก 6) ตะมุเปอร์ตะกู ขอพรให้เรือที่ส่งของมาให้คนทั้งโลกมีแต่ผลไม้ (อาหาร) 7) ตะมุกล่าตะเปอร์ตุะวอ ขอพรให้เรือที่ส่งของมาให้ชนชั้นสูงที่อยู่บนสวรรค์ (ชนชั้นสูง ข้าราชการ) ได้มีกิน 8) ตะมุชูกะยอ ขอพรคนตาย ไปก็ปี จดทะเบียน ประตูกจะเกิดเป็นอะไร อยู่ก็ปีมีการกำหนดอายุไข 9) ตะมุตะเล ขอพรโลกสองโลกเปลี่ยนเพื่อให้อยู่รอดปลอดภัยและ 10) ตะมุละมะมิโตะ ขอพรจากที่นอน (อริ) ให้นอนหลับสบายไม่ฝันร้าย เมื่อเสร็จพิธีขอพรทั้ง 10 จุด ก็จะมีการแห่ (เดิน) รอบเจดีย์อีก 3 รอบ (ตามเข็มนาฬิกา)

และผู้นำทางจิตวิญญาณได้กล่าวถึงการเข้าร่วมพิธีบูชาเจดีย์ของผู้หญิงนั้นจะมี “ตะมุกำโล” ซึ่งจะสร้างไว้ด้านหลังของตะมูกะวอ (ลำดับที่ 1) ถึงตะมุชูกะยอ (ลำดับ 8) เป็นการเชื่อมสายสัมพันธ์ของการไหว้ เพื่อขอพร ซึ่งอยู่ด้านหลังของตะมุอันที่ 1-8 มีไว้เพื่อกลุ่มผู้หญิงที่นับถืออิสลามได้เข้าร่วมในพิธีด้วย และจากการสังเกตพบว่า มีการแบ่งแยกในเรื่องของเพศอย่างชัดเจนระหว่างผู้หญิงกับผู้ชาย

(สัมภาษณ์ชุมชนกะเหรี่ยง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดตาก เมื่อ 7 มีนาคม 2560) กล่าวเกี่ยวกับพิธีบูชาเจดีย์ไว้ว่า การกราบไหว้จะกระทำวันละ 2 ครั้ง คือ ตอนเช้าหลังจากกินอาหารเช้าเรียบร้อยแล้ว จะแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มด้วยกันคือ กลุ่มแรกที่ทำพิธีจะเป็นกลุ่มของผู้ชาย (บริสุทธิ์) ที่ยังไม่ได้แต่งงาน และกลุ่มที่สอง ได้แก่ กลุ่มของผู้ที่แต่งงานให้รวมหมายถึงคนที่มีครอบครัวแล้ว (ผู้หญิงและเด็ก)

(สัมภาษณ์ชุมชนกะเหรี่ยง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดตาก เมื่อ 7 มีนาคม 2560) กล่าวเกี่ยวกับลักษณะของเจดีย์ไว้ว่า เจดีย์จะมีฐาน 5 ชั้น และต่อจากฐานจะเป็นต่อจ่อ โคตะเดออร์ พอตะลาและยอดเจดีย์ ตามลำดับ ขั้นตอนการสร้างจะเป็นหน้าที่ของ “อิสิและลูกศิษย์” ทุกคน

ผู้นำทางจิตวิญญาณเล่าต่ออีกว่า หลังจากเสร็จพิธีในตอนเย็นแล้วจะมีการนั่งคุยถามถึงทุกข์สุขกัน และจะมีการร้องเพลงร่วมกัน (ผู้หญิงและผู้ชาย) ในเนื้อเพลงจะบรรยายถึง ความรักของคนกะเหรี่ยงที่ทุกคน “จะต้องรักกัน” และความผูกพันของคนกะเหรี่ยงกับเจดีย์ “เราทุกคนต้องรักเจดีย์” ในประเด็นนี้จะเห็นได้ว่าชุมชนกะเหรี่ยงจะมีผูกพันเชื่อมโยงใน 3 มิติ คือ ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน คนกับธรรมชาติ และคนกับความอำนาจเหนือธรรมชาติ

สรุปผลการศึกษาประวัติศาสตร์เกี่ยวกับพิธีการบูชาเจดีย์ชุมชนกะเหรี่ยง (โปว์และสะกอว์) ลัทธิฤๅษี นิกายตะละกู ผ่าน “ตำนาน” จะเกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา กล่าวคือ “ย่อแฮ นำพระเกศา 8 เส้นของพระพุทธเจ้าเดินทางไป... เมื่อไปถึงสถานที่แห่งหนึ่ง ย่อแฮตกลงใจว่าจะสร้างเจดีย์” และประเด็นนี้ยังเกี่ยวข้องกับอำนาจเหนือธรรมชาติ “ในคำอธิษฐานถามฟ้าและดินว่า เห็นด้วยหรือไม่ ก็ได้รับคำตอบว่าเห็นด้วยและมีเทวดาลงมาช่วยสร้างเจดีย์จนเสร็จ ย่อแฮให้ชื่อเจดีย์แห่งนี้ตามที่พระพุทธเจ้าบอกไว้ว่า **เขยเขอะตะระ** กะเหรี่ยงเรียกว่า **โคะตะกู**” แสดงถึงการยอมรับอิทธิฤทธิ์ในอำนาจที่ไม่ได้เกิดจากการกระทำของมนุษย์

เป็นเรื่องราวทางประวัติศาสตร์นำมาร้อยเรียง พร้อมกับ “สื่อ” ให้ “อิสิ” (ผู้นำทางจิตวิญญาณ) ต้องเป็นผู้นำในการประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อ เพื่อกำหนดเป็นวิถีวัฒนธรรม สำหรับเปิดพื้นที่ทางสังคมให้กับกลุ่มชาติพันธุ์ของตนเอง เป็นการแสดงออกถึงอัตลักษณ์และเอกลักษณ์เฉพาะกลุ่ม และยังเกี่ยวข้องกับกระบวนการขัดเกลาพฤติกรรม “คน” ให้ปฏิบัติตนอยู่ในกรอบแห่งจารีตที่ปรากฏออกมาในรูปของการแต่งกายชุดประจำเผ่า (โปว์และสะกอว์)

ขั้นตอนที่ 2 วิเคราะห์โครงสร้างความสัมพันธ์ของระบบสังคมในพิธีบูชาเจดีย์ชุมชนกะเหรี่ยง (โปว์และสะกอว์) ลัทธิฤๅษี นิกายตะละกู ผ่าน “ตำนาน”

วิเคราะห์โครงสร้างความสัมพันธ์ของระบบสังคมใน พิธีบูชาเจดีย์ “บาโคะหรือมานูโคะ” โดยใช้เทคนิคการอธิบาย “ระบบสังคม” และหน้าที่พื้นฐาน 4 ประการ ได้แก่ 1) การปรับตัว (Adaptation) 2) การบรรลุเป้าหมาย (Goal Attainment) 3) การบูรณาการ (Integration) และ 4) การรักษาแบบแผน (Latency หรือ Pattern Maintenance) โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. การปรับตัว (Adaptation) อิสิ จะประกอบพิธีกรรมตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในขณะนั้น กล่าวคือ พิธีบูชาเจดีย์ทราย “โคะเหม่” เมื่อเกิดเหตุการณ์ คนตาย สัตว์ตายหรือเกิดสิ่งไม่ดี พิธีบูชาเจดีย์ดิน “โคะเหอะโคะ” เชื่อกันว่าทุกสิ่งทุกอย่างอยู่ในผืนแผ่นดินนี้ เปรียบเสมือนดังพ่อและแม่เป็นผู้สร้างขึ้น เราสร้างเจดีย์ดินให้กับคนทั้งโลก และกล่าวเกี่ยวกับมนุษย์ที่อาศัยอยู่ในป่าซึ่งเกี่ยวข้องกับ

ความกลัว และพิธีบูชาเจดีย์ข้าว“โคะบี”สร้างในสภาวะการณ์ที่เกิดจากผลผลิตได้น้อยไม่เพียงพอต่อการบริโภคตลอดปี การประกอบพิธีกรรมจะต้องมีการปรับเปลี่ยนทุกปี เพื่อให้สอดคล้องกับความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบข้างได้อย่างเป็นพลวัต

2. การบรรลุเป้าหมาย (Goal Attainment) “ย่อแฮ นำพระเกศา 8 เส้นของพระพุทธเจ้าไปสร้างเจดีย์” และความหมายของเจดีย์ คือ 1) เจดีย์ทราย “โคะหมะ” สร้างเมื่อเกิดเหตุการณ์ มีคนตาย สัตว์ตาย หรือเกิดสิ่งไม่ดี เช่น มีผู้คนเจ็บไข้ได้ป่วยตลอดอย่างต่อเนื่อง และหรือเกิดโรคระบาด อีลีจะใช้สถานการณ์เป็นข้อคิดว่าจะสร้างเป็นเจดีย์ทราย 2) เจดีย์ดิน“โคะเหอะโคะ”ชาวกะเหรี่ยงเชื่อกันว่าทุกสิ่งทุกอย่างอยู่ในผืนแผ่นดินนี้ เปรียบเสมือนพ่อและแม่เป็นผู้สร้างขึ้น เราสร้างเจดีย์ดินให้กับคนทั้งโลก และกล่าวเกี่ยวกับมนุษย์ที่อาศัยอยู่ในป่าซึ่งเกี่ยวข้องกับความเสี่ยง อย่างไรก็ตามการทำพิธีบูชาเจดีย์ทรายดิน ทุกคนจะต้องเข้ามาร่วมพิธีเพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาาร่วมกัน และ 3) เจดีย์ข้าว“โคะบี”สร้างในสภาวะการณ์ที่เกิดจากผลผลิตได้น้อยไม่เพียงพอต่อการบริโภคตลอดปี เพื่อขอพรจากอำนาจเหนือธรรมชาติ ดลบันดาลความอุดมสมบูรณ์ สร้างความเชื่อมั่นทางด้านจิตใจของกลุ่มชาติพันธุ์ที่ต้องพึ่งพาในทรัพยากรธรรมชาติ

3. บูรณาการ (Integration) ชุมชนนำวิถีพุทธกับวิถีความเชื่อในอำนาจเหนือธรรมชาติมาบูรณาการ กล่าวคือ การที่ย่อแฮได้เป็นลูกศิษย์พระพุทธเจ้าและรับศีล 5 มาเป็นส่วนหนึ่งในวิถีแห่งความประพฤติตน ผนวกกับเรื่องราวการผลัดพรากจากกันของกลุ่มกะเหรี่ยง (โปว์และสะกอว์) อันมีสาเหตุสำคัญมาจากการดื่มสุรา (ศีลข้อที่ 0) เชื่อมโยงกับย่อแฮนำพระเกศาของพระพุทธเจ้าไปสร้างเจดีย์ มีการอธิษฐานถามฟ้าและดิน และก็มีเทวดาลงมาช่วยสร้างเจดีย์จนเสร็จ ขั้นตอนของการประกอบพิธีกรรม จะมีพื้นที่เฉพาะของผู้ชาย (บิรสุทธิ) และผู้หญิงที่มีครอบครัวแล้วรวมถึงผู้หญิงที่ยังไม่แต่งงาน จะเป็นการแสดงออกในเรื่องของสถานภาพ การแบ่งหน้าที่และในเรื่องของการครองตนให้เหมาะสมกับสถานภาพทางสังคม

4. การรักษาแบบแผน (Latency หรือ Pattern Maintenance) การประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อแบบดั้งเดิมในผิบรรพบุรุษร่วมกัน ณ พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ ความเชื่อดังกล่าวเป็นต้นทุนทางสังคมและวัฒนธรรม ส่งผลต่อความไว้วางใจเชื่อใน ซึ่งเกิดจาก “คำสั่งเสีย”ของ “อีลี” จะทำให้ทุกคนในที่อยู่ในชุมชนต้องเข้าร่วมในพิธีกรรม เป็นการแสดงออกถึงอัตลักษณ์และเอกลักษณ์เฉพาะกลุ่ม และมีการผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมตามวงจรของปีปฏิทินทุกปี

สรุปผลการวิเคราะห์โครงสร้างความสัมพันธ์ของระบบสังคม “พิธีบูชาเจดีย์” ใช้เทคนิคการอธิบาย “ระบบสังคม” และหน้าที่พื้นฐาน 4 ประการ พบว่า องค์ความรู้แบบดั้งเดิมทางประวัติศาสตร์ผ่าน“ตำนาน” มีอีลีเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณเข้ามาทำหน้าที่เป็นองค์ประธานสำหรับการประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อในผิบรรพบุรุษร่วมกัน มีการกำหนดบทบาทของผู้เข้าร่วมกิจกรรม เพื่อสนอง

ความต้องการของระบบสังคม และเราเรียกสิ่งนี้ว่า “หน้าที่” มีการประกอบพิธีกรรม ณ สำนักฤๅษี ซึ่งเป็นศูนย์ร่วมทางสังคม เมื่อพิจารณาหน้าที่พื้นฐาน 4 ประการ หรือ LIGA ประกอบด้วย การปรับตัว (Adaptation) การบรรลุเป้าหมาย (Goal Attainment) การบูรณาการ (Integration) และการรักษาแบบแผน (Latency หรือ Pattern Maintenance) ได้มีการอธิบายถึงสายสัมพันธ์ของคนกะเหรี่ยงได้อย่างเป็นระบบ ตลอดจนรวมถึงการทำหน้าที่รักษาความสมดุลทางด้านจิตใจ และสร้างเชื่อมั่นในเรื่องของความอุดมสมบูรณ์ในปัจจุบัน 4

6. อภิปรายผล

ประวัติศาสตร์เกี่ยวกับพิธีบูชาเจดีย์ชุมชนกะเหรี่ยง (โปว์และสะกอว์) ลัทธิฤๅษี นิยายตะลึง กู๋ ผ่าน “ตำนาน” จะเกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา กล่าวคือ “ย่อแฮ นำพระเกศา 8 เส้นของพระพุทธเจ้าเดินทางไป... เมื่อไปถึงสถานที่แห่งหนึ่ง ย่อแฮตกลงใจว่าจะสร้างเจดีย์” และเกี่ยวข้องกับความเชื่อในอำนาจเหนือธรรมชาติ “คำอธิษฐานถามฟ้าและดินว่า เห็นด้วยหรือไม่ ก็ได้รับคำตอบว่าเห็นด้วย และมีเทวดาลงมาช่วยสร้างเจดีย์จนเสร็จ” แสดงถึงการยอมรับอิทธิฤทธิ์ในอำนาจที่ไม่ได้เกิดจากการกระทำของมนุษย์สอดคล้องกับ (จุฬาพรธรร จามจุรี ผดุงชีวิต, 2551 : 101) มองว่าบางวัฒนธรรม เชื่อว่าตนอยู่ภายใต้อำนาจของธรรมชาติ วัฒนธรรมที่ดำรงไว้ซึ่งค่านิยมนี้เชื่อว่า พลังที่มีอำนาจมากที่สุดของชีวิตมนุษย์นั้นอยู่นอกเหนือการควบคุมของมนุษย์ ไม่ว่าพลังนั้นๆ จะหมายถึง พระเจ้า ชะตาชีวิต หรือความมหัศจรรย์ มนุษย์ไม่สามารถเอาชนะพลังได้ และมักจะจบลงด้วยการยอมรับไปในที่สุด

ลักษณะของเจดีย์ แบ่งออกได้ 3 รูปแบบ คือ 1) เจดีย์ทราย “โคะแห่ม” สร้างเมื่อเกิดเหตุการณ์ มีคนตาย สัตว์ตาย หรือเกิดสิ่งไม่ดี เช่น มีผู้คนเจ็บไข้ได้ป่วยตลอดอย่างต่อเนื่อง และหรือมีโรคระบาด อธิสจะใช้สถานการณ์เป็นข้อคิดว่าจะสร้างเป็นเจดีย์ทราย 2) เจดีย์ดิน “โคะเหอะโคะ” ชาวกะเหรี่ยงเชื่อกันว่าทุกสิ่งทุกอย่างอยู่ในผืนแผ่นดินนี้ เปรียบเสมือนพ่อและแม่เป็นผู้สร้างขึ้น เราสร้างเจดีย์ดินให้กับคนทั้งโลก และ 3) เจดีย์ข้าว “โคะบี” สร้างในสภาวะการณ์ที่เกิดจากผลผลิตได้น้อย ไม่เพียงพอต่อการบริโภคตลอดปี สอดคล้องกับ (ศิริพร ณ ถลาง, 2557: 366, 377-378) กล่าวว่า การประกอบพิธีกรรมเป็นกลไกทางวัฒนธรรมในการ “รวมพลัง” สมาชิกในสังคมโดยเฉพาะในสังคมดั้งเดิมหรือสังคมประเพณี และจะต้องเกี่ยวข้องกับผู้มีอำนาจเหนือธรรมชาติจึงเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมที่ใช้ในการสร้างขวัญ กำลังใจและเอกภาพให้สังคม และ (ศิริพร ณ ถลาง, 2557: 365) กล่าวต่อว่า พิธีกรรมมักมีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ “ตำนาน” อาจกล่าวได้ว่า สมาชิกในสังคมใช้เรื่องเล่าประเภทตำนานในการอธิบายเหตุผลและที่มาในการประกอบพิธีกรรม ตำนานจึงเป็นส่วนที่เป็นนามธรรม และพิธีกรรมเป็นส่วนที่เป็นรูปธรรม

โครงสร้างของ“ระบบสังคม”และการทำหน้าที่พื้นฐาน (LIGA) พบว่า ชุดความรู้ที่เกิดจาก “ตำนาน” คือ กลไกสำคัญที่จะทำให้ชุมชนกะเหรี่ยงต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับแนวคิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมอย่างเป็นพลวัต และการนำศีล 5 มาเป็นวิถีปฏิบัติในชีวิตประจำวันในประเด็นของ การขัดเกลาพฤติกรรมสมาชิกให้ปฏิบัติไปในทิศทางเดียวกันนั้นคือ การบรรจุเป้าหมาย มีการความเชื่อในวิถีพุทธ (พุทธศาสนา) และวิถีอำนาจเหนือธรรมชาติ (เทวดา) มาบูรณาการอย่างลงตัว และสุดท้ายคือ การรักษาแบบแผนที่ปรากฏออกมาในรูปของการการผลิตซ้ำทางวัฒนธรรม สอดคล้องกับจุฑาพรรธ (จามจุรี ผดุงชีวิต, (2551: 60) กล่าวว่าหน้าที่ของ“ตำนาน” จะใช้สร้างอัตลักษณ์ชาติพันธุ์และในการอธิบายว่า“เราคือใคร บรรพบุรุษของเราเป็นใคร” และใช้ในการอธิบายสถานภาพของคนกลุ่มต่างๆ ในสังคมที่สูงต่ำ ไม่เท่ากันเพราะเหตุใด รวมไปถึงบทบาทในฐานะที่เป็น“บทบัญญัติ”แนวทางในการทำมาหากันประกอบอาชีพต่างๆ ของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ที่แตกต่างกัน

มนุษย์จำเป็นต้องมีการเรียนรู้ผ่านการรับรู้ จึงจะมีรูปแบบการรับรู้ มนุษย์ทุกคนเกิดมาบนโลกโดยปราศจากความหมาย และวัฒนธรรมเป็นตัวทำให้เกิดความหมาย โดยส่งผ่านมาทางประสบการณ์ของมนุษย์เราเป็นส่วนใหญ่ การรับรู้ คือ การตัดสินใจวัฒนธรรม มนุษย์เลือกที่จะเรียนรู้และพัฒนาทัศนคติ มโนคติ หรือมุมมองต่อโลกใบนี้ในหลากหลายทางขึ้นอยู่กับภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ของมนุษย์

7. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยควรให้ความสำคัญในประเด็นความผูกพันที่มีลักษณะพื้นฐานดั้งเดิมทางสายเลือด (The Tie of Blood) สอดคล้องกับการทำวิจัย เรื่อง ศึกษาาระบบคุณค่าทางวัฒนธรรมต่อการจัดความสัมพันธ์เชิงพื้นที่ในวิถีวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง พื้นฐานพื้นที่ 5 อำเภอชายแดนจังหวัดตาก

2. กะเหรี่ยงในพื้นที่จังหวัดตากมีหลายกลุ่มชาติพันธุ์ และมีชุดความรู้แบบดั้งเดิมแบบพหุวัฒนธรรม สอดคล้องกับการทำวิจัย เรื่อง การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ผ่าน “ตำนาน” ตามปทัสนะแบบมีส่วนร่วม

บรรณานุกรม

- กองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 34, กองบังคับการตำรวจตระเวนชายแดนภาค 3. รายงานการศึกษาเฉพาะกรณี เรื่อง อีลิกกับบ้านเลตองคุ. ตาก : มปป. 2557.
- เกรียงไกร เกิดศิริ. ชุมชนกับภูมิทัศน์วัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร : อูษาคเนย์. 2550.
- จุฑาพรรธ (จามจุรี) ผดุงชีวิต. วัฒนธรรม การสื่อสารและอัตลักษณ์. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2550.
- คณาจารย์ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. สังคมและวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2547.
- นราวัลย์ พูลพิพัฒน์ และรังสรรค์ จันต๊ะ. การวิเคราะห์พิธีกรรมพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ในชุมชนสบเปิง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาษาไทย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่. 2558.
- พระธรรมปิฎกและคณะ. วิถีชุมชน : สุ จิ ปุ ลิ 5. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. 2552.
- ภาณุเดช เกิดมะลิ. (บรรณาธิการ). วิถีแจ่มจอมป่า รักษาผืนป่าตะวันตก. กรุงเทพมหานคร : บริษัท ที่คิ้ว พี จำกัด. 2552.
- เมตตาตา (กฤตวิทย์) วิวัฒนานุกุล. การสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2559.
- ยศ สันตสมบัติ และคณะผู้วิจัย. อำนาจ พื้นที่ และอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ การเมืองวัฒนธรรมของรัฐชาติในสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร. (องค์การมหาชน). 2550.
- ศิริพร ณ ถลาง. ทัศนคติชนวิทยา : วิชาวิทยาในการวิเคราะห์ ตำนาน-นิทานพื้นบ้าน. พิมพ์ครั้งที่ 3, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2557.
- _____. (บรรณาธิการ). มองคติชน เห็นตัวตนชาติพันธุ์. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร, (องค์การมหาชน). 2559.
- ศิริรัตน์ แอดสกุล. ความรู้เบื้องต้นทางสังคมวิทยา. พิมพ์ครั้งที่ 4, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2559.
- สุขเกษม ขุนทอง. รูปแบบการพัฒนาชุมชนบนฐานนิเวศวัฒนธรรมชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนกะเหรี่ยง (ปกากะญอ) อำเภอพบพระ จังหวัดตาก. กำแพงเพชร : มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร. 2557.

สุภางค์ จันทวานิช. **ทฤษฎีสังคมวิทยา**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่ง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2552.

สุวิธาน พัฒนาไพรวัลย์ และคณะ. **องค์ความรู้ในการบริหารจัดการชุมชนผ่านโครงสร้างทางสังคม
ตามวัฒนธรรมชุมชน อำเภ่อุ่มผาง กรณีศึกษา :บ้านมอทะ บ้านหม่องกะวะ ตำบลแม่จัน
อำเภ่อุ่มผาง จังหวัดตาก**. เชียงใหม่ : โรงพิมพ์แม็กซ์พริ้นติ้ง. 2558.

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดตาก กระทรวงวัฒนธรรม. **วิถีวัฒนธรรมชนเผ่าปกาเกอะญอ จังหวัดตาก**.
2556, มปป.

บทบาทของนักศึกษากับการพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองในศตวรรษที่ 21

: กรณีศึกษานักศึกษาสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

The Students' Roles and the Development of civic politics in the 20st century: A Case Study of Public Administration Undergraduates in the Faculty of Humanities and Social Sciences, Surindara Rajabhat University

จิรายุ ทรัพย์สิน* วันชัย สุขตาม†
สุรศักดิ์ ชะมารัมย์‡ อรวรรณ วันฤกษ์§

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาระดับบทบาทการพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษาสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ 2) เพื่อเปรียบเทียบบทบาทการพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองในศตวรรษที่ 21 จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ3) เพื่อเสนอแนวทางต่อการเสริมสร้างบทบาทการพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองในศตวรรษที่ 21 โดยมีกลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาภาคปกติทุกชั้นปีสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ จำนวน 240 ราย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ การแจกแจงค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว รวมตลอดทั้งใช้การวิเคราะห์เนื้อหาในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผลการวิจัยพบว่า 1) บทบาทการพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษาสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 2) ผลการเปรียบเทียบบทบาทการพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองในศตวรรษที่ 21 จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ด้านเพศ รายได้เฉลี่ยของครอบครัว/เดือน และสถานะภาพผู้ปกครองไม่มีความแตกต่างกัน ส่วนด้านอายุ ด้านอาชีพของครอบครัวและ

* อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

† อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

‡ อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

§ นักศึกษาสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

ด้านชั้นปีที่ศึกษามีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ3) ข้อเสนอแนะ
แนวทางต่อการเสริมสร้างบทบาทการพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ ควรพัฒนา
นักศึกษาให้มีความสามัคคีและเสียสละเพื่อส่วนรวม พัฒนตนเองและเป็นพลเมืองดีต่อสังคม และ
ควรพัฒนาให้สามารถทำงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริต

คำสำคัญ: บทบาท, การพัฒนา, การเมืองภาคพลเมือง, ศตวรรษที่ 20

Abstract

The purposes of this research were; 1) to study the level of the role in the development of civic politics in the 21st century of Public Administration Undergraduates in the Faculty of Humanities and Social Sciences, Surindara Rajabhat University, 2) to compare the role in the development of civic politics in the 20st century as classified by personal factors, and 3) to recommend for strengthening the role in the development of civic politics in the 21st century. The sample were used in this research was 240 Public Administration undergraduates in the faculty of humanities and social sciences, Surindara Rajabhat University. The research instrument was a questionnaire. Statistical tools employed were frequency, percentage, mean, standard deviation, independent-samples t-test, One-Way ANOVA, and content analysis to analyze qualitative data.

The results of research were as follows; 1) the role in the development of civic politics in the 21st century of Public Administration Undergraduates in the Faculty of Humanities and Social Sciences, Surindara Rajabhat University was at a high level in overall, 2) the comparison of the role in the development of civic politics in the 21st classified by sex, family incomes/month, and parental status were not difference, but age, family occupation, and year of study were significantly difference at the 0.05 level, and 3) the recommendations for strengthening the role in the development of civic politics in the 21st century were; the university should develop students for harmony and self-sacrifice for the community, self-development and good citizenship, and develop to work with honesty.

Keywords : Role, Development, Civic Politics, The 21st Century

1. บทนำ

การพัฒนาการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยภายใต้โลกในศตวรรษที่ 21 จำเป็นต้องพัฒนาโครงสร้างทางการเมืองการปกครองให้เป็นประชาธิปไตย พัฒนาให้สังคมปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตย และจะต้องกำหนดโครงสร้างทางการเมือง การปกครองให้เป็นไปตามปรัชญาและหลักการ ประชาธิปไตยอย่างครบถ้วน รวมทั้งต้องเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ทั้งนี้วัฒนธรรมทางการเมือง หมายถึง แบบแผน ทักษะและพฤติกรรมของบุคคลที่มีต่อระบบการเมืองและองค์การการเมือง ซึ่งเป็นผลมาจากกระบวนการหล่อหลอม ความรู้ความเข้าใจทางการเมืองที่ถ่ายทอดสืบเนื่องกันมาทั้งทางตรงและทางอ้อม(สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2557: 7) เพื่อให้ประชาชนมีความสำนึกในความเป็นพลเมืองตื่นรู้ (Active Citizen) ซึ่งสังคมที่ประชาชนมีความสำนึกในความเป็นพลเมือง (Citizen) สูง ลูกขึ้นมาร่วมกันทำเพื่อส่วนรวม เป็นสังคมที่มีสมรรถนะสูง มีความเป็นธรรม จึงเป็นสังคมที่เจริญทั้งทางเศรษฐกิจ การเมืองและศีลธรรม เป็นสังคมที่มีจริยประชาธิปไตย หรือประชาธิปไตยที่แท้จริง ลำพังการเลือกตั้งเท่านั้น ยังไม่ได้บอกความเป็นประชาธิปไตย เพราะในระบอบเผด็จการก็มีการเลือกตั้งได้ และการเลือกตั้งที่เข้าไปใช้อำนาจรัฐรวมศูนย์ก็เป็นระบอบเผด็จการ หาใช่ประชาธิปไตยไม่ ซึ่งประชาธิปไตยที่แท้คือการเป็นประชาสังคมหรือสังคมเข้มแข็ง (ประเวศ วะสี, 2550:5)

ในปัจจุบันพบว่าปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วมของประชาชนคือประชาชนยังไม่สามารถเข้าไปมีส่วนร่วมได้อย่างเต็มที่ตามเจตนารมณ์ของการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอย่างแท้จริง แต่อย่างไรก็ตามมีการศึกษาจำนวนมากแสดงให้เห็นว่าการศึกษาทางพลเมืองสามารถทำให้การมีส่วนร่วมทางพลเมืองสูงขึ้น ในการศึกษาอันสำคัญของ Youniss และ Yates (1997) เกี่ยวกับการศึกษาของพลเมืองที่พบว่า แม้ในหมู่เด็กด้อยโอกาสในเขตเมืองชั้นในโรงเรียนสำหรับคนยากจน พวกเขาพบว่าการมีส่วนร่วมของประชาสังคมในนั้นสามารถเพิ่มความเข้าใจในการเป็นพลเมืองของพวกเขา เสริมสร้างเอกลักษณ์ความเป็นพลเมืองและนำไปสู่ความตระหนักที่ดีขึ้นและมุ่งมั่นที่จะมีส่วนร่วมทางพลเมือง ซึ่งการศึกษาจำนวนมากเหล่านี้ได้เสนอว่าการศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองและกระบวนการบริการสาธารณะได้ทำให้ระดับการมีส่วนร่วมกิจกรรมของพลเมืองสูงขึ้นในภายหลัง (Michael Volpe, 2555:68-80) ดังนั้น การเสริมสร้างการพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองผ่านกระบวนการเรียนรู้ทางสังคมจึงเป็นเรื่องที่สถาบันการศึกษาจะต้องมุ่งเน้นให้ความสำคัญต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย โดยการปลูกฝังพฤติกรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ให้นักศึกษา เพื่อให้สามารถแสดงบทบาทของตนเองต่อการพัฒนาการเมือง

ภาคพลเมืองอย่างถูกต้องและเหมาะสม อันจะทำให้มีความสำนึกในความเป็นพลเมืองตื่นรู้อย่างแท้จริง

ด้วยเหตุผลดังกล่าว คณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาบทบาทการพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ โดยเลือกศึกษานักศึกษาสาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์เป็นกรณีศึกษา ทั้งนี้ มีข้อสงสัยในแง่ที่ว่าบทบาทการพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษาระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์อยู่ในระดับใด บทบาทการพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษาระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์เมื่อจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลแล้วมีความแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร และจะมีข้อเสนอแนะแนวทางต่อการเสริมสร้างบทบาทการพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์เป็นอย่างไร ซึ่งผลการศึกษาจะเป็นประโยชน์ต่อผู้มีส่วนที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปปรับใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองของนักศึกษาให้มีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้นต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาระดับบทบาทการพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษสาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

2.2 เพื่อเปรียบเทียบบทบาทการพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษสาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

2.3 เพื่อเสนอแนะแนวทางต่อการเสริมสร้างบทบาทการพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษสาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ นักศึกษาภาคปกติทุกชั้นปี (ปี 1-4) สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ โดยมีจำนวนนักศึกษาทั้งสิ้น 599 คน (สำนักงานส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ ข้อมูล ณ วันที่ 6 ธันวาคม 2559) กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 240 ราย ซึ่งได้มาจากการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ ทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane) ที่ระดับค่าความเชื่อมั่น 95%

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม (Questionnaires) สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ตอนดังนี้คือ

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม คือ คุณลักษณะส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ชั้นปีที่ศึกษา อาชีพของครอบครัว รายได้เฉลี่ยของครอบครัว/เดือน และสถานะภาพผู้ปกครอง ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบสอบถามประเภทแบบเลือกตอบ (Check list)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับบทบาทต่อการพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษาสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ 7 ด้านประกอบด้วย 1) ด้านศึกษารับทฤษฎี 2) ด้านการสร้างเป้าหมายที่ชัดเจน 3) ด้านการสร้างทีมงาน 4) ด้านการสร้างเกณฑ์หรือตัวชี้วัด 5) ด้านการสร้างความกระตือรือร้น 6) ด้านการติดตามประเมินผล และ 7) ด้านการสร้างจิตสำนึกในความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

- 5 หมายถึง ระดับความคิดเห็นมากที่สุด
- 4 หมายถึง ระดับความคิดเห็นมาก
- 3 หมายถึง ระดับความคิดเห็นปานกลาง
- 2 หมายถึง ระดับความคิดเห็นน้อย
- 1 หมายถึง ระดับความคิดเห็นน้อยที่สุด

การแปลความหมายของค่าเฉลี่ยโดยยึดเกณฑ์ ดังต่อไปนี้ (ประกอบ กรรณสูตร. 2542:

118)

- ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 4.50 – 5.00 หมายความว่า ระดับการปฏิบัติการมากที่สุด
- ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.50 – 4.49 หมายความว่า ระดับการปฏิบัติการมาก
- ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 2.50 – 3.49 หมายความว่า ระดับการปฏิบัติการปานกลาง
- ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 1.50 – 2.49 หมายความว่า ระดับการปฏิบัติการน้อย
- ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 0.00 – 1.49 หมายความว่า ระดับการปฏิบัติการน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
ประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ ซึ่งเป็นคำถามแบบปลายเปิด (Open-Ended
Question)

ขั้นตอนการสร้างและตรวจหาคุณภาพเครื่องมือ คณะผู้วิจัยได้สร้างและตรวจหาคุณภาพ
เครื่องมือ ดังนี้

1. ศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทต่อการพัฒนาการเมือง
ภาคพลเมืองในศตวรรษที่ 21 นักศึกษาสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และ
สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ โดยพิจารณาตามหลักระเบียบและวัตถุประสงค์ของการ
วิจัยหลัก เพื่อเป็นกรอบประเด็นคำถาม

2. นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาเขียนเป็นข้อกระทงความ (Item) ของแบบสอบถามตาม
องค์ประกอบต่าง ๆ ของบทบาทต่อการพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษา
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

3. จัดทำร่างแบบสอบถามตามกรอบแนวคิดที่กำหนด โดยพิจารณาถึงเนื้อหารายละเอียด
ให้ครอบคลุมถึงวัตถุประสงค์และสอดคล้องกับตัวแปรที่ต้องการศึกษา และนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ
พิจารณาตรวจสอบความตรงของเนื้อหาและความถูกต้องเหมาะสมของภาษาที่ใช้

4. นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปทดลองใช้
(Try Out) กับประชากรที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างเป้าหมาย จำนวน 30 ชุด

5. นำแบบสอบถามที่ทดลองใช้มาคำนวณค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้วิธีการหา
สัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) โดยการใช้สูตรของครอนบาค (Cronbach, 1970: 160) จาก
การคำนวณได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.916

6. นำผลจากการทดลองใช้มาปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามให้มีความสมบูรณ์ และนำเสนอ
อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบเป็นครั้งสุดท้าย ก่อนจัดพิมพ์เป็นแบบสอบถามฉบับจริงเพื่อนำไปใช้เก็บ
รวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างของการวิจัยต่อไป

3.3 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามตามขั้นตอน ดังนี้

3.1 จัดทำหนังสือขออนุญาตเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

3.2 จัดเตรียมความพร้อมของแบบสอบถามให้มีจำนวนเพียงพอกับจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่จะทำการเก็บรวบรวมข้อมูล จากนั้นนำแบบสอบถามพร้อมหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลไปเสนอต่อผู้เกี่ยวข้อง

3.3 นำแบบสอบถามไปทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง โดยลงพื้นที่ภาคสนามไปเก็บแบบสอบถามด้วยตนเอง พร้อมทั้งทบทวนวิจัย

3.4 รวบรวมแบบสอบถามและนำมาตรวจสอบความถูกต้องความสมบูรณ์เพื่อกำหนดรหัสและนำไปวิเคราะห์ประมวลผลผ่านโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป กรณีที่ยังไม่สมบูรณ์จะดำเนินการเก็บรวบรวมใหม่อีกครั้ง

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลในงานวิจัย คณะผู้วิจัยได้เลือกใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ และนำเสนอข้อมูลและใช้ค่าสถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้คือ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) สถิติการทดสอบค่าที (Independent Sample t-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way Anova) รวมทั้งใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

4. ผลการวิจัย

4.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 150 คน คิดเป็นร้อยละ 62.50 มีอายุระหว่าง 20 ปี จำนวน 75 คน คิดเป็นร้อยละ 30.30 ส่วนใหญ่กำลังศึกษาอยู่ชั้นปีที่ 3 จำนวน 77 คน คิดเป็นร้อยละ 32.00 มีอาชีพครอบครัวเกษตรกร จำนวน 104 คน คิดเป็นร้อยละ 47.5 มีรายได้ครอบครัว 10,000-15,000 บาท จำนวน 96 คน คิดเป็นร้อยละ 40.00 และส่วนใหญ่มีสถานภาพผู้ปกครองอยู่ด้วยกัน จำนวน 200 คน คิดเป็นร้อยละ 87.50

4.2 บทบาทต่อการพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองในศตวรรษที่ 20 ของนักศึกษาสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ พบว่า โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.04$, S.D. = 0.54) เมื่อพิจารณาเป็นด้าน พบว่า บทบาทของนักศึกษาต่อการพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองในศตวรรษที่ 20 ที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ด้านการสร้างความกระตือรือร้น มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.08$, S.D. = 0.66) รองลงมาคือ ด้านศึกษาบริบทชุมชน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.06$, S.D. = 0.70) ด้านการสร้างเกณฑ์หรือตัวชี้วัด มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.04$, S.D. = 0.66) ด้านการสร้างทีมงาน มีค่าเฉลี่ยระดับมาก ($\bar{X} = 4.03$, S.D. = 0.65) ด้านการติดตามประเมินผล มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.03$, S.D. =

0.60) ด้านการสร้างจิตสำนึกในความรับผิดชอบต่อส่วนรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.03$, S.D. = 0.60) และสุดท้ายคือ ด้านการสร้างเป้าหมายที่ชัดเจน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.00$, S.D. = 0.66) ทั้งนี้ สามารถแยกพิจารณาออกเป็นรายด้านดังนี้

4.2.1 ด้านศึกษาบริบทชุมชน โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.06$, S.D. = 0.70) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ มีผู้นำหรือแกนนำชุมชนที่เข้มแข็ง มีวิสัยทัศน์ และมีจิตอาสา สามารถพัฒนาท้องถิ่นได้ ($\bar{X} = 4.06$, S.D. = 0.80) รองลงมาคือ มีภูมิปัญญาที่เป็นองค์ความรู้ สามารถนำมาปรับใช้ในการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนได้ ($\bar{X} = 4.07$, S.D. = 0.75) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ มีทุนสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกโดยเฉพาะหน่วยงานภาครัฐ ($\bar{X} = 3.95$, S.D. = 0.86)

4.2.2 ด้านการสร้างเป้าหมายที่ชัดเจน โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.00$, S.D. = 0.66) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ นักศึกษาสามารถเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง และกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนได้ ($\bar{X} = 4.08$, S.D. = 0.78) รองลงมาคือ นักศึกษาสำรวจความต้องการ และแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นภายในชุมชนได้ ($\bar{X} = 3.98$, S.D. = 0.74) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ นักศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมกับคนในชุมชนในการวางแผนเพื่อแก้ไขข้อปัญหาาร่วมกัน ($\bar{X} = 3.93$, S.D. = 0.80)

4.2.3 ด้านการสร้างทีมงาน โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.03$, S.D. = 0.65) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ นักศึกษามีการวางแผนและแก้ไขข้อปัญหาาร่วมกัน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ($\bar{X} = 4.07$, S.D. = 0.73) รองลงมาคือ นักศึกษามีความเข้มแข็ง สร้างการมีส่วนร่วมให้กับคนในชุมชนได้เกิดความสามัคคีกันในทุกคณะ ($\bar{X} = 4.00$, S.D. = 0.78) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ นักศึกษาสามารถทำงานได้อย่างเป็นระบบและช่วยเหลือซึ่งกันและกันได้ดียิ่งขึ้น ($\bar{X} = 4.00$, S.D. = 0.74)

4.2.4 ด้านการสร้างกฎเกณฑ์หรือตัวชี้วัด โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.04$, S.D. = 0.662) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ นักศึกษาสร้างกฎเกณฑ์เพื่อเป็นตัวชี้วัดให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ ($\bar{X} = 4.06$, S.D. = 0.75) รองลงมาคือ นักศึกษาสร้างกฎเกณฑ์และกฎกติกาทางการเมืองเป็นข้อตกลงในการทำงานร่วมกัน ($\bar{X} = 4.04$, S.D. = 0.80) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ นักศึกษาสามารถวางเป้าหมายในการทำงานร่วมกันอย่างมีทิศทางที่ชัดเจน ($\bar{X} = 4.02$, S.D. = 0.77)

4.2.5 ด้านการสร้างความกระตือรือร้น โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.08$, S.D. = 0.74) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ นักศึกษามีความขยัน รู้จักหน้าที่ และทำทุกๆ อย่างด้วยความตั้งใจจริง ($\bar{X} = 4.09$, S.D. = 0.74) รองลงมา คือ นักศึกษามีความ

กระตือรือร้น และมีความรับผิดชอบในหน้าที่สามารถทำงานให้สำเร็จได้ ($\bar{X}=4.04$, S.D. =0.77) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ นักศึกษามีจิตสำนึกให้เป็นคนที่มีความกระตือรือร้นอยู่ตลอดเวลา ($\bar{X}=4.00$, S.D. = 0.83)

4.2.6 ด้านการติดตามและประเมินผล โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.03$, S.D. =0.75) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ นักศึกษาติดตามและประเมินผลจากการทำงาน เพื่อเป็นการสะท้อนผลการทำงานให้ดีขึ้น ($\bar{X}=4.09$, S.D.=0.66) รองลงมาคือนักศึกษาสามารถนำผลการประเมินไปปรับปรุงและสรุปผลจากการทำงานได้ ($\bar{X}=4.03$, S.D. = 0.75) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ นักศึกษาสามารถดำเนินงาน ตามวัตถุประสงค์ และวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้นได้ ($\bar{X}=3.98$, S.D. = 0.72)

4.2.7 ด้านการสร้างจิตสำนึกในความรับผิดชอบต่อส่วนรวม โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.03$, S.D. =0.60) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ นักศึกษามีจิตสำนึก มีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม เป็นการสร้างคุณธรรมจริยธรรม ($\bar{X}=4.03$, S.D.= 0.74) รองลงมาคือ นักศึกษามีความรับผิดชอบต่อตนเอง เพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบและเกิดความเสียหายต่อส่วนรวม ($\bar{X}=4.03$, S.D. =0.72) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ นักศึกษารักษาผลประโยชน์ของตนเองและส่วนรวมเป็นสำคัญ ($\bar{X}=4.00$, S.D. =0.72)

4.3 ผลการเปรียบเทียบบทบาทการพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษาสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า บทบาทการพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษาสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศ รายได้เฉลี่ยของครอบครัว/เดือน และสถานะภาพผู้ปกครองไม่มีความแตกต่างกัน ส่วนด้านอายุ ด้านอาชีพของครอบครัวและด้านชั้นปีที่ศึกษา มีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4.4 ข้อเสนอแนะแนวทางต่อการเสริมสร้างบทบาทการพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษาสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ ได้แก่ ควรพัฒนานักศึกษาให้มีความสามัคคีและเสียสละเพื่อส่วนรวม พัฒนาตนเองและเป็นพลเมืองดีต่อสังคม พัฒนาเพื่อเพิ่มศักยภาพตาม Thailand 4.0 การศึกษาควรมีทางเลือกหลายมุมมอง และควรพัฒนาให้สามารถทำงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริต

5. อภิปรายผล

จากผลการดำเนินการวิจัยในเรื่องดังกล่าวมีประเด็นสำคัญที่ควรนำมาอภิปรายผลไว้ในที่นี้ ดังนี้

5.1 ด้านศึกษาบริบทชุมชน บทบาทต่อการพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ด้านศึกษาบริบทชุมชนโดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ มีผู้นำหรือแกนนำชุมชนที่เข้มแข็ง มีวิสัยทัศน์ และมีจิตอาสา สามารถพัฒนาท้องถิ่นได้ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า การมีแกนนำชุมชนที่มีความรู้มีความสามารถในการพัฒนาท้องถิ่นทำให้บ้านเมืองโปร่งใส ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (วสันต์ ลิมรัตนกัทรกุล, 2558: 126) ที่พบว่า ผู้นำชุมชนที่มีบทบาทในการเริ่มจุดประกายในการเริ่มคิดที่จะปรับปรุงพัฒนาและแก้ไขปัญหาที่ปรากฏขึ้นในชุมชน มีวิสัยทัศน์และจิตสำนึกรักในพื้นที่ของตนเอง ได้นำความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ทำงาน ความเป็นผู้นำที่ได้รับความเคารพนับถือจากกลุ่มคน แวดล้อม และความเป็นผู้มีอัธยาศัยในการประสานงานทำงานร่วมกับผู้อื่นมาใช้ในการสร้างกลุ่มชักชวนผู้ที่มีแนวคิดเป็นไปในทิศทางเดียวกันเข้าร่วมอุดมการณ์ในการทำงานร่วมกัน และนอกจากนี้ (ถวิลวดิ บุรีกุล และคณะ, 2554) ได้ทำการวิจัยความเป็นพลเมืองในประเทศไทยพบว่า การจะเสริมสร้างความเป็นพลเมืองของประชาชนชาวไทยให้มากขึ้นนั้นจะต้องขึ้นอยู่กับ บริบทของพื้นที่ และลักษณะของประชากรในพื้นที่ด้วย เพื่อที่จะทำให้การพัฒนาความเป็นพลเมืองมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

5.2 ด้านการสร้างเป้าหมายที่ชัดเจน บทบาทต่อการพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ ด้านการสร้างเป้าหมายที่ชัดเจนโดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ นักศึกษาสามารถเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง และกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนได้ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า การเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองทำให้นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจในการออกเสียงและกล้าแสดงความคิดเห็นมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องตามที่ (นิภาพรณ เจนสันติกุล, 2556: 53) กล่าวว่า การตระหนัก (awareness) ในเรื่องของการเป็นเจ้าของอำนาจสูงสุด เช่น การให้การศึกษา การกำหนดกฎเกณฑ์มาตรฐานทางสังคมผ่านกระบวนการปฏิสังสรรค์ทางสังคม (Social Practice) ด้วยการเริ่มต้นตั้งแต่เด็กในการฝึกระเบียบวินัย ปลูกฝังอุดมการณ์ความเป็นประชาธิปไตยให้กับประชาชนทุกระดับได้เรียนรู้และตระหนักถึงสิทธิหน้าที่ของตนเอง

5.3 ด้านการสร้างทีมงาน บทบาทต่อการพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ ด้านการสร้างทีมงาน โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ นักศึกษามีการวางแผนและแก้ไขข้อปัญหา

ร่วมกัน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งแสดงให้เห็นว่า นักศึกษาสามารถวางแผนและแก้ไขปัญหาช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทำให้งานประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (วรรณัฐ ถ้าทองถวิล, 2550) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของนักศึกษาต่อการจัดกิจกรรมนักศึกษาของวิทยาลัยราชพฤกษ์ พบว่า การเข้าร่วมกิจกรรมของนักศึกษามีหลายลักษณะ เช่น การเข้าร่วมกิจกรรมร่วมบริจาคเงินร่วมเตรียมงานและวางแผนจัดกิจกรรมนักศึกษาส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมกิจกรรมนักศึกษาของวิทยาลัยเพราะเห็นว่าเป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ได้เรียนรู้การอยู่ร่วมกันและได้ทำงานเป็นทีมมากที่สุด

5.4 ด้านการสร้างกฎเกณฑ์หรือตัวชี้วัด บทบาทต่อการพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ ด้านการสร้างกฎเกณฑ์หรือตัวชี้วัด โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ นักศึกษาสร้างกฎเกณฑ์ เพื่อเป็นตัวชี้วัดให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า นักศึกษาสามารถสร้างกฎกติกาข้อตกลงในการทำงานร่วมกัน ทำให้งานประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ ซึ่งสอดคล้องตามคุณสมบัติของความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยดังที่ (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2559: 33) กล่าวว่า พลเมืองต้องเคารพกติกาและยอมรับผลของการละเมิดกติกาหากมีปัญหาหรือมีความขัดแย้งเกิดขึ้นก็ต้องใช้วิถีทางประชาธิปไตยและใช้กติกาในการแก้ไข

5.5 ด้านการสร้างความกระตือรือร้น บทบาทต่อการพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ ด้านการสร้างความกระตือรือร้น โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ นักศึกษามีความขยันรู้จักหน้าที่ และทำทุกๆ อย่างด้วยความตั้งใจจริง ซึ่งแสดงให้เห็นว่า นักศึกษาทำงานด้วยความตั้งใจจริง และมีความรับผิดชอบในหน้าที่ มีจิตสำนึกในการเป็นผู้ที่มีความกระตือรือร้นอยู่ตลอดเวลา ซึ่งสอดคล้องตามแนวคิดของ (ศรีณยู หมั่นทรัพย์, 2550: 114-115) ที่ว่าการศึกษาที่มุ่งปลูกฝังให้ประชาชนของรัฐมีคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองที่เหมาะสม มีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้นต่อการปกครอง รู้จักสิทธิ หน้าที่และการปกป้องสิทธิของบุคคลและประโยชน์สาธารณะ มีความรู้ มีความสามารถในการตัดสินใจอย่างมีคุณภาพและอยู่บนข้อเท็จจริงและเหตุผลและรวมถึงการมีทักษะในการเป็นพลเมืองด้วย

5.6 ด้านการติดตามและประเมินผล บทบาทต่อการพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ ด้านการติดตามและประเมินผล โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ นักศึกษาติดตามและประเมินผลจากการทำงาน เพื่อเป็นการสะท้อนผลการทำงานให้ดีขึ้น ซึ่งแสดงให้เห็นว่า นักศึกษา

สามารถติดตามและประเมินผล นำผลการประเมินไปปรับปรุง และสรุปผลจากการทำงานตามวัตถุประสงค์ และวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้นได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ (อรรถัย กักผล, 2552: 18) ที่กล่าวว่า การร่วมกันติดตามประเมินผลตลอดเวลาที่ทำงานร่วมกัน ประชาชนจะต้องมีส่วนร่วมในการตรวจสอบถึงปัญหาอุปสรรค และร่วมกันในการหาทางแก้ไขปัญหาเพื่อให้งานหรือภารกิจดังกล่าวสามารถสำเร็จลุล่วงตามเป้าหมาย

5.7 ด้านการสร้างจิตสำนึกในความรับผิดชอบต่อส่วนรวม บทบาทต่อการพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ ด้านการสร้างจิตสำนึกในความรับผิดชอบต่อส่วนรวม โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ นักศึกษามีจิตสำนึก มีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม เป็นการสร้างคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งแสดงให้เห็นว่า นักศึกษามีจิตสำนึกและมีความรับผิดชอบต่อตนเองและส่วนรวม สามารถรักษาผลประโยชน์ของตนเองและส่วนรวมเป็นสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (ลัดดาวัลย์ ตันติวิทยาพิทักษ์, 2549) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่องขบวนการประชาสังคมกับการพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน พบว่า การทำงานของขบวนการประชาสังคมมีผลกระทบต่อการพัฒนาประชาธิปไตยและการเมืองในชุมชน และความเข้มแข็งของขบวนการประชาสังคมมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจการสาธารณะของชุมชน

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

6.1.1 มหาวิทยาลัยควรจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อกระตุ้นให้นักศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมกับคนภายในชุมชนในการวางแผนเพื่อแก้ไขปัญหาาร่วมกัน ทั้งนี้ โดยให้นักศึกษาวิเคราะห์ปัญหา เสนอวิธีการแก้ไข และลงมือปฏิบัติโดยใช้วิธีการที่ได้เรียนรู้มา

6.1.2 มหาวิทยาลัยควรจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ เพื่อให้นักศึกษาเรียนรู้ความรับผิดชอบต่อสังคมด้วยตนเองผ่านกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เพื่อให้มีความตระหนักถึงรักษาผลประโยชน์ของตนเองและส่วนรวมเป็นสำคัญ

6.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

6.2.1 งานวิจัยครั้งนี้มีข้อจำกัดอยู่ทั้งระยะเวลา และพื้นที่ทำการวิจัย เป็นเพียงการส่งตัวอย่างเฉพาะเจาะจงคือ เป็นการวิจัยเฉพาะนักศึกษารัฐประศาสนศาสตร์เท่านั้น ทำให้ผลหรือ

รูปแบบของการวิจัยอาจจะสะท้อนลักษณะของข้อเท็จจริงที่ยังไม่ครอบคลุมมากนัก ดังนั้น จึงควรขยายขอบเขตการศึกษาให้มีความครอบคลุมนักศึกษาคณะอื่นๆของมหาวิทยาลัยด้วย

6.2.2 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับความคาดหวังของนักศึกษาต่อบทบาทการพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

6.2.3 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อบทบาทการพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

บรรณานุกรม

ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ. รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์เรื่องความเป็นพลเมืองในประเทศไทย.

กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า. 2554.

นิภาพรรณ เจนสันติกุล. โครงสร้างทางสังคม บทบาทและนโยบายสาธารณะกับความเป็นพลเมือง.

วารสารศิลปศาสตร์, 5(0); 49-62. 2556.

ประเวศ วะสี. การเมืองภาคพลเมือง การพัฒนาการเมืองไปสู่ประชาธิปไตย. วารสารสถาบัน

พระปกเกล้า, 6(2); 0-9. 2550.

ลัดดาวัลย์ ตันติวิทยาพิทักษ์. ขบวนการประชาสังคมกับการพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน. ปริญญา

ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. 2549.

วรรณัฐ ถ้าทองถวิล. รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์เรื่องการมีส่วนร่วมของนักศึกษาต่อการจัด

กิจกรรมนักศึกษาของวิทยาลัยราชพฤกษ์. กรุงเทพมหานคร: วิทยาลัยราชพฤกษ์. 2550.

วสันต์ ลิ้มรัตนภัทรกุล. รูปแบบการประยุกต์ใช้ทุนทางสังคมเพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมทางการเมืองภาคพลเมือง. Veridian E-Journal, 8(2); 1119-1135. 2558.

ศรัณยุ หมั่นทรัพย์. การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง: ฐานรากของการเมืองภาคพลเมือง. วารสาร

สถาบันพระปกเกล้า, 6(2); 110-115. 2550.

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. การพัฒนาการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย.

กรุงเทพมหานคร: สำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2557.

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. การเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย.

กรุงเทพมหานคร: สำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2559.

อรทัย กักผล. คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชนสำหรับผู้บริหารท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร:

เจริญสนิทวงศ์การพิมพ์. 2552.

Michael Volpe. ความเป็นประชาชน พลเมือง และการมีส่วนร่วมของพลเมือง ในเอกสาร
ประกอบการประชุมวิชาการสถาบันพระปกเกล้า ครั้งที่ 13 ประจำปี 2554 เล่ม 2 ความ
เป็นพลเมืองกับอนาคตประชาธิปไตยไทย. กรุงเทพมหานคร: ส.เจริญการพิมพ์. 2555.

แรงงานคืนถิ่น : วิถีชีวิตและการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม
และวัฒนธรรมในเขตพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี

Resident Workers Return: Way of Life and Economic, Social and Cultural
Change in Ubonratchathani Province

นายทวี เทศมาศ*

ผู้ช่วยศาสตราจารย์.ดร.บุญเลิศ ราโชติ†

บทคัดย่อ

งานวิจัย เรื่อง แรงงานคืนถิ่น : “วิถีชีวิตและการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ในเขตพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี” มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตผู้ใช้แรงงานทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ในเขตพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี 2) เพื่อศึกษาแรงงานคืนถิ่นกรณีวิถีชีวิตและการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมในเขตพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี 3) เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะที่มีต่อวิถีชีวิตผู้ใช้แรงงานและการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของท้องถิ่น ในเขตพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี

ผลของการวิจัย พบว่า

1. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตผู้ใช้แรงงานทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมพบว่า ปัจจัยด้านสภาพของครอบครัวมีปัญหาความไม่เข้าใจกัน ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ มีปัญหาขาดรายได้ไม่พอจายรายจ่าย ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม มีปัญหาทำให้คนในท้องถิ่นเห็นแก่ตัวมากขึ้นและปัจจัยด้านชีวิตในชุมชน มีปัญหาก่อให้เกิดวัฒนธรรมใหม่ในชุมชน

2. การเปรียบเทียบแนวคิดของประชาชนที่มีต่อแรงงานคืนถิ่นในเขตพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี โดยรวมทั้ง 4 ด้านอยู่ในระดับมากที่สุด คือ สภาวะครอบครัว วิถีชีวิตในชุมชน และที่มีค่าน้อยที่สุด คือ สภาวะครอบครัวและความสัมพันธ์ทางสังคมโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ข้อที่มากที่สุด คือ ครอบครัวเข้มแข็งขึ้น และน้อยที่สุด คือ ปัญหาครอบครัวสภาวะเศรษฐกิจ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ข้อที่มากที่สุด คือ การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในท้องถิ่น และน้อยที่สุด คือ แย่งกันในการประกอบอาชีพ ความสัมพันธ์ทางสังคม โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ข้อที่มากที่สุด คือ ประชาชนในท้องถิ่นมีเวลาพบปะกันมากขึ้น และน้อยที่สุด คือ คนในท้องถิ่นขาดความสัมพันธ์กัน

* อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี

† อาจารย์พิเศษ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี

แบบพึ่งอาศัย วิถีชีวิตในชุมชน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ข้อที่มากที่สุด คือ มีการทำนุบำรุงศาสนา
สถานมากขึ้น และน้อยที่สุด คือ ก่อให้คนในชุมชนเกิดความสามัคคีกัน

3. แนวคิดของประชาชน ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อแรงงานคืนถิ่นสภาวะครอบครัว ปัญหา
ที่พบ คือ มีความไม่เข้าใจกันในครอบครัววิธีแก้ปัญหาคือหาทางเข้าใจกันข้อเสนอแนะชีวิตของ
ครอบครัวต้องมีความอดทนมีการผ่อนปรนในการอยู่ร่วมกันสภาวะทางเศรษฐกิจปัญหาที่พบคือ ขาด
รายได้ไม่พอกับรายจ่ายวิธีแก้ปัญหาคือหาแนวทางคิดเศรษฐกิจพอเพียงนำไปปรับใช้ข้อเสนอแนะการศึกษา
ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแล้วนำมาปรับใช้ความสัมพันธ์ทางสังคมปัญหาที่พบคือทำให้คนในท้องถิ่น
เห็นแก่ตัวมากขึ้น วิธีแก้ปัญหาคือหาเอาคุณธรรมการเสียสละสามัคคีมาปรับใช้ และข้อเสนอแนะควร
นำเอาคุณธรรมการเสียสละ สามัคคี มาปรับใช้ในการอยู่ร่วมกัน วิถีชีวิตในชุมชน ปัญหาที่พบคือ การ
ให้ความสำคัญ วัตถุนิยมมากกว่าขนบธรรมเนียมอันดีงาม วิธีแก้ปัญหาคือ ให้การศึกษาอบรมเกี่ยวกับ
คุณธรรม และ ข้อเสนอแนะการบ่มเพาะให้เห็นคุณค่าและเข้าใจในวัฒนธรรม

ABSTRACT

This research titled “Resident Workers Return: Way of Life and Economic, Social and Cultural Change in Ubonratchathani Province” includes 3 objectives: 1) To study factors influencing the economic, social and cultural way of life of laborers in Ubonratchathani province; 2) To comparatively study resident workers return in case of way of life and economic, social and cultural change in Ubonratchathani province; 3) To study the problems and recommendations towards way of life of laborers and local economic, social and cultural change in Ubonratchathani province.

The findings of this research are:

1. Factors influencing economic, social and cultural ways of life of returning resident workers return are as the following: in family condition, there are misunderstandings within family; in economic condition, the incomes of family do not cover the expenses; in social relations, the people in rural community turn to be more self-focused; and in way of life, it has created new falsified culture in community.

2. Comparison of people’s viewpoints towards resident workers return in Ubonratchathani province in 4 aspects: The highest average level is the way of life in community while the lowest one is the family condition and social relations. In

family condition, it is averagely at the highest level. The highest one is the stronger family while the lowest one is family problems. In economic condition, it is averagely at the highest. The highest one is the application of the principles of sufficiency economy to use in community while the lowest one is the high competition in income generation in community. In social relations, it is averagely at the highest. The highest one is that the people in community have more time to meet each other while the lowest one is the lack of interdependence relations among the people. In way of life in community, it is averagely at the highest. The highest one is the contribution in building religious infrastructures while the lowest one is the unity of the people in community.

3. Viewpoints of people responding questionnaire towards resident workers return: In family condition: The problem found is misunderstanding within family. Possible solution is to find the way for mutual understanding. Recommendation is that patience and compromise is needed in living together. In economic condition: The problem found is that the incomes do not cover the expenses. Possible solution is to apply the principle of sufficiency economy. Recommendation is to study and apply the principle of sufficiency economy. In social relations: The problem found is that the people in rural community turn to be more self-focused. Possible solution is to introduce and apply ethical dedication and unity. Recommendation is that ethics, dedication and unity should be introduced and applied in living together. In way of life in community aspect: The problem found is that the people focus on materialism rather than ethical values. Possible solution is to educate people on ethical values. Recommendation is to cultivate ethical values and understanding of culture.

Key words: Resistant workers Returner, way of lifes, Economic Social and Cultural change

1. บทนำ

วิถีชีวิตและการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและวัฒนธรรม อันมีผลเชื่อมโยงถึงชีวิตของปัจเจกชน ชุมชนและสังคมในเขตพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี โดยเฉพาะกลุ่มผู้ใช้แรงงานคีนถิ่น จะต้องปรับวิถีชีวิตให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง (บุญเลิศ ราโชติ, 2546:42) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (2555-2559) มีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างสังคมที่เป็นธรรมและเป็นสังคมสันติสุข

เพื่อเสริมสร้างสังคมที่เป็นธรรมและเป็นสังคมสันติสุข เพื่อพัฒนาคนไทยทุกกลุ่มวัยอย่างเป็นองค์รวมทั้งทางกาย ใจ สติปัญญา อารมณ์ คุณธรรม จริยธรรมและสถาบันทางสังคมมีบทบาทหลักในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจให้เติบโตอย่างมีเสถียรภาพ คุณภาพและยั่งยืน และเพื่อบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เพียงพอต่อการรักษาสมดุลของระบบนิเวศ และเป็นฐานที่มั่นคงของการพัฒนาประเทศ มีการวางแผนตามเป้าหมายของแผนที่ 11 เกี่ยวกับความอยู่เย็นเป็นสุขและความสงบสุขของสังคมไทยเพิ่มขึ้น ความเหลื่อมล้ำในสังคมลดลง สัดส่วนผู้อยู่ใต้เส้นความยากจนลดลง คนไทยมีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง มีสุขภาวะดีขึ้น มีคุณธรรม จริยธรรมและสถาบันทางสังคมมีความเข้มแข็งมากขึ้น เศรษฐกิจเติบโตในอัตราที่เหมาะสมตามศักยภาพของประเทศ ให้ความสำคัญกับการเพิ่มผลิต คุณภาพสิ่งแวดล้อมอยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน เพิ่มประสิทธิภาพการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก รวมทั้งเพิ่มพื้นที่ป่าไม้เพื่อรักษาสมดุลของระบบนิเวศ (คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (2555-2559), 2554 : 6) ภาณุเดช เพียรความสุข กล่าวว่า วิถีทางเศรษฐกิจเกิดการชะลอในช่วงปี 2538 -2539 ประสบปัญหาภาคส่งออกและภาวะเงินเฟ้อ ทำให้ GDP ขาดการเติบโตในอัตราเงินดอกเบี้ยอยู่ในระดับสูงทำให้ประเทศไทยตกอยู่ในสภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ ต้องเผชิญกับปัญหาต่างๆ อาทิ ปัญหาเศรษฐกิจ ความมั่นคงทางสถาบันการเงิน ปัญหาค่าเงินบาทลอยตัว (ภาณุเดช เพียรความสุข, 2558 :58) ณรงค์ เพชรประเสริฐ กล่าวว่า จากสภาวะเศรษฐกิจตกต่ำยิ่งสะท้อนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของตลาดแรงงาน มีการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ และส่งเสริมให้แรงงานแข่งขันด้านคุณภาพ ดังแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (2540-2544) ให้ความสำคัญด้านการปรับปรุงคุณภาพทักษะและมีฝีมือแรงงาน โดยเฉพาะตลาดแรงงานในช่วงปี 2532-2536 กำลังแรงงานเข้าสู่ตลาดแรงงานต้องมีคุณภาพ จึงทำให้เกิดกำลังแรงงานลดลง (ณรงค์ เพชรประเสริฐ, 2545 :239) ด้วยสภาวะวิถีทางเศรษฐกิจส่งผลให้เกิดสภาวะคนว่างงานเพิ่มขึ้น จากสถิติกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคมปี 2539 พบว่าสถานประกอบการเลิกจ้างเป็นจำนวนมาก โดยแรงงานที่ถูกเลิกจ้างส่วนมากเป็นแรงงานไร้ฝีมือ จึงทำให้ผู้ว่างงานต้องอพยพกลับคืนถิ่นในภูมิภาคนาตน โดยเฉพาะภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะมีผู้ใช้

แรงงานอพยพกลับคืนถิ่นมากที่สุด เพราะประชากรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีจำนวนมากกว่าภูมิภาคอื่นๆ พบว่าผู้ว่างงานได้อพยพกลับคืนถิ่นจะมาประกอบอาชีพเกษตรกรรมเหมือนเดิม

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าผู้ใช้แรงงานจะกลับคืนถิ่น แต่สภาพเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมมิได้เปลี่ยนไปเหมือนเดิม จึงทำให้เกิดผลกระทบต่อผู้ว่างงานที่ขาดรายได้ในขณะเดียวกันต้องอยู่ร่วมกับเศรษฐกิจที่อยู่ในระบบแบบทุนนิยม ต้องมีการะในการใช้จ่ายอย่างมากมายในสภาวะที่อยู่ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไปแล้ว

ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงสนใจในการศึกษาเกี่ยวกับแรงงานคืนถิ่นกับวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม โดยเฉพาะในเขตพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานีเป็นอย่างไร เพื่อที่จะได้วางแผนรองรับต่อแรงงานกลับคืนถิ่นและเพื่อพัฒนาชุมชน ทั้งด้านการผลิต ความสัมพันธ์ทางสังคมและความเชื่อในชุมชนที่จะมีผลกระทบ พร้อมทั้งให้ทราบถึงผลกระทบและข้อเท็จจริงเกี่ยวกับปัญหาผู้ใช้แรงงานกลับคืนถิ่นให้เกิดการพัฒนาสังคมที่สอดคล้องกับชุมชนที่เหมาะสมในอนาคตต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตผู้ใช้แรงงานทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมในเขตพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี

2.2 เพื่อศึกษาเปรียบเทียบแรงงานคืนถิ่นกรณีวิถีชีวิตและการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมในเขตพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี

2.3 เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะที่มีต่อวิถีชีวิตผู้ใช้แรงงานและการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของท้องถิ่น ในเขตพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี

3. ขอบเขตของการวิจัย

3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา ได้แก่

ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ใช้แรงงานกลับคืนถิ่นในเขตพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี ในด้านเพศอายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน ทักษะ และการถือครองที่ดิน

ตัวแปรตาม (Dependent Variables) ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงของแรงงานคืนถิ่นที่มีต่อวิถีชีวิต เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ในเขตพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี ใน 4 ด้าน คือ ด้านสภาวะครอบครัว ด้านสภาวะเศรษฐกิจ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคมและด้านวิถีชีวิตในชุมชน

3.2 ขอบเขตด้านประชากร ได้แก่ ประชากรกำลังแรงงานโดยรวมของจังหวัดอุบลราชธานี โดยมีประชากรทั้งหมด จำนวน 8,529 คน และได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 383 คน ตามตารางสำเร็จรูป

ของเครซีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan) และผู้ให้กำหนดผู้สัมภาษณ์ 10 คน ในเขตเป้าหมาย มีคุณสมบัติ คือ ผู้คิ่ณถิ่นในเขตจังหวัดอุบลราชธานี มีฐานะทางเศรษฐกิจและความสามารถเป็นตัวอย่างที่ดีในชุมชน

3.3 ขอบเขตด้านสถานที่ ได้แก่ จังหวัดอุบลราชธานี โดยกำหนดเอา 5 อำเภอ คือ อำเภอเมือง อำเภวารินชำราบ อำเภอเขื่องใน อำเภอม่วงสามสิบ และอำเภอดอนมดแดง ในจังหวัดอุบลราชธานี

4. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการ มี 2 วิธี คือ วิธีแจกแบบสอบถามและวิธีการสัมภาษณ์ ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

4.1 วิธีแจกแบบสอบถาม ผู้วิจัยแจกแบบสอบถามให้กลุ่มเป้าหมายที่ได้ประชาสัมพันธ์ไว้แล้วดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลคืนด้วยตนเองตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามอย่างละเอียดเมื่อได้แบบสอบถามกลับคืนมาแล้วจำนวน 383 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100.0 และนำมาจัดลำดับข้อมูลนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผลต่อไป

มีรายละเอียดแบบสอบถาม มี 4 ตอน คือตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามมี 7 ข้อตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับวิถีชีวิตผู้ใช้แรงงานคิ่ณถิ่น 7 ข้อตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ใช้แรงงานคิ่ณถิ่นกับการเปลี่ยนแปลง 5 ระดับ คือ ระดับมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด มี 4 ด้าน คือ ด้านสภาวะครอบครัว เศรษฐกิจ ความสัมพันธ์ทางสังคมและวิถีชีวิตในชุมชน ด้านละ 8 ข้อ จำนวนทั้งหมด 24 ข้อตอนที่ 4 แบบปลายเปิด 3 ข้อ คือ ปัญหา แนวทางแก้ปัญหาและข้อเสนอแนะ

4.2 วิธีการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยไปสำรวจพื้นที่เป้าหมายและผู้ควรสัมภาษณ์สัมภาษณ์ผู้มีคุณสมบัติตามที่กำหนดเอา 5 อำเภอๆ ละ 2 คน รวม 10 คนโครงสร้างแบบสัมภาษณ์มี 3 คือ สายเหตุ คิ่ณถิ่น ประเภทงานก่อนกลับและอาชีพที่ประกอบเมื่อคิ่ณถิ่นจัดทำเรียบเรียงข้อมูล

5. สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลของการวิเคราะห์ข้อมูล จากการศึกษาแนวคิดของประชาชนที่มีต่อแรงงานคิ่ณถิ่น ในจังหวัดอุบลราชธานี ได้แบ่งเป็น 2 ประการ คือ ศึกษาจากแบบสอบถามและศึกษาจากแบบสัมภาษณ์

ศึกษาจากแบบสอบถาม เกี่ยวกับด้านสภาวะครอบครัว สภาวะเศรษฐกิจ ความสัมพันธ์ทางสังคม และวิถีชีวิตในชุมชน โดยศึกษาถึงปัญหา มีปัญหาที่พบ วิธีแก้ปัญหา และข้อเสนอแนะ

ศึกษาจากแบบสัมภาษณ์ เกี่ยวกับสาเหตุการคืนถิ่น ก่อนคืนถิ่น ประเภทของงานและภาคที่ทำงาน เมื่อคืนถิ่นแล้วประกอบอาชีพเสริม

5.1 ผลวิเคราะห์จากแบบสอบถาม

1) ด้านสภาวะครอบครัว ปัญหาที่พบ คือ คนในครอบครัวไม่เข้าใจกัน หัวหน้าครอบครัวไม่ให้เวลากับครอบครัวเท่าที่ควร พ่อแม่ไม่ได้อบรมลูก ปล่อยไปตามยถากรรม

วิธีแก้ไขปัญหา ครอบครัวต้องเข้าใจกัน ต้องใช้เวลา ความสำคัญกับครอบครัวมากกว่าส่วนภายนอก ทรัพย์สินสมบัติที่หาค่ามิได้ของพ่อแม่ คือ บุตรธิดา ดังนั้นต้องอบรมสั่งสอนและผู้นำต้องทำตามให้เป็นตัวอย่างในทางที่ดี

ข้อเสนอแนะ คือ ผู้นำในครอบครัวต้องใช้ขันติธรรม นำบูรณาการไปปรับใช้ ให้ความสำคัญในการอยู่ร่วมกัน ให้เวลาของครอบครัว คอยดูแลเวลาเจ็บป่วย พ่อแม่ควรเป็นแบบอย่างที่ดีของลูก เวลาวัยเด็ก ต้องอบรมสั่งสอน เมื่อโตแล้วต้องให้คำแนะนำ ทำให้เป็นตัวอย่างในทางที่ดี

2) ด้านสภาวะทางเศรษฐกิจ ปัญหาที่พบ คือ รายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่ายในครอบครัว ขาดแหล่งลงทุนเพื่อเพิ่มรายได้ในท้องถิ่น และในท้องถิ่นยังแข่งขันแย่งกันประกอบอาชีพอันเดียวกัน เป็นไปในลักษณะแข่งขันแย่งอาชีพ จึงกลายเป็นปัญหา

วิธีแก้ไขปัญหา ควรนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ ควรหาแหล่งลงทุนการผลิตในท้องถิ่น หรือหานายทุนมาลงทุนการผลิตในท้องถิ่น และควรรวมกันจัดตั้งกลุ่มกันพัฒนาอาชีพ ในท้องถิ่นหรือตั้งกลุ่มกันพัฒนาอาชีพในหมู่บ้าน

ข้อเสนอแนะ ควรศึกษาปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แล้วนำไปปรับใช้ ศึกษาวิธีการสร้างงานผลิต ปลูกผัก เครื่องอุปโภค รวมกลุ่มลงทุนในท้องถิ่น เพื่อให้เพิ่มรายได้ ลดรายจ่ายลงได้ระดับหนึ่ง และต้องศึกษาหาวิธี การจัดตั้งศูนย์พัฒนาอาชีพ พร้อมกันนั้นต้องหาตลาดมารองรับอีกด้วย

3) ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม ปัญหาที่พบ คือ ทำให้คนในชุมชนเห็นแก่ตัว ทำให้คนชนบทนำเอาวิถีชีวิตแบบเมืองมาใช้ในท้องถิ่นขาดความสัมพันธ์แบบพึ่งพาอาศัยกัน ภาวະดังกล่าวจึงก่อให้เกิดปัญหา

วิธีแก้ไขปัญหา ควรนำเอาคุณธรรมการเสียสละ สามัคคีมาปรับใช้กับสังคมทั้งชนบทและสังคมเมือง และมุ่งให้เกิดการลดมานะ ละภริณี มีแนวคิดเป็นสามัญตา ควรให้การศึกษอบรมให้เข้าใจในวิถีชีวิตที่ดี และนำไปประยุกต์ใช้ในสังคมปัจจุบัน และการสร้างความสามัคคีธรรมจึงเป็นการรวมกันของกลุ่มชนและก่อให้เกิดแนวคิดในการพึ่งพากัน

ข้อเสนอแนะ ควรนำเอาคุณธรรมในการเสียสละ สามัคคีมาปรับใช้ จะก่อให้เกิดโมตรจิต คิดถึงคุณธรรมในการอยู่ร่วมกัน ยึดหลักศาสนธรรม คำสอนที่แท้จริง พร้อมกับรู้เท่าทันกับโลกโลกาภิ

วัดน ในขณะเดียวกัน ควรยึดและเข้าใจความเป็นจริงของชีวิต เกิด แก่ เจ็บ และดับสิ้นไป ทำไมจะมัว ตกอยู่ในอำนาจ กิเลส ตัณหา ควรแสวงความสงบสุขให้กับชีวิต

4) ด้านวิถีชีวิตในชุมชน ปัญหาที่พบ คือ การให้ความนิยมนด้านวัตถุนิยมมากกว่า วัฒนธรรมที่ไม่ใช้วัตถุหรือชนบธรรมเนียมอันดีงามของชุมชน การนำเอาวัฒนธรรมของชุมชนอื่นมาใช้ ในชุมชนของตนและทอดทิ้งวัฒนธรรมอันดีงามดั้งเดิมของท้องถิ่น และคนในชุมชนไม่เชื่อ ไม่เข้าใจ ใน เรื่องการทำดี ทำชั่ว หรือบาปบุญคุณโทษ ดังนั้นจึงเป็นปัจจัยก่อให้เกิดปัญหา

วิธีแก้ไขปัญหา ให้การศึกษาและเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางวัตถุและวัฒนธรรมที่ไม่ใช้วัตถุ จนเห็นคุณค่าแล้วนำไปประยุกต์ใช้ในวิถีชีวิตและมีจิตสำนึกในการละความชั่ว กระทำความดีและมีจิต ผ่องใส อันเป็นปัจจัยแห่งความสุข

ข้อเสนอแนะ ควรให้การศึกษา ให้เห็นคุณค่า กุศลธรรม เป็นคนมีเหตุผล โดยอาศัย สติปัญญา ควรมีกุศลจิตในการดำเนินชีวิตและการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ควรเป็นผู้มีเหตุผลที่ ประกอบด้วยสติปัญญา แสวงหาความสุขแก่ตนเองและสังคม

5.2 ผลวิเคราะห์จากการสัมภาษณ์

1) สาเหตุของการคืนถิ่น ส่วนมากเกี่ยวกับการถูกยกเลิก หยุตกิจการ ทำผิดถูกให้ออก ถูกลดค่าจ้างแรงงาน ไม่พอใจในค่าตอบแทน ความสำนึกถึงครอบครัว สำนักศาสนาสรพระราชา ความพร้อมที่จะสร้างงานใหม่และไม่พอใจค่าตอบแทน

2) ก่อนคืนถิ่นผู้ใช้แรงงาน ส่วนมากผู้ใช้แรงงานจะทำงาน ประเภทอุตสาหกรรม รับจ้าง ทั่วไป โดยใช้แรงงานด้านแรงกายตามโรงงานและสถานที่บริการทั่วไป ในภาคกลาง และภาค ตะวันออก และใช้เวลาทำงาน 6-10 ประเภทของงานส่วนมาก เป็นงานอุตสาหกรรมที่หนักธุรกิจที่มา จัดตั้งโรงงาน การผลิต แล้วส่งไปขายยังที่ต่างๆ ทั้งภายในประเทศและนอกประเทศ โรงงานหรือแหล่ง อุตสาหกรรม ส่วนมากจะตั้งอยู่ภาคกลาง โดยเฉพาะกรุงเทพและปริมณฑล

3) ผู้คืนถิ่น หรือแรงงานคืนถิ่น ได้ประกอบอาชีพเสริมที่จะมีรายได้มาใช้จ่ายใน ครอบครัว ผู้ใช้แรงงานไปทำงานต่างถิ่น เมื่อเลิกกิจกรรมแล้วกลับคืนสู่บ้านเกิดของตน ส่วนมากจะ เป็นผู้มีความรู้ด้านวิชาการ มีทักษะจากปฏิบัติการหรือประสบการณ์ตรง และได้นำเอาหลักการ วิชาการ ปฏิบัติการ ประสบการณ์ ทักษะที่มีอยู่มาประกอบเป็นอาชีพเสริมในท้องถิ่น มีโอกาสนำ ความรู้และประสบการณ์มาปรับใช้ในการพัฒนาท้องถิ่นให้มีรายได้ รวมกลุ่มพัฒนาอาชีพในท้องถิ่น นำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในวิถีชีวิต และมีการวางแผนใช้จ่ายในครอบครัว เป็นต้น

6. สรุปผลของการวิจัย

ผลของการศึกษาแนวคิดประชาชนที่มีต่อแรงงานคืนถิ่นในเขตพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี

ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล ที่จำแนกตาม เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ ทักษะและการถือครองที่ดินเพศ ส่วนมากเป็นเพศชาย อายุระหว่าง 31-40 ปี การศึกษา ระดับมัธยมศึกษา อาชีพ ส่วนมากมีอาชีพเกษตรกร ทักษะ พบว่า ส่วนมากมีทักษะเกี่ยวกับอาชีพเกษตรกร การถือครองที่ดิน พบว่า ส่วนมาก ถือครองที่ดินน้อยกว่า 30 ไร่

แรงงานคืนของประชาชนในจังหวัดอุบลราชธานี ผลของการวิจัย สภาพสมรส มีการแยกกันอยู่ สภาพภายในครัวเรือน เป็นหัวหน้า การใช้จ่ายในครัวเรือน รับผิดชอบทั้งหมด อาชีพสุดท้าย มีรับจ้างทั่วไป พื้นที่ทำงานก่อนคืนถิ่น ส่วนมากอยู่ในภาคกลาง จำนวนปีการทำงาน ระหว่าง 6-10 ปี สาเหตุเลิกการทำงาน ส่วนมากไม่พอใจค่าตอบแทน

การเปรียบเทียบแรงงานคืนถิ่น ของประชาชนในจังหวัดอุบลราชธานี โดยรวมทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านวิถีชีวิตในชุมชน และด้านที่มีค่าน้อยที่สุด คือ ด้าน สภาวะครอบครัวและด้านความสัมพันธ์ทางสังคม

สภาวะครอบครัว โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ข้อที่มากที่สุด คือ ครอบครัวเข้มแข็งขึ้น เพราะพร้อมหน้ากันสภาวะเศรษฐกิจ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ข้อที่มากที่สุดคือการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในท้องถิ่นและพัฒนาท้องถิ่นที่ไม่สามารถประกอบอาชีพได้ดี ความสัมพันธ์ทางสังคม โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ข้อที่มากที่สุด คือ ประชาชนในท้องถิ่นมีเวลาพบปะกันมากขึ้น และวิถีชีวิตในชุมชน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ข้อที่มากที่สุด คือ มีการทำนุบำรุงศาสนา สถานและการก่อสร้างสิ่งใหม่ๆในชุมชนมากขึ้น

ข้อเสนอแนะแรงงานคืนถิ่นของประชาชนในจังหวัดอุบลราชธานี และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหานี้ วิเคราะห์ความแปรปรวนโดยด้านทั้ง 4 ด้าน ไม่ต่างกัน เมื่อแยกแต่ละด้าน มีด้านสภาวะครอบครัว สภาวะเศรษฐกิจ และความสัมพันธ์ทางสังคม ไม่แตกต่างกัน จึงไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ แต่ด้านวิถีชีวิตในชุมชน จำแนกตามการศึกษา พบว่า ประชาชนที่มีการศึกษาต่างกัน การศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี แนวคิดต่อแรงงานคืนถิ่น แตกต่างกับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และปริญญาตรี สภาวะเศรษฐกิจ จำแนกตามทักษะ พบว่า ประชาชนมีทักษะด้านเกษตรกรรมและทักษะทางราชการ แตกต่างกับทักษะบริการทั่วไป และทักษะบริการทั่วไปแตกต่างกับทักษะธุรกิจส่วนตัว

7. อภิปรายผลของการวิจัย

จากงานวิจัย เรื่อง แรงงานคืนถิ่น ในเขตพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี โดยรวม ทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้ เพราะประชาชน เห็นและเชื่อว่า ผู้ไปใช้แรงงานต่างถิ่น เมื่อออกจากบ้านไปทำงานถิ่นอื่น มีประสบการณ์ตรงในการทำงาน มีความรู้การทำงาน สร้างฐานทางเศรษฐกิจได้ดี ดังนั้น ประชาชนในเขตอุบลราชธานีจึงมีแนวคิดต่อแรงงานคืนถิ่นในระดับมากที่สุด ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านวิถีชีวิตในชุมชน ทั้งนี้ เพราะแรงงานคืนถิ่นส่วนมากเป็นชาวชนบท ยึดมั่นในประเพณี วิถีชีวิต ขึ้นอยู่กับธรรมชาติ เมื่อจากต้องถิ่นไปทำงานในที่อื่นเมื่อกลับสู่ท้องถิ่นเดิม จึงมีสาระณะกุศลจิตได้นำ การทำนุบำรุงศาสนาและการก่อสร้างใหม่ๆ ในชุมชนมากขึ้นในขณะที่เดียวกันก็ปรับวิถีชีวิตให้เข้ากับ ชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับทัศนะของ กชกร ชินะวงศ์ กล่าวว่า การดำรงชีวิตในชนบท เป็นการดำเนิน ชีวิตที่เรียบง่าย ไม่รีบเร่ง และมีความสงบเยือกเย็นมากกว่า การมีเพื่อนบ้าน ญาติพี่น้องที่จริงใจ ตลอดจน การมีประชากรมีคุณภาพมากกว่า รวมทั้งมีคุณภาพทางสิ่งแวดล้อมที่ดีกว่า มีธรรมชาติที่บริสุทธิ์ ปราศจากมลพิษ ปัจจัยต่างๆ เหล่านี้เป็นปัจจัยดึงดูดให้มีผู้ย้ายถิ่นกลับสู่ชนบท เพื่อต้องการแสวงหา สิ่งที่ดีอันจะเป็นการทำให้คุณภาพชีวิตดีกว่า (กชกร ชินะวงศ์, 2543 :34-35) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม ทั้งนี้เพราะแรงงานคืนถิ่นขาดความสัมพันธ์กันแบบพึ่งพาอาศัยกัน ตามระบบสายโลหิตและแรงงานคืนถิ่นมีความเคยชินกับสังคมเมืองยึดมั่นพระเจ้าเงินตรา จึงมีค่าเฉลี่ย ด้านความสัมพันธ์ทางสังคมน้อยที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับทัศนะของ ยุวัฒน์ วุฒิเมธีและคณะ กล่าวว่า ผลกระทบทางวัฒนธรรมของคนปัจจุบัน มีการเคารพผู้อาวุโสหายไปหรือจางไป ชาวชนบทนิยมวัตถุ มากขึ้น ยังคือการวัดคุณค่าของคนด้วยเงินหรือวัตถุ ติค่าของค่าของคนตามปริมาณเงินหรือวัตถุ มี ค่าที่เขาถืออยู่ ถ้าจะทำอะไรให้กันก็จะคิดเป็นเงิน คิดเป็นกำไร ขาดทุน มิได้เน้นการช่วยเหลือกันขอ แร่งกันระหว่างเพื่อนบ้านใกล้เคียงเหมือนแต่ก่อน (ยุวัฒน์ วุฒิเมธีและคณะ, 2537:208)

7.1 ด้านสภาวะครอบครัว ผลของการวิจัย พบว่า แนวคิดของประชาชนที่มีต่อแรงงานคืน ถิ่นในเขตพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี ที่เป็นเช่นนี้ อภิปรายได้ดังนี้ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ครอบครัว มีลักษณะเข้มแข็งขึ้น เพราะสมาชิกในครอบครัวอยู่อย่างพร้อมหน้า กับมีเวลาอยู่ร่วมกัน มีกิจกรรม ร่วมกัน และพ่อแม่มีเวลาอบรมสั่งสอนบุตรธิดามากขึ้น ดังนั้นแนวคิดต่อแรงงานคืนถิ่นด้านครอบครัว จึงมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับทัศนะของ พรรณภัทร ปลั่งศรีเจริญสุข กล่าวว่า แรงงานคืนถิ่น จะมีโอกาสสะสมประสบการณ์และทุนต่างๆ ที่อาจนำมาซึ่งความสามารถที่ต่างกันในการสร้างกล ยุทธการปรับใช้แรงงานของครัวเรือนและการปรับสร้างอัตลักษณ์บางประการเมื่อคืนถิ่นกลับบ้านเกิด เนื่องจากประสบการณ์และทุนต่างๆ จากการข้ามชาติจะถูกนำมาใช้ในการคงไว้ปรับเปลี่ยนหรือสร้าง บทบาทหรือสถานภาพทางสังคมบางประการที่อาจนำมาซึ่งความชอบธรรมในการเข้าถึงระบบคุณค่า

หรือทรัพยากรบางอย่าง การเดินทางไปทำงานต่างประเทศเป็นปฏิบัติการหนึ่งในการต่อรองของชาวบ้านในชนบทกับการพัฒนา ด้วยการปรับสร้างอัตลักษณ์ของพวกเขาเมื่อคืนถิ่นท่ามกลางบริบทการพัฒนาที่ให้ความสำคัญกับการเปลี่ยนแปลงไปสู่ความเป็นสมัยใหม่และครอบครัวจะมีเวลาการอยู่ร่วมกัน มีเวลาส่งสอนลูก ดูแลอย่างใกล้ชิด ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ปัญหาครอบครัว การไม่เข้าใจกัน พ่อแม่ทะเลาะกัน หัวหน้าครอบครัวมีพฤติกรรมไปในทางที่สังคมไม่ชอบ ดื่มสุรา ยาเสพติด ดังนั้นแนวคิดที่มีต่อแรงงานคืนถิ่น จึงมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับ พรพนภัทร ปลั่งศรีเจริญสุข ที่กล่าวว่า ในฐานะพ่อบ้านผู้หารายได้เลี้ยงครอบครัว โดยแสดงผ่านการบริโภคอุปโภคและการประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจต่างๆทั้งยังพบว่า แรงงานคืนถิ่นจำนวนหนึ่งสามารถนิยามความมีตัวตนของพวกเขาและสมาชิกในครัวเรือนว่าเป็นคนไปไกล ถ้าพ่อแม่มีพฤติกรรมผิดศีลธรรม ขัดต่อวิถีชีวิตอันดีงามของสังคม เช่น การทะเลาะวิวาท ชอบดื่มสุรา ยาเสพติด ทำให้ครอบครัวขาดเสถียรภาพทางเศรษฐกิจและสังคม เป็นต้น (พรพนภัทร ปลั่งศรีเจริญสุข, 2551 :บทคัดย่อ)

7.2 ด้านสถานะเศรษฐกิจ ผลของการวิจัย พบว่า แนวคิดที่มีต่อแรงงานคืนถิ่น จังหวัดอุบลราชธานี โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ที่เป็นเช่นนี้อธิบายได้ดังนี้ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในท้องถิ่นประกอบกับมีโอกาสในการนำหลักการและปฏิบัติการมาปรับใช้ในการพัฒนาตนเองและท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับทัศนะของพรพนภัทร ปลั่งศรีเจริญสุข กล่าวว่าขณะที่แรงงานคืนถิ่น ซึ่งประสบความสำเร็จจากการเดินทางไปทำงานในต่างประเทศ มีความคาดหวังที่จะนำเอาความรู้ ความสามารถและประสบการณ์ในต่างแดนมาปรับใช้เพื่อพัฒนาบ้านเกิดของพวกเขาในกระแสพัฒนาไปสู่ความเป็นสมัยใหม่ แรงงานคืนถิ่นสามารถสร้างอัตลักษณ์เพื่อต่อรองกับการพัฒนาที่ไม่เท่าเทียมที่สัมพันธ์กับภูมิหลังทางเศรษฐกิจ ความรู้ ประสบการณ์และเครือข่ายทางสังคมที่จะเดินทางไปทำงานในต่างประเทศ (พรพนภัทร ปลั่งศรีเจริญสุข, 2551 :บทคัดย่อ) ด้านที่มีค่าน้อยที่สุด คือ แรงงานกับนำในท้องถิ่น ขาดรายได้ในการใช้จ่ายในครอบครัว หาแหล่งทุนที่มาเพิ่มรายได้หลักไม่มี แนวคิดที่มีต่อแรงงานคืนถิ่น จึงมีค่าเฉลี่ยในระดับน้อยที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับทัศนะของกชกร ชินะวงศ์ กล่าวว่า แรงงานคืนถิ่นบางกลุ่มเผชิญกับความยากลำบากในชุมชน เนื่องจากแรงงานคืนถิ่นประเภทนี้มีได้กลับมาพร้อมกับแนวคิดใหม่ หากยังคงกลับมาทำการเกษตรแบบกระแสหลักเช่นเดิม ในขณะที่แรงงานคืนถิ่นที่มีที่ดินทำกินน้อย จะกลับมารับจ้างและหาปลาขาย จะเห็นได้ว่าแรงงานคืนถิ่นส่วนใหญ่คาดหวังว่า เศรษฐกิจของประเทศจะดีขึ้น และพวกเขาก็พร้อมที่จะกลับออกไปหางานทำอีกครั้ง ด้วยเหตุนี้เองทำให้แรงงานคืนถิ่นไม่ได้ตระหนักถึงความจำเป็นที่จะต้องพัฒนารูปแบบการทำเกษตรให้ดีขึ้น ยังคงทำการเกษตรแบบกระแสหลักอยู่ต่อไป ลักษณะดังกล่าวเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ฐานทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน เสื่อมโทรมลงเรื่อยๆดังนั้นการพิจารณา

ความสามารถในการรองรับแรงงานคืนถิ่นของฐานทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนจะขึ้นอยู่กับชนิดและเงื่อนไขในการกลับเข้ามาอยู่ในชุมชนของแรงงานคืนถิ่น

7.3 ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม ผลของการวิจัยพบว่า แนวคิดที่มีต่อแรงงานคืนถิ่น จังหวัดอุบลราชธานี โดยรวม ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ที่เป็นเช่นนี้อธิบายได้ ดังนี้ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ประชาชนในท้องถิ่น มีการพบปะสมาคมกันมากขึ้น ดังนี้ เพราะแรงงานคืนถิ่นต้องการพบเพื่อนฝูงดั้งเดิม รู้ภูมิหลังของกัน ส่วนมากจะเกี่ยวกับความเป็นญาติพี่น้อง มีการรวมตัวกันในการประกอบอาชีพ ทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและชุมชนมีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการทำงาน ซึ่งสอดคล้องกับทัศนะของไพศาล รุ่งพลาย กล่าวว่า การประกอบอาชีพอิสระของแรงงานที่ถูกเลิกจ้างคืนถิ่น กรณีศึกษาจังหวัดหนองบัวลำภู พอสรุปผลการวิจัยได้ว่า สถานภาพการทำงานและทางเศรษฐกิจพบว่า กลุ่มแรงงานที่ถูกเลิกจ้างคืนถิ่นในจังหวัดหนองบัวลำภูที่ได้รับการช่วยเหลือเป็นทุนประกอบอาชีพอิสระส่วนใหญ่เป็นเพศชายได้กลับมาประกอบอาชีพอิสระทำนา เลี้ยงสัตว์ มีรายได้ดี เป็นที่ยอมรับของสังคม มีความสัมพันธ์กับญาติ เพื่อนฝูงเก่าๆทำให้วิถีชีวิตปรับเปลี่ยนไปตามธรรมชาติ ปราศจากการแข่งขันต่อสู้ การชิงดีชิงเด่นกัน (ไพศาล รุ่งพลาย, 2544:บทคัดย่อ) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ คนในท้องถิ่นขาดความสัมพันธ์แบบพึ่งพาอาศัยกัน มีการเห็นแก่ตัวมากขึ้น ไม่ช่วยเหลือกัน ดังนั้น ผลของค่าเฉลี่ยจึงอยู่ในระดับน้อยที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับทัศนะของ นางลักขณ์ สุพรรณไชยมาตย์และคณะ กล่าวว่า แรงงานคืนถิ่นบางกลุ่มประสบกับปัญหาในการกลับเข้าทำงาน การเกษตรและกลุ่มเกษตรกรไม่สามารถปรับตัวเข้ากับท้องถิ่น นำเอาวัฒนธรรมในเมืองไปใช้ ประสบปัญหาด้านการทำไร่นา ได้แก่ การขาดเงินทุน มีที่ดินทำการเกษตรจำกัด ขาดความอดทน เห็นว่างานเกษตรหนักเกินไป มีความกังวลเรื่องการตลาด และขาดความรู้ในการประกอบอาชีพเกษตรแผนใหม่ ในระหว่างการปรับตัวแรงงานคืนถิ่นที่สัมภาษณ์เพียงร้อยละ 15 ได้รับการอบรมซึ่งทางราชการจัดให้ สำหรับแหล่งให้ความช่วยเหลือที่สำคัญของแรงงานคืนถิ่นคือครอบครัวและเครือญาติ (นางลักขณ์ สุพรรณไชยมาตย์, 2544 :บทคัดย่อ)

7.4 ด้านชีวิตในชุมชน ผลของการวิจัยพบว่า แนวคิดที่มีต่อแรงงานคืนถิ่น จังหวัดอุบลราชธานี โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ที่เป็นเช่นนี้อธิบายได้ดังนี้ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ มีจิตเป็นสาธารณะกุศล เป็นคนชอบทำนุบำรุงศาสนสถานและก่อสร้างสิ่งใหม่ๆ ในชุมชน แรงงานคืนถิ่นได้นำเอาความเจริญมาสู่ชุมชน ทำให้ชุมชนสนใจในศาสนามากขึ้น สอดคล้องกับทัศนะของ สมสุข ไชยศรี กล่าวว่า แรงงานพม่าคืนถิ่นส่วนมากมีรายได้เพียงพอทำให้ฐานะทางเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ดีกว่าการที่อยู่ในประเทศพม่า ส่งผลให้ความเป็นอยู่ดีขึ้นกว่าเดิม การใช้จ่าย ชาวพม่าจะใช้เฉพาะสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็น ส่วนใหญ่ชาวพม่าจะเก็บเงินไว้ส่งกลับบ้านหรือเก็บเงินซื้อทองส่งกลับบ้าน ในขณะที่เดียวกันมีจิตเป็นกุศลอุทิศตนเพื่อสังคมและก่อสร้างสิ่งใหม่ๆ ให้เป็นประโยชน์แก่

สังคมพร้อมกับนำความเจริญมาสู่สังคมชุมชนของตน (สมสุข ไชยศรี, 2553 :10) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ก่อให้คนในชุมชนขาดความสามัคคี ทั้งนี้ เพราะนำเอาวัฒนธรรมแปลกใหม่มาใช้ในชุมชน ก่อให้คนในชุมชนขาดความสามัคคี มีการให้ความสำคัญความนิยมด้านวัตถุมากกว่า ด้านวัฒนธรรม ประเพณีอันดีงามของท้องถิ่นและประชาชนขาดจิตสำนึกในด้านศาสนา ผลค่าเฉลี่ยจึงอยู่ในระดับน้อยที่สุด สอดคล้องกับทัศนะของพรชัย พรประทีปกุล กล่าวไว้ว่า ความสัมพันธ์ของแรงงานคืนถิ่นกับชุมชนก็ไม่สม่ำเสมอ การเข้าร่วมกิจกรรมชุมชน บางครั้งต้องใช้เงินจ้างชาวบ้าน เพื่อไปทำแทนกิจกรรมของชุมชน ระบบความเชื่อของแรงงานคืนถิ่นยังคงมีความเชื่อว่าป่าไม้มีความสำคัญต่อความสมดุลของธรรมชาติ ส่วนความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งเหนือธรรมชาตินั้น ในทุกกรณีแรงงานคืนถิ่นไม่มีความเชื่อเพราะเป็นคริสต์ศาสนิกชน จึงนับถือแต่พระเจ้าเท่านั้น สำหรับความเชื่อเกี่ยวกับการผลิตพวกเขา มีความเชื่อว่าทุกวันเป็นวันสำคัญและสะดวกที่จะดำเนินการทำงานและการค้าขาย ยกเว้นวันอาทิตย์เท่านั้นที่หยุดทำงานเพราะเป็นวันของพระเจ้า ด้านการบริโภคของแรงงานคืนถิ่นมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม มีการใช้ช้อนและช้อมกลางในการรับประทานอาหาร การปรุงอาหารใช้เครื่องปรุงรสต่างๆ มีเครื่องใช้ไฟฟ้าในการทำอาหาร ส่วนอาหารนิยมซื้อจากตัวเมืองเชียงใหม่ ด้านความเชื่อเกี่ยวกับประเพณีและวัฒนธรรม โดยเฉพาะในการแต่งงานครอบครัวแรงงานคืนถิ่นนิยมจัดพิธีแต่งงานคล้ายกับการแต่งงานของคนในเมืองจังหวัดเชียงใหม่ การแต่งกายก็เช่นเดียวกันกับครอบครัวท้องถิ่น นอกจากนั้นผลกระทบของการนำวัฒนธรรมแปลกใหม่มาใช้กับชุมชน บางอย่างก็ทำให้ขัดกับวัฒนธรรมดั้งเดิม ก่อให้เกิดความแตกแยกในชุมชน เช่น การขาดจิตสำนึกทางศาสนา มีค่านิยมด้านวัตถุ เป็นต้น (พรชัย พรประทีปกุล, 2550 :58-59)

8. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะแนวคิดของประชาชนที่มีต่อแรงงานคืนถิ่น ในจังหวัดอุบลราชธานี มีข้อเสนอแนะ 2 ประการ คือ

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) โดยรวมด้านทั้ง 4 ด้าน ได้สรุปด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด และค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ดังนี้ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านวิถีชีวิตในชุมชน มีค่าแปลผลอยู่ในระดับมากที่สุด ผู้มีส่วนที่จะนำไปปรับใช้ในจังหวัดอุบลราชธานี ควรรักษามาตรฐานนี้ไว้และพัฒนาแนวคิดในด้านนี้ให้เจริญขึ้นต่อไป ด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด มีค่าแปลผลในระดับมากที่สุด แต่ก็ถือว่าระดับค่าเฉลี่ยน้อยหรือต่ำกว่าข้อ

อื่น ๆ ดังนั้น ผู้มีส่วนที่จะนำไปปรับใช้ในจังหวัดอุบลราชธานี ควรหาวิธีการพัฒนา ยกระดับแนวคิดให้มากกว่านี้

2) รายด้าน คือแยกออกแต่ละด้าน

(1) ด้านสภาวะครอบครัวย พบว่า แนวคิดของประชาชนที่มีต่อแรงงานคืนถิ่น จังหวัดอุบลราชธานีโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ดังนั้น ผู้มีส่วนที่จะนำไปปรับใช้ในจังหวัดอุบลราชธานีจะต้องรักษามาตรฐานนี้ไว้ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ครอบครัวมีความเข้มแข็งขึ้น มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ดังนั้น ผู้มีส่วนที่จะนำไปปรับใช้ในจังหวัดอุบลราชธานี จะต้องรักษามาตรฐานนี้ไว้ อย่างมีเสถียรภาพและพัฒนา ที่จะยกระดับให้มากที่สุดต่อไปข้อที่มีค่าน้อยที่สุด คือ ปัญหาครอบครัว มีค่าแปลผลอยู่ในระดับมากที่สุด แต่มีค่าน้อยในรายข้อ ดังนั้น ผู้มีส่วนที่จะนำไปปรับใช้ในจังหวัดอุบลราชธานี ควรจะหาแนวทางปรับปรุงและพัฒนาให้เจริญมีค่ามากที่สุดต่อไป

(2) สภาวะเศรษฐกิจ พบว่า แนวคิดของประชาชนที่มีแนวคิดต่อแรงงานคืนถิ่น จังหวัดอุบลราชธานี โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ผู้มีส่วนที่จะนำไปปรับใช้ในจังหวัดอุบลราชธานี ควรรักษามาตรฐานนี้ไว้ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในท้องถิ่น มีค่าแปลผลมากที่สุด ดังนั้น ผู้มีส่วนที่จะนำไปปรับใช้ในจังหวัดอุบลราชธานี จะต้องรักษามาตรฐานนี้ไว้และพัฒนาให้มากที่สุดต่อไปข้อที่มีค่าน้อยที่สุด คือ ความสัมพันธ์ทางสังคม มีค่าแปลผลอยู่ในระดับมากที่สุด ดังนั้นที่มีส่วนที่จะนำไปปรับใช้ในจังหวัดอุบลราชธานี ควรจะหาแนวทางแก้ปัญหา ปรับปรุงพัฒนามาตรฐานให้เจริญยิ่งขึ้นกว่าเดิม

(3) ความสัมพันธ์ทางสังคม พบว่า แนวคิดของประชาชนที่มีต่อแรงงานคืนถิ่น โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ดังนั้น ผู้มีส่วนที่จะนำไปปรับใช้ในจังหวัดอุบลราชธานี ควรจะรักษามาตรฐานนี้ไว้ให้มีเสถียรภาพต่อไป ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ประชาชนในท้องถิ่น มีเวลาพบปะสมาคมกันมากขึ้น มีค่าแปลผลอยู่ในระดับมากที่สุด ดังนั้นผู้มีส่วนที่จะนำไปปรับใช้ในจังหวัดอุบลราชธานี ควรรักษามาตรฐานและพัฒนาแนวคิดนี้ให้เจริญยิ่งขึ้นต่อไปข้อที่มีค่าน้อยที่สุด คือ คนในท้องถิ่นขาดความสัมพันธ์กันแบบพึ่งพาอาศัยกัน มีค่าแปลผลอยู่ในระดับมากที่สุด แต่มีค่าน้อยในรายข้อ ดังนั้น ผู้มีส่วนที่จะนำไปปรับใช้ในจังหวัดอุบลราชธานี ควรจะหาแนวทางแก้ปัญหา ปรับปรุงพัฒนามาตรฐานที่ดีและมีความก้าวหน้าต่อไป

(4) วิถีชีวิตในชุมชน พบว่า แนวคิดของประชาชนที่มีต่อแรงงานคืนถิ่น จังหวัดอุบลราชธานี โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ดังนั้น ผู้มีส่วนที่จะนำไปปรับใช้ในจังหวัดอุบลราชธานี ควรจะรักษามาตรฐานอย่างมีเสถียรภาพนี้ไว้ต่อไป ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การทำนุบำรุงศาสนสถานและการก่อสร้างสิ่งใหม่ๆ ในชุมชนมากขึ้น มีค่าแปลผลในระดับมากที่สุด ดังนั้น ผู้มีส่วนที่จะนำไปปรับใช้ในจังหวัดอุบลราชธานี ควรจะรักษามาตรฐานและพัฒนาให้ดีขึ้นต่อไป ข้อที่มีค่าเฉลี่ย

น้อยที่สุด คือ ก่อให้คนในชุมชน ชาติความสามัคคีกัน มีค่าแปลผลอยู่ในระดับมากที่สุด แต่มีค่าเฉลี่ยน้อยไยรายข้อ ดังนั้น ผู้ที่มีส่วนที่จะนำไปปรับใช้ในจังหวัดอุบลราชธานี ควรมีการปรับปรุงแก้ปัญหาพัฒนาให้เจริญและยกระดับให้มากขึ้น

8.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

- 1) เปรียบเทียบแนวคิดที่มีต่อแรงงานคืนถิ่นที่เกี่ยวกับผู้ใช้แรงงานภายในประเทศและภายนอกประเทศ
- 2) การพัฒนาแนวคิด แรงงานข้ามชาติคืนถิ่น เพื่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมในภาคอีสาน
- 3) การวิเคราะห์ปัจจัยในด้านต่างๆ ที่มีผลสัมฤทธิ์ที่เกิดจากแรงงานคืนถิ่นในสังคมชนบทไทย

บรรณานุกรม

- คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (2555-2559) กรุงเทพมหานคร, สำนักงานการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2554.
- ณรงค์ เพชรประเสริฐ : เศรษฐศาสตร์การเมืองคนจนไทยในภาวะวิกฤติ, กรุงเทพมหานคร : บริษัท เอ็ดดิสันเทรสปริตคส์, 2545
- บุญเลิศ ราโชติ : การพัฒนาชุมชน.อุบลราชธานี, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, 2546.
- _____ :เศรษฐกิจพอเพียงกับทฤษฎีใหม่. อุบลราชธานี, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, 2548.
- ภานุเดช เพียรความสุข : การพัฒนาสังคม. อุบลราชธานี, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี : 2558.
- ยุวัฒน์ วุฒิเมธีและคณะ : การพัฒนาชุมชนจากทฤษฎีการปฏิบัติ.กรุงเทพมหานคร, หจก.บางกอกน้อย : 2537.
- กชกร ชินะวงศ์. งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น : สื่อความหมายผ่านฐานคิดและประสบการณ์, รายงานวิจัย, เชียงใหม่ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), 2543.
- เครซีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan) อ้างใน ส่งศรี ชมพูนุท, รายการวิจัย : นครศรีธรรมราช, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช, 2547.
- นงลักษณ์ สุพรรณไชยมาตย์, การบริหารจัดการระบบจ่ายน้ำบาดาลในหมู่บ้านสว่าง อำเภอลำสูง จังหวัดขอนแก่น ประเทศไทย, รายงานวิจัย, มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2544.

พรชัย พรปะทีปกุล, ผลกระทบของแรงงานคืนถิ่นต่อชุมชนชาวเขาปกากะญอ,งานวิจัย, เชียงใหม่ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2550.

พรรณภัทร ปลั่งศรีเจริญสุข, อัตลักษณ์ของแรงงานข้ามชาติคืนถิ่นกับการต่อรองการพัฒนาของชาวบ้านในจังหวัดลำปาง, รายงานวิจัย, เชียงใหม่:บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2551.

ไพศาล รุ่งพราย, การประกอบอาชีพอิสระของแรงงานที่ถูกเลิกจ้างคืนถิ่น กรณีศึกษา จังหวัดหนองบัวลำภู, งานวิจัยสังคมสงเคราะห์ศาสตร์มหาบัณฑิต,มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2544

สมสุข ไชยศรี, วิถีชีวิตและพฤติกรรมพม่าที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอท้ายเหมือง จังหวัดพังงา, รายงานวิจัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต, 2553.

การประยุกต์ใช้หลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาในวิชาโหราศาสตร์ : ศึกษากรณี พระมหาณรงค์ นราสโภ วัดสุทัศน์เทพวรารามวรวิหาร กรุงเทพมหานคร

The Application of Buddhist Doctrines in Astrology :
A case study of Pramaha Narong Narasapo, Wat Suthat
Thepwararam woramahavihan, Bangkok.

สิริ ศุภผล*

บทคัดย่อ

งานวิจัยฉบับนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาลักษณะทั่วไปของวิชาโหราศาสตร์ หลักธรรมในการดำเนินชีวิต และการประยุกต์ใช้หลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาในวิชาโหราศาสตร์ของพระมหาณรงค์ นราสโภ คณะ 1 วัดสุทัศน์เทพวรารามราชวรมหาวิหาร เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร

งานวิจัยนี้ พบว่า วิชาโหราศาสตร์ แบ่งกลุ่มตามองค์ประกอบได้เป็น 3 กลุ่มใหญ่ คือ กลุ่มวิชาภาคคำนวณ กลุ่มวิชาภาคพยากรณ์และกลุ่มวิชาภาคพิธีกรรม แต่ละกลุ่มวิชาามีวิธีการที่ใช้ในการทำนายหรือพยากรณ์แตกต่างกันออกไป โหราศาสตร์เป็นวิชาที่จะช่วยผู้ที่เกี่ยวข้องในวิชานี้ ได้ปฏิบัติตนให้ถูกต้องกับกาลเวลาที่ดาวพระเคราะห์แสดง เมื่อถึงคราวแสดงว่า มีโชคดี จะได้พยายามชวนขวยให้ได้มาซึ่งโชคดีนั้น ถ้าแสดงไปในทางไม่ดี ก็จะได้ระมัดระวังและพยายามหลีกเลี่ยงหรือปิดเป่าเสียให้พ้นไป หรือ ผ่อนหนักให้เป็นเบาได้ ไม่ประมาทในการดำเนินชีวิตประจำวัน

ในส่วนของหลักธรรมที่ใช้ในการดำเนินชีวิต ผู้วิจัยพบว่า มีหลักพุทธธรรมที่นำมาประพฤติปฏิบัติในการดำเนินชีวิตให้อยู่ได้อย่างเป็นสุขและประสบความสำเร็จ ตลอดจนทำให้สังคมสงบและมีสันติสุขโดยแบ่งตามวิถีชีวิตของมนุษย์ได้ 5 หลัก ได้แก่ หลักพื้นฐานของชีวิต ประกอบด้วย การเว้นจากการกระทำชั่ว กรรมกิเลส 4 อคติ 4 อบายมุข 6 มีการตระเตรียมทุนชีวิตด้วยมิตรปฏิรูป การหลีกเลี่ยงมิตรเทียม สหมิตรการ คบหาแต่มิตรแท้ การพิจารณาการจัดสรรทรัพย์ที่หามาได้ด้วยสัมมาชีพด้วยความรอบคอบระมัดระวัง ไม่สุรุ่ยสุร่ายและมีการรักษาความสัมพันธ์อันดีใน 6 ทิศหรือทิศ 6 หลักจุดหมายของชีวิต ประกอบด้วย อุตตะ 3 หรือ ประโยชน์ 3 การดำเนินชีวิตเพื่อให้เกิดประโยชน์อันเป็นจุดหมายของชีวิต ได้แก่ ทิฐุธัมมิกัตตะ คือ จุดหมายขั้นตาเห็นหรือประโยชน์ปัจจุบัน สัมปรายิกัตตะ คือ จุดหมายขั้นเลียดาเห็นหรือประโยชน์เบื้องหน้าและปรมาตตะ คือ จุดหมายสูงสุด หรือ ประโยชน์อย่างยิ่ง หลักประกันของชีวิต ประกอบด้วย กัลยาณมิตตตา, สีสสัมปทา, ฉันท

* นักวิชาการอิสระ กลุ่มพัฒนาสังคมไทย ,Email: sir.sp.18@gmail.com

สัมปทา, อัตตสัมปทา, ทิฏฐิสัมปทา, อัปปมาทสัมปทา และโยนิโสมนสิการสัมปทาหลักปฏิบัติตนทั่วไปของชาวพุทธประกอบด้วย สัปปุริสธรรม 7, ฆราวาสธรรม 4, สังคหวัตถุ 4, อิทธิบาท 4 พรหมวิหาร 4 และ หลักประเมินความเจริญในการดำเนินชีวิต ประกอบด้วย อารยวัติ 5 ประการ ได้แก่ ศรัทธา คือ เชื่อที่ถูกต้องหลักพระศาสนาไม่มั่งงาย ไขว้เขว ศีล คือ ความประพฤติ และ เลี้ยงชีพสุจริตเป็นแบบอย่างได้สุตะ คือ ความรู้เข้าใจหลักพระศาสนา พอแก่การปฏิบัติตนและแนะนำผู้อื่นได้ จาคะ คือ การเผื่อแผ่เสียสละ พร้อมทั้งจะช่วยเหลือผู้ซึ่งพึ่งช่วย และ ปัญญา คือ การรู้เท่าทันโลกและชีวิต ทำจิตใจให้เป็นอิสระได้การประยุกต์ใช้หลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาของพระมหาณรงค์ นราสโร ในการออกคำพยากรณ์ตามวิชาโหราศาสตร์ในเรื่องต่าง ๆ นั้น เป็นไปตามอาการหรือปัญหาของผู้ที่มาขอคำปรึกษา คือ ด้านการประกอบอาชีพหน้าที่การงานและความก้าวหน้าในงาน ธรรมประยุกต์ ใช้อิทธิบาท 4 ด้านความรัก ครอบครัวและคู่ครอง ธรรมประยุกต์ ใช้ฆราวาส 4 ธรรม 4 และพระ 4 องค์ ด้านฐานะการเงินและความมั่นคงในการสร้างหลักฐาน ธรรมประยุกต์ ใช้สัมปทา 4 ด้านอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตในอนาคตรวมประยุกต์ ใช้ขันธ 5 และในด้านการเสี่ยงโชคและลาภผลต่างๆ ได้ปรับใช้ ธรรมประยุกต์ หมวดสัปปุริสธรรม 7

คำสำคัญ: โหราศาสตร์, พระพุทธศาสนา

Abstract

This research aims to study the general characteristics of Astrology and the application of Buddhist doctrines in Astrology by Pramaha Narong Narasapo, Wat Suthat Thepwararam Woramahavihan, Pranakhon district, Bangkok.

This study found that Astrology can be divided in 3 parts, including calculation part, forecasting part, and ritual part. Each part has different method of forecasting. Astrology is a subject which help people to behave properly with the time. For example, when it is in the time of luck, people should try to get into that lucky. On the other hand, if it is the time of bad luck, people should avoid the bad behaviour. These are reminding of precaution for daily living.

About the doctrine for living, the study found that there are Buddhist doctrines which can be used for achievement and happiness in human life, and can be used to make community live in peace. These doctrines include the avoidance of evil karma such as Kammakilesa 4, Agati 4, Apayamukha 4; the preparation of life fund by avoidance of harmful friend (Mittapatirupaka), but accompany with good friend (Suhatamittakara); the considering of the allocation of assets to be acquired by working with caution, be careful not to waist money, maintain the good

relationship with 6 groups of surrounding people (Tisa 6); the goal and benefit of life (Attha 3), including present benefit (Ditthadhammitkattha), future benefit (Samparayikattha), and highest benefit of living (Paramatha); the life security, including Kalayanamittata, Silasampada, Chadasampada, Appamadasampada, and Yonisomanasikarasampada; the general behaviour of Buddhist, including Sappurissadhamma 7, Gharavasa-dhamma 4, Sangahavatthu 4, Iddhipada 4, Brahmavihara 4; The evaluation of developed living (Arayavatthi 5), including Sattha or faith (to believe right through religious doctrine, not be unquestioning or be confused), Sila or commandment (to behave and working with honesty), Sutta or learning (to understand Buddhist concept and can give advice to other people), Caga or sacrificing (to generously sacrifice and ready to help other people), and Panna or wisdom (to be smart in living and have independent mind).

About the application of Buddhist doctrines, Pramaha Narong Narasapo usually applied the doctrine in the counseling depending on the condition of clients. For examples, in aspect of professional career and career path using Iddhipada 4; in aspect of couple relationship using Gharavasa-dhamma 4 and 4 monk; in aspect of financial stability using Sampada 4; in aspect of living in the future using Khandha 5; in the aspect of Gambling and windfall using Sappurissadhamma 7

1. บทนำ

ในปัจจุบันวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเจริญก้าวหน้ามาก วิถีชีวิตของมนุษย์ยังสลับซับซ้อนมากขึ้น ประเทศไทยเป็นเมืองพระพุทธศาสนา คนไทยส่วนใหญ่ใช้หลักพุทธธรรมเป็นหลักในการดำเนินชีวิต แต่มีผู้คนอีกจำนวนไม่น้อยที่ใช้โหราศาสตร์ช่วยแก้ไขปัญหาและอุปสรรคต่างๆ โหราศาสตร์มีอยู่คู่กับสังคมไทยมานาน การพยากรณ์ดวงพระมหากษัตริย์ การสร้างบ้านแปลงเมือง การพยากรณ์ดวงเมือง การทำศึกสงคราม การวางศิลาฤกษ์ การฝังเสาหลักเมือง ทำนายพระโคกินอาหารในพิธีแรกนาหรือแฝงอยู่ในเรื่องการเกิด การคู่ครอง พิธีกรรม ความเชื่อและวัฒนธรรมประเพณีต่างๆ โหราศาสตร์ไม่สามารถอธิบายในเชิงเหตุผลได้ แต่มีอิทธิพลและบทบาทต่อบุคคลและสังคมตลอดมา

ในพุทธประวัติเล่าถึงเมื่อพระพุทธเจ้าประสูติได้ 7 วัน พระราชบิดา ได้เชิญพราหมณ์ 108 คน มาฉันโภชนาหารแล้วขนานพระนามว่า “สิทธัตถะ” และทำนายพระพุทธลักษณะว่าจะได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิ แต่ถ้าออกบวชจะได้เป็นพระศาสดาเอกของโลก นอกจากนี้ยังปรากฏข้อความว่าพระพุทธ

องค์เอง เมื่อทรงบำเพ็ญที่โพธิบัลลังก์ใกล้ตรัสรู้ ได้ทรงอธิษฐานจิตลอยเถาตองว่า ถ้าจะได้ตรัสเป็นพระพุทธรเจ้าให้เถาตองทวนกระแสน้ำ แต่ถ้าไม่ตรัสรู้เป็นพระพุทธรเจ้าให้ลอยตามน้ำ

ส่วนในประวัติศาสตร์สมัยไทยมีพระภิกษุบางรูปทรงวิพากษ์และให้ความอนุเคราะห์ช่วยเหลือเกื้อกูลชาวบ้านสอนธรรมะควบคู่กับการคำพยากรณ์ เช่น กรณีพระพิมลธรรม ในรัชกาลสมเด็จพระนารายณ์ เล่ากันว่า เมื่อปี พ.ศ.2205 โปรดให้ยกทัพไปตีเมืองอังวะ มีพระยาสีหราชเดโช (ทิป) เป็นกองหน้าแต่พลาดท่าเสียที่ถูกพม่าล้อมจับตัวไว้ได้สมเด็จพระนารายณ์ ทรงทราบข่าวตกพระทัยให้ตำรวจออกไปนิมนต์ พระพิมลธรรม เข้ามาจับยามดู ถวายพระพรพยากรณ์ว่า ที่พระสีมหาราชเดโช ถูกข้าศึกจับได้นั้นบัดนี้หนีออกมาได้และมีชัยชนะข้าศึกอีกด้วย ต่อมาอีก 3 ชั่วโมงขณะที่สมเด็จพระนารายณ์กำลังตรัสอยู่กับพระพิมลธรรม นายเวรมหาไทย์ ก็นำผู้ถือหนังสือแจ้งข่าวพระยาสีหราชเดโช หนีออกจากค่ายพม่าได้และกองทัพไทยมีชัยชนะให้ทรงทราบ สมเด็จพระนารายณ์ดีพระทัยตรัสสรรเสริญพระพิมลธรรม ว่าดูแม่นยำผู้เสมอมิได้แล้วถวายไตรจีวรผ้าแดงเทศไตรหนึ่งเป็นบำเหน็จ (ชมรมโหราศาสตร์ไทยกรมพระปรมาธิบดีชินโรส, <http://www.shinoros.com/> [26/02/2560])

ในการแต่งหนังสือเรื่อง “โลกธาตุ” (พระไตรสารประเสริฐ (ตรี นาคะประทีป), 2538 :คำนำ) พระสารประเสริฐ (ตรี นาคะประทีป) อ้างว่ารวบรวมตำราโหราศาสตร์ของพระอาจารย์ผู้ประสิทธิประสาทสนวิชาโหราศาสตร์ของตนท่านนั้น คือ พระพรหมมุนี (อุปวิภาโส เขม) เจ้าอาวาสองค์ที่ 3 วัดราชประดิษฐ์

วิธีการเผยแผ่พระธรรมของพระพุทธรเจ้า จำแนกได้เป็น 4 ประการ (พระมหาวรจักร ฌนทหาโต, 2551 :บทคัดย่อ) คือการสอนแบบสากัจฉาหรือสนทนาโดยใช้วิธีการถามคู่สนทนาเพื่อทำให้เกิดความเข้าใจธรรมและความเลื่อมใสศรัทธา, การสอนแบบบรรยาย ทรงใช้ในที่ประชุมใหญ่ ในการแสดงธรรมประจำวันซึ่งมีประชาชนและพระสงฆ์สาวกเป็นจำนวนมากมารับฟัง, การสอนแบบตอบปัญหาจะทรงสอนให้พิจารณาคุณลักษณะของปัญหาและใช้วิธีตอบให้เหมาะสมกันและแบบวางกฎข้อบังคับ ใช้วิธีการกำหนดหลักเกณฑ์กฎและข้อบังคับให้พระสาวกหรือสงฆ์ปฏิบัติหรือยึดถือปฏิบัติด้วยความเห็นชอบพร้อมกันเพื่อความสงบสุขแห่งหมู่คณะ ปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกันอยู่ว่ามีพระสงฆ์จำนวนหนึ่งที่ทรงวิพากษ์โหราศาสตร์ ได้ให้คำพยากรณ์แก่ประชาชนเปิดเผยและปกปิดเพื่ออนุเคราะห์ชี้แนะแนวทางดำเนินชีวิตในลักษณะต่างๆ เช่น ให้ฤกษ์ปลูกบ้าน สร้างอาคาร เปิดร้านค้า ประกอบพิธีเสริมดวงชะตาชีวิต เช่น พระวิมลมุนี วัดจันทรมุขมอสร ที่ลงหนังสือแจ้งความให้คำปรึกษาและรับเทศนา ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเรื่องของพระมหาดมรงค์ นราสโก วัดสุทัศนเทพวรารามราชวรมหาวิหาร กรุงเทพมหานคร ว่าท่านได้ประยุกต์ใช้หลักคำสอนในวิชาโหราศาสตร์อย่างไร

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาลักษณะทั่วไปของวิชาโหราศาสตร์
- 2.2 เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมในการดำเนินชีวิต
- 2.3 เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาในวิชาโหราศาสตร์

3. ขอบเขตการวิจัย

- 3.1 สืบค้นและศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิชาโหราศาสตร์
- 3.2 ศึกษาหลักพุทธธรรมในการดำเนินชีวิต
- 3.3 เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาในวิชาโหราศาสตร์ของ

พระมหาณรงค์ นราสโก คณะ 1 วัดสุทัศนเทพวรารามราชวรมหาวิหาร เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร

4. ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พระมหาสมคิด เสือกะ ได้พบในงานวิจัยเรื่อง“จริยธรรมในอาชีพโหราจารย์” เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณได้สำรวจผู้รับบริการจำนวน 150 คน มีสถิติที่น่าสนใจ คือ เหตุผลที่คนมาดูดวงแบ่งเป็นอยากทราบอนาคต ร้อยละ 40.6 และอยากทราบว่า หมอดูแม่นยำหรือไม่ ร้อยละ 27.3 ทำให้เห็นได้ว่าคนส่วนใหญ่อยากรู้อาตมาคนนั้นเป็นอย่างไร นอกจากนี้ยังวัดระดับความเชื่อคำทำนาย มีถึงร้อยละ 77.3 ที่เชื่อครึ่งไม่เชื่อครึ่ง ที่ไม่เชื่อมีร้อยละ 13.3 และที่เชื่อร้อยละ 9.3 ทำให้เห็นว่า คำทำนายของหมอดูมีผลกระทบต่อคนถึงร้อยละ 86.6 คือ รวมที่เชื่อกับไม่แน่ใจ เพราะคนที่เชื่อครึ่งไม่เชื่อครึ่งนั้นย่อมพึ่งหมอดูบ้างไม่มากก็น้อย (พระมหาสมคิด เสือกะ, 2543 :บทคัดย่อ)

ณัชชา ชินธิป ได้สรุปในงานวิจัยเรื่อง“โหราศาสตร์กับการตัดสินใจทางธุรกิจ”ว่านักธุรกิจมีการใช้โหราศาสตร์ในการตัดสินใจในหลายเรื่อง เช่น การขึ้นบ้านใหม่ เปิดร้านใหม่ เลือกทำเลที่ตั้งหาฤกษ์ตั้งเสาเอก เสาโท จัดบ้าน จัดห้องตามหลักฮวงจุ้ย ดูโหงวเฮ้ง คัดเลือกพนักงาน เลือกหุ้นส่วน ลูกค้า เลือกคู่ครอง ประกอบพิธีมงคลสมรส ตรวจดวงชะตาประจำปี เป็นต้น นักธุรกิจ เห็นว่าโหราศาสตร์มีจริง เชื่อถือกันมานานและปฏิบัติกันมาจนถึงปัจจุบัน กลายเป็นประเพณีที่สืบทอดมาทำให้โหราศาสตร์เป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิต เมื่อไม่ได้ปฏิบัติตามก็จะไม่สบายใจ การใช้โหราศาสตร์ในการตัดสินใจตัดสินใจในธุรกิจไม่ใช่เรื่องเสียหาย เนื่องจากสามารถถ่วงถ่วงเวลาให้คนเชื่อกฎแห่งกรรมมุ่งทำความดี อยู่ในศีลธรรม มีความสุขุมรอบคอบระมัดระวัง ไม่ประมาท ทำให้ชีวิตมีความหวังและกำลังใจ มั่นใจในการทำธุรกิจและมีความอดทนต่ออุปสรรค (ณัชชา ชินธิป, 2548 :บทคัดย่อ)

พระสารประเสริฐ (ตรี นาคะประทีป) ผู้รวบรวมหลักเกณฑ์ทางวิชาการโหราศาสตร์จากตำราโหราศาสตร์โบราณ เรียบเรียงเป็น หนังสือ “โลกธาตุ” ขึ้น มีตอนหนึ่งกล่าวไว้ว่า “...ได้ยินพระโหราจารย์ แสดงมัตยาธิบายว่า โหราศาสตร์ นั้นเอง เป็นอุปกณ์ช่วยให้บุคคลทำดี และ ได้รับผลดีตามคำสอนนั้นยกเหตุว่า ทุกคนอยากได้ผลดีด้วยกันทั้งนั้นและก็พยายามประกอบเหตุอันดี ครั้นแล้วหาได้ประสพผลดีสมใจคาดทุกคนไม่ เพราะผลดีนั้นๆ มีตั้งร้อยอย่างและเหตุประกอบ อันจะนำ ไปหาผลดีนั้นเล่า ก็มิตั้งพันประการ เมื่อไม่ทันทราบรายละเอียดก่อนว่า ประการไหน จะตรงไปให้ผลดีอย่างไรแก่ตนเองแน่ ก็ต้องเดาสุ่มไปตามเพลง ถ้าผลดีอยู่ทางหนึ่ง เหตุที่ประกอบนี้เสี่ยงไปเส้นทางหนึ่ง ก็ยอมคลาดแคล้วไปจากผลที่หวังไว้ แม้เผชิญได้ผลดีมาใหม่ ก็มิใช่ที่ประสงค์ เสมือนเดินทางผิด หากจะถึงที่อื่นดี ก็มิใช่ที่มุ่งหมายโหราศาสตร์ เป็นเครื่องส่องทางให้เดินตรงไปยังสายที่ต้องการผล โดยไม่เสียเวลา เหลวเปล่า...”(พระสารประเสริฐ, 2538 : 9-10)

สรุปความได้ว่า พระสารประเสริฐ ผู้รอบรู้ทั้งทางโลกและทางธรรมเห็นว่า โหราศาสตร์ พอจะมีประโยชน์อยู่บ้างในการเลือกทำเหตุดี เพื่อให้ได้ผลดีตามต้องการ เป็นการใช้ประโยชน์ที่อยู่ในกรอบของพระพุทธศาสนา

เสถียรพงษ์ วรรณปก ศิษย์ของหลวงพ่เจ้าคุณพระภัทรหมณี เจ้าอาวาสวัดทองนพคุณ ผู้เป็นโหราจารย์คนสำคัญ ท่านไม่เรียนวิชาโหราศาสตร์ทั้งหมด แต่ท่านใช้ วิชาทักษาพยากรณ์ ซึ่งเป็นแขนงวิชาหนึ่งในโหราศาสตร์ เป็นเกณฑ์ในการตั้งชื่อบุคคล ได้ตั้งข้อสังเกตว่า “ทำไมการพยากรณ์อดีตจึงแม่น พยากรณ์อนาคตไม่แม่น” โดยได้ให้ธรรมาธิบาย สรุปได้ว่า อดีตนั้น “นิ่ง” แล้วไม่มีเงื่อนไขอะไรมาผลักดันให้เป็นอื่นได้ เพราะฉะนั้นการทำนายทายทักจึงมักตรง แต่ปัจจุบันและอนาคต มันยังเคลื่อนไหว เพราะเหตุปัจจัยอีกหลายอย่างยังไม่นิ่ง เงื่อนไขที่สำคัญที่สุดคือ “กรรม” (การกระทำ) ของคนๆ นั้นเอง เขาทำทั้งกรรมดีและกรรมไม่ดี คละกันไป สิ่งเหล่านี้แหละ มีแนวโน้มจะให้ผลในอนาคต ไม่ว่าดีหรือไม่ดี อนึ่ง เวลาบวชนาคพระอุปฌาย์ ก็ใช้หลักทักษาพยากรณ์ แขนงวิชาหนึ่งในโหราศาสตร์ ตั้งฉายาพระใหม่ ขึ้นต้นด้วยอักษรตามวันเกิด โดยใช้วรคบริวารนำหน้าชื่อ (เสถียรพงษ์ วรรณปก, 2524 : 6-7)

ปฐมพงษ์ โพธิ์ประสิทธิ์นันท์ ผู้ใกล้ชิดกับอาจารย์สุชีพ ปุญญานุภาพ คนหนึ่ง เล่าไว้ว่า “วันนั้น ผมนั่งคุยกับท่านเรื่องโหราศาสตร์ ผมต่อต้านวิชาโหราศาสตร์อย่างเผ็ดร้อน อาจารย์สุชีพ ก็สั๊กแต่ยิ้มๆ แล้วท่านก็ถือโอกาสอธิบายการโคจรดวงดาวต่างๆ และอิทธิพลที่มีต่อพระพุทธศาสนา ผมจึงรู้ว่า ท่านอาจารย์ท่านล้าลึกมากในบรรดาศิษย์ท่านมีน้อยคนจะรู้ว่า ท่านชำนาญโหราศาสตร์และดาราศาสตร์ ตำราโลกธาตุซึ่งเป็นตำราโหราศาสตร์ไทยพื้นฐาน ที่สำคัญที่สุดก็อาจารย์ผู้ใกล้ชิด

ท่านเองรวบรวมขึ้น คือ พระสารประเสริฐ (ตรี นาคะประทีป) ถูกๆต่างๆท่านแม่นมาก ถูกๆวางเสาเข็มเพื่อสร้างตึกใหม่ของสำนักงานองค์การพุทธศาสนิกสัมพันธ์แห่งโลกในปัจจุบัน ท่านก็เป็น

คนคำนวณ”และกล่าวว่า สุชีพ ปุณฺณานุภาพ ได้ให้มุมมองทางพระพุทธศาสนาต่อโหราศาสตร์ว่า “โหราศาสตร์ พยายามอธิบายการทำงานของกฎแห่งกรรม ดาวมีสองกลุ่ม คือ ศุภเคราะห์ และบาปเคราะห์ ทุกครั้งที่ดาวศุภเคราะห์มาอยู่ให้คุณก็คือช่วงที่กรรมดีให้ผล เราก็จะเสวยผลกรรมดี ยามที่ดาวบาปเคราะห์มาอยู่ในตำแหน่งให้โทษ ก็คือช่วงที่กรรมชั่วในอดีตตามมาให้ผล นักโหราศาสตร์สามารถอธิบายได้อย่างกว้างๆ ว่า ผลกรรมดี และกรรมชั่ว จะถึงตัวเมื่อไหร่ก็โดยการสังเกตการเคลื่อนไหวของดวงดาวนั่นเอง” (ปฐมพงษ์ โพธิ์ประสิทธิ์นันท์, : <http://www.bodhinanda.com/s0112/index.php?pgid=0016> [25/02/ 2560].)

ปฐมพงษ์ โพธิ์ประสิทธิ์นันท์ ยังได้กล่าวในบทความเดียวกัน สรุปความว่า โหราศาสตร์ ก็เหมือนศาสตร์ที่เตือนให้เราเห็นว่า ผลกรรมชั่วจะมาช่วงไหน อย่างไร เช่น ในรูปโรคภัยไข้เจ็บ อุบัติเหตุ การประทุษร้าย โจรกรรม ฯลฯ หลังจากเราได้รับรู้แล้ว ก็ยังจะต้องปฏิบัติธรรมเพื่อให้กรรมดีเข้มแข็งเพื่อสกัดกรรมชั่วมากยิ่งขึ้นและพระพุทธศาสนาสอนให้สะเดาะเคราะห์ด้วยวิธีบำเพ็ญทาน รักษาศีล ฝึกสมาธิและพัฒนาปัญญาเท่านั้นการเช่นไหว้บวงสรวงเทวดาไม่ใช่วิธีสะเดาะเคราะห์ในพระพุทธศาสนาเปรียบโหราศาสตร์ไปก็เหมือนป้ายบอกให้คนขับรถรู้ว่า ทางข้างหน้าเป็นอย่างไร ถ้ารู้ว่าเป็นทางโค้ง มีหลุม มีบ่อ คนขับรถเดินทางไม่ประมาท ก็หลุดพ้นจากภัยต่างๆ ได้และกลับถึงบ้านโดยสวัสดิภาพ การดูดวงที่เกิดให้เกิดประโยชน์ บทความได้แนะนำว่า ให้ดูกับคนที่รู้ทั้งโหราศาสตร์และพุทธศาสนา ชีวิตจะได้ไม่ถูกหลอกให้ไปข้องแวะกับความเชื่อประเภทเทวนิยม แบบพราหมณ์ ฮินดู หรือแบบไสยศาสตร์การไปเชื่อว่า ชีวิตถูกเทพบันดาลให้เป็นไป ต้องบูชาเทพเพื่อสะเดาะเคราะห์ เหล่านี้มีแต่จะทำให้เราออกนอกกรอบกรรมลิขิตในพระพุทธศาสนาไปอิงอยู่กับอำนาจเทพเจ้า หมดความเชื่อ มั่นในการกระทำของตนเอง

พุทธทาสภิกขุ ได้เคยแสดงปาฐกถาธรรม เรื่อง โหราศาสตร์กับพุทธศาสนาฯ พอจะสรุปได้ดังนี้ ในการอธิบายหลักการของโหราศาสตร์ ได้อธิบายในแง่ของ กรรมและวิญญู โดยกล่าวว่า “อะไรเป็นตัวเครื่องจักรที่หมุนให้กุศล อุกุศลกรรม เหล่านั้นเดินมากระทบผู้กระทำ เกิดผลต่างกรรม ต่างวาระ เป็นปานนั้น คำตอบนี้ คือ หัวใจของโหราศาสตร์ เพราะ โหราศาสตร์ คือ วิชาที่บอกความหมุนเวียน มนุษย์ทุกคนในโลกนี้อยู่ใต้บังคับบัญชาของธรรมชาติโดยอาศัยกรรมเป็นแรงส่งและโหราศาสตร์ คือ วิชาที่บอกอิทธิพลแห่งธรรมชาติหรือมือพระเจ้า อันนี้” และ “ดวงดาว มีอำนาจ แต่ก็ก็เป็นเพียงแรงส่งเล็กน้อยที่แฝงอยู่ในกรรม แม้ไม่ได้อาศัยดวงดาว กรรม ก็ดำเนินไปได้เอง พระอริยเจ้าไม่พึ่งพาอำนาจดวงดาวเลย เพราะท่านได้รับสิ่งที่อำนาจดวงดาวไม่อาจบันดาลให้ได้ แรงกรรมเป็นสิ่งที่เราสามารถสร้างขึ้นจนสามารถหักล้างแรงของดวงดาวได้ เมื่อเราประกอบจิตภาวนาจนไม่มีความยึดมั่น ถือมั่นในสิ่งทั้งปวง สิ่งเหล่านั้น ไม่อาจทำอะไรเราได้ เราจึงอยู่เหนืออำนาจของสิ่งทั้งปวง รวมทั้งดวงดาวแล้ว” (พุทธทาส ภิกขุ, 2529 :65)

อีกตอนหนึ่งของปาฐกถาธรรมดังกล่าว พุทธทาสภิกขุ ได้ให้ ทรศนะเพิ่มเติมว่า“แม้ข้าพเจ้าเป็นผู้ถือฝ่ายแรงกรรม แต่ข้าพเจ้าก็มีเหตุผลและเวลาเพียง วิจารณ์เพื่อหาทางปรับปรุงหลักโหราศาสตร์ให้แนบสนิทกัน อยู่ได้กับหลักแห่งพุทธศาสนาคล้ายๆกับที่บางคราวเราใช้สังกะสีแซมหรือประกอบหลังคากระเบื้องอันถาวรของเราด้วยความจำเป็นบางอย่าง เท่านั้น”

สรุปความจากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้วปรากฏว่า ทำให้ได้ทราบพฤติกรรมเกี่ยวกับการศึกษาปัญหา ตลอดจนปัญหาและภูมิหลังของผู้มาขอคำปรึกษา สถิติเกี่ยวกับความเชื่อของการที่ได้ปรึกษากับนักพยากรณ์ทรศนะของนักธุรกิจเกี่ยวกับวิชาโหราศาสตร์ หลักการของโหราศาสตร์ในแง่ของกรรมและวิญญู และที่สำคัญทำให้ได้ทราบทรศนะเกี่ยวกับการใช้วิชาโหราศาสตร์และบทบาทของพระภิกษุสงฆ์ในเรื่องของการใช้วิชาโหราศาสตร์เป็นเครื่องนำทางไปสู่หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ล้วนแล้วแต่เป็นประโยชน์ในการนำไปใช้ในการจัดทำประเด็นการสัมภาษณ์และให้แนวคิดในงานวิจัยนี้ได้เป็นอย่างดี

5. วิธีดำเนินการวิจัย

5.1 สำนวจศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิชาโหราศาสตร์

5.2 สืบค้นและศึกษาหลักพุทธธรรมในการดำเนินชีวิต

5.3 ศึกษาประวัติ และประสบการณ์ในการดูดวงของพระมหาณรงค์ นราสโก

5.4 สัมภาษณ์เชิงลึกพระมหาณรงค์ นราสโก คณะ 1 วัดสุทัศนเทพวรารามราชวรมหาวิหาร เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร

5.5 วิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักคำสอนทางพระพุทธศาสนากับการพยากรณ์โหราศาสตร์ของพระมหาณรงค์ นราสโก

5.6 สรุปผลการศึกษา ตรวจสอบความถูกต้อง และเขียนรายงานแบบพรรณนา

6. สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

ในการศึกษาประวัติความเป็นมาและลักษณะทั่วไปของโหราศาสตร์ ตลอดจนหลักพุทธธรรมที่ใช้ในการดำเนินชีวิต และ ศึกษากรณี การประยุกต์ใช้หลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาในวิชาโหราศาสตร์ ของพระมหาณรงค์ นราสโก คณะ 1 วัดสุทัศนเทพวรารามราชวรมหาวิหาร เขตพระนคร กรุงเทพมหานครแล้ว สรุปผลการศึกษาและมีข้อเสนอแนะ ได้ดังนี้

ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาลักษณะทั่วไปของวิชาโหราศาสตร์ สารนิพนธ์นี้ทำให้ทราบว่า โหราศาสตร์ มีความเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาตั้งแต่สมัยพุทธกาล ความในพุทธประวัติเล่าถึงเมื่อพระพุทธเจ้าประสูติได้ 7 วัน พระราชบิดาได้เชิญพราหมณ์ 108 คน มาฉันทโขนานอาหารแล้วขนานพระนามว่า “สิทธัตถะ” และทำนายพระพุทธลักษณะว่าจะได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิ แต่ถ้าออกบวชจะได้เป็นพระศาสดาเอกของโลก นอกจากนั้นยังได้ปรากฏข้อความว่า พระพุทธองค์เอง เมื่อทรงบำเพ็ญที่โพธิบัลลังก์ ได้ทรงอธิษฐานจิตลอยผาดทองว่า ถ้าจะได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าขอให้ผาดลอยทวนกระแสน้ำ แต่ถ้าไม่ได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าก็ขอให้ผาดลอยตามน้ำและเมื่อครั้งทรงดำรงพระยศเป็นองค์รัชทายาท ยังทรงได้ศึกษาเล่าเรียนวิชาโหราศาสตร์จนเชี่ยวชาญและเมื่อทรงตรัสรู้เป็น องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้ว ได้ทรงบัญญัติสิกขาบท ห้ามพระภิกษุสงฆ์ มิให้ยังชีพในทางที่ผิด ด้วยการทำนายหรือพยากรณ์ทุกประเภท และได้มีวิชาโหราศาสตร์รวมอยู่ด้วย ดังปรากฏในบทว่าด้วยมหาศีลใน พรหมชาลสูตร และสามัญญผลสูตร เป็นต้น แต่ถึงอย่างไรก็ตาม พระองค์ ได้ทรงมีพุทธานุญาตให้พระภิกษุในอรัญญคามวาสี ได้ศึกษาเล่าเรียนนักษัตริศาสตร์ตลอดจนทิศต่างๆ ทุกประเภทเป็นวัตรปฏิบัติเพื่อประโยชน์การคำนวณปักษคณาให้ทราบ ขึ้น-แรม ทางจันทรคติ เพื่อการนัดหมายและแก้กู่แก่ประชาชนทั่วไป

โหราศาสตร์ ได้เข้ามาสู่ประเทศไทยพร้อมกับพราหมณ์ผู้มีหน้าที่ในพิธีกรรมทาง ศาสนารวมทั้งพระพุทธศาสนาด้วย โหราศาสตร์ เป็นศาสตร์ชั้นสูงโดยรวมแล้วผู้ที่ได้ใกล้ชิดได้รับรู้เรื่องโหราศาสตร์ จะมีแต่เฉพาะในวงการของ พราหมณ์ พระสงฆ์ นักบวชและเจ้านายชั้นสูงเท่านั้น บทบาทของโหราศาสตร์ที่เห็นได้ชัดเจน ได้แก่ พิธีกรรมการสร้างบ้านแปลงเมือง การพยากรณ์ดวงเมือง ดวงพระมหากษัตริย์ การทำศึกสงคราม การวางศิลาฤกษ์ การตั้งเสาหลักเมือง ตลอดจนการพยากรณ์เหตุการณ์ต่างๆ ของบ้านเมืองและปรากฏการณ์ธรรมชาติที่จะส่งผลต่อบ้านเมืองและประชาชน และโหราศาสตร์ได้มีบทบาทในเมืองไทยมาตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัย กรุงศรีอยุธยา กรุงธนบุรี จนถึง กรุงเทพมหานคร โดยวิชาโหราศาสตร์ได้กระจายแพร่หลายสู่ประชาชนทั่วไป เมื่อรัชกาลที่ 5 ได้โปรดให้จัดตั้งหอสมุดแห่งชาติขึ้นและได้มีบทบาทในการดำเนินชีวิตของคนทั่วไปจนถึงปัจจุบันนี้

ผู้คนจำนวนไม่น้อยที่เข้าใจว่าโหราศาสตร์กับไสยศาสตร์เป็นเรื่องเดียวกัน แต่ในความเป็นจริงแล้วโหราศาสตร์กับไสยศาสตร์มีความแตกต่างกันโดยสิ้นเชิง โหราศาสตร์ เป็นศาสตร์ที่มีการใช้การสังเกตการณ์ การเก็บสถิติ การจดจำและจดบันทึกปรากฏการณ์ต่างๆทางธรรมชาติ ทางดาราศาสตร์แล้วกำหนดเป็นกฎเกณฑ์เพื่อการพยากรณ์ แต่ไสยศาสตร์ เป็นวิชา ที่ทำให้สิ่งใด สิ่งหนึ่งให้เกิดขึ้นโดยผิดแปลกจากกฎของธรรมชาติ โดยปกติแล้วการใช้ไสยศาสตร์จะเป็นไปในทางที่ชั่วร้าย ผิดศีลธรรม

วิชาโหราศาสตร์ แบ่งกลุ่มตามองค์ประกอบได้เป็น 3 กลุ่มใหญ่ คือ กลุ่มวิชาภาคคำนวณ กลุ่มวิชาภาคพยากรณ์ และ กลุ่มวิชาภาคพิธีกรรม แต่ละกลุ่มวิชามีวิธีการที่ใช้ในการ ทำนายหรือพยากรณ์แตกต่างกันออกไป เช่นการใช้วัน เดือน ปี และเวลาเกิด เป็นปัจจัยในการพยากรณ์ การทำนายโดยพิจารณาจากรูปร่างลักษณะทางกายภาพของบุคคลหรือสิ่งของที่จะพยากรณ์ หรือ การทำนายโดยใช้อุปกรณ์ประกอบการพยากรณ์ เช่น การเสี่ยงทายโดยไฟ เช่น ไฟป้อก ไฟยิปซี เป็นต้น

วิชาโหราศาสตร์ เป็นวิชาที่จะช่วยผู้ใช้นี้ ได้ปฏิบัติตนให้ถูกต้องกับกาลเวลาที่ดาวพระเคราะห์แสดง เช่น แสดงถึงฐานะของเจ้าชะตาว่า เป็นอย่างไร จะประกอบอาชีพเช่นไร ความเป็นไปในชีวิตโดยทั่วไปจะเป็นอย่างไร เมื่อไรจะมีโชคดีและเมื่อไรจะไม่ดี เป็นต้น เมื่อทราบแล้ว จะได้ดำเนินชีวิตให้เหมาะสมกับเหตุการณ์และดวงชะตาของตนและ เมื่อถึงคราวดาวพระเคราะห์แสดงว่า มีโชคดีจะได้พยายามขวนขวายให้ได้มาซึ่งโชคลี้นหรือถ้าแสดงไปในทางไม่ดี ก็จะได้ระมัดระวังและพยายามหลีกเลี่ยง หรือ ปิดเป่าเสียให้พ้นไป หรือผ่อนหนักให้เป็นเบาได้ไม่ประมาท นับว่าเป็นประโยชน์ในการดำเนินชีวิตอีกประการหนึ่งได้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมในการดำเนินชีวิต ผู้วิจัยพบว่า มีหลักพุทธธรรม ที่นำมาประพฤติปฏิบัติในการดำเนินชีวิตให้อยู่ได้อย่างเป็นสุข และประสบความสำเร็จตลอดจน ทำให้สังคมสงบและมีสันติสุขได้ตามลักษณะวิถีชีวิต จำนวน 5 หลัก ได้แก่ หลักพื้นฐานของชีวิต ประกอบด้วย กรรมกิลเลส 4 อคติ 4 อบายมุข 6 หลักการเตรียมพุนชีวิตประกอบด้วย มิตรปฏิรูปก, สุทรมิตร ตลอดจนการประกอบสัมมาชีพ รู้จักจัดสรรทรัพยากรอย่างรอบคอบและการมีความสัมพันธ์อันดีต่อกันตามทิส 6 หลักจุดหมายของชีวิต ประกอบด้วย ประโยชน์ 3 หรืออตัถะ 3, หลักประกันของชีวิต ประกอบด้วย กัลยาณมิตตา สีสัถปะทา, ฉันทสัมปะทา, อตัตสัมปะทา, ทิฏฐิสัมปะทา, อัปปมาทสัมปะทา, โยนิโสมนสิการสัมปะทา หลักปฏิบัติตนทั่วไปของชาวพุทธ ประกอบด้วย สัปปุริสธรรม 7, ฆราวาสธรรม 4, สังคหวัตถุ 4, อิทธิบาท 4, พรหมวิหาร 4 และหลักการประเมินความเจริญในการดำเนินชีวิต ประกอบด้วย อารยวัติ 5

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาในวิชาโหราศาสตร์การประยุกต์ใช้หลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาของพระมหาณรงค์ นราสโร ในการออกคำพยากรณ์ตามวิชาโหราศาสตร์ในเรื่องต่างๆ เป็นไปตามอาการของผู้มาขอคำพยากรณ์ กล่าวคือด้านการประกอบอาชีพหน้าที่การงานและความก้าวหน้าในงาน ธรรมประยุกต์ ใช้อิทธิบาท 4 ด้านความรัก ครอบครัวและคู่ครองธรรมประยุกต์ ใช้ฆราวาสธรรม 4 และพระ 4 องค์ ด้านฐานะการเงินและความมั่นคงในการสร้างหลักฐาน ธรรมประยุกต์ ใช้สัมปะทา 4 ด้านอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตในอนาคตธรรมประยุกต์ ใช้ขันธ 5 และในด้านการเสี่ยงโชคและลาภผลต่างๆท่านได้ปรับใช้ธรรมประยุกต์ หมวด สัปปุริสธรรม 7

ผลการศึกษาการประยุกต์ใช้หลักคำสอนทางพุทธศาสนาในโหราศาสตร์ในกรณี พระมหาณรงค์ นราสโร วัดสุทัศนเทพวรารามมรณวิหาร กรุงเทพมหานคร พบว่า มีผู้มาขอคำปรึกษาปีละ 600 คน การศึกษาปริญญาตรีขึ้นไป อาชีพรับราชการ จะมาขอคำปรึกษาในช่วงเดือนกันยายนและตุลาคม ส่วนอาชีพอิสระ ธุรกิจค้าขาย จะมาขอคำปรึกษาในช่วงเดือนธันวาคม-เมษายนของทุกปี ในสมุดจดดวงพบว่า ในจำนวนผู้ที่มาขอรับคำปรึกษาแล้ว ได้กลับมาปรึกษาซ้ำอีก ประมาณเกินกว่าร้อยละ 60 และได้แนะนำบุคคลอื่นมาขอคำปรึกษาเพิ่มเติม ในแต่ละรอบปีเป็นอัตราส่วน 1 คนต่อ 5 คน

7. ข้อเสนอแนะ

- 7.1 การศึกษาบทบาทพระสงฆ์ใช้วิชาโหราศาสตร์กับผลกระทบต่อพระพุทธศาสนา
- 7.2 การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของประชาชนในการดูดวงหรือการรับบริการทางวิชาโหราศาสตร์
- 7.3 พัฒนาการธรรมประยุกต์ที่ใช้ประกอบคำพยากรณ์เป็นคู่มือกำกับการออกคำพยากรณ์ของนักโหราศาสตร์ต่อไป

บรรณานุกรม

- ณัชชา ชินธิป. โหราศาสตร์กับการตัดสินใจทางธุรกิจ (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี. 2548.
- ปฐมพงษ์ โพธิ์ประสิทธิ์นันท์. โหราศาสตร์กับพระพุทธศาสนา [ออนไลน์] แหล่งที่มา : <http://www.bodhinanda.com/s0112/index.php?pgid=0016>, 2554.
- ปริญญา นิ้มประยูร. โหราศาสตร์ไทย ภาคพยากรณ์จร. กรุงเทพมหานคร : จงเจริญการพิมพ์. 2550
- พระตรีสารประเสริฐ (ตรี นาคะประทีป). โลกธาตุ. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ สำนักเลขานายกรัฐมนตรี. 2538.
- พุทธทาสภิกขุ. พุทธศาสตร์กับไสยศาสตร์ โหราศาสตร์กับพุทธศาสนา. กรุงเทพมหานคร : สุขภาพใจ. 2529
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 2539.
- มหามกุฏราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกพร้อมอรรถกถา แปล ชุด 91 เล่ม. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย. 2534.
- วาสนา จันทภาษา. ความรู้เบื้องต้นแห่งโหราศาสตร์ไทย. กรุงเทพมหานคร : จงเจริญการพิมพ์. 2518.
- เสถียรพงษ์ วรรณปก. ชื่อนั้นสำคัญไฉน. กรุงเทพมหานคร : ปิยะสาส์น. 2524.

พัฒนาการราชนาวีสยามในยุคการนำประเทศเข้าสู่สังคมโลกและเปลี่ยนแปลง การปกครอง (พ.ศ.2475-พ.ศ.2490)

The Development of Siam Navy in the Period of Westernization
and of Siamese Revolution (B.E. 2475-2490)

อนุชา ม่วงใหญ่*

บทคัดย่อ

พัฒนาการราชนาวีสยามในยุคการนำประเทศเข้าสู่สังคมโลกและเปลี่ยนแปลงการปกครอง กิจการทหารเรือภายใต้การบังคับบัญชาของสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมขุนนครสวรรค์ วรพินิตเป็นที่พอพระราช ฤทัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมขุนนครสวรรค์วรพินิต ทรง กราบบังคมทูลขอพระบรมราชานุญาตแต่งตั้งให้กรมหมื่นชุมพรเขตอุดมศักดิ์ รองผู้บัญชาการ ทหารเรือ เป็นที่ปรึกษาทางวิชาการของพระองค์ในตำแหน่ง “กองรองผู้บัญชาการทหารเรือ” นายพล เรือโทกรมหมื่นชุมพร เขตอุดมศักดิ์ทรงรับหน้าที่นี้เพิ่มขึ้นและทรงยุบเลิกกองรองผู้บัญชาการ ทหารเรือเสียโอนงานทั้งหมดมารวมอยู่ในกรมยุทธศึกษา

ในด้านของการทหารกองทัพไทยได้รับการพัฒนาที่ทันสมัย มีการจัดระบบกำลังพลที่มี ประสิทธิภาพ อยู่ในสภาพพร้อมรบและเป็นทหารอาชีพอย่างแท้จริงเป็นครั้งแรก เพราะนับตั้งแต่ เหตุการณ์กรณี ร.ศ.112 เป็นต้นมา กองทัพไทยก็ไม่เคยเตรียมการสู้รบกับประเทศตะวันตกอีกเลยจน สิ้นรัชกาล ดังนั้นเมื่อสภาพของกองทัพยังไม่พร้อมโดยสมบูรณ์ รัฐบาลจึงพยายามใช้นโยบายการทูต ภายหลังจากการประกาศใช้พระราชบัญญัติลักษณะการเกณฑ์ทหาร กองทัพก็ได้รับการพัฒนาด้าน ประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น ทำให้ทหารมีโอกาสได้รับการฝึกหัดยุทธวิธีติดต่อกันสม่ำเสมอ ก่อให้เกิด ประสิทธิภาพในการสู้รบจนเป็นที่สนใจของประเทศมหาอำนาจตะวันตก ภายหลังจากการปฏิรูป การทหาร ดังกล่าว

คำสำคัญ : พัฒนาการราชนาวีสยาม, สังคมโลก, เปลี่ยนแปลงการปกครอง

* อาจารย์ประจำฝ่ายศึกษา โรงเรียนนายเรือ e-mail: anuchar2220@gmail.com

Abstract

The development of Siam Navy in the Period of Westernization and of Siamese Revolution. The navy affairs under the assignment of commander superior officer Prince Nakhonsawan Worapinit were pleased by Rama V. Prince Nakhonsawan urged Rama V to appoint Prince Chumphon Khet Udomsakas assistant commander superior officer, and as deputy command-in-chief Siam Navy, who was responsible for academic adviser. Prince Chumphon took more responsibility in navy force, that is, he dissolved division of deputy command-in-chief Siam Navy and transferred the duty to Naval Education Department. Siam Military Force was modernized. To be prepared for professional soldier and fighting, the approach to manage personnel was effectively implemented for the first time. Until the end of King Chulalongkorn's regency, Siam Military Force had not been prepared for combat against the Western.

Because Siam Military Force was not well prepared, Siam government tried to use diplomatic policies. After proclaiming the National Service (Armed Forces) Act 0954, Siam Military Force had been developed more effectively, that is, personnel could have got opportunity to drill continuously military strategy. This made so effectively that Western countries were interested.

Keywords: The Development of Siam Navy, World Society, Changing Government, Public Administration, Authority

1. บทนำ

การจัดระเบียบการปกครองแผ่นดินใหม่ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวฯ ทำให้ การพัฒนากองทัพเรือได้เลื่อนฐานะจากกรมทหารเรือ เป็นกระทรวงทหารเรือ โดยในสมัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวฯ การเสริมสร้างความมั่นคงทางการทหาร ยังคงเป็นที่ยึดถือกันในรัชสมัยต่อมา แม้ว่าแนวความคิดทางการเมืองระหว่างประเทศจะเปลี่ยนจากการขยายอำนาจด้วยกำลังอาวุธ มาเป็นการแข่งขันกันขยายตัวทางเศรษฐกิจแทนแล้วก็ตาม แต่

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวฯ ไม่ทรงแน่วพระทัยว่า การแข่งขันกันดังกล่าวจะไม่นำไปสู่การแทรกแซงทางการเมืองในที่สุด

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวฯ ทรงเห็นว่าประเทศไทยยังไม่อยู่ในสภาพที่ปลอดภัยเท่าที่ควร ถึงจะเป็นประเทศเล็ก แต่ก็ควรมีกองกำลังเพื่อรักษาความสงบภายในประเทศและป้องกันการแทรกแซงจากภายนอก เพื่อความไม่ประมาทจึงควรใช้นโยบาย“กลัวแกมกัน”(กรมศิลปากร, 2512 :4-5) เข้าต่อต้านกับการคุกคามจากประเทศมหาอำนาจตะวันตกต่อไปและทรงย้ำว่า

“...เป็นความจำเป็นที่จะต้องเตรียมตัวไว้พร้อมที่จะต่อสู้...ข้าพเจ้ามีภาชิตอันหนึ่งซึ่งได้ลองประพันธ์ขึ้นไว้พอให้จำง่าย ๆ ของท่านทั้งหลายจงจำไว้ในใจว่า “แม้หวังตั้งสงบ จงเตรียมรบไว้พร้อมสรรพ คัตรุกกล้ามาประจัญ จะอายุสุริยุปสลาย...” (สิริ เปรมจิตต์, 505-507) ด้วยเหตุนี้ แนวโน้มของการจัดการทหารจึงมุ่งที่จะขยายขอบเขตของงานให้กว้างขวางยิ่งขึ้น จุดเด่นอันดับแรกที่ทรงกระทำในทันทีที่เสด็จขึ้นครองราชย์คือการยุบเลิกกรมยุทธนาธิการ จัดให้กระทรวงกลาโหมมีหน้าที่ดูแลการปกครองเฉพาะกิจการทหารบก และแยกกิจการทหารเรือออกมาตั้งเป็นกระทรวงทหารเรือ โดยให้กระทรวงทั้งสองแยกงานเป็นอิสระซึ่งกันและกัน การขยายกำลังการป้องกันประเทศที่เห็นได้ชัดอีกประการหนึ่ง คือ การพยายามขยายกำลังการป้องกันประเทศในเขตมณฑลปักษ์ใต้ เพื่อป้องกันการแทรกแซงจากอังกฤษทางแหลมมลายู (กจช. ร.6 ก.7/3, เริ่มจัดการทหารในมณฑลปักษ์ใต้ (30 ม.ค. 2450-2 ก.ย. 2459) แต่โครงการนี้ก็ได้รับการคัดค้านจากสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมหลวงพิษณุโลกประชานาถ เสนาธิการทหารบก โดยเหตุผลที่ว่า การแบ่งจำนวนกำลังออกไปประจำในมณฑลปักษ์ใต้ เท่ากับเป็นการลดความเป็นปึกแผ่นของกองทัพส่วนรวมให้น้อยลงและถึงจะแบ่งไปได้ก็เป็นจำนวนน้อย ซึ่งหากถูกแทรกแซงจริงๆ คงไม่สามารถป้องกันดินแดนได้สมความมุ่งหมาย ทำให้สิ้นเปลืองโดยใช่เหตุ ดังนั้นโครงการดังกล่าวจึงถูกเปลี่ยนไปเป็นการตั้งกองทหารรักษาวังของพระเจ้าอนงยาเธอ เจ้าฟ้ากรมขุนลพบุรีราเมศวร์ อุปราชมณฑลปักษ์ใต้แทนนอกจากนี้ยังทรงมุ่งขยายกำลังแสนยานุภาพโดยการสั่งซื้ออาวุธทันสมัยเข้ามาประจำในกองทัพจำนวนมากเมื่อเปรียบเทียบกับอาวุธของกองทัพบกในรัชสมัยก่อน

2. การจัดระเบียบกระทรวงทหารเรือ

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวฯ ทรงแต่งตั้งให้ สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์วรพินิต ทรงดำรงตำแหน่งเสนาบดีกระทรวงทหารเรือ งานของกระทรวงทหารเรือในระยะแรกนี้ส่วนใหญ่เป็นการปรับปรุงการจัดระเบียบหน่วยงานเสียใหม่ตามความเหมาะสม เพื่อขยายงานให้กว้างขวางยิ่งขึ้น ต่อจากนั้นก็ขยายงานขึ้นเรื่อยๆจนกระทั่งใน พ.ศ.2465 กระทรวงทหารเรือก็ขยาย

งานออกไป (กองทัพเรือ, 2465) การมีหน่วยงานกว้างขวางเช่นนี้ทำให้งานของทหารเรือดำเนินไปได้ล่าช้าและค่อนข้างจะสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายประเภทเงินเดือนและค่าใช้จ่ายจำนวนมาก ทางกระทรวงทหารเรือจึงคิดที่จะลดรูปหน่วยงานลงให้เหมาะสม เพื่อสะดวกในการควบคุมบังคับบัญชาและประหยัดงบประมาณ (กระทรวงทหารเรือ, คำสั่งทหารเรือที่ 127 $\frac{2464}{02515}$, ลงวันที่ 18 มิถุนายน 2464. “เรื่องโครงการกองทัพเรือ พ.ศ. 2464”)

นายพลเรือเอกกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ฯ (พระราชโอรสในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวฯ ทรงสำเร็จวิชาทหารเรือมาจากประเทศอังกฤษ และกลับมารับราชการตำแหน่งรองผู้บัญชาการกรมทหารเรือ ต่อมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวฯ ทรงรับราชการอยู่ได้เพียง 1 ปี ก็ทรงเกิดการขัดแย้งกับพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวฯ ถึงกับทรงชลาออกจากราชการ ใน พ.ศ. 2454 จนกระทั่งถึง พ.ศ. 2460 จึงกลับเข้ารับราชการใหม่ในตำแหน่งจเรทหารเรือ ต่อมาทรงเลื่อนขึ้นเป็นเสนาธิการทหารเรือและรักษาราชการในตำแหน่งเสนาบดีกระทรวงทหารเรือตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2465 ทรงเป็นเสนาบดีกระทรวงทหารเรือเมื่อวันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2466 แต่ทรงรับราชการอยู่ได้เพียงพระชนมายุ 44 พรรษา ก็เสด็จทิวงคตเมื่อวันที่ 19 พฤษภาคม พ.ศ. 2466) ทรงจัดให้มี “สภาบัญชาการกลางกระทรวงทหารเรือ” เพื่อเป็นสภาที่ประชุมปรึกษาข้อราชการของกระทรวงทหารเรือ นอกจากนี้ยังมีการตั้ง “สภาธุรการ” ทำหน้าที่พิจารณาจัดซื้อหาสิ่งของไว้ใช้ในราชการทหารเรือและ “สภาการช่าง” ทำหน้าที่พิจารณาจัดซื้อหาสิ่งของไว้ใช้ในราชการทหารเรือและ “สภาการช่าง” ทำหน้าที่พิจารณาจัดร่วมสร้างเรือและตลอดจนทำการออกแบบแปลน และตรวจรับงานต่างๆ การตั้งสภาทั้ง 3 ขึ้นมานี้ทำให้การพิจารณาข้อราชการต่างๆ เป็นไปอย่างรัดกุม มีระเบียบแบบแผน ได้อย่างรวดเร็ว ลดค่าใช้จ่ายที่ฟุ่มเฟือย ตลอดจนการทุจริตในหน้าที่ลงได้มาก แต่ภายหลังจากนายพลเรือเอก กรมหลวงชุมพร เขตอุดมศักดิ์สิ้นพระชนม์ เจ้าฟ้ากรมหลวงนครราชสีมา ผู้ทรงเข้ามาบริหารงานแทนในตำแหน่งผู้กำกับราชการกระทรวงทหารเรือไม่ทรงเห็นด้วยกับสภาดังกล่าว สภาต่างๆ จึงถูกยกเลิกไป คงไว้แต่สภาการช่างและทรงจัดตั้ง “สภาการเงิน” ขึ้นมาแทน เพื่อทำหน้าที่พิจารณาการใช้จ่ายเงินภายในกระทรวง (กช. ร.6 ก. 200.0/50, ลายพระหัตถ์เจ้าฟ้ากรมหลวงนครราชสีมา กราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ลงวันที่ 29 กรกฎาคม 2466.) ส่วนการจัดส่วนราชการภายในกระทรวงทหารเรืออื่นๆ ยังคงรูปเดิมมาจนกระทั่งสิ้นรัชกาล

3. การเสริมสร้างแสนยานุภาพของกองทัพเรือ

กระทรวงทหารเรือมีความพยายามจัดหาเรือรบที่ทันสมัยและมีประสิทธิภาพอยู่เสมอ แต่เนื่องจากมีปัญหาเรื่องงบประมาณ เพราะนอกจากจะได้งบประมาณน้อยอยู่แล้ว กระทรวงทหารเรือยังต้องสูญเสียค่าใช้จ่ายประเภทเงินเดือนทหารในอัตราสูงมาก...” (กองทัพเรือ, พระดำรัสในพระเจ้าพี่ยาเธอ กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ บันทึกการประชุมสภาบัญชาการทหารเรือ ครั้งที่ 1/2464 วันที่ 18 ตุลาคม 2464) ซึ่งนายพลเรือเอกกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ ไม่ทรงเห็นด้วย เพราะหัวใจของกองทัพเรือคือเรือรบ ถ้าขาดเรือ ขาดอาวุธ กองทัพเรือก็ไร้ความหมาย ดังนั้นจึงทรงพยายามหาทางแก้ไขโดยการลดกำลังพลประจำการ ทั้งด้านการเกณฑ์พลทหาร และลดจำนวนนายทหารสัญญาบัตร โดยกำหนดเกณฑ์ปลดเกษียณ ทั้งยังลดระยะการเลื่อนขั้นเงินเดือนให้มีระยะห่างกว่าเดิม (กองทัพเรือ, บันทึกการประชุมสภาบัญชาการทหารเรือ, ครั้งที่ 12 $\frac{5}{2465}$, วันที่ 17 สิงหาคม 2465.)

นอกจากนี้กระทรวงทหารเรือยังได้หาทางแก้ไข โดยการกราบบังคมทูลขอพระราชทานพระบรมราชานุญาติให้ได้รับงบประมาณตรงตัว ในอัตราราคาที่ 5 ล้านบาททุกปี ทั้งนี้เนื่องจากการที่รัฐบาลกำหนดให้ราชการฝ่ายป้องกันพระราชอาณาจักรทั้งหมดรับเงินงบประมาณรวมกันในวงเงิน 25% ของรายได้แผ่นดินประจำปี ทำให้ได้รับงบประมาณไม่คงที่ขึ้นลงตามอัตรารายได้แผ่นดิน อันเป็นผลกระทบกระเทือนต่อราชการกระทรวงทหารเรือซึ่งได้รับงบประมาณน้อยกว่ากระทรวงกลาโหม แต่มีรายจ่ายสูง โดยเฉพาะการสร้างซ่อมซื้อเรือรบ ดังนั้นจึงขอพระราชทานรับเงินตรงตัว แล้วให้อัตรารากเปลี่ยนแปลงขึ้นลงตามงบประมาณรายได้แผ่นดิน อยู่ในงบประมาณกระทรวงกลาโหม ซึ่งสามารถปรับรายจ่ายและกำลังพลได้ง่ายกว่า ทั้งยังได้รับงบประมาณมากกว่าทหารเรือถึง 3 เท่าอยู่แล้ว (กจข.ร.6 ก.20.0/46, ลายพระหัตถ์ที่ 1 $\frac{2465}{01349}$, นายพลเรือเอกกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ กราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, ลงวันที่ 24 สิงหาคม 2465) ซึ่งพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ฯ ทรงเห็นด้วย ด้วยวิธีการดังกล่าวทำให้กระทรวงทหารเรือสามารถแบ่งเงินงบประมาณสมทบงบประมาณสำหรับจัดสร้างเรือได้มากขึ้น แต่กระนั้นก็ยังไม่ค่อยจะเพียงพอ จึงได้กราบบังคมทูลขอพระราชทานเงินงบบุพิเศษจากพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ฯ อีกส่วนหนึ่ง ซึ่งหากทรงได้ถามทางกระทรวงพระคลังฯ ว่ามีเงินเหลือพอ ก็ทรงอนุมัติจ่ายเงินสมทบให้เสมอ ส่วนใหญ่เรือที่จัดสร้างในสมัยนี้ล้วนแต่ได้รับงบบุพิเศษมาสมทบทั้งสิ้น (มลิวัลย์ คงเจริญ, 2517 :206) ต่อมาตอนปลายรัชกาล ฯ ฐานะการเงินแผ่นดินตกต่ำลง การกราบบังคมทูลขอเงินงบบุพิเศษ มักจะไม่ได้รับการอนุมัติ การซื้อเรือจึงกระทำได้แต่เรือที่ราคาไม่แพงนัก เช่น เรือหลวงเจ้าพระยา ซื้อในพ.ศ.2466 เป็นเรือใช้ฝึกหัด ไม่ติดอาวุธและเรืออีกลำหนึ่งซึ่งกองทัพเรือได้มาโดยไม่ต้องใช้งบประมาณ คือ เรือรบพระร่วงเป็นเรือที่ประชาชนร่วมใจกันบริจาคเงินจัดซื้อ เรือรบพระร่วงเป็นเรือพิฆาตตอร์ปิโด ขนาด

ฝัจักร 40 น็อต กินน้ำลึก 12 ฟิต มีปืนขนาด 4 นิ้ว ยิงระยะไกล 3 กระบอก มีปืนสำหรับยิงเครื่องบิน 1 กระบอก ตอร์ปิโด 12 นิ้ว 4 ท่อ ราคาทั้งหมดรวมทั้งค่าขนส่ง 2 ล้านบาท (พลเรือตรี ประพัฒน์ จันทวิรัช, 2412 : 8-36)

กล่าวได้ว่าการจัดราชการทหารบก ทหารเรือ ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ฯ ยังคงยึดถือรูปแบบเดิมที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวฯ ทรงปูพื้นฐานไว้ แต่ได้ทรงขยายขอบข่ายของหน่วยงานให้กว้างขวางขึ้น พร้อมทั้งทรงทะนุบำรุงและเสริมสร้างกำลังแสนยานุภาพเป็นพิเศษ มีการสั่งซื้ออาวุธทันสมัยและจัดให้มีการซ้อมรบใหญ่ทุกๆ 2 ปี เป็นประจำ (กจช. ร.6 ก.1/42, เรื่องการซ้อมรบทหารบก) มีการประกาศเรียกคนกองเกินอัตราและกองหนุนเข้าฝึกซ้อมครั้งใหญ่ใน พ.ศ.2460 และยังได้ออกพระราชบัญญัติเกณฑ์พลเมืองอุดหนุนราชการใน พ.ศ. 2464 (พ.ร.บ. เกณฑ์พลเมืองอุดหนุนราชการทหาร พ.ศ.2464 มีเหตุผลในการออกพระราชบัญญัติว่า กองทัพที่ยกออกไปทำการรบจำเป็นต้องมีกำลังคน พาหนะและเสบียงอาหารให้พร้อมเพรียง แต่การที่จะเตรียมสิ่งเหล่านี้ให้พร้อมอยู่เสมอในนามสงบ ย่อมกระทำได้ยากและเป็นการสิ้นเปลืองเกินไป ควรให้พลเมืองมีส่วนช่วยทางราชการ โดยการอุดหนุนสิ่งจำเป็นเหล่านี้ยามเกิดสงคราม) เป็นต้น สิ่งเปลี่ยนแปลงไปจากสมัยรัชกาลก่อนอย่างเห็นได้ชัด คือ แนวทางนิยมในการจัดราชการทหาร ซึ่งเดิมในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว การจัดระบบการทหารต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการจัดกรมกอง หน่วยงาน การฝึกหัด หรือการเรียกชื่อ ตำแหน่งยศศักดิ์ ล้วนแต่ได้รับอิทธิพลมาจากประเทศอังกฤษ ทั้งสิ้น (สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ : 44-45) ทำให้ความนิยมในการทหารแบบอังกฤษ มีแนวโน้มสูงกว่าฝรั่งเศส รัฐบาลไทยจึงได้จัดส่งคนออกไปศึกษาดูงานในอังกฤษบ่อยครั้ง ตลอดจนส่งพระเจ้าลูกยาเธอต่างๆ ออกไปศึกษาวิชาทหารในอังกฤษด้วย การทหารของประเทศตะวันตกอีกชาติหนึ่ง ที่ได้รับความนิยมมากคือ เยอรมันภายหลังจากบิสมาร์ค ผู้นำเยอรมันสามารถรวบรวมจักรวรรดิเยอรมันให้เป็นปึกแผ่นได้สำเร็จ ใน พ.ศ.2404 (ค.ศ.1870) ชื่อเสียงของเยอรมันก็แผ่ขยายออกไปทั่วโลก ดังนั้นในระยะหลังรัฐบาลไทยจึงนิยมส่งคนไปเรียนวิชาทหารบกที่ประเทศเยอรมนีอีกแห่งหนึ่ง โดยกำหนดเกณฑ์แน่นอนไว้ว่าให้ส่งออกไปปีละ 2 คน เป็นประจำ (หม่อมเจ้า ปรีดิเทพย์พงษ์ เทวกุล, 2529: 93) สำหรับประเทศรัสเซีย กล่าวได้ว่ามีอิทธิพลน้อยมาก เนื่องจากมีการส่งนักเรียนออกไปเรียนวิชาทหาร เพียง 3 นาย แต่กลับมารับราชการเพียง 2 นายเท่านั้น ครั้นต่อมาเมื่อรัสเซียพ่ายแพ้สงครามกับญี่ปุ่นใน พ.ศ.2448 ก็ทำให้เกิดเกียรติภูมิของการทหารรัสเซียตกต่ำลง ผลของการจัดราชการทหารในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวโดยสรุปแล้ว เห็นได้ว่าการปรับปรุงเสริมสร้างกำลังแสนยานุภาพของกองทัพและการส่งเสริมให้ทหารได้รับการศึกษาอย่างกว้างขวางมากขึ้น เป็นการช่วยลดปัญหาการขาดแคลนกำลังคนขึ้นหัวหน้าได้อย่างดี และช่วยให้กองทัพมีประสิทธิภาพสูงขึ้น จนเป็นที่ยอมรับของประเทศสัมพันธมิตรในสงครามโลกครั้งที่

1 ซึ่งผลสะท้อนที่ได้รับจากการนี้ได้กลายเป็นปัจจัยหนึ่งที่น่าไปสู่ความสำเร็จในการเจรจาแก้ไขสนธิสัญญาที่รัฐบาลเคยทำไว้กับนานาประเทศได้สำเร็จใน พ.ศ.2468 (David A. Wilson, : 170)

4. บทบาทของทหารเรือไทยในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 1

จากกรณีสงครามระหว่างออสเตรีย-ฮังการี กับเซอร์เบีย ในปี พ.ศ.2457 ได้ลุกลามขยายตัวออกไปเป็นสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง เมื่อมีเยอรมนี อังกฤษ ฝรั่งเศส รัสเซียและญี่ปุ่น ฯลฯ เข้าร่วมทำสงครามด้วยตามสัญญาพันธมิตรที่ตนได้ไว้กับประเทศคู่สงครามเดิม สงครามนี้จึงได้ยืดเยื้อไปจนถึงปี พ.ศ.2640 จึงได้สงบลง เมื่อเริ่มสงครามนั้นประเทศไทยได้ประกาศตัวเป็นกลางไม่เข้าข้างฝ่ายใด แต่เหตุการณ์ภายในประเทศก็ได้สงบเรียบร้อย เพราะในระหว่างสงครามนั้นเศรษฐกิจตกต่ำทำให้ปั่นป่วนไปทั่วโลกและได้ระบดเข้ามาถึงประเทศไทยด้วยประกอบกับแรงยุยงส่งเสริมของชาวต่างชาติทำให้บ้านเมืองไม่อยู่ในความสงบ รัฐบาลไทยต้องจัดการป้องกันการจลาจลทั่วประเทศ โดยมีมณฑลปักษ์ใต้เป็นแห่งแรกที่ต้องส่งทหารออกไปรักษาการณ์ เพราะตลาดตีบุกปิดไม่รับซื้อทำให้เหมืองต่างๆ ทางภาคใต้ของไทยต้องหยุดงาน พวกแขกอินเดียที่ได้ถือโอกาสก่อการจลาจลขึ้นในอินเดียได้เรียไรเงินจากแขกกุลีที่ทำงานสร้างทางรถไฟสายใต้ (กองจดหมายเหตุแห่งชาติ แฟ้ม ม.9/3 จดหมาย นาย Th. H. Lyle ถึงพระยาภิรมย์ภักดี, ลงวันที่ 2 มีนาคม ค.ศ. 1905 (พ.ศ. 2458)) ส่วนพวกตุรกีที่เข้าทำสงครามร่วมกับเยอรมนีก็มาเรียไรเงินจากพวกอิสลามในมณฑลปัตตานีเพราะนับถือศาสนาเดียวกัน รัฐบาลต้องตักเตือนคนในประเทศไม่ให้เกี่ยวข้องกับ เพราะไม่ว่าจะนับถือศาสนาใด บุคคลเหล่านั้นก็เป็นพสกนิกรของไทยซึ่งจำเป็นจะต้องช่วยกันรักษาความเป็นกลาง (กองจดหมายเหตุแห่งชาติ, แฟ้ม ม.9/1 ทราน้อยที่ 172/4577 สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ ถึง มหาอำมาตย์ตรี พระยาเดชาอนุชิตสมุทเทศาภิบาลมณฑลปัตตานีลงวันที่ 10 พฤษภาคม พ.ศ.2457) แม้สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้ากรมขุนสงขลานครินทร์ ซึ่งทรงศึกษาวิชาทหารเรืออยู่ในเยอรมนีจะได้เตรียมพระองค์เสด็จไปกองทัพอากาศเยอรมัน พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ก็ได้ทรงมีพระราชโอรสไปเตือนให้ทรงรำลึกถึงหน้าที่ที่มีต่อประเทศไทยให้มากกว่าเยอรมนี (กองจดหมายเหตุแห่งชาติ, แฟ้ม ต.15/3 ร่างจดหมายพระยาบุรีนวราชนู ราชเลขาธุการในพระองค์ ถึงหลวงภาษาปริวรรต อุปทูตกรุงโตเกียว (เป็นจดหมายฉบับร่างไม่มีวันที่ เขียนขึ้นภายหลังจากที่ประเทศไทยได้ประกาศเข้าร่วมสงครามกับฝ่ายสัมพันธมิตรแล้ว)

แม้ว่าไทยจะพยายามรักษาความเป็นกลางอย่างเคร่งครัดสักเพียงใด ความเป็นกลางของไทยก็ยังคงมีท่าทีว่าจะถูกละเมิดอยู่เสมอ เพราะชนชาติคู่สงครามทั้งสองฝ่ายต่างก็ต้องการให้ไทยมีใจเอนเอียงเข้าข้างฝ่ายตน ขณะนั้นในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้นี้ก็ยังมีแต่ไทยเท่านั้นที่พยายามเป็นกลางและไม่อยู่ในบังคับของประเทศสัมพันธมิตร หรือประเทศมหาอำนาจใดๆ ในประเทศไทยจึงมี

ชาวต่างชาติทั้ง 2 ฝ่ายเข้ามาอาศัยหลบอยู่มาก โดยเฉพาะชาวเยอรมันที่ยังหาทางกลับไปยังประเทศของตนไม่ได้ บรรดาเรือพาณิชย์ของบริษัทเยอรมันหลายลำก็ได้มาจอดหลบอยู่ในแม่น้ำเจ้าพระยา การเข้ามาตรวจจับคนของเรือรบฝ่ายสัมพันธมิตรทำให้ไทยจำเป็นต้องดำเนินการต่างๆ เพื่อรักษาไว้ซึ่งความเป็นกลางและอธิปไตยของชาติ รัฐบาลไทยได้จัดให้ตำรวจนครบาลมีหน้าที่ดูแลและระวังรักษาเรือที่จอดอยู่ตามท่าเรือทั่วไป รวมทั้งท่าเกาะสีชัง ส่วนการระวังรักษาเรือนอกเมืองเท่านั้นเป็นหน้าที่ของกระทรวงทหารเรือที่จะต้องส่งเรือออกไปลาดตระเวนให้ทั่วหน้าน้ำไทยได้ตามอำเภอใจ แต่ในเวลานั้นก็ยังไม่มียุทธผลเพียงพอที่จะดำเนินการลาดตระเวนเป็นการใหญ่ได้ถึงเพียงนั้น ทั้งเป็นเวลาสงคราม กองทัพเรือจึงจำเป็นต้องประหยัดเชื้อเพลิงให้มากที่สุด จนกว่าจะถึงเวลาจำเป็นอันหลีกเลี่ยงไม่ได้ กระทรวงทหารเรือจึงได้ส่งเรือออกลาดตระเวนทางตะวันออกเพียงด้านเดียว โดยมีคำสั่งพิเศษให้นายเรือเอกหลวงกาจกำแหง นำเรือรบหลวงพาสีรังหีบออกปฏิบัติราชการ (กระทรวงทหารเรือ คำสั่งลับที่ 507/ $\frac{2458}{13063}$ ลงวันที่ 9 มีนาคม พ.ศ. 2458)

การส่งเรือไปลาดตระเวนแต่เพียงน้อยลำเช่นนี้ย่อมจะไม่สามารถตรวจตราป้องกันเหตุร้ายได้ทั่วพระราชอาณาเขต แต่ก็จำเป็นเพราะต้องการประหยัดและยังไม่มีเหตุผลสมควรที่จะทำการให้ใหญ่โตเกินกว่าเหตุ ที่ไทยส่งเรือรบไปลาดตระเวนจึงเป็นเพียงเพื่อจะระงับความตื่นตกใจของอังกฤษเท่านั้น เพราะอังกฤษได้มีจดหมายมาถึงกระทรวงการต่างประเทศของไทยแสดงความหวาดระแวงในเรือเยอรมันและขอขอให้ไทยส่งเรือรบไปลาดตระเวน และกระทรวงทหารเรือคงจะต้องส่งเรือออกลาดตระเวนหลายครั้ง เพราะอังกฤษไม่หายหวาดระแวงและเรือรบฝ่ายสัมพันธมิตรก็ยังคงเล่นมาสังเกตุการณ์ที่ก้นอ่าวไทยอยู่เสมอ (กองทัพเรือ, โทรเลข จากสถานทูตทหารเรือที่เกาะชาม (ในหมู่เกาะสีชัง) ถึงกระทรวงทหารเรือ, วันที่ 3 กันยายน พ.ศ.2459)

นอกจากนี้ประเทศฝ่ายสัมพันธมิตรยังได้ขอร้องให้รัฐบาลไทยจัดเรือรบไปลาดตระเวนแถบชายฝั่งตะวันตกของอ่าวไทยอีกด้านหนึ่งด้วย เพราะหัวเมืองชายทะเลแถบนั้นเช่น สุราษฎร์ธานี สงขลา และระนองเป็นแหล่งช่องชุมของพวกขบถแขก และอังกฤษสงสัยว่าเยอรมันจะได้ส่งอาวุธและกระสุนดินดำมาสนับสนุนพวกแขกจลาจลเหล่านี้ให้แข็งข้อต่ออังกฤษ (กองจดหมายเหตุแห่งชาติ แฟ้ม บ.9/4 Copy No. 160/6244 จดหมายนาย H.G. Dering กราบทูล กรมพระเทวะวงศ์วโรปการ, วันที่ 6 กันยายน พ.ศ. 2459) ในเมืองสิงคโปร์และกลันตัน (กองจดหมายเหตุแห่งชาติ, แฟ้ม บ.9/1 จดหมาย มหาอำมาตย์ตรี พระยาเดชาอนุชิต กราบทูล กรมพระดำรงราชานุภาพ, วันที่ 12 สิงหาคม พ.ศ.2457) กระทรวงทหารเรือจึงได้จัดส่งเรือไปลาดตระเวนบ้าง เป็นทำนองว่าเพื่อป้องกันผลประโยชน์ของประเทศ

การเสริมสร้างกำลังของกองทัพเรือหลังสงครามโลกครั้งที่ 1 เมื่อสงครามโลกครั้งที่ 1 สงบลงแล้ว กำลังทางเรือและอาวุธของทัพเรือได้ชำรุดทรุดโทรมมาก ในขณะที่ยุทธวิธีทางเรือของโลก

ตะวันตกได้เปลี่ยนแปลงไปมาก เป็นการเปลี่ยนแปลงทั้งตัวลำเรือและในกองทัพ ใน พ.ศ.2462 เมื่อพระเจ้าฟ้างุ้มมหาราชแห่งนครหลวงชุมพรเขตรอุดมศักดิ์ เสด็จไปยุโรปเพื่อซื้อเรือพระร่วงนั้น พระองค์ได้ทรงศึกษาพิจารณายุทธวิธีแบบใหม่ๆ เพื่อนำมาดำริจัดวางระเบียบการใหม่แก่กองทัพเรือ ทรงเห็นความจำเป็นที่จะต้องมียูทอร์ปและกองทัพอากาศฝ่ายเรือที่จะใช้ลาดตระเวนและค้นหาเรือดำน้ำของข้าศึก ตลอดจนขับไล่เครื่องบินของข้าศึก เมื่อกลับมาจากยุโรปแล้ว พระเจ้าฟ้างุ้มมหาราชแห่งนครหลวงชุมพรเขตรอุดมศักดิ์ได้ทรงจัดทำโครงการปรับปรุงการทหารเรือใหม่ ได้ดำริหาทางจัดอุปสรรคทางการเงินที่กองทัพเรือประสบอยู่ โดยเปลี่ยนรูปทหารเรือให้เป็นเรือค้าขายในยามปกติ และจะแปลงเป็นเรือรบได้ในยามสงคราม (กองจดหมายเหตุแห่งชาติ, แฟ้ม ก.20.1/43, ลายพระหัตถ์ที่ 6 ²⁴⁶⁴/₀₂₀₉₆ สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช กราบบังคมทูล พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวฯ , ลงวันที่ 6 มิถุนายน พ.ศ. 2464) โครงการนี้เป็นการใหญ่มาก เพราะต้องเปลี่ยนรูปการทหารเรือจากแบบเดิมโดยสิ้นเชิง ทั้งเป็นความคิดทางยุทธศาสตร์อันเกี่ยวกับการเมือง การเงิน และการค้าขาย จึงจำเป็นต้องพิจารณาให้รอบคอบเสียก่อน ประกอบกับกิจการเดินเรือของบริษัทพาณิชย์นาวีสยามก็ยังไม่ผลดีขึ้นพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช จึงไม่เร่งร้อนที่จะจัดการก็พอดีกับ กรมหลวงชุมพรเขตรอุดมศักดิ์ ทรงประจวบและสิ้นพระชนม์ในที่สุด โครงการเปลี่ยนรูปทหารเรือดังกล่าวจึงไม่มีโอกาสได้ดำเนินการบันทึกโครงการฉบับนี้หาไม่พบจึงไม่อาจทราบรายละเอียดของโครงการซึ่งเป็นเรื่องที่น่าสนใจเพราะกรมหลวงชุมพรเขตรอุดมศักดิ์ ผู้ทรงดำริการนี้ได้เคยหักท้วงการตั้งบริษัทพาณิชย์นาวีสยามมาแล้วปี พ.ศ. 2460 เนื่องจากทรงเห็นว่าไทยเป็นชาติเล็กไม่มีอำนาจต่อรองและไม่มีเงินพอที่จะสนับสนุนการค้าของไทยแข่งขันกับต่างประเทศได้ตลอดจนไม่ชำนาญการค้าขายทางทะเลด้วย แต่ใช้เวลาเพียง 3 ปี พระองค์กลับทรงดำริเปลี่ยนรูปทหารเรือให้เป็นเรือพาณิชย์ พระองค์คงจะทรงหาทางแก้ไขข้อบกพร่องที่มีอยู่แต่เดิมแล้วก็ได้

แม้ว่ากองทัพเรือจะพยายามหาวิธีการต่างๆ ในอันที่จะเสริมสร้างกำลังทางเรืออันเป็นหัวใจของกองทัพอยู่ตลอดเวลา แต่สภาพเรือรบที่ไทยมีอยู่ก็ยังคงมีกำลังหย่อนกว่าที่กำหนดไว้ในโครงการว่า เป็นกำลังส่วนน้อยที่สุดที่พอจะต่อสู้อย่างประเทศไว้ได้ ตัวอย่างเช่น โครงการจัดการกองทัพเรือไทยของพลเรือตรี พระยาราชวังสัน เสนาธิการทหารเรือ ที่มีไปกราบทูลสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์พินิต เสนาบดีกระทรวงมหาดไทย ในปี ค.ศ.2469 (ค.ศ.1926) (กองจดหมายเหตุแห่งชาติ, แฟ้ม บ.1.3/56 บันทึกการกองทัพเรือสยาม, พระยาราชวังสัน กราบทูล สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์พินิต, วันที่ 20 มีนาคม พ.ศ. 2496) ได้กำหนดโครงการตามยุทธศาสตร์ทหารเรือให้แบ่งกองทัพเรือออกเป็น 2 กอง คือ กองเรือรักษาฝั่งและกองเรือรบ โดยโครงการตามยุทธศาสตร์ทหารเรือ พ.ศ.2469 นี้กลับเน้นความสำคัญของเรือดำน้ำและเรือยามฝั่งมากขึ้น เพราะในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 1 เรือดำน้ำซึ่งเป็นอาวุธใหม่ได้แสดงอำนาจทางทะเลมากที่สุด ก่อให้เกิดความ

สนใจแก่ประชาชน และนายทหารเรือทุกประเทศทั่วโลก ก่อนที่กระทรวงทหารเรือจะถูกยุบไปรวมกับกระทรวงกลาโหม และก่อนสิ้นสมัยราชาธิปไตย กองทัพเรือได้สร้างเรือรบเพิ่มเติม คือ สร้างเรือหลวงสุโขทัยที่อู่อาร์มสตรองวิทเวอร์ก ใน พ.ศ.2470 คิดเป็นราคา 2,233,000 บาท (กองทัพเรือ, ลายพระหัตถ์ที่ $7 \frac{2471}{10187}$ พลเรือเอก พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงสิงหวิกรมเกรียงไกร กราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว, วันที่ 27 ตุลาคม พ.ศ.2470) เรือลำนี้ขึ้นระวางประจำการในวันที่ 5 มิถุนายน พ.ศ. 2473 นอกจากนั้นยังได้สร้างเรือยามฝั่งที่อู่ของกองทัพเรือ 1 ลำ คือ เรือยามฝั่งหมายเลข 2 สิ้นค่าใช้จ่ายในการนี้ 122,039 บาท และสร้างเรือยามฝั่งหมายเลข 3, 4 และ 5 ที่บริษัท ทอร์นิคอฟท์ ประเทศอังกฤษ ในราคาลำละ 187,000 บาท เงินค่าสร้างเรือเหล่านี้ได้จากงบประมาณเหลือจ่ายที่กองทัพเรือสะสมฝากกระทรวงพระคลังมหาสมบัติไว้ตั้งแต่ พ.ศ. 2465 เป็นต้นมา อันเป็นการเจริญรอยตามนโยบายที่พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ ได้ทรงเสนอต่อสภาบัญชาการทหารเรือ และได้รับอนุมัติให้ถือปฏิบัติเรื่อยมา

ส่วนกำลังรบอื่นๆ นอกจากการสร้างเรือรบ ซึ่งเป็นกำลังหลักของกองทัพเรือแล้ว กองทัพเรือยังได้พัฒนาอาวุธทางเรืออื่นๆ เช่น ได้สร้างเรือทุ่นระเบิดชนิดทอดประจำที่ ทั้งที่ใช้ชนวนระเบิดเองและชนวนระเบิดในบังคับ (Controlled mine) จากประเทศเดนมาร์ก ได้ดัดแปลงเรือหลวงเจนทะเล (ร.ล.क्रमลำที่ 1) อันเป็นเรือช่วยรบที่ยึดมาจากเยอรมนีในสงครามโลกครั้งที่ 1 ให้เป็นเรือวางทุ่นระเบิดตามโครงการป้องกันประเทศ เป็นต้น สำหรับกำลังรบอื่นๆ คือ ป้อม หน่วยทหารนาวิกโยธิน นั้น กองทัพเรือไม่ได้พัฒนาเพราะเห็นว่าไม่ใช่อาวุธหลักของกองทัพเรือ โดยเฉพาะ ป้อมพระจุลจอมเกล้า และป้อมผีเสื้อสมุทรนั้น ได้พิจารณากันตั้งแต่สมัยที่ สมเด็จพระเจ้าฟ้า กรมพระนครสวรรค์วรพินิต ทรงเป็นผู้บัญชาการทหารเรือแล้วว่า มีประโยชน์ในการป้องกันปากน้ำเจ้าพระยาน้อย และซ่อมแซมแก้ไขได้ยาก (กองจดหมายเหตุแห่งชาติ, แฟ้ม ก.14/94 รายงานตรวจป้อมพระจุลจอมเกล้าและความเห็นเรื่องการสร้างป้อม, สมเด็จพระเจ้าฟ้า กรมขุนนครสวรรค์วรพินิต กราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวฯ , ลงวันที่ 4 พฤษภาคม ร.ศ. 123) จึงคงมีไว้เป็นที่ตั้งกองทหารเท่านั้น

5. สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมหลวงสงขลานครินทร์กับการพัฒนากองทัพเรือ

สมเด็จพระเจ้าฟ้า กรมหลวงสงขลานครินทร์ ทรงสนพระทัยการทหารเรือมากโดยเฉพาะโครงการเรือดำน้ำ แต่พระองค์ก็ต้องผิดหวังด้วยอุปสรรคต่างๆ ในการพัฒนากำลังทางเรือพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาชัยนาทนเรนทร (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้ารังสิตประยูรศักดิ์) ได้ทรงนิพนธ์เกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้มีความตอนหนึ่งว่า

...กองทัพเรือไทยเวลานั้น มีเรื่อน้อยเกือบจะเรียกว่าเป็นกองทัพเรือจริงๆ ไม่ได้ ...เจ้าฟ้ามหิตลามีพระนิสยเป็นทหารเรือจริงๆ จึงรู้สึกคับพระทัย แต่ก็ไม่ทอดทิ้งทหารเรือทีเดียว ทรงคิดถึงเรือรบเป็นอันมาก ท่านสนพระทัยในเรื่องเรือเล็กๆ ที่ไทยอาจมีได้มาก ทรงนึกถึงเรือดำน้ำเป็นพิเศษ เมื่อนึกถึงเรือดำน้ำแล้ว ปัญหาเรื่องอาหารจึงได้เกิดขึ้น คือ คนไทยชอบกินข้าวที่หุงขึ้นสดๆ เป็นอาหารประจำวันและอาหารสำคัญ แต่ในการหุงต้มในเรือดำน้ำทำไม่ได้เหมือนในเรือชนิดอื่นๆ จะต้องมีเสบียงกรังที่ไม่ต้องหุงต้มสดๆ ติดไปในเรืออย่างในเรือของฝรั่ง จะต้องคิดหาอาหารที่เก็บเอาไปได้ อย่างนั้นและให้เหมาะสมแก่คนไทยและเป็นประโยชน์ในการยังชีพและบำรุงกำลังอย่างดีที่สุดด้วย ที่จะทราบว่าจะอะไรเป็นอาหารดีมีคุณอย่างไรจะต้องศึกษาและทดลองเป็นพิเศษ ท่านอยากจะศึกษาในทางนี้ (กรมพระยาชัยนาทนเรนทร, 2493 : 19-20) สมเด็จเจ้าฟ้า กรมหลวงสงขลานครินทร์ จึงได้ทรงหันไปศึกษาวิชาสาธารณสุขในมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด (Harvard) และในที่สุดก็ได้ศึกษาแพทยศาสตร์ต่อในมหาวิทยาลัยเดียวกัน แม้ว่าจะทรงรับราชการในกระทรวงทหารเรือเพียงระยะเวลาอันสั้น แต่ก็ยังมีโครงการเรือดำน้ำนี้เป็นผลงานของพระองค์ฝากไว้ให้กับกองทัพเรือ

สำหรับเงินที่จะใช้สร้างเรือรบนั้น ทหารเรือมีวิธีแสวงหามาหลายวิธีตามความจำเป็นและโอกาส วิธีที่ใช้มากที่สุดและเป็นวิธีดั้งเดิมก็คือ การขอเงินงบประมาณพิเศษ งบประมาณสำหรับสร้างเรือนี้จะไม่เกี่ยวข้องกับงบประมาณประจำปีและได้มาโดยขอพระราชทานจากองค์ประมุข พระองค์จะทรงขอความเห็นชอบจากเสนาบดีกระทรวงพระคลังมหาสมบัติ ถ้ากระทรวงมีเงินพอเสนาบดีก็จะอนุมัติ เช่น การสร้างเรือพิฆาตเสือทยานชล พร้อมกับเรือตอร์ปิโดอีก 3 ลำ ในปี พ.ศ.2450 การสร้างเรือหลวงเสือคำรณสิทธิ์ และเรือตอร์ปิโด 4 ใน พ.ศ. 2454 และการสั่งสร้างเรือหลวงรัตนโกสินทร์ ใน พ.ศ. 2456 เป็นต้น ต่อมาฐานะการเงินของประเทศทรุดโทรมลงมาก การของบพิเศษจึงมักจะไม่ได้รับอนุมัติ เมื่อกระทรวงทหารเรือขาดแคลนเรือก็ต้องเจียดงบประมาณประจำปีส่วนหนึ่งไปซื้อหรือสร้างเรือรบ วิธีนี้ย่อมซื้อได้แต่เรือที่ราคาไม่แพงนัก เพราะถึงจะต้องตัดรายจ่ายต่างๆ ลงงบประมาณปีจำนวน 5 ล้านบาทก็คงจะมีเหลือให้ซื้อเรือได้ไม่มากนัก เรือในราชนาวีไทยที่ซื้อมาด้วยงบประมาณประจำปีแบบนี้ ได้แก่ เรือหลวงเจ้าพระยา สั่งซื้อในปี พ.ศ.2466 (ค.ศ.1923) เพื่อใช้เป็นเรือฝึกหัด และถูกอังกฤษห้ามไม่ให้ติดอาวุธโดยอ้างสัญญาที่ทำไว้กับเรือยามฝั่ง “หาญหักศัตรู” ถ้าจะซื้อเรือขนาดใหญ่ทหารเรือก็จำเป็นต้องสะสมเงินไว้หลายปี ซึ่งในระยะแรกนั้นว่า มีปัญหาขัดข้องเพราะเงินงบประมาณประจำปีที่เหลือจ่ายจะต้องส่งคืนกระทรวงพระคลังมหาสมบัติทั้งหมด กระทรวงทหารเรือจึงได้ทำความตกลงกับกระทรวงพระคลังมหาสมบัติขอเก็บเงินงบประมาณเหลือจ่ายประจำปีสะสมไว้ (กองจดหมายเหตุแห่งชาติ, แฟ้ม ค.20/1 สภาการคลังปรึกษาพิจารณาหนังสือของเสนาธิการทหารเรือ (เรื่องการประหยัดทรัพย์ของกระทรวงทหารเรือ), ลงวันที่ 24 สิงหาคม พ.ศ.2465) เมื่อมีจำนวนมากพอก็จะขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตสั่งสร้างเรือรบ และได้รับอนุมัติจากกระทรวงพระคลังให้ปฏิบัติได้

เงินที่สะสมด้วยวิธีนี้ได้ใช้ซื้อเรือหลวงสุโขทัย ใน พ.ศ.2470 การที่กระทรวงทหารเรือมีเงินเหลือจ่ายประจำปีจนสามารถซื้อเรือได้เช่นนี้ทำให้การใช้จ่ายเงินของทหารเรือเป็นเรื่องน่าสนใจ โดยเฉพาะระยะเวลาที่สะสมเงินสำหรับสั่งซื้อเรือรบหลวงสุโขทัยนั้น เป็นเวลาเดียวกับที่เศรษฐกิจของประเทศกำลังตกต่ำมาก และทหารเรือถูกตัดงบประมาณจาก 5 ล้านบาทลงเหลือ 4,545,000 บาท แต่กระทรวงทหารเรือกลับมีเงินเหลือจ่ายได้ก็เพราะได้พยายามตัดทอนรายจ่ายที่ไม่จำเป็นลง

พระเจ้าฟ้าง้าว กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ ทรงแสดงความเห็นว่าทั้งนี้เป็นเพราะ “ทหารเรือมีคนมากเกินกว่างาน เงินเดือนที่ได้เกินกว่าความรับผิดชอบและนายทหารมีตำแหน่งใหญ่โตเกินกว่างานที่ทำ (กองทัพเรือ, พระดำรัสใน พระเจ้าฟ้าง้าว กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์, บันทึกการประชุมสภาบัญชาการฯ ครั้งที่ $10\frac{5}{2465}$, วันที่ 20 กรกฎาคม พ.ศ.2465) เหตุที่มีคนมากก็เพราะกรมขุนพลทหารเรือพยายามจะเกณฑ์ทหารเข้ามาให้เต็มอัตรา (กองทัพเรือ, พระดำรัสในพระเจ้าฟ้าง้าว กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ (โต้แย้งกรณีที่กรมขุนพลทหารเรือรายงาน ว่า ทหารเกณฑ์ไม่มีพอราชการ), บันทึกการประชุมสภาบัญชาการทหารเรือ ครั้งที่ $1/2464$, วันที่ 18 ตุลาคม พ.ศ. 2464 กองทัพเรือ, พระดำรัสใน พระเจ้าฟ้าง้าว กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์, บันทึกการประชุมสภาบัญชาการทหารเรือ) ซึ่งไม่ใช่สิ่งที่จำเป็นสำหรับบ้านเมืองในยามสงบ การเกณฑ์คนเข้ามาประจำการมากๆ นั้นนอกจากจะทำให้ประชาชนเดือดร้อนโดยใช้เหตุแล้ว ยังทำให้สิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายกองทหารอีกด้วย” และระเบียบราชการของกระทรวงพระคลังมหาสมบัติที่ว่า กระทรวงใดมีเงินเหลือจ่ายให้ส่งคืนคลังนั้น ทำให้กระทรวงต่างๆ รวมทั้งทหารเรือกลัวเงินเหลือจะต้องคืนคลังต้องขาดทุน” จึงหาทางจ่ายเป็นเงินเดือนไปจนท่วมกว่าครึ่งของงบประมาณ เพราะการขึ้นเงินเดือนหรือเต็มอัตราคล้ายกับไฟเย็น กินสุมนัก ไม่สู้จะรู้สึก (กองทัพเรือ, พระดำรัสใน พระเจ้าฟ้าง้าว กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์, บันทึกการประชุมสภาบัญชาการทหารเรือ ครั้งที่ $10\frac{5}{2465}$ วันที่ 20 กรกฎาคม พ.ศ. 2465 และครั้งที่ $18\frac{12}{2465}$ วันที่ 20 กรกฎาคม พ.ศ. 2465 และครั้งที่ $08\frac{12}{2465}$ วันที่ 2 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2465) เกิดมีการเลื่อนขึ้นกันมากจนผู้คนในสังกัดได้รับ เงินเดือนสูงเกินกว่าหน้าที่และการงานในความรับผิดชอบ รายจ่ายของทหารเรือจึงสูงที่สุดในส่วนที่เป็นเงินเดือน

ถึงแม้ว่าจะได้ลดจำนวนคนประจำการลงมา ก็มีได้หมายความว่า ทหารเรือได้ลดสมรรถนะในการปฏิบัติการของกองทัพเรือลงด้วย “.....เพราะอำนาจที่จะมีได้โดยทหารเรือก็คือตัวกองทัพเรือ (กำลังรบทางเรือ) นั่นเอง การที่ลดจำนวนพลแลนายลงเช่นนี้ หาใช่ลดกำลังกองทัพเรือลงด้วยไม่ (กองทัพเรือ, บันทึกการประชุมสภาบัญชาการทหารเรือ ครั้งที่ $11\frac{5}{2465}$ วันที่ 20 กรกฎาคม พ.ศ.2465 และกองจดหมายเหตุแห่งชาติ, แฟ้ม ก.4/26 ลายพระหัตถ์ที่ $19\frac{2472}{12825}$ กรมขุนสิงหวิกรมเกรียงไกร กราบบังคมทูล พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว, วันที่ 30 มกราคม พ.ศ.2472) และ

ด้วยเหตุที่อำนาจของทหารเรือที่กำลังรบบทางเรือนี้เองกระทรวงทหารเรือจึงพยายามเจรจาให้กระทรวงพระคลังยอมผ่อนปรนให้ทหารเรือไม่ต้องส่งเงินเหลือจ่ายประจำปีคืนคลัง คงให้สะสมไว้เป็นทุนซื้อเรือรบต่อไป เรียกว่า ทหารเรือออมทรัพย์ไว้ซื้อเรือ” ดังกล่าวแล้ว เรือที่ซื้อด้วยเงินสะสมนั้นก็คือเรือหลวงสุโขทัย สร้างในราคา 2,233,000 บาท ทหารเรือเริ่มสะสมตั้งแต่ พ.ศ.2469 (กองทัพเรือ, ลายพระหัตถ์ที่ 5 $\frac{2471}{08189}$ กรมขุนสิงหวิกรมเกรียงไกรกราบบังคมทูล พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว, ลงวันที่ 08 กันยายน พ.ศ. 2470) และเรือได้สร้างเสร็จตามสัญญาใน พ.ศ. 2473 การหาเงินสร้างเรือรบของไทยนั้นนอกจากวิธีทั้ง 3 ของทหารเรือดังกล่าวมาแล้ว ยังมีวิธีพิเศษอีกวิธีหนึ่งคือการเรียไรเงินจากประชาชน ซึ่งราชนาวิสมาคมแห่งกรุงสยามเป็นผู้ดำเนินการเป็นครั้งแรก เพื่อนำเงินไปซื้อเรือรบหลวง พระร่วง ขึ้นทูลเกล้าถวายทั้งนี้มีหลักฐานว่า พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการดำเนินงานนี้มาตั้งแต่แรกเริ่ม ปรากฏในลายพระหัตถ์ส่วนพระองค์ของสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมหลวงนครสวรรค์วรพินิต มีข้อความที่เกี่ยวกับการจัดสร้างเรือรบหลวงพระร่วงตอนหนึ่งว่า...

...หม่อมฉันคิดว่าถ้าจะให้ปรากฏว่า พระเจ้าอยู่หัวเป็นผู้ริเริ่มหรือเป็นผู้ตั้งราชนาวิสมาคมขึ้นเอง ดูเหมือนจะไม่โปรด น่าจะทรงปรารถนาให้ปรากฏว่าคนอื่นเขาตั้ง เพื่ออวดว่าผู้คนจงรักภักดีเป็นเอกอ และบุคคลคณะหนึ่งก่อการนี้ขึ้นด้วยความภักดีแล้วความภักดีอันนั้นให้เกิดขึ้นในใจของราษฎรทั้งหมดจนเป็นผลสำเร็จ ด้วยความพร้อมเพรียงสามัคคีแท้จริงดังนี้ แต่การที่ทำความภักดีให้ปรากฏในทางทหารเรือเพื่อประโยชน์แก่กองทัพเรือเช่นนี้ ได้เป็นไปเพราะได้ทรงบรรยายชี้แจงให้คนเห็นความจำเป็นและคุณประโยชน์ของกองทัพเรือ ซึ่งแต่ก่อนไม่มีใครเชื่อถืออย่างนี้ เห็นจะโปรดที่จะรับเอา แลเมื่อการได้ก่อขึ้นด้วยผลที่สุดก็สำเร็จลงด้วยพระองค์ท่านทรงอุปถัมภ์ค้ำชู อย่างนี้เห็นจะโปรดมีอีกชั้นหนึ่งที่ท่านเคยอวดว่าพระองค์ท่านก็พระราชทานเงินเหมือนกันและเป็นจำนวนมากมิได้เอาเปรียบคนอื่น ซึ่งน่าจะปรารถนาลึกเล็กน้อยกระมัง.... (กองจดหมายเหตุแห่งชาติ, แฟ้ม บ. 1.2/9 ลายพระหัตถ์ สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมหลวงนครสวรรค์วรพินิต กราบทูลสมเด็จพระเจ้าฟ้า กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช,ลงวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ.2463 (อธิบายเหตุที่แก้ไขต้นฉบับร่างคำกราบบังคมทูล พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวฯ, ในงานเลี้ยงฉลองเรือพระร่วง))

การเรียไรเงินสร้างเรือรบครั้งนั้น เป็นครั้งแรกในประเทศไทยและเป็นครั้งเดียวที่ได้เงินพอซื้อเรือรบได้ทั้งลำและเป็นการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับสาธารณะชนอย่างกว้างขวางทุกระดับประชาชนต่างรู้สึกว่ามีส่วนร่วมโดยตรงจึงสนใจมากแต่ไม่ค่อยเข้าใจด้วยเป็นของใหม่ ทำให้มีเสียงเล่าลือที่ไม่ค่อยดีนักตั้งแต่การเรียไรเงินจนถึงการจัดซื้อเรือเช่นลือว่ามีการเรียไรโดยการบังคับทางอ้อมและเงินรัวไหลทำให้ได้เรือขนาดเล็กกว่าที่คิดจะซื้อแต่เดิม ซึ่งไม่เป็นความจริงแต่อย่างใด แม้จะมีอุปสรรคนานัปการ แต่ราชนาวิสมาคมก็ได้พยายามดำเนินงานจนสำเร็จ และกองทัพเรือก็ได้รับเรือ

พิฆาต“พระร่วง”มาเสริมกำลังอีกลำหนึ่งด้วยพระมหากษัตริย์คุณของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวฯ ทรงสนับสนุนกิจการทหารเรือด้วยดีตลอดมา ทั้งทรงนิพนธ์บทความต่างๆเกี่ยวกับทหารเรือไปลงวารสาร เช่น สมุทรสาร และดุสิตสมิต เพื่อให้ประชาชนผู้อ่านมีความรู้และเข้าใจในกิจการทหารเรือของไทยมากขึ้น

กล่าวได้ว่าการพัฒนากำลังรบบทางเรือในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวฯ ภายหลังจากสงครามโลกครั้งที่ 1 ได้ยุติลง กำลังทางเรือและอาวุธของกองทัพเรือได้ชำรุดทรุดโทรมไปมาก สำหรับทางด้านกำลังรบบทางเรื่อนั้น ทางราชการได้เล็งเห็นว่า เรือรบที่มีอยู่นั้นยังมีจำนวนไม่ครบตามหลักยุทธวิธีและเพื่อให้เป็นไปตามโครงสร้างกำลังทางเรือซึ่งได้จัดทำไว้เมื่อพ.ศ.2453 ซึ่งกำหนดเวลาสร้างกองทัพอเรือไว้ 15 ปี

ต่อมาเมื่อประเทศไทยประกาศสงครามเข้าร่วมกับฝ่ายพันธมิตรในสงครามโลกครั้งที่ 1 แล้ว กระทรวงทหารเรือได้ยึดเรือสินค้าของเยอรมันได้หลายลำ มีทั้งเรือลำเลียง เรือลากจูงและเรือบรรทุก และภายหลังได้โอนเรือบางส่วนให้กับบริษัทพาณิชย์นาวีสยาม (การพาณิชย์นาวีถือกำหนดในรัชกาลที่ 6 โดยพระดำริของจอมพลเรือ สมเด็จพระเจ้าฟ้าฯ กรมพระนครสวรรค์วรพินิต เสนาบดีกระทรวงทหารเรือ โดยจัดตั้งเป็นบริษัทพาณิชย์นาวีสยามขึ้น ซึ่งเป็นบริษัทเดินเรือของไทยเพื่อช่วยเหลือราชการทหารเรือและช่วยการค้าขายของไทย ตั้งขึ้นโดยรัฐบาลเป็นผู้ถือหุ้นส่วน ส่วนนายเรือและนายช่างกลกระทรวงทหารเรือจัดหาให้ ต่อมาบริษัทประสบการขาดทุนจึงได้ล้มเลิกไป) ถึงแม้ราชการจะได้พยายามเสริมสร้างกำลังรบบทางเรือให้เข้มแข็งแล้วก็ตามแต่ก็ยังไม่เพียงพอ ดังนั้นข้าราชการหลายท่านซึ่งรู้สึกนึกในพระมหากษัตริย์คุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯและมีความเห็นว่าเป็นการจำเป็นที่จะต้องจัดการป้องกันราชอาณาจักรทางทะเล จึงเห็นสมควรจัดตั้งสมาคมขึ้นเพื่อเรียกรักกันออกทุนทรัพย์ ซื้อหรือสร้างเรือรบเพื่อน้อมเกล้าฯ ถวายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ สัก 1 ลำและตกลงกันมอบให้มหาอำมาตย์เอก เจ้าพระยาอภัยราชามหายุทธธรรมธร (หม่อมราชวงศ์ ลพ สุทัศน์ ณ อยุธยา) เป็นประธาน นำความขึ้นกราบบังคมทูลเพื่อทรงทราบและขอพระราชทานพระบรมราชูปถัมภ์ต่อมาในวันที่ 5 พฤศจิกายน พ.ศ.2457ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระราชหัตถเลขาถึงเจ้าพระยาอภัยราชาฯ ว่าทรงมีความยินดีและเห็นชอบด้วย ได้โปรดเกล้าฯ พระราชทานนามเรือที่จะจัดซื้อใหม่ว่า เรือหลวงพระร่วง สำหรับสมาคมพระราชทานนามว่า ราชนาวิสมาคมแห่งกรุงสยามในพระบรมราชูปถัมภ์ (กรมยุทธการทหารเรือ, :139) และพระราชทานทรัพย์ส่วนพระองค์ให้กับสมาคม เพื่อใช้ในการจัดซื้อเรือร่วมกับเงินที่ประชาชนทั่วประเทศได้ร่วมกันบริจาคเรือหลวงพระร่วงนี้ จึงเป็นเรือลำแรกและลำเดียวในประวัติศาสตร์ไทยที่ประชาชนได้เรียกรักกันซื้อให้กับแผ่นดิน

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวฯ ทรงแต่งตั้งให้นายพลเอกกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ เป็นข้าหลวงพิเศษออกไปจัดซื้อเรือ ณ ทวีปยุโรป เมื่อจัดซื้อเรือได้แล้ว พระองค์ทรงเป็นผู้บังคับการเรือ นำเรือลำนี้จากประเทศอังกฤษเดินทางกลับมายังประเทศไทยและปรากฏพระเกียรติของราชนาวีไทย (กองประวัติศาสตร์ทหารเรือ, 2523 :25) ต่อมาใน พ.ศ.2466 กระทรวงทหารเรือได้สั่งต่อเรือยามฝั่งจากประเทศอังกฤษเป็นลำแรก เนื่องจากได้ทราบคุณค่าของเรือชนิดนี้ในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 1 ว่าเหมาะกับการป้องกันอ่าวและฝั่งทะเลได้ดีและกินน้ำตื้น ประกอบกับฝีมือจักรเรือ ใช้ตอร์ปิโดคู่เป็นอาวุธสำคัญ (นาวาเอกวิชัย เลียมทอง, :25) เรือลำนี้สร้างแล้วเสร็จและเดินทางมาถึงประเทศไทยเมื่อ พ.ศ.2468 (ขึ้นระวางประจำการเมื่อวันที่ 25 มกราคม พ.ศ.2468 ตรงกับรัชกาลพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวฯ) และได้รับพระราชทานนามว่า เรือหลวงรัตนโกสินทร์ดังกล่าว

กล่าวได้ว่า สมเด็จพระเจ้าฟ้า กรมหลวงสงขลานครินทร์ ทรงสนพระทัยการทหารเรือเป็นอย่างมากโดยเฉพาะโครงการเรือดำน้ำ แต่พระองค์ก็ต้องผิดหวังด้วยอุปสรรคต่างๆ ในการพัฒนากำลังทางเรือก็ตาม ในส่วนจัดบริการของทหารเรือก็ได้จัดโดยมีฝ่ายการอยู่เรือและโรงงาน ฝ่ายการสรรพาวุธ ฝ่ายการพัสดุ ฝ่ายการเงิน ฝ่ายการแพทย์ ฯลฯ ครั้นต่อมากิจการทางทหารได้ขยายตัวกว้างหน้าและกำลังรบหรือกองทหารก็มีจำนวนมากขึ้น อาวุธและการเทคนิคต่างๆ ก็มีแปลกๆ ใหม่ นอกจากนั้นพระองค์ทรงมีคุณูปการแก่กิจการแพทย์แผนปัจจุบันและสาธารณสุขของประเทศ โดยที่ประชาชนโดยทั่วไปมักคุ้นเคยกับพระนามว่า “กรมหลวงสงขลานครินทร์” หรือ “พระราชบิดา” หรือ “เจ้าฟ้าทหารเรือ” ส่วนต่างชาติเรียกพระนามว่า “เจ้าฟ้ามหิดล”

6. การจัดระเบียบเรือรบหลังการเปลี่ยนแปลงระบบการปกครองประเทศ พ.ศ.2475

หลังจากเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงระบบการปกครองประเทศในปี พ.ศ.2475 แล้วได้ปรากฏในทำเนียบทหารปี พ.ศ.2475 ว่า บรรดาเรือหลวงทั้งหมด ขึ้นในสังกัดกองทัพเรือ และกองทัพเรือขึ้นตรงต่อกรมทหารเรือ ใน พ.ศ.2477 กรมทหารเรือเปลี่ยนชื่อเป็นกองทัพเรือ บรรดาเรือต่างๆ ขึ้นในสังกัดกองเรือรบและกองเรือรบขึ้นตรงต่อกองทัพเรือและต่อมาใน พ.ศ.2494 กองเรือรบเปลี่ยนชื่อเป็นกองเรือยุทธการ จนกระทั่งทราบถึงทุกวันนี้

การจัดระเบียบการปกครองบังคับบัญชาเรือหลวงทั้งปวงนั้น ก่อนจัดตั้งกรมทหารเรือขึ้นใน พ.ศ.2430 บรรดาเรือหลวงขึ้นในสังกัดกรมมอสมุพลและกรมเรือพระที่นั่ง เมื่อจัดตั้งกรมทหารเรือขึ้นแล้ว บรรดาเรือต่างๆ ก็ขึ้นตรงต่อกรมทหารเรือ จนถึงสมัยจอมพลเรือ เจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์วรพินิต มาทรงดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการกรมทหารเรือในปลาย พ.ศ.2446 บรรดาเรือหลวงและป้อมต่างๆ

ก็มารวมขึ้นในสังกัดเดียวกัน เรียกว่า กรมเรือกลและป้อม ซึ่งต่อมาเมื่อได้โอนป้อมต่างๆ ไปขึ้นกับกรมทหารเรือชายทะเล ชื่อของหน่วยก็เรียกว่ากรมเรือกล ต่อมาได้ยุบกรมเรือกล แล้วจัดแบ่งเรือหลวงออกเป็นกองเรือต่างๆ ขึ้นตรงต่อกระทรวงทหารเรือ ต่อมาก็จัดเป็นกระบวนเรือ แล้วก็เปลี่ยนเป็นกองเรืออีก แต่ละกองเรือขึ้นในสังกัดกองทัพเรือ และกองทัพเรือขึ้นตรงต่อกระทรวงทหารเรือ

ภายหลังเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงระบบการปกครองประเทศในปี พ.ศ. 2475 แล้ว ได้เปลี่ยนเรียกกองทัพเรือ เป็นกองเรือรบ ซึ่งในปัจจุบันเรียกว่ากองเรือยุทธการ มีหน้าที่ปกครองบังคับบัญชาเรือหลวงทั้งหมดที่อยู่ในสังกัดกองทัพเรือ อนึ่งคำว่า“กองทัพเรือ”ในสมัยมีกระทรวงทหารเรือหมายถึง Fleet แต่กองทัพเรือในปัจจุบันหมายถึง Royal Navy ปกครองบังคับบัญชาหน่วยทหารเรือโดยทั่วไป

ในระหว่างสงครามมหาเอเชียบูรพาได้จัดตั้ง“ทัพเรือ”ขึ้น โดยมี“แม่ทัพเรือ” เป็นผู้บังคับบัญชาเรือประจำการทุกลำ เพื่อการปฏิบัติหน้าที่ทางยุทธการ เมื่อเสร็จสิ้นการสงครามแล้ว ทัพเรือก็ยุบเลิกไป บรรดาเรือรบที่มีอยู่นั้น นับเป็นกำลังหลักหรือกระดูกสันหลังของกองทัพเรือ และกองทัพเรือจะแข็งแกร่งใหญ่โตอย่างไร ก็ย่อมขึ้นอยู่กับจำนวนและสมรรถภาพของเรือรบทั้งหลายโดยแท้ หน่วยราชการอื่นๆ คือองค์ประกอบที่มีหน้าที่บริการให้แก่เรือรบและกำลังรบทางเรืออื่นๆ ให้มีสมรรถภาพพร้อมรบอยู่เสมอ

กิจการทหารเรือภายใต้การบังคับบัญชาของสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมขุนนครสวรรค์ วรพินิต ค่อยๆ กระเดื่องขึ้นจนเข้ารูป เป็นที่พอพระราชหฤทัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวฯ แต่สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมขุนนครสวรรค์วรพินิตยังทรงเห็นว่า พระองค์ไม่ทรงเชี่ยวชาญในการทหารเรือ จึงทรงกราบบังคมทูลขอพระบรมราชานุญาตแต่งตั้งให้กรมหมื่นชุมพรเขตอุดมศักดิ์ รองผู้บัญชาการทหารเรือ เป็นที่ปรึกษาทางวิชาการของพระองค์ในตำแหน่ง “กองรองผู้บัญชาการทหารเรือ” (กช.ร.5 ก.1/73, สำเนาที่ 23/6724, สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมขุนนครสวรรค์วรพินิต กราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวฯ ลงวันที่ 20 ตุลาคม ร.ศ.124 (พ.ศ.2448) ครั้นต่อมาเจ้ากรมยุทธศึกษาทหารเรือลาออก ไม่มีผู้ใดสามารถเข้ารับตำแหน่งแทนได้ นายพลเรือนโทกรมหมื่นชุมพร เขตอุดมศักดิ์จึงต้องทรงรับหน้าที่นี้เพิ่มขึ้นอีก ทำให้ไม่สะดวกในการทำงาน จึงทรงยุบเลิกกองรองผู้บัญชาการทหารเรือเสีย แล้วโอนงานทั้งหมดมารวมอยู่ในกรมยุทธศึกษาเพียงแห่งเดียว (พลเรือตรี แชน ปัจจุบันสนท, : 400) เป็นเช่นนี้มาจนสิ้นรัชกาล

อย่างไรก็ตามในด้านของการทหารกองทัพไทยยังได้รับการพัฒนาขึ้นเป็นกองทัพที่ทันสมัย มีการจัดระบบกำลังพลที่มีประสิทธิภาพ อยู่ในสภาพพร้อมรบ ทหารมีระเบียบวินัยมีน้ำใจของความเป็นทหาร และเป็นทหารอาชีพอย่างแท้จริงเป็นครั้งแรก และหากพิจารณาถึงด้านประสิทธิภาพของกองทัพในการปฏิบัติอย่างแท้จริง แล้วเป็นเรื่องที่ไม่อาจสรุปให้แน่ชัดลงไปได้ เพราะนับตั้งแต่เหตุการณ์กรณี ร.ศ.112 เป็นต้นมา กองทัพไทยก็ไม่เคยเตรียมการสู้รบกับประเทศตะวันตกอีกเลยจน

ลัษนัรชกาล จะมีการเตรียมรบก็เพียงครั้งเดียวใน พ.ศ.2446 แต่ก็เป็นกรเตรียมรบอย่างเงียบๆ เนื่องจากรัฐบาลมีนโยบายใช้วิธีเจรจาดโดยสันติ ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะว่ารัฐบาลเพียงจะทดลองใช้ พระราชบัญญัติการเกณฑ์ทหารในบางมณฑลเท่านั้นกว่าจะประกาศใช้จริงก็ล่วงเลยจนถึง พ.ศ.2448 ส่วนด้านอาวุธเป็นที่แน่นอนว่าฝ่ายฝรั่งเศสซึ่งผลิตอาวุธได้เองย่อมได้เปรียบกว่า ดังนั้นเมื่อสภาพของ กองทัพยังไม่พร้อมโดยสมบูรณ์ รัฐบาลจึงพยายามใช้นโยบายการทูตเพื่อประวิงเวลาไปก่อน นอกจากนั้นภายหลังจากการประกาศใช้พระราชบัญญัติลักษณะการเกณฑ์ทหาร กองทัพก็ได้รับการ พัฒนาด้านประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น การเข้ามาอยู่ประจำการถึง 2 ปีเต็ม ทำให้ทหารมีโอกาสได้รับการ ฝึกหัดยุทธวิธีติดต่อกันสม่ำเสมอ ก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการสู้รบเข้มแข็งกว่าเดิมจนเป็นที่สนใจของ ประเทศมหาอำนาจตะวันตก (สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, :77) ซึ่งเป็น ข้อแสดงถึงความก้าวหน้าของกองทัพไทยภายหลังจากการปฏิรูปการทหาร ดังกล่าว

บรรณานุกรม

กจข. ร.6 ก.20.1/46, ลายพระหัตถ์ที่ 1 $\frac{2465}{01349}$, นายพลเรือเอกกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ กราบ

บังคมทูลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, ลงวันที่ 24 สิงหาคม 2465.

กจข. ร.6 ก.200.1/50, ลายพระหัตถ์เจ้าฟ้ากรมหลวงนครราชสีมา กราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระ มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ลงวันที่ 29 กรกฎาคม 2466.

กจข. ร.6 ก.0/42, เรื่องการซ่อมรบทหารบก.

กจข. ร.6 ก.7/3, เริ่มจัดการทหารในมณฑลปักษ์ใต้ (30 ม.ค. 2450–2 ก.ย. 2459).

กรมพระยาชัยนาทนเรนทร“การแพทย์ในสยาม”, สารศิริราช ฉบับพิเศษฉลอง 60 ปี ศิริราช (พฤษภาคม พ.ศ.2493), หน้า 19-20

กรมศิลปากร, “พระบรมราโชบายลักษณะการปกครองในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, “พระราชนิยมในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว,(พระนคร:โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น กรมการปกครอง, 2512), หน้า 4–5.

กระทรวงกลาโหม, ใ้แนียบทหารบก พ.ศ. 2468 (พระนคร: โรงพิมพ์แผนที่ทหารบก, 2468).

กระทรวงทหารเรือ คำสั่งลับที่ 507/ $\frac{2458}{13063}$ ลงวันที่ 9 มีนาคม พ.ศ.2458

กระทรวงทหารเรือ, คำสั่งทหารเรือที่ 127 $\frac{2464}{02515}$, ลงวันที่ 18 มิถุนายน 2464. “เรื่องโครงการ กองทัพเรือ พ.ศ. 2464”

กองจดหมายเหตุแห่งชาติ แฟ้ม บ.9/4 Copy No. 160/6244 จดหมายนาย H.G. Dering กราบทูล
กรมพระเทวะวงศ์วโรปการ, วันที่ 6 กันยายน พ.ศ.2459

กองจดหมายเหตุแห่งชาติ แฟ้ม ม.9/3 จดหมาย นาย Th. H. Lyle ถึงพระยาภิรมย์ภักดี, ลงวันที่ 2
มีนาคม ค.ศ. 1915 (พ.ศ.2458)

กองจดหมายเหตุแห่งชาติ, แฟ้ม ก.14/94 รายงานตรวจบ่อพระจุลจอมเกล้าและความเห็นเรื่องการ
สร้างบ่อสมเด็จพระเจ้าฟ้า กรมขุนนครสวรรค์วรพินิต กราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระ
จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, ลงวันที่ 4 พฤษภาคม ร.ศ.123

กองจดหมายเหตุแห่งชาติ, แฟ้ม ก.20.0/43, ลายพระหัตถ์ที่ 6 $\frac{2464}{02096}$ สมเด็จพระเจ้าฟ้า กรมพระยาภาณุ
พันธุวงศ์วรเดช กราบบังคมทูล พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, ลงวันที่ 6
มิถุนายน พ.ศ. 2464

กองจดหมายเหตุแห่งชาติ, แฟ้ม ค.20/1 สภาการคลังพิจารณาหนังสือของเสนาธิการทหารเรือ
(เรื่อง การประหยัทรัพย์ของกระทรวงทหารเรือ), ลงวันที่ 24 สิงหาคม พ.ศ. 2465

กองจดหมายเหตุแห่งชาติ, แฟ้ม ต.15/3 ร่างจดหมายพระยาบุรุษรัตนราชพัสดุ ราชเลขาการในพระองค์
ถึง หลวงภาษาปริวัตร อุปทูตกรุงโตเกียว (เป็นจดหมายฉบับร่างไม่มีวันที่ เขียนขึ้นภาย
หลังจากที่ประเทศไทยได้ ประกาศเข้าร่วมสงครามกับฝ่ายสัมพันธมิตรแล้ว)

กองจดหมายเหตุแห่งชาติ, แฟ้ม บ.9/1 จดหมาย มหาอำมาตย์ตรี พระยาเดชาดิศร กราบทูล กรม
พระดำรงราชานุภาพ, วันที่ 12 สิงหาคม พ.ศ.2457.

กองจดหมายเหตุแห่งชาติ, แฟ้ม ม.9/1 ตราน้อยที่ 172/4577 สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ ถึง
มหาอำมาตย์ตรี พระยาเดชาดิศร สมุหเทศาภิบาลมณฑลปัตตานีลงวันที่ 10 พฤษภาคม
พ.ศ.2457

กองจดหมายเหตุแห่งชาติ, แฟ้ม บ.1.2/9 ลายพระหัตถ์ สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมหลวงนครสวรรค์วรพินิต
กราบทูลสมเด็จพระเจ้าฟ้า กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช, ลงวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ.2463
(อธิบายเหตุที่แก้ไขต้นฉบับร่างคำกราบบังคมทูล พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว,
ในงานเลี้ยงฉลองเรือพระร่วง)

กองทัพอเรือ, ทำเนียบข้าราชการในกระทรวงทหารเรือ พ.ศ.2425, (ธนบุรี: โรงพิมพ์ยุทธศึกษา
ทหารเรือ, 2465).

กองทัพอเรือ, โทรเลข จากสถานีทหารเรือที่เกาะขาม (ในหมู่เกาะสีชัง) ถึงกระทรวงทหารเรือ, วันที่ 3
กันยายน พ.ศ.2459

กองทัพอเรือ, บันทึกการประชุมสภาบัญชาการทหารเรือ ครั้งที่ 00 $\frac{5}{2465}$ วันที่ 20 กรกฎาคม พ.ศ.

2465 และกองจดหมายเหตุแห่งชาติ, แฟ้ม ก.4/26 ลายพระหัตถ์ที่ 09 $\frac{2472}{12825}$ กรมขุนสิงหวิ
กรมเกรียงไกรกราบบังคมทูล พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว, วันที่ 30 มกราคม พ.ศ.
2472

กองทัพอเรือ, บันทึกการประชุมสภาบัญชาการทหารเรือ, ครั้งที่ 12 $\frac{5}{2465}$, วันที่ 17 สิงหาคม 2465.

กองทัพอเรือ, พระดำรัสใน พระเจ้าพี่ยาเธอ กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์, บันทึกการประชุมสภา
บัญชาการฯ ครั้งที่ 00 $\frac{5}{2465}$, วันที่ 20 กรกฎาคม พ.ศ.2465

กองทัพอเรือ, พระดำรัสในพระเจ้าพี่ยาเธอ กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ (โต้แย้งกรณีที่กรมชุมพล
ทหารเรือรายงาน ว่า ทหารเกณฑ์มีไม่พอราชการ), บันทึกการประชุมสภาบัญชาการทหารเรือ
ครั้งที่ 1/2464, วันที่ 18 ตุลาคม พ.ศ. 2464

กองทัพอเรือ, พระดำรัสในพระเจ้าพี่ยาเธอ กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ บันทึกการประชุมสภา
บัญชาการทหารเรือ ครั้งที่ 1/2464 วันที่ 18 ตุลาคม 2464.

กองทัพอเรือ, ลายพระหัตถ์ที่ 5 $\frac{2471}{08189}$ กรมขุนสิงหวิกรมเกรียงไกรกราบบังคมทูล พระบาทสมเด็จพระ
ปกเกล้าเจ้าอยู่หัว, ลงวันที่ 18 กันยายน พ.ศ.2470

กองทัพอเรือ, ลายพระหัตถ์ที่ 7 $\frac{2471}{10187}$ พลเรือเอก พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงสิงหวิกรมเกรียงไกร
กราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว, วันที่ 27 ตุลาคม พ.ศ. 2470

กองประวัติศาสตร์ทหารเรือ, “พระประวัติกรมหลวงชุมพร” อนุสรณ์การมอบเรือหลวงชุมพร ณ หาด
ทรายรี จังหวัดชุมพร 23 กันยายน พ.ศ. 2523 หน้า 25

แจ่มจันทร์ วงศ์วิเศษ, “การปรับปรุงกองทัพบกตามแบบตะวันตก ตั้งแต่ พ.ศ.2394–2475,”
(วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทบริหารธุรกิจ แผนกวิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2519), หน้า 220.

ที่ระลึกกองทัพอากาศครบรอบ 50 ปี 27 มีนาคม 2508, (ม.ป.ท., ม.ป.ป.)

นายพลตรีหลวงสรานุกิต (สมบุรณ์ กงสพุก) “คำบรรยายวิชาภูมิศาสตร์ทหารบก โรงเรียนเสนาธิการ
ทหารบก” (พ.ศ.2489–90) (ฉบับพิมพ์ดีด).

พรเพ็ญ อันตระกูล, “การใช้จ่ายเงินแผ่นดินในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว”

วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทบริหารธุรกิจ แผนกวิชาประวัติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2507.

พลเรือตรี แชน ปัจจุสานนท์, ประวัติการทหารเรือไทย, หน้า 400.

พลเรือตรี ประพัฒน์ จันทวิรัช, “เรื่องของเรือพระร่วงอันเนื่องมาจาก “เกิดวังปารุสก์,” นาวีกาศาสตร์ 52
(พฤศจิกายน 2402) : 8–36.

มลิวัลย์ คงเจริญ, “บทบาทและกิจการทหารเรือในสมัยสมบูรณาญาสิทธิราช” (วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต แผนกวิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2507.

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, พระประวัติจอมพลพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรม
หลวงนครไชย ศรีสุรเดช. หน้า 44-45.

สิริ เปรมจิตต์, พระบรมราชจักรีวงศ์ (พระนคร : โรงพิมพ์เสาศาก ม.ป.ป.), หน้า 505 – 507.

หม่อมเจ้า ปรีดิเทพย์พงษ์ เทวกุล, เถลิงพระเกียรติพลเอก สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระชัยนารถ
นเรนทร (พระนคร: โรงพิมพ์ไทยเชชม, 2529), พิมพ์เป็นที่ระลึกในการเสด็จพระราชดำเนิน
เปิดพระรูปอนุสาวรีย์ กระทรวง สาธารณสุข 27 พฤศจิกายน 2409, หน้า 93.

David A. Wilson, Politics in Thailand (Newyork: Cornell University Press, 0966), p.170.

การเขียนบทความวิจัยและบทความวิชาการด้านสังคมศาสตร์:
ประสบการณ์ของนักมานุษยวิทยาคนหนึ่ง
Social Science Research and Academic Article Writing:
Anthropologist's Experience

สมหมาย ชินนาค *

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะนำเสนอประสบการณ์บางประการเกี่ยวกับการเขียนบทความวิชาการและบทความวิจัยด้านสังคมศาสตร์ของผู้เขียนในฐานะนักมานุษยวิทยา ผู้เขียนเสนอว่าการเขียนบทความวิจัยและบทความวิชาการนั้นเป็นทั้ง “ศาสตร์” และ “ศิลป์” ฉะนั้น การที่ผู้เขียนจะสามารถผลิตบทความดังกล่าวให้มีคุณภาพระดับดีนั้น นอกเหนือไปจากองค์ความรู้และแนวคิดทฤษฎีในสาขาของตนเองแล้ว จำเป็นที่ผู้เขียนจะต้องมีความรู้ในเชิงหลักการเขียนขณะเดียวกันก็มีศิลปะในการใช้ภาษา การร้อยเรียงประโยค อีกด้วย

คำสำคัญ การเขียนบทความ, บทความวิจัย, บทความวิชาการ, สังคมศาสตร์, นักมานุษยวิทยา

Abstract

This academic article aims to present some of the writer experience about social science research and academic articles writing as anthropologist. The writer proposed that research and academic articles writing were both “science” and “art”. Then the writer who will produced a good research and academic articles not only has knowledge and concepts or theory in their own discipline but required the knowledge about the principle of writing, the art of language using and sentences composition also.

* รองศาสตราจารย์ หลักสูตรสาขาภูมิภาคคณาวังศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี อำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี

Keywords: Article Writing, Research Article, Academic Article, Social Science, Anthropologist

1. บทนำ

เล่าจื๊อ ได้กล่าวไว้ว่า หนทางไกลนับหมื่นลี้ ต้องเริ่มต้นด้วยก้าวแรกเสมอ (A journey of a thousand miles must begin with a single step)

...การเขียนบทความวิจัยเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์เป็น “พรแสวง” มากกว่า “พรสวรรค์” ความสามารถในการเขียนบทความวิจัยที่ดีขึ้นอยู่กับหลากหลายปัจจัย ตั้งแต่การมีโจทย์วิจัยที่ดี มีความแปลกใหม่น่าสนใจ ไปจนถึงการมีผลงานวิจัยที่มีคุณภาพน่าเชื่อถือและผ่านการฝึกฝนเคี่ยวกรำ การเขียนและการประเมิน (review) บทความของผู้อื่นโดยคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาและเคี่ยวกรำฝึกฝนตนเองจนมีทักษะแก่กล้า

ฉะนั้นความรู้เกี่ยวกับการเขียนบทความวิจัย(จึง)เป็น “ทักษะ” มากกว่า “ความรู้เชิงทฤษฎี”... (วิจารณ์ พานิช, 2548 : 3)

ข้อความข้างต้นเป็นข้อเขียนในคำนิยามของศาสตราจารย์นายแพทย์วิจารณ์ พานิช ผู้อำนวยการสถาบันส่งเสริมการจัดการความรู้เพื่อสังคม (สคส.)และอดีตผู้อำนวยการสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ในหนังสือเล่มหนึ่งชื่อ “การเขียนบทความวิจัยระดับนานาชาติด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี” ที่มีศาสตราจารย์ ดร.ยอดหทัย เทพธรานนท์และศาสตราจารย์ ดร.ประมวล ตั้งบริบูรณ์รัตน์ เป็นบรรณาธิการร่วมกัน (ยอดหทัย เทพธรานนท์และประมวล ตั้งบริบูรณ์รัตน์, 2548 :64) ผู้เขียนเห็นว่าข้อความที่ยกมาข้างต้นนั้นแทบจะเป็นการประมวลสรุปคำตอบต่อคำถามที่ว่าทำอย่างไรเราจึงจะเขียนบทความวิจัย/วิชาการที่ดีได้เลยทีเดียว

ผู้เขียนในฐานะนักมนุษยวิทยาเริ่มต้นเขียนบทความเชิงวิชาการครั้งแรก ก็เมื่อได้เริ่มต้นทำงานวิจัยอย่างจริงจังเมื่อกว่า 20 ปีที่แล้ว โดยการเริ่มต้นแบบลองผิดลองถูกผ่านการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองเป็นหลักแน่นอนว่าเมื่อผู้เขียนลองกลับไปอ่านบทความเหล่านั้น ต้องยอมรับว่าหากสามารถที่จะแก้ไขหรือปรับปรุงได้ ผู้เขียนก็อยากจะแก้ไขหรือปรับปรุงทุกบทความเลยทีเดียว เหตุเพราะว่าเมื่อผู้เขียนเริ่มมีประสบการณ์ในการเขียนบทความเชิงวิชาการมากขึ้น รวมทั้งได้รับคำวิพากษ์วิจารณ์ทั้งแบบ “รุนแรง” และ “ไม่รุนแรง” ทั้งจากเพื่อนแวดวงวิชาการและจากผู้ทรงคุณวุฒิที่ทำหน้าที่ประเมินบทความของผู้เขียน ก็ทำให้ผู้เขียนเริ่มเห็นทั้ง “เทคนิค” และ “วิธีการ” เขียนมากขึ้น

เรื่อยๆ ฉะนั้น ผู้เขียนก็อยากจะให้กำลังใจกับบรรดานักวิชาการรุ่นหลังที่เริ่มเขียนบทความเชิงวิชาการว่าขออย่าได้ท้อถอยเมื่อต้องประสบกับภาวะการณ์เช่นที่ผู้เขียนเคยประสบข้างต้น เพราะท้ายที่สุดแล้วก็ย่อมจะนำมาซึ่ง“บทความที่ดี”อย่างแน่นอน

ดังนั้น เนื้อหาสาระที่จะนำเสนอในบทความชิ้นนี้จึงเป็นการถกเถียงและเขียนออกจากประสบการณ์ตรงของผู้เขียนเป็นหลัก แต่ถึงกระนั้นก็ตาม ผู้เขียนก็จะพยายามผนวกแง่มุมหลักการเชิงวิชาการเกี่ยวกับการเขียนบทความเชิงวิชาการเท่าที่พอจะค้นคว้าได้มาไว้ด้วย เพื่อมิให้ข้อเขียนนี้ลดระดับเป็นเพียงแค่บทความประเภท “ความเรียง”ธรรมดาๆ ชิ้นหนึ่งเท่านั้น โดยผู้เขียนจะแบ่งเนื้อหาที่จะนำเสนอออกเป็น 5 ประเด็นด้วยกันคือ (1) บทความเชิงวิชาการสำคัญอย่างไร (2) บทความวิจัยกับบทความวิชาการคืออะไร เหมือนหรือต่างกันอย่างไร (3) องค์ประกอบหรือโครงสร้างของบทความวิจัยและบทความวิชาการมีอะไรบ้าง (4) ศาสตร์และศิลป์: เทคนิควิธีการเขียนบทความเชิงวิชาการ (5) บทสรุป

2. บทความเชิงวิชาการสำคัญอย่างไร

คำว่า “บทความเชิงวิชาการ” นั้น มักครอบคลุมบทความ 3 ประเภท คือ บทความวิจัย (research article) บทความวิชาการ (academic article) และบทความวิจารณ์ (review article)

ในฐานะที่เป็นคนในแวดวงมหาวิทยาลัย ผู้เขียนคิดว่าผู้อ่านทุกท่านก็คงจะเคยได้ยินข่าวคราวเกี่ยวกับการจัดอันดับมหาวิทยาลัย ทั้งในระดับประเทศ ระดับภูมิภาคและระดับโลกเมื่อได้ยินได้ฟังแล้วจะรู้สึกสลดหดหู่ใจอันเนื่องมาจากการไร้วิสัยทัศน์ของมหาวิทยาลัยชั้นนำของไทยติดโผ หรือแม้จะติดโผก็หมิ่นเหม่ต่อการหลุดโผบ้างก็ตาม

ทั้งนี้ องค์การที่ทำหน้าที่ในการจัดอันดับมหาวิทยาลัยโลกนั้น มีอยู่หลายองค์กรด้วยกัน แต่ที่เป็นที่ยอมรับและให้ความสำคัญกันก็มีอยู่ 2 องค์การ คือ Quacquarelli Symonds (QS) บริษัทเอกชนทำธุรกิจในการด้านการศึกษาจากประเทศอังกฤษ และ US News ซึ่งเป็นองค์กรสื่อสารมวลชนของประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งการจัดอันดับดังกล่าวทำให้เราทราบผลอันดับมหาวิทยาลัยที่ดีที่สุดในโลก มหาวิทยาลัยที่ดีที่สุดในเอเชีย และรวมไปถึงอันดับมหาวิทยาลัยที่ดีที่สุดในประเทศไทยอีกด้วย

สำหรับในปีที่ผ่านมา คือปี 2014/15 มหาวิทยาลัยที่ดีที่สุดในประเทศไทยจากการจัดอันดับโลกของทั้งสององค์กรนั้น อาจจะมีแตกต่างกันในลำดับแรก กล่าวคือ การจัดอันดับโลกของ Quacquarelli Symonds (QS) นั้น มหาวิทยาลัยที่ดีที่สุดในประเทศไทย ติดอันดับอยู่เพียง 8 มหาวิทยาลัยเท่านั้น ได้แก่อันดับ 1 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (อันดับที่ 243 ของโลก) อันดับ 2 มหาวิทยาลัยมหิดล (อันดับที่ 257 ของโลก) อันดับ 3 มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (อันดับที่ 501-550 ของ

โลก)อันดับ 4 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (อันดับที่ 601-650 ของโลก) อันดับ 5 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (อันดับที่ 651-700 ของโลก) อันดับ 6 มหาวิทยาลัยขอนแก่น (อันดับที่ 701 ของโลก) อันดับ 7 มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี (อันดับที่ 701 ขึ้นไปของโลก) และอันดับ 8 มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (อันดับที่ 711 ขึ้นไปของโลก)

สำหรับตัวชี้วัดและสัดส่วนคะแนนของแต่ละตัวชี้วัดในการจัดอันดับของ QS World University Rankings® ประกอบด้วย 6 ตัวชี้วัด คือ (1) Academic reputation (40%) ชื่อเสียงทางวิชาการ จากการสำรวจของ QS Global Academic Survey (2) Employer reputation (10%) ชื่อเสียงจากนายจ้าง จากการสำรวจผ่าน QS Global Employer Survey (3) Student-to-faculty ratio (20%) อัตราส่วนจำนวนนักศึกษาต่อจำนวนอาจารย์(4) Citations per faculty (20%) จำนวนงานวิจัยที่ถูกนำไปใช้อ้างอิงจากฐานข้อมูลของ Scopus (5) International faculty ratio (5%) อัตราส่วนจำนวนอาจารย์ต่างประเทศ/นานาชาติ(6) International student ratio (5%) อัตราส่วนจำนวนนักศึกษาต่างประเทศ/นานาชาติ (<http://www.manager.co.th/Campus/ViewNews.aspx?NewsID=9570000106546> 11/3/2558)

ขณะที่การจัดอันดับโลกของ US News ผลปรากฏว่า มหาวิทยาลัยมหิดลเป็นมหาวิทยาลัยไทยแห่งเดียวที่ติดอันดับ 1 ใน 500 ของมหาวิทยาลัยที่ดีที่สุดในโลก โดยได้อันดับที่ 453 และนอกจากนี้ ทาง US News ยังประกาศผลมหาวิทยาลัยที่ดีที่สุดในเอเชีย 100 แห่งโดยมหาวิทยาลัยมหิดลเป็นมหาวิทยาลัยไทยแห่งเดียวที่ติดอยู่ในกลุ่มนี้และได้อันดับที่ 74

ในส่วนของตัวชี้วัดและสัดส่วนคะแนนของแต่ละตัวชี้วัดในการจัดอันดับของ US News ประกอบด้วย 11 ตัวชี้วัด คือชื่อเสียงด้านการวิจัยในระดับโลก(12.5%)ชื่อเสียงด้านการวิจัยในระดับภูมิภาค(12.5%)ปริมาณผลงานวิจัยที่ได้รับการตีพิมพ์ในวารสารระดับนานาชาติที่มีคุณภาพ(12.5%) ปริมาณการอ้างอิงผลงานวิจัยในภาพรวม (10%)ค่ามาตรฐานการอ้างอิงผลงานวิจัย(10%) จำนวนผลงานวิจัยที่ได้รับการอ้างอิงและยอมรับในระดับโลก(12.5%) สัดส่วนของงานวิจัยที่ได้รับการอ้างอิงและยอมรับในระดับโลกเทียบกับจำนวนงานวิจัยในภาพรวม (10%) ความร่วมมือกับนานาชาติในการสร้างผลงานวิจัย(10%) จำนวนนักศึกษาปริญญาเอกที่จบรายปี5%สัดส่วนของจำนวนนักศึกษาปริญญาเอกที่จบรายปีเทียบกับจำนวนอาจารย์ทั้งหมด (5%)

แม้ว่า ผู้อ่านบางท่านจะสนใจหรือไม่สนใจกับตัวเลขอันดับมหาวิทยาลัยที่เสนอโดยองค์กรทั้งสองหรือไม่ก็ตาม ผู้เขียนก็คิดว่าผู้อ่านทุกท่านคงจะมีความเห็นไปในทางเดียวกับผู้เขียนว่า ปัจจัยสำคัญที่นำมาใช้ในการจัดอันดับความสามารถทางวิชาการของมหาวิทยาลัยนั้น ส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับ การตีพิมพ์ผลงานวิจัยในวารสารวิชาการที่ได้รับการบันทึกในฐานข้อมูลสากลเกือบทั้งสิ้น อันเป็นภาพ

สะท้อนให้เห็นว่าสังคมวิชาการระดับนานาชาติ “ยอมรับ” ปัจจัยใดเป็นมาตรฐานในการจัดอันดับ (ยอดหทัย เทพธรานนท์และประมวล ตั้งบริบูรณ์รัตน์ (บรรณาธิการ), 2548 : 8)

ผู้เขียนยังจำคำของผู้บังคับบัญชาท่านหนึ่งของผู้เขียนเกี่ยวกับการทำวิจัยของอาจารย์ในมหาวิทยาลัยได้เป็นอย่างดี โดยท่านได้กล่าวว่า

“...มีคำกล่าวสั้นๆ ในวงวิชาการตะวันตกเกี่ยวกับเส้นทางความก้าวหน้าในอาชีพของอาจารย์ และนักวิจัยในมหาวิทยาลัยว่า *"publish or perish"* ซึ่งแปลง่ายๆ ได้ใจความว่าถ้าเป็นอาจารย์มหาวิทยาลัยแล้วไม่มีผลงานพิมพ์เผยแพร่ก็มีแต่จะผูกพันไปเรื่อยไปโดยไร้ประโยชน์แสดงให้เห็นว่า วงการวิชาการตะวันตกให้ความสำคัญเป็นอย่างมากกับการวิจัยเพราะจะมีผลงานพิมพ์เผยแพร่ได้ต้องทำวิจัย เคยได้ยินอาจารย์ฝรั่งอาวุโสเมื่อได้ฟังลูกศิษย์คนไทยที่พูดแก้ตัวว่าไม่มีเวลาทำวิจัยเพราะมีว่แต่สอนถามลูกศิษย์ด้วยความมุ่งมั่นว่า *"ไม่วิจัยแล้วเอาอะไรไปสอน"* ผมเลยต้องตอบแทนว่าก็เอาจากตำราเก่าๆ ของท่านนั้นแหละไปสอน..” (ศาสตราจารย์ ดร.ประกอบ วิโรจนกูฏ, 2559, https://reg.mfu.ac.th/research/news_book/num_0.html 12/1/2560)

ความหมายอีกนัยหนึ่งของสำนวนดังกล่าวก็คือ ถ้าไม่พิมพ์ผลงานวิชาการออกมาก็ตาย เพราะว่าอาจารย์เมืองนอก เขาจ้างเข้าไม่ใช่ข้าราชการ แต่ทำงานกันตามสัญญา 3 -5 ปี แล้วแต่ละตกลงกัน ถ้าไม่มีผลงานเป็นหนังสือหนังสือ พิมพ์หรือเผยแพร่ ออกมาเป็นระยะก็อาจได้ก็ได้ ก็คือเขาไม่ต่อสัญญาแต่ตอนหลังมีคำเรียกต่ออีกว่า *'patent and profit'* เขาเขวพวกนักวิทยาศาสตร์ นักวิจัยที่ไม่ได้ทำงานสอน แต่ปักหลักตามห้องแล็บ (Lab) ที่เข่งกันวิจัยเพื่อจดสิทธิบัตร (patent) และหากำไร (profit) จากผลงานนั้น

จากประสบการณ์ของผู้เขียน ผู้เขียนคิดว่าบรรดานักวิจัย โดยเฉพาะนักวิจัยที่เริ่มทำวิจัยใหม่ๆ ก็อาจจะมีคำถามว่า เราจะต้องเขียนบทความวิจัยไปอีกทำไมในเมื่อเราเขียนงานวิจัยฉบับสมบูรณ์แล้ว ซึ่งคำตอบที่ได้รับก็แตกต่างกันไป ไม่ว่าจะเป็นเพื่อให้ครบตามเงื่อนไขที่ผู้ให้ทุนกำหนดไว้ เพื่อนำเสนอในเวทีวิชาการหรือตีพิมพ์ในวารสารตามข้อกำหนดของทุน รวมทั้งเพื่อประโยชน์ในการนำไปใช้ประเมินเลื่อนขั้นเงินเดือน หรือในการขอตำแหน่งทางวิชาการ

อย่างไรก็ตาม สำหรับนักสังคมศาสตร์เช่นผู้เขียนนั้น นอกจากจะเห็นด้วยกับคำตอบดังกล่าวข้างต้นแล้ว ยังเห็นว่าประสบการณ์การทำงานวิจัยภาคสนามนั้น เป็นสิ่งที่มีค่ายิ่ง เพราะเป็นประสบการณ์ชนิดที่หาได้ไม่มากนัก โดยเฉพาะวิถีชีวิต ทัศนคติ ตลอดจนปฏิกิริยาต่างๆ ของผู้คนในชุมชนที่มีต่อปรากฏการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้น ถ้าเราสามารถที่จะนำเสนอข้อมูลดังกล่าวออกมาเผยแพร่ให้สาธารณะหรือกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ก็สามารถที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง ปรับปรุง การสร้างสรรค์ สังคมหรือชุมชนให้ไปในแนวทางที่พึงปรารถนาได้ในท้ายที่สุด

หากจะถามว่า แล้วงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ที่เราทำเสร็จแล้วนั้น ไม่สามารถจะนำไปใช้ประโยชน์ได้หรือ คำตอบก็คือ ได้ หากแต่จะสักกี่คนที่จะมานั่งอ่านงานวิจัยเล่มหนาๆของเราแล้วนำไปใช้ประโยชน์ ฉะนั้น บทความวิจัยก็คือการย่อ(ย่อ)เนื้อหาของงานวิจัยเรานั้นเอง แม้ว่าการเผยแพร่ความรู้อาจจะกระทำได้หลากหลายรูปแบบ เช่น การพูด การแสดง การสาธิต การออกแบบ การสร้าง การเขียน เป็นต้น แต่เมื่อเปรียบเทียบผลกระทบในการเผยแพร่ความรู้จะเห็นได้ว่าการเขียนจะเผยแพร่ได้กว้างขวางมากที่สุด อีกทั้งยังคงทนถาวรอีกด้วย ทั้งนี้การเผยแพร่โดยรูปแบบการเขียนนี้ส่วนใหญ่มักทำในรูปของบทความวิจัยและบทความวิชาการ

ดังเช่นที่ศาสตราจารย์นายแพทย์วิจารณ์ พานิช ได้เคยอธิบายไว้ว่า การเขียนบทความวิจัยนั้น เป็นกิจกรรมที่มองได้หลากหลายมุม ดังนี้ (วิจารณ์ พานิช, 2548 : 4-5)

1) การเขียนบทความวิจัยเผยแพร่ เป็นการแสดงความรับผิดชอบต่อสังคม เพราะการวิจัยเป็นกิจกรรมที่ใช้ทรัพยากรของสังคม นักวิจัยจึงต้องเผยแพร่ผลงานวิจัยของตนเพื่อให้สังคมได้รับประโยชน์ในการต่อยอดความรู้ หรือแก้ไขความรู้เดิมที่อาจมีบางส่วนที่ไม่ชัดเจนหรือบกพร่อง

2) เป็นกิจกรรมที่สร้างความศรัทธาให้กับประชาคมวิจัย เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้เกิดถกเถียงโต้แย้ง นำไปสู่ความงอกงามทางปัญญา

3) เป็นกิจกรรมที่นำไปสู่มิตรภาพ ทำให้เราได้เพื่อนที่เป็นนักวิจัยในสาขาเดียวกันที่อ่านบทความของเราและเขียนจดหมายมาขอรีพริ้นท์ หรืออี-เมลมาแลกเปลี่ยนความเห็น อาจนำไปสู่ความเป็นมิตรที่ใกล้ชิดยิ่งขึ้นคือร่วมมือกันทำวิจัย เพื่อนที่ว่านี้อาจเป็นนักวิจัยไทยหรืออาจเป็นนักวิจัยในต่างประเทศ

4) เป็นการเรียนรู้ในรูปแบบหนึ่ง เป็นการฝึกฝนตนเองทั้งในด้านสมาธิให้มีใจจดจ่ออยู่กับเรื่องเดียวในระยะเวลาหนึ่ง ฝึกพลังสมองและทำให้ไม่ล้าหลังทางวิชาการ

5) เป็นการสร้างความยอมรับและชื่อเสียงในประชาคมวิจัย

6) เป็นการฝึกควบคุมอารมณ์ โดยเฉพาะเมื่อโดน reviewer ตำหนิมาแรงๆ

7) เป็นการฝึกภาษา ถ้อยคำ การทำรูปภาพ ทำตาราง เขียนคำอธิบาย เป็นต้น

8) คนที่เคยเขียนบทความวิจัย จะเรียนรู้จากการอ่านบทความวิจัยของผู้อื่นได้ดีขึ้น มากขึ้นและลึกซึ้งขึ้น สามารถอ่านหรือมองเห็นได้หลายมิติ ในลักษณะที่เห็นสิ่งที่ซ่อนหรือแฝงอยู่ “ระหว่างบรรทัด” หรือ “ระหว่างหน้า” ของวารสาร เกิดความเข้าใจชุมชนวิจัยในสาขาหรือประเด็นนั้น เกิดความเข้าใจสถาบันวิจัย วัฒนธรรมวิจัย ประเด็นวิจัยที่เป็นยอดฮิตแห่งยุคสมัยประเด็นที่เป็นข้อถกเถียงโต้แย้ง รวมความว่าในการเขียนบทความวิจัยออกเผยแพร่ ผู้เขียนได้รับประโยชน์มากกว่าการมีผลงานตีพิมพ์หลายเท่า ในลักษณะของ “ประโยชน์ที่จับต้องไม่ได้”

ฉะนั้น การตีพิมพ์บทความจากผลการวิจัย เปรียบเสมือนการเชิญชวนให้“ผู้รู้”ได้อ่านและวิจารณ์วิธีคิด วิธีการออกแบบการทดลอง การแปลผล ตลอดจนถึงการสรุปผลว่าถูกต้องหรือไม่? อย่างไร? สำหรับสมมติฐานหรือทฤษฎีที่เสนออันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการวิจัยนั้นก็ต้องการพิสูจน์ การตีพิมพ์ผลงานจึงเปรียบเสมือนเป็นวิธีการที่ขอให้นักวิจัยอื่นๆได้ช่วยกันหาหลักฐานมาสนับสนุนหรือหักล้าง ตลอดจนการใช้เป็นฐานองค์ความรู้หรือการนำไปประยุกต์ใช้งานในกรณีที่สมมติฐานหรือทฤษฎีนั้นได้รับการพิสูจน์ว่าถูกต้องอย่างไม่มีข้อสงสัย (ยอดหทัย เทพธรานนท์, 2548 :41)

กล่าวโดยสรุป บทความเชิงวิชาการนั้นมีความสำคัญทั้งต่อตัวผู้เขียนต่อวงการวิชาการ/วิชาชีพและต่อสังคม กล่าวคือในด้านความสำคัญต่อผู้เขียนนั้น บทความเชิงวิชาการเป็นภาพสะท้อนถึงความตื่นตัวทางวิชาการของผู้เขียนในการติดตามความรู้และวิทยาการใหม่ๆในแวดวงการศึกษา ตลอดจนความสามารถในการจัดระบบความคิดและนำเสนอ ส่วนในด้านความสำคัญต่อวงการวิชาการ/วิชาชีพก็คือบทความเชิงวิชาการเป็นกิจกรรมที่ก่อให้เกิดการกระจายความรู้และการพัฒนาองค์ความรู้ สำหรับประการสุดท้ายในด้านความสำคัญต่อสังคมนั้นบทความเชิงวิชาการจะนำเสนอสาระความรู้และแนวความคิดต่างๆอันเป็นจุดเริ่มต้นที่ก่อให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาสังคมและประเทศชาติในด้านต่างๆ (ประภาพรพรณ อุ่นอบ, การเขียนบทความวิจัยและบทความทางวิชาการ, 2554 : 23)

ดังนั้น การเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทความวิจัยนั้น นับว่าเป็นภารกิจที่สำคัญยิ่งของนักวิจัยในกระบวนการวิจัย โดยมีจุดมุ่งหมายในการสื่อสารเผยแพร่ความรู้ที่ได้จากการวิจัยไปสู่สาธารณะ เพราะการวิจัยเป็นคือการแสวงหาความรู้ใหม่ๆหรือการแสวงหาคำตอบเพื่อแก้ไขปัญหาหรือตอบคำถามของสังคม จึงจำเป็นที่นักวิชาการไม่ว่าจะอยู่ในวงการวิชาการ/วิชาชีพใดจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับการเขียนบทความเชิงวิชาการไม่ว่าจะเป็นบทความวิจัยหรือบทความวิชาการ เพื่อถ่ายทอดหรือเผยแพร่ความรู้หรือคำตอบต่างๆ เหล่านั้นสู่สาธารณะและแวดวงวิชาการของตน

3.“บทความวิจัย”กับ“บทความวิชาการ”คืออะไร เหมือนหรือต่างกันอย่างไร

ผู้เขียนคิดว่าผู้อ่านหลายๆ ท่านคงจะเคยประสบภาวะเช่นเดียวกับผู้เขียน กล่าวคือ สับสนและสงสัยกับคำว่า“บทความวิจัย” (research article) กับ“บทความวิชาการ” (academic article) ไม่เพียงเพราะว่าหลายครั้งที่มักพบว่ามีการใช้คำดังกล่าวปะปนกันไป ไม่ว่าจะเป็น “บทความวิจัยและบทความวิชาการ”ที่ทำให้เข้าใจว่าเป็นบทความคนละประเภทกัน หรือ“บทความวิจัยหรือบทความวิชาการ”ที่ทำให้เข้าใจว่าเป็นบทความประเภทเดียวกัน หากยังเป็นเพราะว่าในแวดวงของนักวิชาการเช่นเราๆ ท่านๆ นั้น เมื่อเอ่ยคำว่าบทความนั้น ก็มักจะจินตนาการถึงบทความที่ตีพิมพ์ในวารสารทางวิชาการ (journal) หรือในเอกสารประกอบการประชุม/สัมมนาทางวิชาการ (proceedings) ซึ่งก็จะมี

รูปแบบตามที่บทความหรือผู้จัดประชุม/สัมมนาเป็นผู้กำหนด แต่ในปัจจุบัน เวทีประชุม/สัมมนาทางวิชาการรวมทั้งบรรดาวารสารทางวิชาการต่างๆ ส่วนใหญ่มักจะกำหนดเงื่อนไขการรับบทความที่จะรับพิจารณาให้นำเสนอหรือตีพิมพ์ว่า ต้องเป็นบทความวิจัยหรือบทความวิชาการเป็นหลัก แม้ว่าโดยส่วนตัวของผู้เขียนจะไม่ค่อยเห็นความต่างระหว่างบทความทั้งสองประเภทนี้ก็ตาม แต่เนื่องจากคณะกรรมการข้าราชการมหาวิทยาลัย (ก.ม.) ได้มีกำหนดนิยามอย่างชัดเจนให้แยกบทความวิชาการออกจากงานวิจัย ฉะนั้น ผู้เขียนคิดว่าในฐานะที่เราอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของคณะกรรมการชุดดังกล่าว เราๆท่านๆ ที่กำลังจะเขียนบทความก็คงต้องมาทำความรู้จักบทความทั้งสองประเภทนี้ในแง่มุมเชิงวิชาการกันเสียก่อน

3.1 นิยามความหมาย: บทความวิจัย

บทความวิจัย (research article) เป็นรูปแบบของความเรียงชนิดหนึ่งที่น่าเอาองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย มาเขียนใหม่ในประเด็นที่ผู้เขียนต้องการนำเสนอ โดยผู้เขียนบทความวิจัย อาจเป็นเจ้าของผลงานวิจัยในเรื่องนั้นๆ หรือเป็นผู้อ่านงานวิจัยในเรื่องนั้นๆ แล้วพบประเด็นที่น่าสนใจจากงานวิจัยที่อ่าน แล้วนำประเด็นที่สนใจนั้นมาเขียนเป็นบทความวิจัยให้อ่านและเข้าใจได้ง่าย เพื่อเผยแพร่องค์ความรู้นั้นให้แพร่หลายออกไป ข้อค้นพบจากงานวิจัยเรื่องต่างๆ อาจมีหลายประเด็น แต่ในการเขียนบทความวิจัยสามารถนำข้อค้นพบเหล่านั้นมาเขียนเป็นบทความวิจัยเป็นเรื่องๆ ได้หลายเรื่อง (สมบุญ ณ อยุธยา, http://km.mcu.ac.th/km_proj_data.php?pid=2&pm=2, 11/3/2560)

ประภาพร อุ่นอบ (2554) ได้ให้ความหมายของบทความวิจัยไว้ว่า บทความวิจัยจัดเป็นเอกสารทางวิชาการประเภทเดียวกับรายงานการวิจัย (Research report) กล่าวคือมีสาระและรูปแบบการนำเสนอที่คล้ายคลึงกันแต่มีลักษณะต่างกันที่สำคัญ 3 ประการคือ

1) บทความวิจัยเป็นเอกสารทางวิชาการที่นักวิจัยเขียนขึ้นในรูปบทความวิชาการเพื่อนำเสนอข้อค้นพบเชิงประจักษ์และหรือนวัตกรรมที่เป็นผลงานผ่านสื่อประเภทต่างๆรวมทั้งการเผยแพร่ในที่ประชุมวิชาการเนื่องจากวารสารมีจำนวนหน้าที่จำกัดและการประชุมวิชาการมีเวลาจำกัด บทความวิจัยจึงมีความยาวจำกัดมีจำนวนหน้าน้อยกว่ารายงานการวิจัย

2) บทความวิจัยเป็นเอกสารทางวิชาการที่ทันสมัยทันเหตุการณ์มากกว่ารายงานการวิจัย เพราะในระหว่างการศึกษาการวิจัยนักวิจัยอาจตัดตอนผลการวิจัยนำร่องหรือผลงานวิจัยบางส่วนนำเสนอเป็นบทความวิจัยเพื่อเผยแพร่หรือตรวจสอบความคิดได้บทความวิจัยจึงอาจเป็นส่วนหนึ่งของรายงานการวิจัยที่นักวิจัยนำเสนอก่อนรายงานการวิจัยและเป็นสารสนเทศที่ทันเหตุการณ์มากกว่ารายงานการวิจัยที่มีการเผยแพร่เมื่อเสร็จสิ้นโครงการวิจัย

3) คุณภาพของบทความวิจัยค่อนข้างเป็นมาตรฐานมากกว่ารายงานการวิจัยโดยทั่วไป เพราะต้องผ่านการตรวจสอบเนื้อหาสาระและรูปแบบให้ได้ตามเกณฑ์มาตรฐานของวารสารหรือ คณะกรรมการจัดประชุม

อย่างไรก็ตาม วารสารบางแห่งก็อาจจะกำหนดรายละเอียดของบทความวิจัยเพิ่มเติมกว่าที่กล่าวไปข้างต้น ดังเช่นวารสารวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ได้กำหนดเกณฑ์หรือลักษณะของบทความวิจัยที่จะรับพิจารณาตีพิมพ์ไว้เป็นการเฉพาะ 4 ประการ คือ (วารสารวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) <http://abcjournal.trf.or.th>, 11/3/2560)

1) เป็นบทความที่เกิดจากการค้นคว้าวิจัย โดยมีกระบวนการที่นำไปสู่การสร้างความรู้ และมีข้ออธิบายได้ชัดเจน

2) เป็นงานวิจัยที่มีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาเฉพาะพื้นที่ (เช่น ระดับจังหวัด กลุ่มจังหวัด ตำบล หมู่บ้านหรือชุมชน) ไม่ใช่พัฒนาในระดับประเทศ หรือระดับโลก

3) มีการนำไปใช้ประโยชน์ หรือถูกนำไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่ในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง ได้แก่ ประโยชน์เชิงนโยบาย เชิงพาณิชย์ หรือสาธารณะ

4) การใช้ประโยชน์ตามข้อ 2 ได้ก่อให้เกิดผลกระทบทางบวกในวงกว้าง หรือค่อนข้างมาก ต่อสังคม

จากที่นำเสนอไปข้างต้นนั้น จะเห็นได้ว่า“บทความวิจัย”เป็นบทความที่เขียนขึ้นโดยอาศัย ข้อมูลจากการทำวิจัยของผู้วิจัยในฐานะผู้เขียนนั่นเอง ดังนั้น คงไม่ผิดนักถ้าจะกล่าวว่า“บทความวิจัย” คือขั้นตอนหนึ่งกระบวนการดำเนินการวิจัยด้วย ทั้งนี้เพราะจุดประสงค์ของการวิจัยคือ การค้นหา ความรู้ใหม่หรือการค้นหาแนวทางที่จะนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ การวิจัยเปรียบเสมือนการต่อยอด ของฐานความรู้ที่มีการสั่งสมกันมา ความรู้ที่สั่งสมกันมานั้นก็มาจากการวิจัยก่อนหน้านี้ นั่นเอง เรา สามารถเข้าถึงความรู้ดังกล่าวได้ก็ด้วยการเข้าถึงสิ่งตีพิมพ์และผลงานอื่นที่ผู้ทำการวิจัยก่อนหน้านี้ได้ เผยแพร่ไว้ ในทำนองเดียวกัน ผลงานวิจัยใหม่จากการวิจัยของเราเองก็ควรได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ เพื่อเป็นการสั่งสมความรู้ให้เพิ่มยิ่งขึ้นไปอีก และเพื่อให้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่อไปได้ ตรงกันข้าม กับผลงานวิจัยที่ไม่ได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ หรือไม่ได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ในแหล่งที่เหมาะสม จะ หลุดไปจากองค์ความรู้โดยรวม และจะเปรียบเสมือนไม่มีผลงานนั้นเกิดขึ้นเลย นับเป็นการสูญเปล่า (ยงยุทธ ยุทธวงศ์, 2558 : 13)

ทั้งนี้ เมื่อเปรียบเทียบกันระหว่างบทความเชิงวิชาการด้วยกันแล้ว บทความที่มาจากงานวิจัย มักจะได้รับการให้น้ำหนักมากกว่าบทความประเภทอื่นๆสำหรับการตีพิมพ์ในวารสารเพราะไม่เพียงแต่ ว่าบทความประเภทนี้เป็น การแสดงการเคลื่อนไหวของความรู้ใหม่อย่างชัดเจนซึ่งตรงกับวัตถุประสงค์

ของวารสารวิชาการเท่านั้น (พรณี บัวเล็ก, การเขียนบทความวิชาการเพื่อการตีพิมพ์ในวารสารวิชาการ, <http://research.krirk.ac.th,11/3/2560>) หากแต่กระบวนการของการผลิตบทความประเภทนี้ยังอาศัยระยะเวลาในการเขียนบทความประเภทอื่นๆ เพราะต้องทำงานวิจัยด้วยนั่นเอง และในแวดวงวิชาการได้มีการแบ่งประเภทของบทความวิจัยไว้ 2 อย่างคือ บทความที่เขียนขึ้นก่อนเริ่มต้นการทำวิจัยหรือยังอยู่ระหว่างการทำวิจัยกับบทความที่เขียนขึ้นหลังจากทำวิจัยเสร็จแล้ว

3.2 นิยามความหมาย: บทความทางวิชาการ

คำว่า บทความทางวิชาการ (academic article) นั้นมีผู้ให้คำนิยามกันอย่างมากมาย บ้างก็ว่าหมายถึง เอกสารซึ่งเรียบเรียงจากผลงานทางวิชาการของตนเองหรือของผู้อื่นในลักษณะที่เป็นการวิเคราะห์วิจารณ์หรือเสนอแนวความคิดใหม่ๆ จากพื้นฐานทางวิชาการนั้นๆ เป็นงานเขียนที่มุ่งเสนอความรู้ข้อเท็จจริงที่ระบุนะมุนมองตลอดจนข้อเสนอใหม่ๆ ที่เป็นผลจากการศึกษาค้นคว้าหรือวิจัยของนักวิชาการผู้เขียนมักเป็นผู้ที่ศึกษาค้นคว้าหรือผู้ที่สนใจเรื่องนั้นๆ โดยตรงจึงมีความรู้ในเรื่องนั้นๆ เป็นอย่างดี บทความทางวิชาการถือเป็นแหล่งข้อมูลความรู้ที่อ้างอิงได้ดีแหล่งหนึ่งผู้อ่านสามารถติดตามข่าวสารความก้าวหน้าในวงวิชาการจากการอ่านบทความวิชาการที่ตีพิมพ์ในวารสารต่างๆ (สถาบันยุทธศาสตร์ทางปัญญาและวิจัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.2555 : เอกสารอัดสำเนา)

ตามเอกสารแนบท้ายประกาศคณะกรรมการข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษา (ก.พ.อ.) เรื่องหลักเกณฑ์และวิธีการพิจารณาแต่งตั้งบุคคลให้ดำรงตำแหน่งผู้ช่วยศาสตราจารย์รองศาสตราจารย์และศาสตราจารย์ (ฉบับที่2) พ.ศ.2550 ให้นิยามความหมายของ “บทความทางวิชาการ” หมายถึงงานเขียนทางวิชาการซึ่งมีการกำหนดประเด็นที่ต้องการอธิบายหรือวิเคราะห์อย่างชัดเจนทั้งนี้มีการวิเคราะห์ประเด็นดังกล่าวตามหลักวิชาการจนสามารถสรุปผลการวิเคราะห์ในประเด็นนั้นได้ อาจเป็นการนำความรู้จากแหล่งต่างๆ มาประมวลร้อยเรียงเพื่อวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ โดยที่ผู้เขียนแสดงทัศนะทางวิชาการของตนไว้อย่างชัดเจนด้วยโดยรูปแบบบทความทางวิชาการเป็นบทความที่มีความยาวไม่มากนักประกอบด้วยการนำความที่แสดงเหตุผลหรือที่มาของประเด็นที่ต้องการอธิบายหรือวิเคราะห์กระบวนการอธิบายหรือวิเคราะห์และบทสรุปมีการอ้างอิงและบรรณานุกรมที่ครบถ้วนและสมบูรณ์

บทความเชิงวิชาการจึงเป็นบทความที่มีเนื้อหาเน้นหนักไปในด้านวิชาการเสนอความคิดวิทยาการแนวใหม่หรือเป็นการตีความค้นคว้าหาข้อเท็จจริงที่แปลกใหม่มาเสนอต่อผู้อ่าน ลักษณะเฉพาะของบทความประเภทนี้คือลีลาการเขียนภาษาศัพท์จะเหมาะสมสำหรับผู้สนใจ

สาขาวิชานั้นๆ เพราะมักมีศัพท์เฉพาะและความคิดเป็นไปตามหลักวิชาการ (เอมอร ชิตตะโสภณและ
กรรณิการ์ ติตายน, 2529 :54)

3.2.1 ลักษณะสำคัญของบทความทางวิชาการ มีดังต่อไปนี้

- 1) มีการนำเสนอความรู้ ความคิดที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานทางวิชาการที่เชื่อถือได้ในเรื่องนั้นๆ โดยมีหลักฐานทางวิชาการอ้างอิง
- 2) มีการวิเคราะห์ วิจัย วิจารณ์ ให้ผู้อ่านเห็นประเด็นสำคัญอันเป็นสารประโยชน์ที่ผู้เขียนต้องการนำเสนอแก่ผู้อ่าน ซึ่งอาจจำเป็นต้องใช้ประสบการณ์ส่วนตัว หรือประสบการณ์และผลงานของผู้อื่นมาใช้
- 3) มีการเรียบเรียงเนื้อหาสาระอย่างเหมาะสม เพื่อช่วยให้ผู้อ่านเกิดความกระจ่างในความรู้ความคิดที่นำเสนอ
- 4) มีการอ้างอิงทางวิชาการและให้แหล่งอ้างอิงทางวิชาการอย่างถูกต้อง เหมาะสมตามหลักวิชาการ และจรรยาบรรณของนักวิชาการ
- 5) มีการอภิปรายให้แนวคิด แนวทางในการนำความรู้ ความคิดที่นำเสนอไปใช้ให้เป็นประโยชน์ หรือมีประเด็นใหม่ๆ ที่กระตุ้นให้ผู้อ่านเกิดความต้องการสืบเสาะหาความรู้หรือพัฒนาความคิดในประเด็นนั้นๆ ต่อไป

3.2.2 ลักษณะของบทความทางวิชาการที่ดี สามารถพิจารณาได้ดังนี้

- 1) มีประเด็นหรือแนวคิดที่ชัดเจนมีเนื้อหาสาระทางวิชาการที่ถูกต้องสมบูรณ์และทันสมัย
- 2) มีการวิเคราะห์ประเด็นตามหลักวิชาการมีการสรุปประเด็นมีการสังเคราะห์ความรู้จากแหล่งต่างๆ และเสนอความรู้หรือวิธีการที่เป็นประโยชน์
- 3) สอดแทรกความคิดริเริ่มหรือความรู้ใหม่ที่เป็นประโยชน์หรือแสดงทัศนะทางวิชาการของผู้เขียนอย่างชัดเจนและเที่ยงตรง
- 4) มีการค้นคว้าอ้างอิงจากแหล่งอ้างอิงที่เชื่อถือได้ทันสมัยครอบคลุมและมีการอ้างอิงอย่างเป็นระบบถูกต้องตามแบบแผน
- 5) มีการนำเสนอข้อมูลที่เข้าใจง่ายและเป็นระบบใช้ศัพท์และภาษาทางวิชาการอย่างเหมาะสมมีตารางแผนภูมิประกอบตามความจำเป็นเพื่อให้เข้าใจง่ายและชัดเจน

กล่าวโดยสรุป “บทความทางวิชาการ” หมายถึงงานเขียนวิชาการซึ่งมีการวิเคราะห์ประเด็นตามหลักวิชาการโดยมีการสำรวจวรรณกรรมและวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ เพื่อสนับสนุนจนสามารถสรุปผลการวิเคราะห์ในประเด็นนั้นได้ โดยรูปแบบประกอบด้วยการนำความรู้ที่แสดงเหตุผลหรือที่มีของ

ประเด็นที่ต้องการอธิบายหรือวิเคราะห์ กระบวนการอธิบายหรือวิเคราะห์และบทสรุป มีการอ้างอิง บรรณานุกรมที่ครบถ้วนและสมบูรณ์

3.3 ความคล้ายคลึงและความแตกต่างระหว่าง“บทความวิจัยกับบทความวิชาการ”

ความคล้ายคลึงของบทความวิจัย และบทความทางวิชาการ ก็คือ ต่างเป็นความเรียงหรืองานเขียนเชิงวิชาการที่มีลักษณะเป็น“บทความ”คือเขียนขึ้นเพื่อเสนอสาระจากข้อมูลที่ถูกต้องและเสนอความคิดเห็นส่วนตัวของผู้เขียน โดยมีเนื้อหาและวิธีการนำเสนอที่เหมาะสมตามกาลสมัยและเหมาะสมกับกลุ่มผู้อ่าน

ขณะที่ความต่างนั้น ก็อยู่ที่ว่า บทความวิจัยนั้น เป็นผลผลิตของการทำวิจัยในประเด็นที่ถูกนำมาเขียนเป็นบทความ แต่บทความทางวิชาการนั้นแม้ว่าผู้เขียนจะต้องทำการสำรวจองค์ความรู้ในเรื่องนั้นๆเช่นเดียวกับบทความวิจัย แต่ก็เป็นบทความที่ผู้เขียนร้อยเรียงจากการสำรวจและวิพากษ์องค์ความรู้ในเรื่องที่ตนเขียน เพื่อมุ่งถ่ายทอดความรู้ ความคิด หรือผลการค้นพบมากกว่า ทำให้ลักษณะของบทความทางวิชาการมีแตกต่างไปจากบทความวิจัย

อย่างไรก็ตาม ลักษณะการนำเสนอเนื้อหาของบทความทั้งสองประเภท จะมีลักษณะที่ต่างกันตามวัตถุประสงค์ของผู้เขียน ซึ่งมีทั้งการแสดงความคิดเห็นทั่วไปให้คนอ่านโดยไม่จำกัดกลุ่ม หรือเขียนวิพากษ์วิจารณ์ วิเคราะห์เปรียบเทียบหรือนำเสนอผลการวิจัยเพื่อนักวิชาการสาขาเดียวกันอ่านเท่านั้นก็ได้โดยทั่วไปแล้วบทความทั้งสองประเภทจะเน้นการสื่อสารไปยังกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ จึงจำเป็นที่จะต้องนำเสนอข้อมูลและความคิดเห็นอย่างลึกซึ้ง

4. องค์ประกอบหรือโครงสร้างของบทความวิจัยและบทความวิชาการมีอะไรบ้าง

โดยทั่วไปแล้วองค์ประกอบหรือโครงสร้างของบทความวิจัยและบทความทางวิชาการมักจะคล้ายคลึงกัน นอกจากนี้องค์ประกอบหรือโครงสร้างของบทความเชิงวิชาการจะมีอะไรบ้างนั้น ก็จะขึ้นอยู่กับข้อกำหนดของกองบรรณาธิการผู้จัดทำวารสารนั้นๆ อีกด้วยเพียงแต่ในแต่ละองค์ประกอบจะมีรายละเอียดที่ต่างกันไปตามลักษณะของบทความแต่ละประเภทเท่านั้นกล่าว คือ

4.1 ส่วนนำ (Title) จะเป็นส่วนที่ผู้เขียนจงใจให้ผู้อ่านเกิดความสนใจในเรื่องนั้นๆ ซึ่งสามารถใช้วิธีการและเทคนิคต่างๆ ตามแต่ผู้เขียนจะเห็นสมควร เช่น อาจใช้ภาษาที่กระตุน จูงใจผู้อ่านหรือยกปัญหาที่กำลังเป็นที่สนใจขณะนั้นขึ้นมาอภิปรายหรือตั้งประเด็นคำถามหรือปัญหาที่ท้าทายความคิดของผู้อ่านหรืออาจจะกล่าวถึงประโยชน์ที่ผู้อ่านจะได้รับจากการอ่าน เป็นต้น

4.2 ส่วนสาระสำคัญของเรื่อง (Body) การจัดลำดับเนื้อหาสาระ ผู้เขียนควรมีการวางแผนจัดโครงสร้างของเนื้อหาสาระที่จะนำเสนอ และจัดลำดับเนื้อหาสาระให้เหมาะสมตามธรรมชาติของเนื้อหาสาระนั้น การนำเสนอเนื้อหาสาระควรมีความต่อเนื่องกัน เพื่อช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจสาระนั้นได้โดยง่าย

4.3 ส่วนสรุป (Conclusion) บทความเชิงวิชาการที่ดีควรมีการสรุปประเด็นสำคัญๆ ของบทความนั้นๆ ซึ่งอาจทำในลักษณะที่เป็นการย่อ คือการเลือกเก็บประเด็นสำคัญๆ ของบทความนั้นๆ มาเขียนรวมกันไว้อย่างสั้นๆ ท้ายบท แต่ทั้งนี้จะต้องเป็นการสรุปจบมิใช่การเขียนในลักษณะที่เปิดประเด็นใหม่

4.4 ส่วนอ้างอิง (Reference) เนื่องจากบทความเชิงวิชาการ เป็นงานที่เขียนขึ้นบนพื้นฐานของวิชาการที่ได้มีการศึกษา ค้นคว้า วิจัยกันมาแล้วและการวิเคราะห์ วิจัยอาจมีการเชื่อมโยงกับผลงานของผู้อื่นจึงจำเป็นต้องมีการอ้างอิงเมื่อนำข้อความหรือผลงานของผู้อื่นมาใช้ โดยการระบุให้ชัดเจนว่าเป็นงานของใคร ทำเมื่อไร และนำมาจากไหน เป็นการให้เกียรติเจ้าของงาน และบอกให้ผู้อ่านรับรู้

ดังที่ได้นำเสนอไปแล้วว่า แม้บทความทั้งสองประเภทนี้จะมีความคล้ายคลึงกันอยู่มาก แต่ก็มี ความต่างกันในเรื่ององค์ประกอบ ฉะนั้นเราพอที่จะเปรียบเทียบองค์ประกอบของบทความทั้งสองประเภท ได้ดังตารางต่อไปนี้

บทความวิชาการ	บทความวิจัย
ชื่อเรื่อง (Title) และผู้เขียนบทความ (Author)	ชื่อเรื่อง (Title) และผู้เขียนบทความ (Author)
บทคัดย่อ (Abstract)	บทคัดย่อ (Abstract) หรือสาระสังเขป (Summary)
บทนำหรือความนำ (Introduction)	บทนำหรือความนำ (Introduction) ความเป็นมา วัตถุประสงค์ ขอบเขตของบทความ และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง)
ทฤษฎีหรือหลักวิชาการเบื้องต้น (Theories)	วัสดุอุปกรณ์และวิธีดำเนินการ (Methodologies)
การประยุกต์หรือประโยชน์ใหม่ๆ ที่พบหรือที่เสนอ (Proposal)	ผลและการวิเคราะห์ผล (Results and Analysis) (ในรูปข้อความ ตาราง กราฟหรือรูปภาพ)
บทวิจารณ์และสรุป (Critiques and conclusion)	วิจารณ์ผล (Discussion)
เอกสารอ้างอิง (References)	สรุป (Conclusion) และข้อเสนอแนะ (ถ้ามี)
	ขอบคุณ (Acknowledgement) (ถ้ามี)

ตารางที่ 1 : ตารางเปรียบเทียบองค์ประกอบของบทความวิชาการและบทความวิจัย

5. ศาสตร์และศิลป์: เทคนิควิธีการเขียนบทความเชิงวิชาการ

การเขียนบทความเชิงวิชาการนั้น เป็นทั้งศาสตร์ (science) และศิลป์ (arts) กล่าวคือส่วนที่เป็นศาสตร์นั้น หมายถึงการมีหลักการ ขั้นตอน และแนวทางการเขียนที่ชัดเจน กำหนดไว้เป็นที่เข้าใจได้ตรงกัน ส่วนที่เป็นศิลป์นั้น เป็นสิ่งที่ทำได้เฉพาะตนในแต่ละคน ไม่สามารถทำให้เขียนได้เหมือนกันทุกคนทั้งที่มีแนวทางและความเข้าใจข้อกำหนดของการเขียนและวิธีการเขียนตรงกันก็ตามความสามารถในการเขียนที่ไม่เหมือนกันนี้เป็นศิลปะของการเขียนที่ต้องมีการฝึกฝนและพัฒนาในแต่ละบุคคลเท่านั้น ความสามารถนี้จึงเป็นความสามารถเฉพาะตนอย่างแท้จริง

ดังนั้น ในหัวข้อนี้เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้ที่นำไปปรับใช้ในการเขียนบทความเชิงวิชาการของตนต่อไป ผู้เขียนก็จะขอจำแนกเนื้อหาที่นำเสนอออกเป็น 2 หัวข้อย่อย คือ หัวข้อแรกจะเป็นหลักการเกี่ยวกับเทคนิคการเขียนบทความในแต่ละส่วน อันนี้อยู่ในส่วนที่เป็นศาสตร์ในการเขียนบทความเชิงวิชาการ (Science) ส่วนหัวข้อที่สองนั้น จะเป็นเทคนิควิธีการเขียนบทความเชิงวิชาการจากประสบการณ์ตรงของผู้เขียน ซึ่งจะเป็นส่วนที่จัดว่าเป็นศิลป์ในการเขียนบทความเชิงวิชาการ (Arts) เทคนิคการเขียนบทความในแต่ละส่วน

ในทางวิชาการนั้น การเขียนบทความเป็นสิ่งที่คุณเขียนจะต้องให้ความสำคัญให้มาก ซึ่งมีเทคนิคที่ค่อนข้างจะเป็นที่ยอมรับกัน ดังนี้ (ปองปรารณ สุนทรเกสัช “การนำเสนอบทความทางวิชาการเพื่อตีพิมพ์ในระดับนานาชาติ” ใน <http://www.lpru.ac.th/km-rsc/wp-content/uploads/2011/10/International.pdf>, 11/3/2560)

1) **ชื่อเรื่อง (Title)** ต้องบ่งบอกประเด็นสำคัญของเรื่อง (Hi-light of the paper) โดยให้ข้อมูลที่สำคัญและเฉพาะเจาะจง (Informative and Specific) หลีกเลี่ยงการตั้งชื่อที่กำกวมและไม่น่าสนใจ

2) **บทคัดย่อ (Abstract)** เป็นส่วนที่สำคัญที่สุดแต่ต้องเขียนในลำดับสุดท้ายและเป็นส่วนที่เขียนยากที่สุดวารสารส่วนใหญ่จะจำกัดจำนวนคำในบทคัดย่อไว้เช่นไม่เกิน 250 คำหรือไม่เกิน 300 คำ ต้องเขียนไม่เกินที่เขากำหนดอย่างเคร่งครัดโดยสาระสำคัญในบทคัดย่อควรกล่าวถึงปัญหาของการทำวิจัยหรือวัตถุประสงค์ของการทำวิจัยอย่างย่อต่อจากนั้นระบุทฤษฎีหรือวิธีการทดลอง/ศึกษาที่จะใช้ การศึกษาครั้งนี้ต่อจากนั้นสรุปผลการทดลองข้อค้นพบหลักและชี้ให้เห็นข้อสรุปที่สำคัญ

3) บทนำ (Introduction) อาจเริ่มโดยใช้เทคนิคการตอบคำถามต่อไปคือ มีอะไรใหม่และน่าสนใจในงานของเรา จากงานที่ทบทวนมามีอะไรที่เป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไป และงานของเราแก้ปัญหาหรืออุดช่องโหว่ที่มีอยู่ได้อย่างไร และงานของเราแตกต่างหรือโดดเด่นจากงานทั่วไปหรืองานที่ทำมาก่อนอย่างไร และชี้ให้เห็นประโยชน์ที่จะได้รับจากงานของเราหรือการปรับปรุงที่เราได้ทำไป

4) วิธีดำเนินการหรือวิธีวิจัย (Research Methodology) ส่วนนี้เป็นส่วนที่ง่ายที่สุดและเป็นส่วนที่ช่วยให้ผู้อ่านที่เป็นผู้ชำนาญเช่นเดียวกับเราสามารถทำการทดลองซ้ำหรือศึกษาวิจัยโดยวิธีเดียวกับที่เราทำไปได้ด้วยเป็นการเล่าถึงสิ่งที่เราทำไปแล้ว (ใช้ Past tense เสมอ)

5) ผลการวิจัย/ศึกษา (Results) เป็นหัวใจหลักของบทความเขียน เพื่อให้ผู้อ่านทราบว่าเราทำวิจัย/ศึกษาแล้วได้อะไรค้นพบอะไร เทคนิคการนำเสนออาจใช้วิธีเลียนแบบรูปแบบการนำเสนอของคนอื่นๆ ที่เห็นว่าช่วยให้เข้าใจได้ง่ายเช่นการนำเสนอด้วยแผนภูมิชนิดต่างๆ

6) วิจารณ์ผล (Discussion) ในวารสารบางฉบับส่วนของผลการวิจัยหรือข้อค้นพบกับส่วนวิจารณ์ผลอาจรวมอยู่ในส่วนเดียวกัน บางฉบับอาจแยกกันสำหรับส่วนผลการศึกษาเป็นการนำเสนอข้อค้นพบหรือผลการศึกษาหรือแปลผลการทดลอง/ศึกษาออกมาให้ผู้อ่านเข้าใจ ส่วนการวิจารณ์ผลอาจทำโดยการเปรียบเทียบผลที่เราค้นพบกับการศึกษาก่อนหน้านี้ (ซึ่งต้องอาศัยการทบทวนวรรณกรรมจำนวนมากมาก่อน) วิจารณ์ประเด็นที่เราเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับนักวิจัยอื่นแล้วนำเสนอ/แนะนำข้อค้นพบและประโยชน์จากงานของเรา

7) สรุปผล (Conclusion) เนื้อหาที่จะนำเสนอส่วนนี้จะเป็นการให้สาระสำคัญของประเด็นที่เราค้นพบในความยาวประมาณ 1-2 ย่อหน้า

6. เทคนิควิธีการเขียนบทความเชิงวิชาการด้านสังคมศาสตร์จากประสบการณ์ตรง

ผู้เขียนจำได้ว่าบทความเชิงวิชาการชิ้นแรกของผู้เขียนนั้น คือบทความวิจัยเรื่อง *พิธีฝังศพของกลุ่มชาติพันธุ์กรังในจังหวัดรัตนคีรี ประเทศกัมพูชา: มุมมองทางมานุษยวิทยา* ตีพิมพ์ในวารสารภาษาและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ปีที่ 1 ฉบับที่ 1 (2540) ซึ่งเป็นผลจากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลวิจัยภาคสนามช่วงสั้นๆ ณ ประเทศกัมพูชา ของผู้เขียนในฐานะนักมานุษยวิทยา โดยผู้เขียนโชคดีที่มีนักมานุษยวิทยาอาวุโสคือ ศาสตราจารย์ ดร.พัทธา สายหู ได้ช่วยขัดเกลาและให้คำแนะนำในการเขียน ทำให้ผู้เขียนเริ่ม “จับทาง” งานเขียนประเภทบทความเชิงวิชาการได้ ครั้นเมื่อได้ลงมือเขียนบทความเชิงวิชาการมากขึ้น (โดยมากเป็นบทความวิจัย) ก็ทำให้เริ่มสะสม “เทคนิค” และ “วิธีการ” เขียนมากขึ้นๆ ตามไปด้วย

อย่างไรก็ตาม การเขียนบทความเชิงสังคมศาสตร์จะมีความยากกว่าการเขียนบทความทางวิทยาศาสตร์ในบางประเด็นดังที่ ศิวรักษ์ ศิวารมย์ (2551) ได้เคยอธิบายไว้ว่า เทคนิคในการนำเสนอบทความทางสังคมศาสตร์นั้นต้องพิจารณาในประเด็นของ “การเล่าเรื่อง การอธิบายปรากฏการณ์ การเสนอทางออก และการอ้างอิงทฤษฎี” ในเรื่องการเล่าเรื่องนั้น นักสังคมศาสตร์ต้องนำเสนอข้อเท็จจริงที่ใครๆก็มองเห็น ดังนั้นเทคนิคสำคัญก็คือจะเล่าเรื่องอย่างไรให้แตกต่างจากคนอื่น ในขณะที่ทางวิทยาศาสตร์เป็นเรื่องของข้อค้นพบซึ่งมีคำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์จับต้องได้ วัดได้ คำนวณได้ แต่นักสังคมศาสตร์ต้องเล่าปรากฏการณ์อย่างเดียวกันที่คนอื่นมองเห็นเช่นเดียวกันให้รู้สึกที่เราเห็นมากกว่าคนอื่น ดังนั้นนักสังคมศาสตร์ต้องคิดว่าจะอธิบายปรากฏการณ์อย่างไรให้ดึงดูดใจคนอ่าน ต้องสังเคราะห์ปรากฏการณ์ แนวคิดและแหล่งข้อมูลไปเชื่อมโยงกับทฤษฎี โดยมีความลึกซึ้งแตกต่างกันในการอธิบายแต่ละระดับปรากฏการณ์เดียวกัน ระดับปริญญาโทต้องอธิบายลึกซึ้งกว่าระดับปริญญาตรี และเช่นเดียวกันปริญญาเอกก็ต้องอธิบายได้ลึกซึ้งกว่าปริญญาโท ด้วยเหตุนี้ บทความทางสังคมศาสตร์แนวคิดทฤษฎีและข้อมูล/ข้อเท็จจริงต้องผสมกลมกลืนกันอย่างแนบเนียนเหมือน“ขนมตะโก้ไม่ใช่ขนมชั้น”

นอกจากนั้น นักสังคมศาสตร์ยังต้องการ “ทางออก” อีกด้วย ดังนั้นบทความจึงต้องเสนอทางออกให้ผู้อ่านรับทราบด้วยเช่นกัน อีกประการหนึ่งที่แตกต่างกับทางวิทยาศาสตร์คือ นักสังคมศาสตร์ยอมรับการต่อยอดและไม่เชื่อใน“original” เพราะคิดว่าความคิดทุกอย่างในโลกนี้ไม่ได้เริ่มจากศูนย์ หากแต่ความรู้เกิดขึ้นได้จาก “ห่วงโซ่ทางวิชาการ” และไม่เชื่อว่าทุกสิ่งได้มาโดยตลอดจากอิทธิพลใดๆ

ประการสุดท้าย การเขียนบทความวิชาการเชิงสังคมศาสตร์นั้น“ทฤษฎี”มีความสำคัญอย่างมาก และจำเป็นที่นักสังคมศาสตร์ต้องอ่านทฤษฎีตะวันตกเพื่อการนำมาใช้อธิบายและสังเคราะห์ โดยต้องอ่านจนกว่าจะเข้าใจจนสามารถอธิบายให้คนอ่านเข้าใจได้ ดังนั้นในการเขียนเชิงสังคมศาสตร์ควรเลือกว่าจะจับทฤษฎีใดแล้วอธิบายสังเคราะห์เสนอทางออก โดยใช้ทฤษฎีนั้นและจับให้แน่น จนกระทั่งทุกครั้งที่คนพูดถึงทฤษฎีดังกล่าวจะมีคนมาถามความคิดเห็นจากเราเพื่อเป็นการสร้างความโดดเด่นในวงการวิชาการ เนื่องจากโอกาสในการได้รับการตีพิมพ์ผลงานระดับนานาชาติทำได้ยากกว่านักวิชาการสายวิทยาศาสตร์ เพราะโอกาสในการค้นพบสิ่งประดิษฐ์สิ่งทดลองที่เป็นต้นแบบมีได้ยาก (ศิวรักษ์ ศิวารมย์, 2551)

เรื่องของ“เทคนิคการเขียนบทความ”นั้นไม่สามารถแยกออกจากเนื้อหาสาระได้ กล่าวคือคนที่เขียนอะไรให้น่าอ่านจะต้องมีอะไรบางอย่างที่จะบอกและสื่อสารกับผู้อ่าน เพราะฉะนั้นการรู้เทคนิคเพียงอย่างเดียวมิใช่จะสามารถเขียนบทความเชิงวิชาการที่ดีออกมาได้ นักเขียนบทความที่ดีต้องมีข้อมูลสาระที่จะเขียนมากและที่สำคัญคือ เรื่องนั้นควรมีรูปธรรมที่ชัดเจนและเฉพาะเจาะจงไม่

เป็นนามธรรมหรือใช้หัวข้อกว้างจนเกินไปซึ่งจะดึงดูดความสนใจของผู้อ่านได้ลำบาก ดังนั้น ในลำดับต่อไปผู้เขียนจะขอเสนอ “เทคนิคการเขียนบทความเชิงวิชาการ(เฉพาะตัว)” จากประสบการณ์การเขียนบทความเชิงวิชาการของผู้เขียนในฐานะนักมนุษยวิทยามาแลกเปลี่ยนกับผู้อ่าน ที่คาดว่าจะจะเป็นประโยชน์แก่ผู้อ่านที่อยากจะนำไปใช้ในการเขียนบทความเชิงวิชาการโดยเฉพาะบทความวิจัยได้จริง

1) เทคนิคการตั้งชื่อเรื่อง (title) ชื่อเรื่องของบทความนับว่าเป็นสิ่งสำคัญมาก เพราะไม่เพียงแต่จะเป็นสิ่งแรกที่ปรากฏในบทความหากแต่ชื่อบทความที่ดียังสามารถสื่อให้ผู้อ่านเข้าใจว่าผู้เขียนต้องการจะเน้นเรื่องอะไร ขณะเดียวกันก็ต้องไม่ทำให้ผู้อ่านเข้าใจผิดหรือคาดหวังเกินไปจากเนื้อหาของผลงานในบทความนั้นๆ นักวิชาการบางท่าน ถึงกับสรุปเป็นประโยคสั้นๆเกี่ยวกับชื่อเรื่องบทความที่ดีว่าจะต้อง “ไม่ยาว ไม่เวอร์ ไม่เบลอ” ฉะนั้น จากประสบการณ์ของผู้เขียน พบว่าเทคนิคที่ควรใช้ในการตั้งชื่อบทความควรมีลักษณะ 2-3 ประการคือ (ยอดหทัย เทพธรรณท์, 2548 : 46)

หนึ่ง ประกอบด้วยคำที่เป็นคำสำคัญ (key words) ที่มีความเฉพาะเจาะจง ซึ่งคำเหล่านี้ถ้าคนที่อยู่ในวงวิชาการนั้นมาอ่านก็จะรู้ทันทีว่าผู้เขียนต้องการจะเขียนเรื่องอะไร

ตัวอย่างเช่น “ทุน” ไม่ใช่ “มูล” : วาทกรรมต่อต้านรัฐของกลุ่มชาติพันธุ์ไทย-ลาวที่ได้รับผลกระทบจากเขื่อนปากมูล

สอง ชื่อเรื่องควรมีความกะทัดรัด แต่ต้องมีรายละเอียดพอสมควรที่จะเข้าใจ ในกรณีที่จำเป็นต้องใช้ชื่อที่ยาวมาเรื่อยๆอาจแบ่งชื่อเรื่องออกเป็น 2 ตอน โดยให้ชื่อในตอนแรกมีน้ำหนักความสำคัญมากกว่า และตอนที่สองเป็นเพียงส่วนประกอบหรือส่วนขยาย

ตัวอย่างเช่น อนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงภายใต้กระแสการเปลี่ยนผ่าน: จากผืนนา ป่าใช้สอย และไร่มุมนเวียน ลู่สวนยาง กรณีศึกษาเขตปกครองตนเองสิบสองปันนา มณฑลยูนนาน สาธารณรัฐประชาชนจีน

สาม ชื่อเรื่องควรดึงดูดผู้อ่านให้สนใจ เพราะชื่อเรื่องเป็นสิ่งแรกที่ผู้อ่านจะพบก่อนเข้าสู่เนื้อหา ถ้าสามารถสามารถตั้งชื่อเรื่องให้ดึงดูดความสนใจก็จะมีผลต่อผู้อ่านอย่างมาก ฉะนั้น บางครั้งเราอาจจะต้องปรับชื่อเรื่องของงานวิจัยเมื่อต้องนำมาเขียนบทความวิจัย เพื่อให้มีลักษณะดึงดูดใจผู้อ่าน

2) เทคนิคการเขียนบทคัดย่อ (abstract) เนื่องจากบทคัดย่อจัดเป็นเนื้อเรื่องย่อ ฉะนั้นการเขียนบทคัดย่อ ต้องอ่านแล้วเข้าใจได้ง่ายและควรให้ได้ใจความสำคัญของเนื้อเรื่องทั้งหมด สำหรับเทคนิคการเขียนส่วนนี้นั้น ส่วนใหญ่ผู้เขียนจะเขียนช่วงหลังจากเขียนเนื้อหาทั้งหมดแล้ว โดยเขียนให้สั้นแต่ได้ใจความ ประกอบด้วยวัตถุประสงค์ ระเบียบวิธีการวิจัย ผลการวิจัย รวมทั้งอาจมีข้อเสนอแนะด้วยทั้งนี้โดยทั่วไปจำนวนคำควรอยู่ระหว่าง 250-350 คำ (วารสารบางแห่งก็จะกำหนดจำนวนคำไว้ด้วย เราก็ต้องเขียนภายใต้จำนวนคำที่กำหนด)

3) **เทคนิคการเขียนคำสำคัญ (keywords)** การเลือกคำมาใช้เป็น Keywords มีความสำคัญมากเช่นกัน เพราะคำเหล่านั้นจะปรากฏในฐานข้อมูล อันมีผลทำให้ผลงานวิจัยที่ได้รับการตีพิมพ์นั้นมีผู้อ่านทั้งในปัจจุบันและอนาคตและจะได้รับการอ้างอิงต่อไปอีกนาน เทคนิคในการเขียนคำสำคัญนั้น ผู้เขียนจะเขียนหลังจากเขียนบทคัดย่อแล้ว โดยเลือกเอาคำหลักจากชื่อบทความเป็นสำคัญ ทั้งนี้จำนวนคำควรอยู่ระหว่าง 3-5 คำ

4) **เทคนิคการเขียนเนื้อหาหรือโครงเรื่อง (contents)** สำหรับผู้เขียนแล้วในการเขียนบทความวิจัยแต่ละเรื่อง ผู้เขียนจะต้องพยายามทำการร่างผังหรือรูปแบบ (outline) ของโครงเรื่องคร่าวๆ ก่อน โดยการทำหัวข้อย่อยๆ ที่สำคัญก่อน จากนั้นก็จัดกลุ่มหัวข้อย่อยๆ แล้วค่อยขีดเกลาคำหัวข้อย่อยๆ เหล่านั้นภายหลังพร้อมทั้งทยอยใส่เนื้อหาลงไปในแต่ละหัวข้อ โดยในช่วงแรกนั้นผู้เขียนจะไม่หวังความสมบูรณ์แบบแต่ประการใด อีกทั้งเนื้อหาส่วนใดที่ยังขาดข้อมูลอยู่ก็จะเว้นไว้ แล้วค่อยมาเพิ่มเติมภายหลังทั้งนี้หัวข้อย่อยๆ เหล่านั้น จำแนกได้เป็น 3 ส่วนหลักๆ คือ

5) **ส่วนบทนำ (introduction)** เนื้อหาส่วนนี้เป็นการนำเสนอถึงเหตุผลของการทำวิจัย (justification) ซึ่งจัดเป็นส่วนที่มีความสำคัญมาก เพราะนอกจากจะนำเสนอภูมิหลังที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยแล้ว ยังจะเป็นส่วนที่บอกให้ผู้อ่านบทความทราบถึงความสำคัญที่จะต้องทำงานวิจัยเรื่องนั้นๆ ด้วย เทคนิคการเขียนเนื้อหาส่วนนี้นั้น ผู้เขียนมักจะเลือกใช้แนวการเขียน 2 แบบด้วยกันคือ แบบแรกจะเป็นการเขียนในลักษณะ “กว้างไปหาแคบ” คือจะเริ่มต้นด้วยการเขียนพรรณนาบริบทกว้างๆ ระดับโลก ภูมิภาคหรือประเทศก่อน และค่อยวกมาสู่ประเด็นปัญหาที่เลือกทำวิจัย ขณะที่แบบที่สองก็จะเป็นการเขียนในลักษณะ “แคบไปหากว้าง” คือจะเริ่มต้นด้วยการเขียนพรรณนาตัวประเด็นปัญหาแล้วขยายไปยังบริบทที่กว้างขึ้น แต่ทั้งนี้ก็ต้องเขียนบรรยายให้เห็นถึงความสำคัญของปัญหาการวิจัยทั้งในด้านวิชาการ เศรษฐกิจและสังคม รวมถึงหลักการและเหตุผลในการทำวิจัย ทบทวนงานวิจัยที่ทำมาแล้วในอดีต ปัญหาหรือคำถามที่จะวิจัยครั้งนี้ วัตถุประสงค์ ขอบเขตของการวิจัย รวมถึงผลที่คาดว่าจะได้รับ ทั้งนี้เนื้อหาส่วนนี้มักจะไม่เกิน 10 เปอร์เซ็นต์ของเรื่อง

6) **ส่วนผลการวิจัยและอภิปรายผล (results and discussion)** เนื้อหาส่วนนี้เป็นการนำเสนอผลการศึกษาร่วมกับการอภิปรายผลในเชิงทฤษฎี โดยเทคนิคที่ผู้เขียนนิยมใช้ก็คือ ตั้งชื่อหัวข้อที่ชี้ให้เห็นทั้งในเชิงเป็นผลการวิจัยและเชิงอภิปรายไปพร้อมๆ กัน แน่นอนว่าการเลือกใช้เทคนิคแบบนี้ ผู้เขียนจะต้องมีทั้งข้อมูลส่วนที่เป็นผลการศึกษาและทราบว่าจะใช้แนวคิด ทฤษฎี รวมทั้งงานศึกษาที่ผ่านมาของนักวิชาการคนอื่นๆ มาใช้อย่างไรก่อนแล้ว ซึ่งเทคนิคนี้อาจจะไม่เหมาะนักสำหรับผู้ที่ยังไม่ทำวิจัยหรือเขียนบทความวิจัยใหม่ๆ ซึ่งผู้เขียนแนะนำให้ตั้งหัวข้อส่วนนี้ตรงตามเนื้อหาที่จะนำเสนอเลย คือ “ผลการวิจัย(ศึกษา)” และ “อภิปรายผลการวิจัย (ศึกษา)” ในกรณีที่แยกเป็น 2 หัวข้อ หรือจะยุบรวมในหัวข้อเดียวกันเป็น “ผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย” แทน

ตัวอย่างการตั้งหัวข้อชี้ให้เห็นทั้งในเชิงเป็นผลการวิจัยและเชิงอภิปรายไปพร้อมๆกันในบทความเรื่อง อนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงภายใต้กระแสการเปลี่ยนผ่าน: จากผืนนา ป่าใช้สอยและไร่มนเวียน สู่สวนยาง กรณีศึกษาเขตปกครองตนเองสิบสองปันนา มณฑลยูนนาน สาธารณรัฐประชาชนจีนของผู้เขียน ซึ่งมีอยู่ 4 หัวข้อย่อยด้วยกันคือ

- 1) ยางพาราในสิบสองปันนากับปฏิบัติการขยายอำนาจรัฐและการยกเลิกการบังคับใช้อำนาจรัฐเหนือพื้นที่
- 2) รัฐกับตลาด ตลาดในรัฐ: ยางพาราภายใต้เศรษฐกิจสังคมนิยมกลไกตลาดแบบจีนในเขตปกครองตนเองสิบสองปันนา
- 3) รัฐทุนนิยมเงินกับบทบาทในการส่งเสริมการปลูกยางพาราในสิบสองปันนา
- 4) ไต ฮานี และปูลัง: กลุ่มชาติพันธุ์ส่วนน้อยกับผลกระทบของยางพาราและปฏิกิริยาที่เกิดขึ้น

ผู้เขียนจะขอยกตัวอย่างการเขียนในเชิงผลการวิจัยและเชิงอภิปรายในหัวข้อ “ยางพาราในสิบสองปันนากับปฏิบัติการขยายอำนาจรัฐและการยกเลิกการบังคับใช้อำนาจรัฐเหนือพื้นที่” มาพอเป็นตัวอย่างดังนี้

...Vandergeest and Peluso (1995) ได้อธิบายกระบวนการขยายอำนาจรัฐเหนือพื้นที่ว่า ในระยะแรกรัฐได้พยายามขยายอำนาจเข้าไปในพื้นที่ที่ไม่มีใครเป็นเจ้าของซึ่งเรียกว่า “กระบวนการขยายอำนาจรัฐเหนือพื้นที่ (Territorialization) ด้วยการประกาศให้พื้นที่ว่างเปล่าเป็นป่าไม้ประเภทต่างๆเช่นป่าสงวนและอุทยานแห่งชาติเพื่อสงวนรักษาพื้นที่ป่าไว้โดยไม่ให้ใครเข้ามาใช้ประโยชน์ทั้งนั้น แต่ในปัจจุบันเรากลับพบว่าสวนป่าพืชพาณิชย์ขนาดใหญ่ผุดขึ้นอย่างรวดเร็วและบ้างก็ขยายตัวเข้าไปในพื้นที่ป่าเหล่านั้นโดยเฉพาะป่าในพื้นที่ชายขอบของชนบทในภาคเหนือและภาคอีสานในพื้นที่เดียวกันนี้หากเป็นกลุ่มคนที่ต้องการจะปลูกพืชสำหรับยังชีพเช่นปลูกข้าวไร่ซึ่งไม่สร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจใดๆเพราะไม่ได้นำไปขายเจ้าหน้าที่ของรัฐจะจับกุมทันทีด้วยข้อหาว่าเป็นผู้บุกรุกป่าทั้งๆที่การทำไร่ข้าวเป็นระบบการเกษตรที่ดำรงอยู่ในพื้นที่ป่ามาแต่ดั้งแต่เดิมในเกือบทุกประเทศในภูมิภาคลุ่มน้ำโขงรัฐจะมีนโยบายกีดกันและจำกัดการปลูกข้าวไร่บนที่ดินและที่สูงขณะเดียวกันประเทศเหล่านั้นต่างก็ปล่อยให้การทำสวนป่าพืชพาณิชย์โดยเฉพาะสวนยางพาราขยายตัวเข้าไปในเขตป่าอย่างกว้างขวางทั้งสิ้น.....

.....การอธิบายข้างต้น สอดคล้องกับปรากฏการณ์การขยายตัวของยางพาราในสิบสองปันนาที่ผู้วิจัยศึกษา กล่าวคือมีรายงานว่าได้มีการนำยางพารามาปลูกที่สิบสองปันนาตั้งแต่ช่วงทศวรรษ 1940 และผลผลิตเพิ่มขึ้นในช่วงทศวรรษ 1950 ซึ่งเป็นสวนของรัฐบาล ในฐานะที่เป็นการผลิตอุตสาหกรรม การเกษตรแบบนารวมขนาดใหญ่โดยรัฐในปี 1955 สำนักงานการใช้ประโยชน์จากที่ดินของรัฐได้

รวบรวมบุกเบิกที่ดินจำนวนมหาศาลโดยใช้กำลังทหารปลดประจำการ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นทหารผ่านศึกจากสงครามเกาหลีและเป็นชาวฮั่น (จีน) ในยุคนารวมซึ่งกินเวลาตั้งแต่ราวปี 1958 ถึง 1982 นั้น ที่ดินทั้งหมดเป็นกรรมสิทธิ์ของรัฐเกษตรกรซึ่งรวมถึงกลุ่มชาติพันธุ์บนที่สูงต่างทำงานภายใต้ระบบคอมมูนและรัฐให้ความสำคัญกับการควบคุมแรงงานมากกว่าที่ดินในฐานะปัจจัยการผลิตที่สำคัญ...

7) ส่วนสรุปผล (conclusion) เนื้อหาส่วนนี้เป็นข้อความปิดท้ายที่เน้นย้ำความสำคัญของงานวิจัยที่ได้บรรยายมาทั้งหมดเทคนิคการเขียนจึงควรเขียนเลียนข้อความที่ปรากฏในบทความ โดยต้องไม่เปิดประเด็นใหม่ โดยเขียนในลักษณะที่จะทำให้ผู้อ่านรู้สึก “อิม” และไม่เหลือข้อกังขาอีกต่อไปว่าเนื้อหาที่ผู้เขียนบรรยายมาทั้งหมดนั้นยังไม่ตอบวัตถุประสงค์ที่ต้องการศึกษาแต่ประการใด ซึ่งเทคนิคที่ผู้เขียนมักใช้ก็คือการเขียนขมวดสั้นๆ กระชับและได้ใจความดังตัวอย่างข้างล่างนี้

“...จากที่ได้นำเสนอไปข้างต้นนั้น สะท้อนให้เห็นว่าปรากฏการณ์การขยายตัวอย่างรวดเร็วของยางพารา จนกลายเป็นพืชเศรษฐกิจตัวใหม่ของภูมิภาคนี้ สัมพันธ์กับการเกิดขึ้นและขยายตัวของทุนนิยมหรือกระแสการเปิดเสรีทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง ผ่านการทำงานระหว่างทุนกับกลไกของรัฐ ด้วยเหตุนี้ สิบสองปันนาในปัจจุบัน จึงมีฐานะเป็น “พื้นที่” ที่รัฐพยายามแอบอ้างเรื่อง “วาทกรรมการพัฒนา” เพื่อสามารถเข้าไปใช้ประโยชน์จากพื้นที่ผ่านปฏิบัติการกระบวนการขยายอำนาจรัฐเหนือพื้นที่ (Territorialization) เพื่อแปลงทรัพยากรธรรมชาติ (ที่ดิน) ให้เป็นทุน ในด้านหนึ่งได้ก่อให้เกิดผลกระทบต่อกลุ่มชาติพันธุ์พื้นเมือง ซึ่งเคยใช้ประโยชน์จากพื้นที่เหล่านั้นทั้งเป็นที่อยู่อาศัยและแหล่งทำมาหากิน

เมื่อพิจารณาด้านนโยบายของรัฐบาลจีนเกี่ยวกับยางพาราในสิบสองปันนาแล้วก็จะพบว่า มีการปรับเปลี่ยนกลับไปกลับมา กล่าวคือจากมุ่ง “ส่งเสริมและสนับสนุน” โดยเหตุผลเพื่อมุ่งไปสู่การหลุดพ้นจากความยากจนและพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศอย่างจริงจังในช่วงแรกมาเป็น “จำกัด” การขยายตัวของยางพาราในพื้นที่ในช่วงหลัง อันเป็นการดำเนินนโยบายที่อิงอยู่กับกลไกตลาดเป็นหลัก...”

7. บทสรุป

จากที่ได้นำเสนอไปแล้วนั้นจะเห็นได้ว่า การเขียนบทความเชิงวิชาการนั้น นับเป็นสิ่งที่นักวิชาการโดยเฉพาะในแวดวงมหาวิทยาลัยทุกคนจะต้องเรียนรู้และฝึกฝนปฏิบัติ เพราะถือเป็นบทบาทและหน้าที่ของตน ทั้งนี้ประโยชน์ของการเขียนบทความเชิงวิชาการนั้น มีทั้งต่อตัวผู้เขียนเอง

แวดวงวิชาการ และสังคมส่วนรวม การเขียนบทความเชิงวิชาการนั้นเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ จึงจำเป็นที่ผู้เขียนจะต้องมีความรู้ในเชิงหลักการหรือแนวคิดทฤษฎีการเขียนบทความ รวมทั้งต้องพยายามหมั่นฝึกฝนลงมือปฏิบัติเพื่อสั่งสมประสบการณ์และความชำนาญ เพื่อให้สามารถเขียนบทความที่ดีหรือมีคุณภาพได้ในท้ายที่สุด ทั้งนี้ หลักการทั่วไปของการเขียนบทความเชิงวิชาการนั้น คือ เขียนให้สั้นแต่ได้ใจความชัดเจน สมบูรณ์ ประหยัดถ้อยคำ เลือกใช้คำที่มีความหมายชัดเจนไม่กำกวม เป็นคำพูดที่ใช้ในวงวิชาการระดับสากล ใช้ถ้อยคำที่มาตรฐานคงเส้นคงวาในการอธิบายผลการวิจัย

อย่างไรก็ตาม รายละเอียดปลีกย่อยในการเขียนบทความเชิงวิชาการให้ได้ดั่งนั้น คงยังมีอีกมาก อาทิเช่น ลักษณะจำเพาะของบทความเฉพาะสาขา ความยาวที่เหมาะสม แบบฟอร์ม และรายละเอียดเกี่ยวกับการพิมพ์ เป็นต้น ผู้เขียนบทความควรให้ความสนใจศึกษาต่อไป ที่นำเสนอมาทั้งหมดนี้ เป็นเพียงส่วนสำคัญที่ไม่ควรขาดในการเขียนบทความเชิงวิชาการโดยทั่วไปเท่านั้น

บรรณานุกรม

<http://www.manager.co.th/Campus/ViewNews.aspx?NewsID=9570000006546> สืบค้นวันที่ 11 มีนาคม 2558

http://www.mahidol.ac.th/th/latest_news57/Global-University-Ranking.html สืบค้นวันที่ 11 มีนาคม 2558

<http://feelthai.blogspot.com/2000/06/publish-or-perish.html>

ประภาพรรณ อุ่นอบ “การเขียนบทความวิจัยและบทความทางวิชาการ” เอกสารประกอบการ

ประชุมพัฒนาทักษะในการเขียนบทความวิจัยและบทความวิชาการฯ สำนักงานป้องกัน

ควบคุมโรคที่ 7 จังหวัดอุบลราชธานีวันที่ 22-23 ธันวาคม 2554 ณ ห้องประชุมโรงแรมบ้าน

ไผ่งามริสอร์ท จังหวัดอุบลราชธานี

ปองปรารณ สุนทรเภสัช “การนำเสนอบทความทางวิชาการเพื่อตีพิมพ์ในระดับนานาชาติ” มปท.

พรรณี บัวเล็ก “การเขียนบทความวิชาการเพื่อการตีพิมพ์ในวารสารวิชาการ” สืบค้นใน

<http://research.krirk.ac.th> สืบค้นวันที่ 11 มีนาคม 2558

ยงยุทธ ยุทธวงศ์ “บทที่ 1 การเขียนบทความวิจัย: หลักการและวิธีการ” ใน ยอดहतัย เทพธรรณห์

และประมวล ตั้งบริบูรณ์รัตน์ (บรรณาธิการ). การเขียนบทความวิจัยระดับนานาชาติด้าน

วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิบัณฑิตยสภาวิทยาศาสตร์และ

เทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, 2548): 13-22.

ยอดหทัย เทพธรานนท์ และประมวล ตั้งบริบูรณ์รัตน์ (บรรณาธิการ). **การเขียนบทความวิจัยระดับนานาชาติด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี**. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิบัณฑิตยสภา วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, 2548.

วิจารณ์ พานิช “คำนิยม” ในยอดหทัย เทพธรานนท์ และประมวล ตั้งบริบูรณ์รัตน์ (บรรณาธิการ). **การเขียนบทความวิจัยระดับนานาชาติด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี**. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิบัณฑิตยสภาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, 2548: 3-5.

วารสารวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
<http://abcjournal.trf.or.th>

ศิวารักษ์ ศิวารมย์ “การนำเสนอบทความทางสังคมศาสตร์เพื่อตีพิมพ์ในระดับนานาชาติ” เอกสารประกอบการสัมมนาเรื่อง “สัมมนาแลกเปลี่ยนความรู้หรือประสบการณ์การเผยแพร่ผลงานวิจัยและวิชาการ” เมื่อวันที่ 27 กุมภาพันธ์ 2551 ณ ห้องอาถัมพาง มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง อ้างใน ปองปรารณสุนทรเกษม “การนำเสนอบทความทางวิชาการเพื่อตีพิมพ์ในระดับนานาชาติ” ใน <http://www.lpru.ac.th/km-rsc/wp-content/uploads/2000/00/International.pdf>

สมบูรณ์ บุญฤทธิ์ http://km.mcu.ac.th/km_proj_data.php?pid=2&pm=2 สืบค้นวันที่ 11 มีนาคม 2558

สถาบันยุทธศาสตร์ทางปัญญาและวิจัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. รายงานสรุปการจัดโครงการแลกเปลี่ยนความรู้/ประสบการณ์และถอดบทเรียนของการเรียนรู้เรื่อง “การเขียนบทความทางวิชาการ” วันที่ 24 พฤษภาคม 2555 ณ ห้องประชุมสถาบันยุทธศาสตร์ทางปัญญาและวิจัย อาคารนวัตกรรมการศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี (เอกสารอัดสำเนา)

เอมอร ชิตตะโสภณ และ กรรณิการ์ ติตายน, (2529: 54) อ้างใน นิตติยา ปาภาพจน์, วรลักษณ์ วงศ์โดยหวัง ศิริเจริญ. เอกสารประกอบการบรรยายบทความวิชาการสืบค้นใน http://science.utcc.ac.th/sct/wpcontent/uploads/2003/06/KM_ResearchTechnique.pdf สืบค้นวันที่ 11 มีนาคม 2558

พะยูนต้นสุดท้าย: กับการกำหนดยุทธศาสตร์รัฐในการบังคับใช้กฎหมายให้พ้นวิกฤติ

DalbergiacochinchinensisPierre: The strategy states to enforce the law crisis.

ร.ต.อ.คมเดช ไชยเดือน^{*}

ไชยสิทธิ์ อุดมโชคนามอ่อน[†]

รศ.ดร.สัญญา เคนาภูมิ[‡]

บทคัดย่อ

ไม้พะยูนมีการกระจายพันธุ์ตามธรรมชาติ มักขึ้นในป่าดิบแล้งและป่าเบญจพรรณทั่วไป มีถิ่นกำเนิดในประเทศกัมพูชา เวียดนาม ลาว และไทยจัดเป็นไม้ชนิดที่มีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ สาธารณรัฐสังคมนิยมประชาชนจีนได้บูรณะซ่อมแซมพระราชวังจินที่สร้างเมื่อหลายร้อยปีก่อนด้วยไม้พะยูน เมื่อวันเวลาผ่านไปไม้เริ่มผุกร่อนไม้พะยูนจึงเป็นที่ทางการจีนต้องการ ผลจากทางการจีนได้ซ่อมแซมพระราชวังต้องห้าม “กุ้งกิง – Forbidden City” ไม้ในส่วนที่สำคัญเกี่ยวกับฮ่องเต้ล้วนทำมาจากไม้พะยูน ชาวจีนจึงเชื่อว่าไม้พะยูนเป็นไม้มงคลที่ควรมีไว้ครอบครอง เนื้อไม้ยังใช้ในการก่อสร้างทำเฟอร์นิเจอร์ และผลิตภัณฑ์ไม้ชนิดต่างก็มีตลาดขายสวยงาม ส่งผลให้ไม้ชนิดนี้เป็นที่ยอมรับถึงความมีราคา ความทนทาน ความสวยงาม และควมมีคุณค่าจึงเป็นสาเหตุทำให้ไม้ชนิดนี้ถูกลักลอบตัดอย่างรุนแรงและขยายตัวในวงกว้างดังที่เป็นข่าวในสื่อต่างๆ ประเทศไทยได้ลงนามในสนธิสัญญาไซเตส (CITES) ว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งชนิดของสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้จะสูญพันธุ์ (The Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora) นอกจากนั้นคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติได้แก้กฎหมายและเพิ่มโทษผู้กระทำความผิดและจัดไม้พะยูนเป็นไม้หวงห้ามประเภท ก. เช่นเดียวกับไม้ยาง ไม้สัก ไม้เก็ดแดงและไม้อื่นๆ แม้ว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ทุ่มเทอย่างหนักรวมทั้งได้เพิ่มมาตรการทางกฎหมายในการป้องกันรักษา แต่

^{*} นักศึกษาปริญญา รป.ด. (รัฐประศาสนศาสตร์) คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

[†] นักศึกษาปริญญา รป.ด. (รัฐประศาสนศาสตร์) คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

[‡] รองศาสตราจารย์ คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ไม้ชนิดนี้ยังคงถูกคุกคามอย่างหนัก จึงมีความเสี่ยงอย่างสูงต่อการสูญเสียบพันธุกรรม ดังนั้น การอนุรักษ์ ไม้พะยูนจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งยวดและควรจะได้มีการดำเนินการเชิงระบบแบบบูรณาการอย่างจริงจังและเร่งด่วนมากขึ้น ทั้งนี้เพื่อการสงวนรักษาความหลากหลายทางพันธุกรรมและเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาพันธุกรรมในอนาคต

คำสำคัญ : เส้นทางลำเลียงไม้ส่งออก,กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับไม้พะยูน,หน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการสืบสวน ปราบปราม,ยุทธศาสตร์รัฐในการแก้ไขปัญหาการค้าไม้พะยูนให้พ้นวิกฤติ

Abstract

Rosewood is distributed genetic naturally. Often in evergreen and deciduous forest in general. Native to Vietnam, Laos, Cambodia and Thailand held the tree species tend the near extinction. The palace was built hundreds of years ago by Chinese rosewood. When days passed from weathering rosewood was put to repair. Chinese authorities have repaired Forbidden "GuGong - Forbidden City, Emperor wood in the essentials are made from rosewood. Moreover, wood is also used in the construction and furniture production, furniture "not" types. No this is acceptable to the cost, durability, beauty and valuable causes no species were illegally cut drastically and expand broadly, as was reported in the media in the United States have signed the treaty. CITES (CITES) on international trade. This species of wildlife and plants that are endangered (The Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora) In addition, the Board of Peacekeeping national legislation and increase penalties for offenders and rosewood are. Wood restricted category. like Geddes red rubber teak and other woods. Although agencies involved in the massacres "pour heavily and added legal measures to prevent the treatment. "but not least, this continues to be threatened 'therefore essential. So there is a high risk of losing genetic. So conservation "rosewood is not necessary and should be extremely "have taken less than seriously, and the Red "' were no more. In order to preserve the genetic diversity and genetic benefit "develop in the future.

Keywords : legal wood, rosewood, rosewood with laws, guidelines lumber exports to the Yung legitimate.

1. บทนำ

ไม้พะยุง (*Dalbergia cochinchinensis* Pierre) เป็นไม้พระราชทานของจังหวัดหนองบัวลำภู เป็นไม้มีค่าทางเศรษฐกิจสำคัญในประเทศไทยที่เป็นที่ยอมรับถึงควมมีราคา ความทนทาน ความสวยงามและควมมีคุณค่าอยู่ในสกุลวงศ์ *Dalbergia* นอกเหนือจากชิงชัน(*D.oliverli* Gamble) และกระพี้เขาควายหรือเก็ดดำซึ่งทั้งสามชนิดเนื้อไม้มีลักษณะใกล้เคียงกันมากจนเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องจำเป็นต้องศึกษา การจำแนกพรรณไม้เพื่อป้องกันการสับสนระหว่างชนิดไม้ทั้งสาม ปัจจุบันพะยุงจัดเป็นไม้มีราคาแพงที่สุด ไม้พะยุงจัดเป็นไม้หวงห้ามประเภท ก.ตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ.2484 อย่างไรก็ตามไม้ชนิดนี้เพิ่งได้รับความนิยมอย่างมากในระยะไม่กี่ ปีมานี้เห็นได้จากสถิติปริมาณไม้ที่ทำออกจากป่าระหว่างปี พ.ศ.2528-2532 ในปี พ.ศ.2530 มีการทำไม้พะยุงออกสูงสุดในปริมาณเพียง662ลูกบาศก์เมตรเมื่อเทียบกับไม้สัก (37,278ลูกบาศก์เมตร) และไม้ประดู่ (51,937 ลูกบาศก์เมตร) ในปีเดียวกัน (กรมป่าไม้ 2532 : 35) จากไม่กี่ปีที่ผ่านมาไม้พะยุงอยู่ในภาวะเสี่ยงต่อการสูญพันธุ์เนื่องจากการลักลอบตัดเพื่อการส่งออกไปยังตลาดต่างประเทศมีอุปสงค์สูง ในการสำรวจของกรมอุทยานแห่งชาติ 75% ของแหล่งไม้พะยุงในประเทศไทยได้ถูกทำลายลงในช่วง 5-6ปีที่ผ่านมา ด้วยเงื่อนไขทางด้านราคาทำให้มีการลักลอบตัดในป่าธรรมชาติอย่างมาก ไม้พะยุงเริ่มหายากใบสั่งซื้อไม้พะยุงมาเยือนไทยด้วยราคาเริ่มต้นกิโลกรัมละ 800-1000บาท หรือตกคิวละ 6-8 แสนบาทสถิติการตรวจยึดจับกุมไม้พะยุงตามแนวชายแดนเพิ่มสูงขึ้นมากโดยเฉพาะในพื้นที่จังหวัดมุกดาหาร จังหวัดกาฬสินธุ์ จังหวัดอุบลราชธานี และจังหวัดหนองคาย ขบวนการลักลอบตัดไม้ส่วนใหญ่ลักลอบตัดโดยผู้มีอิทธิพลในพื้นที่บางคนอยู่เบื้องหลังในการขนย้ายไม้พะยุงในการแปรรูปส่งไปยังประเทศเพื่อนบ้าน โดยใช้เส้นทางตามแนวชายแดนตามลำแม่น้ำโขงลำเลียงผ่านไป สปป.ลาว มุ่งหน้าปลายทางที่ประเทศจีนเนื่องจากประเทศจีนมีความต้องการสูงเพื่อทำวัตถุมงคลจนถึงเครื่องเรือนด้วยความเชื่อดั้งเดิมทางการเงินได้มีการสร้างซ่อมแซมพระราชวังโบราณมีเรื่องเล่าถึงสาเหตุทำให้ไม้พะยุงถูกลักลอบตัดกันมากและมีราคาแพง กว่าสิบปีมาแล้วได้มีการซ่อมแซมวังของจักรพรรดิ(พระราชวังต้องห้าม กู้กง-Forbidden City) ภายในวังต่างก็ได้พบว่าไม้ส่วนสำคัญที่เกี่ยวข้องกับฮ่องเต้ เช่น โต๊ะ เก้าอี้ ฯลฯ ล้วนทำมาจากไม้พะยุงซึ่งไม้ที่เกี่ยวข้องนั้นยังอยู่ในสภาพที่ดีทั้งที่เวลาผ่านมหลายร้อยปี จึงเล่าปากต่อปากถึงความเป็นมงคลของไม้พะยุงทำให้เกิดกระแสนจีนที่มีฐานะคืออยากได้เครื่องใช้ที่ทำมาจากไม้พะยุงมาเป็นสมบัติของตนทำให้ความต้องการใช้ไม้พะยุงเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วซึ่งสวนทางกับความเจริญเติบโตของไม้พะยุงซึ่งเป็นไม้โตช้า ในระยะแรกไม้พะยุงถูกส่งออกจากประเทศลาวจนหมดป่าและประเทศอื่นไม้พะยุงถูกตัดจนหมดเกลี้ยงแล้วยังคงเหลือที่ประเทศไทยแต่กำลังใกล้สูญพันธุ์เต็มทีแต่เดิมราคาซื้อขายอยู่ที่ 3-5 หมื่นปัจจุบันไม้หายากราคาเพิ่มขึ้นจากการตรวจพบใบสั่งซื้อเสนอราคาให้อย่างงามโดยจะมีการรับซื้อตามขนาดหน้าตัดสูงสุดจะเป็นขนาดกว้าง 40 ซม.หนา 10 ซม.ยาว 2

เมตร ราคาท่อนละ 3-5 หมื่นบาทและมีการปั่นราคาขนาดลูกบาศก์เมตรราคาถึง 2.5-3 แสนบาท ไม้พะยุงจึงเป็นไม้ที่แพงที่สุดในโลก (ศูนย์ข่าวภาคอีสาน.“ไม้พะยุงรับไม่อั้นจากปาฎิพานสู่จีน” หนังสือพิมพ์คม ชัด ลึก www.komchadluek.net/news/crime/108863, 21/01/2560)

การแก้ปัญหาไม้พะยุงให้พ้นวิกฤติเจ้าหน้าที่รวมทั้งทุกภาคส่วนต้องเข้ามามีส่วนร่วมกันแบบบูรณาการแก้ปัญหาเชิงระบบอย่างจริงจัง ต่อเนื่องและเร่งด่วนมากขึ้น การบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ.2484 แม้เจ้าหน้าที่จะเข้มงวดกวดขันและมีการจับกุมมากมายเพียงใดแต่ก็ไม่ทำให้ขบวนการลักลอบตัดไม้พะยุงเกรงกลัวเพราะมูลค่าของไม้พะยุงมีค่าทางเศรษฐกิจสูงกว่ามาก อัตราโทษต่ำเมื่อเปรียบเทียบกับผลตอบแทนที่ได้รับสูง จำเป็นต้องให้การดำเนินการแก้ไขปัญหามะยุงทั้งระบบ ตั้งแต่งานวิจัย การส่งเสริมการปลูกการป้องกันและควบคุมให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นการบูรณาการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมป่าไม้ กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืชองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์การสงวนรักษาความหลากหลายทางพันธุกรรมและ เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาพันธุ์กรรมในอนาคต (สุวรรณ ตั้งมิตรเจริญ. 2552 :61)

บทความนี้ผู้เขียนพยายามนำเสนอแนวความคิดเกี่ยวกับการกำหนดยุทธศาสตร์รัฐในการบังคับใช้กฎหมายให้พ้นวิกฤติไม้พะยุง ผู้เขียนได้อาศัยซึ่งข้อมูลจากหลายแหล่ง โดยเริ่มจากการวิเคราะห์ปรากฏการณ์ของการพัฒนาประเทศ จากนั้นทำการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง และสร้างกรอบแนวคิดในการแก้วิกฤติไม้พะยุงกับการบังคับใช้กฎหมายของไทยโดยสร้างกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีด้วยวิธีการสังเคราะห์เชิงเหตุผล และนำเสนอเป็นกรอบแนวคิดเชิงกระบวนการ (สัญญา เคนาภูมิ. 2558 : 10) และได้เน้นในเรื่องของแง่มุมของการบังคับใช้กฎหมายและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับไม้พะยุงกับการป้องกันวิกฤติไม้พะยุงซึ่งเกี่ยวข้องกับงานในหน้าที่หลายฝ่ายของผู้บังคับใช้กฎหมายซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในการบูรณาการร่วมกับหน่วยงานอื่นๆ ที่ได้กล่าวแล้วนั้น ดังนี้รายละเอียดดังต่อไปนี้

2. เส้นทางลำเลียงไม้ส่งออกนอกประเทศไทย

เส้นทางที่ใช้ส่งออกนอกประเทศจะใช้เป็นเส้นทางที่ไม่มีด่านตรวจของเจ้าหน้าที่ซึ่งเป็นเส้นทางสายรองเลาะตามแนวแม่น้ำโขง หาช่องทางข้ามไปยังประเทศลาวเมื่อข้ามเขตไปยังฝั่งลาวแล้วก็จะถูกสวมเป็นไม้ในโควตาของลาวเป็นไม้ที่ถูกกฎหมายทันที จากนั้นจะถูกลำเลียงใส่ตู้คอนเทนเนอร์ส่งไปยังประเทศจีนผ่านเส้นทางหมายเลข 12 ของลาวเข้าด่านจาลอของเวียดนามทางตอนกลางของประเทศผ่านเมืองวิงและมุ่งหน้าขึ้นทางเหนือสู่ชายแดนจีนที่เมืองหนานหนิงของจีนโดยใช้เวลาเพียง 2 วัน ไม้พะยุงก็เดินทางจากเทือกเขาภูพานถึงมือลูกค้าที่ประเทศจีน หรืออีกช่องทางทำเป็นสินค้าผ่านแดน

หรือปลอมเป็นสินค้าประเภทอื่นปัจจุบันกรมศุลกากรของเวียดนามเข้มงวดขึ้นสินค้าผ่านไปได้ยากลำบากมาก กลุ่มนายทุนจึงได้เปลี่ยนเส้นทางใหม่จากเดิมไม้พะยูนจากประเทศไทยส่งไปยังประเทศลาวโดยใช้ท่าเรือของเวียดนามส่งไปยังประเทศจีน แต่ในปัจจุบันไม้พะยูนจากประเทศไทยลักลอบขนไปยังประเทศลาวเป็นไม้พะยูนลาวเป็นการฟอกไม้พะยูนให้ถูกต้องตามกฎหมายแล้วตีย้อนกลับมาประเทศไทยโดยผ่านท่าเรือแหลมฉบังเพื่อส่งไปยังประเทศจีน (ศูนย์ข่าวภาคอีสาน. “หนังสือพิมพ์คม ชัด ลึก ที่มา www.komchadluek.net/news/crime/108863, 25/01/2560)

จากเส้นทางลำเลียงที่ปรากฏในสื่อจะเห็นได้ว่าเส้นทางลำเลียงต้นสายอยู่ที่ป่าเทือกเขาภูพานซึ่งเป็นแหล่งไม้พะยูนที่มากที่สุดสู่ปลายทางคือประเทศจีนเพราะความเชื่อว่าไม้พะยูนเป็นไม้มงคลสำหรับฮ่องเต้และเพื่อซ่อมแซมพระราชวังอันเก่าแก่จึงเป็นสาเหตุให้ไม้พะยูนมีการถูกลักลอบตัดเป็นอย่างมากและเส้นทางลำเลียงจะลักลอบไปตามถนนสายรองที่ไม่มีเจ้าหน้าที่ตั้งด่านตรวจไปตามแนวตะเข็บชายแดนสู่ประเทศลาวเพื่อทำให้ถูกต้องตามกฎหมายฟอกไม้เถื่อนจากไทยให้เป็นไม้ที่ถูกต้องตามกฎหมายของลาวเข้าโควตาไม้ลาวส่งกลับมาไทยแล้วส่งไปจีน และอีกสายหนึ่งส่งข้ามเวียดนามไปจีน

3. กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับไม้พะยูน

3.1 พระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ.2484

บทนิยามตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ.2484 ได้นิยามศัพท์เฉพาะไว้ ดังนี้

ไม้ หมายความว่า ไม้สักหรือไม้ทุกชนิดที่เป็นต้น เป็นกอ เป็นเถา รวมตลอดถึงไม้ที่ดำเข้ามาในราชอาณาจักร ไม้ไผ่ทุกชนิด ปาล์ม หวาย ตลอดจน ราก ปุ่ม ตอ เศษ ปลาย และกิ่งของสิ่งนั้นๆ ไม้ว่าจะถูกตัด ทอน เลื่อย ผ่า ถาก ขุด หรือกระทำโดยประการอื่นใด

ไม้แปรรูป หมายความว่า ไม้ที่ได้แปรรูปแล้วและให้หมายความรวมถึงไม้ที่อยู่ในสภาพพรางว่าเป็นสิ่งปลูกสร้างหรืออยู่ในสภาพที่เป็นสิ่งปลูกสร้างอันไม่ชอบด้วยลักษณะสิ่งปลูกสร้างทั่วไปหรือที่ผิวดกตวิสัย หรืออยู่ในสภาพเครื่องใช้ที่ใช้เป็นปกติในท้องถิ่นหรือที่ผิวดกตวิสัย

ไม้ที่อยู่ในสภาพเป็นสิ่งปลูกสร้างหรืออยู่ในสภาพที่เป็นเครื่องใช้ทั้งนี้ตลอดเวลายุ่งอยู่ในสภาพเช่นนั้น รวมทั้งไม้ที่เคยอยู่ในสภาพดังกล่าวและผูกรอบครองพิสูจน์ได้ว่าได้เคยมีสภาพเช่นนั้นมาแล้วไม่น้อยกว่า 2 ปี สำหรับไม้อื่นที่ไม่ใช่ไม้สัก และ 5 ปีสำหรับไม้สักให้ถือว่าเป็นไม้แปรรูป

สิ่งประดิษฐ์ คือสิ่งประดิษฐ์เครื่องใช้ หรือสิ่งอื่นใดบรรดาที่ทำด้วยไม้หวงห้าม

ไม้หวงห้าม มี 2 ประเภทคือ

1) ไม้หวงห้ามประเภท ก. ไม้หวงห้ามธรรมดา ได้แก่ ไม้ซึ่งการทำไม้จะต้องได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่หรือได้รับสัมปทานตามความในพระราชบัญญัตินี้พิเศษ ไม้พะยุงจัดเป็น ไม้หวงห้ามประเภท ก. ไม้หวงห้ามธรรมดา อยู่ในบัญชีไม้หวงห้าม ลำดับที่ 53 ไม้พะยุงจัดอยู่ประเภทเดียวกับ สัก ยาง ประดู่ ต้องมีการขออนุญาตทำไม้ก่อนรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีอำนาจยกเลิกหรือให้สัมปทานป่าไม้ทั่วประเทศ โดยอาศัยมติของคณะรัฐมนตรี การลักลอบตัดไม้พะยุงซึ่งตามกฎหมายถือว่ามีความความผิด โทษจากการลักลอบตัดไม้พะยุงคือ ปรับ 10,000 บาทหรือจำคุก 2-5 ปี

2) ไม้หวงห้ามประเภท ข. ได้แก่ ไม้หวงห้ามพิเศษ ได้แก่ ไม้หายากหรือไม้ที่ควรสงวนซึ่งไม่อนุญาตให้ทำไม้เว้นแต่รัฐมนตรีจะได้อนุญาตในกรณี

3.2 ไซเตส (CITES): อนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้จะสูญพันธุ์

อนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้จะสูญพันธุ์ในด้าน การอนุรักษ์พะยุงจัดเป็นไม้ชนิดที่มีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ตามบัญชีแดงของสหภาพเพื่อ การอนุรักษ์ ธรรมชาติ (IUCN) ในปีพ.ศ.2556 การประชุมภาคีอนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งชนิด สัตว์ป่าและพืชป่าใกล้สูญพันธุ์ครั้งที่16หรือ (The 16th Meeting of the Conference of the Parties to CITES: CITES CoP ซึ่งจัดขึ้นระหว่างวันที่ 3-14 มีนาคมพ.ศ.2556 ณ ศูนย์การประชุม แห่งชาติสิริกิติ์ กรุงเทพมหานคร มีมติกำหนดให้พะยุงเป็นพันธุ์ไม้ใกล้สูญพันธุ์ตามอนุสัญญาว่าด้วย การค้าระหว่างประเทศ ซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าใกล้สูญพันธุ์ (CITES) โดยให้จัดอยู่ในบัญชีหมายเลข 2 การคุ้มครองของไซเตส ซึ่งสามารถค้าขายได้แต่ต้องมีการควบคุม และมีการควบคุมไม่ให้ลดปริมาณ ในธรรมชาติ (กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช. 2556)

บัญชีอนุสัญญาไซเตส จุดประสงค์สำคัญของไซเตสคือ การอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์ป่าและพืช ป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ในโลกนี้เพื่อประโยชน์แห่งมวลมนุษยชาติ โดยเน้นทรัพยากรสัตว์ป่าและพืชป่าที่ถูก รุกรานหรือถูกคุกคามอย่างหนักทำให้ปริมาณลดลงจนอาจจะสูญพันธุ์ไป วิธีการอนุรักษ์ของไซเตสดำ เนินการโดยสร้างเครือข่ายขึ้นทั่วโลกเพื่อควบคุมการค้าระหว่างประเทศทั้งสัตว์ป่า พืชป่าและ ผลิตภัณฑ์แต่ไซเตสจะไม่ควบคุมการค้าภายในประเทศสำหรับชนิดพันธุ์ท้องถิ่น การคุ้มครองตาม อนุสัญญานี้ ครอบคลุมทั้งสัตว์ป่าและพืชป่า โดยระบุใบอนุญาตซึ่งหมายความว่าสัตว์ป่าและพืช ป่า ที่อยู่ในควบคุมของอนุสัญญาไซเตสจะต้องมีใบอนุญาตต่อไปนี้ (1) นำเข้า (2) ส่งออก (3) นำผ่าน (4) ส่งกลับออก ทั้งนี้ ชนิดของสัตว์ป่าและพืชป่าที่ไซเตสควบคุมจะระบุไว้ในบัญชี หมายเลข 1, 2 และ 3 ของอนุสัญญาไซเตส โดยมีหลักการ ดังนี้

1) ชนิดพันธุ์ในบัญชีหมายเลข 1 เป็นชนิดพันธุ์ของสัตว์ป่าและพืชป่าที่ห้ามค้าโดยเด็ดขาดเนื่องจากใกล้สูญพันธุ์ ยกเว้นเพื่อการศึกษา วิจัย หรือเพาะพันธุ์ ซึ่งจะต้องได้รับคำยินยอมจากประเทศที่นำเข้าเสียก่อนประเทศส่งออกจึงจะออกใบอนุญาตส่งออกได้โดยต้องคำนึงถึงความอยู่รอดของชนิดพันธุ์นั้นๆด้วย สำหรับชนิดพันธุ์ของไทย เช่น กระต๊อ จระเข้ น้ำจืด จระเข้ น้ำเค็ม หมูควาย เต่าหลายชนิด กล้วยไม้บางชนิด และทั่วไปเช่น อรุ้งอุ๋ง กอริลลา แพนด้ายักษ์ วาฬยักษ์ เสือชีตาห์ เสือโคร่ง เต่าทะเล นกกระเรียน

2) ชนิดพันธุ์ในบัญชีหมายเลข 2 เป็นพันธุ์ของสัตว์ป่าและพืชป่าที่ยังไม่ถึงกับใกล้สูญพันธุ์ จึงยังอนุญาตให้ค้าได้แต่ต้องควบคุมไม่ให้เกิดความเสียหายหรือลดปริมาณลงอย่างรวดเร็วจนถึงใกล้สูญพันธุ์ โดยประเทศที่ส่งออกต้องออกหนังสืออนุญาตให้ส่งออกและรับรองว่าการส่งออกแต่ละครั้งจะไม่กระทบกระเทือนต่อการดำรงชีวิตของชนิดพันธุ์นั้นๆ ในธรรมชาติ และในการประชุมภาคีอนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพันธุ์พืชใกล้สูญพันธุ์ ครั้งที่ 16 (CoP16) ไม่พ่ายังจัดอยู่ชนิดพันธุ์หมายเลข 2 ซึ่งจัดอยู่ประเภทเดียวกับค้างคาวแม่ไก่ทุกชนิด ลิง ค่าง นกหลายชนิด ชะมด นาก โลมา งูหลายชนิด พืชประเภทหม้อข้าวหม้อแกงลิง ฯลฯ

3) ชนิดพันธุ์ในบัญชีหมายเลข 3 เป็นชนิดพันธุ์ที่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายของประเทศใดประเทศหนึ่งแล้วขอความร่วมมือกับประเทศภาคีช่วยดูแลในการนำเข้า คือจะต้องมีหนังสือรับรองการส่งออกจากประเทศถิ่นกำเนิด เช่น ควาย(เนปาล) นกขุนทอง(ไทย)

3.2 ประกาศคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ ฉบับที่ 106/2557 เรื่อง แก้ไขเพิ่มเติมว่าด้วยป่าไม้

ได้แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ.2484 ในบางมาตราและเพิ่มโทษผู้กระทำความผิดตามประกาศ ดังนี้

มาตรา 7 ไม้สัก ไม้ยาง ไม้ชิงชัน ไม้เก็ดแดง ไม้โอเม้ง ไม้พะยุงเกลบ ไม้กะพี้ ไม้แดงจีน ไม้ชะยุง ไม้กระซิก ไม้กระซิบ ไม้พะยุง ไม้หมากพลูตักแตน ไม้กระพี้เขาควาย ไม้เก็ดดำ ไม้โอเฒ่า ไม้เก็ดเขาควาย ไม้ว่าจะขึ้นอยู่ที่ใดในราชอาณาจักร เป็นไม้หวงห้ามประเภท ก. ไม้ชนิดอื่นในป่าจะให้ เป็นไม้หวงห้ามประเภทใดให้เป็นไปตามพระราชกฤษฎีกา (ประกาศคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ, (2557), ฉบับที่ 106/2557) ดังนี้

มาตรา 48 ภายในเขตควบคุมการแปรรูปไม้ห้ามมิให้ผู้ใดแปรรูปไม้ ตั้งโรงค้าไม้แปรรูป ตั้งโรงค้าไม้แปรรูป มีไม้สัก ไม้ยาง ไม้ชิงชัน ไม้เก็ดแดง ไม้โอเม้ง ไม้พะยุงเกลบ ไม้กะพี้ ไม้แดงจีน ไม้ชะยุง ไม้กระซิก ไม้กระซิบ ไม้พะยุง ไม้หมากพลูตักแตน ไม้กระพี้เขาควาย ไม้เก็ดดำ ไม้โอเฒ่า ไม้เก็ดเขาควายแปรรูปไม่ว่าจำนวนเท่าใดไว้ในครอบครอง หรือมีไม้แปรรูปชนิดอื่นเป็นจำนวนเกิน 0.20

ลูกบาศก์เมตรไว้ในครอบครองเว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่และต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดในกฎกระทรวงในการอนุญาต

มาตรา 69 วรรคสอง ในกรณีความผิดตามมาตรา 69 นี้ถ้าไม้ที่มีไว้ครอบครองเป็น (1) ไม้สัก ไม้ยาง ไม้ชิงชัน ไม้เก็ดแดง ไม้โอเม้ง ไม้พะยุงเกลบ ไม้กระพี้ ไม้แดงจัน ไม้ชะยง ไม้ซิก ไม้กระซิก ไม้กระซิบ ไม้พะยุง ไม้หมากพลูตักแตน ไม้กระพี้เขาควาย ไม้เก็ดดำ ไม้โอเฒ่า ไม้เก็ดเขาควาย หรือไม้หวงห้ามประเภท ข หรือ (2) ไม้อื่นเป็นต้นหรือเป็นท่อนอย่างใดอย่างหนึ่งหรือทั้งสองอย่างรวมกันเกินยี่สิบตันหรือท่อนหรือรวมปริมาตรไม้เกินสี่ลูกบาศก์เมตรหรือไม้ที่แปรรูปแล้วรวมปริมาตรเกินสี่ลูกบาศก์เมตรผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกหนึ่งปีถึงยี่สิบปีและปรับตั้งแต่ห้าหมื่นถึงสองล้านบาท

มาตรา 72 ทวิวรรคสอง ในกรณีความผิดตามมาตรา 72 นี้ ถ้าไม้ที่มีไว้ครอบครองเป็น (1) ไม้สัก ไม้ยาง ไม้ชิงชัน ไม้เก็ดแดง ไม้โอเม้ง ไม้พะยุงเกลบ ไม้กระพี้ ไม้แดงจัน ไม้ชะยง ไม้ซิก ไม้กระซิก ไม้กระซิบ ไม้พะยุง ไม้หมากพลูตักแตน ไม้กระพี้เขาควาย ไม้เก็ดดำ ไม้โอเฒ่า ไม้เก็ดเขาควาย หรือไม้หวงห้ามประเภท ข หรือ (2) ไม้อื่นเป็นต้นหรือเป็นท่อนอย่างใดอย่างหนึ่งหรือทั้งสองอย่างรวมกันเกินห้าตันหรือท่อนหรือรวมปริมาตรไม้ในครอบครองเกินหนึ่งลูกบาศก์เมตรหรือไม้ที่แปรรูปแล้วรวมปริมาตรเกินหนึ่งลูกบาศก์เมตรผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สองปีถึงสิบห้าปีและปรับตั้งแต่หนึ่งแสนบาทถึงหนึ่งล้านบาท

มาตรา 73 วรรคสอง ในกรณีความผิดตามมาตรา 73 นี้ ถ้ากระทำความผิดนั้นเกี่ยวกับ (1) ไม้สัก ไม้ยาง ไม้ชิงชัน ไม้เก็ดแดง ไม้โอเม้ง ไม้พะยุงเกลบ ไม้กระพี้ ไม้แดงจัน ไม้ชะยง ไม้ซิก ไม้กระซิบ ไม้พะยุง ไม้หมากพลูตักแตน ไม้กระพี้เขาควาย ไม้เก็ดดำ ไม้โอเฒ่า ไม้เก็ดเขาควาย หรือไม้หวงห้ามประเภท ข หรือ (2) ไม้อื่นเป็นต้นหรือเป็นท่อนอย่างใดอย่างหนึ่งหรือทั้งสองอย่างรวมกันเกินยี่สิบตันหรือท่อนหรือรวมปริมาตรไม้เกินสี่ลูกบาศก์เมตรหรือไม้ที่แปรรูปแล้วรวมปริมาตรไม้เกินสองลูกบาศก์เมตรผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงยี่สิบปีและปรับตั้งแต่ห้าหมื่นบาทถึงสองล้านบาท ยกเลิกความในลำดับที่ 53 ในช่องประเภท ก ไม้หวงห้ามธรรมดาของบัญชีท้ายพระราชกฤษฎีกากำหนดไม้หวงห้าม พ.ศ.2530

4. หน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการสืบสวนปราบปราม

ตามที่ได้กล่าวมาแล้วการแก้ไขปัญหาวิกฤตไม้พะยุงจะต้องแก้ปัญหาเชิงระบบ แบบบูรณาการร่วมกันทุกหน่วยงานโดยเริ่มตั้งแต่หน่วยงานผลิตต้นกล้าพัฒนาพันธุ์ หน่วยงานที่มีหน้าที่ปลูกทดแทน หน่วยงานสืบสวน ป้องกันปราบปรามเพื่อรักษาทั้งที่มีอยู่เดิมและปลูกใหม่ไม่ให้พะยุงถูกทำลายจนหมดสิ้น หน่วยงานสืบสวนปราบปรามที่เกี่ยวข้องเพื่อแก้วิกฤตพะยุงมี ดังนี้

4.1 หน่วยงานที่รับผิดชอบด้านสืบสวนปราบปราม

(1) พนักงานฝ่ายปกครอง	(2) กรมป่าไม้
(3) กรมอุทยานแห่งชาติ	
(4) หน่วยงานอื่นในสังกัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	
(5) สำนักงานตำรวจแห่งชาติ	(6) กรมศุลกากร
(7) กองทัพบก กองทัพเรือ กองทัพอากาศ	

4.2 หน่วยงานที่รับผิดชอบด้านสอบสวน

(1) สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (สตช.)	(2) กรมสอบสวนคดีพิเศษ (DSI)
(3) สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน	(4) ฝ่ายปกครอง

4.3 ยุทธศาสตร์รัฐในการแก้ไขปัญหาการค้าไม้พะยุงให้พ้นวิกฤติ

รัฐได้กำหนดนโยบายสาธารณะในการแก้ไขปัญหาวิกฤติไม้พะยุงโดยกำหนดยุทธศาสตร์การบังคับใช้กฎหมายและให้หน่วยงานต่างๆ ทำงานเชิงระบบทุกหน่วยงานต้องบูรณาการร่วมกัน ดังนี้

1) ประกาศคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ ฉบับที่ 106/2557 เรื่อง แก้ไขเพิ่มเติมว่าด้วยป่าไม้ ได้แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ.2484 ในบางมาตราและเพิ่มโทษผู้กระทำความผิด และให้หน่วยงานภาครัฐที่มีหน้าที่รับผิดชอบตั้งศูนย์ป้องกันและปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมขึ้นในหน่วยงานเพื่อเข้มงวดกวดขันในการแก้ไขวิกฤติไม้พะยุงและทรัพยากรธรรมชาติอื่นให้เป็นไปตาม อนุสัญญาไซเตส (CITES) หรืออนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้จะสูญพันธุ์

2) สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ได้กำหนดแนวทางปฏิบัติให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ แผน และเป้าหมาย ที่กำหนดไว้โดย มีคำสั่ง ตร.ที่ 419/2556 ลงวันที่ 1 กรกฎาคม 2556 เรื่อง การอำนวยความสะดวกในคดีอาญา สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ได้มีคำสั่งตั้งศูนย์ป้องกันและปราบปรามการผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (ศปทส.ตร.) โดยมี พล.ต.อ.เฉลิมเกียรติ ศรีวรขาน รอง ผบ.ตร.เป็นหัวหน้าศูนย์ (สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. 2559)

4.4 นโยบายนำกฎหมายมาบังคับใช้

ได้นำกฎหมายที่เกี่ยวข้องนำมาบังคับใช้ในการกระทำความผิดเกี่ยวกับไม้พะยุงให้เป็นปัจจุบันโดยจัดเป็นหมวดหมู่ที่เกี่ยวข้องกัน ดังนี้

- 1) พระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484

2) ประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ 106/2557 เรื่องแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยป่าไม้

3) พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507

4) พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504

5) พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535

6) พระราชบัญญัติเลื่อยโซ่ยนต์ พ.ศ. 2545

7) พระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469

8) พระราชบัญญัติส่งออกปศุสัตว์และนำเข้าในราชอาณาจักรซึ่งสินค้า พ.ศ.2522

9) พระราชบัญญัติการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 4 พ.ศ.2556

5. สรุป

การลักลอบตัดไม้พะยู่ซึ่งปัจจุบันมีความรุนแรงถึงขนาดบุกรุกลักลอบตัดในส่วนตัวของเอกชน วัด บ้าน และโรงเรียน เนื่องจากไม้ในป่าถูกบุกรุกลักลอบตัดจนเกือบหมดป่าตามที่ปรากฏในสื่อ จึงควรมีมาตรการหาแนวทางการส่งออกไม้พะยู่ให้ถูกต้องตามกฎหมาย โดยดำเนินการเชิงระบบ ตั้งแต่ขึ้นทะเบียนแปลงปลูกไม้พะยู่ให้ชัดเจนโดยให้เกษตรกรอำเภอเป็นผู้รับผิดชอบ มาตรการทางด้านกฎหมายต้องมีการบูรณาการระเบียบกรมป่าไม้ กรมอุทยานแห่งชาติ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงพาณิชย์ ในการกำกับดูแลไม้พะยู่ในประเทศทั้งระบบตั้งแต่ขึ้นทะเบียนแปลงปลูกสิ้นสุดที่การส่งออก

แม้ว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ทุ่มเทอย่างหนักหน่วงทั้งได้เพิ่มมาตรการทางกฎหมายในการป้องกันรักษา แต่ไม้ชนิดนี้ยังคงถูกคุกคามอย่างหนัก จึงมีความเสี่ยงอย่างสูงต่อการสูญเสียพันธุ์กรรม ดังนั้นการอนุรักษ์ไม้พะยู่จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งยวดและควรจะได้มีการดำเนินการเชิงระบบแบบบูรณาการอย่างจริงจังและเร่งด่วนมากขึ้น ทั้งนี้เพื่อแก้ปัญหาวิกฤติไม้พะยู่และการสงวนรักษาความหลากหลายทางพันธุกรรม เพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจชาติต่อไป

บรรณานุกรม

กรมป่าไม้.. สถิติการป่าไม้ของประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร.กองแผนงาน. ฝ่ายสถิติป่าไม้, 2532.

กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช. 2556 ไม้พะยู่ ประสบความสำเร็จในการขึ้นบัญชี 2 ของ

อนุสัญญาไซเตส.แหล่งที่มา:<http://www.citescop16thai.com/news/109.html>,

สืบค้นเมื่อ 15 มกราคม 2560.

ประกาศคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ.(2557). ฉบับที่ 106/2557. เรื่อง แก้ไขเพิ่มเติม
ว่าด้วยป่าไม้ ได้แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ.2484.

ศูนย์ข่าวภาคอีสาน. “ไม้พะยุงรับไม่อันจากป่าภูพานสู่จีน” หนังสือพิมพ์คม ชัด ลึก ที่มา
www.komchadluek.net/news/crime/108863 สืบค้นเมื่อวันที่ 21 มกราคม 2560.

สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. คำสั่งตั้งศูนย์ป้องกันและปราบปรามการผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับ
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (ศปทส.ตร.).วารสารตำรวจ,
กรุงเทพมหานคร :โรงพิมพ์ตำรวจ. 2559.

สัญญา เคนาภูมิ. “การสร้างกรอบแนวคิดการวิจัยโดยใช้ทฤษฎีจากฐานราก The Research
Conceptual Framework Establishment by the Grounded Theory” วารสาร
และพัฒนาวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 10
(3) : กันยายน-ธันวาคม 2558.

สุวรรณ ตังมิตรเจริญ. พะยุง:แนวทางการอนุรักษ์และจัดการทรัพยากรพันธุ์กรรม. (สำนักวิจัยการ
จัดการป่าไม้และผลิตผลป่าไม้ กลุ่มงานวนวัฒนวิจัย. วารสารวิจัยพืชเขตร้อน, 2552.

บทบาทหน้าที่พระวินัยปิฎกในกฎหมายโบราณลาวล้านช้าง

The Functions of Vinaya Pitaka in the Old Law of Lao Lanxang

สุทธินันท์ ศรีอ่อน*

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งศึกษาบทบาทหน้าที่ของพระวินัยและการปรับอาบัติพระภิกษุในพระวินัยในคัมภีร์สร้อยสายคำ ซึ่งเป็นกฎหมายโบราณลาวบัญญัติใช้ในอาณาจักรล้านช้างสมัยพระเจ้าโพธิสาลราช จากการศึกษาพบว่า ชื่ออาบัติในคัมภีร์พระวินัยปิฎก การปรับอาบัติ และบทลงโทษในกฎหมายโบราณสร้อยสายคำได้อิงอยู่กับกระบวนการพิจารณาความผิดในพระวินัย ลักษณะเช่นนี้ถือเป็น “บทบาทหน้าที่” ที่พิเศษและสำคัญของพระวินัยที่นอกเหนือไปจากใช้ปรับอาบัติ พิจารณา และลงโทษพระภิกษุในพระพุทธศาสนาตามความผิดหนัก กลางและเบา บทบาทหน้าที่ดังกล่าวได้สะท้อนให้เห็นว่า 1) พระวินัยในพระพุทธศาสนาเป็นหลักการสำคัญที่ใช้บังคับทั้งพระภิกษุสงฆ์และฆราวาสในสังคมลาวล้านช้าง 2) พระวินัยบัญญัติถือเป็นบทบัญญัติสูงสุดในสังคมพระสงฆ์และฆราวาสลาว และ 3) พระพุทธศาสนาได้มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของผู้คนในสังคมลาวดังปรากฏในกระบวนการพิจารณาความผิดตามพระวินัย

เมื่อเป็นเช่นนี้ จึงควรเชื่อได้ว่า ในสังคมลาวสมัยอาณาจักรล้านช้าง พระวินัยปิฎกไม่เพียงใช้บังคับสำหรับพระภิกษุสงฆ์เท่านั้น หากแต่ยังปรับใช้สำหรับวิถีชีวิตฆราวาสลาวอีกด้วย มิติเช่นนี้จึงถือเป็นบทบาทหน้าที่ของพระวินัยที่พิเศษและสำคัญบทบาทหนึ่ง และควรเชื่อได้ว่า พระพุทธศาสนากับวิถีชีวิต การดำเนินชีวิต และวัฒนธรรมทางกฎหมายในหมู่ประชาชนลาวสมัยล้านช้างต่างมีความสัมพันธ์กันไม่แยกจากกัน และสื่อให้เห็นว่าอิทธิพลของพระพุทธศาสนาได้แผ่เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตของผู้คนในประเทศลาวในอดีต ซึ่งเป็นช่วงเวลาพระพุทธศาสนาเจริญสูงสุด

คำสำคัญ : บทบาทหน้าที่, พระวินัยปิฎก, กฎหมายโบราณ, ลาวล้านช้าง

* อาจารย์ประจำ สาขาวิชาภาษาและวรรณคดีตะวันออก คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

Abstract

The purpose of this article was to study the functions and the punishments stipulated in Soy Say Kham (the old law of Lao), which was compiled in the King Phodhisalraja period, a Lao Lanxang King. The study found that the names of the punishments, and the punishment in the old law Soy Say Kham referred to the Vinaya Pitaka's (the disciplines of the monks in Tepitaka) punishment procedure. Working as a reference for the Lao Lanxang's law, the Vinaya has its functions beyond stipulating investigation and punishment of Buddhist monks in different degrees of seriousness. This particular function reflects that 1) the Vinaya in Buddhism was the important principle enforced to the monks and laymen in Lao Lanxang; 2) the Vinaya Pitaka was the highest covenant for monks and laymen in Lao; and 3) Buddhism influenced the way of life of Laotians in the society as seen from the punishment procedure in the Vinaya. Thus, we can infer that in the society of Lao Lanxang, the Vinaya Pitaka was enforced not only for the monks but also for the laymen. That is the function of the Vinaya Pitaka, and we also can infer (believe) that Buddhism was highly pertinent to the lifestyle, the way of life, the law culture. It also reflects that Buddhism was expanded to be part of the life of Laotians in the past. That is the time that Buddhism was at its peak.

Keyword : Functions, Vinayapitaka, Old Law, LanXang

1. บทนำ

ในพระไตรปิฎกแบ่งเนื้อหาคัมภีร์ออกเป็น 3 ส่วน คือ พระวินัยปิฎก พระสุตตันตปิฎก และพระอภิธรรมปิฎก คัมภีร์ทั้ง 3 ส่วนมีความสำคัญต่อการดำรงรักษาพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งคัมภีร์พระวินัยปิฎก ซึ่งถือว่าเป็นคัมภีร์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับข้อวัตรปฏิบัติของพระภิกษุสงฆ์ที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้เพื่อให้พระสงฆ์มีความประพฤติเรียบร้อยดีงาม อนึ่ง พระองค์บัญญัติข้อควรปฏิบัติที่เรียกว่าพระวินัยไว้เพื่อป้องกันความประพฤติเสียหายและวางโทษแก่ภิกษุผู้ล่วงละเมิด ด้วยปรับอบัติหนักเบาเบ้างอย่างเดียวกับพระเจ้าแผ่นดินตั้งพระราชบัญญัติ (สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส, 2552: 8) พระวินัยนั้นไม่ได้ทรงวางไว้ล่วงหน้าคอยมีมาโดยลำดับตามเหตุอันเกิดขึ้นซึ่งเรียกว่านิทานบ้าง ปกรณ์บ้าง เมื่อใดความเสียหายเกิดขึ้นเพราะภิกษุรูปใดรูปหนึ่งทำอย่างใดอย่างหนึ่งลงเมื่อนั้นพระองค์จึงทรงบัญญัติสิกขาบทห้ามความประพฤติเช่นนั้นเป็นต่างๆ

ไป (สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส, 2552: 8) คัมภีร์พระวินัยประกอบด้วยคัมภีร์หลัก 3 คัมภีร์ คือ 1) วิภังค์ 2) ชันธกะและ 3) บริวาร (ศักดิ์ศรี แยมันดดา, 2543: 1) เมื่อพิจารณาพระสมณวินัยัยของสมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรสแล้วทำให้อธิบายความได้ว่า พระพุทธเจ้าทรงมีพระทัยเป็นห่วงความประพฤติของพระภิกษุสงฆ์ และทรงคำนึงถึงความเจริญงอกงามของพระพุทธศาสนาและทรงมีสายพระเนตรยาวไกล ที่กล่าวเช่นนี้เพราะหากพระองค์ไม่ทรงบัญญัติพระวินัยไว้ น่าเชื่อได้ว่าพฤติกรรมของพระภิกษุสงฆ์อาจมีความคลาดเคลื่อนหรือปฏิบัติผิดทำนองคลองธรรมแตกต่างกันไป หรือหากพระองค์ทรงบัญญัติไว้ก่อนจำนวนมาก อาจเป็นไปได้ว่าบรรดาผู้จะเข้ามาบวชอาจกังวลว่า ในพระพุทธศาสนาเต็มไปด้วยพระบัญญัติห้ามและมีความเคร่งขรึมตึงเกินไป ดังนั้น พระพุทธจริยาของพระพุทธเจ้าเกี่ยวกับการบัญญัติพระวินัยดังกล่าว ส่อให้เห็นว่าการบัญญัติพระวินัยเป็นเหตุแห่งความสำรวมและความงามของพระภิกษุสงฆ์

การละเมิดข้อบัญญัติคือพระวินัย กล่าวคือกิริยาที่ล่วงละเมิดพระบัญญัตินั้นจะมีโทษเหนือตนอยู่เรียกชื่อว่า“อาบัติ”แปลว่า“ความต้อง”โทษของอาบัติจะปรับและใช้เกณฑ์พิจารณา 3 เกณฑ์ด้วยกันคือการวางระดับของโทษมี 3 ชั้นหรือสถานคือ (1) อย่างหนักยังผู้ต้องให้ขาดจากความเป็นภิกษุ (2) อย่างกลางยังผู้ต้องให้อยู่กรรมคือประพฤติวัตรอย่างหนึ่งเพื่อทรมานตนและ (3) อย่างเบายังผู้ต้องให้ประจันตนต่อหน้าภิกษุด้วยกันเมื่อได้ทำดังนี้จึงจะพ้นโทษนั้นกล่าวอีกอย่างหนึ่งมี 2 สถานคือ 1) อาบัติที่แก้ไขไม่ได้ เรียกเอกกัจฉาซึ่งได้แก่อาบัติมีโทษอย่างหนักและ 2) อาบัติที่ยังแก้ไขได้ เรียกว่า สเดกัจฉาซึ่งได้แก่อาบัติอย่างกลางและอย่างเบาอีกประการหนึ่งอาบัติมีชื่อเรียกขานทั้งหมด 7 ชื่อด้วยกันคือ 1) ปาราชิกมีโทษอย่างหนัก 2) สังฆาติเสสมิโทษอย่างกลาง 3) ถุลลัจจัย 4) ปาจิตติยะ 5) ปาฏิเทสนียะ 6) ทุกกฏ 7) พุพพาชิตอาบัติจากหมายเลข 3-7 ทั้ง 5 มีโทษอย่างเบา (สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส, 2552:11-12) จากพระวินัยฉัณนี้ควรสังเกตได้ว่า การแบ่งอัตราโทษในทางพระวินัยจัดออกเป็น 3 แบบ คือ หนัก กลางและเบา ซึ่งนำสังเกตได้ว่า การแบ่งเช่นนี้มีส่วนสัมพันธ์กับข้อประพฤติหรือข้อละเมิดที่พระภิกษุกระทำ กล่าวคือการปรับโทษพระภิกษุต้องอาบัติแบ่งออกเป็น 3 แบบ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับพฤติกรรมที่ก้าวล่วงพระวินัยนั้นๆ เช่น พระภิกษุตั้งใจฆ่ามนุษย์ให้ตายหรือพูดให้เขาฆ่าตัวตายปรับอาบัติปาราชิก ถือว่าเป็นโทษอย่างหนักและให้ขาดจากภิกษุภาวะคือ หมดความชอบธรรมที่จะดำรงเพศเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนาต่อไป อีกประการหนึ่งควรอธิบายไว้ว่า พระวินัยและแนวทางการปรับอาบัติต่างๆ ในบทความนี้จะยึดตามลักษณะอาบัติที่มีในคัมภีร์พระวินัยในพระไตรปิฎกภาษาบาลีพระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาทซึ่งไม่ครอบคลุมในฝ่ายมหายาน ทั้งนี้เพราะเนื่องจากได้มีการแบ่งนิกายในพระพุทธศาสนาออกเป็น 2 นิกายหลัก คือ เถรวาทและมหายาน ดังนั้น ข้อบังคับหรือเนื้อหาในพระวินัยของพระพุทธศาสนาทั้ง 2 นิกายหลักย่อมแตกต่างกัน

อนึ่ง กลุ่มประเทศที่นับถือพระพุทธศาสนายังอาจแบ่งออกตามนิกายเป็น 2 กลุ่มคือ เถรวาทและมหายานสำหรับพุทธศาสนาเถรวาทเป็นพุทธศาสนานิกายหลักที่มีอยู่ในประเทศกัมพูชา ลาว เมียนมาร์ (พม่า) ศรีลังกาและไทย ส่วนนิกายมหายานนับถือกันในประเทศจีน เกาหลี ญี่ปุ่น ทิเบต และเวียดนาม เป็นต้น ส่วนกลุ่มประเทศที่นับถือพระพุทธศาสนานิกายเถรวาทจะยึดถือคัมภีร์พระไตรปิฎกฉบับบาลีว่าเป็นคัมภีร์สำคัญ ซึ่งคัมภีร์ดังกล่าวนี้มีการจารึกด้วยอักษรแตกต่างกันไปตามที่ประเทศนั้นๆ ใช้ เช่น ประเทศไทยใช้อักษรไทย ประเทศพม่าใช้อักษรมอญ ประเทศกัมพูชาใช้อักษรเขมร เป็นต้น ประเด็นสำคัญที่ควรอธิบายไว้คือ ประเทศไทยและลาวต่างเป็นประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่นับถือศาสนาพุทธนิกายเถรวาทด้วยกันเช่นเดียวกับพม่าและกัมพูชา (Assavavirulhakarn, 2010: 25) ทั้งยังปรากฏว่าประเทศไทยกับลาวมีภาษาและวัฒนธรรมทางศาสนาใกล้เคียงกันที่สุด โดยคนไทยได้นับถือพุทธศาสนานิกายเถรวาทมาตั้งแต่สมัยเถรวาทแบบอโศกเถรวาทแบบพุกาม และเถรวาทแบบสุโขทัย ส่วนในลาวก่อนนี้ราษฎรทั่วไปนับถือผีสงเทวดาอันเป็นของพื้นเดิมมาแต่สมัยโบราณ (พระธรรมปิฎก [ป.อ. ปยุตฺโต], 22540:193) เดิมทีลาวลุ่มน้ำโขงได้รับอิทธิพลพุทธศาสนาแบบเถรวาทมาจากอาณาจักรกัมพูชาสมัยพระเจ้าฟ้างุ้ม (พระธรรมปิฎก [ป.อ. ปยุตฺโต], 22540:192-193) ปรากฏหลักฐานในประวัติศาสตร์ลาวว่า“ในเวลานั้น ประชาชนชาวลาวมั่นนับถือสาสะหนาผี การนับถือผีสงนางฮ้ายนั้น แม่เฒ่าให้ประชาชนลาวขาดความจะเลินสวโล ดกทุกได้ยากและเวลานั้นเองบทบาทของพุทธศาสนาพมแผ่ลามไปทั่วพุมิพาก ด้วยเหตุนี้ พระนางแก้วเกงยา จึงถวายทุนนำเจ้าฟ้างุ้มว่า ควรรนำเอาพุทธศาสนาพมแผ่ในอาณาจักรลาวล้านช้าง” (พุทธอง แสงอาคม, 2000:17) สมัยดังกล่าวนี้เองที่พระนางแก้วเกงยามเหสีเจ้าฟ้างุ้มได้มองเห็นว่า ในนครล้านช้างทั้งหมด เอาผีฟ้าผีแผ่นดินผีพ่อแม่เป็นที่พัก ไม่นับถือพระรัตนตรัย เวลาทำพิธีมักอ้างแก้วหางอกดาบจึงได้อ้อนวอนให้เจ้าฟ้างุ้มรับเอาพระพุทธศาสนาเมืองนະคองซึ่งมีความเป็นอารยะกว่าการถือผี (สิลา วีระวง, 1994: 49) พระเจ้าฟ้างุ้มก็ทรงส่งทูตไปแจ้งความประสงค์แก่พระเจ้าแผ่นดินกรุงกัมพูชาฯ จึงได้ส่งคณะพระภิกษุสงฆ์มีพระมหาปาสมันตเถระ (พระอาจารย์เจ้าฟ้างุ้ม) และมีพระมหาเทพลังกาเป็นหัวหน้า สมัยนี้ได้มีทั้งนักปราชญ์และช่างฝีมือจากกัมพูชาเข้ามาในอาณาจักรลาว ที่สำคัญพระเจ้าแผ่นดินพระองค์นั้นยังได้พระราชทานพระพุทธรูปปางห้ามญาติชื่อ“พระบาง”และพระไตรปิฎกกับทั้งศาสนวัตถุอื่นๆ ไปพระราชทานแก่เจ้าฟ้างุ้มด้วย (พระธรรมปิฎก [ป.อ. ปยุตฺโต], 2540:195) ถึงแม้ว่าพุทธศาสนาจะมีหลักคำสอนและหลักศีลธรรมชัดเจนกระนั้น ประชาชนลาวในลุ่มน้ำโขงยังเชื่อมั่นผีเช่นเดิมดังมีหลักฐานว่าในสมัยพระเจ้าโพธิ์ศาลราช (พ.ศ.2063-2090) พระองค์ทรงมีพระมารดาเป็นเจ้าฝ่ายเชียงใหม่อันนา ทั้งยังทรงเป็นพุทธศาสนิกชนผู้เคร่งครัด ในรัชสมัยของพระองค์ได้ทรงพยายามชักจูงให้ประชาชนลาวเลิกนับถือผีสงเทวดา การทรงเจ้าเข้าผีและไสยศาสตร์จนถึงกับให้ทรงรื้อหอศาลเจ้าหลวง ศาลเจ้าผีเสื้อเมืองทรงเมืองเพื่อสถาปนาพระพุทธศาสนาให้มั่นคง

(พระธรรมปิฎก [ป.อ. ปยุตฺโต], 2540:195) ข้ออธิบายของพระธรรมปิฎกตรงกับหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่ระบุว่า พระเจ้าโพธิสาลราชทรงเป็นเอกอัครศาสนูปถัมภก ทรงออกพระราชกำหนดให้ประชาชนลาวเล็กน้อยมี พระราชโองการให้รื้อศาลเจ้าหลวง ศาลเจ้า ศาลผีเสื้อเมืองทรงเมืองออกแล้ว โปรดให้สร้างวัดขึ้นแทนชื่อว่าวัดสุวรรณเทวโลก ชักชวนประชาชนลาวให้หันมานับถือพระพุทธศาสนาอย่างเดียว พระองค์ทรงเป็นกษัตริย์ที่ทรงนับถือพระพุทธศาสนาและเป็นพุทธศาสนิกชนที่เข้มแข็งมาก (เต็ม วิภาคย์พจนกิจ, 2530:22, จิราภรณ์ วิญญรัตน์, 2553:15) การเป็นพุทธศาสนิกชนที่เคร่งครัดนี้เอง ส่งผลให้พระพุทธศาสนาในสมัยดังกล่าวเจริญก้าวหน้าและมีผู้นับถือจำนวนมาก ความมั่นคงของพระพุทธศาสนาที่มาจากเจ้ามหาชีวิตลาวนี้เอง ส่งผลให้ในรัชสมัยของพระเจ้าโพธิสาลราชมีกฎหมายสำคัญฉบับหนึ่งที่ใช้หลักเกณฑ์ทางพระวินัย ทั้งนี้รวมถึงการปรับโทษทั้งหนักและเบาล้วนอิงอยู่กับพระวินัยของพระภิกษุ กฎหมายหรือคัมภีร์ลักษณะพิเศษนี้เป็นคัมภีร์ที่ได้รับจรรยาในรัชกาลพระเจ้าโพธิสาลราชประมาณปลายศตวรรษที่ 13 ต้นศตวรรษที่ 14 ซึ่งนับว่าเป็นกฎหมายที่ได้รับอิทธิพลทางพระพุทธศาสนามากที่สุด เพราะในสมัยดังกล่าวนี้เองเป็นยุคทองของพระพุทธศาสนาในสังคมลาวล้านช้าง (สำลิต บัวสีสะหวัด, 1996: ค, ง) เมื่อมีกฎหมายที่บัญญัติขึ้นอิงอยู่กับพระวินัยของพระภิกษุเช่นนี้เอง จึงทำให้กฎหมายฉบับดังกล่าวเป็นกฎหมายที่มีลักษณะพิเศษเฉพาะ กล่าวคือกฎหมายลักษณะเช่นนี้เป็นเสมือนระเบียบวินัยสำหรับฆราวาส กฎหมายฉบับดังกล่าวคือ “คัมภีร์สร้อยสายคำ” อันควรอธิบายเป็นลำดับ โดยเบื้องต้นจะอธิบายถึงความเป็นมาของคัมภีร์สร้อยสายคำ ต่อจากนั้นจะอธิบายมิติของพระวินัยปิฎกกับการปรับอาบัติพระภิกษุ โดยจะใช้แนวคิดบทบาทหน้าที่ทางคดีชนวิทยาของวิลเลียมบาสคอม (William Bascom, 1965) ซึ่งได้มีผู้ปรับใช้โดยนักวิชาการไทยคือ ศิราพร ณ ถลาง (2552: 363) แล้วจะแสดงให้เห็นภาพสะท้อนของพระวินัยและบทบาทหน้าที่ที่สำคัญของพระวินัยในกฎหมายสร้อยสายคำอย่างเป็นระบบ ดังต่อไปนี้

2. คัมภีร์กฎหมายสร้อยสายคำ

สำหรับคัมภีร์สร้อยสายคำที่รจนาไว้สำลิต บัวสีสะหวัด อธิบายว่า ได้ต้นฉบับโบราณจากสำนักหอสมุดแห่งชาติเวียงจันทน์ มี 37 ใบปลาย (37 ลาน) หนึ่งหน้ากับสองแถว หน้าหนึ่งมีห้าบรรทัด บอกได้ว่า ศักราชราชาได้ 1233* ตัวปีมะแม ตีฉศก เดือน 10 แรม 5 ค่ำ วันจันทร์ มือเปิดสัน

* ศักราชที่สำลิต บัวสีสะหวัด ได้อธิบายไว้ว่าสำลิตน่าจะอิงกับคริสต์ศักราช ที่กล่าวเช่นนั้นเพราะปรากฏหลักฐานว่า หลักฐานว่าในสมัยพระเจ้าโพธิสาลราชอยู่ในราว พ.ศ. 2063-2090 ซึ่งถ้าหากเป็นพุทธศักราช 1233 คงอยู่ห่างไกลกับเวลาปัจจุบันนัก อีกประการหนึ่งการนับ

พะหนันธรรมวงศาเป็นผู้เขียน ประเด็นนี้ย่อมแสดงว่าได้จารและมียาขุนานนับได้หลายร้อยปีได้สภาพพออ่านบ้าง แต่มีจารตกหล่นมาก ทั้งการถ่ายสำเนาโบราณไว้ก็พบว่ามีความผิดพลาดหลายประการ เนื้อในสาระของคัมภีร์นี้มีลักษณะแตกต่างจากมูลตันไตร เพราะถือหลักวินัยปาฏิโมกข์เป็นเกณฑ์สำหรับเปรียบเทียบและได้วางอัตรากำหนดโทษค่าขึ้นคอ ขึ้นไหม ขึ้นสมมาไว้ตามฐานะหนักเบาตามอาบัติพระภิกษุสงฆ์ โดยใช้วิธีนำมาเปรียบเทียบกันกับโทษของประชาชน นอกจากนี้ยังปรากฏมีหลักการปกครองของลาวโบราณแทรกไว้เป็นบางตอน อีกประการหนึ่งที่ถือว่ามีความพิเศษคือเป็นคัมภีร์ที่ได้รับงานในรัชกาลพระเจ้าโพธิสาลราช ประมาณปลายคริสต์ศตวรรษที่ 13 ต้นคริสต์ศตวรรษที่ 14 ซึ่งนับว่าได้รับอิทธิพลทางพระพุทธศาสนามากที่สุด เพราะในสมัยดังกล่าวนี้เองเป็นยุคทองของพระพุทธศาสนาในสังคมลาวล้านช้าง (สำลิตบัวสีสะหวัด, 1996: ค,ง) ในพงศาวดารล้านช้างหรือลาวกล่าวว่า ในปีเม็งไค้ จ.ศ. 667 พระองค์ทรงมีพระราชโองการประกาศให้ประชาชนชาวลาวเลิกประเพณีนับถือผี เปลี่ยนศาลเจ้าหอผีหลวงเป็นกุฏิพระสงฆ์และบางส่วนสร้างพระอุโบสถทับหอผีวัดที่พระองค์ทรงสร้างทับหอผีมี 3 วัดด้วยกันคือ วัดสิสวรรณเทวโลก วัดอุโบสถหลวง และวัดภูเหมือด (เจ้าคำมั่งนวงกิตรัตนะ, 2526: 36) ควรตั้งข้อสังเกตในประเด็นข้างต้นว่า การให้ข้อมูลเกี่ยวกับระยะเวลาที่แต่งคัมภีร์สร้อยสายคำนั้นมีข้อแตกต่างกันด้านระยะเวลาที่แต่ง โดยแม้จะบอกว่าแต่งในสมัยพระเจ้าโพธิสาลราช แต่กลับพบว่า สำลิตเองใช้ตัวเลขบอกข้อมูลศักราชไม่คงที่ นั่นคือ บอกปีที่แต่งว่า“ศักราชราชาได้ 1233 ปี”ความดังกล่าวมีข้อสันนิษฐานเป็นสองนัย คือ 1) ตัวเลขดังกล่าวอาจจะปีของการขึ้นครองราชย์หรือการนับปีของกษัตริย์ลาวล้านช้างและ 2) นับปีตามมหาศักราชของพระเจ้ากนิษกะกษัตริย์อินเดีย ดังนั้น จำนวนข้อมูลระบุปีศักราชราชาจึงน่าจะทำได้ข้อสันนิษฐานเป็นสองนัย ประเด็นสำคัญต่อมาคือ สำลิตกล่าวว่าคัมภีร์ดังกล่าวแต่งในสมัยพระเจ้าโพธิสาลราช ซึ่งอยู่ในช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 13 ต้นคริสต์ศตวรรษที่ 14 เมื่อเป็นเช่นนี้จึงน่าจะเชื่อได้ว่าตัวเลขชุดหลังคือคริสต์ศตวรรษที่ 13-14 มีความใกล้เคียงกับรัชสมัยของพระเจ้าโพธิสาลราชมาก ซึ่งเมื่อคำนวณโดยใช้ระบบตัวเลขปี พ.ศ.แล้วน่าจะอยู่ในราวพุทธศตวรรษที่ 19 ซึ่งมีความใกล้เคียงกับหลักฐานทางประวัติศาสตร์ว่า รัชสมัยของพระเจ้าโพธิสาลราชน่าจะอยู่ในปี พ.ศ.2044 ดังปรากฏในเอกสารทางประวัติศาสตร์ว่าพระองค์ทรงขึ้นครองราชย์สมบัติในปีนี้ ซึ่งตรงกับคริสต์ศักราช 1501 (ทรงสรวาด ประเสริฐ, 2011: 18)

ประการสำคัญที่ควรอธิบายต่อมา คือ คัมภีร์สร้อยสายคำเป็นคัมภีร์สั้นประมาณ 30 กว่าล้าน แต่มีเนื้อในสาระหลักกฎหมายอิงใส่พระปาฏิโมกข์ 227 สิกขาบทเป็นพื้นฐานในการเปรียบเทียบและบัญญัติละเอียดเกี่ยวกับจริยธรรมสังคมครอบครัวเป็นส่วนใหญ่ และที่นับว่ามีลักษณะพิเศษคือ

ดังกล่าวน่าจะนับแบบมหาศักราชโดยคิดขึ้นจากกษัตริย์ของอินเดีย (พระเจ้ากนิษกะ) เพราะมีจำนวนใกล้เคียงกับที่สุดเมื่อนำเอาจำนวนปีที่ตีมหาศักราช 621+1233 จะได้ตัวเลขตรงกับปี พ.ศ.1850 ซึ่งนับว่าเป็นระยะเวลาใกล้เคียงที่สุดเมื่อเทียบเคียงกับการคำนวณระบบเลขปีศักราชอื่น

บอกอย่างละเอียดชัดเจนว่าแต่ในรัชกาลพระเจ้าโพธิสาลราช ประมาณคริสต์ศตวรรษที่ 14 เพราะมีหลักฐานว่าทรงครองราชย์อยู่ระหว่าง พ.ศ.2063–2093 (สำลิต บัวสีสะหวัด, 1996:ป,ผ) จากข้อมูลข้างต้นทำให้ทราบได้ว่า กฎหมายสร้อยสายคำเป็นกฎหมายโบราณที่เขียนขึ้นโดยชนชั้นธรรมวงศา ซึ่งเมื่อพิจารณาตามหลักฐานแล้วจะเห็นว่า ผู้แต่งได้ใช้หลักเกณฑ์ในพระวินัยปิฎก ซึ่งเป็นข้อหรือระเบียบที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้สำหรับพระภิกษุรวมทั้งสิ้น 227 ข้อ ปรากฏในคัมภีร์วินัยปิฎก มหาวิภังค์ (เล่มที่ 1-3) ลักษณะเช่นนี้เป็นลักษณะสำคัญที่ปรากฏในคัมภีร์สร้อยสายคำ ซึ่งจากการสำรวจกฎหมายล้านช้างในโบราณของมหาสิลา วีระวงศ์ (ปี ค.ศ.1956) พบว่ามีกฎหมายสร้อยสายคำ และสังคหปรณที่อธิบายถึงจารีตหลักความประพฤติเทียบกับพระวินัยสงฆ์โดยอาศัยยกเอาเรื่องราวที่เป็นอุทาหรณ์ในทางพระพุทธศาสนามาเปรียบเทียบไว้ (อรรถ นันทจักร, 2531: 3) นอกจากกฎหมายทั้งสองฉบับแล้วแล้วยังปรากฏว่ามีกฎหมายโบราณล้านช้างประเภทหลักคำเมืองอีกฉบับที่มีการบังคับบัญชากำหนดให้ทั้งผู้ครองบ้านเมือง เจ้าอุปราช เจ้าราชวงศ์ เจ้าราชขุนการ ท้าวพระศรีวรวงศ์ ผู้ช่วยมคัมครองบ้านเมืองและพระเจ้าอุปฮาด และอำมาตย์มนตรีขุนน้อยใหญ่ให้บังคับบัญชาฮีต 12 คลอง 14 และปรับความหนักเบาข้อระเบียบกฎหมายที่ล่วงละเมิดเป็นไปตามอาบัติหนักเบาในพระวินัยของพระพุทธศาสนา (อรรถ นันทจักร, ม.ป.ป.: กฎหมายหลักคำเมืองล้านที่ 1-2) จากข้อมูลควรกล่าวได้ว่า กฎหมายโบราณลาวทั้งหมดมี 3 ฉบับที่อิงอยู่กับพระวินัย คือ สร้อยสายคำ สังคหปรณ และหลักคำเมือง แต่มีเพียงกฎหมายสร้อยสายคำฉบับเดียวมีเนื้อหาอิงอยู่กับพระวินัยจำนวนมาก และมีหน้าลานจำนวนมากถึง 30 กว่าลานเมื่อเทียบกับสองฉบับ ดังนั้น บทความนี้จึงจะอธิบายและวิเคราะห์หลักและข้ออธิบายเฉพาะในกฎหมายสร้อยสายคำเท่านั้น

ทั้งนี้จากการสำรวจเอกสารกฎหมายโบราณอื่นในประเทศที่นับถือพระพุทธศาสนาเถรวาท เช่น กฎหมายตราสามดวงของไทย กฎหมายคัมภีร์ธรรมศาสตร์หลวงของลาว ซึ่งทั้งสองฉบับถือว่าเป็นกฎหมายโบราณของประชาชนที่นับถือพระพุทธศาสนากลับพบว่า มีคัมภีร์สร้อยสายคำ กฎหมายหลักคำเมือง กฎหมายสังคหปรณ 3 คัมภีร์เท่านั้นที่มีเนื้อหาอิงอยู่กับพระวินัยจากการสังเกตข้อมูลเบื้องต้นควรสังเกตว่า กฎหมายหลักคำเมืองมีเนื้อหาบางส่วนที่คล้ายคลึงกับเนื้อหากฎหมายสร้อยสายคำ กระนั้น กลับพบว่าคัมภีร์สร้อยสายคำเป็นกฎหมายโบราณลาวฉบับเดียวที่มีเนื้อหาการปรับอาบัติตามพระวินัยแล้วกล่าวถึงโทษในรทที่ผู้ละเมิดจะได้รับ ประเด็นต่อมาคือคัมภีร์สร้อยสายคำเป็นกฎหมายฉบับสำคัญที่ใช้หลักเกณฑ์และอิงข้อเปรียบเทียบและวางเกณฑ์การปรับสินไหม นั่นคือเรียกข้อข้อที่ล่วงละเมิดตามพระวินัยปิฎกจึงเป็นมิติที่น่าสนใจ ลักษณะเช่นนี้ควรตั้งข้อสังเกตว่า ในสมัยดังกล่าวคือสมัยพระเจ้าโพธิสาลราชถือเป็นยุคทองของพระพุทธศาสนาในลาวล้านช้างและควรพิจารณาว่า ระเบียบข้อบังคับทางพระวินัยเป็นข้อปฏิบัติและข้อห้ามสำหรับพระภิกษุซึ่งเป็นนักบวช ไม่ใช่ผู้ครองเรือน แต่เนื้อหาในคำอธิบายของสำลิต บัวสีสะหวัดสะท้อนว่า การใช้กฎหมายของคัมภีร์

สร้อยสายคำเป็นข้อบัญญัติสำหรับผู้ครองเรือน คือคนที่มีครอบครัวแบบฆราวาสวิถีในสังคมลานั้นคือเป็นผู้ครองเรือนไม่ใช่นักบวช ประเด็นสำคัญควรอธิบายได้ว่า ผู้บัญญัติให้ใช้กฎหมายคัมภีร์สร้อยสายคำน่าจะเป็นผู้มีส่วนสำคัญและมีอำนาจในการจัดระเบียบให้สังคม ผู้เช่นนั้นน่าจะได้แก่พระมหากษัตริย์ ดังนั้น กฎหมายสร้อยสายคำน่าจะมีผู้เขียนหรือจารขึ้นให้มีเนื้อหาอิงอยู่กับพระวินัยผู้ตราขึ้นหรือบัญญัติให้ใช้น่าจะเป็นพระมหากษัตริย์ลาว มิติเช่นนี้จึงเป็นมิติที่น่าสนใจและควรอธิบายไว้โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปรับโทษทางโลกเทียบกับทางพระวินัย

3. พระวินัยและการปรับอาบัติพระภิกษุ

ในคัมภีร์พระไตรปิฎกเถรวาทบาลีแบ่งเนื้อหาคัมภีร์ออกเป็น 3 หมวดใหญ่ๆด้วยกัน คือ พระวินัยปิฎก พระสุตตันตปิฎกและพระอภิธรรมปิฎกส่วนปิฎกที่สำคัญและมีความเกี่ยวข้องกับบทความนี้คือ พระวินัยปิฎก พระวินัยปิฎก เป็นประมวลพุทธพจน์ที่เป็นพุทธบัญญัติเกี่ยวกับความประพฤติ ความเป็นอยู่ ขนบธรรมเนียมและการดำเนินการกิจการต่างๆ ของพระภิกษุสงฆ์และภิกษุณีสงฆ์แบ่งเป็นคัมภีร์ 5 คัมภีร์ คือ อาทิกัมมิกะ หรือปาราชิก มีเนื้อหาแสดงสิกขาบทเกี่ยวกับอาบัติหนักของฝ่ายพระภิกษุสงฆ์ ตั้งแต่ปาราชิกถึงอนิยต ปาจิตตีย์ เป็นคัมภีร์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับอาบัติอย่างเบาตั้งแต่นิสสัคคียปาจิตตีย์ถึงเสขิยะ รวมตลอดทั้งภิกษุณีวิวัฏฐ์ทั้งหมด มหาวรรค มีเนื้อหาเกี่ยวกับสิกขาบทนอกพระปาฏิโมกข์ตอนต้น 10 ชั้นธกะ หรือ 10 ตอน จุลวรรค มีเนื้อหาเกี่ยวกับสิกขาบทนอกพระปาฏิโมกข์ตอนปลาย 12 ชั้นธกะและปริวาร คัมภีร์ประกอบหรือคู่มือ บรรจุคำถามคำตอบสำหรับซ่อมความรู้พระวินัย (พระธรรมปิฎก, [ป.อ.ปยุตฺโต], 2546: 60-61)

นอกจากการแบ่งดังกล่าวแล้ว พระวินัยยังแบ่งออกเป็น 5 หมวด คือ (1) มหาวิวัฏฐ์ คือภิกษุวิวัฏฐ์ อธิบายถึงสิกขาบทในปาฏิโมกข์ของพระภิกษุ 227 ข้อ (2) ภิกษุณีวิวัฏฐ์ อธิบายถึงสิกขาบทในพระปาฏิโมกข์ของคณะสงฆ์ฝ่ายภิกษุณี 311 ข้อ (3) มหาวรรค (4) จุลวรรค และ (5) คัมภีร์ปริวาร บางทีก็จัดออกเป็น 3 หมวด คือ 1) วิวัฏฐ์ อธิบายถึงระเบียบหรือสิกขาบทที่มีในพระปาฏิโมกข์ของพระภิกษุสงฆ์และพระภิกษุณีสงฆ์ 2) ชั้นธกะ อธิบายถึงสิกขาบทนอกพระปาฏิโมกข์ทั้ง 22 ชั้นธกะ หรือ 22 บทตอน (คือรวมเอา คัมภีร์มหาวรรคและจุลวรรคไว้ด้วยกัน) และ 3) ปริวาร คัมภีร์ประกอบหรือคัมภีร์ที่บรรจุคำถามไว้เพื่อซักซ่อมความรู้พระวินัย (พระธรรมปิฎก, [ป.อ. ปยุตฺโต], 2546: 61) เมื่อพิจารณาจากคำอธิบายของพระธรรมปิฎกแล้วจะเห็นว่า คัมภีร์พระวินัยเป็นหลักการหรือข้อควรประพฤติสำหรับพระภิกษุและภิกษุณี ดังจะเห็นว่า คัมภีร์ที่ 1 หรือคัมภีร์ต้นพระวินัยชื่อ “มหาวิวัฏฐ์” ซึ่งหมายถึงคัมภีร์ที่ยิ่งใหญ่หรือคัมภีร์มีเนื้อหาสำคัญ ที่กล่าวเช่นนั้นเพราะสังเกตได้ว่า เรื่องพระ

วินัยของพระภิกษุสงฆ์เป็นเรื่องที่สำคัญและพระพุทธเจ้าผู้ทรงเป็นศาสดาทรงบัญญัติไว้เพื่อให้พระวินัยเป็นหลักเกณฑ์สำหรับป้องกันความประพฤติไม่ดีหรือความประพฤติในทางเสื่อมเสียของพระภิกษุสงฆ์ ไม่เพียงพระวินัยจะเป็นข้อปฏิบัติและข้อควรประพฤติสำหรับพระภิกษุสงฆ์และภิกษุณีสงฆ์เท่านั้น หากแต่ปรากฏหลักฐานว่า ในสังคมลาวสมัยอาณาจักรล้านช้างรัชกาลพระเจ้าโพธิสาลราชมีการใช้ระเบียบข้อบังคับ ชื่ออาบัติ การปรับโทษหนักเบาตามระเบียบหรือข้อบัญญัติในพระวินัยปิฎก มิติเช่นนี้ถือว่าเป็นมิติพิเศษและมีแง่มุมที่ควรอธิบายไว้ นั่นเพราะว่า ปรากฏหลักฐานว่า พระวินัยไม่เพียงมีส่วนสัมพันธ์กับนักบวชเท่านั้น หากแต่ปรากฏว่าพระวินัยกับกฎหมายบ้านเมืองในสังคมลาวมีความเกี่ยวข้องกัน ลักษณะเช่นนี้น่าจะแสดงให้เห็นบทบาทหน้าที่ของพระวินัยและลักษณะพิเศษของวัฒนธรรมพุทธศาสนาในลาวที่ไม่เป็นเช่นกับประเทศอื่น กล่าวคือมักไม่พบลักษณะเช่นนี้ในประเทศที่นับถือพระพุทธศาสนาอื่น ส่วนในลาวล้านช้างกลับมีคัมภีร์สร้อยสายคำซึ่งเป็นระเบียบบัญญัติกฎหมายที่อิงอยู่กับพระวินัย โดยชั้นแรกอธิบายถึงหลักการในพระวินัยที่ปรากฏในกฎหมายฉบับดังกล่าวก่อน ดังปรากฏความต่อไปนี้

ภิกษุฆ่าคนตั้งแต่พอถือคัมภีระในท้องแม่เป็นน้ำเหลวต่อต่อน้ำมันอันย้อยอยู่ทางหาวยอันผ่า 7 เสียงนั้นภิกษุได้ฆ่าคนคือลูกในท้องเป็นสันจิตจะปาราชิกถ้วน 3 (สาธิต บัวสีสะหวัด, 1996: 2)

จากความข้างต้นจึงควรพิจารณาได้ว่า ผู้บัญญัติปาราชิกในกฎหมายสร้อยสายคำน่าจะรู้หลักเกณฑ์ในพระวินัยดี เพราะปรากฏว่าอาบัติปาราชิกที่พระพุทธเจ้าบัญญัตินั้นรวมไปถึงการการทำร้ายมนุษย์ที่ยังอยู่ในครรภ์มารดา ดังปรากฏในคัมภีร์พระวินัยปิฎกมหาวีรภิกขุว่า พระภิกษุแม้ปรุรงยาเพื่อทำกรรมของมาตุคามให้ตกหรือแท้งไปเสีย นั้นเท่ากับการฆ่าได้สำเร็จและปรับเป็นอาบัติปาราชิกแล้ว (วิ.มหา.1/215-216/158-159) ลักษณะเช่นนี้สะท้อนให้เห็นว่า ในคัมภีร์วินัยปิฎกให้รายละเอียดการปรับอาบัติปาราชิกเรื่องเดียวกันนี้ตรงกัน กล่าวคือ คัมภีร์สร้อยสายคำได้นำหลักการของพระวินัยไปใช้กับวิถีชีวิตของฆราวาสตรงกับที่ปรับอาบัติพระภิกษุ อนึ่ง ข้ออาบัติข้างต้นเป็นมนุสสะวิคคหะปาราชิก คือการแก่งฆ่าหรือปลงชีวิตมนุษย์ให้ตายถือเป็นอาบัติหนักคือปาราชิก พระภิกษุผู้เป็นต้นบัญญัติในอาบัติปาราชิกข้อนี้คือพระมิลลันทิกะ ซึ่งเป็นสมณกุตตะกะ (หลวงตาเถร) ผู้เห็นแก่บาตรและจีวรผู้ปลงชีวิตพระภิกษุผู้หลงผิดคิดเบียดเบียนร่างกายที่เต็มไปด้วยอสุภะแล้วจ้างพระมิลลันทิกะให้ฆ่าตนเสีย ทำให้พระมิลลันทิกะต้องฆ่าพระภิกษุอีกหลายรูปที่มีความเห็นผิดไปเช่นนี้ (หม่อมเจ้าพระสถาพรพิริยพรต, 2511:35) และต่อมามีพระภิกษุฉัพพัคคีย์เป็นผู้ต้องอาบัติชนิดเดียวกันนี้ ดังนั้นจึงทำให้พระพุทธเจ้าได้ทรงเพิ่มเติมอนุบัญญัติเกี่ยวกับตติยปาราชิกไว้อย่างครอบคลุม ลักษณะของการอ้างอิงพระบัญญัติในคัมภีร์สร้อยสายคำนี้ทำให้น่าสังเกตว่า ในสังคมลาวเรื่องในทางศาสนจักรกับอาณาจักรมีความเกี่ยวข้องกันที่กล่าวเช่นนี้เพราะปรากฏว่าในคัมภีร์สร้อยสายคำได้ปรับอาบัติหนักแก่ท้าวพระยาที่ประพฤติผิดร้ายแรงว่าเป็นอาบัติปาราชิก ความดังนี้

บัดนี้ จักจาสิกขาบทท้าวพระยาทั้ง 4 กิติ ทั้ง 8 กิติแล อันหนึ่งชื่อว่าสร้อยสายคำแลเจ้าเอยนักปราชญ์เท่าทั้งหลายพิจารณาให้ชอบ ถ้าหากไม่ได้ชอบด้วยหลักธรรมแล้วจะต้องเข้าสู่อบายไม่ต้องสงสัยแท้แล บัดนี้จักจารจาราชาช้อยโชติ ต้องโทษหนักหนาปาราชิกถึงตน ขุนพลตัดใส่โทษใหญ่เพียงพอ ชนค่าคอปันทร้อย อย่าได้ตกใจนา ถูกสังฆาติเสสไม่น้อย 8 ร้อยชั้นใหม่ ถูลัจฉัยถ้วนสี่ร้อยชั้นแปดตี นิสสัคคียแย่งอยู่ ชนตู่เบาบาง 2 ร้อยจางให้คอบได้ยินดีปาจิตติยโดยด่วน ถิถ้วนโดยพะลัน ถูกขันตีร้อยหนึ่ง ปาฏิเทสยังนำมา ชนวาจาผิดปาก 5 บาทหากควรทักกฎควรอย่าได้เอาจมน้ำ พุทภาสิตตาทำพร้อม 5 สลึงน้อมนำมา ชนสมมายกยื่น (สำลิต บัวสีสะหวัด, 1996:29)

จากความข้างต้นจะเห็นได้ว่า กฎหมายสร้อยสายคำไม่ใช่แต่เพียงกฎหมายที่บังคับใช้ได้กับประชาชนลาวทั่วไปเท่านั้น หากแต่มีระบบการบังคับใช้กับชนชั้นสูงคือ (ท้าวพระยา ขุนพล) คือเมื่อประพฤตินั้นไม่เป็นไปตามหลักทำนองคลองธรรมก็ให้ถือว่ามีความผิดตามประมวลอาบัติหนักเบาและเมื่อเจ้าพระยาหรือขุนพลทำความผิดแล้วก็ต้องตอabay คือต้องได้รับทุกขเวทนาในโลกหน้าอีกด้วย ทั้งนี้ยังรวมไปถึงการปรับสินไหมและการกำหนดค่าสินไหมมากน้อยอยู่ที่ความผิดนั้นๆ เช่น ถ้าความผิดเทียบได้กับอาบัติสังฆาติเสสก็จะมีค่าปรับสินไหมที่ 800 หรือหากมีความผิดชนิดเบาเป็นแต่มีโทษทางวาจาที่จะมีค่าปรับ 5 บาท เป็นต้น ลักษณะเช่นนี้ควรถือเป็นบทบาหน้ที่ที่สำคัญของพระวินัยในบทบัญญัติแห่งกฎหมายโบราณลาวและน่าจะสะท้อนให้เห็น“บทบาหน้ที่”เช่นนี้น่าจะต่างจากกฎหมายอื่นๆ ไปซึ่งคำดังกล่าวควรอธิบายถึงดังต่อไปนี้

4. บทบาหน้ที่พระวินัยในกฎหมายลาว

คำว่า“บทบาหน้ที่”เป็นคำที่แปลจากคำในภาษาอังกฤษ“Function”ซึ่งเป็นศัพท์วิชาการที่ใช้กันในทางคติชนวิทยา วิลเลียม บาสคอม (William Bascom) ผู้เขียนบทความเรื่อง“Four Function of Folklore”(1965: 281-298) ชี้ให้เห็นว่า บาสคอมได้จำแนกบทบาหน้ที่ของคติชนในภาพรวมว่ามีด้วยกัน 4 ประการคือ (1) ใช้อธิบายที่มาและเหตุผลในการทำพิธีกรรม (2) ทำหน้าที่ให้การศึกษาในสังคมที่ใช้ประเพณีบอกเล่า (3) รักษามาตรฐานทางพฤติกรรมที่เป็นแบบแผนของสังคม (4) ให้ความเพลิดเพลินและเป็นทางออกให้กับความคับข้องใจจากแนวคิดบทบาหน้ที่ของคติชนทั้ง 4 ด้านทำให้ควรสังเกตว่า บทบาหน้ที่ของพระวินัยปลูกในกฎหมายลาวได้ทำหน้าที่ในการรักษามาตรฐานทางความประพฤติหรือควบคุมพฤติกรรมของผู้คนในสังคมชาวบ้าน ซึ่งมีบทบาหน้ที่เพิ่มขึ้นจากรักษามาตรฐานและระเบียบของสังคมสงฆ์ ลักษณะเช่นนี้เป็นมิติสำคัญที่อาจแสดงว่าพระวินัยในกฎหมายโบราณลาวเป็นเครื่องมือควบคุมและรักษาแบบแผนของสังคมลาว ดังนั้น หากใช้แนวคิดเรื่องบทบาหน้ที่วิเคราะห์ข้อมูลชุดดังกล่าวจึงน่าจะช่วยให้ทราบได้ว่า พระวินัยในกฎหมาย

โบราณลาวน่าจะมีบทบาทหน้าที่ในการสร้างความเป็นกลุ่มชนพุทธกลุ่มเดียวกันหรือมีบทบาทหน้าที่ในการสร้างเป็นระเบียบให้แก่ผู้คนในสังคมลาว ซึ่งข้อนี้เองควรสังเกตได้ว่า เดิมมีข้อมูลว่าพระวินัยปิฎกจะใช้บังคับแก่พระภิกษุสงฆ์และภิกษุณีสงฆ์ซึ่งเป็นนักบวชเท่านั้นแต่กลับพบว่า ในสังคมลาวล้านช้างพระวินัยได้มีบทบาทในการกำหนดและควบคุมความประพฤติของผู้คน มิติเช่นนี้อาจเชื่อมโยงให้เห็นความสำคัญและความสัมพันธ์ของพระวินัยในวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของผู้คนชาวลาวล้านช้างสอดคล้องกับบทบาทหน้าที่ที่ศิราพร ณ ถลาง (2552:363) อธิบายและปรับแนวคิดเรื่องบทบาทหน้าที่ของบาสคอมในการวิเคราะห์คติชนในสังคมไทยเหลือ 3 ประการสำคัญ ดังนี้

- 1) บทบาทคติชนในการอธิบายกำเนิดและอัตลักษณ์ของกลุ่มชนและพิธีกรรม
- 2) บทบาทคติชนในการให้การศึกษา อบรมระเบียบสังคมและรักษามาตรฐานพฤติกรรมของสังคม
- 3) บทบาทคติชนในการเป็นทางออกให้กับความคับข้องใจของบุคคลอันเกิดจากเกณฑ์ทางสังคม

ใน An Encyclopedia of Beliefs, Customs, Tales, Music, and Art โดย Thomas A. Green เสนอแนวคิดว่า ในการศึกษาคติชนหรือข้อมูลทางคติชนสิ่งสำคัญและเห็นว่าหัวข้อสำคัญทางคติชนที่ต้องมีคือบทบาทหน้าที่ นี่เองคือความคาดหวังว่า ทุกสาขาวิชา เรื่องราวนิทานหรือความเชื่อพื้นบ้าน หรือเพลงต้องมีบทบาทหน้าที่บางอย่างเพื่อตอบสนองความสำคัญทางสังคม วัฒนธรรม หรือทางด้านจิตใจ มุมมองเช่นนี้ในทางคติชนวิทยาสอดคล้องกับข้อคิดเห็นของ Bronislaw Malinowski ที่มองว่า ทุกอย่างในชีวิตของมนุษย์จะต้องมีบทบาทหน้าที่ ในระดับทฤษฎี functionalism มีความสำคัญและมีบทบาทมากในมิติของวรรณกรรมเชิงสังคมศาสตร์ (Thomas, 1997:386) ดังนั้นบทความนี้จะเน้นที่จะศึกษาบทบาทของพระวินัยในกฎหมายโบราณลาว ซึ่งถือเป็นบทบาทที่สำคัญในการอบรมระเบียบสังคมและรักษามาตรฐานพฤติกรรมของสังคมทั้งนี้ เพราะเป็นที่น่าสนใจว่ากฎหมายโบราณลาวชื่อ “สร้อยสายคำ” น่าจะมีส่วนสัมพันธ์และปฏิสัมพันธ์กับพระวินัยในคัมภีร์พระไตรปิฎก หรืออีกมิติหนึ่งอาจสะท้อนว่า เรื่องราวของพระวินัยมีบทบาทหน้าที่ในการรักษามาตรฐานทางพฤติกรรมที่เป็นแบบแผนของสังคมชาวพุทธลาว ซึ่งมีพระพุทธศาสนาเป็นแกนกลางสำหรับควบคุมความประพฤติของผู้คนและมีความเชื่อมโยงไปถึงพระวินัยของพระภิกษุในพระพุทธศาสนา ดังนั้น ควรสันนิษฐานได้ว่าบทบาทหน้าที่พระวินัยที่มีต่อกฎหมายโบราณลาวน่าจะส่งผลให้ชาวลาวลุ่มน้ำโขงยึดมั่นในพระพุทธศาสนาและมีความเกรงกลัวต่อบาป

เมื่อเป็นเช่นนี้ หากใช้แนวคิดเรื่องบทบาทหน้าที่วิเคราะห์คัมภีร์สร้อยสายคำแล้วน่าจะนำไปสู่ ข้อสรุปหรือมุมมองการศึกษากฎหมายลาวฉบับดังกล่าว พระวินัยมีบทบาทหน้าที่อย่างไรในกฎหมายลาวพระวินัยสำหรับพระสงฆ์ได้ดำรงอยู่อย่างไรในสังคมและวิถีวัฒนธรรมของลาวล้านช้าง

เรื่องราวของกฎหมายโบราณมีความสัมพันธ์กับชุดข้อมูลทางวัฒนธรรมในลาวอย่างไร ดังนั้น บทความนี้จะศึกษากฎหมายสร้อยสายคำในมิตินิเวศทางคติชน โดยจะนำมาวิเคราะห์ร่วมกับแนวคิดบทบาทหน้าที่เพื่อให้เห็นภาพสะท้อนทางสังคม มุมมอง วิถีคิด ระบบความเชื่อในหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนาและวิถีวัฒนธรรมของชาวพุทธลาวล้านช้างอย่างเป็นระบบ ซึ่งจะเริ่มอธิบายจากตัวอย่างอาบัติที่สำคัญๆ ดังนี้

5. การปรับโทษตามอาบัติปาราชิก

คำว่า“ปาราชิก”ในคัมภีร์ชั้นอรรถกถาอธิบายความพระวินัยอธิบายว่า“อาบัติที่ทำให้พระภิกษุผู้ต้องแล้วแพ้นั้นแลชื่อว่าอาบัติปาราชิก เหมือนกับบุคคลที่กำลังรบอยู่ได้ปราศคือพ่ายแพ้ไปเสียจึงชื่อว่าเป็นปาราชิก พระภิกษุผู้ต้องอาบัติปาราชิกย่อมถือว่าขาดจากความเป็นภิกษุในพระพุทธศาสนา นั่นคือไม่ใช่สมณะศากยวงศ์” (วิ.มหา.อ.1/374-375) ศัพท์นี้เป็นคุณบทของอาบัติ แปลว่ายังผู้ต้องให้พ่าย เป็นคุณบทของบุคคลแปลว่าผู้พ่ายเป็นคุณบทของสิกขาบทแปลว่าปรับอาบัติปาราชิก ในที่นี้เป็นชื่อของสิกขาบทมี 4 สิกขาบท (สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส, 2552: 27) เมื่อพิจารณาคำอธิบายในคัมภีร์อรรถกถาและพระมติของสมเด็จพระมหาสมณเจ้าแล้วควรกล่าวได้ว่า อาบัติปาราชิกเมื่อต้องแล้วย่อมส่งผลให้พระภิกษุขาดสิ้นจากความเป็นพระนั่นเอง ดังนั้น อาบัติปาราชิกจึงเป็นอาบัติร้ายแรงหรือมีโทษหนักสำหรับภิกษุผู้ต้องหรือล่วงละเมิดแล้ว มี 4 ข้อหรือบทบัญญัติด้วยกันคือ 1) ภิกษุมิจิตยินดีเสพเมถุนธรรมที่สุดแม้ในสัตว์เดรัจฉาน 2) ภิกษุมิถยยจิตถือเอาสิ่งของหรือทรัพย์ที่มีวิญญาณครองหรือไม่ก็ตามของผู้อื่นด้วยเจตนาลักเอาไป กำหนดราคาตามอัตรารูปยะที่ใช้กันในแคว้นมคธคือ 5 มาสกขึ้นไป 3) ภิกษุมิเจตนาแกล้งฆ่ามนุษย์ให้ตายหรือสั่งการให้ผู้อื่นทำอย่างนั้น รวมถึงการฆ่าเขาให้ตายด้วยวิธีต่างๆ เช่นร้ายมนต์ให้ภูตผีไปทำร้ายให้คนตาย เป็นต้นและ 4) ภิกษุอดอ้างคุณสมบัติที่เหนือกว่ามนุษย์ทั้งปวง เช่น ตนได้นิพพาน ได้ฉานสมาบัติ ละสังโยชน์ได้แล้ว เป็นต้น (สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส, 2552: 27-54) เมื่อพิจารณาเนื้อหาในอาบัติปาราชิกจะพบว่า พระพุทธบัญญัติอาบัติหมวดดังกล่าววางระเบียบไว้ครอบคลุม กล่าวคือ พระวินัยหมวดนี้ป้องกันไม่ให้ภิกษุในพระพุทธศาสนาสร้างครอบครัวเหมือนฆราวาส ป้องกันความเสื่อมเสียและเน้นไม่ให้ความโลภอยากได้เกินวิถีทางของนักบวช ตลอดทั้งป้องกันไม่ให้พระสงฆ์เป็นคนอำมหิตและเน้นแสดงอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ เพราะพระพุทธศาสนาเน้นอุดมการณ์กรรมนิยม คือสอนให้เชื่อกฎการทำดีและทำชั่วและผลแห่งการกระทำนั้นๆ ดังนั้น อาบัติปาราชิกจึงถือเป็นอาบัติที่มีเนื้อหาเชิงป้องกันความประพฤติเสียหายร้ายแรงในพระพุทธศาสนา ลักษณะของการปรับอาบัตินักดังกล่าวในคัมภีร์กฎหมายสร้อยสายคำมีความสำคัญและมี

รายละเอียดควบคุมความประพฤติของประชาชนลาวที่กล่าวเตือนพระราชและถือว่าเป็นมิติที่สำคัญ ดังนี้

บุคคลใดมีเจตนากระด้างไม่โดยพระราชอาญา พระราชกล่าวฟ้องความแล้วถือว่าต้องอาบัติปาราชิกตัวต้นไม่พ้นในกายอันหนึ่งมีระยะเวลา 6 ปี อย่าได้ตำหนิติเตียนพระราช ถ้าทำให้ถือว่าต้องอาบัติปาราชิก อีกประการหนึ่ง อย่าได้มีความโลภขโมยสิ่งของพระราช ท่านให้จึงควรเอา ถ้าไม่แล้วถือว่าต้องอาบัติปาราชิกตัวที่ 3 ต้องถูกติดตาม อีกประการหนึ่ง อย่าได้กล่าววาจาเกี้ยวพาราสีนางสนมกำนัล อย่าได้กล่าววาจาเชยชมมเหสีของท้าวพระยา เพราะถ้าขึ้นทำกริยาเช่นนี้ถือว่าต้องอาบัติปาราชิก (สาลิตบัวสหัสหวัด, 1996: 33)

จากข้อมูลข้างต้นสะท้อนว่า อาบัติปาราชิกสำหรับขรवासนั้นมีความแตกต่างกับในพระวินัย ทั้งนี้เพราะแม้ว่าประพฤติดุชกระด้าง ไม่ตั้งอยู่ในโอวาทพระราช ขโมยของพระราช ลวนลามสนมนางในหรือพระมเหสีด้วยวาจา เช่นนี้ถือว่าต้องอาบัติปาราชิกสำหรับขรवास ควรตั้งข้อสังเกตได้ว่า แม้อาบัติปาราชิกสำหรับขรवासในกฎหมายสร้อยสายคำจะมีเนื้อหาแตกต่างกัน แต่เมื่อพิจารณาแล้วจะพบว่ามีความใกล้เคียงกัน เช่น เกี่ยวข้องกับการลักทรัพย์ในอาบัติปาราชิกก็มีบัญญัติข้อนี้ไว้เช่นกัน หรือหากมองในแง่พฤติกรรมและแง่การกระทำการกล่าวอวดอุตริมนุสธรรมเป็นวิจิตรกรรม เมื่อเทียบกับการใช้วาจาเล้าโลมนางในของพระราชก็ถือว่าเป็นวิจิตรกรรม ดังนั้น อาบัติปาราชิกสำหรับขรवासในสร้อยสายคำถือว่าเป็นกฎเกณฑ์ที่มีลักษณะพิเศษเพราะกำหนดระยะเวลาต้องอาบัติไว้ 6 ปี ส่วนอาบัติของพระภิกษุต้องแล้วขาดจากความเป็นพระภิกษุทันที ลักษณะเช่นนี้ทำให้อาบัติปาราชิกของขรवासมีความต่างด้านเงื่อนไขเวลาและไม่ถือว่าผู้ต้องอาบัตินั้นๆขาดจากความเป็นคนหรือมนุษย์ แม้ไม่มีการวางโทษและบทบัญญัติให้ผู้ต้องอาบัติต้องขาดจากความเป็นคน แต่อาบัติปาราชิกในสร้อยสายคำกลับวางการปรับค่าสินไหมทดแทนตามฐานันดร และยกเรื่องนรกภูมิเข้าเปรียบเทียบ ความดังนี้

ชั้นค่าคอและชั้นค่าโทษทั้งหลายนั้น ขึ้นอยู่กับยศและศักดิ์ของผู้ต้องอาบัติ โทษไม่มีก็ให้อาศัยพระบาลียกโทษขึ้นมาชี้ให้เห็น เห็นแล้วก็ถือเป็นชั้นขอขมา เข้าบาลีก็จักได้วิบากอยู่ในนรกพันปี ผิดว่าความผิดและอัตราโทษถึงกำหนดค่าการขอขมากัน อาศัยหลักเกณฑ์บาลีให้ถือว่าเป็นชั้นขมาปิดปาก เข้าบาลีแล้วก็จักมีวิบากตกนรก 3 พันปี ผิดว่าความผิดมีมากถึงชั้นขมาปิดปากก็ให้ถือว่าเข้าบาลียกขึ้นให้ถือว่าเป็นชั้นแปง เข้าบาลีต้องตกนรกหมื่นปี ผิดว่าความผิดพอจะอยู่ในเกณฑ์ชั้นแปงได้ เข้าบาลียกขึ้นให้เป็นชั้นตี เข้าบาลียกขึ้นพิจารณาแล้วตกนรกแสนปี ผิดว่า ความผิดถึงชั้นตี เข้าบาลียกให้เป็นชั้นไหม เข้าบาลีก็จักได้วิบากอยู่ในนรก 4 แสนปี ผิดว่าความผิดพอเพียงจะเป็นชั้นไหมได้ เข้าบาลียกให้เป็นชั้นค่าคอเข้าเกณฑ์บาลีก็จักได้อยู่ในนรก 8 แสนปี ผิดว่าถ้าความผิดอยู่ในชั้นใดก็ให้ว่าเท่าเกณฑ์นั้นเท่านั้น (สาลิต บัวสหัสหวัด, 1996: 38)

เนื้อหาของกฎหมายสร้อยสายคำข้างต้นทำให้ควรพิจารณาได้ว่า อรรถาธิบายของผู้ละเมิดอาบัติปาราชิกสำหรับฆราวาสมีคำสืบทอดแตกต่างกัน ข้อสำคัญยังยกข้อที่ทำให้กฎหมายฉบับดังกล่าวมีลักษณะพิเศษคือมีการยกอรรถาธิบายขึ้นมาเทียบกับพระบาลี “อาศัยพระบาลียกโทษขึ้นมาชี้ให้เห็น” ข้อความดังกล่าวเป็นหลักฐานแสดงว่าคำ “บาลี” หมายถึงพระไตรปิฎก เพราะปรากฏว่าคำดังกล่าวเมื่อใช้กันในคัมภีร์ชั้นหลังหมายถึงพระไตรปิฎก เช่น ในคัมภีร์สมันตปาสาทิกาวา “โย ปน อฏฐกถาย วา ปาติย วา...ก็ในอรรถกถาหรือพระบาลีก็ดี...” (วิ.มหา.อ.1/333) และ “เต ปน วินยปิฎเก ปาติย...น วตทา แต่ในพระบาลีในวินยปิฎก...ท่านไม่ได้กล่าวไว้” (วิ.มหา.อ.1/343) เมื่อเป็นเช่นนี้คำว่า “บาลี” จึงไม่ใช่คำที่หมายถึงคัมภีร์ชั้นอรรถกถาและไม่ได้หมายถึงตัวภาษา หากแต่เป็นคำที่ใช้ระบุ “พระไตรปิฎก” เพราะปรากฏคู่กับคำในอรรถกถา และปรากฏคู่กับคำวานินยปิฎก ดังนั้น คำว่า “บาลี” ในความหมายและคติของชาวพุทธเถรวาททั่วไปจึงหมายถึง “พระไตรปิฎก” เมื่อเป็นเช่นนี้ จึงควรเชื่อได้ว่าเนื้อความกฎหมายในสร้อยสายคำว่า “อาศัยหลักเกณฑ์บาลีให้ถือว่าเป็นชั้นขมาปิดปากเข้า บาลีแล้วก็จักมีวิบากตกนรก 3 พันปี” จึงแสดงว่า ความผิดของท้าวพระยาหรือประชาชนลาวผู้ล่วงละเมิดปาราชิกของฆราวาสให้ปรับโทษ คัดโทษและคำสืบทอดตามพระบาลี ไม่เพียงเท่านั้นในกฎหมายฉบับดังกล่าวนี้ยังอธิบายโทษของผู้ละเมิดว่าต้องตกนรก 3 พันปีหรือมากกว่านั้น มิติเช่นนี้เองเป็นลักษณะที่สำคัญพิเศษของกฎหมายสร้อยสายคำ อีกแห่งหนึ่งแสดงให้เห็นว่า ภายใต้อธิปไตยของพระพุทธศาสนาย่อมส่งผลให้กฎหมายมีส่วนเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาดังกล่าวแล้วยังแสดงให้เห็นว่า กฎหมายดังกล่าวนอกจากจะบังคับใช้กับผู้คนทุกคนชั้นแล้ว ยังสะท้อนให้เห็นว่า ผู้คนในสังคมลาวล้านช้างเป็นกลุ่มหรือชุมชนพุทธที่อยู่ภายใต้กฎหมายมาตรฐานเดียวกันอีกด้วย ดังความปรากฏต่อไปนี้

หนโลกให้ใส่ขันคำคอกแล หัวพันหัวร้อยให้ใส่ 8 ร้อย ขุนกวนน้อยใหญ่ปะหลัดมา คนฝูงนี้คำคอก 6 ร้อย หลวงเมือง หลวงแพงมา คนฝูงนี้ขันคำคอก 5 ร้อย หลวงคังงา 5 ร้อย ชาวบ้านชาวเมืองนักบุญขุนคำขันคำคอก 4 ร้อย หญิงขันคำคอก 2 ร้อย ชายขันคำคอร้อยหนึ่งร้อยหญิงขันคำคอก 5 บาท อันนี้ขันคำคอกทั้งมวลแล (สำลิต บัวสีสะหวัด, 1996: 2)

จากความข้างต้นทำให้ควรตั้งข้อสังเกตว่า คัมภีร์สร้อยสายคำมีการอ้างอิงการกระทำผิดกับพระวินัยก็จริง แต่เมื่อจำเป็นต้องปรับขดเซยคำสืบทอดใหม่จะใช้คำว่า “หนโลก” เพื่อแสดงให้เห็นว่า เป็นการปรับอิงอยู่กับระบบบ้านเมืองหรือทางโลก มิติเช่นนี้สะท้อนให้เห็นว่ากฎ 3 หมายถึงโบราณลาวฉบับดังกล่าวมี 2 ระบบ คือปรับและเรียกชื่ออาบัติตามพระวินัยในพระไตรปิฎกและมีระบบการปรับคำสืบทอดอิงอยู่กับทางโลก ที่เป็นเช่นนี้ควรตั้งข้อสังเกตไว้ 2 ทางคือ ทางที่ 1 ในพระวินัยไม่มีระบบการปรับสินไหมเพราะตามพระวินัยและจารีตแล้วพระสงฆ์เป็นนักบวชที่ไม่มีทรัพย์สินสมบัติ และไม่มีเหย้าเรือนจึงไม่ถือเป็นผู้มีทรัพย์สินสมบัติที่จะต้องจ่ายคำสืบทอดทดแทนความผิด ทางที่ 2 เมื่อพระสงฆ์เป็น

นักบวชที่ผู้คนควรเคารพบูชา พระวินัยจึงมีการปรับอาบัติลงโทษแต่ไม่มีการปรับค่าสินไหมทดแทน ดังนั้น คัมภีร์สร้อยสายคำจึงถือเป็นกฎหมายลักษณะพิเศษกว่าฉบับอื่น นอกจากอาบัติปาราชิกจะแสดงให้เห็นว่ามีการปรับแล้ว ยังได้กำหนดโทษสำหรับผู้ละเมิดปาราชิกอย่างเป็นระบบ คือมีข้อระบุให้ลงโทษผู้กระทำความผิดปาราชิกต้องรับโทษทั้งโบย สั่งจำคุกและให้ไปเป็นคนเลี้ยงม้าอีกด้วย ดังนี้

ลูกฆ่าพ่อถูกปาราชิกให้ตี 55 (ครั้ง) แล้วจึงเอาใส่คุกไว้ 5 เดือน เอาเป็นช้อยหญ้าช้างม้า เทอญ ลูกฆ่าแม่ถูกปาราชิก 4 ให้ตี 5 (ครั้ง) แล้วจึงเอาเข้าคุกไว้ 3 เดือน เอาออกเป็นช้อยหญ้าช้างม้า ชั่วชีวิตนั้นเทอญฯ (สาส์น บัณฑิต, 1996:24)

จากข้อมูลข้างต้นทำให้ควรตั้งข้อสังเกตได้ว่า อาบัติปาราชิกในกฎหมายสร้อยสายคำกำหนดโทษสำคัญข้อหนึ่งคือ ฆ่ามนุษย์ให้ตาย เช่น ลูกฆ่าพ่อต้องให้โบยตี 55 ครั้ง จำคุก 5 เดือนให้เป็นคนเลี้ยงช้างและม้า ลูกฆ่าแม่ให้โบยตี 5 ครั้งจำคุก 3 เดือนและให้เป็นคนเลี้ยงม้าตลอดชีวิตลักษณะของข้อบัญญัติทางกฎหมายดังกล่าวมีความสำคัญแต่อีกแง่หนึ่งน่าจะสังเกตว่าอาบัติปาราชิกฆ่าผู้อื่นให้ตายสำหรับพระภิกษุถือว่าให้ขาดจากความเป็นพระภิกษุซึ่งมีอัตราโทษเทียบได้กับโทษประหารชีวิต ดังพบว่าอาบัติปาราชิกในคัมภีร์พระวินัยมีทั้งสิ้น 4 ข้อ ข้อที่ 3 (ตติยปาราชิก) อธิบายว่า การพรากกายมนุษย์จากชีวิตหรือการฆ่ามนุษย์ให้ตายมีโทษหนักคือปาราชิกและทำให้ขาดจากความเป็นพระภิกษุ ซึ่งมีมติเช่นนี้แตกต่างจากปาราชิกในคัมภีร์สร้อยสายคำที่มีเพียงให้ตีจำคุกและปรับสถานะให้เป็นคนเลี้ยงม้าเท่านั้น แต่ในพระวินัยบัญญัติกำหนดให้ขาดจากความเป็นพระภิกษุ โดยมีพระภิกษุที่เป็นต้นบัญญัติหรือผู้เป็นต้นต่อแห่งการบัญญัติสิกขาบทนี้คือพระมคฺฉนทิกสมณกุตฺต (พระตาเถร) เป็นผู้ประการชีวิตพระภิกษุจำนวนมากซึ่งได้รับฟังพระธรรมเทศนาที่พระพุทธเจ้าแสดงที่กุฎาคารในป่ามหาวันใกล้เมืองเวสาลีซึ่งทรงแสดงธรรมเกี่ยวกับบ่อสุภกรรมฐาน 10 ประการแสดงอาการของความไม่งามของร่างกาย ทำให้พระภิกษุจำนวนมากเกิดอาการเกลียดเบื่อหน่ายร่างกายนี้ จึงพากันฆ่ากันเองและนำบาตรและจีวรไปเป็นฆ่าจ้างให้มคฺฉนทิกสมณกุตฺตวานให้ตาเถรฆ่าตัวเองจนเป็นเหตุให้พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติตติยปาราชิก (วิ.มหา.1/176-188/128-139) ต่อมาพระภิกษุฉัพพคีย์เป็นผู้ต้องอาบัติดังกล่าวเพราะเห็นภรรยาชายคนหนึ่งทีนอนป่วยด้วยโรคบางอย่างมีหน้าตาสวยงามจึงได้พุดชกชวนให้ชายคนดังกล่าวฆ่าตัวตายในทำนองว่าการอยู่ในโลกนี้เป็นสิ่งที่ไม่ดีและลำบาก เป็นเหตุให้ชายดังกล่าวฆ่าตัวตายด้วยการดื่มของแสลงโรคจนอาการกำเริบเสียชีวิตในที่สุด (หม่อมเจ้าพระสถาพรพิริยพรต, 2511: 35-38) นอกจากคัมภีร์สร้อยสายคำจะมีลักษณะดังกล่าวแล้ว ยังปรากฏว่ามีการปรับฆราวาสที่ละเมิดอาบัติปาราชิกอีกด้วย ความดังนี้

ภุมมะชีวิตัง บุคคละผู้ใดกระทำเสียชีวิตพระกษัตริย์ โทษผู้นี้ถูกปาราชิกถ้วน 2 ชายหก ตำลึง หญิง 3 โจไรตะนันง ตำลึง บุคคละผู้ใดลักเอาข้าวของท่านนั้น โทษผู้นี้ถูกปาราชิกถ้วน 3 ชาย 8 ตำลึง หญิง 4 ตำลึง เมณฺหังธมฺมังบุคคละผู้ใดเสพสมเมียท่านนั้น โทษผู้นี้ถูกปาราชิกถ้วน 4 ชาย 10

ตำลึง หนึ่ง 5 ตำลึง กิจจัง อะริตตะกัง บุคคลมหาเสนาไปชุมนุม ความมีปั่ว เมื่อภายหลังจึงริษยาตี
เตียนท่าน โทษผู้นี้ถูกปาราชิกถ้วน 5 ชาย 12 ตำลึง หนึ่ง 6 ตำลึง(สำลิตบัวสีสหวัด, 1996: 9-10)

ความในกฎหมายสร้อยสายคำข้างต้นแสดงให้เห็นว่า อาบัติปาราชิกสำหรับฆราวาสสาว
แสดงว่า กำหนดรายละเอียดบังคับใช้กับกรณีเช่นใด ดังปรากฏว่าการปลงพระชนม์พระมหากษัตริย์
ก็ถือว่าเป็นปาราชิก หรือแม้แต่การลักทรัพย์ในเขตพระราชฐาน เสพเมถุนธรรมกับผู้หนึ่งที่มีสามี และ
คนที่กล่าวถ้อยคำตีเตียนนินทาหาเสนาที่ประชุมเสร็จแล้วโดยที่ตนอยู่ในวงสนทนาไม่เสนอข้อคิดเห็น
ให้ถือว่าเป็นปาราชิกข้อนี้ก็ต้องปาราชิก อาบัติปาราชิกได้กำหนดใช้ในลักษณะพิเศษซึ่งเป็น
บทบาทหน้าที่พิเศษสำหรับควบคุมความมีระเบียบเรียบร้อยของผู้คนในสังคมดังจะเห็นว่าอาบัติ
ดังกล่าวเป็นข้อบัญญัติเพื่อป้องกันวาทจตุรตอันจะเกิดขึ้นต่อประชาชนกับผู้ปกครอง นอกจากนี้
กฎหมายดังกล่าวยังบัญญัติไว้เพื่อป้องกันความแตกแยกของบ้านเมืองและการไปเข้ากับปัจเจกมิตรซึ่ง
จักนำความแตกแยกมาให้ ดังนี้

โยธามิริยัง บุคคลมหาเสนาพาฬพลโยธาไปลื้ออยู่ในป่า โทษผู้นี้ถูกปาราชิกถ้วน 6
ชาย 14 ตำลึง หนึ่ง 7 ตำลึงยุทธมหาปาราชิก บุคคลผู้ใดไปรบศึกอยู่แล พาบ่าวหนีจากเจ้า โทษผู้
นี้ถูกปาราชิกแล ชาย 16 ตำลึง หนึ่ง 8 ตำลึง โยธมะตะรัง บุคคลมหาเสนาพาบ่าวคิดจากเมือง
ตัวเองไปเข้าเมืองอื่น โทษผู้นี้ถูกปาราชิกถ้วน 8 ชาย 18 ตำลึง หนึ่ง 9 ตำลึง ครุกิจจังนะคะระคันตะ
วา บุคคลอันเป็นมหาเสนา อันรู้กริยาอาการบ้านเมืองร้ายดี ไม่ไปประชุม โทษผู้นี้ถูกปาราชิกถ้วน 9
ชายหนึ่ง หนึ่ง 10 ตำลึงแล หัวครูสังฆราช สุ่มีเสนาอำมาตย์ โทษผู้ชายถูกปาราชิกถ้วน 9 หนึ่ง
ถูกถ้วน 4(สำลิต บัวสีสหวัด, 1996: 9-12)

ความในกฎหมายข้อปาราชิกข้างต้นไม่ปรากฏบังคับใช้กับพระภิกษุและภิกษุณี แต่สำหรับ
ฆราวาสกฎหมายปาราชิกสำหรับฆราวาสแล้วกลับพบว่ามีบทบังคับใช้กับกองทหารในยามออกรบ
และการหนีทัพของทหาร การไม่ร่วมประชุมเมื่อบ้านเมืองเกิดเหตุการณ์ไม่สงบเรียบร้อย ลักษณะ
เช่นนี้ทำให้สะท้อนว่า 1) กฎหมายสร้อยสายคำเป็นกฎหมายที่สนับสนุนให้บ้านเมืองลวาล้านช้างมี
ความเสียสละเพื่อส่วนรวม 2) กฎหมายปาราชิกกล่าวเป็นกฎหมายที่สนับสนุนระบบครอบครัวเดี่ยวคือ
ผัวเดียวเมียเดียว ดังนั้น จึงเห็นได้ว่า เนื้อหาบทบัญญัติกฎหมายข้างต้นแสดงให้เห็นบทบาทหน้าที่พระ
วินัยที่สำคัญสำหรับเป็นข้อระเบียบสำหรับรักษามาตรฐานของผู้คนในสังคมลวาล้านช้าง อีกแง่หนึ่ง
ลักษณะเช่นนี้ไม่เพียงแต่รักษามาตรฐานของสังคมเท่านั้น หากแต่เป็นกฎหมายที่สนับสนุนให้เกิดความ
สามัคคีของกลุ่มชนในสังคมเดียวกันอีกด้วย นอกจากนี้กฎหมายสร้อยสายคำจะสะท้อนบทบาทหน้าที่
ของพระวินัยจะดังกล่าวไว้แล้ว กฎหมายดังกล่าวยังมีเนื้อหาพระบวรธรรมนิยมในการขอขมาหรือสม
มาอีกด้วย ดังนี้

...ไพร่น้อยสู่เมียพระยาเจ้าเมืองตริ้นักสะหม่ม โทษผู้ชายถูกปาราชิกถ้วน 9 ผู้หญิงถูกถ้วน 4 ตีผู้ชาย 500 ตีผู้หญิง 150 เข้าคุก 3 เดือน จึงให้ออกเป็นข้อหย่าข้างม้า 3 ปีจึงหมดแล...ค้นว่า (ถ้าว่า) ผัวอยู่บ้านเล่นซู้ให้อาเโทษผู้ชาย 62 บาท ผู้หญิง 4 ตำลึงแล ลูกเขยสู่แม่เมียไม่มีผัว โทษผู้ชาย 3 บาท ผู้หญิง 1 ตำลึง ให้เฒ่าแก่กิน 1 บาท ให้เจ้าโคตรบาทหนึ่ง คารวะหลักคำ 3 บาทจึงหมดโทษแล ที่เขยสู่น้องเมียมีผัว เอาโทษชายปาราชิก 4 หญิงถูกสังฆาฯ (สำลิตบัวสีสะหวัด, 1996:9-12)

จากความในคัมภีร์สร้อยสายคำข้างต้นอาจตั้งข้อสังเกตได้ว่า โทษของการล่วงละเมิดทางเพศภรรยาของชนชั้นสูงมีอัตราโทษที่สูง โดยจะเห็นว่าเมื่อผู้ชายมีฐานะไพร่ละเมิดแล้วจะต้องถูกตีจำนวนมากถึง 500 ครั้ง รวมถึงอัตราโทษจำคุกอีก 3 เดือนและเลี้ยงม้า 3 ปี เมื่อเทียบกับอัตราโทษการละเมิดภรรยาของคนทั่วไปจะมีอัตราโทษปรับที่ 8-10 ตำลึงเท่านั้น (สำลิต บัวสีสะหวัด, 1996: 9-10) อีกประการหนึ่งคือ ในกฎหมายดังกล่าวไม่เพียงมีการปรับและมีมาตราโทษเท่านั้น หากแต่ยังต้องมีการขอขมาโทษผู้เฒ่าผู้แก่และผู้เป็นเจ้าโคตรเจ้าวงศ์หรือเป็นเชื้อต้นตระกูลอีกด้วย ลักษณะเฉพาะสำคัญอีกประการหนึ่งคือผู้ที่ละเมิดยังจำเป็นต้องขอขมาพระหลักคำเมือง 3 บาท กล่าวคือต้องมีเครื่องบูชาและขมาลาโทษพระสงฆ์ผู้ใหญ่ฝ่ายศาสนจักรซึ่งก็คือหลักคำหรือตำแหน่งเจ้าคณะเมือง (ปัจจุบันตำแหน่งนี้ไม่ปรากฏใช้ แต่มีสถานะเทียบเท่ากับตำแหน่งพระสังฆาธิการระดับเจ้าคณะจังหวัดในปัจจุบัน พิศุร มะลิวัลย์ (2530: 21) อธิบายว่า “คำที่ว่า หลักคำ น่าจะหมายว่าเป็นตำแหน่งสำคัญเปรียบด้วยหลักที่หล่อด้วยทองคำเป็นของที่มีมั่นคงแน่นหนาไม่คลอนแคลน...จึงได้รับยกย่องเป็นเจ้าหัวหลักคำ ตำแหน่งนี้เทียบกับเจ้าคณะจังหวัดในบัดนี้ไม่ผิด เพราะเมืองหนึ่งมีได้แต่รูปเดียว”

บทลงโทษในมิติเช่นนี้น่าจะสะท้อนให้เห็นว่า 1) กฎหมายสร้อยสายคำน่าจะบัญญัติหรือตราขึ้นเป็นกฎหมายใช้บังคับโดยชนชั้นปกครอง 2) ฝ่ายศาสนจักรกับศาสนจักรในสังคมลาวล้านช้างมีความสัมพันธ์กันแน่นแฟ้น และ 3) พระหลักคำเมืองเปรียบเสมือนผู้นำฝ่ายพระพุทธศาสนาและเป็นที่สักการบูชาของผู้คน โดยฆราวาสเมื่อละเมิดปาราชิกแล้วจะต้องมาขอขมาหลักคำ ดังนั้น จึงน่าจะเชื่อได้ว่า นอกพระวินัยปิฎกจะมีบทบาทหน้าที่สำคัญกับคัมภีร์สร้อยสายคำแล้ว ยังมีส่วนเชื่อมโยงถึงระบบการปรับสินไหมและขอขมากับพระหลักคำเมืองอีกด้วยนอกจากอาบัติปาราชิกแล้วยังปรากฏว่าในคัมภีร์สร้อยสายคำได้ปรับอาบัติสังฆาติเสสในลักษณะพิเศษ ดังจะอธิบายถึงต่อไป

6. อาบัติสังฆาติเสส

คำว่า “สังฆาติเสส” เป็นชื่อของอาบัติกลุ่มที่สองมีโทษอย่างกลาง แปลความตามชื่อว่า เป็นอาบัติที่เมื่อพระภิกษุต้องหรือละเมิดแล้วมีสงฆ์เป็นเบื้องต้นและมีเศษส่วนแห่งอาบัติหลงเหลือกล่าวคือ เป็นอาบัติที่มีคณะสงฆ์ปรับโทษให้อยู่ในกรรม (การปรับอาบัติและการอยู่ปริวาสกรรม) และ

คณะสงฆ์เป็นผู้มีอำนาจในการระงับอาบัติ เป็นชื่อของสิกขาบท 13 ข้อด้วยกันและเป็นอาบัติเมื่อต้องแล้วเรียกว่า ต้องสังฆาติเสส (สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส, 2552:55) ควรอธิบายในมิติของอาบัติสังฆาติเสสได้ว่า อาบัติสังฆาติเสสเป็นอาบัติที่มีโทษระดับกลาง และเป็นอาบัติกลุ่มที่ 2 ซึ่งเป็นอาบัติที่พระสงฆ์ต้องอาบัติแล้วต้องอยู่กรรมประพฤติกฎฐานวิธีหรือการทำให้ตนพ้นจากอาบัติเปลื้องตนออกจากครุภาพติสังฆาติเสสมีทั้งหมด 4 ขั้นตอนคือ 1 ปริวาสหรืออยู่ประพฤติปริวาสหรืออยู่กรรม (โดยสงฆ์เห็นชอบที่ 3ราตรี) 2. มานัตประพฤติมานัต 6 ราตรีหรือนันบราตรี 6 ราตรีแล้วสงฆ์สวดระงับอาบัติ 3 อัพภานหรือการเรียกเข้าหมู่โดยพระสงฆ์ 20 รูปสวดให้อัพภาน 4. ปฏิกัสนาประพฤติมูลาปฏิบัติสสนา (ถ้าต้องอันตราบัติในระหว่างประพฤติปริวาสหรือการชักเข้าหาอาบัติเดิมทำอาบัติเดิมซ้ำอีก) ส่วนสังฆาติเสสในคัมภีร์สร้อยสายคำนั้นมีความแตกต่างกับที่ปรากฏในระเบียบวินัยของพระสงฆ์ เพราะเป็นสังฆาติเสสสำหรับฆราวาสจึงไม่ต้องอยู่ปริวาสกรรมและมีความแตกต่างกันกับอาบัติสังฆาติเสส 13 ข้อของพระภิกษุ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

อันหนึ่ง วัวลากหวาย ควายลากคั่ว บ่าวลากสาว ข้าหนีเจ้าบ่าวหนีนายก็ตี (คน) เขาได้เข้ามาลักเมื่อนอนหลอนเมื่อหลับก็ตี อันหนึ่ง คือว่าช่างตายขะหมายหลอนก็ตี เข้าได้เข้ามาลวงลัดตัดแดนให้พ่อบ้านตอดตาดูแล ให้ลูกหาฮึด ริดหาครองต้องหาโทษ โทษฝูงนี้ถูกสังฆาติเสสแลฯ (สำลิตบัวสีสะหวัด, 1996: 9)

ความในคัมภีร์สร้อยสายคำกฎหมายโบราณลาวข้างต้นทำให้อาจตั้งข้อสังเกตได้ว่า อาบัติสังฆาติเสสในสร้อยสายคำสะท้อนให้เห็นว่า เป็นอาบัติที่ครอบคลุมไปถึงระบบการดำเนินชีวิตของผู้คนดังจะพบว่ามีกำหนดไปถึงวัวควายที่ใช้ในงานกิจกรรมของชาวบ้าน ทั้งยังแสดงให้เห็นว่า สมัยที่ตรากฎหมายสร้อยสายคำมีระบบข้าทาสในลาวล้านช้างชัดเจนและได้กำหนดให้มีโทษเป็นสังฆาติเสสสำหรับทาสหนีจากเจ้าของทาส ลักษณะเช่นนี้สะท้อนให้เห็นว่า กฎหมายดังกล่าวได้เอื้อและให้อำนาจต่อนายข้าทาสซึ่งถือเป็นการลดค่าของผู้คนที่ด้อยกว่า กระนั้นกลับไม่มีการปรับอาบัติแก่ผู้เป็นนายทาส อาบัติสังฆาติเสสยังได้แสดงให้เห็นว่ามีการปรับค่าสินไหมอีกด้วย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

สังฆาติเสส 13 ตัวนี้ ฝ่าขุนพิจารณาตามหนโลกให้ใส่สองร้อยนั้นเห็นชอบแล (สำลิตบัวสีสะหวัด, 1996: 5) จักกล่าวถึงสังฆาติเสส 13 ตัว ภิกษุใดต้อนั้นควรใส่ทัณฑกรรม คือว่าให้ขับหนีแล้วจึงให้สำแดงเอาภายลูกก็ยังควรได้แล หนโลกให้ใส่ขันหมหัวพันหัวร้อยแล ขุนกวนน้อยใหญ่ให้ใส่ 3 ร้อยแล หลวงมะหลัดให้ใส่ 3 ร้อย หลวงเมือง หลวงแพงมาใส่ 2 ร้อย 2 บาท หลวงคังงา 2 ร้อย 2 บาท นักบุญขุนคำใส่ 2 ร้อย หญิงใส่ ร้อยหนึ่ง ชายท่านใส่ 5 บาท หญิงท่านใส่ 10 สลึงชอบคงสิกขาบทแล อันนี้จำห้องสังฆา 13 ตัวๆ ไต่ก็ตั้งเดียวกันแล (สำลิต บัวสีสะหวัด, 1996: 6) พ่อเล่นขู้ลูกสาวไม่มีผ้าผูกสังฆา หญิงถูกทุกกฎ ให้เฒ่าแก่กิน 5 บาท คารวะหลักคำ 5 บาท ให้แม่ 3 บาท ให้เจ้าโคตร 2 บาท จึ่งหมดโทษแล (สำลิต บัวสีสะหวัด, 1996: 12-13)

ความข้างต้นแสดงให้เห็นว่า อาบัติสังฆาติเสสสำหรับฆราวาสในคัมภีร์สร้อยสายคำเป็นอาบัติอย่างกลางเปรียบเทียบกับกรอยู่ปริวาสกรรมของพระภิกษุ สำหรับฆราวาสหรือฝ่ายโลก (หนโลก) ต้องจ่ายค่าปรับหรือสินไหมทดแทนความผิดดังกล่าวแตกต่างกันไป แต่เกณฑ์การปรับมีจำนวนอัตราโทษปรับสูงอยู่ที่หลักร้อยหลักพันลดหลั่นกันไปตามฐานันดรศักดิ์ ดังจะเห็นว่าขุนผู้ใหญ่หรือผู้ปกครองต้องอาบัติสังฆาติเสสปรับจำนวนเงินหลักร้อย ผู้คนธรรมดาสามัญทั่วไปท่านให้ปรับ 5 บาทสำหรับผู้ชาย และ 10 บาทสำหรับผู้หญิง ประเด็นที่สำคัญคือโทษปรับสำหรับผู้ทำผิดอาบัติยังจะต้องถวายพระหลักคำเมืองเพื่อเป็นเครื่องสักการะขอขมาอีก 5 บาทสำหรับข้อหาพ้อข่มขืนลูกในไส้ ถ้าไม่ทำโทษยังคงติดตัวไปตลอด ลักษณะเช่นนี้สะท้อนให้เห็นว่า ผู้คนเคารพยำเกรงต่อพระพุทธศาสนา และหลักคำเมืองถือเป็นตัวแทนฝ่ายศาสนจักรที่ผู้คนจะต้องให้ความเคารพยำเกรง ดังนั้น กฎหมายสร้อยสายคำไม่เพียงเป็นกฎหมายสำหรับพระสงฆ์เท่านั้น หากแต่ปรากฏว่า ประธานพระสงฆ์หรือหลักคำเมืองยังมีส่วนสำคัญต่อการปลดปล่อยอาบัติของฆราวาสอีกด้วย ลักษณะเช่นนี้ถือเป็นการทำให้ระเบียบบ้านเมืองของฆราวาสมีส่วนร่วมในพื้นที่ของพระพุทธศาสนาหรือกระบวนการปรับให้เป็นพระพุทธศาสนา (Buddhistization) นอกจากอาบัติสังฆาติเสสแล้วยังปรากฏว่ามีอาบัตินิสัคคีย์ในสร้อยสายคำที่มีการวางอัตราโทษปรับไว้ ความดังนี้

7. อาบัตินิสัคคีย์

คำว่า “นิสัคคีย์” ในกฎหมายสร้อยสายคำเป็นคำที่ปรากฏพร้อมกับคำว่า “นิสัคคียปาจิตติย” เฉพาะคำว่า “ปาจิตติย” มีความหมายว่าอาบัติที่พระภิกษุต้องแล้วทำคุณความดีให้ตกหล่นหายไป ส่วนคำว่า “นิสัคคีย์” มีความหมายว่า พระภิกษุผู้ต้องอาบัติเมื่อต้องปาจิตติยบางตัวแล้วต้องสละสิ่งของนั้นจึงจักถือว่าปลดอาบัติตกหรือพ้นความผิดในนิสัคคียปาจิตติย กล่าวคือ สิ่งใดก็ตามเป็นต้นเหตุให้ต้องอาบัติก็จำต้องสละสิ่งนั้น เช่น ต้องอาบัติเพราะจีวรก็ต้องสละจีวร ต้องอาบัติเพราะบาตรหรืออัฐบริวารใดก็สละสิ่งนั้นไปเสียจึงถือว่าพ้นจากอาบัติ (สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส, 2552: 55) แต่ในกฎหมายสร้อยสายคำกลับไม่ต้องสละสิ่งของเพียงแต่ให้ผู้ละเมิดมีเครื่องสักการะหรือขอขมาด้วยสิ่งของหรือกำหนดปรับเป็นสินไหมแทนนั้น ดังความปรากฏในตัวอย่างต่อไปนี้

อาบัตินิสัคคีย์มี 30 หนโลกให้ใส่ขันแปงร้อยหนึ่งก็ชอบแล อาบัติปาจิตติยนี้ 92 ตัวหนโลกให้ใส่ 5 บาทก็ชอบแล อาบัติปาฏิเทสนียะมี 4 หนโลกให้ใส่ขันสมมา 2 บาทแล อาบัติเสขียวัตร 75 ตัวหนโลกให้ใส่ขันสมมา ดอกไม้ผึ่งเทียน เพื่องเสี้ยวสลึงหนึ่งก็ชอบคองสิกขาบทแล ศีลพระภิกษุเจ้าทั้งหลายมีเก้าพันโกฏิปลายแปดร้อยโกฏิหนึ่ง ปลายสี่ล้านสามพันหกตัวแล อาบัติพระภิกษุเจ้า

ทั้งหลายนี้ 7 ตัวแล ปาราชิก สังฆาติเสส อนียต นิสัคคีย์ ปาจิตติย ปาฏิเทสนียะ เสขิยวัตรทั้งหลาย
ตะหมวนเอามา 7 ตัวแล (สำลิต บัวสีสะหวัด, 1996: 6)

จากความข้างต้นควรพิจารณาได้ว่า อาบัตินิสัคคีย์สำหรับฆราวาส (หนโลก) ในคัมภีร์สร้อย
สายคำกำหนดปรับหรือมีเครื่องขอขมาที่ 100 ปาจิตติย 5 บาท และปรากฏความว่าถ้าพระภิกษุรูปใด
ต้องอาบัตินี้แล้วก็ให้สั่งสอนก็ถือว่าอาบัตินั้นปลงตกได้ ส่วนฆราวาสหรือหนโลกกำหนดค่าปรับตาม
ฐานันดร เช่น ระดับยศหัวหนาระดับผู้ใหญ่ต้องใส่ค่าเครื่องขอขมา 200 บาท ผู้ใหญ่บ้าน 5 บาท
ชาวบ้านราษฎรทั่วไป 5 บาท เป็นต้น ดังตัวอย่างต่อไปนี้

บัดนี้จักกล่าวอาบัตีก่อนแล อาบัตินิสัคคีย์ 30 อาบัติปาจิตติย 92 ตัวประสมกันเข้าเป็น
122 ตัว ภิกษุตนใดต้องอาบัติ 122 ตัวนี้ ควรสั่งสอนแล หนโลกให้ใส่ขันตุ่กัฏฐินตักกัฏฐิน หักพินหัวฮ้อย
ให้ใส่ 2 ร้อย ขุนกวนใหญ่หน่อย 5 บาท ชาวบ้านชาวเมืองนักบุญขุนคำให้ใส่ 5 บาทแล ชายท่านให้ใส่
5 สลึง หญิงท่านใส่ 2 สลึงเพื่องแล หญิงชาวเมืองให้ใส่ 10 สลึง อาบัติปาฏิเทสนียะมี 75 ตัวอาบัติ
เสขิยวัตร 57 ตัวตะหมวนเข้ากันมี 132 ตัวตะหมวนเข้ากันเป็น 2 ตัวภิกษุใดต้องอาบัติ 2 ตัวนี้ควรสั่ง
สอนให้ตั้งอยู่ในครองสรณะคมน์เทอญหนโลกใส่ขันสมมาหัวพินหัวฮ้อยใส่ร้อยหนึ่งขุนกวนใหญ่หน่อย
ใส่ 5 บาทชาวเมืองนักบุญขุนคำใส่ 10 สลึงหญิงชาวเมืองใส่ 5 สลึงชายท่านใส่ 2 สลึงหญิงท่านใส่ 2 สลึงแล
(สำลิต บัวสีสะหวัด, 1996: 7)

เมื่อเป็นเช่นนี้จึงควรสังเกตได้ว่า อาบัตินิสัคคีย์ที่เหลือคือ อนียต นิสัคคีย์ นิสัคคียปาจิตติย
ปาฏิเทสนียะและเสขิยวัตรเป็นอาบัติที่มีโทษน้อยมากเมื่อเทียบกับอาบัติปาราชิกและอาบัติสังฆาติเสส
ดังจะเห็นได้ว่าเมื่อพระภิกษุต้องแล้วก็ให้พระภิกษุว่ากล่าวสั่งสอนกันก็ถือว่าปลงอาบัตินั้น ส่วนของ
ฆราวาสคัมภีร์สร้อยสายคำกำหนดมิตินี้ให้เห็นความแตกต่างกันเล็กน้อย เพราะกำหนดให้มีการทดแทน
สินไหมหรือค่าปรับด้วย ทั้งนี้ค่าปรับขึ้นอยู่กับฐานะของบุคคล ดังจะเห็นว่าถ้าเป็นชาวบ้านทั่วไปราคา
จะไม่แพงนัก ลักษณะเช่นนี้ทำให้อาจตั้งข้อสังเกตได้ว่า ต่อให้ฝ่ายพระสงฆ์จะปรับอาบัติหรือให้
พระภิกษุว่ากล่าวตักเตือนกันเท่านั้น แต่ฝ่ายโลกของชาวบ้านทั่วไปจะต้องเสียค่าเครื่องขมาลาโทษซึ่ง
เป็นธรรมเนียมสำคัญสำหรับแสดงออกทางกายกรรมสำหรับฆราวาสที่สำคัญ โดยจะอธิบายถึงมิตินี้
ดังกล่าวต่อไปนี้

8. ขนบธรรมเนียมและการขอขมาด้วยข้าวของ

คำว่า “ขมา” เป็นคำที่มาจากภาษาบาลีว่า “ขมน/ขม” หมายถึง อุดทน การอดโทษ (ยกเล็ก
โทษที่มี) ขมาโทษ ในสันสกฤตใช้รูป “กษม+อน” และ “กษม” (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระจันทบุรี
นฤนาถ, 2512: 253) คำดังกล่าวมาจากธาตุ “กษม” kṣam มีความหมายว่า “อดทน” ในวรรณคดี

สันสกฤตแบบเก่าใช้รูป “กษมา” (Whitney, 2003: 29) คำดังกล่าวน่าจะมีการกระจายรูปและปรับใช้คำในสันสกฤต คือ ใช้รูปแบบไปตามเสียงในภาษาอีสาน กษมา-กสมา-ขสมา-สสมา-สมมา ซึ่งเมื่อคำนี้เข้ามาในวัฒนธรรมอีสานจะสื่อความถึงการขอขมาลาโทษ โดยจะมีเครื่องหรือสิ่งของในพิธี บางที่อาจเรียกว่า “พิธีกรรมสมมา” สิ่งของก็จะเรียกว่า “ของสมมา” สิ่งของดังกล่าวมักใช้ในความหมายในกฎหมายลาว ดังนี้

บัดนี้ จักจาห้องสมมาก่อนแล ขอบคลองสิกขาบทนี้ดังนี้ พระพุทธเจ้าหากเทศนาไว้อย่าสงกาเทอยุ ภายหลัง 3 วจกรรม 3 มโนกรรม 3 แล (กุศลและอกุศลกรรมบถ 10 ประการ) ภายหลัง 3 นั้น ท้าวพระยาเว้ากันอย่า ตัวเดินผ่านไม่ขอทางหนึ่ง ครูบาอาจารย์พูดกันอยู่ ตนเดินผ่านไม่ขอทางหนึ่ง เดินผ่านเมียท่านไม่ขอทางหนึ่ง อันหนึ่ง ขึ้นครอบพ้อบ้านหนึ่งเลยอาณาเขตหนึ่ง อันหนึ่ง ปลิดหมาไม่สั้หมวนของวัด ของบ้านบ่อบเจ้าของ โทะผุ่นนี้ถูกอาบัติทุกกฎแล สังฆาฯ หนโลกให้ใส่ 10 สลึงนั้นเทอยุ วจกรรมนั้น ผู้ใดได้คำพ้อด่าแม่เฒ่า แม่น้ำอาวชาวเชื้อกัถิ คำครูบาอาจารย์กัถิ คำโคตรวงศ์ที่อาศัยกัถิ โทะผุ่นนี้จะถูกปรับเป็นวจกรรมแล หนโลกว่าเป็นสังฆาฯ แล ช้นใหม่แล มโนกรรม 3 นั้น ไผได้ประมาทพ้อแม่ครูบาอาจารย์ น้ำอาวชาวเชื้อกัถิ ได้ประมาทลูกท่านเมียท่านกัถิ ได้ประมาทโคตรวงศ์ที่อาศัยกัถิ ผุ่นนี้ถูก (ต้องอาบัติ) สังฆาฯ ทิส หนโลกใส่ช้นใหม่ 2 ร้อย 2 บาท ขอบคลองสิกขาบทแล (สำลิด บัวสีสะหวัด, 1996: 8)

จากความข้างต้นทำให้เห็นว่า ความผิดเล็กน้อยสำหรับฆราวาสผู้ต้องอาบัติทั้งทางกาย วาจา และใจ เช่น ความผิดต่อท้าวพระยา ครูอาจารย์ และผู้ใหญ่ในตระกูล เป็นต้น พึงกระทำคือ “สมมา” นอกจากนั้นผู้ละเมิดสิกขาบทหรืออาบัติเล็กน้อยจะต้องจ่ายค่าปรับและสินไหม ลักษณะแห่งความผิดในอาบัติต่างๆ ในคัมภีร์สร้อยสายคำแม้ว่าจะเป็นเรื่องทางโลกแต่ต้องอยู่กับพระวินัย ดังจะพบว่า โทะกล่าวริษยาท้าวพระยามหากษัตริย์ก็แสดงให้เห็นว่ามีโทษ กระบวนการกล่าวร้ายหรือกล่าวถ้อยคำริษยานักบวชก็ถือว่ามีความผิด ทั้งนี้ต้องมีการขอขมาโทษหรือสมมาอีกด้วยในกรณีที่มิผู้กล่าวริษยาประมาทล่วงเกินกัน ดังความปรากฏต่อไปนี้

บัดนี้จัก (มีผู้) กล่าวริษยาท้าวพระยามหากษัตริย์แลเสนาอำมาตย์ราชมนตรีนี้นี้ถูกอุลลัจฉัย แล ลูกเขยกกล่าวริษยาพ้อเมีย ถูกปาฏิเทสนียะ ลูกเข้าหลานเขยกกล่าวริษยาเจ้าโคตรเจ้าวงศ์ ถูกทุกกฎแล เจ้าโคตรเจ้าวงศ์กล่าวริษยาถูกเข้าลูกเขย ถูกสังฆาฯ ทิส พ้อเมียกล่าวริษยาถูกเข้าลูกเขย ถูกปาจิตติย แม่กล่าวริษยาถูกเข้าหน้าเขย ถูกช้นปาฏิเทสนียะแล น้องเขยกกล่าวริษยาพี่เมีย ผู้ชายใส่ช้น 2 บาท น้องเขยกกล่าวริษยาพี่เมีย ผู้หญิงใส่โทษบาทหนึ่ง ไผกล่าวริษยาเจ้าหัวครู สังฆาฯ ถูกโทษเทียนเล่มพัน น้ำมันหมื่น กล่าวโทษสมเด็จสังฆาฯ พระพี่น้อง โทะเทียนเล่มร้อย กล่าวประมาทจั่วเณร โทะเทียนเล่มบาทแล...พระพุทธเจ้าอนุญาโต หากให้อนุญาตไว้แก่พระภิกษุทั้งหลายแล (สำลิด บัวสีสะหวัด, 1996: 8)

จากข้อมูลข้างต้นน่าตั้งข้อสังเกตว่า โทษอาบัติดังกล่าวของฆราวาสสะท้อนบทบาทหน้าที่ของพระวินัยในการรักษามาตรฐานทางสังคม ดังจะเห็นว่า การกล่าวโทษริษยากันในครอบครัวเป็นเรื่องสำคัญ และมีการปรับอาบัติไว้ชัดเจน เช่น ลูกเขยจะว่าร้ายกล่าวหาพ่อตา ผู้เฒ่าผู้แก่ในตระกูลวงศ์จะกล่าวริษยาลูกเขยไม่ได้ เป็นต้น ถือว่ามีความผิด อนึ่ง ประเด็นสำคัญต่อมาคือ การกล่าวร้ายหรือริษยาพระสงฆ์เถระ เช่น สมเด็จพระสังฆราช พระครูเถระ สามเณร ต้องมีค่าสมมาประกอบค่าขมาโทษจำนวนมากกว่าคนทั่วไป คือ มีเทียน 1000 เล่ม น้ำมัน 10000 โดยถือว่าการกระทำความผิดกล่าวพระพุทธรูปเจ้าทรงอนุญาตไว้อีกด้วย มิติสำคัญคือการปรับสินไหมหรือเครื่องสมมาเป็นเทียนและน้ำมัน (ยาง) อาจจะเชื่อมโยงกับพิธีกรรมทางศาสนา ดังนั้น อัตราและค่าสินไหมสมมาจึงเป็นของที่ใช้กันในพิธีกรรมของพระสงฆ์ เมื่อเป็นเช่นนี้จึงควรกล่าวได้ว่า บทบาทหน้าที่พระวินัยที่มีต่อกฎหมายโบราณสร้อยสายคำมีลักษณะครอบคลุมหลากหลายมิติ อีกแง่หนึ่งลักษณะการบังคับใช้กฎหมายดังกล่าวน่าจะสะท้อนให้เห็นว่า กฎหมายสร้อยสายคำน่าจะเป็นปัจจัยเบื้องต้นที่จะต้องหมุนไปตามปัจจัยเบื้องล่างคือพระพุทธศาสนา กล่าวคือ พระพุทธศาสนาเป็นความเชื่อกระแสหลัก ดังนั้นสิ่งที่อยู่รายรอบและสัมพันธ์กับพระพุทธศาสนา หรืออยู่ภายใต้กลไกและวัฒนธรรมของพระพุทธศาสนาเป็นใหญ่ต้องปรับตัวให้มีความเป็นพุทธ หรืออย่างน้อยก็ปรับให้เข้ากันได้กับแนวคิดในทางพระพุทธศาสนา ลักษณะเช่นนี้ควรเชื่อได้ว่า สะท้อนบทบาทหน้าที่พระวินัยกับรัฐพุทธลาวได้อย่างลงตัว ทั้งยังเป็นข้อมูลสำคัญที่ชี้ให้เห็นว่า พระวินัยมีความสำคัญต่อการสร้างรัฐพุทธลาวดังจะอธิบายถึงต่อไปนี้

9. พระวินัยกับภาพสะท้อนรัฐพุทธลาวล้านช้าง

ในมิติทางประวัติศาสตร์มีหลักฐานว่า พระพุทธศาสนาได้เข้ามามีบทบาทอยู่ทางตอนใต้และกลางของกลุ่มแม่น้ำโขง รวมถึงสาขาของแม่น้ำโขง โดยปรากฏหลักฐานเด่นชัดในระหว่างศตวรรษที่ 7-8 บริเวณลุ่มแม่น้ำมูล ปากน้ำชี วัตถุจำปาศักดิ์ เมืองหาดทรายฟอง เมืองแก้วอุดม เมืองทุละคมแขวงเวียงจันทร์ ศิลจารึกที่บันทึกด้วยอักษรมอญภาษาบาลีได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทของพระพุทธศาสนาในบริเวณดังกล่าว พระพุทธรูปหินทรายที่พบในเขตลุ่มน้ำจันทน์ที่ราบเวียงจันทน์ เป็นศิลปะทางพระพุทธศาสนาที่น่าภูมิใจในประวัติศาสตร์ ความเชื่อของคนลาวที่มีต่อพระพุทธศาสนาในเบื้องต้นประสบความสำเร็จพอสมควร ต่อมาประชาชนส่วนใหญ่นับถือผีและพราหมณ์ควบคู่กับนับถือพระพุทธศาสนา คือนับถือทั้งผี พราหมณ์ และพุทธ แต่หากด้วยคำสอนในพระพุทธศาสนามีเหตุผลและอ่อนโยนกว่า ดังนั้น พระพุทธศาสนาจึงได้รับการยอมรับจากคนลาวโบราณเป็นจำนวนมาก ต่อมาจึงมีการบำรุงพระพุทธศาสนาเรื่อยมาทำให้การเชื่อถือผีและศาสนาพราหมณ์ลดน้อยลง (ทรงคุณ จันทร, 2551: 48) หลักฐานทางโบราณคดีที่สำคัญได้มีผู้ค้นพบวัตถุโบราณชนิดต่างๆ ซึ่งส่วนมาก

เป็นศิลปะของพระพุทธศาสนา คือ พระพุทธรูปและรูปพระโพธิสัตว์ ทั้งนี้ตามพงศาวดารลาวแสดง ความว่าชนเผ่าไท-ลาวนับถือพรพุทธศาสนานิกายมหายานมาก่อน (กะชวงกะແລງຂ່າວແລະວັດທະນະ ທຳ, 2000: 121) คำอธิบายของทรงคุณ และเอกสารกระทรวงแถลงข่าวลาวสอดคล้องกับบันทึก โบราณของชาวฝรั่งเศสซึ่งเป็นนักบวช ชื่อ De Marini Romain ซึ่งได้บันทึกไว้เมื่อปี ค.ศ.1640 ว่าพระ ศาสนาของชาวสีกะหรือพระพุทธศาสนาได้มาถึงอาณาจักรล้านช้างแล้วได้ส่งผลให้ผู้คนนับถือ มากมายจนกระทั่งเกิดมีโบสถ์จำนวนมากและมีการบวชพระในล้านช้างจำนวนมาก มีการสร้างวัดวา อารามเพื่อประดิษฐานพระพุทธรูปและสร้างพระพุทธรูปมากมายเพื่อให้พระพุทธศาสนาประดิษฐาน มั่นคง ต่อมาได้มีการขยายจำนวนพระสงฆ์มากขึ้น ร่างกฎหมายออกมาใช้ เขียนพิธีกรรมต่างๆ ออกเป็นอักษรอินเดียให้ผู้คนอ่าน (หุมพัน รัตตะนะวง และ Bernard Gay [ผู้แปล], ม.ป.ป. : 53)

ในเอกสารประวัติศาสตร์ลาวแสดงว่า ในสมัยพระเจ้าฟ้างุ้มเป็นรัชสมัยหนึ่งที่ พระพุทธศาสนาตั้งมั่นในลาวและเจริญขยายความศรัทธาจากเจ้ามหาชีวิตไปสู่ประชาชนด้วยอาศัย พระราชอำนาจ พระองค์ทรงให้มีราชบัญญัติให้ประชาชนลาวงดการนับถือผีฟ้าผีแถนและระบบความ เชื่อดั้งเดิม และได้รับเอาพระพุทธศาสนาจากเมืองเขมรพระนคร ระยะนี้เองที่ประชาชนลาวได้นับ ถือพระพุทธศาสนากันแพร่หลาย (สิลา วีระวง, 2001: 45-47) พระพุทธศาสนาที่พระเจ้าฟ้างุ้มรับเอา มาจากเมืองเขมรนครนั้นเป็นพุทธศาสนานิกายลังกาวงศ์ ซึ่งต่อมาได้มีอิทธิพลต่อชีวิตของประชาชน ลาว (กะชวงกะແລງຂ່າວແລະວັດທະນະທຳ, 2000: 122) ในศตวรรษต่อมาการจัดโครงสร้างอำนาจแบบ มณฑลและศาสนาพุทธนิกายเถรวาทก็ลงหลักปักฐานมั่นคงภายในราชอาณาจักรลาว แต่ยังไม่ทอดทิ้ง การบูชานับถือผี ครั้นถึงสมัยพระเจ้าวิสุทธราชโลกทัศน์ทางพระพุทธศาสนาก็ถึงจุดลงตัวที่ตอบสนอง ต่อความชอบธรรมของระบอบกษัตริย์และโครงสร้างทางสังคมลาว แนวคิดของพระพุทธศาสนาเป็นที่ ยอมรับของผู้คนทั่วไปในอาณาจักรลาว ทั้งนี้เพราะปรากฏว่ามีแรงสนับสนุนจากเจ้ามหาชีวิตซึ่งเป็น ภาพตัวแทนของพระโพธิสัตว์ผู้บำเพ็ญบารมี และการทำความดีของกษัตริย์ถือเป็นผลสืบเนื่องจาก อดีตชาติของพระองค์และส่งผลให้พระองค์ได้กระทำความดีต่อเนื่องในปัจจุบันชาติ ความสัมพันธ์ ระหว่างกษัตริย์กับพระสงฆ์ลาวมีความสำคัญอย่างยิ่งเพราะความชอบธรรมของฝ่ายกษัตริย์ชนชั้น ปกครองขึ้นอยู่กับคำสอนของพระสงฆ์ (จิราภรณ์ วิญญูรัตน์ [ผู้แปล], 2553:12-13) จวบจน พระพุทธศาสนาได้บรรลุความรุ่งเรืองสูงสุดในสมัยพระเจ้าโพธิสาลราช ผู้ทรงสมათานพระองค์เป็น พุทธศาสนิกชนที่เข้มแข็ง พระองค์ทรงกระตือรือร้นในการสถาปนาพระพุทธศาสนาลงในรัฐลาว (จิรา ภรณ์ วิญญูรัตน์ [ผู้แปล], 2553: 15)

จากข้อมูลในประวัติศาสตร์ลาวทำให้ควรตั้งข้อสังเกตว่า พระมหากษัตริย์แห่งรัฐลาวได้ใช้ นโยบายเผยแผ่พระพุทธศาสนาเข้าไปถึงประชาชนเพื่อสถาปนาพระองค์ในฐานะผู้นำแห่งรัฐพุทธด้วย อีกแง่หนึ่งน่าเชื่อได้ว่า ประชาชนชาวลาวล้านช้างต่างนับถือพระมหากษัตริย์ในฐานะผู้นำแห่งรัฐที่ทรง

คุณธรรม ขณะเดียวกันพระมหากษัตริย์ลาวล้านช้างก็ถือพระองค์ว่าเป็นเจ้ามหาชีวิตที่ทรงเปี่ยมล้นด้วยคุณธรรม ดังนั้น จึงควรเชื่อได้ว่า ลาวล้านช้างโบราณเป็นรัฐพุทธ พระเจ้าแผ่นดินหรือเจ้ามหาชีวิตเองก็เป็นพระราชาแบบพุทธราช โดยเฉพาะอย่างยิ่งกษัตริย์ที่ทรงเอาพระทัยส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในรัฐอย่างพระเจ้าโพธิสาลราช ดังนั้น กฎหมายสร้อยสายคำสำหรับชาวบ้านจึงเป็นกฎหมายที่สะท้อนให้เห็นว่า มีความสัมพันธ์กับพระวินัย และถือว่าเป็นกฎหมายที่สะท้อนบทบาทหน้าที่พระวินัยในมิติที่ต่างจากกฎหมายอื่น ทั้งยังเป็นกฎหมายที่น่าเสนอให้เห็นว่า รัฐลาวล้านช้างโบราณเป็นรัฐพุทธอีกด้วย ดังความปรากฏต่อไปนี้

บุคคลผู้มีประยาพิการณายังคำฝูงนี้ ให้ถืให้เสี้ยนปา อย่าเห็นแก่ค่าจ้างรางวัล อย่าเห็นแก่ลูกเมีย พ่อและแม่เทอญ ให้พิจารณาตามคำสอนแห่งพระพุทธเจ้าเทศนาไว้นี้เทอญ ถ้าหากใครไม่ฟังคำสอนพระพุทธเจ้าทั้งหลายฝูงนี้ จึงถูกปาราชิกถ้วน 2 เอาตัวไปเผาเสียในนรกโดยปต้องสงสัยแล (สำลิต บัวสีสะหวัด, 1996:10) จงฟังคำสอนแห่งพระตถาคตเจ้า อันมหาอุบาสิเถระเจ้ากล่าวมาแต่ภายหลังนี้เทอญ หนังสือสร้อยสายคำโพธิสาลราชเจ้าท่านนี้ก่อน (สำลิต บัวสีสะหวัด, 1996:32)

จากข้อมูลข้างต้นทำให้ควรเชื่อได้ว่า กฎหมายสร้อยสายคำเป็นกฎหมายที่แสดงให้เห็นบทบาทหน้าที่พระวินัย เพราะพระวินัยปิฎกเป็นหนึ่งใน 3 ส่วนในพระไตรปิฎก ทั้งยังถือเป็นคัมภีร์ชั้นต้นที่สำคัญในฐานะหลักฐานบันทึกคำสอนของพระพุทธเจ้า เมื่อเป็นเช่นนี้ทำให้น่าเชื่อได้ว่า บทบาทหน้าที่ของพระวินัยปิฎกที่มีต่อกฎหมายสร้อยสายคำน่าจะมีผลจากพระมหากษัตริย์ลาวหรือเจ้ามหาชีวิตที่มีส่วนในการสร้างรัฐลาวล้านช้างให้เป็นรัฐพุทธ ซึ่งเชื่อมโยงกับมิติของความเป็นผู้มีบุญบารมีสูงสุดและภาพตัวแทนของพระโพธิสัตว์และความดีทั้งมวล ดังนั้น ลักษณะเช่นนี้เองทำให้พระวินัยมีบทบาทสำคัญในการธรรมาภิบาลระเบียบมาตรฐานทางสังคมไปด้วย ดังอธิบายไว้แล้วควรนำไปสู่ข้อสรุปต่อไปนี้

10. บทสรุป

จากที่ได้อธิบายไว้ข้างต้นควรได้ข้อสรุปดังนี้ พระวินัยเป็นบทบัญญัติที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้เพื่อปรับโทษของพระภิกษุผู้เข้ามาบวชในพระพุทธศาสนา นอกจากนี้พระวินัยยังเป็นพุทธบัญญัติที่บ่งชี้บทลงโทษผู้ก้าวล่วงหรือต้องอาบัติอย่างหนัก อย่างกลาง และอย่างเบาอีกด้วย บรรดาประเทศที่นับถือพระพุทธศาสนาเถรวาทในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ต่างพากันยึดถือพระวินัยที่ปรากฏในคัมภีร์พระไตรปิฎกภาษาบาลีทั้งนั้น ประเทศต่างๆ เหล่านั้นทั้งหมดไม่ปรากฏว่ามีประเทศใดๆ นำเอาพระวินัยมาปรับใช้ในการกำหนดและการดำเนินชีวิต นอกจากประเทศลาว ดังปรากฏหลักฐานว่าลาวสมัยล้านช้าง (พระเจ้าโพธิสาลราช) ได้นำเอาบทบัญญัติในพระวินัยและการปรับอาบัติพระภิกษุมา

ปรับใช้ในคัมภีร์กฎหมายโบราณลาว ชื่อ “คัมภีร์สร้อยสายคำ” คัมภีร์ดังกล่าวเป็นกฎหมายโบราณลาว อาณาที่บังคับใช้กับประชาชนชาวลาวทุกคนขึ้นในสมัยพระเจ้าโพธิสาลราชการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูล ทำให้น่าจะสรุปได้ว่าลาวสมัยอาณาจักรล้านช้างได้รับอิทธิพลของพระพุทธศาสนาทั้งขนชั้นสูงคือเจ้า มหาชีวิตชนชั้นกลางคือพ่อค้าและชนชั้นล่างคือประชาชนทั่วไปมิติเช่นนี้สะท้อนให้เห็นว่า พระพุทธศาสนาได้มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตสังคมและบทบัญญัติทางกฎหมายลาว มิติที่คัญอีกประการหนึ่ง คือข้ออาบัติในคัมภีร์พระวินัยปิฎก การปรับอาบัติและบทลงโทษในกฎหมายโบราณสร้อยสายคำได้อิง อยู่กับกระบวนการพิจารณาความผิดในพระวินัย ลักษณะเช่นนี้ถือเป็น “บทบาทหน้าที่” ที่สำคัญของ พระวินัยที่นอกเหนือไปจากใช้ปรับพิจารณาและลงโทษสำหรับพระภิกษุในพระพุทธศาสนา บทบาท หน้าที่ดังกล่าวได้สะท้อนให้เห็นว่าพระวินัยในพระพุทธศาสนาเป็นหลักการสำคัญที่ใช้บังคับทั้ง พระภิกษุสงฆ์และฆราวาสในสังคมลาวล้านช้างทั้งนี้ควรเชื่อได้ว่า พระวินัยบัญญัติถือเป็นบทบัญญัติ สูงสุดในระบบสังคมพระสงฆ์และฆราวาสลาวสมัยดังกล่าวและพระพุทธศาสนาเองยังได้มีอิทธิพลต่อ การดำเนินชีวิตของผู้คนในสังคมลาวดังปรากฏในกระบวนการพิจารณาความผิดตามพระวินัย ลักษณะเช่นนี้ได้สะท้อนให้เห็นระบบความเชื่อในพระพุทธศาสนาว่า พระพุทธศาสนาเป็นระบบความ เชื่อ เป็นศาสนาสำหรับชีวิตและศาสนาที่มีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมทางกฎหมายหรือผลต่อการดำเนิน ชีวิตของชาวลาว

ดังนั้น จึงอนุมานได้ว่า ในสังคมลาวสมัยอาณาจักรล้านช้างพระวินัยปิฎกเป็นบทบัญญัติที่ สำคัญสำหรับพระภิกษุสงฆ์มีผลต่อการบัญญัติและตรากฎหมายสำหรับฆราวาสลาวทุกคนขึ้นอีกด้วย มิติเช่นนี้จึงถือเป็นบทบาทหน้าที่พิเศษของพระวินัยอีกบทบาทหนึ่ง ทั้งยังควรสรุปได้ว่า พระพุทธศาสนากับวิถีชีวิตการดำเนินชีวิตและวัฒนธรรมทางกฎหมายต่างเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน คือ พระพุทธศาสนาสำหรับการดำเนินชีวิตสำหรับชาวลาวสมัยล้านช้าง มิติเช่นนี้สะท้อนให้เห็นว่าอิทธิพลของ พระพุทธศาสนาได้แผ่เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตของชาวลาวในอดีต

บรรณานุกรม

- จิราภรณ์ วิญญูรัตน์ [ผู้แปล]. **ประวัติศาสตร์ลาว**. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโครงการตำรา
สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.2553
- เต็ม วิภาคย์พจนกิจ. **ประวัติศาสตร์ลาว**.เอกสารทางวิชาการหมายเลข 1/2530. กรุงเทพมหานคร:
มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์. 2530.
- พระธรรมปิฎก [ป.อ.ปยุตฺโต]. **พระพุทธศาสนาในเอเชีย**. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา.2540.
- _____. [ป.อ.ปยุตฺโต]. **พจนานุกรมฉบับประมวลศัพท์**. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราช

วิทยาลัย.2546.

ทรงคุณ จันทร [ผู้แปล]. ประวัติศาสตร์ลาว (ดึกดำบรรพ์-ถึงปัจจุบัน). กาลสินธุ์: ประสานการพิมพ์. 2551.

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระจันทบุรีนฤนาถ.ปทานุกรมบาลี ไทยอังกฤษสันสกฤต.กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย.2512.

พิฑูร มะลิวัลย์. ประเพณีเถรภิเสก. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 2530.

สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส, วินัยมุขเล่ม 1: หลักสูตนักธรรมชั้นตรี.

พิมพ์ครั้งที่ 40. กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย. 2552.

ศักดิ์ศรี แยมันดดา. วรรณคดีพุทธศาสนาพากย์ไทย. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2543.

ศิราพร ณ ถลาง. ทฤษฎีคติชนวิทยา: วิธีวิทยาในการวิเคราะห์ตำนาน นิทานพื้นบ้าน.

กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2552.

สถาพรพิริยพรต, หม่อมเจ้าพระ. ต้นบุญญัตติ. พระนคร: บรรณาการ. 2511.

อรรถ นันทจักร. กฎหมายอีสานฉบับต่างๆ : รูปแบบและพัฒนา. อำนาจเจริญ: ศูนย์วัฒนธรรม
อีสานโรงเรียนอำนาจเจริญ. 2531.

อรรถ นันทจักร.(ม.ป.ป.). เอกสารปริวรรตกฎหมายกฎหมายภาคอีสานจากเอกสารประเภทใบลาน.

อำนาจเจริญ: ศูนย์วัฒนธรรมอีสานโรงเรียนอำนาจเจริญ.

มหาจุฬาลงกรณสวณียฎีกา. ไทย-ธมฺม : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเอนปกาสิตา, 2538.

สยามมกุฏราชวิทยาลัย. : สยามมกุฏราชวิทยาลัยเอนปกาสิตา. 2535.

สยามมกุฏราชวิทยาลัย. สยามมกุฏราชวิทยาลัยเอนปกาสิตา. 2538.

กะชวงละเหล่งข้าวและวัดทะนะท่า. ปะหวัดสาตลาว (ดึกดำบรรพ์-ปัจจุบัน). เวียงจันทน์: โรงพิมพ์
แห่งลัดลาว. 2000.

เจ้าค้ำนังวงกิตร์ตนะ. พงศาวดารชาตลาว ความเป็นมาของชาติตั้งแต่ดึกดำบรรพ์. เวียงจันทน์:

หอสมุดแห่งชาติลาว. 2526.

ทรงสะหวาด ปะเลิด. ลาวล้านช้างก่อนฝรั่งเศสเข้ามาปกครอง. นะคอนหลวงเวียงจันทน์: สำนักพิมพ์และ
จำหน่ายปั้มแห่งลัด. 2011.

พุททอง แสงอาคม. ชาตลาว คนลาว อาติต และ ปะจุบัน. เวียงจันทน์: นะคอนหลวง. 2000.

สำลิต บัวสีสะหวัด. คำพิส้อยสายคำ. (พิมพ์ที่สอง). เวียงจันทน์: ไผ่หนาม.1996.

ลีลา วีระวงและนวน อุเทนสักดา. ตำนานขุนบรมราชา. นะคอนหลวงเวียงจันทน์: หอสมุดแห่ง

ชาดลาว. 1994.

สีลา วีระวง. **ประวัติศาสตร์ลาวแต่โบราณ ถึง 1946**. เวียงจันทน์: นันทาตุลาต. 2001.

หุมพันธ์ รัตตะนวง และ Bernard Gay [ผู้แปล]. (ม.ป.ป.). **ปะเทดลาว**ในหุ่ปี ค.ศ.1640. เวียงจันทน์: โรงพิมพ์แห่งลัด.

AssavavirulhakarnPrapod. **The Ascendancy of Theravada Buddhism in Southeast Asia**. Bangkok: O.S. Printing House. 2010

Thomas A. Green. **An Encyclopedia of Beliefs, Customs, Tales, Music, and Art**. California: Santa Barbara. 1997.

William Dwight, Whitney. **The Roots, Verb-Forms and Primary Derivatives of the Sanskrit Language**. New Delhi: Motilal Banarsidass. 2003.

พัฒนาเอกสารประกอบการสอนรายวิชาภาษาไทยถิ่นสำหรับครู

คณะครุศาสตร์ วิทยาลัยสงฆ์นครน่าน

Development of teaching materials for Thai language for teachers

MahachulalongkornrajavidyalayaUniversityNan Buddhist College

สมคิด นันตะ*

1. ความนำ

การพัฒนาเอกสารประกอบการสอนรายวิชาภาษาไทยถิ่นสำหรับครู คณะครุศาสตร์ วิทยาลัยสงฆ์นครน่าน มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาภาษาไทยถิ่นทั้ง 4 ภาค และจัดทำเป็นเอกสารประกอบการสอน 2) เพื่อพัฒนาเอกสารประกอบการสอนในรายวิชาภาษาไทยถิ่น คณะครุศาสตร์เป็น การศึกษาค้นคว้าเอกสารของภาษาไทยถิ่นทั้ง 4 ภาค และนำมาเปรียบเทียบคำที่ใช้ในภาษาไทย มาตรฐาน เพื่อให้เกิดการพัฒนาเอกสารประกอบการสอนในคณะครุศาสตร์ สาขาวิชาการสอน ภาษาไทย ของวิทยาลัยสงฆ์นครน่าน เถลิงพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราช กุมารี ผลการพัฒนาเอกสารประกอบการสอน ได้ดำเนินการศึกษาภาษาไทยถิ่นทั้ง 4 ภาค มีเนื้อหา เอกสารประกอบการสอนภาษาไทยถิ่นมีประกอบด้วยเนื้อหา 7 บทได้แก่

- 1) ความสำคัญของภาษา กล่าวถึงการเกิดขึ้นของภาษาของมนุษย์ ลักษณะของการสื่อ ด้วยภาษากาย ภาษาคำพูด ที่เรียกว่า วัจนภาษา และอวัจนภาษา
- 2) ความรู้เบื้องต้นกับภาษาไทยถิ่น กล่าวถึงความเป็นมาของภาษาในประเทศไทยแบ่ง ออกเป็น 4 ภาค แต่ละภาคมีลักษณะเฉพาะของสำเนียงที่แตกต่างกัน
- 3) ภาษาตระกูลไท ศึกษาตระกูลของภาษาไทยที่มีแหล่งที่มาจากภูมิภาคเอเชีย การแบ่ง ตระกูลของภาษา แหล่งที่มาเป็นต้น
- 4) ภาษาไทยถิ่นกลาง ศึกษาสระ พยัญชนะ และวรรณยุกต์ การกลายเสียง
- 5) ภาษาไทยถิ่นเหนือ ศึกษาสระ พยัญชนะและวรรณยุกต์ การกลายเสียง การ เปรียบเทียบภาษาไทยถิ่นเหนือและภาษาไทยกลาง
- 6) ภาษาไทยถิ่นอีสาน ศึกษาสระ พยัญชนะและวรรณยุกต์ การกลายเสียงการ เปรียบเทียบภาษาไทยถิ่นอีสานและภาษาไทยกลาง

* อาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครน่านเถลิงพระเกียรติ

7) ภาษาไทยถิ่นใต้ศึกษาสระ พยัญชนะและวรรณยุกต์ การกลายเสียงการเปรียบเทียบ ภาษาไทยถิ่นใต้และภาษาไทยกลาง

แต่ละบทได้มีตัวอย่างของแบบทดสอบท้ายบทโดยอาศัยเนื้อหาของปรมาจารย์หลายๆ ท่าน ผสมผสานเข้าด้วยกันเพื่อให้เนื้อหาสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

2. เนื้อหา

มนุษย์มีภาษาพูดเป็นของตนเองที่ใช้ในการสื่อสารเพื่อแสดงความต้องการ ตามวัตถุประสงค์ เพื่อให้อีกฝ่ายหนึ่งได้เห็นความสำคัญ ในประเทศไทยภาษาไทยเป็นเอกลักษณ์ประจำชาติ เป็นสมบัติทางวัฒนธรรมอันก่อให้เกิดความเป็นเอกภาพ และเสริมสร้างบุคลิกภาพของคนในชาติให้มีความเป็นไทย เป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารความเข้าใจและความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ทำให้สามารถประกอบกิจกรรมการงานและดำรงชีวิตร่วมกันในสังคมประชาชาติได้อย่างสันติสุขและเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ ประสบการณ์ จากแหล่งข้อมูลสารสนเทศต่างๆ เพื่อพัฒนาความรู้ ความคิด วิเคราะห์ การพัฒนาอาชีพให้มีความมั่นคง ทางสังคมและเศรษฐกิจ นอกจากนี้ยังเป็นสื่อที่แสดงภูมิปัญญาของบรรพบุรุษด้านวัฒนธรรม ประเพณี โดยบันทึกไว้เป็นวรรณคดีและวรรณกรรมอันล้ำค่า ภาษาไทยจึงเป็นสมบัติของชาติที่ควรค่าแก่การเรียนรู้ เพื่ออนุรักษ์และสืบสานให้คงอยู่คู่ชาติไทยตลอดไป

2.1 ความหมายของภาษา

ภาษา เป็นคำที่มาจากภาษาสันสกฤต มาจากรากศัพท์เดิมว่า ภาษ เป็นคำกริยาแปลว่า พูด, กล่าว, บอก ภาษาบาลีเขียน ภาษ มาจาก ภาส (ความหมายเช่นเดียวกันกับภาษาสันสกฤต)

ภาษา ความหมายในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2525 ได้กำหนดไว้ ดังนี้
“ภาษา น. เสียงหรือกิริยาอาการที่ทำความเข้าใจกันได้, คำพูด, ถ้อยคำที่ใช้พูดกัน”

(ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542, 2546 :616-617)

นอกจากนี้ยังมีผู้ที่ได้ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับภาษาได้นิยามศัพท์ของภาษาไว้ต่างๆ กัน ดังนี้

1) คำว่า ภาษา เป็นคำสันสกฤต (บาลีเป็นภาษา) มาจากรากเดิมว่า ภาษ แปลว่า กล่าว, พูด, หรือบอก เมื่อนำมาใช้เป็นคำนามมีรูปเป็นภาษาแปลตามรูปศัพท์ว่า คำพูดหรือถ้อยคำ แปลเอาความว่า เครื่องสื่อความหมายระหว่างมนุษย์ให้สามารถกำหนดรู้ความประสงค์ของกันและกันได้ โดยมีระเบียบคำหรือจังหวะเสียงเป็นเครื่องกำหนด (กำชัย ทองหล่อ, 2547 : 1)

2) คำว่า ภาษา เป็นคำสันสกฤต แปลตามรูปศัพท์ หมายถึงคำพูดหรือถ้อยคำ ภาษาเป็นเครื่องมือของมนุษย์ที่ใช้ในการสื่อความหมายให้สามารถสื่อสารติดต่อทำความเข้าใจกันโดยมีระเบียบของคำและเสียงเป็นเครื่องกำหนด

3) ภาษาคืออะไร ถ้าว่ากันตามคำชาวบ้าน ภาษาคือถ้อยคำที่ใช้พูดกันหรือคำพูดนั่นเองถ้าจะว่ากันเป็นทางวิชาการสักหน่อย ภาษาคือเสียงหรือกิริยาอาการที่ทำให้ความเข้าใจกันได้”(บรรเทา กิตติศักดิ์, 2539 : 1)

4) ภาษา เป็นระบบการสื่อสารที่มนุษย์ใช้ติดต่อกัน โดยธรรมชาติแล้วภาษาเป็นเสียงแทนการพูด เป็นสิ่งที่ทำให้มนุษย์แตกต่างไปจากสัตว์โลกอื่นๆทั้งปวง (วิไลวรรณ ขนิษฐนันท์, 2539:148)

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542 ได้ให้ความหมายไว้ว่าถ้อยคำที่ใช้พูดหรือเขียนเพื่อสื่อความของชนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง เช่น ภาษาไทย ภาษาจีน หรือเพื่อสื่อความเฉพาะวงการ เช่น ภาษาราชการ ภาษากฎหมาย ภาษาธรรมเสียง ตัวหนังสือ หรือกิริยาอาการที่สื่อความได้ เช่น ภาษาพูด ภาษาเขียน ภาษาท่าทาง ภาษามือ ของคนในชาติที่พูดภาษานั้นๆ เช่น มอญ ลาว ทวาย ญ่งหม่มและแต่งตัวตามภาษา. กลุ่มของชุดอักขระ สัญลักษณ์และกฎเกณฑ์ที่กำหนดขึ้นเพื่อส่งงานคอมพิวเตอร์ เช่น ภาษาซี ภาษาจาวาโดยปริยายหมายความว่าสาระ เรื่องราว เนื้อความที่เข้าใจกันได้ เช่น ตกใจจนพูดไม่เป็นภาษา เขียนไม่เป็นภาษา ทำงานไม่เป็นภาษา. (พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน, 2546 :822)

นอกจากนี้ สนิท ตั้งทวี ให้ความหมายของภาษาว่า“ภาษา”เดิมเป็นคำสันสกฤต มาจากรากศัพท์หรือธาตุว่า ‘ภาษ’ บาลีว่า“ภาษา”คนไทยรับเข้ามาใช้ในรูปของคำว่า“ภาษา”ซึ่งมีความหมายในภาษาเดิมทั้งสองว่า“ถ้อยคำ”หรือ“คำพูด” (สนิท ตั้งทวี, 2528 : 1)

ตลอดถึงอุดม วิโรตม์สิกขิตตย์ ให้ความหมายว่าภาษา หมายถึง การสื่อความหมายที่ต้องมีเสียง ความหมาย ระบบ กฎเกณฑ์ที่ยอมรับกันทั่วไปหรืออีกนัยหนึ่งกล่าวว่า ภาษาต้องมีโครงสร้าง (Structure) (อุดม รุ่งเรืองศรี, 2542 :1)

มยุเรศ รัตนานิคม ให้ความหมายว่า ภาษา หมายถึง รหัสชนิดหนึ่งซึ่งมนุษย์ใช้สื่อความหมายระหว่างกันในการทำกิจกรรมต่างๆ โดยผ่านสื่อที่เป็นเสียงสัญลักษณ์ตามที่ได้ตกลงยอมรับกันในสังคมของผู้ใช้รหัสเดียวกันนั้น เสียงสัญลักษณ์ดังกล่าวจะต้องมีระบบแบบแผนที่แน่นอนและมีความสัมพันธ์กันกับระบบความหมายอันเป็นความหมายที่สามารถเข้าใจตรงกันได้ในหมู่มชนนั้นๆ (มยุเรศ รัตนานิคม, 2528 :1)

วิจินตน์ ภาณุพงศ์ ให้ความหมายว่า ภาษา คือ เสียงพูดที่มีระเบียบและมีความหมาย ซึ่งมนุษย์ใช้เป็นเครื่องมือสำหรับสื่อสาร ความคิด ความรู้สึก ความต้องการและใช้ในการประกอบกิจการร่วมกัน (วิจินตน์ ภาณุพงศ์, 2543 : 3)

นักภาษาศาสตร์ มีความเห็นตรงกันว่า ภาษาที่แสดงออกด้วยเสียงและคำพูดเท่านั้นจึงจะเป็นภาษาที่แท้จริง สำหรับเครื่องสื่อความหมายอย่างอื่นๆ นั้นไม่สามารถนับได้ว่าเป็นภาษาที่สมบูรณ์ เช่น การพยักหน้า การสั่นศีรษะ หรือการโบกมือนั้น นักภาษาศาสตร์ก็ไม่นับว่าเป็นภาษา แม้จะเป็น

อาการที่เกือบจะเป็นสากล ที่พอจะเข้าใจกันทั่วไปบ้าง แต่ก็ไม่มีระบบหรือระเบียบที่แน่นอนและไม่ได้เป็นเสียงอีกด้วย

ดังนั้น คำว่าภาษาไว้ว่า ภาษาเป็นวิธีการที่เป็นของมนุษย์โดยเฉพาะเท่านั้นและไม่ใช่สิ่งที่เป็นสัญชาตญาณ แต่มีไว้เพื่อเป็นเครื่องมือสื่อสารความคิด ความรู้สึกและความปรารถนาและกระทำโดยการแปลงระบบสัญลักษณ์เป็นเสียงออกมาโดยตั้งใจ

ภาษาถิ่นเป็นภาษาที่ทุกคนในประเทศต้องใช้ในการติดต่อสื่อสาร มีความสำคัญต่อทุกคน ตั้งแต่เด็กจนโต ไม่ว่าจะเป็นวัยไหน การติดต่อสื่อสารเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง ภาษาถิ่นของคนไทยทั่วประเทศก็มีความเป็นเอกลักษณ์ ความงดงามของคำพูดในแต่ละถิ่นที่อยู่ต่างๆของประเทศไทย เราจึงควรเห็นความสำคัญของภาษาถิ่น และควรหวงแหน อนุรักษ์ภาษาถิ่นของไทยสืบไป

2.2 ความหมายของภาษาถิ่น

ภาษาถิ่น (Dialect) ประกอบด้วยคำ 2 คำ ได้แก่ คำว่า ภาษา และ ถิ่น ซึ่งพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542 ได้ให้คำจำกัดความดังนี้

ภาษา หมายถึง ถ้อยคำที่ใช้พูดหรือเขียนเพื่อสื่อความของชนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง เช่น ภาษาไทย ภาษาจีน หรือเพื่อสื่อความเฉพาะวงการ เช่น ภาษาราชการ ภาษากฎหมาย ภาษาธรรม

ถิ่น ที่ แดน ที่อยู่ เช่น ถิ่นเสือ ถิ่นผู้ร้าย (พจนานุกรมภาษาถิ่นเหนือ. 2539 :319)

เมื่อนำคำ 2 คำ มาเรียงเข้าด้วยกันจึงได้คำว่า “ภาษาถิ่น” ซึ่งหมายถึง น. ภาษาเฉพาะของท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่งที่มีรูปลักษณะเฉพาะตัวทั้งถ้อยคำและสำเนียงเป็นต้น.

ภาษาถิ่น หมายถึง ถ้อยคำที่ใช้พูดกันในแต่ละท้องถิ่น (ทวีศักดิ์ ญาณประทีป, 2534 : 397)

ภาษาถิ่น หมายถึง ภาษาย่อยของภาษาเดียวกันที่ใช้พูดแตกต่างกันไปตามท้องถิ่นต่างๆที่ผู้พูดภาษานั้นๆ อาศัยอยู่ (ฉันทส ทองช่วย, 2534 :11)

ภาษาถิ่น หมายถึง ภาษาที่ใช้พูดจากันในท้องถิ่นต่างๆ ซึ่งมีความแตกต่างกันไปตามท้องถิ่นที่ผู้พูดภาษานั้นอาศัยอยู่ (ประสิทธิ์ กาพย์กลอนและไพบุลย์ ดวงจันทร์, 2534 :15)

ภาษาถิ่น หมายถึง ภาษาย่อยของภาษาใดภาษาหนึ่งที่ใช้พูดในแต่ละชุมชน (กรรณิกา วิมลเกษม, 2549 :2)

ภาษาถิ่นเป็นภาษาของกลุ่มชาติที่อาศัยในท้องถิ่นต่าง ๆ เช่น ภาษาไทยถิ่นเป็นภาษาของกลุ่มชาวไทย ซึ่งอาศัยกระจ่กระจายกันอยู่ทั่วประเทศ ภาษาถิ่นที่เกี่ยวข้องกับชุมชนกลุ่มใดย่อมเป็นภาษาที่มีสำคัญต่อชนกลุ่มนั้นมากที่สุด เช่น ภาษาไทยถิ่นตากใบ ย่อมมีความสำคัญต่อกลุ่มชนชาวไทยที่อาศัยอยู่ในท้องที่อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาสมากที่สุด เพราะเป็นภาษาที่เขาใช้พูดติดต่อสื่อสารร่วมกันมาตั้งแต่เกิด ทั้งยังภูมิใจในฐานะที่เป็นภาษาของบรรพชน

สรุปความสำคัญของภาษาไทยถิ่นได้ว่า

1) ภาษาถิ่นเป็นภาษาประจำถิ่นของกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นนั้นๆ เป็นภาษาที่พวกเขาต้องใช้ติดต่อสื่อสารกันในชีวิตประจำวัน เป็นภาษาที่พวกเขาใช้กันมาตั้งแต่แรกเกิดได้เรียนรู้จดจำ สืบทอดและร่วมรับในการปรับปรุง เปลี่ยนแปลง เป็นภาษาที่มีความสำคัญในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิต เป็นภาษาที่พวกเขาใช้ได้ดีที่สุด ภาษาถิ่นจึงมีความสำคัญต่อกลุ่มคนผู้เป็นเจ้าของภาษานั้นๆ มากที่สุด

2) ภาษาถิ่นเป็นวัฒนธรรมส่วนหนึ่งที่ควรศึกษา เพราะการศึกษาภาษาถิ่นจะช่วยให้ได้เข้าใจสภาพสังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มคนได้ทางหนึ่ง ภูมิปัญญาของชาวบ้านด้านต่างๆ เช่น เพลง กล่อมเด็ก นิทาน ปริศนาคำทาย ตำนานสถานที่ บทร้องประกอบการแสดง บทร้องประกอบการละเล่นของเด็ก สำนวน สุภาษิต ชื่อบุคคล ชื่อพืชและสัตว์ ชื่อสิ่งของเครื่องใช้ ชื่ออาหารเครื่องดื่ม บทสวดในพิธีกรรม และวรรณกรรมท้องถิ่นต่างๆ ล้วนแล้วแต่ต้องใช้ภาษาเป็นเครื่องสื่อสารถ่ายทอดทั้งสิ้น

3) ภาษาถิ่นเป็นรากฐานทางด้านประวัติศาสตร์ของกลุ่มชน เราอาจกล่าวได้ว่ากลุ่มระดับชาวบ้านที่ใช้ภาษาเดียวกันในชีวิตประจำวันสืบทอดกันมาหลายชั่วอายุคนจะต้องมีประวัติความเป็นมาร่วมกัน เช่น ชาวไทยถิ่นตากใบกับชาวมลายูเชื้อสายไทยในอำเภอตุมปัต รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย ซึ่งพูดภาษาไทยถิ่นตากใบในชีวิตประจำวันในขณะนี้จะต้องมีประวัติศาสตร์ของกลุ่มชนร่วมกันมาในอดีต หรือชาวไทยถิ่นอีสานกับประชาชนลาวซึ่งใช้ภาษาถิ่นร่วมกันในปัจจุบัน ก็จะต้องเกี่ยวข้องกันมาเป็นเวลาหลายร้อยปี แสดงว่าเราสามารถใชภาษาถิ่นเป็นหลักฐานทางด้านประวัติศาสตร์ของกลุ่มชนได้

4) ภาษาถิ่นเป็นบ่อเกิดของวรรณกรรมท้องถิ่น ผลการสำรวจวรรณกรรมท้องถิ่นทั้งวรรณกรรมที่สืบทอดกันด้วยวาจา หรือเป็นเครื่องมือที่เล่าสืบทอดกันมาด้วยปาก (มุขปาฐะ) และวรรณกรรมที่ได้มีผู้บันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร เช่น วรรณกรรมสมุดข่อย (หนังสือข่อย) วรรณกรรมใบลาน และศิลาจารึก พบว่า มีจำนวนมหาศาล วรรณกรรมเหล่านี้มีหลายประเภท เช่น วรรณกรรมเกี่ยวกับศาสนา ความเชื่อ นิทานประโลมโลก ตำนาน ตำนายา ประวัติศาสตร์ กฎหมาย แบบเรียน สุภาษิตชาวบ้าน เป็นต้น วรรณกรรมเหล่านี้ล้วนแล้วแต่สะท้อนให้เห็นถึงภูมิปัญญาของชาวบ้านแต่ละท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี และที่สำคัญคือเป็นวรรณกรรมที่ใชภาษาถิ่นเป็นสื่อในการถ่ายทอด ดังนั้นถ้าไม่มีภาษาถิ่นวรรณกรรมเหล่านี้จะเกิดขึ้นได้อย่างไร

การศึกษาภาษาถิ่นย่อมจะศึกษาท้องถิ่นในด้านที่อยู่อาศัยความเป็นอยู่ ความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมได้ เพราะภาษาเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม ภาษาถิ่นจะรักษาคำเดิมได้ดีกว่าภาษามาตรฐาน เพราะจะมีการเปลี่ยนแปลงทางภาษาและวัฒนธรรมน้อยกว่า นอกจากนี้การศึกษาในท้องถิ่นมีประโยชน์ในการศึกษาด้านวรรณคดีอีกด้วย เพราะวรรณคดีเก่าๆ นั้น ใช้ภาษา

โบราณ ซึ่งเป็นภาษาถิ่นจำนวนมาก เช่น วรรณคดีสุโขทัย สมัยอยุธยา และสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ถ้าเราไม่เข้าใจภาษาถิ่นที่ใช้ ก็จะทำให้ความไม่ออกและยากต่อการศึกษาวรรณคดีนั้นๆ ได้ ฉะนั้นเราจึงควรอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาภาษาถิ่นทุกถิ่น จึงจะมีความรู้กว้างขวาง

3. ภาษาตระกูลไท

ภาษาตระกูลไท* (Tai Family Language) เป็นภาษาตระกูลใหญ่ตระกูลหนึ่งซึ่งกลุ่มชนที่ใช้มีความสัมพันธ์กันทางเชื้อสายที่เราเรียกว่า ชนเผ่าไทหรือชาติพันธุ์ไท ภาษาตระกูลไทใช้พูดกันอยู่ในบริเวณกว้างแถบเอเชีย นับตั้งแต่ในแคว้นอัสสัมทางตะวันออกเฉียงเหนือของอินเดีย ในยูนนาน กวางสี กวางเจา เกาะไหหลำทางตอนใต้ของจีน ตอนเหนือของเวียดนาม ทางตะวันออกของพม่า ลาว ไทย ตลอดถึงตอนเหนือของประเทศมาเลเซีย จะเห็นได้ว่าการกระจายกลุ่มคนที่ใช้ภาษาตระกูลไทมีอยู่จำนวนมาก และกระจายอยู่ในบริเวณกว้าง ทำให้ภาษาของชาติพันธุ์ไทแต่ละกลุ่มแตกต่างกันเป็นหลายภาษาที่เราเรียกว่าภาษาไทถิ่น (Tai Dialect) เฉพาะในพื้นที่ประเทศไทย

ภาษาตระกูลไทเป็นภาษาที่มีผู้พูดจำนวนมากตระกูลหนึ่งในทวีปเอเชีย (กรรณิกา วัฒนเกษม, 2549 :1) โดยประเทศไทยและประเทศลาวเท่านั้นที่เป็นแหล่งใหญ่ของผู้ที่พูดภาษาตระกูลไท และใช้ภาษาตระกูลไทเป็นภาษาของประเทศ โดยเฉพาะในประเทศนั้นนอกจากจะมีคนไทยแล้ว ยังมีคนไทยเผ่าอื่นๆ ที่อพยพเข้ามาอยู่เป็นเวลานาน จนปัจจุบันลูกหลานก็เป็นคนไทยไปแล้วหากแต่คนเหล่านี้ยังพูดภาษาไทของตนอยู่ ได้แก่ ไทญ่า ไทดำ ไทพวน ผู้ไท ลาวครั่ง ลาวเวียง ไทลื้อ ไทเขิน ไทใหญ่ ไทยอง และไทหย่า เป็นต้นส่วนคนไทยในประเทศอื่นๆ นั้นใช้ภาษาตระกูลไทในหมู่บ้านของตนเองและต้องใช้ภาษาราชการตามประเทศที่ตนอาศัยอยู่ คนไทที่อาศัยอยู่ตามประเทศต่างๆ ดังกล่าวข้างต้นมีชื่อเรียกแตกต่างกันออกไป กล่าวคือ คนไทในประเทศจีนมีชื่อว่าไทลื้อ ไทเมา ไทเหนือ ไทนอง ไทลุงโจว ไทจ้วง ไทไท่ ไทจูเจีย เป็นต้น คนไทยในรัฐอัสสัม ประเทศอินเดียมีไทอาหม (ปัจจุบันไม่พูดภาษาไทแล้ว ไทพ่าเก ไทคำตี้ ไทโนรา (หรือไทค้ายาง) ไทอ้ายตอน ในประเทศพม่ามีไทใหญ่ ไทเขิน (จีน) ไทเมา ไทคำตี้ ไทหย่า ไทลื้อ ทางตอนเหนือของประเทศเวียดนามมีไทไท่ ไทนอง ไทดำ และไทขาว เป็นต้น

การแบ่งภาษาตระกูลไทหรือกระได ตระกูลภาษาไททั้งตระกูล จึงเป็นการกล่าวถึงภาษาตระกูลไทในระดับที่กว้างใหญ่ ส่วนคำว่าไทเป็นการกล่าวถึงภาษาตระกูลไทในระดับที่แยกย่อยลงมา กล่าวคือในภาษาตระกูลไทสามารถแบ่งออกเป็นสาขา ได้ 3 สาขา คือ 1) ภาษาไทกลุ่มเหนือ

*ในที่นี้คำว่า “ไท” (Tai) หมายถึงภาษาและคนที่พูดภาษาตระกูลไทโดยครอบคลุมทั้งที่อยู่ในและนอกประเทศไทย ส่วนคำว่า “ไทย” (Thai) หมายถึง ภาษาและคนที่พูดภาษาตระกูลไทในประเทศไทย

(Northern Tai) 2) ภาษาไทกลุ่มกลาง (Central Tai) และ 3) ภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ (Southwestern Tai) และภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ นี้ ยังแยกย่อยออกได้เป็น 2 แขนง ตามลักษณะการออกเสียงพยัญชนะต้นว่าเป็นเสียงชนิด (มีลมตาม) หรือเป็นเสียงสลิ (ไม่มีลมตาม) การแบ่งแขนงย่อยเช่นนี้เป็นไปตามการค้นคว้าของนักภาษาศาสตร์ชื่อ เจมส์ อาร์. แชมเบอร์เลน (James R. Chamberlain) ซึ่งเขียนบทความชื่อ A New Look at the History and Classification of the Tai Languages ไว้ใน ค.ศ.1975 โดยแชมเบอร์เลน เรียกแขนงที่ออกเสียงพยัญชนะต้นเป็นเสียงชนิดว่า แขนง PH และเรียกแขนง ที่ออกเสียงพยัญชนะต้นเป็นเสียงสลิว่าแขนง P แขนง P นี้แหละที่เราอาจเรียกได้ว่าเป็นภาษาตระกูลไทแขนงใต้ ที่เรียกเช่นนี้เพราะผู้พูดภาษาตระกูลไทที่อยู่ในแขนงนี้ไม่สามารถออกเสียงพยัญชนะต้นเป็นเสียงชนิดได้ คำว่าไทจึงต้องออกเสียงว่าไต ตัวอย่างภาษาไทยท้องถิ่นที่รู้จักกันดีที่เป็นแขนงใต้ คือภาษาที่พูดกันที่จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเราทราบกันดีอยู่ว่าคนในจังหวัดนี้ออกเสียงคำว่าไทว่าไต ออกเสียงคำว่าช้างว่าจ้าง เป็นต้น. (สุริยา รัตนกุล, 2551:15-45)

4. ภาษาไทยกลาง

ภาษาไทยกลางนั้นหมายถึง ภาษาที่มักจะเรียนว่าเป็นภาษามาตรฐานแบ่งย่อยออกได้เป็น ภาษาวรรณคดีภาษาพูดที่เป็นทางการ (Cultivated spoken language) ภาษาชาวบ้าน (folk speech) ภาษาวรรณคดีเป็นภาษาที่พูดและเขียนอย่างเป็นทางการ ภาษาพูดที่เป็นทางการเป็นภาษาที่ใช้ในสถานการณ์ที่เป็นทางการ เช่น การพูดในที่สาธารณะหรือในการศึกษา ภาษาแบบกันเองหรือภาษาปากเป็นภาษาพูดที่ไม่เป็นทางการ ใช้พูดกับคนในครอบครัว เพื่อนสนิทและภาษาชาวบ้านเป็นภาษาที่พูด โดยคนส่วนน้อยหรือกลุ่มคนที่มีการศึกษาน้อย

ภาษาไทยมาตรฐาน ซึ่งหมายถึงภาษาไทย ที่พูดโดยผู้ที่มีการศึกษาสูงส่วนใหญ่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่สอนวิชาภาษาไทยตามสถานศึกษาต่างๆเป็นภาษาไทยที่สอนกันในโรงเรียนและเป็นภาษาไทยที่มักจะใช้ในการอ่านข่าวทางวิทยุและโทรทัศน์ (กัลยา ดิงศภทิพย์. 2525 :124)

ภาษามาตรฐานที่ใช้ในการสื่อสารล้วนเกี่ยวข้องกับบุคคล กลุ่มบุคคล หรือหน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการส่งสาร หรือเป็นแหล่งกำเนิดสาร ที่เป็นผู้เริ่มต้นส่งสารด้วยการแปลสารนั้นให้อยู่ในรูปของสัญลักษณ์ที่มนุษย์สร้างขึ้นแทนความคิด ได้แก่ ภาษาและอากัปกิริยาต่างๆ เพื่อสื่อสารความคิด ความรู้สึกรู้สียง ความต้องการและวัตถุประสงค์ของตนไปยังผู้รับสารด้วยวิธีการใดๆ หรือส่งผ่านช่องทางใดก็ตาม จะโดยตั้งใจหรือไม่ตั้งใจก็ตาม เช่น ผู้พูด ผู้เขียน กวี ศิลปิน นักจัดรายการวิทยุ โฆษกรัฐบาล องค์กร สถาบัน สถานีวิทยุกระจายเสียง สถานีวิทยุโทรทัศน์ กองบรรณาธิการ หนังสือพิมพ์ หน่วยงานของรัฐ บริษัท สถาบันสื่อมวลชน เป็นต้น

การอ่าน, การเขียน, การฟังการดูและการพูด, หลักภาษา, วรรณคดีและวรรณกรรม ในบรรดาทั้ง 5 ทักษะนี้ การเขียนนับว่าเป็นการสื่อสารที่มีวิธีการที่ซับซ้อนกว่าทักษะอื่นๆ เพราะผู้ที่เขียนได้นั้นต้องสามารถฟัง พูดและอ่านได้ดี จึงจะช่วยให้เกิดความสามารถในด้านการเขียน อีกทั้งทักษะการเขียนจัดว่าเป็นทักษะทางภาษาที่มีความสำคัญมาก เนื่องจากการเขียนเป็นเครื่องมือในการสื่อความหมายที่คงทนถาวรเป็นหลักฐานที่ดีกว่าทักษะอื่น เพราะการเขียนจะไม่ลบเลือนเหมือนคำพูด การเขียนจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการติดต่อระหว่างอดีต-ปัจจุบัน ถึงอนาคตได้ดี (จุไร วรรณคดีโยธิน. 2523 :3)

ภาษาที่นิยมกันแพร่หลายนั้นมักจะเป็นภาษาของชนชาติที่เจริญในทางวัฒนธรรม หรือชนชาติที่มีอิทธิพลในทางเศรษฐกิจและการเมือง แต่การจำแนกภาษาออกเป็นชนิดต่างๆ นั้นหาจำแนกได้ตามเชื้อชาติของมนุษย์ไม่ เพราะภาษาไม่เกี่ยวกับเชื้อชาติ (กำชัย ทองหล่อ, 2547 :2)

หน่วยเสียงของภาษาไทยถิ่นกลางหรือภาษามาตรฐาน ประกอบด้วยหน่วยเสียงพยัญชนะ 21 หน่วยเสียง หน่วยเสียงสระ 21 หน่วยเสียง และหน่วยเสียงวรรณยุกต์ 5 หน่วยเสียงและภาษาไทยมาตรฐานถือเป็นภาษาที่ใช้เป็นภาษาสากลไทย ไทยภาษาไทยเหนือ

เมื่อกล่าวถึงบริบทของคนไทยที่มีภาษาพูด ภาษาเขียน เป็นของตนเองแล้วภูมิประเทศที่มีความสวยงามด้านภูมิทัศน์ที่มีลักษณะความเป็นเอกลักษณ์และทำให้วัฒนธรรมการแสดงออกบ่งบอกถึงความเป็นเหนือในเอกสารการเสวนาทางวิชาการได้เขียนว่าคนล้านนาเรียกตนเองว่า คนไทหรือคนไต ซึ่งอาจจะเรียกชื่อนี้ควบคู่ไปกับชนอื่น เช่น คนโยน คนยวน แต่ชื่อที่รู้จักกันดีและเรียกมาจนถึงปัจจุบันคือ คนเมืองในขณะที่ชาวล้านนามีชื่อเรียกตนเองนั้น ชาวล้านนาที่ถูกเรียกชื่อที่แตกต่างกันออกไปจากคนอื่นๆ

สุวิไล เปรมศรีรัตน์และคณะ ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับงานวิจัยผู้ใช้ภาษาไทยถิ่นเหนือไว้ว่าภาคเหนือตอนบนประกอบด้วย 8 จังหวัด ได้แก่ เชียงใหม่, เชียงราย, แม่ฮ่องสอน, ลำพูน, ลำปาง, พะเยา, แพร่ และน่าน ประชากรส่วนใหญ่ใช้ภาษาเหนือเป็นภาษากลาง และภาคเหนือตอนล่าง ประชากรส่วนใหญ่พูดภาษาไทยกลาง แต่มีเขตที่พูดภาษาไทยถิ่นเหนือด้วยหลายตำบล เช่น ตาก, สุโขทัย, กำแพงเพชร, อุตรดิตถ์, พิจิตรและพิษณุโลก (สุวิไล เปรมศรีรัตน์และคณะ, 2545 :41-44)

สมทรง บุรุษพัฒน์ ได้ระบุว่าภาษาไทยถิ่นเหนือเป็นภาษาที่พูดกันทางตอนเหนือของไทย ได้แก่ เชียงใหม่, เชียงราย, แม่ฮ่องสอน, ลำพูน, ลำปาง, พะเยา, แพร่, น่าน, ตาก, สุโขทัย, อุตรดิตถ์ และบางอำเภอของจังหวัดสระบุรี (สมทรง บุรุษพัฒน์. 2543 :27-29)

การศึกษาภาษาไทยถิ่นเหนือ การเทียบสัทอักษรที่เป็นหน่วยเสียง (PHONEMES) แทนเสียงต่างๆที่ประกอบระบบเสียงภาษาถิ่นเหนือประกอบด้วยหน่วยเสียง 3 ประเภทได้แก่ (พจนานุกรมภาษาถิ่นเหนือ, 2539 :1-6)

1) หน่วยเสียงพยัญชนะ

- (1) หน่วยเสียงพยัญชนะต้นเดี่ยว
- (2) หน่วยเสียงพยัญชนะควบกล้ำ

2) หน่วยเสียงสระ

- (1) หน่วยเสียงสระเดี่ยว
- (2) หน่วยเสียงสระประสม

3) หน่วยเสียงวรรณยุกต์

โดยมากแล้วภาษาไทยกลางและคำเมืองมักมีเสียงที่เหมือนกันยกเว้นบางครั้ง ที่ไม่เหมือนแต่คล้ายกันได้แก่ เสียงชนิด (aspirate) ของอักษรต่ำมักตรงกับเสียงชนิด (unaspirate) เช่น จาก "ท" เป็น "ต" (เช่น "ทาง" เป็น "ตาง"), "ซ" เป็น "จ" (เช่น "ซ้อน" เป็น "จ้อน"), "พ" เป็น "ป" (เช่น "แพง" เป็น "แปง"), "ค" เป็น "ก" (เช่น "คำ" เป็น "กำ") เป็นต้น โดยมักจะคงเสียงวรรณยุกต์เดิม (เช่น "ใช้" เป็น "ใจ") อย่างไรก็ตาม เสียงชนิด (aspirate) ของอักษรต่ำที่ตรงกับเสียงโฆษะบาลีมักมีเสียงที่ตรงกันในทั้งสองภาษา เช่น ภาพ เป็น ภาพ และ ธรรม เป็น ธรรม เป็นต้น นอกจากนี้แล้ว เสียงชนิด (aspirate) ของอักษรต่ำที่ตามด้วย ร ในไทยกลางมักตรงกับเสียงชนิดแต่ไม่มี ร ตามในคำเมือง เช่น คราว เป็น คาว, ครั้ง เป็น คั้ง, และพระ เป็น พระ นอกจากนี้แล้ว ยังมีความแตกต่างที่อื่นด้วย ได้แก่ เสียง ร ในไทยกลางมักตรงกับเสียง ฮ คำเมือง (เช่น "เรา" เป็น "เฮา") เสียง ย ที่สะกดด้วย ทั้ง ย และ ญ ในภาษาไทยมักตรงกับเสียง ย นาสิก ซึ่งไม่มีในภาษาไทยกลาง (เช่น "หญ้า" เป็น "หญ้า (นาสิก)")

นอกจากความแตกต่างทางด้านพยัญชนะแล้ว ทั้งสองมีความแตกต่างทางด้านเสียงวรรณยุกต์อีกด้วย คำที่ขึ้นต้นด้วยอักษรกลาง(ยกเว้น ด, บ, อย, และ อ)ในคำเป็นภาษาไทยที่มีเสียงสามัญมักตรงกับเสียงจัตวาในคำเมือง (เช่น "ตัว" เป็น "ตัว", "ใจ" เป็น "ใจ") แต่ในคำพ้องเสียงของภาคกลาง ในภาษาเหนือจะออกเสียงไม่เหมือนกัน ส่วนในคำตายนั้นเสียงเอกมักตรงกับเสียงจัตวาในคำเมือง (เช่น "หัก" เป็น "หัก")

5. ภาษาไทยถิ่นอีสาน

ภาษาไทยถิ่นอีสาน เป็นภาษาท้องถิ่นที่ใช้พูดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย เป็นภาษาลาวสำเนียงหนึ่ง ในสำเนียงภาษาถิ่นของภาษาลาวซึ่งแบ่งเป็น 6 สำเนียงใหญ่ คือ:

- 1) ภาษาลาวเวียงจันทน์ ใช้ในท้องที่ เวียงจันทน์ บอลิคำไซ และในประเทศไทยท้องที่ จ. ชัยภูมิ หนองบัวลำภู หนองคาย (อ.เมือง ศรีเชียงใหม่ ท่าบ่อ โพนพิสัย) ขอนแก่น (อ.ภูเวียง ชุมแพ สี

ชมพู ภูผาม่าน หนองนาคำ เวียงเก่า หนองเรือบางหมุ่มบ้าน) ยโสธร (อ.เมือง ทรายมูล กุดชุม บางหมุ่มบ้าน) อุดรธานี (อ.บ้านผือ เพ็ญ บางหมุ่มบ้าน)

2) ภาษาลาวเหนือ ใช้กันในท้องที่ เมืองหลวงพระบาง ไชยบุรี อุดมไซ จ.เลย อุดรดิตถ์ (อ.บ้านโคก น้ำปาด ฟากท่า) เพชรบูรณ์ (อ.หล่มสัก หล่มเก่า น้ำหนาว) ขอนแก่น (อ.ภูผาม่าน และบางหมุ่มบ้านของ อ.สีชมพู ชุมแพ) ชัยภูมิ (อ.คอนสาร) พิษณุโลก (อ.ชาติตระการ และนครไทยบางหมุ่มบ้าน) หนองคาย (อ.สังคม) อุดรธานี (อ.น้ำโสม นาเยีย บางหมุ่มบ้าน)

3) ภาษาลาวตะวันออกเฉียงเหนือ ใช้กันในท้องที่เมืองเชียงขวาง หัวพัน ในประเทศไทย ท้องที่บ้านเชียง อำเภอนองหานและอำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี และบางหมุ่มบ้าน ในจังหวัดสกลนคร หนองคาย และยังมีชุมชนลาวพวนในภาคเหนือบางแห่งในจังหวัด สุโขทัย อุดรดิตถ์ แพร่ ไม่มีหมุ่มบ้านเท่านั้น

4) ภาษาลาวกลาง แยกออกเป็นสำเนียงถิ่น 2 สำเนียงใหญ่ คือ ภาษาลาวกลางถิ่นคำม่วน และถิ่นสะหวันนะเขต ถิ่นคำม่วน จังหวัดที่พูดในประเทศไทย เช่น จ.นครพนม สกลนคร หนองคาย (อ.เซกา บึงโขงหลง บางหมุ่มบ้าน) ถิ่นสะหวันนะเขต จังหวัดที่พูดมีจังหวัดเดียว คือ จังหวัดมุกดาหาร

5) ภาษาลาวใต้ ใช้กันในท้องที่แขวงจำปาสัก สาละวัน เซกอง อັตตะปือ จังหวัดที่พูดในประเทศไทย จ.อุบลราชธานี อำนาจเจริญ ศรีสะเกษ ยโสธร

6) ภาษาลาวตะวันตก ไม่มีใช้ในประเทศลาว เป็นภาษาที่ใช้ในท้องถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ท้องที่ร้อยเอ็ด กาฬสินธุ์ มหาสารคาม และบริเวณใกล้เคียง มลฑลร้อยเอ็ด ของประเทศสยาม

6. ภาษาไทยถิ่นใต้

ภาษาไทยถิ่นใต้ หรือ ภาษาตามโพร (Dambro) เป็นภาษาถิ่น ที่ใช้ในภาคใต้ของประเทศไทย นับแต่จังหวัดชุมพรลงไปถึงชายแดนประเทศมาเลเซียรวม 14 จังหวัด และบางส่วนของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ อีกทั้งบางหมุ่มบ้าน ในรัฐกลันตัน รัฐปะลิส รัฐเกอดะฮ์ (ไทรบุรี) รัฐเปรัก และรัฐตรัง กานู ประเทศมาเลเซีย รวมถึงบางหมุ่มบ้าน ในเขตตะนาวศรี ทางตอนใต้ของประเทศพม่าด้วย ภาษาไทยถิ่นใต้ มีเพียงภาษาพูดเท่านั้น ไม่มีตัวอักษรเขียนเฉพาะ

อมรา ประสิทธิรัฐสินธุ์ ได้กล่าวถึงภาษาถิ่นกับการเปลี่ยนแปลงของภาษาไว้ว่า “การมองภาษาถิ่นของภาษาหนึ่งภาษาใดทำให้เห็นภาพอดีตของภาษาได้ ทั้งนี้เพราะคำศัพท์บางคำ เสียงบางเสียง หรือรูปประโยคบางแบบที่ไม่ได้ใช้แล้วในวิธภาษาหนึ่ง อาจมีตกค้างใช้อยู่ในวิธภาษาถิ่นอื่นๆ ก็

ได้ การเปรียบเทียบวิธภาษาถิ่นต่างๆ จึงช่วยนักภาษาศาสตร์เชิงประวัติให้ก้าวกลับไปหาอดีตได้ (อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2541 :99)

ภาษาไทยถิ่นใต้เป็นภาษาย่อยของภาษาไทยที่พูดกันในห้องที่ของจังหวัดต่างๆทางภาคใต้ของประเทศไทยได้แก่ชุมพรระนองสุราษฎร์ธานีพังงากระบี่ภูเก็ตตรังนครศรีธรรมราชพัทลุงสงขลาสตูลยะลาปัตตานีและนราธิวาสซึ่งภาษาไทยถิ่นใต้มีวิวัฒนาการมาจากภาษาไทยสาขาสุโขทัย (ฉันทส ทองช่วย, 2534 :11-12)

สุวิไล เปรมศรีรัตน์และคณะ ได้ศึกษาการกระจายของกลุ่มภาษาต่างๆในเขตภาคใต้ พบว่า ในภาคใต้กลุ่มคนส่วนใหญ่พูดภาษาถิ่นใต้หรือภาษาปักษ์ใต้ถึงร้อยละ 93 มีผู้พูดภาษาตากใบ ซึ่งเป็นภาษาตระกูลไท แต่มีความคล้ายคลึงกับภาษาไทยเขตภาคเหนือมากกว่า เนื่องจากเป็นกลุ่มคนที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานเมื่อ 400 ปีมาแล้ว ประมาณร้อยละ 1 พวกนี้กระจายอยู่ในเขตจังหวัดปัตตานีและนราธิวาสและมีอยู่บางหมู่บ้านในเขตรัฐกลันตันแลตรังกานูในประเทศมาเลเซียใน 4 จังหวัดภาคใต้ คือยะลา ปัตตานี นราธิวาสและสตูล คนส่วนใหญ่พูดภาษามาเลย์ถิ่น ซึ่งอยู่ในกลุ่มภาษาออสโตรเนเซียน เรียกในเขตภาคใต้ว่า ภาษา“ยาวิ นาญ มลายู”มีจำนวนผู้พูดทั้งหมดร้อยละ 3 หรือประมาณ 240,000 คน นอกจากนี้ยังมีกลุ่มคนที่พูดภาษาตระกูลออสโตรเนเซียนคือ อูรักละโว้ย ประมาณ 3,000 คนและมอเก็น/มอเกล็น/ชาวเล ประมาณ 1,000 คน กลุ่มที่พูดภาษาตระกูลมอญ-เขมร คือพวกชนพื้นเมืองดั้งเดิมที่เรียกว่า เขม็ง หรือชาไก พูดภาษาเกนจิว พวกนี้จะอยู่ในป่าเขา เขตจังหวัดตรัง พัทลุง ยะลาและนราธิวาส มีผู้พูดไม่ถึง 100 คนนอกจากนี้ยังมีผู้พูดภาษาจีน พม่า ลาว อีสาน และมอญ มีผู้พูดในแต่ละภาษาไม่ถึงร้อยละ 1 และมีผู้พูดภาษาไทยกลางเกือบร้อยละ 2 หรือ 6 หมื่นกว่าคน ภาษาที่พูดกันในภาคใต้ปัจจุบันมีทั้งหมด 11 กลุ่ม เป็นภาษาตระกูลไท 4 ภาษาตระกูลมอญ-เขมร 2 ภาษา ตระกูลออสโตรเนเซียน 3 ภาษาและตระกูลจีน-ทิเบต 2 ภาษา (สุวิไล เปรมศรีรัตน์และคณะ, 2551:บทคัดย่อ)

6.1 การแบ่งกลุ่มภาษาไทยถิ่นใต้

ได้แบ่งกลุ่มภาษาไทยถิ่นใต้ออกเป็น 3 กลุ่ม ดังต่อไปนี้ (ฉันทส ทองช่วย,2536 :107-109)

- 1) กลุ่มภาคใต้ตอนเหนือและเขตพื้นที่ฝั่งทะเลตะวันตกได้แก่ภาษาไทยถิ่นต่างๆที่พูดกันในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ตอนล่างชุมพรสุราษฎร์ธานีระนองพังงาและภูเก็ต
- 2) กลุ่มภาคใต้ตอนกลางและเขตพื้นที่ฝั่งทะเลตะวันออกได้แก่ภาษาไทยถิ่นต่างๆที่พูดกันในจังหวัดกระบี่ตรังพัทลุงนครศรีธรรมราชและสงขลาบางอำเภอ (ระโนดสติงพระกระแสะสินธุ์และสิงหนคร)
- 3) กลุ่มภาคใต้ตอนใต้-มาเลเซีย ได้แก่ ภาษาไทยถิ่นต่างๆที่พูดกันในเขตพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้คือสงขลาบางส่วน (ยกเว้นระโนดสติงพระกระแสะสินธุ์และสิงหนคร) สตูลยะลา

ปัตตานีและนราธิวาสตลอดไปจนถึงภาษาไทยถิ่นต่างๆที่พูดกันในประเทศมาเลเซียซึ่งภาษาไทยถิ่นได้กลุ่มนี้แบ่งออกได้เป็น 2 กลุ่มย่อยอีกคือ

- (1) กลุ่ม 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ไทรบุรีและปะลิส
- (2) กลุ่มตากใบ กลันตัน

6.2 ระบบหน่วยเสียงภาษาถิ่นใต้

หน่วยเสียงพยัญชนะเกิดจากกระแสลมจากปอดผ่านเส้นเสียงผ่านมาในช่องปากแล้วถูกสกัดกั้นชั่วคราวไว้ทั้งหมดหรือเพียงบางส่วนก่อนจะปล่อยให้ออกทางปากหรือทางจมูกขณะที่กระแสลมผ่านเส้นเสียงถ้าเส้นเสียงอยู่ในสภาพคลายตัวตามปกติจะเกิดพยัญชนะที่มีเสียงไม่ก้องหากเส้นเสียงเกร็งตัวมีการสั่นสะบัดจะทำให้เกิดพยัญชนะเสียงก้องโดยมากเสียงพยัญชนะจะผ่านออกทางช่องปากแต่มีพยัญชนะบางเสียงผ่านออกมาทางช่องจมูกพยัญชนะพวกนี้เราเรียกว่าพยัญชนะนาสิก

หน่วยเสียงภาษาไทยถิ่นใต้ มีระบบหน่วยเสียงเช่นเดียวกับภาษาไทยมาตรฐานประกอบด้วย 3 หน่วยเสียงได้แก่

- 1) มีหน่วยเสียงพยัญชนะ
 - (1) หน่วยเสียงพยัญชนะต้นเสียงเดี่ยว
 - (2) หน่วยเสียงพยัญชนะต้นเสียงประสม
 - (3) หน่วยเสียงพยัญชนะที่เป็นตัวสะกด
- 2) หน่วยเสียงสระ
- 3) หน่วยเสียงวรรณยุกต์

7. บทสรุป

ภาษาเป็นศูนย์กลางยึดคนทั้งคำว่าภาษาอาจแบ่งความหมายได้ 2 ประเภท คือ ภาษาในความหมายกว้างซึ่ง หมายถึงภาษาที่ใช้คำพูด (วจนภาษา) และภาษาที่ไม่ได้ใช้คำพูดหรือภาษาท่าทาง (อวจนภาษา) ทั้งนี้ภาษาในความหมายนี้อาจนับรวมไปถึงภาษาของสัตว์ด้วย ภาษาในความหมายแคบหมายถึงภาษาที่ใช้พูดจะเป็นคำพูดหรือลายลักษณ์อักษรซึ่งเป็นเครื่องหมายที่ใช้แทนคำพูด

ภาษาถิ่น คือภาษาที่ใช้พูดกันในกลุ่มผู้คนที่อยู่ในพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ต่างๆกัน โดยยังคงมีลักษณะเฉพาะที่สำคัญของภาษานั้น เช่น ภาษาถิ่นอีสาน ภาษาถิ่นใต้ ภาษาถิ่นเหนือ และภาษาไทยกลาง หรือถิ่นกลาง เป็นต้น โดยทุกภาษาถิ่นยังคงใช้คำศัพท์ ไวยากรณ์ที่สอดคล้องกัน แต่มักจะแตกต่างกันในเรื่องของวรรณยุกต์ เป็นต้น หากพื้นที่ของผู้ใช้ภาษานั้นกว้าง ก็จะมีภาษาถิ่นที่

หลากหลาย และมีภาษาถิ่นย่อยๆ ลงไปอีก ทั้งนี้ภาษาถิ่นแต่ละถิ่น จะมีเอกลักษณ์ทางภาษาของตนเอง ด้วย ภาษาถิ่นนั้นมักเป็นเรื่องของภาษาพูด หรือภาษาท่าทาง มากกว่าที่จะเป็นภาษาเขียน

ภาษาไทยถิ่นเป็นสมบัติทางวัฒนธรรมอันก่อให้เกิดความเป็นเอกภาพและเสริมสร้างบุคลิกภาพของคนในชาติให้มีความเป็นไทย เป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารความเข้าใจและความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันทำให้สามารถประกอบกิจและดำรงชีวิตร่วมกันในสังคมประชาชาติได้อย่างสันติสุขและเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ ประสบการณ์ จากแหล่งข้อมูลสารสนเทศต่างๆ เพื่อพัฒนาความรู้ ความคิด วิเคราะห์ วิจัยและสร้างสรรค์ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีตลอดจนนำไปใช้ในการพัฒนาอาชีพให้มีความมั่นคงทางสังคมและเศรษฐกิจนอกจากนี้ยังเป็นสื่อที่แสดงภูมิปัญญาของบรรพบุรุษด้านวัฒนธรรมประเพณีและสุนทรียภาพ โดยบันทึกไว้เป็นวรรณคดีและวรรณกรรมอันล้ำค่าภาษาไทยจึงเป็นสมบัติของชาติที่ควรค่าแก่การเรียนรู้ เพื่ออนุรักษ์และสืบสานให้คงอยู่คู่ชาติไทยตลอดไป

8. ข้อเสนอแนะ

การพัฒนาเอกสารประกอบการสอนเรื่อง พัฒนาเอกสารประกอบการสอนรายวิชาภาษาไทยถิ่นสำหรับครู คณะครุศาสตร์ วิทยาลัยสงฆ์นครน่าน ผู้พัฒนามีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

8.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการพัฒนาไปใช้ประโยชน์

- 1) ควรนำผลการพัฒนาเอกสารประกอบการสอนไปจัดการเรียนการสอนจำนวน 15 สัปดาห์ๆ ละ 2 ชั่วโมง และแต่ละบทนั้นควรให้มีการศึกษาเพิ่มเติมในลักษณะการพูดสื่อสาร
- 2) ควรจัดให้มีการศึกษาภาษาถิ่นของตนเองเปรียบเทียบ ด้าน อาหาร ที่อยู่อาศัย ผลไม้ เครื่องนุ่งห่ม คำเรียกญาติ เป็นต้น

8.2 ข้อเสนอแนะในการพัฒนาครั้งต่อไป

- 1) ควรพัฒนาเอกสารประกอบการสอนในรายวิชาอื่นๆ ในหมวดวิชาชีพครู เช่น วิชา ความเป็นครู วิชาภาษาและวัฒนธรรม วิชาการพัฒนาหลักสูตร เป็นต้น เพื่อให้บัณฑิตได้ศึกษาให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น
- 2) สามารถพัฒนาต่อยอดเนื้อหาให้เป็นหนังสือประกอบการสอนเป็นต้น

บรรณานุกรม

- กรรณิกา วิมลเกษม.ภาษาไทยถิ่นเหนือ. กรุงเทพมหานคร :ภาควิชาภาษาตะวันออก คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2549.
- กัลยา ดิงศภัทัย. ภาษาและภาษาย่อยในประเทศไทย. หน้าที่ 15, สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2525.
- กำชัย ทองหล่อ.หลักภาษาไทย. กรุงเทพมหานคร : รวมสาสน์, 2547.
- จุไร วรศักดิ์โยธิน. การสร้างคู่มือการสอนเขียนภาษาไทยระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพมหานคร: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2523. อุดสำเนา.
- ฉันทัส ทองช่วย.ภาษาและวัฒนธรรมภาคใต้.พิมพ์ครั้งที่ 1, กรุงเทพมหานคร :โอเดียนสโตร์, 2536.
- _____. ภาษาและอักษรถิ่น (เน้นภาคใต้).กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, 2534.
- ทวีศักดิ์ ญาณประทีป, พจนานุกรมฉบับเฉลิมพระเกียรติ พ.ศ. 2530, พิมพ์ครั้งที่ 10 กรุงเทพมหานคร : วัฒนาพานิช, 2534.
- บรรเทา กิตติศักดิ์ . หลักภาษาไทย .หนังสือเรียนภาษาไทย รายวิชา ท 071 หลักภาษาไทย, กรุงเทพมหานคร :ไทยวัฒนาพานิชจำกัด, 2539.
- ประสิทธิ์ กาพย์กลอนและไพบูลย์ ดวงจันทร์, ความรู้เกี่ยวกับภาษาไทย, กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, 2534.
- พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน, กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊ค, 2546.
- พจนานุกรม ภาษาถิ่นเหนือ, เชียงใหม่ :ส.ทรัพย์การพิมพ์, 2539.
- มยุเรศ รัตนนิคม, สัทศาสตร์กับการฝีกออกเสียงภาษาอังกฤษ. สกลนคร : ภาควิชาภาษาต่างประเทศ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏสกลนคร, 2542.
- ราชบัณฑิตยสถาน.พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542, กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์, 2546.
- วิจินต์ ภาณุพงศ์, โครงสร้างของภาษาไทย: ระบบไวยากรณ์. พิมพ์ครั้งที่ 15, กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2543.
- วิไลวรรณ ขนิษฐนันท์. ภาษาและอักษรไทย ในสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนเล่ม 18.2539:148.
- สนิท ตั้งทวี.ความรู้และทักษะทางภาษา. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, 2528.
- สมทรง บุรุษพัฒน์. ภูมิศาสตร์ภาษาถิ่น. กรุงเทพมหานคร :เอกพิมพ์ไทย, 2543.
- สุริยา รัตนกุล.ชื่อของภาษาตระกูลไท และภาษาตระกูลไทในประเทศไทยมา. วิทยาลัยศาสนศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล.วารสารศาสนาและวัฒนธรรม ปีที่ 2 ฉบับที่ 1, 2551.

- สุวิไล เปรมศรีรัตน์และคณะ. ภาษา ชาติพันธุ์และการศึกษาแนวชายแดนไทย-กัมพูชา. การประชุมวิชาการ เรื่อง "แผนที่วัฒนธรรม: เครื่องมือสร้างความสัมพันธ์ชายแดน" นครปฐม: สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล, 2551.
- อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์.ภาษาศาสตร์สังคม.พิมพ์ครั้งที่ 2, กรุงเทพมหานคร :จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.
- อุดม รุ่งเรืองศรี.ภาษาศาสตร์เบื้องต้น.พิมพ์ครั้งที่ 16, กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2542.

การพัฒนาบุคลากรภาครัฐสู่องค์กรยุคใหม่

The development of government personnel into new age organizations

นบน์อม ไชยวงศ์*

พระมหาอรรถพล นริสสุโร†

บทคัดย่อ

การบริหารทรัพยากรมนุษย์ เป็นกระบวนการดำเนินงานที่เกี่ยวกับบุคลากรขององค์กร อันประกอบด้วย ภารกิจหลัก 4 ด้าน คือ การจัดหา การพัฒนา การใช้ประโยชน์ และการเก็บรักษาบุคลากร เพื่อให้องค์กรได้รับประโยชน์สูงสุดจากคุณค่าของบุคลากรซึ่งในการพัฒนาบุคลากรภาครัฐมีกระบวนการอยู่ 4 ขั้นตอนคือ การเคารพสิทธิของบุคคล การมุ่งแก้ปัญหาขององค์กร มุ่งส่งเสริมการมีส่วนร่วม และเป็นกระบวนการที่มีระบบ การจะทำให้กระบวนการทั้ง 4 ขั้นตอนนั้นมีการทำงานที่มีประสิทธิภาพและมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดองค์กรยุคใหม่ ประกอบด้วย การมีความคิดที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน การปฏิบัติตามแนวทางขององค์กรอย่างจริงจัง การพัฒนาความรู้ให้บุคลากรในองค์กรอยู่เสมอ

คำสำคัญ : การพัฒนาบุคลากร, ภาครัฐ, องค์กรยุคใหม่

Abstract

Human Resource Management is a process that involves the personnel of the organization. It consists of four main areas: provision, development, utilization and staff retention in order to maximize the value of the organization. In the development of public personnel sector, there are four steps which are respect the rights of individuals, aim to solve the organization's problem, focus on promoting participation and to be a systematic process. In order to make the 4-step process

* รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลน้ำป่อหลวง จังหวัดเชียงใหม่.

† อาจารย์ประจำหลักสูตร สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน.

work effectively and consistently to become a new age organization, it consists of thinking in the same direction, following the organization's guidelines seriously and developing of knowledge to the personnel in the organization.

Keywords: personnel development, public sector, modern enterprise

1. บทนำ

มนุษย์เป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าและเป็นกลไกสำคัญในการดำเนินงานในด้านต่างๆ เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาองค์กร สังคม อีกทั้งยังเป็นกำลังในการพัฒนาประเทศอีกด้วย ดังนั้นควรตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของมนุษย์ จึงได้มีการส่งเสริมและสนับสนุนให้การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความสำคัญและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (กัญญา แซ่โจ้ว, 2546 :9) องค์กรนั้นเป็นแหล่งรวมทรัพยากรมากมายไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรมนุษย์ ทรัพยากรเงิน ทรัพยากรเทคโนโลยีและอื่นๆองค์กรเป็นแหล่งที่ก่อให้เกิดผลผลิตและในสังคมปัจจุบันการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ให้เกิดการเรียนรู้ถือเป็นกุญแจสำคัญในการพัฒนาองค์กรให้ทุกคนได้เกิดการเรียนรู้ให้ระดับตนเองและการเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่องไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ทำให้องค์กรได้พัฒนาขีดความสามารถในการเรียนรู้ที่สูงขึ้นเพื่อให้องค์กรเจริญเติบโตก้าวหน้า

ความสำคัญของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ว่า ในสมัยก่อนผู้บริหารไม่เคยให้ความสนใจหรือเห็นความสำคัญของการบริหารงานบุคคลเลยหรือแม้แต่ในปัจจุบัน สำหรับองค์การขนาดเล็กก็ไม่เคยจัดให้มีแผนกบริหารงานบุคคลเพราะเห็นว่าการบริหารงานบุคคลเป็นงานที่ง่ายๆ คงไม่มีปัญหาอะไร ต่างมุ่งให้ความสนใจทางด้านเทคนิคหรือเครื่องจักรเครื่องมือที่ทันสมัยอย่างเดียว จนต่อมาเมื่อเกิดปัญหาในการทำงานขึ้นทั้งๆที่มีเครื่องมืออย่างดี จึงพบว่าผู้ปฏิบัติงานมีอิทธิพลต่อความสำเร็จของงานอย่างมาก องค์การใดที่ให้ความสนใจใส่ต่อคนผลผลิตขององค์การนั้นจะเพิ่มมากขึ้นเพราะคนทำงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น (เสนาะ ตีแยว, 2539 : 14-15) ดังนั้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์นี้สำคัญที่สุดเมื่อพัฒนามนุษย์ขึ้นไปก็จะค่อยๆ ทำให้คนนั้นห่างออกไปจากการที่จะตกอยู่ภายใต้อิทธิพลครอบงำของตัณหา มานะ ทิฐิ คือ ถูกตัณหา มานะ ทิฐิ ครอบงำน้อยลง เมื่อครอบงำน้อยลงก็เป็นอิสระแก่ตัวมากขึ้น สามารถทำสิ่งที่ดีงามได้มากขึ้น การที่จะสร้างสันติก็มีทางเป็นไปได้โดยการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ก็คือการศึกษา ซึ่งได้แก่ศึกษานั่นเอง (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2543 :96)

2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ หมายถึง กระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทั้งมวลอันอาจได้แก่การเปลี่ยนแปลงด้านความรู้ ความสามารถ ทักษะและทัศนคติโดยอาศัยกระบวนการเรียนรู้ในรูปแบบต่างๆซึ่งจะครอบคลุมกระบวนการจัดการศึกษาให้ทุกคนและทุกระดับได้มีความรู้ความสามารถ มีทักษะและทัศนคติอันพึงปรารถนาของสังคมและประเทศชาติและรวมถึงการฝึกอบรม การสอนงานการสับเปลี่ยนหมุนเวียนหรือแม้แต่กระบวนการในการพัฒนาตนเองอีกด้วย (บุญเลิศ ไพรินทร์, 2538 : 5) เป็นการวางแผนอย่างเป็นระบบต่อเนื่อง เพื่อจัดการให้มีการพัฒนาระดับขีดความสามารถในการปฏิบัติงานของพนักงานและประสิทธิภาพในการดำเนินขององค์การ โดยใช้วิธีการฝึกอบรม การให้ความรู้และจัดโปรแกรมการพัฒนาพนักงานให้มีโอกาสได้รับความก้าวหน้าในอาชีพสำหรับในอนาคต (อานวย แสงสว่าง, 2540 : 296) การวางแผนล่วงหน้าเกี่ยวกับเจ้าหน้าที่ขององค์การเป็นรายบุคคล ให้เขามีความพร้อมที่จะทำงานในหน้าที่ของเขาให้ได้ผลดีแก่องค์การมากที่สุด (มัลลี เวชชาชีวะ, 2524 :1) การทำให้มีคุณภาพมากขึ้น ในกรณีเกี่ยวกับบุคคลก็คือ การดำเนินการเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถและทัศนคติที่ดีต่อการปฏิบัติงานที่ตนรับผิดชอบให้มีคุณภาพประสบผลสำเร็จเป็นที่พอใจแก่องค์การ (พะยอม วงศ์สารศรี, 2538 :1)

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในสมัยก่อนผู้บริหารไม่เคยให้ความสนใจหรือเห็นความสำคัญของการบริหารงานบุคคลเลยหรือแม้แต่ในปัจจุบัน สำหรับองค์การขนาดเล็กก็ไม่เคยจัดให้มีแผนกบริหารงานบุคคลเพราะเห็นว่างานบุคคลเป็นงานที่ง่าย ๆ ง่าย ๆ ไม่มีปัญหาอะไร ต่างมุ่งให้ความสนใจทางด้านเทคนิคหรือเครื่องจักรเครื่องมือที่ทันสมัยอย่างเดียว จนต่อมาเมื่อเกิดปัญหาในการทำงานขึ้นทั้งๆที่มีเครื่องมืออย่างดี จึงพบว่าผู้ปฏิบัติงานมีอิทธิพลต่อความสำเร็จของงานอย่างมาก องค์การใดที่ให้ความเอาใจใส่ต่อคนผลผลิตขององค์การนั้นจะเพิ่มมากขึ้นเพราะคนทำงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ในทางพระพุทธศาสนาได้กล่าวถึงความสำคัญของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์หรือการพัฒนาทรัพยากรบุคคลไว้ว่า ความสำคัญของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักพุทธศาสนา คือการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์นี้สำคัญที่สุดเมื่อพัฒนามนุษย์ขึ้นไปก็จะค่อยๆทำให้คนนั้นห่างออกไปจากการที่จะตกอยู่ภายใต้อิทธิพลครอบงำของตัณหา มานะ ทิฐิ คือ ถูกตัณหา มานะ ทิฐิ ครอบงำน้อยลงเมื่อครอบงำน้อยลงก็เป็นอิสระแก่ตัวมากขึ้น สามารถทำสิ่งที่ดีงามได้มากขึ้น การที่จะสร้างสันติก็มีทางเป็นไปได้โดยการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ก็คือการศึกษา ซึ่งได้แก่สิกขานั้นเอง (พระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2543 :96)

แนวคิดเรื่องการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยจำแนกไว้เป็นประเด็นที่สำคัญอยู่ 2 ประการ คือ (ธงชัย สมบูรณ์, 2549 :17)

1) แนวคิดแบบดั้งเดิม เป็นแนวคิดที่มีมาแต่เดิมว่า การปฏิวัติอุตสาหกรรมทำให้มีการนำเอาเครื่องจักรเข้ามาใช้ในการอุตสาหกรรม ดังนั้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยมากผู้บริหารไม่ได้ให้ความสำคัญของทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งเหตุการณ์บริหารแบบนี้ใช้ในะยะที่สังคมเปลี่ยนจากสังคมเกษตรกรรมเป็นสังคมอุตสาหกรรมใหม่ๆแต่เมื่อคนมีความรู้มากขึ้นจึงต้องเปลี่ยนแปลง

รูปแบบต่อมาของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กร เป็นแบบบิดาปกครองบุตร บิดาคือนายจ้าง บุตรคือ ผู้ใช้แรงงาน บิดาเป็นผู้ดูแลความประพฤติ อบรมสั่งสอนบุตรซึ่งยังพึ่งตัวเองไม่ได้ การพิจารณาวินิจฉัยเรื่องต่างๆ การบริหารลักษณะนี้อาจช่วยแก้ปัญหาการบริหารชนิดแรกได้ในระยะแรกๆแต่ต่อมาเมื่อผู้ใช้แรงงานเริ่มรู้สึกอึดอัดไม่พอใจ เพราะได้รับการปฏิบัติเหมือนคนไร้ความสามารถ จึงต้องเปลี่ยนแปลงอีก

รูปแบบต่อมา คือเน้นระบบราชการหรือลัทธิสำนักงาน (Bureaucracy) เป็นลักษณะการปกครองหรือการบริหารตามลำดับชั้น มีกฎระเบียบข้อบังคับ มีการกวดขันเข้มงวด มีการคัดเลือกผู้ปฏิบัติงาน มีการเขียนกฎเกณฑ์เป็นลายลักษณ์อักษร ตลอดจนมีการเก็บรักษา แต่ต่อมาเมื่อมีการทดลองของ Elton Mayo ความคิดหลังนี้จึงก็ต้องล้มเลิกไป

รูปแบบต่อมาคือมีการคัดเลือกผู้มีความสามารถสูงสุดเข้ามาปฏิบัติงานและบรรจุคนให้เข้าทำงานเพื่อมีประสิทธิภาพในการทำงานสูงสุด โดยพยายามให้นักจิตวิทยาเข้ามาช่วยสร้างแบบทดสอบเพื่อเป็นเครื่องมือในการคัดเลือก มีการเขียนกฎระเบียบข้อบังคับต่างๆ นั้นเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อแสดงความชัดเจนอันเป็นผลดีแก่ทั้งสองฝ่าย

รูปแบบต่อมาผู้บริหารเป็นผู้ปกป้องผลประโยชน์ ผู้บริหารงานบุคคลมีฐานะเป็นตัวกลางระหว่างนายจ้างกับผู้ใช้แรงงานฉะนั้นดูเหมือนผู้บริหารงานบุคคลมีอำนาจมากแต่อันที่จริงการปฏิบัติงานในฐานะตัวกลางนั้นเป็นเรื่องยากมากเพราะจะต้องเข้ากับทั้งสองฝ่ายได้ดีและรักษาผลประโยชน์ของทั้งผู้บริหารสูงสุดและลูกจ้าง จึงทำให้ผู้บริหารหันมาสนใจความเป็นมนุษย์ของผู้ใช้แรงงานมากขึ้นโดยเฉพาะการจัดสวัสดิการการเสริมสร้างขวัญและกำลังใจ

2) แนวคิดแบบใหม่ เป็นการประสานแนวความคิดของการจัดการตามแบบวิทยาศาสตร์ (Scientific Management) และการจัดการตามแนวทางมนุษย์สัมพันธ์ (Human Relation Approach) เข้าด้วยกันโดยคัดเลือกเฉพาะแนวคิดที่มีประโยชน์ต่อการจัดการมนุษย์ในองค์กร เพราะมนุษย์ต้องการความเหมาะสมพอดี การนำแนวคิดจากการจัดการทั้ง 2 รูปแบบนั้นมาผสมผสานกันพร้อมทั้งแต่งเติมสิ่งที่ขาดให้สมบูรณ์ ทำให้แนวความคิดของการจัดการตามทฤษฎีแผนใหม่มีการให้ความสำคัญในแง่มุมต่างๆ เช่น ทำงานตามลักษณะความสามารถเฉพาะ(Specialization) เป็นผลให้เกิดการสรรหาบุคคลที่มีความสามารถเหมาะสมกับตำแหน่งงาน การจัดระบบแยกตำแหน่งความรู้ความสามารถ(Position Classification) การจัดอบรม (Training) มีการจัดการอบรมให้ความรู้

แก่ผู้ใช้ เพื่อเป็นการทำนุบำรุงรักษาทรัพยากรมนุษย์ให้มีประสิทธิภาพและการดำรงชีวิตที่มีคุณภาพ พร้อมทั้งมีขวัญและกำลังใจที่ดี การจัดการเรื่องความปลอดภัยในการทำงาน ตลอดจนดูแลสุขภาพของผู้ใช้แรงงาน การเสริมแรงการให้แรงจูงใจคือการใช้จิตวิทยาที่เหมาะสมกับผู้ใช้งาน

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรมนุษย์ใน 3 ประการ คือ (ธงชัย สมบูรณ์, 2549 :11-12)

- 1) ทรัพยากรมนุษย์ เป็นทรัพย์สินขององค์กร มีค่าใช้จ่าย
- 2) ศักยภาพของมนุษย์ พัฒนาได้ไม่มีที่สิ้นสุด
- 3) ทรัพยากรมนุษย์ เป็นแหล่งสร้างเสริมและเพิ่มคุณค่าของผลผลิตและการบริการ

วิธีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ที่นิยมใช้กันในปัจจุบันแบ่งเป็น 3 กลุ่มดังนี้ (นิสตาร์ก เวชยานนท์, 2548 :312-315)

กลุ่มที่ 1 ให้นิยามการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ว่า หมายถึง การดำเนินการให้ บุคคลได้รับ ประสบการณ์และการเรียนรู้ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง เพื่อที่จะนำเอามา ปรับปรุงความสามารถในการทำงานโดยวิธีการ 3 ประการ คือ

1) การฝึกอบรม (Training) เป็นกิจกรรมที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ โดยมุ่งเน้น เกี่ยวกับงานที่ปฏิบัติอยู่ในปัจจุบัน (Present job) เป้าหมาย คือการยกระดับความรู้ ความสามารถ ทักษะ ของพนักงานในขณะนั้น ให้สามารถทำงานในตำแหน่งนั้นๆได้ ซึ่ง ผู้ที่ผ่านการฝึกอบรมไปแล้วสามารถนำความรู้ไปใช้ได้ทันที

2) การศึกษา (Education) เป็นวิธีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยตรง เพราะ การให้ การศึกษาเป็นการเพิ่มพูนความรู้ทักษะ ทศนคติ ตลอดจนเสริมสร้างความสามารถ ในการปรับตัวใน ทุกๆด้านให้กับบุคคล โดยมุ่งเน้นเกี่ยวกับงานของพนักงานในอนาคต (Future job) เพื่อเตรียม พนักงานให้มีความพร้อมที่จะทำงานตามความต้องการของ องค์กรในอนาคต

3) การพัฒนา (Development) เป็นกระบวนการปรับปรุงองค์กรให้มี ประสิทธิภาพ เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่ไม่ได้มุ่งตัวงาน (Not focus on a job) แต่มีจุดเน้น ให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ตามที่องค์กรต้องการ และพร้อมที่จะปฏิบัติงานกับองค์กรใน อนาคต เพื่อให้สอดคล้องกับเทคโนโลยี รวมทั้งสิ่งแวดล้อมต่างๆที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว

ความแตกต่างระหว่างการฝึกอบรมการศึกษาและการพัฒนาที่กล่าวมาแล้วนั้นมีเป้าหมาย และค่าใช้จ่ายที่แตกต่างกันดังนี้

- 1) การฝึกอบรมมีเป้าหมายงานในปัจจุบัน มีค่าใช้จ่ายต่ำ
- 2) การศึกษามีเป้าหมายงานในอนาคต มีค่าใช้จ่ายปานกลาง
- 3) การพัฒนามีเป้าหมายถึงความเปลี่ยนแปลงองค์กรในอนาคตมีค่าใช้จ่ายสูง

กลุ่มที่ 2 ให้นิยามการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ว่า หมายถึง การนำกิจกรรมที่มีการ กำหนด และวางรูปแบบอย่างเป็นระบบเพื่อใช้เพิ่มพูนความรู้ ทักษะ ความสามารถและปรับปรุงพฤติกรรมของ พนักงานให้ดีขึ้น โดยมุ่งเน้นการพัฒนาใน 3 ส่วน คือ

- 1) การพัฒนาบุคคล (Individual Development)
- 2) การพัฒนาสายอาชีพ (Career Development)
- 3) การพัฒนาองค์การ (Organization Development)

โดยการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จะเกิดได้จากการนำเป้าหมายของบุคคล ซึ่งต้องให้ได้มาซึ่ง เป้าหมายของแต่ละคน เพื่อให้สอดคล้องกับเป้าหมายขององค์การที่ต้องการบุคคลากรประเภทใดทั้งใน ระยะสั้น ระยะกลางและระยะยาว โดยการนำการพัฒนาสายงานอาชีพเป็นตัวเชื่อมเป้าหมายของ บุคคลกับเป้าหมายขององค์การนั้น

กลุ่มที่ 3 ให้นิยามการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ว่า หมายถึง การพัฒนาองค์การ ให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ซึ่งเป็นการบูรณาการระหว่างการเรียนรู้และงานเข้าด้วยกัน ซึ่งสามารถ นำมารวมกันได้อย่างต่อเนื่องและเป็นระบบใน 3 ส่วน คือ

- 1) ระดับบุคคล (Individual)
- 2) ระดับกลุ่มหรือทีมผู้ปฏิบัติงาน (Work Group or Teams)
- 3) ระดับระบบ โดยรวม (The System)

ซึ่งกระบวนการเรียนรู้สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท คือ

- 1) การเรียนรู้จากประสบการณ์ (อดีต)
- 2) การเรียนรู้ที่จะปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ ปัจจุบัน
- 3) การเรียนรู้เพื่อที่จะเตรียมตัวสำหรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต

3. แนวคิดและทฤษฎีที่นำมาวิเคราะห์การพัฒนาบุคลากรในองค์กรภาครัฐ

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์การว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์การ เป็นการ สร้างบรรยากาศในการทำงานที่เอื้ออำนวยต่อการแสดง ออกของศักยภาพบุคคล ในองค์การทำให้เกิด คุณภาพชีวิตในการทำงาน เกิดการพัฒนาองค์การ รวมทั้งการออกแบบงานใหม่ ซึ่งทั้งหมดนี้เกิดจาก ภาวะปัจจุบันมีการแข่งขันทางธุรกิจมาก ทำให้องค์การมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงพัฒนาการ บริหารงานบุคคล ต้องมีการปรับสภาพเพื่อความอยู่รอดขององค์การ ซึ่งการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์นี้ จะเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มีลักษณะต่อเนื่องกันไปตลอดชีวิตของบุคคลในองค์การมีความเกี่ยวข้องกับ เรื่อง การฝึกอบรม (Training) การศึกษา (Education) และการพัฒนา (Development) จะเน้น

ที่ตัวบุคคลในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์นั้นจะสำเร็จได้ต้องทำอย่างเป็นกระบวนการ การที่มีระบบและทำอย่างต่อเนื่องติดต่อกันทุกระดับ เพราะคนที่มีความรู้ ความเข้าใจ มีทัศนคติที่แตกต่างกันจะไม่สามารถทำงานร่วมกันได้ การประสานงานให้เป็นระบบต่อเนื่องกัน จึงจะทำให้เกิดผลสำเร็จแก่องค์กรได้ เพราะ ฉะนั้นแนวความคิดในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์การแบ่งออกเป็น 4 ประการ ดังต่อไปนี้ (บรรยงค์ โตจินดา, 2546 :188-189)

1) **การเคารพในสิทธิของบุคคล** การฝึกอบรมเป็นความจำเป็นของพนักงานที่เข้ารับการอบรม ไม่ว่าจะเป็นอย่างใดในรูปแบบ เนื้อหา และวิธีการ

2) **การมุ่งแก้ปัญหาให้แก่องค์การ** การมุ่งแก้ปัญหาเป็นตัวกำหนดบทบาททางด้านพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ให้มุ่งส่งเสริมการแก้ปัญหาในฐานะที่การศึกษา การฝึกอบรมเป็นองค์ประกอบของงานพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

3) **มุ่งส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เข้ารับการอบรมพัฒนา** ทั้งในด้านการเตรียมตัวการจัดหา เนื้อหา รูปแบบ ซึ่งผู้เข้ารับการอบรมพัฒนาต้องมีจิตสำนึกในการมีส่วนร่วมที่จะพัฒนาองค์การ

4) **เป็นกระบวนการที่มีระบบ** บุคคลที่มีทัศนคติที่เหมือนกัน การสอดประสานที่เป็นระบบอย่างต่อเนื่องจะทำให้เกิดผลสำเร็จแก่องค์การได้

4. การวิเคราะห์การพัฒนาศักยภาพในองค์กรภาครัฐ

การพัฒนาคน ให้เป็นผู้มีคุณภาพ ที่สำคัญที่สุดก็คือ การปลูกฝังให้คนมีคุณธรรมจริยธรรม เพื่อก่อให้เกิดความสงบสุขในองค์กร จะเน้นที่ตัวบุคคลในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์นั้นจะสำเร็จได้ต้องทำอย่างเป็นกระบวนการ การที่มีระบบ และทำอย่างต่อเนื่องติดต่อกันทุกระดับ เพราะคนที่มีความรู้ ความเข้าใจ มีทัศนคติที่ต่างกันจะไม่สามารถทำงานร่วมกันได้ วิธีการหนึ่งที่น่าจะให้ผลดีในการปลูกฝังและพัฒนาศักยภาพคุณธรรมจริยธรรมและการส่งเสริมการมีส่วนร่วมเพื่อให้เกิดการร่วมมือกัน ซึ่งองค์ประกอบในการสร้างการมีส่วนร่วมก็คือแนวคิดในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ได้แก่

1) **การเคารพสิทธิของบุคคล**คือการทำให้บุคลากรเกิดความคิดที่จะเคารพสิทธิของทุกคนในองค์กรจะต้องมีการปลูกฝังจิตสำนึกที่ดี ด้วยวิธีการสร้างกิจกรรม การฝึกอบรมให้เกิดความคิดที่ดีต่อกันในองค์กร จะต้องปฏิบัติต่อกันด้วยความเท่าเทียมกัน เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาในการอยู่ร่วมกัน ไม่ให้เกิดความลำเอียงอันเนื่องมาจากการเอาเปรียบกันจนทำให้เกิดปัญหาต่างๆตามมาการสร้างกฎระเบียบร่วมกัน เพื่อเป็นการควบคุมการละเมิดสิทธิของกันและกันไม่ให้เกิดขึ้นในองค์กรเป็นแนวทางหนึ่งที่สามารถช่วยได้ ซึ่งกฎระเบียบนั้นจะมีประสิทธิภาพหรือไม่ก็ขึ้นอยู่กับบุคคลทุกระดับในองค์กรว่าจะเคารพและปฏิบัติตามอย่างจริงจังมากแค่ไหนเมื่อบุคคลในทุกระดับเข้าใจถึงเรื่องสิทธิของ

แต่ละบุคคล ก็จะเข้าใจถึงปัญหาที่จะเกิดจากการไม่เคารพสิทธิของบุคคล เข้าใจได้ว่าแต่ละบุคคลคงไม่ยากให้เกิดปัญหาที่ต้องตามแก้ไม่สิ้นสุด

2) การมุ่งแก้ปัญหาแก่องค์กร การจะทำให้บุคลากรเกิดความคิดที่จะมุ่งแก้ปัญหา นั้นทำได้ด้วยการสร้างวัฒนธรรมองค์การที่ดี คือการทำให้เกิดมุมมองไปในทางเดียวกัน มีเป้าหมายเดียวกัน ซึ่งอาจเกิดขึ้นโดยการอบรม การสร้างกิจกรรมที่ส่งเสริมการคิด ควรส่งเสริมการปฏิบัติงานที่เป็นไปเพื่อองค์กร การเห็นความสำคัญขององค์กร โดยอาจใช้การจูงใจด้วยรางวัลหรือการชมเชยยกย่อง ซึ่งจะทำให้เกิดการกระตุ้นและเป็นแรงบันดาลใจให้เกิดการปฏิบัติงานอย่างเต็มที่ เมื่อบุคคลในองค์กรเป็นผู้ที่มีปัญญาหรือความรู้ที่ชอบนั้นแล้วย่อมจะมีวิธีการในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในองค์กร การเข้าใจปัญหาว่าเกิดขึ้นอย่างไรมีสาเหตุมาจากอะไรและจะต้องแก้ยังไง

3) การมุ่งส่งเสริมการมีส่วนร่วม ซึ่งการจะทำให้เกิดความคิดชอบด้านการมีส่วนร่วม ต้องทำให้บุคลากรเห็นถึงประโยชน์ของการมีส่วนร่วมมีการให้ความรู้ในเรื่องของการมีส่วนร่วมเพื่อให้เกิดความเข้าใจ พื้นฐานต้องมาจากการเคารพสิทธิซึ่งกันและกัน โดยการจะทำให้เกิดการมีส่วนร่วมนั้นส่วนหนึ่งต้องเกิดจากการสร้างกิจกรรมที่ต้องทำร่วมกันเพื่อให้เกิด ความสัมพันธ์ที่ดี การแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็นกัน จนทำให้เกิดการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน การร่วมมือกันเพื่อไปสู่เป้าหมายขององค์กร ซึ่งจะทำให้เกิดความร่วมมือซึ่งความรู้ในด้านการมีส่วนร่วมทำให้เข้าใจถึงขั้นตอน รูปแบบ ประโยชน์ที่จะเกิด ซึ่งจะช่วยให้การทำงานในองค์กรมีประสิทธิภาพมากขึ้น

4) การสร้างกระบวนการที่เป็นระบบ ต้องให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับขั้นตอนรูปแบบ ที่จะทำการพัฒนาองค์กรด้วยการประชุมชี้แจงให้เกิดความเข้าใจกันในทุกระดับคือเมื่อมีวิธีการเพื่อไปสู่เป้าหมายขององค์กรแล้ว วิธีการหรือกระบวนการเหล่านั้นต้องเป็นไปอย่างมีระบบ โดยการที่จะทำให้กระบวนการเป็นไปอย่างมีระบบนั้นต้องมีการวางแผน การประสานงานที่ดี มีการตรวจสอบและประเมินผลเพื่อทบทวนและแก้ไขข้อผิดพลาด วิธีการดังกล่าวก็คือการจัดประชุมปรึกษากัน การทำงานในองค์กรเมื่อมีกระบวนการหรือขั้นตอนในการทำงานก็ควรจะทำเป็นระบบ ทั้งการวางแผน การประสานงาน การตรวจสอบและประเมินผล ซึ่งความรู้ชอบในด้านนี้จะทำให้เกิดการทำงานอย่างมีระเบียบและมีประสิทธิภาพ ไม่วุ่นวาย

5. สรุปและข้อเสนอแนะ

การพัฒนาบุคลากรเป็นการบริหารทรัพยากรมนุษย์ เป็นกระบวนการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับบุคลากรขององค์กร อันประกอบด้วย ภารกิจหลัก 4 ด้าน คือ การจัดหา การพัฒนา การใช้ประโยชน์ และการเก็บรักษาบุคลากร เพื่อให้องค์กรได้รับประโยชน์สูงสุดจากคุณค่าของบุคลากร ซึ่งจะส่งผลต่อ

เป้าหมายขององค์กร ขณะเดียวกันบุคลากรก็มีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานและมีความเจริญก้าวหน้าตามความมุ่งหวังของแต่ละบุคคลการที่จะเกิดการปฏิบัติในแต่ละด้านได้นั้นมีวิธีการที่แตกต่างกันไป ดังนี้

1) การเคารพสิทธิของบุคคลทำได้โดย ด้วยการปลูกฝังจิตสำนึกที่ดี การสร้างกฎระเบียบที่ใช้ยึดถือร่วมกันเพื่อไม่ให้เกิดการเอาเปรียบและละเมิดสิทธิกัน ผ่านกิจกรรม การอบรมและการปฏิบัติต่อกันด้วยความเคารพซึ่งกันและกัน

2) การมุ่งแก้ปัญหาให้แก่องค์กรการจะส่งเสริมให้บุคลากรในองค์กรเห็นความสำคัญในการแก้ไขปัญหาขององค์กรคือต้องสร้างแรงจูงใจให้กับบุคลากรด้วยการให้รางวัลหรือยกย่องบุคคลที่ทำเพื่อองค์กรอย่างต่อเนื่อง ด้วยการสร้างวัฒนธรรมที่ดีขององค์กร

3) การมุ่งส่งเสริมการมีส่วนร่วมด้วยการทำให้เกิดความเข้าใจ คือการทำให้เกิดความเข้าใจ ทั้งการแลกเปลี่ยนความรู้ความคิดเห็น การร่วมมือกันทำงาน

4) ด้านการสร้างกระบวนการอย่างเป็นระบบต้องทำให้บุคลากรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับขั้นตอน รูปแบบขององค์กร โดยการสร้างกิจกรรมซึ่งจะส่งเสริมความร่วมมือ

การจะทำให้กระบวนการทั้ง 4 ขั้นตอนนั้นมีการทำงานที่มีประสิทธิภาพและมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ซึ่งพื้นฐานต้องอยู่ที่การปลูกฝังความคิด แรงจูงใจ และความร่วมมือ การกระทำที่จะช่วยส่งเสริมให้กระบวนการพัฒนาบุคลากรนี้สามารถดำเนินการได้อย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดองค์กรยุคใหม่ ประกอบด้วย (1) การมีความคิดที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน (2) การปฏิบัติตามแนวทางขององค์กรอย่างจริงจัง และ(3) การพัฒนาความรู้ให้บุคลากรในองค์กรอยู่เสมอ

บรรณานุกรม

- ธงชัย สมบูรณ์. การบริหารและจัดการมนุษย์ในองค์กร. กรุงเทพมหานคร: ปราชญ์สยาม, 2549.
- นิสธารก์ เวชยานนท์. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์. เอกสารประกอบการสอน วิชาการศ. 620 การบริหารทรัพยากรมนุษย์. กรุงเทพมหานคร : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2548.
- บุญเลิศ ไพรินทร์. พฤติกรรมการบริหารงานบุคคล. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2538.
- บรรยงก์ โตจินดา. การบริหารงานบุคคล. กรุงเทพมหานคร :รวมสาส์น, 2546.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต).ทศวรรษธรรมทัศน์พระปิฎก หมวดศึกษาศาสตร์.กรุงเทพมหานคร :ธรรมสภา, 2543.

พะยอม วงศ์สารศรี.การบริหารทรัพยากรมนุษย์. กรุงเทพมหานคร : คณะวิทยาการจัดการ สถาบัน
ราชภัฏสวนดุสิต, 2538.

พระพุทโธมโชาจารย์(ป.อ. ปยุตโต).ทศวรรษธรรมทัศน์พระปิฎก หมวดศึกษาศาสตร์.
กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, 2543.

มัลลี เวชชาชีวะ.การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์. กรุงเทพมหานคร : สำนักวิจัย สถาบันพัฒนาบัณฑิต
บริหารศาสตร์, 2524.

เสนาะ ดิยาวัว.การบริหารงานบุคคล. พิมพ์ครั้งที่ 11, กรุงเทพมหานคร :โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์, 2539

อำนวย แสงสว่าง.การจัดการทรัพยากรมนุษย์. กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ที่โรงพิมพ์ทิพย์วิสุทธิ, 2540.

การสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานสู่องค์กรคุณภาพ

Motivation to work in a quality organization

ประวิทย์ ประพันธ์ปรีชา*

พระครูไพศาลธรรมานุสิฐ†

บทคัดย่อ

การดูแลทรัพยากรบุคคลขององค์กร สิ่งหนึ่งที่เป็นความท้าทายอย่างมากก็คือการสร้างแรงจูงใจในการทำงานให้แก่บุคลากรบุคลากรมีอัตราการเปลี่ยนหรือเปลี่ยนงานสูงขึ้น จึงต้องทำงานหนักเพื่อกระตุ้นให้บุคลากรมีแรงจูงใจและทุ่มเทให้กับการทำงาน รวมถึงพยายามหาวิธีการลดอัตราการเปลี่ยนงานของบุคลากร เพื่อที่องค์กรจะสร้างแรงจูงใจให้แก่บุคลากรอย่างมีประสิทธิภาพ แรงจูงใจทั้ง 3 ด้านคือ ความต้องการความสำเร็จความต้องการความผูกพัน และความต้องการมีอำนาจบารมี มีปัจจัยอื่นอีกที่ควรนำมาใช้เพื่อให้บุคลากรดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งปัจจัยเหล่านั้นได้แก่ นโยบายหรือกฎระเบียบซึ่งเป็นกรอบในการปฏิบัติงาน การติดต่อสื่อสารที่ชัดเจน จะช่วยให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกันในการปฏิบัติงาน การเคารพสิทธิซึ่งกันและกัน

คำสำคัญ: การสร้างแรงจูงใจ, การปฏิบัติงาน, องค์กรคุณภาพ

Abstracts

Corporate Human Resource Management, one of the great challenges is to motivate people to work. Personnel have higher conversion rates or job changes. So, it is needed to work hard to motivate people including trying to find ways to reduce staff turnover rates. In order for the organization to motivate people effectively, the three motivations which are the need for success, commitment requirements, and the need for power are needed. There are other factors that should be used to make the workforce more efficient. These factors include policy or regulation, which is the

* นิสิตปริญญาตรี, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน

† รองผู้อำนวยการฝ่ายบริหาร, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน.

framework for the operation, clear communication which helps to have a consistent understanding of the operation and respect each other's rights

Keywords: motivation, performance, quality organization

1. บทนำ

ระบบบริหารมีองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการคือโครงสร้างเทคโนโลยีและคนในองค์ประกอบทั้ง 3 ประการนี้คนถือว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญและอ่อนไหวที่สุดในอันที่จะก่อให้เกิดผลในการเปลี่ยนแปลงต่อการต้องการหนึ่งแม้ปัจจัยอื่นอาจขาดแคลนแต่ถ้ามีคนที่มีคุณภาพก็จะส่งผลให้การบริหารงานบรรลุวัตถุประสงค์ได้ความสำคัญของคนในการปฏิบัติงานเป็นที่ยอมรับโดยนักวิชาการหลายท่าน (สมพงษ์ เกษมสิน, 2526 :1) ทั้งนี้เพราะว่าในขั้นตอนต่างๆของกระบวนการบริหารซึ่งได้แก่การวางแผนการบริหารจัดการการประสานงานและควบคุมกำกับดูแลงานย่อมอาศัยคนเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมทั้งสิ้น จึงเป็นหน้าที่โดยตรงของนักบริหารที่ดีที่จะต้องเสริมสร้างดูแลเอาใจใส่ให้บุคคลคงสภาพที่จะปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สมศักดิ์ เพียรสกุล, 2526 : 6)

ปัญหาด้านการปฏิบัติงานมีความรุนแรงขึ้นโดยลำดับทั้งปัญหาการวางแผนการทำงานการอำนวยความสะดวกคนเข้าทำงานปัญหาความซ้ำซ้อนในการกิจต่างคนต่างทำการประสานงานโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ปัญหาด้านบุคลากรเป็นปัญหาอย่างยิ่งซึ่งจำเป็นต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วนโดยสามารถสรุปปัญหาต่างๆไว้หลายด้านเช่น บุคลากรมีความคิดว่าผลตอบแทนที่ตนเองได้รับไม่คุ้มค่ากับการกิจที่ตนเองปฏิบัติงานอยู่ การขาดการประสานงานที่ดีต่อการกำหนดนโยบายของหน่วยงาน ปัญหาด้านระบบและลักษณะการปฏิบัติงานที่เหมาะสม ปัญหาเรื่องความซ้ำซ้อนของลักษณะงานของภายในหน่วยงานปัญหาสายงานบังคับบัญชา ผู้บังคับบัญชาขาดการเอาใจใส่หรือผูกจิตใจของผู้ใต้บังคับบัญชาให้มีขวัญกำลังใจในการทำงานปัญหาขาดการเชื่อมโยงและยึดเหนี่ยวจิตใจให้มุ่งสู่ความสำเร็จของงาน

ทุกความสำเร็จอาศัยความร่วมมือร่วมใจในการทำงานของทุกฝ่าย แต่ในการทำงานใดที่ขาดแรงจูงใจก็จะเกิดความผิดในการทำงาน เกิดการเกี่ยงกันในการทำงาน โยนความรับผิดชอบ ความไม่อยากทำงาน หรือเบื่อหน่ายในงานที่ทำ การสร้างแรงจูงใจจึงเป็นกระบวนการสำคัญที่ทำให้เกิดความสำเร็จได้เร็วขึ้น หากทีมงานมีแรงจูงใจที่ดีในการทำงานแล้ว ทั้งผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชา รวมถึงเพื่อนร่วมงานทุกคน ก็จะสามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีกำลังใจและสนใจ

ถ้าเกิดปัญหาก็ก้ให้พูดจากันด้วยเหตุผล เพียงแค่นี้ ทีมงานก็จะสามารถทำงานร่วมกันได้ดีและมีประสิทธิภาพอีกด้วย

2. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับแรงจูงใจ

พฤติกรรมการทำงานในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายภายใต้สถานการณ์เดียวกันมิใช่เป็นเพราะมีความรู้ความสามารถมีสติปัญญาตลอดจนประสบการณ์ที่แตกต่างกันเท่านั้นแต่มีปัจจัยที่สำคัญยิ่งกว่าอีกประการหนึ่งคือการที่บุคคลได้รับการจูงใจในการทำงานที่แตกต่างกันเป็นเหตุให้แต่ละคนเต็มใจที่จะใช้กำลังความสามารถในการทำงานมากน้อยแตกต่างกันไปด้วยแรงจูงใจจึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่งที่จำเป็นต้องศึกษาในหลายประเด็น ดังนี้

การจูงใจหมายถึงแรงกระตุ้นหรือสิ่งเร้าเพื่อช่วยให้การกระทำต่างๆสำเร็จลุล่วงไปด้วยดีซึ่งเป็นภาวะการณ์กระตุ้นให้ผู้ปฏิบัติได้ทำงานด้วยความแข็งขันมีความกระตือรือร้นที่จะอุทิศเวลาแรงกายแรงใจและสติปัญญาในการปฏิบัติงานโดยมีความสำนึกในหน้าที่ความรับผิดชอบควบคู่ไปด้วยเป็นความเต็มใจที่จะใช้พลังประสบความสำเร็จในเป้าหมายหรือรางวัลที่เป็นสิ่งสำคัญของการกระทำของมนุษย์และเป็นสิ่งที่ทำให้คนไปถึงซึ่งวัตถุประสงค์ที่จะได้รับรางวัล (เอ็ด สารภูมิ, 2529 : 37) เป็นแรงกดดันภายในร่างกายที่ผลักดันให้บุคคลแสดงพฤติกรรมในทางใดทางหนึ่งอันมีสาเหตุเกิดจากร่างกายหรือจิตใจที่มีความต้องการสิ่งนั้นซึ่งความหมายของการจูงใจคือต้องการให้บุคคลากรทุ่มเทความรู้ความสามารถและความพยายามทำงานในองค์กรอย่างเต็มที่มีความกระตือรือร้นเพื่อช่วยให้งานขององค์กรบรรลุผลสำเร็จตามที่ต้องการ (ฉวยศิลป์ เชี่ยวชาญพิพัฒน์และคณะ, 2527 : 259) ระบบเกี่ยวกับการจูงใจของมนุษย์นั้นมีความสลับซับซ้อน ที่เกี่ยวพันกันบุคคลอาจจะมีสิ่งจูงใจหลายๆอย่างที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันระบบของการจูงใจมีหน้าที่ในการกำหนดแนวทางของพฤติกรรมของตัวบุคคลซึ่งแนวทางนั้นอาจอยู่ในรูปของค่านิยมความรู้สึกรอบนียสิ่งต่างๆ (ธงชัย สันติวงษ์และชัยยศ สันติวงษ์, 2526 : 58) แรงจูงใจเป็นแรงกระตุ้นหรือเร้าให้บุคคลากรได้เพิ่มพูนความสามารถความพยายามหรือพลังที่ซ่อนเร้นอยู่ภายในให้เกิดการกระทำหรือทุ่มเทในงานที่ทำเพื่อให้บรรลุความปรารถนาในการแก้ปัญหาหรือเพื่อให้เป็นไปตามเป้าหมายอันจะนำมาซึ่งความพึงพอใจ

ความสำคัญของการจูงใจไว้ว่าผู้บริหารควรปฏิบัติต่อคนงานในฐานะสิ่งที่มีชีวิตจิตใจคอยดูแลสวัสดิการเพิ่มสิ่งจูงใจปรับปรุงสภาพแวดล้อมในการทำงานและส่งเสริมขวัญและกำลังใจให้ได้อยู่เสมอซึ่งเป็นปัจจัยอันสำคัญที่จะสร้างความพอใจให้กับบุคคลากรและสร้างความสำเร็จทั้งในความต้องการของบุคคลากรเองและบรรลุเป้าหมายขององค์กรด้วยความสำคัญของการจูงใจอาจแยกเป็นประเด็นสำคัญได้ 3 ประการคือ

1) ความสำคัญต่อองค์การโดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการบริหารงานบุคลากรคือช่วยให้
องค์การได้คนดีมีความสามารถมาร่วมทำงานด้วยและรักษาคนดีๆเหล่านั้นให้อยู่ในองค์การต่อไป
นานๆ

2) ความสำคัญต่อผู้บริหารช่วยให้การมอบอำนาจหน้าที่ของผู้บริหารเป็นไปอย่างมี
ประสิทธิภาพสามารถจัดปัญหาความขัดแย้งในการบริหารงานการจูงใจจะช่วยให้อำนาจหน้าที่ของ
ผู้บริหารเป็นที่ยอมรับของผู้ใต้บังคับบัญชาซึ่งเอื้ออำนวยต่อการสั่งการ

3) ความสำคัญต่อบุคลากรคือสนองต่อความต้องการของบุคลากรและเป็นธรรมกับทุก
ฝ่ายทำให้บุคลากรมีขวัญและกำลังใจไม่เบื่อหน่ายงานและทุ่มเทกับการทำงานเต็มที่ทำให้องค์การ
ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์

แรงจูงใจ อันจะเป็นตัวกระตุ้นให้อิทธิพลเกิดพฤติกรรมต่างๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย
ภายหลังจากที่อิทธิพลบรรลุเป้าหมายแล้ว อิทธิพลต่างๆ ก็มีผลให้อิทธิพลเกิดแรงจูงใจที่จะแสดง
พฤติกรรมไปสู่เป้าหมายได้อีก ธรรมชาติของแรงจูงใจจึงมีลักษณะเป็นวงจร คือ เกิดแล้วเกิดอีกได้ไม่รู้
จบ トラบใดที่มนุษย์ยังมีชีวิตอยู่ เช่น ความหิวทำให้เกิดแรงจูงใจที่จะกินเพื่อให้อิ่ม แต่ก็หิวเพื่อจะกิน
ให้อิ่มได้อีก เป็นต้น ซึ่งองค์ประกอบที่ทำให้เกิดแรงจูงใจมีอยู่หลายประการ คือ

1) องค์ประกอบด้านชีวภาพ (Biological Factors) ได้แก่ การทำงานของร่างกาย เช่น
ต่อมไร้ท่อและระบบประสาท โดยเฉพาะ Hypothalamus มีการวิจัยพบว่า มีบทบาทอย่างมาก
เกี่ยวกับแรงจูงใจ พื้นฐานต่างๆ เช่น ความต้องการอาหาร ความต้องการน้ำ ความต้องการอุณหภูมิที่
พอเหมาะ และความต้องการทางเพศ เป็นต้น

2) องค์ประกอบด้านสัญชาตญาณ (Instinct Factors) เป็นสิ่งที่คิดตัวมนุษย์มาตั้งแต่
เกิด มีในมนุษย์ทุกคน ไม่ได้เกี่ยวข้องกับความต้องการทางกายภาพหรือการเรียนรู้ แต่เป็นปฏิกิริยาที่
ร่างกายต้องตอบสนองต่อสิ่งเร้า เช่น อยากรู้ อยากเห็น และอยากเคลื่อนไหว เป็นต้น

3) องค์ประกอบด้านความคิด (Cognitive Factors) ดังได้กล่าวแล้วว่ามนุษย์ต้องม
ความคิด เช่น คิดว่ากำลังทำอะไร จะทำอะไร เป็นต้น การคิดมักจะสัมพันธ์กับการสัมผัสและความจำ
หรือประสบการณ์ที่ได้รับ ดังนั้น แรงจูงใจที่จะทำสิ่งต่างๆ จึงเกิดขึ้นจากการที่มนุษย์มีความคิดนั่นเอง

4) องค์ประกอบด้านการเรียนรู้ (Learning Factors) จากการที่มนุษย์ได้เรียนรู้สิ่งต่างๆ
รอบๆ ตัวทำให้มนุษย์เกิดแรงจูงใจในรูปแบบต่างๆ ได้ ซึ่งเป็นผลจากสังคมที่เขาอาศัยอยู่เช่น แรงจูงใจ
ที่จะประสบความสำเร็จ แรงจูงใจที่จะมีอำนาจ แรงจูงใจที่จะสัมพันธ์กับผู้อื่น

องค์ประกอบที่มีผลต่อความพึงพอใจในงานพบว่ามี 10 ประการที่มีผลต่อความพึงพอใจใน
งาน ได้แก่ (มณฑล รอยตระกูล, 2546 : 32)

- 1) ความมั่นคงในการทำงานได้แก่ความรู้สึกว่าได้ทำงานในหน้าที่อย่างเต็มความสามารถ มีหลักประกันความมั่นคงและได้รับความเป็นธรรมจากผู้บังคับบัญชา
- 2) โอกาสก้าวหน้าในการทำงานได้แก่การมีโอกาสเลื่อนตำแหน่งที่สูงขึ้น
- 3) หน่วยงานและการจัดการได้แก่ความพอใจต่อหน่วยงานความมีชื่อเสียงและการดำเนินงานของหน่วยงาน
- 4) ค่าจ้างได้แก่จำนวนรายได้ประจำและรายได้ที่จ่ายเป็นพิเศษซึ่งหน่วยงานให้แก่ผู้ทำงาน
- 5) ลักษณะของงานที่ทำได้แก่การได้ทำงานซึ่งมีลักษณะตรงกับความสามารถทักษะและความรู้ความสามารถ
- 6) การนิเทศงานได้แก่เทคนิควิธีการและความสามารถในการนิเทศของผู้บังคับบัญชา
- 7) ลักษณะทางสังคมได้แก่การทำงานร่วมกับบุคคลอื่นและมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน
- 8) การติดต่อสื่อสารได้แก่สภาพและลักษณะการติดต่อสื่อสารทั้งระหว่างภายในและภายนอกหน่วยงาน
- 9) สภาพการทำงานได้แก่ภาวะแวดล้อมต่างๆในการทำงานเช่นชั่วโมงการทำงานแสงเสียงอากาศห้องอาหารห้องน้ำ
- 10) ประโยชน์เกื้อกูลต่างๆได้แก่เงินเดือนบำเหน็จตอบแทนเมื่อออกจากงานการบริการและการรักษาพยาบาลที่อยู่อาศัยสวัสดิการ

ส่วนใหญ่จะให้ความสำคัญกับแรงจูงใจในด้านหนทางความก้าวหน้าความสามารถของผู้บังคับบัญชาความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานการมีส่วนร่วมในการทำงานความมั่นคงของงานและโอกาสในการปรับปรุงสมรรถภาพซึ่งการให้ความสำคัญกับแรงจูงใจเหล่านี้จะมีลักษณะที่เสมอเหมือนกันไม่แบ่งแยกตามระดับของการทำงาน (ประจักษ์ สุวรรณภักดี, 2532 :บทคัดย่อ) ความพึงพอใจในงานโดยทั่วไปพิจารณาจากผลที่ได้รับจากการปฏิบัติงานและรางวัลที่ได้รับเหตุผลนี้คือการทำงานที่ได้ผลมากก็นำไปสู่รางวัลที่ได้รับเช่นการชมเชยค่าจ้างที่สูงขึ้นการเลื่อนตำแหน่งในทางกลับกันถ้าลูกจ้างเข้าใจว่าผลที่ได้จากการปฏิบัติงานของพวกเขาได้รับรางวัลไม่เท่าเทียมกันความไม่พึงพอใจจะเกิดขึ้นจากความไม่เท่าเทียมกันนี้จะทำให้คนงานพยายามลดลงและผลการปฏิบัติงานต่ำลง (มนัส บุญวงศ์, 2537 :44)

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจูงใจออกเป็น3กลุ่มคือกลุ่มทฤษฎีที่เน้นด้านเนื้อหาประกอบด้วย ทฤษฎีการจูงใจของมาสโลว์ (Maslow's Need Hierarchy Theory)ซึ่งเป็นหลักการขั้นพื้นฐานของการจูงใจทฤษฎีการจูงใจของอัลเดอเฟอร์ (ERG Theory) ทฤษฎีการจูงใจแมคเคลแลนด์ (Achievement Motivation) และทฤษฎีการจูงใจของเฮอร์ซเบิร์ก (Motivation-Hygiene Theory)

กลุ่มทฤษฎีเน้นกระบวนการประกอบด้วยทฤษฎีความคาดหวัง (Vroom's Expectancy Theory) ทฤษฎีความเสมอภาค (Adam's Equity Theory) ทฤษฎีการตั้งเป้าหมาย (Goal Setting Theory) และกลุ่มทฤษฎีที่เน้นการเสริมแรงและการปรับพฤติกรรมประกอบด้วยทฤษฎีการเสริมแรง (Reinforcement) การปรับพฤติกรรม (Behavior Modification) (นรา สมประสงค์, 2536 :114)

ทฤษฎีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของเฮนรี เมอร์รีย์ (henry murray) ทฤษฎีนี้เน้นอธิบายการจูงใจของบุคคลที่กระทำการเพื่อให้ได้มาซึ่งความต้องการความสำเร็จมิได้หวังรางวัลตอบแทนจากการกระทำของเขา ซึ่งความต้องการความสำเร็จนี้ในแง่ของการทำงานหมายถึงความต้องการที่จะทำงานให้ดีที่สุดและทำให้สำเร็จผลตามที่ตั้งใจไว้ เมื่อตนทำอะไรสำเร็จได้ก็จะเป็นแรงกระตุ้นให้ทำงานอื่นสำเร็จต่อไปหากองค์การใดที่มีบุคลากรที่แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์จำนวนมากก็จะเจริญรุ่งเรืองและเติบโตเร็ว

ในช่วงปี ค.ศ.1930s นักจิตวิทยาชื่อ David I. McClelland ได้ทำการทดลองโดยใช้แบบทดสอบการรับรู้ของบุคคล (Thematic Apperception Test (TAT) เพื่อวัดความต้องการของมนุษย์ โดยแบบทดสอบ TAT เป็นเทคนิคการนำเสนอภาพต่างๆ แล้วให้บุคคลเขียนเรื่องราวเกี่ยวกับสิ่งที่เขาเห็น จากการศึกษาวิจัยของแมคคัลเลนได้สรุปคุณลักษณะของคนที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงมีความต้องการ 3 ประการที่ได้จากแบบทดสอบ TAT ซึ่งเขาเชื่อว่าเป็นสิ่งสำคัญในการที่จะเข้าใจถึงพฤติกรรมของบุคคลได้ ดังนี้ (โกมล บัวพรหม, 2553 :25)

1) ความต้องการความสำเร็จ (Need for Achievement (nAch)) เป็นความต้องการที่จะทำสิ่งต่างๆ ให้เต็มที่และดีที่สุดเพื่อความสำเร็จ จากการวิจัยของ McClelland พบว่า บุคคลที่ต้องการความสำเร็จ (nAch) สูง จะมีลักษณะชอบการแข่งขัน ชอบงานที่ท้าทายและต้องการได้รับข้อมูลป้อนกลับเพื่อประเมินผลงานของตนเอง มีความชำนาญในการวางแผน มีความรับผิดชอบสูง และกล้าที่จะเผชิญกับความล้มเหลว

2) ความต้องการความผูกพัน (Need for Affiliation (nAff)) เป็นความต้องการการยอมรับจากบุคคลอื่น ต้องการเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม ต้องการสัมพันธภาพที่ดีต่อบุคคลอื่น บุคคลที่ต้องการความผูกพันสูงจะชอบสถานการณ์การร่วมมือมากกว่าสถานการณ์การแข่งขัน โดยจะพยายามสร้างและรักษาความสัมพันธ์อันดีกับผู้อื่น

3) ความต้องการอำนาจ (Need for power (Power)) เป็นความต้องการอำนาจเพื่อมีอิทธิพลเหนือผู้อื่น บุคคลที่มีความต้องการอำนาจสูง จะแสวงหาวิถีทางเพื่อให้ตนมีอิทธิพลเหนือบุคคลอื่น ต้องการให้ผู้อื่นยอมรับหรือยกย่อง ต้องการความเป็นผู้นำ ต้องการงานให้เหนือกว่าบุคคลอื่น และจะกังวลเรื่องอำนาจมากกว่าการทำงานให้มีประสิทธิภาพ

3. แนวคิดและทฤษฎีที่นำมาวิเคราะห์

โดยทั่วไปมนุษย์มีความต้องการทางชีวภาพเพื่อความอยู่รอดของชีวิต เช่น มนุษย์ต้องกิน ต้องดื่ม ต้องการอากาศหายใจ จึงทำให้เกิดแรงขับเคลื่อน เช่น ความหิว ความกระหาย แต่ความต้องการบางอย่างไม่ได้ทำให้เกิดแรงขับเคลื่อนไป เช่น มนุษย์ต้องการออกซิเจน เพื่อช่วยในการเผาผลาญอาหารในร่างกายทฤษฎีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของแมกเคลแลนด์(McClelland)นักจิตวิทยาแห่งมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ดได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับสิ่งจูงใจของมนุษย์ในการทำงานให้เกิดผลสำเร็จทั้งในระดับบุคคลและระดับสังคมผลของการศึกษาสรุปได้ว่าคนนั้นมีความต้องการอยู่ 3 ประการ คือ (มณฑล รอยตระกูล, 2546 :16)

1) ความต้องการสัมฤทธิ์ผลเป็นความปรารถนาจะทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดให้สำเร็จล่วงหน้าไป ด้วยดีพยายามเอาชนะอุปสรรคต่างๆมีความสบายใจเมื่อประสบความสำเร็จมีความวิตกกังวลเมื่อประสบความสำเร็จ

2) ความต้องการความผูกพันเป็นความต้องการร่วมกับผู้อื่นในสังคมต้องการความเป็นมิตรและสัมพันธ์ภาพที่อบอุ่นความปรารถนาที่จะได้รับการยอมรับนับถือตลอดทั้งความต้องการที่จะได้รับการยกโทษจากบุคคลอื่นเมื่อกระทำผิดด้วย

3. ความต้องการมีอำนาจบาร์มีได้แก่ความต้องการที่จะมีอิทธิพลเหนือบุคคลอื่นรวมถึงการที่บุคคลแสดงออกซึ่งความรู้สึกรู้ต่างๆต่อการมีอิทธิพลเหนือสถานการณ์เหล่านั้นด้วย

จากการศึกษาของแมคเคลแลนด์พบว่าผู้ที่มีแรงจูงใจทางด้านความสำเร็จโดยตัวของเขาเองจะมีคุณลักษณะที่สำคัญ 3 ประการ คือ

1) พวกเขาต้องการกำหนดเป้าหมายของพวกเขาเองไม่ต้องการความเลื่อนลอยไร้เป้าหมาย

2) พวกเขาจะไม่กำหนดเป้าหมายที่ยากหรือง่ายต่อความสำเร็จมากเกินไป

3) พวกเขาต้องการสิ่งย้อนกลับเกี่ยวกับผลการปฏิบัติงานของพวกเขาซึ่งเขาต้องการรู้ว่าเขาทำงานได้ดีแค่ไหนสำหรับผู้บริหารแล้วความต้องการอำนาจบาร์มีเป็นความต้องการที่สูงกว่าความต้องการความสัมฤทธิ์ผลและความต้องการผูกพัน

ทฤษฎีแรงจูงใจของแมคเคลแลนด์เป็นแนวคิดลึกซึ้งและกว้างไกลกล่าวคือคนจะมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ได้จะต้องได้รับการปลูกฝังตั้งแต่ครอบครัวโรงเรียนจนถึงองค์กรที่คนๆนั้นเข้าไปเกี่ยวข้อง

4. การวิเคราะห์การสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานสู่องค์กรคุณภาพ

การดูแลทรัพยากรบุคคลขององค์กร สิ่งหนึ่งที่เป็นความท้าทายอย่างมากก็คือการสร้างแรงจูงใจในการทำงานให้แก่บุคลากร หากปล่อยให้บุคลากรไม่มีความสุข ไม่รู้สึกสนุกกับการทำงาน จะส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพของงานที่พวกเขาทำ ทำให้ผลการทำงานตกต่ำ บุคลากรมีอัตราการเปลี่ยนหรือเปลี่ยนงานสูงขึ้น จึงต้องทำงานหนักเพื่อกระตุ้นให้บุคลากรมีแรงจูงใจและทุ่มเทให้กับการทำงาน รวมถึงพยายามหาวิธีการลดอัตราการเปลี่ยนงานของบุคลากรไปพร้อมๆกัน เพื่อที่องค์กรจะสร้างแรงจูงใจให้แก่บุคลากรอย่างมีประสิทธิภาพ

1) ความต้องการความสำเร็จ เป็นความต้องการที่จะทำสิ่งต่างๆให้เต็มที่และดีที่สุดเพื่อความสำเร็จ บุคคลที่ต้องการความสำเร็จสูง จะมีลักษณะชอบการแข่งขัน ชอบงานที่ท้าทายและต้องการได้รับข้อมูลย้อนกลับเพื่อประเมินผลงานของตนเอง มีความชำนาญในการวางแผน มีความรับผิดชอบสูงและกล้าที่จะเผชิญกับความล้มเหลวเป็นความต้องการเจอลักษณะงานที่มีความท้าทายต่อความสามารถในการแสดงออกถึงศักยภาพที่มีอยู่ องค์กรจึงควรมีการมอบหมายงานที่จะเป็นการฝึกฝนให้เกิดความเชี่ยวชาญเพื่อผลของงานที่มีคุณภาพเป็นประโยชน์แก่องค์กร เช่น (1) การให้อำนาจในการตัดสินใจ ทุกคนมีความรับผิดชอบในการทำงานของตน ให้อำนาจในการตัดสินใจทำให้รู้สึกผูกพันกับงานและเกิดความท้าทาย งานจะไม่น่าเบื่อและเกิดการพัฒนาตนเอง (2) สร้างโอกาสในการเติบโตภายใน การพัฒนาศักยภาพของคนในทีม สร้างโอกาสการเติบโตจากภายในสร้างแรงจูงใจในการทำงาน

2) ความต้องการความผูกพันคนเราจะต้องการความรัก มิตรภาพ ความใกล้ชิดผูกพัน ต้องการเพื่อน การมีโอกาสนำเสนอความคิดสร้างสรรค์กับผู้อื่น ได้รับการยอมรับเป็นสมาชิกในกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งหรือหลายกลุ่มองค์กรจะประหลาดใจว่าองค์กรสามารถเพิ่มแรงจูงใจให้แก่บุคลากรได้ เพียงแค่รับประทานอาหารกลางวันร่วมกัน การทำงานร่วมกันหรือกิจกรรมอื่นๆร่วมกันในบรรยากาศแบบเป็นกันเองเป็นประจำ เป็นการส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือและสัมพันธ์ที่ดีในองค์กร ผ่านกิจกรรมการมีส่วนร่วมต่างๆ ซึ่งมีวิธีการที่จะทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดี เช่น (1) ให้เกียรติทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน (2) แสดงความเป็นมิตร ทักทายพูดคุยกับบุคคลทั่วไป (3) แสดงความเป็นกันเอง ให้ความช่วยเหลือ (4) พูดและกระทำในสิ่งต่างๆ ด้วยความจริงใจไม่พูดหรือทำในสิ่งที่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน (5) รู้จักรับฟังให้ความสนใจในสิ่งที่คนอื่นพูดเสมอ (6) มีเมตตาธรรม เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ (7) รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา (8) พร้อมทั้งจะให้ความร่วมมือ ช่วยเหลือแก่ผู้อื่นอยู่เสมอ(9) ให้ความสนใจคนอื่นมากๆ อย่าเอาตัวเองเป็นที่ตั้งในทุกเรื่องราว

3) **ความต้องการอำนาจ**บารมีคนเราจะต้องการสร้างสถานภาพของตัวเองให้สูงเด่น มีความภูมิใจและสร้าง การนับถือตนเอง ขึ้นชมในความสำเร็จของงานที่ทำ ความรู้สึกมั่นใจในตัวเองแล เกียรติยศ ความต้องการเหล่านี้ได้แก่ ยศ ตำแหน่ง ระดับเงินเดือนที่สูง ได้รับการยกย่องจากผู้อื่น มี ส่วนร่วมในการตัดสินใจในงาน โอกาสแห่งความก้าวหน้าในงานอาชีพ เป็นต้นซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเป็น ปัจจัยให้เกิดการอยากทำงาน เป็นแรงกระตุ้นให้เกิดการทำงาน เพื่อให้ได้มาซึ่งการเคารพ ความก้าวหน้าในอาชีพ และการพัฒนาในอาชีพที่ดียิ่งขึ้นไป ซึ่งรูปแบบการปกครองก็เป็นส่วนหนึ่งในการ ทำให้เกิดปัจจัยที่ตอบสนองต่อความต้องการการยกย่อง เพราะการปกครองให้เกียรติและเมื่อ บุคลากรปฏิบัติงานสำเร็จหรือปฏิบัติงานโดดเด่นและมีประสิทธิภาพก็ควรให้รางวัลการยกย่อง ชมเชย หรือเลื่อนตำแหน่ง ซึ่งเป็นสิ่งที่จะทำให้เกิดทั้งการได้รับการยกย่อง การเคารพ จนเป็นสิ่งที่ทำให้เกิด แรงจูงใจในการทำงาน เช่น

(1) การเลื่อนตำแหน่งการเปลี่ยนแปลงตำแหน่งในทางสูงขึ้น ซึ่งโดยปกติมักจะมี ความรับผิดชอบมากขึ้น และมีหน้าที่งานที่แตกต่างไปจากเดิม โดยเฉพาะแตกต่างไปจากตำแหน่งงานใน ปัจจุบันถ้าหากจะพูดถึงเกณฑ์พิจารณาที่ใช้ประกอบในการเลื่อนขั้นก็อาจจะมีแตกต่างกันไปและ ส่วนมากก็มักมีเกณฑ์ที่สำคัญ 2 ประการ คือ การเลื่อนขั้นโดยยึดถือตามหลักความสามารถหรือ ผลงาน และการเลื่อนขั้นโดยการยึดถือหลักอาวุโส ระบบดังกล่าวถือว่าเป็นระบบทางการ

(2) การมอบอำนาจในการตัดสินใจในบางเรื่อง ต้องการจะเติมเต็มศักยภาพของตนเอง ต้องการความสำเร็จในสิ่งที่ปรารถนาสูงสุดของตัวเอง ความเจริญก้าวหน้า การพัฒนาทักษะ ความสามารถให้ถึงขีดสุดยอด มีความเป็นอิสระในการตัดสินใจและการคิดสร้างสรรค์สิ่งต่างๆ การก้าว สู่ตำแหน่งที่สูงขึ้นในอาชีพและการงาน เป็นต้นผู้บริหารควรให้ความไว้วางใจในการมอบหมายให้ ผู้ใต้บังคับบัญชาตัดสินใจบางเรื่องที่รับผิดชอบ เพื่อเป็นการสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกัน อีกทั้งยังเป็น การแบ่งเบาภาระความรับผิดชอบของผู้บริหารได้อีกด้วย

5. สรุปและข้อเสนอแนะ

หลักการหนึ่งในการบริหารทรัพยากรบุคคล และในการเป็นหัวหน้างานที่ดีที่มักจะมีการ สอนกันอยู่เสมอ ก็คือ การสร้างแรงจูงใจในการทำงานให้กับพนักงาน ใครก็ตามที่ผ่านการเรียนในเรื่อง ของการบริหารจัดการ จะต้องได้เรียนเรื่องของการสร้างแรงจูงใจมากันทุกคนและจริงๆ แล้วการศึกษา เรื่องของแรงจูงใจในการทำงานก็มีอยู่ตลอดตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน แต่ก็ยังไม่ลงตัวสักทีว่า อะไรกัน แน่ที่เป็นปัจจัยที่สามารถสร้างแรงจูงใจให้กับพนักงานได้ ซึ่งจากการศึกษาพบว่า แรงจูงใจทั้ง 3 ด้าน มีวิธีการในการทำให้เกิดแรงจูงใจที่แตกต่างกันออกไป ดังนี้

1) ความต้องการความสำเร็จ เป็นความต้องการที่จะทำสิ่งต่างๆให้เต็มที่และดีที่สุดเพื่อความสำเร็จ บุคคลที่ต้องการความสำเร็จสูง จะมีลักษณะชอบการแข่งขัน ชอบงานที่ท้าทาย และต้องการได้รับข้อมูลป้อนกลับเพื่อประเมินผลงานของตนเอง มีวิธีการดังนี้ การให้อำนาจในการตัดสินใจสร้างโอกาสในการเติบโตภายใน เป็นต้น

2) ความต้องการความผูกพันคนเราจะต้องการความรัก มิตรภาพ ความใกล้ชิดผูกพัน ต้องการเพื่อน การมีโอกาสเข้าสมาคมสังสรรค์กับผู้อื่น ได้รับการยอมรับเป็นสมาชิกในกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งหรือหลายกลุ่ม มีวิธีการดังนี้ ให้เกียรติทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน แสดงความเป็นมิตร ทักทายพูดคุยกับบุคคลทั่วไปแสดงความเป็นกันเอง ให้ความช่วยเหลือพูดและกระทำในสิ่งต่างๆ ด้วยความจริงใจไม่พูดหรือทำในสิ่งที่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน รู้จักรับฟังให้ความสนใจในสิ่งที่คนอื่นพูดเสมอเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเราพร้อมที่จะให้ความร่วมมือ ช่วยเหลือแก่ผู้อื่นอยู่เสมอ เป็นต้น

3) ความต้องการอำนาจเรามีคนเราจะต้องการสร้างสถานภาพของตัวเองให้สูงเด่น มีความภูมิใจและสร้าง การนับถือตนเอง ชื่นชมในความสำเร็จของงานที่ทำ ความรู้สึกมั่นใจในตัวเองแลเกียรติยศ ความต้องการเหล่านี้ได้แก่ ยศ ตำแหน่ง ระดับเงินเดือนที่สูง ได้รับการยกย่องจากผู้อื่น มีวิธีการดังนี้การเลื่อนตำแหน่ง การมอบอำนาจในการตัดสินใจในบางเรื่อง

ข้อเสนอแนะนอกจากการสร้างแรงจูงใจตามแนวคิดแล้ว ยังมีปัจจัยอื่นอีกที่ควรนำมาใช้เพื่อให้บุคลากรดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งปัจจัยเหล่านั้นได้แก่

- 1) นโยบาย หรือกฎระเบียบซึ่งเป็นกรอบในการปฏิบัติงาน
- 2) การติดต่อสื่อสารที่ชัดเจน จะช่วยให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกันในการปฏิบัติงาน
- 3) การเคารพสิทธิซึ่งกันและกัน ไม่เอาเปรียบกัน

บรรณานุกรม

สมพงษ์ เกษมสิน.การบริหารงานบุคคลแผนใหม่. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช. 2526.

สมศักดิ์ เพียรสกุล. สำนักงานก.พ. กรุงเทพมหานคร : ม.ป.ป., 2526.

เอ็ด สารภูมิ.พฤติกรรมบุคคลในองค์กร. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์รัชดา.2529.

ฉายศิลป์เชี่ยวชาญพิพัฒน์และคณะ.การบริหาร. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์. 2527.

ธงชัยสันติวงศ์และชัยยศสันติวงศ์. พฤติกรรมบุคคลในองค์การ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทย
วัฒนาพานิช. 2526.

มณฑล รอยตระกูล. “แรงจูงใจที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของสรรพากรพื้นที่สาขา”. วิทยานิพนธ์
ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัยสถาบันราชภัฏนครปฐม. 2546.

ประจักษ์ สุวรรณภักดี. แรงจูงใจในการทำงานของข้าราชการไทยศึกษาเฉพาะกรณีข้าราชการ
กรมการปกครองในส่วนกลาง. เอกสารการวิจัยส่วนบุคคลวิทยาลัยการปกครอง. 2532.

มนัสบุญวงศ์, “แรงจูงใจในการทำงานของพนักงานในโรงงานอุตสาหกรรมเครื่องหนัง”, วิทยานิพนธ์
ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัยสาขาจิตวิทยาอุตสาหกรรม
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. 2537.

นรา สมประสงค์. ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. 2536.

โกมล บัวพรหม, “แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3”. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย:
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี. 2553.

นโยบายแก้ไขปัญหาแรงงานต่างด้าวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

The policy of solving foreign labor problems of local
administrative organizations.

ซัชชญา จันตา^{*}

ดร.สามารถ บุญรัตน์[†]

บทคัดย่อ

การแก้ไขปัญหาแรงงานต่างด้าวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จากการศึกษาพบว่าผลกระทบของแรงงานต่างด้าวต่อสังคมไทย อาจก่อให้เกิดปัญหาต่อภัยความมั่นคงโดยเฉพาะแรงงานต่างด้าวที่ไม่มีถิ่นที่อยู่แน่ชัด ซึ่งบทความนี้ได้นำเอาหลักPDCA ซึ่งเป็นแนวคิดหนึ่งที่น่าสนใจให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีระบบ การแก้ไขปัญหาแรงงานต่างด้าวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย การวางแผนที่ต้องทำเป็นขั้นแรกเพื่อกำหนดขั้นตอนและเป้าหมาย เมื่อวางแผนแล้วก็ปฏิบัติตามแผนซึ่งเป็นขั้นตอนที่กำหนดไว้ โดยต้องปฏิบัติตามแผนที่เกิดการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า ต่อมาการตรวจสอบเป็นกระบวนการดำเนินงานด้านการกำกับควบคุม ซึ่งมีข้อเสนอแนะคือควรมีการหมั่นตรวจสอบสถานะในการทำงานของแรงงานควรมีการหมั่นตรวจสอบสถานะในการทำงานของแรงงาน

คำสำคัญ: นโยบาย, แก้ไขปัญหาแรงงานต่างด้าว, องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

Abstract

Solving the problem of migrant workers of local organizations, according to studies, it has been found that impact of migrant workers on Thai society may cause security problems especially migrant workers who do not have a permanent residence. This article has adopted the PDCA principle, which is a concept that emphasizes the systematic operation. The remediation of migrant workers in local government organizations includes the planning that must be made first to determine the steps and goals. When planning, follow the plan, which is a set procedure. By following the map, resources are used efficiently. Subsequent

^{*} เจ้าหน้าที่ธุรการปฏิบัติงาน เทศบาลตำบลหนองยาง จังหวัดลำพูน.

[†] อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน.

monitoring is a process of regulatory control. It is suggested that there should be a regular check on the work of the workers and should be monitored the work's status of the workers.

Keywords : policy, problem solving, foreign workers, local government.

1. บทนำ

ประเทศไทยในปัจจุบันมีความต้องการแรงงานในปริมาณที่สูง โดยเฉพาะแรงงานในภาคเกษตรกรรม และงานในระดับล่าง เนื่องด้วยปริมาณของวัยทำงานของไทยลดลงอย่างมากและเป็นวัยพึ่งพาเพิ่มขึ้น รวมถึงอัตราการเกิดก็ลดลง ทำให้แรงงานในระดับล่างของไทยขาดแคลนในขณะเดียวกัน ความมั่นคงในการประกอบอาชีพก็น้อย เนื่องด้วยไม่มีระบบสวัสดิการที่ดี และเป็นแรงงานนอกระบบเป็นส่วนใหญ่แรงงานต่างด้าวที่เข้ามาทำงานในประเทศไทยในปัจจุบัน ได้สร้างผลกระทบให้เกิดขึ้น ในสังคมไทย โดยสามารถแบ่งได้ เป็น 3 ด้าน ดังนี้ (ชัยพงษ์ สำเนียง, [http://www.siamintelligence.com/thai-labor-migration-status/\[25/02/2560\]](http://www.siamintelligence.com/thai-labor-migration-status/[25/02/2560]))

ด้านแรก ผลกระทบทางสังคม อาทิ ปัญหาด้านอาชญากรรมและยาเสพติด เป็นที่ทราบกันดีว่า การมีแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายจำนวนมาก ทำให้เกิดการแย่งงานกันเองระหว่างแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายด้วยกัน แรงงานต่างด้าวบางส่วนว่างงาน จึงมักพบว่า มีการลักทรัพย์เกิดขึ้นในชุมชนที่มีแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายอยู่จำนวนมาก บ่อยครั้งมีการทะเลาะวิวาทจากการดื่มสุราและมีการลักทรัพย์จากร้านค้าและชุมชนไทย ทำให้คนไทยบางส่วนเกิดความหวาดระแวงและหวาดกลัวภัยจากการที่แรงงานต่างด้าวผิดกฎหมาย อยู่ในชุมชน นอกจากนี้ สิ่งที่เกิดขึ้นกับชุมชนอีกประการที่เห็นได้ชัดเจนคือ เรื่องสิ่งแวดล้อม มีขยะมาก ชุมชนสกปรกขึ้นเพราะความไม่มีระเบียบของแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมาย ปัญหาการลักลอบเข้าเมือง การเคลื่อนย้ายแรงงานจากประเทศเพื่อนบ้าน ที่เข้ามาในประเทศไทยมีปริมาณเพิ่มขึ้นทุกปี

ด้านที่สอง ผลกระทบทางด้านสาธารณสุข แรงงานต่างด้าวบางส่วน ได้เป็นพาหนะนำโรคใหม่ๆ เข้ามาในประเทศไทย ถึงแม้ว่าแรงงานต่างด้าวที่ขึ้นทะเบียนถูกต้องตามกฎหมายจะได้รับการตรวจสุขภาพและค้นหาโรคจากหน่วยงานสาธารณสุขของจังหวัดและได้รับบัตรประกันสุขภาพ แต่ก็มีจำนวนน้อยมาก เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายและไม่ขึ้นทะเบียน แรงงานต่างด้าวที่ยังไม่ขึ้นทะเบียนกลุ่มนี้ สร้างปัญหาและผลกระทบในด้านสาธารณสุขต่อประเทศไทยเป็นอย่างมาก เนื่องจากมีความยากลำบากในการเข้าถึงบริการสาธารณสุขและการรับข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ อันก่อให้เกิดผลกระทบในแง่ลบแก่สุขภาพอนามัยต่อแรงงานต่างด้าว เช่น การแพร่ระบาดของโรคหรือการกระจายโรคติดต่อที่สำคัญ

ด้านที่สาม ผลกระทบด้านความมั่นคง การที่มีแรงงานต่างด้าวเข้ามาทำงานในประเทศไทย โดยผิดกฎหมายเป็นจำนวนมาก กระจุกกระจายตามพื้นที่ต่างๆ ทั่วประเทศ โดยไม่ทราบจำนวนและที่พักอาศัยของแรงงานต่างด้าวทั้งหมดที่มีอยู่แท้จริงในขณะ ที่การบริหารแรงงานต่างด้าวยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ดังนั้นปัญหาแรงงานต่างด้าวจึงย่อมส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศไทยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยเฉพาะแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายสัญชาติพม่า มีการจ้างทำงานหนาแน่นมากที่สุดบริเวณชายแดนที่ติดต่อกับประเทศพม่า ได้แก่ จังหวัดตาก เชียงใหม่ และระนอง ลงมาจนถึงบริเวณพื้นที่ภาคกลางตอนล่าง

2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับแรงงานต่างด้าว

การว่าจ้างการทำงาน (Employment) หรือบางทีเรียกว่าการมีงานทำหรือการว่าจ้างงานต่างมีความหมายเช่นเดียวกัน คือ การที่บุคคลอยู่ในวัยทำงานมีความสามารถที่จะทำงานและต้องการทำงาน ได้รับการว่าจ้างให้ทำงาน ความแตกต่างระหว่างจำนวนแรงงานที่ประเทศมีอยู่เรียกว่า กำลังแรงงาน (Labor Force) และจำนวนแรงงาน (รัตนา สายคณิตและชลดา จามรกุล, 2541 : 180) คนงานแต่ละคนนั้นเป็นผลรวมของปัจจัยการผลิต 2 ชนิด ชนิดแรกอาจจะเรียกว่า “แรงงานดิบ” (Raw Labor) ซึ่งหมายถึง การทำงานแบบไร้ฝีมือ (Unskilled Physical Work) ชนิดที่สองคือ ทุนมนุษย์ (Human Capital) ซึ่งเป็นแรงงานที่ได้มีการลงทุนปรับปรุงคุณภาพตามความต้องการสำหรับรายได้หรือผลตอบแทนในการนำแรงงานไปใช้ประโยชน์ก็คือ ผลรวมของผลตอบแทนจากแรงงานดิบและทุนมนุษย์ ซึ่งตามเงื่อนไขทางกายภาพแล้วคนงานแต่ละคนย่อมแบ่งแยกไม่ได้ (พรชัย พัฒนบัณฑิต, 2527 : 61) การเดินทางเคลื่อนย้ายถิ่นเป็นปรากฏการณ์ของมนุษยชาติที่เกิดขึ้นตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันเนื่องจากวัฒนธรรมและปัจจัยหลายประการประกอบกันอีกทั้งในสถานการณ์ปัจจุบันซึ่งเป็นยุคของโลกไร้พรมแดนในเรื่องของข่าวสารข้อมูลต่างๆ การเดินทางติดต่อสื่อสารที่สะดวกตลอดจนระบบเศรษฐกิจทุนนิยมได้รุกเข้าไปยังประเทศต่างๆ เกือบทั่วโลกนับเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการย้ายถิ่นทั้งภายในประเทศและการย้ายถิ่นระหว่างประเทศอย่างยากที่จะหลีกเลี่ยงได้ในช่วงสามทศวรรษที่ผ่านมา กระแสการย้ายถิ่นระหว่างประเทศได้มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบหลายประเทศที่เคยเป็นผู้ส่งออกผู้ย้ายถิ่นกลับกลายเป็นประเทศที่รับผู้ย้ายถิ่นในรูปการเข้ามาของแรงงานรวมทั้งประเทศไทย ซึ่งเป็นประเทศผู้รับและประเทศผู้ส่งออกแรงงาน (ชนนาท รัตนมณีและคณะ, 2547 : 1)

รูปแบบของแรงงานมีหลายประเภท ขึ้นอยู่กับลักษณะปัจจัยต่างๆ ถ้าแบ่งตามลักษณะฝีมือสามารถแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ (1) แรงงานไร้ฝีมือ (Unskilled Labor) (2) แรงงานกึ่งฝีมือ (Semi-skilled Labor) (3) แรงงานฝีมือ (Skilled Labor)

การแบ่งนี้เพื่อแสดงให้เห็นถึงความแตกต่างของแรงงาน ด้านคุณภาพและระดับการฝึกอบรมการจัดประเภทของแรงงานดังกล่าว แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างของกำลังแรงงาน เกิดขึ้นเพราะการมีคุณสมบัติแตกต่างกัน ดังนั้นเพื่อผลในการปรับปรุงคุณภาพให้ดีขึ้น หรือเพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลน ทุมนมนุษย์ภายในระบบจำเป็นต้องมีการลงทุนเพื่อการสะสมด้านนี้การลงทุนโดยให้การศึกษาการฝึกอบรมและสาธารณสุขแก่แรงงาน (พรชัย พัฒนบัณฑิต, 2527 : 63) จำแนกแรงงานข้ามชาติในประเทศไว้ว่าสามารถจำแนกได้ 2 ประเภทได้แก่

1) แรงงานข้ามชาติที่ถูกกฎหมายหมายถึงคนต่างชาติที่เข้ามาทำงานโดยได้รับใบอนุญาตทำงาน (Work-permit) ส่วนใหญ่เข้ามาประกอบอาชีพเป็นนักวิชาการ (Research Worker) และผู้เชี่ยวชาญ (Expert หรือ Specialist) โดยสามารถแบ่งได้เป็น 4 รูปแบบคือ

(1) ประเภทชั่วคราวหมายถึงคนต่างชาติที่เข้าเมืองมาโดยถูกต้องตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมืองและถือหนังสือเดินทางประเภทคนอยู่ชั่วคราว (Non-immigration Visa) แล้วยื่นขอใบอนุญาตทำงานซึ่งใบอนุญาตส่วนใหญ่จะมีระยะเวลาครั้งละไม่เกิน 1 ปี

(2) ประเภทตลอดชีพหมายถึงคนต่างชาติที่มีถิ่นอยู่ในประเทศไทยตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมืองและทำงานอยู่แล้วก่อนวันที่ 13 ธันวาคม 2515 จะได้รับใบอนุญาตทำงานตามประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 322 เว้นแต่จะเปลี่ยนอาชีพใหม่

(3) ประเภทตามมาตรา 12 พระราชบัญญัติคนเข้าเมืองหมายถึงคนต่างชาติที่เกิดในราชอาณาจักรไทยแต่ไม่ได้สัญชาติไทยชาวต่างชาติที่ถูกถอนสัญชาติไทยชาวต่างชาติที่ถูกเนรเทศหรืออยู่ในระหว่างการรอการส่งออกนอกประเทศหรือชาวต่างชาติเข้ามาในประเทศไทยโดยไม่ได้รับอนุญาต (ลักลอบเข้าเมือง) ซึ่งแรงงานข้ามชาติประเภทนี้สามารถขอใบอนุญาตทำงานได้ตามประกาศกระทรวงหรือมติคณะรัฐมนตรี

(4) ประเภทตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการลงทุนและกฎหมายอื่นได้แก่พระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุนและพระราชบัญญัติการนิคมอุตสาหกรรมเป็นต้นซึ่งเป็นชาวต่างชาติที่เข้าเมืองถูกต้องตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมืองโดยถือหนังสือเดินทางประเภทคนอยู่ชั่วคราว

2) แรงงานข้ามชาติที่ผิดกฎหมายหมายถึงชาวต่างชาติที่เข้ามาในประเทศไทยทั้งที่ถูกต้องหรือไม่ถูกต้องตามพระราชบัญญัติคนเข้าเมืองและไม่ได้รับใบอนุญาตทำงานหรือได้รับใบอนุญาตทำงานแต่ทำงานไม่ตรงอาชีพหรือไม่ตรงสถานที่หรือไม่ตรงตามระยะเวลาที่ได้รับการอนุญาตซึ่งแรงงานประเภทนี้ส่วนใหญ่เป็นแรงงานไร้ฝีมือ (Unskilled Labor) เป็นแรงงานระดับล่าง

เช่นกรรมการก่อสร้างประมุงการเกษตรเป็นต้นซึ่งภาครัฐไม่อาจควบคุมดูแลได้อย่างทั่วถึงและไม่ทราบจำนวนที่แท้จริงเนื่องจากการลักลอบเข้ามาได้ง่ายเพราะประเทศไทยมีพรมแดนติดต่อกับหลายประเทศและแรงงานข้ามชาติมีการแฝงตัวเข้าไปทำงานในสถานประกอบการต่างๆโดยที่เจ้าของกิจการไม่แจ้งให้ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องทราบซึ่งมีหลายกลุ่มสัญชาติได้แก่พม่าลาวเวียตนามกัมพูชาและจีนเป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ผู้ประกอบการจะนิยมใช้แรงงานต่างด้าว เนื่องจากค่าแรงถูกกว่าค่าแรงของคนไทย ทำให้ช่วยลดต้นทุนได้มาก แต่การใช้แรงงานต่างด้าวยังมีข้อจำกัดอีกหลายอย่าง ไม่ว่าจะเป็นฝีมือแรงงาน ซึ่งผู้ว่าจ้างส่วนใหญ่ยังไม่ยอมรับในฝีมือการทำงานของคนต่างด้าวมากนัก สืบเนื่องจากแรงงานต่างด้าวจะมีการเปลี่ยนแปลงงานและย้ายสถานที่ทำงานบ่อย โดยหากที่ไหนจ่ายค่าจ้างมากก็จะย้ายไปที่นั่น จึงทำให้ขาดการฝึกฝนทักษะการทำงานในแขนงใดแขนงหนึ่งจนเชี่ยวชาญ เช่น งานโรงเหล็กได้ 2 เดือน ก็เปลี่ยนไปงานแม่บ้าน จากงานแม่บ้านก็ไปโรงงานปลากระป๋องเป็นต้น นอกจากนี้แล้วแรงงานต่างด้าว กำหนดให้ต้องมีการทำเรื่องขออนุญาตทำงานข้ามเขตทุกครั้งเมื่อมีการย้ายไปทำงานในจังหวัดอื่นนอกเหนือจากที่แจ้งไว้แล้วดังนั้นหากผู้ประกอบการรายใดที่ใช้แรงงานต่างด้าวและต้องการขยายธุรกิจไปตามจังหวัดใกล้เคียง ก็จะต้องเสียเวลาทำเรื่องข้ามเขตให้แรงงานต่างด้าวซึ่งมีขั้นตอนและระเบียบยุ่งยาก จึงทำให้ต้องเสียเวลากับเรื่องดังกล่าวค่อนข้างนาน บางครั้งจึงอาจทำให้เริ่มงานไม่ทันกำหนดหากมีการเร่งด่วนเกิดขึ้น จากข้อกำหนดดังกล่าวจึงเกิดคำถามว่า สถานประกอบการต่างๆ ที่ใช้แรงงานต่างด้าวเป็นหลักเนื่องจากค่าแรงถูก ทำให้ช่วยลดต้นทุนได้มาก ซึ่งจะส่งผลให้ผลประโยชน์ประกอบการโดยรวมดีขึ้น

มูลเหตุแห่งการเข้ามาหางานทำของผู้ลักลอบหนีเข้าเมืองว่าลักษณะการอพยพของประชากรตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบันได้แบ่งลักษณะของการอพยพของประชากรออกเป็น 5 ลักษณะ คือ

1) การอพยพแบบดั้งเดิม (Primitive Migration) เป็นการอพยพย้ายถิ่นของชนในอดีตเป็นการย้ายถิ่นที่อยู่เพื่อการดำรงชีวิตรอด ปัจจุบันการอพยพจากชนบทเข้าสู่เมืองเพื่อแสวงหาวิถีการดำเนินชีวิตแบบใหม่ก็ถือว่าอยู่ในลักษณะนี้

2) การอพยพย้ายถิ่นโดยถูกบังคับ (Forced Migration) เป็นการย้ายถิ่นโดยถูกบังคับอาจจะถูกบังคับโดยรัฐบาลหรือผู้มีอิทธิพลบางกลุ่ม

3) การอพยพโดยถูกบีบคั้น (Impelled Migration) เป็นการบีบคั้นหรือกระตุ้นให้อพยพเช่นกัน แต่ผู้ที่ถูกบีบคั้นยังมีสิทธิ์ในการตัดสินใจว่าจะอยู่หรือจะไป

4) การอพยพโดยเสรี (Free Migration) เป็นการอพยพของปัจเจกชนโดยเสรี อาจจะเกิดจากแรงจูงใจจากภายนอก เช่น โดยตำแหน่งงาน รายได้หรือเพื่อผจญภัย

5) การอพยพแบบชนจำนวนมาก (Mass Migration) สืบเนื่องมาจากการอพยพโดยเสรี ซึ่งย้ายถิ่นเข้าไปบุกเบิกหรือผจญภัยในถิ่นที่อยู่ใหม่ จูงใจให้ชนจำนวนมากย้ายถิ่นตามการอพยพย้ายถิ่นเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในทุกประเทศเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ ในสังคมการอพยพก็มีสาเหตุแตกต่างกัน ลักษณะการอพยพก็แตกต่างกัน เช่น อพยพหนีความแห้งแล้ง อพยพหนีภัยธรรมชาติ อพยพไปทำงาน อพยพเพื่อการศึกษา เป็นต้น การอพยพมีทั้งอพยพแบบถาวรและอพยพแบบชั่วคราว หรืออพยพข้ามประเทศและอพยพภายในประเทศหรืออพยพโดยความสมัครใจและไม่สมัครใจ

นอกจากนี้กฎแห่งการอพยพย้ายถิ่น (Law of Migration) ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นในการตั้งทฤษฎีเกี่ยวกับการอพยพของ ราเวนสไตน์(Ravenstein) สามารถที่จะใช้อธิบายการลักลอบเข้ามาของแรงงานต่างชาติดังนี้ ราเวนสไตน์(Ravenstein) ได้อธิบายการอพยพย้ายถิ่นไว้ดังนี้

1) การย้ายถิ่นและระยะทาง ประชากรส่วนใหญ่จะอพยพในระยะทางใกล้ๆ
2) ขั้นตอนของการอพยพหรือการย้ายถิ่น การย้ายถิ่นที่อยู่ของประชากรทำให้เกิด “คลื่นการอพยพ (Current of Migration)” ไปสู่ศูนย์กลางด้านการค้าและอุตสาหกรรมมีประชากรหนาแน่นขึ้นอย่างรวดเร็ว

3) แรงจูงใจด้านเศรษฐกิจที่มีกฎหมายกีดกัน เสียภาษีสูง อากาศเลว สิ่งแวดล้อมทางสังคมไม่ดีสิ่งต่างๆ เหล่านี้จะผลักดันให้คนอพยพไปสู่พื้นที่ที่ดีกว่า (ปราโมทย์ ประสาทกุล, 2549 : 34)

จะเห็นได้ว่าการอพยพย้ายถิ่นมีปัจจัยสำคัญมาจากการต้องการจะหนีจากปัญหาที่เป็นอยู่เพื่อรายได้ในการดำเนินชีวิตที่สูงขึ้น และความต้องการความมั่นคงและสวัสดิการต่างๆ ซึ่งทำให้ในปัจจุบันมีผู้อพยพย้ายถิ่นฐานและการเข้ามาเป็นแรงงานที่สูงขึ้น ซึ่งในการอพยพเข้ามามากนั้นอาจก่อให้เกิดปัญหาขึ้นหลายอย่าง องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจึงต้องเข้ามาบริหารจัดการแรงงานดังกล่าว เพื่อเป็นการควบคุมทั้งในด้านปริมาณและเป็นการลดปัญหาต่างๆ เช่น ปัญหาอาชญากรรมที่เกิดจากการว่างงานเนื่องจากแรงงานที่อพยพเข้ามามากมายจึงเกิดการแย่งงานกัน ส่วนแรงงานที่ไม่มีงานทำก็จะก่อคดีอาชญากรรมเพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพย์สิน

3. แนวคิดและทฤษฎีที่นำมาวิเคราะห์เกี่ยวกับแรงงานต่างด้าว

ในอดีตที่ผ่านมาการใช้แนวคิดความมั่นคงในการจัดการปัญหาเรื่องแรงงานข้ามชาติ มักมาพร้อมกับการใช้อำนาจเด็ดขาดในการตรวจสอบและจับกุมส่งกลับ ความเด็ดขาดกลายเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการชะล้างปัญหาที่สั่งสม เพื่อจะได้เริ่มต้นใหม่อย่างถูกต้อง แต่การแก้ไขเรื่องแรงงานข้ามชาติต้องการมากกว่าการใช้อำนาจเด็ดขาดอย่างเดียวการนำแนวคิด PDCA ซึ่งเป็นแนวคิดหนึ่ง ที่ไม่ได้ให้ความสำคัญเพียงแค่การวางแผน แต่แนวคิดนี้เน้นให้การทำงานเป็นไปอย่างมีระบบ โดยมี

เป้าหมายให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง แนวคิด PDCA ได้รับการพัฒนาขึ้นเป็นครั้งแรกโดย Walter Shewhart ซึ่งถือเป็นผู้บุกเบิกต้นใช้สถิติสำหรับวงการอุตสาหกรรม และต่อมาวงจร PDCA ได้เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย เมื่อสฤดยอดนักบริหารด้านการบริหารคุณภาพอย่าง W.Edwards Deming ได้นำมาเผยแพร่ให้เป็นเครื่องมือสำหรับการปรับปรุงกระบวนการ วงจรนี้จึงมีอีกชื่อหนึ่งว่า “Deming Cycle” ซึ่งวงจร PDCA ประกอบด้วย (สุธาสนี โพธิ์จันทร์, <http://www.ftpi.or.th/2015/2125> [25/01/2560])

1) Plan (วางแผน) หมายถึง การวางแผนการดำเนินงานอย่างรอบคอบ การวางแผนยังเป็นการจัดอันดับความสำคัญของเป้าหมาย เพื่อกำหนดการดำเนินงาน กำหนดระยะเวลาการดำเนินงาน กำหนดผู้รับผิดชอบหรือผู้ดำเนินการและกำหนดงบประมาณที่จะใช้ ครอบคลุมถึงการกำหนดหัวข้อที่ต้องการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง ซึ่งรวมถึงการพัฒนาสิ่งใหม่ๆ การแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงาน อาจประกอบด้วย การกำหนดเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของการดำเนินงาน

2) Do (ปฏิบัติตามแผน) หมายถึง การดำเนินการตามแผน ซึ่งการดำเนินการตามแผนเป็นการดำเนินการตามแนวทางที่ได้วางแผนไว้ เป็นการลงมือปฏิบัติตามแผนที่กำหนดไว้ในตารางการปฏิบัติงาน ทั้งนี้ สมาชิกกลุ่มต้องมีความเข้าใจถึงความสำคัญของแผนนั้นๆ ความสำเร็จของการนำแผนมาปฏิบัติต้องอาศัยการทำงานด้วยความร่วมมือเป็นอย่างดีจากสมาชิก ตลอดจนการจัดการทรัพยากรที่จำเป็นต้องใช้ในการปฏิบัติงานตามแผนนั้นๆ ในขั้นตอนนี้นี้ขณะที่ลงมือปฏิบัติจะมีการตรวจสอบไปด้วย หากไม่เป็นไปตามแผนอาจจะต้องมีการปรับแผนใหม่

3) Check (ตรวจสอบการปฏิบัติตามแผน) หมายถึง การประเมินแผน อาจประกอบด้วย การประเมินโครงสร้างที่รองรับ การดำเนินการ การประเมินขั้นตอนการดำเนินงาน และการประเมินผลของ การดำเนินงานตามแผนที่ได้ตั้งไว้ โดยในการประเมินดังกล่าวสามารถ ทำได้เอง โดยผู้บริหารหรือผู้ที่รับผิดชอบแผนการดำเนินงานนั้นๆ ซึ่งเป็นลักษณะของการประเมิน

4) Act. (ปรับปรุงแก้ไข) หมายถึง การนำผลการประเมินมาพัฒนาแผน อาจประกอบด้วย การนำผลการ ประเมินมาวิเคราะห์ว่ามีโครงสร้างหรือขั้นตอนการปฏิบัติงานใดที่ควรปรับปรุง และพัฒนาสิ่งที่อยู่แล้วให้ดียิ่งขึ้นไปอีก

การนำหลัก PDCA มาใช้ในการแก้ปัญหาการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งจะต้องมีการวางแผนว่าจะบริหารจัดการอย่างไรกับปัญหาที่เกิดขึ้น แล้วนำแนวทางที่ได้จากการวางแผนดังกล่าวนำมาปฏิบัติ ซึ่งเมื่อดำเนินการปฏิบัติตามแผนแล้วก็ต้องมีการตรวจสอบเพื่อหาข้อผิดพลาดหรือปัญหาที่เกิดขึ้นแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาต่อไป ซึ่งในการดำเนินการตามขั้นตอนดังกล่าวนี้ ควรคำนึงถึงผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่อาจส่งผลกระทบ เพื่อการดำเนินการที่ไม่เกิดปัญหาและอุปสรรคตามมานั่นเอง

4. การวิเคราะห์นโยบายการแก้ไขปัญหาแรงงานต่างด้าว

ผลกระทบของแรงงานต่างด้าวต่อสังคมไทยด้านสังคมและวัฒนธรรม มีข้อดีที่เป็นประโยชน์ในด้านของเรียนรู้วัฒนธรรมของคนชาติพันธุ์ต่างๆ คือ มีการรู้เขารู้เรากันมากขึ้น ข้อเสียคือ อาจก่อให้เกิดปัญหาต่อภัยความมั่นคง โดยเฉพาะแรงงานต่างด้าวที่ไม่มีถิ่นที่อยู่แน่ชัด สามารถแทรกซึมได้ทุกพื้นที่ จนทำให้คนไทยเกิดความหวาดกลัวและหวาดระแวงต่อคนต่างด้าวที่อยู่ในชุมชนหรือ ในสังคมไทย ปัญหาในด้านการสาธารณสุขก็คือ เกิดโรคระบาดติดต่อได้ง่าย เพราะเป็นพาหะนำโรคที่ไม่มีในประเทศไทยหรือไม่เกิดขึ้นในประเทศไทยมานานแล้ว ปัญหาที่พบอีกประการคือ แรงงานต่างด้าวตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์หรือบังคับแรงงานเพราะขาดความรู้ ซึ่งวิธีการในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีมาตรการที่จะควบคุมอย่างเป็นกระบวนการ ซึ่งบทความนี้ได้นำเสนอหลัก PDCA ซึ่งเป็นแนวคิดหนึ่งที่เน้นให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีระบบ โดยมีเป้าหมายให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสามารถวิเคราะห์ได้ดังต่อไปนี้

1) **การวางแผน** เรื่องของการวางแผน เป็นขั้นตอนแรกในกระบวนการเพื่อสร้างแนวทางในการแก้ไขปัญหา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมีการวางแผนในการควบคุมปริมาณของแรงงานต่างด้าวซึ่งต้องไม่มีความรุนแรง อาจเป็นการจัดระเบียบแรงงานต่างด้าวด้วยการเลือกแรงงานที่มีฝีมือเพื่อให้ได้รับแรงงานที่มีคุณภาพ อีกทั้งยังต้องมีการรายงานตัวเพื่อให้ทราบสถานะในการทำงาน ว่าเป็นแรงงานที่มีงานทำหรือว่างงาน เพื่อลดปัจจัยเสี่ยงที่จะเกิดอาชญากรรม อีกทั้งการควบคุมปริมาณการเข้ามาอาศัยในประเทศเพื่อลดการเข้ามาโดยไร้จุดหมายโดยใช้กฎหมาย ข้อบัญญัติในการบังคับใช้ รวมถึงในเรื่องของการวางแผนในการกำหนดแนวทางเพื่อป้องกันด้านการติดต่อของโรคและด้านความมั่นคงที่ต้องมีการวางแผนในการป้องกันการละเมิดสิทธิ

2) **การปฏิบัติตามแผน** หน่วยงานที่รับผิดชอบจะแยกตามหน้าที่รับผิดชอบต่างๆเช่น หน่วยงานที่ทำด้านการจดทะเบียนแรงงานต่างด้าว นำเข้าแรงงานต่างด้าวตามข้อตกลงความร่วมมือนำเข้าต่างด้าว และการพิสูจน์สัญชาติ ได้แก่ กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย กระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงสาธารณสุข หน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการออกใบอนุญาตทำงาน คือ กรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงาน ซึ่งจะมีสำนักงานแรงงาน ประกอบด้วยศูนย์รับผิดชอบออกใบอนุญาตทำงาน อนุญาตทำงานสำหรับแรงงานต่างด้าว พร้อมทั้งมีบริการรับจดทะเบียนใบอนุญาตทำงานสำหรับแรงงานต่างด้าวนอก สถานที่ด้วย หน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการตรวจสุขภาพ ได้แก่ กระทรวงสาธารณสุข ดูแลควบคุมเรื่องโรคติดต่อตลอดจนเรื่องของการรักษาพยาบาล หน่วยงานที่รับผิดชอบเรื่องของการตรวจสอบและจับกุมแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้า เมืองผิดกฎหมาย คือ

สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง เป็นต้น ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องปฏิบัติอย่างจริงจังในแต่ละพื้นที่ อีกทั้งต้องมีความร่วมมือกับองค์กรอื่นเพื่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน

3) การตรวจสอบเป็นกระบวนการดำเนินงานด้านการกำกับควบคุม เพื่อติดตามความก้าวหน้าของภารกิจและหรือประเมินการปฏิบัติหน้าที่ว่าสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ การติดตามประเมินผลเพื่อเป็นเกณฑ์ในการวิเคราะห์ว่าสถานการณ์ที่ตรวจสอบวัดได้นั้นบรรลุผลสำเร็จหรือไม่ ประโยชน์ของการตรวจสอบและประเมินผลไม่เพียงแต่ช่วยให้ทราบความก้าวหน้า และหรือความล้มเหลวของการดำเนินการ ยังเป็นการประเมินว่าการดำเนินการใกล้เคียงเป้าหมายที่กำหนดแค่ไหนเพียงไรแล้ว ยังสามารถช่วยให้วิเคราะห์เพิ่มเติมให้ทราบปัจจัยเหตุแห่งความสำเร็จและความล้มเหลว ทำให้เกิดประโยชน์ในการปรับปรุงแนวทางดำเนินการต่อไปได้ ซึ่งในขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่สำคัญที่จะทำให้เกิดการพัฒนาวิธีการปฏิบัติงาน

4) ปรับปรุงแก้ไขเป็นการนำผลการประเมินมาพัฒนาแผน ประกอบด้วย การนำผลการประเมินมาวิเคราะห์ว่ามีโครงสร้าง หรือขั้นตอนการปฏิบัติงานใดที่ควรปรับปรุง อีกทั้งยังเป็นการยกระดับมาตรฐานการทำงานให้สูงขึ้น องค์กรต้องทำให้มาตรฐานที่มีอยู่สูงขึ้น เพราะการเปลี่ยนแปลงที่มีตลอดเวลาอันเนื่องมาจากสภาพสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ซึ่งต้องทำให้มาตรฐานสูงขึ้นนั่นเองเป็นการทำการปรับปรุงคุณภาพ เพื่อให้การดำเนินงานในการแก้ไขปัญหาแรงงานต่างด้าวมีประสิทธิภาพมากที่สุด

5. สรุปและข้อเสนอแนะ

ผลกระทบของแรงงานต่างด้าวต่อสังคมไทยด้านสังคมและวัฒนธรรม อาจก่อให้เกิดปัญหาต่อภัยความมั่นคงจนทำให้คนไทยเกิดความหวาดกลัวและหวาดระแวงต่อคนต่างด้าวที่อยู่ในชุมชนหรือ ในสังคมไทย ซึ่งบทความนี้ได้นำเอาหลัก PDCA ซึ่งเป็นแนวคิดหนึ่งที่น่าสนใจให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีระบบ โดยมีเป้าหมายให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง การแก้ไขปัญหาแรงงานต่างด้าวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย การวางแผนที่ต้องทำเป็นขั้นแรกเพื่อกำหนดขั้นตอนและเป้าหมายว่าจะแก้ไขปัญหาแรงงานต่างด้าวอย่างไร เมื่อวางแผนแล้วก็ปฏิบัติตามแผนซึ่งเป็นขั้นตอนที่กำหนดไว้ โดยต้องปฏิบัติตามแผนที่เกิดการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า ต่อมาการตรวจสอบเป็นกระบวนการดำเนินงานด้านการกำกับควบคุม เพื่อติดตามความก้าวหน้าของการดำเนินการด้านแก้ไขปัญหาแรงงานต่างด้าว และสุดท้ายคือการปรับปรุงแก้ไขเป็นการนำผลการประเมินมาเพื่อพัฒนาแผนการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ ควรมีการหมั่นตรวจสอบสถานะในการทำงานของแรงงานว่าอยู่ในสถานะที่มีงานทำหรือว่างงานเพื่อกำหนดแนวทางในการจัดการแรงงานต่างด้าวเหล่านั้น เป็นการป้องกันการเกิด

อาชญากรรม อีกทั้งควรมีการตรวจสอบสารเสพติดและโรคติดต่อซึ่งเป็นการป้องกันการเกิดอาชญากรรมและโรคติดต่อต่างๆ และสุดท้ายคือการคุ้มครองสิทธิไม่ให้มีการละเมิดสิทธิซึ่งกันและกัน หรือหาผลประโยชน์ด้วยการเบียดเบียนสิทธิ

บรรณานุกรม

- ชนนาท รัตนมณี และคณะ.แรงงานต่างด้าวเข้าเมืองผิดกฎหมายกับปัญหา. ความมั่นคงแห่งชาติ
 สาธารณะสุข สังคม และเศรษฐกิจ.กรุงเทพมหานคร : สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 2547.
 พรชัย พัฒนบัณฑิต.พัฒนาการเศรษฐกิจ.กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2527.
 รัตนา สายคณิต และ ชลลดา จามรกุล.หลักเศรษฐศาสตร์เบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร :
 โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. 2541.
 ปราโมทย์ ประสาทกุล.ประชากรไทยในอนาคต.รายงานการวิจัย.สถาบันวิจัยประชากรและสังคม :
 มหาวิทยาลัยมหิดล, 2549.
 สุธาสินี โพธิจันทร์.PDCA หัวใจสำคัญของการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง.[ออนไลน์].แหล่งที่มา
 :<http://www.ftpi.or.th/2015/2125>[25 พฤษภาคม 2560]
 ชัยพงษ์ สำเนียง.ความยั่งยืนของแรงงานต่างด้าว:มนุษย์ล่องหนไร้ตัวตนหรือฟันเฟืองสำคัญทาง
 เศรษฐกิจ. สถาบันศึกษานโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.[ออนไลน์] . แหล่งที่มา
 :<http://www.siamintelligence.com/thai-labor-migration-status/>[25 มีนาคม 2560]

แนวทางการใช้วิทยาการดิจิทัลเพื่อการจัดการสมัยใหม่

Guidelines for using digital science of modern management

สถาพร กันธิยะ*

พระมหาไกรสร โชติปัญญา[†]

บทคัดย่อ

การทำงานในยุคปัจจุบันนั้นต่างก็มีการแข่งขันและพัฒนาที่สูงมาก หากเทียบจากในสมัยเมื่อ 10 ปีก่อน การทำธุรการต่างๆ ต่างใช้เวลานานและไม่มีความสะดวกสบายต่อผู้ที่ใช้บริการเท่าที่ควร เป็นสาเหตุทำให้เสียเวลาและทรัพยากรไปโดยใช่เหตุ ซึ่งแตกต่างจากในปัจจุบันที่มีการนำเอาวิทยาการสมัยใหม่มาช่วยในกระบวนการต่างๆ เหล่านั้นกลับทำได้ง่ายและสะดวกรวดเร็วกว่าเดิมหลายเท่า และได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในด้านต่างๆ มากมาย ซึ่งมีประโยชน์ต่อการนำมาประยุกต์ใช้ในการทำงานและการจัดการต่างๆ ภายในองค์กร และในปัจจุบันคงหนีไม่พ้นในเรื่องของการนำเอา “วิทยาการ” ต่างๆ เหล่านั้นมาผสมผสานกับสื่อ “ดิจิทัล” จนกลายเป็น “วิทยาการดิจิทัล” โดยมีจุดประสงค์เพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาและปรับปรุงมาตรฐานและระบบการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น รวมไปถึงการกำหนดแนวทางในการนำเอาวิทยาการดิจิทัลมาใช้ในการจัดการนี้ซึ่งจะเป็นตัวแปรที่สำคัญต่อการพัฒนาขององค์กร ให้มีความทันสมัย ปลอดภัย คุ่มค่า และทำให้มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้นนั่นเอง และจากแนวทางนี้ก็จะสามารถนำไปเป็นแนวทางหลักในการนำเอาวิทยาการดิจิทัลไปประยุกต์ใช้ในการจัดการในหน่วยงานอื่นๆ หรือปรับใช้ในการทำงาน การเรียน การใช้ชีวิตในปัจจุบันที่ต่างก็ต้องมีการแข่งขันกันและใช้ในการพัฒนาองค์กรต่อไป

คำสำคัญ : วิทยาการดิจิทัล, ประยุกต์, การพัฒนาองค์กร

Abstract

It is undeniable that in the modern era, there are very high competitiveness and development together. 10 years ago, making different takes time and there is no comfort to people using the service. It wastes time and resources; it is unlike in the

* ผู้จัดการบริษัท The Forest Art & Garden Gallery จังหวัดเชียงใหม่.

[†] อาจารย์ประจำหลักสูตร สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน.

present that bring modern science to help in the process, they make easy and fast than ever before, several times, and took an important role in many aspects of which have useful info applied to run and manage various internal and inevitable in matters of adoption, "Science", combined with "digital media" to become a "digital" which is intended to be used in the development and improvement of system to work more efficiently, including the approach in bringing science to digital management in this variable. It is important for the development of the modern organization, safe, cost effective and makes more efficient the perilous, and from this approach, it can be used as guidelines in bringing science to apply digital management in other departments or in the learning work. Living in the present and are competitive at all times, including for use in the development of other organizations.

Keywords: science, digital application, development organization.

1. บทนำ

“สื่อดิจิทัล”หมายถึง สื่อที่มีการนำเอาข้อความ กราฟิก ภาพเคลื่อนไหว เสียง มาจัดรูปแบบ โดยอาศัยเทคโนโลยีความเจริญก้าวหน้าทางด้านคอมพิวเตอร์ สื่อสารทางออนไลน์ หรือตัวกลางที่ถูกสร้างขึ้นโดยอาศัยความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ที่นำเอาข้อความ กราฟิกภาพเคลื่อนไหว เสียง และ วิดีโอ มาจัดการตามกระบวนการและวิธีการผลิตโดยนำมาเชื่อมโยงกันเพื่อให้เกิดประโยชน์ในการใช้งาน และตรงกับวัตถุประสงค์ หรือ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ซึ่งทำงานโดยใช้รหัสดิจิทัล (ดิจิทัล คิตดิจิทัล. สื่อดิจิทัลคืออะไร sai23734.blogspot.com [10/01/2560]

“วิทยาการดิจิทัล”คือการนำเอาความรู้ในส่วนของ“สื่อดิจิทัล”มาประยุกต์ใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์ในทางด้านการปฏิบัติ โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อเพิ่มศักยภาพในการทำงานและการจัดการ ในยุคปัจจุบันไม่ว่าจะเป็นองค์กรขนาดเล็กหรือขนาดใหญ่ ที่ซึ่งมีการแข่งขันในด้านต่างๆ สูงมากและ “การจัดการ”มีความสำคัญต่อองค์กรธุรกิจ เพราะทุกขั้นตอนมีผลต่อ ความสำเร็จที่จะทำให้เกิดผลกำไรและช่วยให้องค์กรธุรกิจสามารถดำเนินการต่อไปได้ นอกจากนี้กระบวนการจัดการยังเป็นที่ตั้ง ศาสตร์และศิลป์ที่ต้องรู้จักนำมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ เนื่องจากแต่ละองค์กรมีปัจจัย ความสำเร็จที่แตกต่างกัน

การนำเอาวิทยาการดิจิทัลมาประยุกต์ใช้นั้นต้องอาศัยแนวทางในการจัดการที่ดี ซึ่งกระบวนการทำงานหรือการจัดการมีความสำคัญต่อองค์กรธุรกิจ เพราะทุกขั้นตอนมีผลต่อความสำเร็จที่จะทำให้เกิดผลกำไรและช่วยให้องค์กรธุรกิจสามารถดำเนินการต่อไปได้ นอกจากนี้กระบวนการจัดการยังเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ที่ต้องรู้จักนำมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ เนื่องจากแต่ละองค์กรมีปัจจัยความสำเร็จที่แตกต่างกัน ซึ่งกระบวนการต่างๆในการทำให้องค์กรธุรกิจประสบความสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมี 5 ขั้นตอนตั้งแต่การวางแผน การจัดการองค์กร การบังคับบัญชาสั่งการ การประสานงานและการควบคุม เป็นเครื่องมือสำคัญและที่ขาดไม่ได้ก็คือ มีทักษะของผู้บริหารหรือเป็นตัวชี้วัดความสำเร็จ นั้นเอง โดยตัวผู้นำนั้นจะต้องคิดว่า จะทำอย่างไรเพื่อที่จะนำเอาวิทยาการและเทคโนโลยีสมัยใหม่นี้มาประยุกต์ใช้และปรับปรุงการทำงานและการจัดการภายในองค์กรของตนเองโดยให้เกิดผลกระทบต่องานน้อยที่สุดและให้ผลลัพธ์ที่ดีที่สุดและต้องไม่ลืมว่าถึงแม้จะนำเทคโนโลยีหรือวิทยาการสมัยใหม่เข้ามาเท่าไรก็ตาม แต่ผู้ที่ต้องมาคลุกคลีกับสิ่งเหล่านี้ก็คือมนุษย์ หรือ บุคลากรที่อยู่ภายในองค์กรนั่นเอง สิ่งนี้ก็เป็นอีกโจทย์หนึ่งที่เป็นประเด็นหลักในการนำเอาวิทยาการและเทคโนโลยีเหล่านั้นมาประยุกต์ใช้ภายในองค์กร ซึ่งหากต้องการให้เกิดผลเช่นนี้ก็จำเป็นต้องมีการจัดการที่ดีเช่นกันและการจัดการนั้นก็แบ่งได้ออกเป็นหลายๆแขนง อาทิ เช่น การจัดการโลจิสติกส์ (Logistics management), การจัดการเชิงกลยุทธ์ (Strategic Management) , การจัดการสารสนเทศ (Information Management) และการจัดการทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Management) เป็นต้น

แนวคิดในการจัดการอยู่หลายรูปแบบ และเหมาะที่จะนำมาประยุกต์ใช้ร่วมกับวิทยาการและเทคโนโลยีสมัยใหม่ก็จริง แต่กระนั้นก็ยังต้องทำควบคู่ไปกับการจัดการทรัพยากรมนุษย์อยู่ดี ด้วยเหตุผลที่ว่า มนุษย์แต่ละคนต่างก็มีความรู้ความสามารถและความถนัดไม่เหมือนกัน บางคนก็ชอบที่จะค้นหาความรู้ในสิ่งใหม่ บางคนก็ชอบยึดติดอยู่กับสิ่งเดิมๆจนเกิดเป็นความเหลื่อมล้ำกันขึ้นภายในองค์กรจนนำไปสู่ความขัดแย้งและกลายเป็นปัญหาที่ลุกลามต่อไปด้วยเหตุผลนี้เองจึงมีความจำเป็นในการจัดการเรื่องนี้เป็นสิ่งแรก เพื่อที่จะขจัดปัญหาภายในองค์กรให้หมดไป และจะต้องทำอย่างไรเพื่อให้วิทยาการและเทคโนโลยีที่ทางองค์กรนำเข้ามาใช้นั้น เกิดความคุ้มค่า สร้างประโยชน์ สร้างผลงาน สร้างความน่าเชื่อถือ สร้างชื่อเสียง และก่อให้เกิดการพัฒนาให้กับองค์กรให้มากที่สุดนั่นเอง

2. เทคโนโลยีในปัจจุบันและอนาคต

บทบาทความสำคัญของเทคโนโลยีสารสนเทศความก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ทำให้มีการพัฒนาคิดค้นสิ่งอำนวยความสะดวกสบายต่อการดำรงชีวิตเป็นอันมาก

เทคโนโลยีได้เข้ามาเสริมปัจจัยพื้นฐานการดำรงชีวิตได้เป็นอย่างดี เทคโนโลยีทำให้การสร้างที่พักอาศัยมีคุณภาพมาตรฐาน สามารถผลิตสินค้าและให้บริการต่างๆ เพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์มากขึ้น เทคโนโลยีทำให้ระบบการผลิตสามารถผลิตสินค้าได้เป็นจำนวนมากมีราคาถูกลง สินค้าได้คุณภาพ เทคโนโลยีทำให้มีการติดต่อสื่อสารกันได้สะดวกการเดินทางเชื่อมโยงถึงกันทำให้ประชากรในโลกติดต่อรับฟังข่าวสารกันได้ตลอดเวลา (อริสรา ผลจันทร์.เทคโนโลยีในโลกปัจจุบันและอนาคต. <https://www.gotoknow.org/posts/605345> [10/01/2560])

ลักษณะสำคัญของเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยพื้นฐานของเทคโนโลยีย่อมมีประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้าได้ แต่เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับวิถีความเป็นอยู่ของสังคมสมัยใหม่อยู่มากลักษณะเด่นที่สำคัญของเทคโนโลยีสารสนเทศมีดังนี้เทคโนโลยีสารสนเทศช่วยเพิ่มผลผลิต ลดต้นทุน และเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน ในการประกอบการทางด้านเศรษฐกิจ การค้าและการอุตสาหกรรม จำเป็นต้องหาวิธีในการเพิ่มผลผลิต ลดต้นทุนและเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานคอมพิวเตอร์และระบบสื่อสารเข้ามาช่วยทำให้เกิดระบบอัตโนมัติ พัฒนาการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของคนเกี่ยวข้องกับเทคโนโลยี ดังจะเห็นได้จากการพิมพ์ด้วยคอมพิวเตอร์ การใช้ตารางคำนวณและใช้อุปกรณ์สื่อสารโทรคมนาคมแบบต่างๆ เป็นต้น

3. เทคโนโลยีสารสนเทศในอนาคต

1) คอมพิวเตอร์ ปัจจุบันคอมพิวเตอร์ได้พัฒนาไปจากยุคแรกที่เครื่องมีขนาดใหญ่ ทำงานได้ช้า ความสามารถต่ำและใช้พลังงานสูงและคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคลในขณะนี้ก็มีสมรรถนะเท่าเทียมหรือมากกว่ากับเครื่องคอมพิวเตอร์ขนาดใหญ่ในสมัยก่อน ตลอดจนการนำคอมพิวเตอร์ชนิดลดชุดคำสั่ง (Reduced Instruction Set Computer) หรือ RISC มาใช้ในการออกแบบหน่วยประมวลผล ทำให้เครื่องคอมพิวเตอร์สามารถทำงานได้เร็วขึ้นโดยใช้คำสั่งพื้นฐานง่ายๆนอกจากนี้ พัฒนาการและการประยุกต์ความรู้ในสาขาวิชาต่างๆทั้งสาขาวิทยาศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์ และเทคโนโลยีสารสนเทศที่ส่งผลให้เครื่องคอมพิวเตอร์มีการประมวลผลตามหลักเหตุผลของมนุษย์หรือระบบปัญญาประดิษฐ์

2) ปัญญาประดิษฐ์ เป็นการพัฒนาระบบคอมพิวเตอร์ให้มีความสามารถที่จะคิด แก้ปัญหา และให้เหตุผลได้เหมือนอย่างการใช้ภูมิปัญญาของมนุษย์จริงปัจจุบันที่นักวิทยาศาสตร์ในหลายสาขาวิชาได้ศึกษาและทดลองที่จะพัฒนาระบบคอมพิวเตอร์ให้สามารถทำงานที่มีเหตุผล โดยการเลียนแบบการทำงานของสมองมนุษย์ ซึ่งความรู้ทางด้านนี้ถ้าได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องจะ

สามารถนำมาประยุกต์ใช้งานต่างๆ อย่างมากมาย เช่น ระบบผู้เชี่ยวชาญเป็นระบบคอมพิวเตอร์ที่ถูกพัฒนาขึ้น เพื่อให้มีความสามารถในการแก้ปัญหาได้อย่างผู้เชี่ยวชาญ และหุ่นยนต์ (Robotics) เป็นการพัฒนาสิ่งประดิษฐ์ให้สามารถปฏิบัติงานและใช้ทักษะการเคลื่อนไหวได้ใกล้เคียงกับการทำงานของมนุษย์ เป็นต้น

3) ระบบสารสนเทศสำหรับผู้บริหาร เป็นการพัฒนาระบบสารสนเทศที่สนับสนุนในงานระดับวางแผนนโยบายและกลยุทธ์ขององค์กร โดยที่ EIS จะถูกนำมาให้คำแนะนำผู้บริหารในการตัดสินใจ เมื่อประสบปัญหาแบบไม่มีโครงสร้างหรือกึ่งโครงสร้างโดย EIS เป็นระบบที่พัฒนาขึ้น เพื่อตอบสนองความต้องการที่พิเศษของผู้บริหารในด้านต่างๆ เช่น สถานการณ์ต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกองค์กร รวมทั้งสถานะของคู่แข่งด้วย โดยที่ระบบจะต้องมีความละเอียดอ่อนตลอดจนง่ายต่อการใช้งาน เนื่องจากผู้บริหารระดับสูงจำนวนมากไม่เคยชินกับการติดต่อและสั่งงานโดยตรงกับระบบคอมพิวเตอร์

4) การจดจำเสียง เป็นความพยายามของนักวิทยาศาสตร์ที่จะทำให้คอมพิวเตอร์จดจำเสียงของผู้ใช้ ปัจจุบันการพัฒนาเทคโนโลยีสาขานี้ยังไม่ประสบความสำเร็จตามที่นักวิทยาศาสตร์ต้องการ ถ้าในอนาคตนักวิทยาศาสตร์ประสบความสำเร็จในการนำความรู้ต่าง ๆ มาใช้สร้างระบบการจดจำเสียงก็จะสามารถสร้างประโยชน์ได้อย่างมหาศาลแก่การใช้งานคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยที่ผู้ใช้จะสามารถออกคำสั่งและตอบโต้กับคอมพิวเตอร์แทนการกดแป้นพิมพ์ ซึ่งจะส่งผลให้ผู้ใช้ที่ไม่เคยชินกับการใช้คอมพิวเตอร์ให้สามารถปรับตัวเข้ากับระบบได้ง่าย เช่น ระบบสารสนเทศสำหรับผู้บริหารระดับสูง การสั่งงานระบบฐานข้อมูลต่าง ๆ และระบบรักษาความปลอดภัยของข้อมูล เป็นต้น ซึ่งจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน และขยายคุณค่าเพิ่มของเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีต่อธุรกิจ

5) การแลกเปลี่ยนข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ เป็นการส่งข้อมูลหรือข่าวสารจากระบบคอมพิวเตอร์หนึ่งไปสู่ระบบคอมพิวเตอร์อื่น โดยผ่านทางระบบสื่อสารข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ เช่น การส่งคำสั่งซื้อไปยังผู้ขายโดยตรง ปัจจุบันระบบแลกเปลี่ยนข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์กำลังได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ เพราะช่วยลดระยะเวลาในการทำงานของแต่ละองค์กรลง โดยองค์กรจะสามารถส่งและรับสารสนเทศในการดำเนินธุรกิจ เช่น ใบสั่งซื้อและใบตอบรับผ่านระบบสื่อสารโทรคมนาคมที่มีอยู่ ทำให้ทั้งผู้ส่งและผู้รับข้อมูลไม่ต้องเสียเวลาเดินทาง

6) เส้นใยแก้วนำแสง เป็นตัวกลางที่สามารถส่งข้อมูลข่าวสารได้อย่างรวดเร็วโดยอาศัยการส่งสัญญาณแสงผ่านเส้นใยแก้วนำแสงที่มัดรวมกัน การนำเส้นใยแก้วนำแสงมาใช้ในการสื่อสารก่อให้เกิดแนวความคิดเกี่ยวกับ "ทางด่วนข้อมูล (Information Superhighway)" นี้จะเชื่อมโยงระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์เข้าด้วยกัน เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ใช้อุปกรณ์เข้าถึงข้อมูลและสารสนเทศต่าง ๆ

ได้ง่ายและรวดเร็วขึ้น ปัจจุบันเทคโนโลยีเส้นใยแก้วนำแสงได้ส่งผลกระทบต่อวงการสื่อสารมวลชน และการค้าขายสินค้าผ่านระบบเครือข่ายอิเล็กทรอนิกส์

7) อินเทอร์เน็ต เป็นเครือข่ายคอมพิวเตอร์ขนาดใหญ่ที่เชื่อมโยงไปทั่วโลก มีผู้ใช้งานหลายล้านคน และกำลังได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องโดยที่สมาชิกสามารถติดต่อสื่อสาร แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ตลอดจนค้นหาข้อมูลจากห้องสมุดต่างๆ ได้ ในปัจจุบันได้มีหลายสถาบันให้ประเทศไทยที่เชื่อมระบบคอมพิวเตอร์กับเครือข่ายนี้ เช่น ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และสถาบันเทคโนโลยีแห่งเอเชีย เป็นต้น

8) ระบบเครือข่าย โดยเฉพาะระบบเครือข่ายเฉพาะพื้นที่ (Local Area Network, LAN) เป็นระบบสื่อสารเครือข่ายที่ใช้ในระยะทางที่กำหนด ส่วนใหญ่จะใช้ภายในอาคารหรือในหน่วยงาน ระบบ LAN จะมีส่วนช่วยเพิ่มศักยภาพในการทำงานของคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคลให้สูงขึ้น รวมทั้งการเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน การใช้ข้อมูลร่วมกันและการเพิ่มความเร็วในการติดต่อสื่อสาร นอกจากนี้ระบบเครือข่ายของคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคลยังผลักดันให้เกิดการกระจายความรับผิดชอบในการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศไปยังผู้ใช้งานมากกว่าในอดีต

9) การประชุมทางไกล เป็นการนำเทคโนโลยีสาขาต่างๆ เช่น คอมพิวเตอร์ เครื่องถ่ายภาพ โทรศัพท์และระบบสื่อสารโทรคมนาคมผสมผสาน เพื่อใช้สนับสนุนในการประชุมมีประสิทธิภาพ โดยผู้เข้าร่วมประชุมไม่จำเป็นต้องอยู่ในห้องประชุมและพื้นที่เดียวกัน ซึ่งจะช่วยให้ประหยัดเวลาในการเดินทาง โดยเฉพาะในสภาวะการจราจรที่ติดขัด ตลอดจนผู้เข้าประชุมอยู่ในเขตที่ห่างไกลกันมาก

10) โทรศัพท์ตามสายและผ่านดาวเทียม การส่งสัญญาณโทรศัพท์ผ่านสื่อต่างๆ ไปยังผู้ชม จะมีผลทำให้ข้อมูลข่าวสารสามารถแพร่ไปได้อย่างรวดเร็วและครอบคลุมพื้นที่กว้างขึ้น โดยที่ผู้ชมสามารถเข้าถึงข้อมูลจากสื่อต่างๆ ได้มากขึ้น ส่งผลให้ผู้ชมรายการมีทางเลือกมากขึ้นและสามารถตัดสินใจในทางเลือกต่างๆ ได้เหมาะสมขึ้น

11) เทคโนโลยีมัลติมีเดีย เป็นการนำเอาคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์เก็บข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์มาจัดเก็บข้อมูล หรือข่าวสารในลักษณะที่แตกต่างกันทั้งรูปภาพ ข้อความ เสียง โดยสามารถเรียกกลับมาใช้เป็นภาพเคลื่อนไหวได้ และยังสามารถโต้ตอบกับผู้ใช้ด้วยการประยุกต์เข้ากับความรู้ทางด้านคอมพิวเตอร์

12) การใช้คอมพิวเตอร์ในการฝึกอบรม เป็นการนำเอาระบบคอมพิวเตอร์เข้ามาช่วยในการฝึกอบรมในด้านต่าง ๆ หรือการนำเอาคอมพิวเตอร์มาช่วยในด้านการเรียนการสอนที่เรียกว่า "คอมพิวเตอร์ช่วยการใช้คอมพิวเตอร์ช่วยในการสอนเปิดช่องทางใหม่ในการเรียนรู้ โดยส่งเสริมประสิทธิภาพการเรียนรู้ ตลอดจนปรัชญาการเรียนรู้ด้วยตนเอง

13) การใช้คอมพิวเตอร์ช่วยในการออกแบบ เป็นการนำเอาเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์และระบบข้อมูลเข้ามาช่วยในการออกแบบผลิตภัณฑ์ รวมทั้งรูปแบบหีบห่อของผลิตภัณฑ์หรือการนำคอมพิวเตอร์มาช่วยทางด้านการออกแบบวิศวกรรม และสถาปัตยกรรมให้มีความเหมาะสมกับความต้องการและความเป็นจริง ตลอดจนช่วยลดต้นทุนการดำเนินงานในการออกแบบ โดยเฉพาะในเรื่องของเวลา การแก้ไข และการจัดเก็บแบบ

14) การใช้คอมพิวเตอร์ช่วยในการผลิต เป็นการนำคอมพิวเตอร์มาช่วยในการผลิตสินค้าในโรงงานอุตสาหกรรม เนื่องจากระบบคอมพิวเตอร์จะมีความเที่ยงตรงและเชื่อถือได้ในการทำงานที่ซ้ำกัน ตลอดจนสามารถตรวจสอบรายละเอียดและข้อผิดพลาดของผลิตภัณฑ์ได้ตามมาตรฐานที่ต้องการ ซึ่งจะช่วยประหยัดระยะเวลาและแรงงาน ประการสำคัญช่วยให้คุณภาพของผลิตภัณฑ์มีความสม่ำเสมอตามที่กำหนด

15) ระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ เป็นการนำเอาระบบคอมพิวเตอร์ทางด้านรูปภาพ (Graphics) และข้อมูลทางภูมิศาสตร์มาจัดทำแผนที่ในบริเวณที่สนใจ ระบบ GIS นั้นสามารถนำมาประยุกต์ให้เป็นประโยชน์ในการดำเนินกิจการต่างๆ เช่น การวางแผน กลยุทธ์ (Strategic Planning) การกำหนดนโยบายการพัฒนาประเทศและท้องถิ่น การวางแผนทางการตลาด การบริหาร การขนส่งการสำรวจและวางแผนป้องกันธรรมชาติการช่วยเหลือและกู้ภัย เป็นต้น (อริสรา ผลจันทร์. เทคโนโลยีในโลกปัจจุบันและอนาคต.<https://www.gotoknow.org/posts/605345> [2/02/2560])

4. ในการนำเอาวิทยาการดิจิทัลมาประยุกต์ใช้ในองค์กร

4.1 ด้านบุคลากร

ต้องยอมรับว่าในยุคสมัยนี้ อุปกรณ์ไอทีหรืออุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ล้วนแต่กลายมาเป็นปัจจัยสำคัญประหนึ่งกับเป็นอวัยวะส่วนหนึ่งของร่างกายไปแล้ว อย่างน้อยก็เชื่อได้ว่าทุก ๆ คนล้วนแต่มีโทรศัพท์เคลื่อนที่ หรือสมาร์ทโฟน (Smart Phone) อยู่แน่นอนหรือหลายบ้านซึ่งเกือบจะทุกหลังคาเรือนต่างก็มีอุปกรณ์เหล่านี้อยู่เป็นแน่และแน่นอนในองค์กรทุกองค์กรย่อมจะต้องมีอุปกรณ์เหล่านี้อยู่เช่นกัน แต่ เพราะเหตุใด การทำงานหรือให้บริการในองค์กรบางแห่งถึงได้เกิดปัญหา เกิดความล่าช้า อยู่ตลอดเวลา ปัญหาส่วนหนึ่งก็มาจากการที่บุคลากรในองค์กรนั้นขาดความรู้ ความถนัด ความเข้าใจ ในการใช้อุปกรณ์เหล่านั้น และผู้บริหารควรที่จะต้องทราบถึงปัญหานี้และจัดการแก้ไข โดยควรที่จะจำแนกบุคลากรตามความสามารถในการใช้อุปกรณ์ต่างๆออกเป็นกลุ่ม ซึ่ง ความสามารถต่อวิทยาการหรือเทคโนโลยีนั้นสามารถแบ่งได้เป็น 3 กลุ่มคือ

ใช้ (Use) หมายถึง ความคล่องแคล่วทางเทคนิคที่จำเป็นในการใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต ทักษะและความสามารถที่เกี่ยวข้องกับคำว่า“ใช้” ครอบคลุมตั้งแต่เทคนิคขั้นพื้นฐาน คือ การใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ เช่น โปรแกรมประมวลผลคำ (Word processor) เว็บบราวเซอร์ (Web browser) อีเมลและเครื่องมือสื่อสารอื่นๆ สู่เทคนิคขั้นสูงขึ้นสำหรับการเข้าถึงและการใช้ความรู้ เช่น โปรแกรมที่ช่วยในการสืบค้นข้อมูล หรือ เสิร์ชเอนจิน (Search engine) และฐานข้อมูลออนไลน์ รวมถึงเทคโนโลยีที่อุบัติขึ้นใหม่ เช่น Cloud computing

เข้าใจ (Understand) คือชุดของทักษะที่เข้าใจบริบทและประเมินสื่อดิจิทัล เพื่อให้สามารถตัดสินใจเกี่ยวกับอะไรที่ทำได้และพบบนโลกออนไลน์ จัดว่าเป็นทักษะที่สำคัญและที่จำเป็นที่จะต้องเริ่มสอนบุคลากรให้เร็วที่สุดเท่าที่พวกเขาเข้าสู่โลกออนไลน์ ความเข้าใจนั้นยังรวมไปถึงการตระหนักว่าเทคโนโลยีเครือข่ายมีผลกระทบต่อพฤติกรรมและมุมมองของผู้ใช้และผู้ใช้ศึกษาอย่างไร มีผลกระทบต่อความเชื่อและความรู้สึกเกี่ยวกับโลกรอบตัวอย่างไร ความเข้าใจยังช่วยเตรียมความพร้อมให้ผู้มีความพร้อมสำหรับการนำไปพัฒนาตนเอง ฐานความรู้และพัฒนาทักษะการจัดการสารสนเทศเพื่อค้นหา ประเมิน และใช้สารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อติดต่อสื่อสาร ประสานงานร่วมมือ และแก้ไขปัญหา

สร้าง (Create) คือความสามารถในการผลิตเนื้อหาและการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพผ่านเครื่องมือสื่อดิจิทัลที่หลากหลาย การสร้างด้วยสื่อดิจิทัลเป็นมากกว่าแค่การรู้วิธีการใช้โปรแกรมประมวลผลคำหรือการเขียนอีเมล แต่มันยังรวมไปถึงความสามารถในการดัดแปลงและประยุกต์ใช้โดยการสร้างขึ้นสำหรับบริบทและผู้ชมที่แตกต่างและหลากหลาย ความสามารถในการสร้างและสื่อสารด้วยการใช้ Rich media เช่น ภาพ วิดีโอ และเสียง ตลอดจนความสามารถในการมีส่วนร่วมกับ Web 2.0 อย่างมีประสิทธิภาพและรับผิดชอบ เช่น Blog การแชร์ภาพและวิดีโอและ Social media รูปแบบอื่นๆ (สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.) <https://www.nstda.or.th/th/nstda-knowledge/142-knowledges/2632> [10/03/2560])

เมื่อสามารถแยกแยะกลุ่มของผู้ที่มีความถนัดในเทคโนโลยีหรือวิทยาการได้แล้วก็จะต้องมีการวางระบบในการจัดการบุคลากรในขั้นตอนต่อไป ซึ่งในการจัดการบุคคลในแต่ละกลุ่มนั้น ก็ต้องใช้หลักการมาวิเคราะห์เพื่อที่จะทำอะไรให้บุคคลเหล่านั้นสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ดี และสามารถพัฒนาตนเองได้ ซึ่งอาจจะใช้หลักทฤษฎีความต้องการ (Need Theories) ที่พัฒนาขึ้นโดย อับราฮัม มาสโลว์ (Abraham Maslow) มาประยุกต์ใช้เพื่อเป็นการสร้างแรงจูงใจให้บุคคลเหล่านี้ โดยการนำเอาแนวคิดทฤษฎีนี้มาใช้ก็มี ดังนี้ (เนตร์พัฒนา ยาวีราช, 2556 :169)

1) ความต้องการทางร่างกาย (Physiological Needs) ความต้องการลำดับนี้ เป็นความต้องการลำดับแรกสุดและเป็นความต้องการในด้านพื้นฐานของชีวิต เป็นแรงผลักดันโดยทั่วไป

เช่น ความต้องการด้านปัจจัย 4 ซึ่งหากพนักงานมีรายได้จากการปฏิบัติงานเพียงพอ ก็จะสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้โดยมีอาหารและที่พักอาศัย เขาก็จะมีกำลังที่จะทำงานต่อไป หรือแม้กระทั่งการที่จะส่งพนักงานไปอบรมหรือเพิ่มศักยภาพในการทำงานก็ต้องคำนึงถึงความสะดวกของพนักงานด้วยว่า เขาจะพักที่ไหน ใช้จ่ายยังงั้น และมีสวัสดิการอะไร และการมีสภาพแวดล้อมการทำงานที่เหมาะสม เช่น ความสะอาด ความสว่าง การระบายอากาศที่ดี การบริการสุขภาพ เป็นการสนองความต้องการในลำดับนี้ได้

2) ความต้องการความปลอดภัย (Safety Needs)เป็นความต้องการสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยจากอันตรายทั้งทางกายและจิตใจ ความมั่นคงในงาน ในชีวิตและสุขภาพ การสนองความต้องการนี้ ต่อพนักงาน ทำได้หลายอย่าง เช่น การประกันชีวิตและสุขภาพ กฎระเบียบข้อบังคับที่ยุติธรรม การให้มีสภาพแรงงาน ความปลอดภัยในการปฏิบัติงาน หรือการให้ค่าชดเชยต่างๆ จากการปฏิบัติหน้าที่ เป็นต้น

3) ความต้องการทางสังคม (Social Needs)เมื่อมีความปลอดภัยในชีวิตและมั่นคงในการทำงานแล้ว คนเราจะต้องการความรัก มิตรภาพ ความใกล้ชิดผูกพัน ต้องการเพื่อน การมีโอกาสเข้าสมาคมสังสรรค์กับผู้อื่น ได้รับการยอมรับเป็นสมาชิกในกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งหรือหลายกลุ่มซึ่งในที่นี้ การที่พนักงานหรือผู้ปฏิบัติการได้รับการยอมรับจากเพื่อนร่วมงานหรือจากผู้บริหารนั้นถือว่าเป็นสิ่งที่ดี ซึ่งจะก่อให้เกิดแรงจูงใจในการปฏิบัติงานและสร้างสรรค์ผลงานที่ดีต่อไป

4) ความต้องการเกียรติยศชื่อเสียง (Esteem Needs) เมื่อความต้องการทางสังคมได้รับการตอบสนองแล้ว คนเราจะต้องการสร้างสถานภาพของตัวเองให้สูงเด่น มีความภูมิใจและสร้างการนับถือตนเอง ขึ้นชมในความสำเร็จของงานที่ทำ ความรู้สึกรับรู้ในตัวเองและเกียรติยศ ซึ่งผู้บริหารอาจจะมีการเลื่อน ยศ ตำแหน่ง ระดับเงินเดือนที่สูงขึ้น โดยวัดจากงานที่ทำหาย ซึ่งเป็นการแสดงถึงการให้การยอมรับ การยกย่อง รวมไปถึงการให้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในงาน เป็นต้น

5) ความต้องการเติมความสมบูรณ์ให้ชีวิต (Self-actualization Needs)ความต้องการระดับนี้เป็นความต้องการระดับสูงสุด คือความต้องการจะเติมเต็มศักยภาพของตนเอง ต้องการความสำเร็จในสิ่งที่ปรารถนาสูงสุดของตัวเอง ความเจริญก้าวหน้า การพัฒนาทักษะความสามารถให้ถึงขีดสุดยอด มีความเป็นอิสระในการตัดสินใจและการคิดสร้างสรรค์สิ่งต่างๆ เพื่อการก้าวสู่ตำแหน่งที่สูงขึ้นในอาชีพและการทำงาน ซึ่งผู้บริหารควรที่จะตอบสนองต่อความต้องการนี้ และใช้ความต้องการนี้เป็นตัวสร้างแรงกระตุ้นและแรงจูงใจเพื่อให้บุคลากรพัฒนาตนเองและปฏิบัติงานเพื่อองค์กร เป็นต้น

4.2 ด้านระบบการจัดการ

การจัดการในองค์กรนั้นต่างก็ต้องมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อที่จะสามารถแข่งขันในสังคมยุคโลกาภิวัตน์นี้ได้ ซึ่งจำเป็นต้องมีการนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยเพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกในการทำงานและลดต้นทุนในส่วนงานต่างๆ เช่น ใช้เทคโนโลยีในการทำงาน/สั่งงานและติดตามงาน เช่น การใช้โทรศัพท์และสื่อโซเชียลในการติดต่อประสานงาน การประชุมทางโทรศัพท์ หรือการใช้คอมพิวเตอร์ในการสั่งการโดยผ่านระบบอินเทอร์เน็ต เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อผู้ปฏิบัติงานจะได้ปฏิบัติงานด้วยความรวดเร็วและผู้บริหารจะได้ประหยัดเวลาในการบริหารงาน เพราะในโลกของความเป็นจริงผู้บริหารจะนั่งประจำที่โต๊ะทำงานน้อย แต่กิจกรรมประจำวันส่วนใหญ่จะเป็นการประชุม เยี่ยมเยียนหน่วยงาน เปิด-ปิดงาน ติดต่อประสานงานภายนอกมากกว่า ทั้งนี้การนำเอาเทคโนโลยีและวิทยาการสมัยใหม่เข้ามาใช้ภายในองค์กรนี้ ก็ต้องมีการคิดและวิเคราะห์หาข้อดีและข้อเสียที่จะเกิดขึ้นต่อองค์กรด้วย ซึ่งประเด็นหลักๆ ก็คือการ”ลดค่าใช้จ่าย” ในองค์กรนั่นเอง อย่างเช่น ในปัจจุบันร้านค้าต่าง ๆ ก็หันมาใช้วิธีการดำเนินธุรกิจแบบออนไลน์กันมากขึ้น เนื่องด้วยอินเทอร์เน็ตและแอปพลิเคชันบนเว็บนั้น จะช่วยให้องค์กรสามารถทำธุรกิจแบบออนไลน์เพื่อเพิ่มช่องทางในการทำธุรกิจและลดต้นทุนตั้งแต่เรื่อง Supply Chain Management ไปจนถึงการสื่อสารภายในองค์กร ยิ่งไปกว่านั้นยังช่วยในเรื่องการบริหารจัดการและทำให้มีเวลามากพอที่จะใช้คิดและทบทวนกลยุทธ์ในการดำเนินธุรกิจต่อไป ซึ่งข้อดีของการดำเนินธุรกิจออนไลน์ก็มีประโยชน์ดังนี้

1) **ช่วยให้ลูกค้ารับบริการได้ด้วยตนเอง** การดูแลลูกค้าสามารถได้ใน 4 ส่วนด้วยกัน คือ ทำให้ลูกค้ารู้สึกดี, ทำให้ลูกค้ารู้สึกง่าย, ทำให้ลูกค้ารู้สึกรวดเร็ว, และที่สำคัญคือทำให้จำชื่อลูกค้าได้ เราสามารถเริ่มให้บริการที่ลูกค้าสามารถรับบริการได้ด้วยตนเอง (Customer Self-service) และในรูปแบบออนไลน์ รวมไปถึงการช่วยเหลือด้านเทคนิค ตัวอย่างง่ายๆ ที่เห็นได้ชัดคือ การบริการลูกค้าแบบออนไลน์ผ่านอินเทอร์เน็ตนั้น ช่วยให้ลูกค้ามีทางเลือกมากขึ้น และลดจำนวนการโทรศัพท์เข้ามาในศูนย์บริการลูกค้า ซึ่งหลายองค์กรมีความเข้าใจในเรื่องนี้อย่างดีและหลายองค์กรก็ประสบความสำเร็จอย่างดีเยี่ยมในการ ดำเนินการ สิ่งที่ได้รับกลับมาก็คือ ความพึงพอใจของลูกค้า ยอดขายเพิ่มขึ้น และลดต้นทุนในการให้บริการ

2) **ดำเนินการจัดซื้อจัดหาแบบออนไลน์** การทำฝ่ายจัดซื้อให้เป็นผู้เชี่ยวชาญในการซื้อแบบอัตโนมัติ ช่วยลดต้นทุนขององค์กรได้อีกวิธีหนึ่ง โดยการทำให้พนักงาน ฝ่ายจัดซื้อได้คิดอย่างเป็นแบบแผน แทนที่จะต้องมาคิดเรื่องการสร้างความสัมพันธ์อันดีกับซัพพลายเออร์ว่าต้องทำอะไร และแทนที่จะส่งผ่านใบสั่งซื้อซ้ำครั้งแล้วครั้งเล่าและให้พนักงานค้นหาสิ่งต่างๆ จากแคตตาล็อกเล่มโต ก็ปรับเปลี่ยนมาเป็นการทำผ่านระบบการจัดซื้อแบบออนไลน์และมีการส่งใบสั่งซื้อ เพื่อให้หัวหน้างานเซ็นอนุมัติโดยอัตโนมัติ ซึ่งจะประกอบไปด้วยรายการสินค้า รายชื่อของซัพพลายเออร์ที่ผู้ใช้สามารถ

เลือกดูได้แบบออนไลน์ ผลการสำรวจล่าสุด จาก 1600 บริษัทปรากฏว่าส่วนใหญ่องค์กรต่างๆ มีการใช้การจัดซื้อจัดหาแบบออนไลน์ประมาณ 20% และสามารถลดต้นทุนในการดำเนินการได้ประมาณหนึ่งในสามจากในอดีต

3) ส่งสินค้าและบริการถึงลูกค้าโดยตรง เมื่อองค์กรมีความพร้อมและต้องการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างซัพพลายเออร์ และลูกค้า กลยุทธ์อย่างหนึ่งก็คือ การให้บริการและติดต่อกันโดยตรง การที่ซัพพลายเออร์ส่งสินค้าและบริการถึงลูกค้าโดยตรงช่วยในเรื่องการจัดการในส่วนของการสต็อกสินค้า ถ้าผู้จัดจำหน่ายสามารถลดการสต็อกสินค้า ก็จะช่วยลดต้นทุนได้อย่างมากเช่นกัน นอกจากนี้การที่ผู้ผลิตส่งสินค้าตรงถึงลูกค้ายังช่วยลดเวลาในการจัดส่งสินค้า ลดขั้นตอนและโอกาสผิดพลาดไปจนถึงลดค่าใช้จ่ายในการจัดส่งอีกด้วย การดำเนินการที่กล่าวมานี้จะเห็นได้ว่าเราสามารถควบคุมการทำงานได้ดีขึ้น ใช้ทรัพยากรบุคคลน้อยลง แต่ได้ความไว้วางใจและพึงพอใจจากลูกค้ามากขึ้นและก็เป็นจุดหนึ่งที่ปัจจุบันนิยมใช้กัน

4) ใช้เทคโนโลยีวีดีโอในการสื่อสาร Video on demand เทคโนโลยีนี้ในปัจจุบันไม่ใช่เทคโนโลยีใหม่อะไร แต่มันเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพอย่างมากในการสื่อสาร ซึ่งสามารถช่วยได้ในเรื่องของการประหยัดค่าใช้จ่ายขององค์กร โดยประโยชน์ที่เห็นได้ชัดก็คือพนักงานสามารถเข้าถึงข้อมูลต่างๆ และสามารถนำเสนอให้กับผู้ที่มาใช้บริการที่ต้องการได้ทุกที่ทุกเวลา นอกจากนี้ยังสามารถถ่ายทอดได้แบบสดๆ และยังสามารถนำสื่อบันทึกภาพและเสียงมาโพสต์ไว้บนเว็บเพื่อให้พนักงานและผู้ใช้บริการได้ดูในภายหลังได้อีกด้วย ไม่ว่าจะเป็นการปฐมนิเทศพนักงานใหม่ การฝึกอบรมพนักงานขาย การที่ให้ทุกคนออนไลน์และเรียนผ่านทางอินเทอร์เน็ต ซึ่งวิธีนี้ใช้งบประมาณน้อยกว่าให้พวกเขาทุกคนเดินทางมาประชุมกัน รวมไปถึงในกรณีที่พนักงานบางคนไม่สามารถเข้าประชุมหรือฝึกอบรมได้เขาหรือเธอก็ยังสามารถดูวีดีโอ ผ่านทางเว็บในภายหลังได้ในเวลาที่ว่าง

5) จัดเตรียมวิธีหรือช่องทางให้กับพนักงาน แนวคิดในการจัดเตรียมวิธีหรือช่องทางให้กับพนักงานนี้ก็เพื่อช่วยให้พนักงานสามารถเข้าถึงเครื่องมือและข้อมูลต่างๆ ได้ง่ายขึ้น เช่นข่าวสารต่างๆ ของบริษัทรวมถึงความเป็นไปของตลาดและลูกค้า การเช็คอีเมล การเบิกค่าใช้จ่ายในการเดินทาง การติดต่อกับฝ่ายทรัพยากรบุคคล และอื่นๆ อีกมากมายที่เป็นไปในบริษัททุกวัน ลองคิดดูว่าถ้าพนักงานใช้เวลาในการหาข้อมูลต่างๆ น้อยลง พวกเขาก็จะมีเวลาในการทำงานมากขึ้น นี่คือการเพิ่มผลผลิตในการทำงานมากยิ่งขึ้น การสื่อสารต่างๆ มีความรวดเร็วและคล่องตัวมากขึ้นทำให้พนักงานมีความเข้าใจในแนวทางของบริษัทและสามารถทำงานออกมาได้ดียิ่งขึ้น ตัวอย่างหนึ่งในส่วนของการติดต่อกับฝ่ายบุคคลเพื่อสอบถามข้อมูลต่างๆ ถ้าพวกเขาสามารถหาข้อมูลได้เองจากบนเว็บ ก็ไม่ต้องโทรศัพท์ไปถาม ซึ่งเป็นการสิ้นเปลืองอย่างมากทั้งเวลา พนักงานและค่าโทรศัพท์

6) **ทำเรื่องการเดินทางและการเบิกจ่ายแบบออนไลน์** แอปพลิเคชันบนเว็บสามารถทำเรื่องการสำรองที่นั่ง สำรองที่พัก รวมถึงการสรุปรายงานและการเบิกจ่ายเงินได้ ในเรื่องการสำรองที่นั่งแบบออนไลน์นั้นโดยปกติแล้วจะมีข้อดีคือ บริษัทจะสามารถต่อรองราคาได้อัตราที่ดีที่สุด ค่าใช้จ่ายในส่วนของตัวเอง และบริษัทสามารถตั้งหลักเกณฑ์ในการเลือกสายการบิน โรงแรม และอัตราค่าโดยสารและที่พักได้

5. แนวทางการนำวิทยาการดิจิทัลมาใช้ในการจัดการภายในองค์กร

จะเห็นได้ว่าการปรับเปลี่ยนการทำงานโดยการนำเอาเทคโนโลยีและวิทยาการใหม่ๆ เข้ามา นั้น ต่างช่วยอำนวยความสะดวกและลดขั้นตอนในการทำงานให้น้อยลงโดยยังคงประสิทธิภาพในการทำงาน รวมไปถึงยังช่วยลดค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานต่างๆ อีกด้วย แต่ถึงกระนั้น การนำเทคโนโลยีมาใช้นั้นก็ต้องมีการควบคุมดูแลอย่างใกล้ชิด ทั้งนี้ก็เพื่อความเป็นระเบียบ และเพื่อความปลอดภัยในการทำงาน โดยการนำเอาหลักการจัดการตามแนวทางของ POSDCoRB มาประยุกต์ใช้ได้ ซึ่งหลักการของ POSDCoRB นั้นถูกนำเสนอโดย ลูเธอร์ กูลิคและลินดัลเออร์วิค ในบทความ Paper on the Science of Administration: Notes on the Theory of Organization”

สรุปก็คือ POSDCoRB เป็นเครื่องมือสำคัญสำหรับผู้บริหาร เพื่อใช้ในการสร้างกลไกและโครงสร้างให้กับองค์กร จัดเตรียมบุคลากรที่มีความชำนาญต่างกันให้อยู่ในแผนกที่เหมาะสมกับองค์กร บุคลากรรู้หน้าที่ และ ผู้บริหารสามารถบริหาร และ สั่งการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ วางกรอบการทำงานให้องค์กรเพื่อเป็นแนวทางในการบริหาร ส่งเสริมการปฏิบัติงานที่สอดคล้องกันภายในองค์กร โดยการนำเอาวิทยาการดิจิทัลมาทำการประยุกต์ใช้ตามหลักของ POSDCoRB มีดังต่อไปนี้

P- Planning หมายถึง การวางแผน ได้แก่ การจัดวางโครงการและแผนงานต่างๆ ขึ้นมาไว้ล่วงหน้าซึ่งในการที่จะปรับปรุงองค์กรโดยการนำเอาวิทยาการดิจิทัลเข้ามาในองค์กรนั้น จำเป็นต้องมีการวางแผนและคิดคำนวณถึงวิธีการในการทำงาน ข้อดี ข้อเสีย และความคุ้มค่าในการนำเอาวิทยาการเหล่านี้มาใช้

O-Organizing หมายถึง การจัดองค์กร ได้แก่ การแบ่งงาน การกำหนดส่วนงาน โครงสร้างขององค์กร การกำหนดตำแหน่งงานต่างๆ พร้อมกับอำนาจหน้าที่โดยที่การกำหนดสายงาน การแบ่งหน้าที่ และความรับผิดชอบในการดูแลและควบคุมการใช้วิทยาการและอุปกรณ์ต่าง ๆ ต้องมีผู้ที่มีความเชี่ยวชาญในระดับนั้นๆ อยู่ด้วย อย่างเช่นการคัดบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญในการเขียนโปรแกรม ให้มาดูแลในส่วนของการจัดวางระบบไอที หรือ การรับเอาผู้ใช้อุปกรณ์ไอที เช่น สมาร์ทโฟนมาเป็นฝ่ายดูแลงานขายและบริการลูกค้าในแผนกขายสินค้า เป็นต้น

S-Staffing หมายถึง การจัดการเกี่ยวกับตัวบุคคลในองค์กร นับตั้งแต่ การจัดอัตรากำลัง การสรรหา การคัดเลือก การบรรจุแต่งตั้งบุคคล การเลื่อนขั้น เลื่อนตำแหน่ง เงินเดือน การโยกย้าย การพัฒนาบุคคลในองค์กรเรื่อยไปจนกระทั่งการให้บุคคลพ้นจากตำแหน่งในข้อนี้ โดยหน้าที่หลักจะเป็นหน้าที่ของฝ่ายบุคคลที่ต้องคอยคัดและเปิดรับสมัครบุคคลเข้ามาปฏิบัติหน้าที่ในส่วนต่างๆ ตลอดจนถึงการประเมินความสามารถในการทำงานของบุคลากรภายในองค์กรซึ่งจะกระทำไปพร้อมๆ กับการประเมินจากส่วนงานนั้น ซึ่งหากเล็งเห็นว่าบุคลากรมีความสามารถและความถนัดในด้านไหนก็ควรที่จะมอบหมายงานให้รับผิดชอบในส่วนงานนั้นๆ และเนื่องจากเทคโนโลยีนั้นต่างพัฒนาไปเร็วมากจึงต้องคอยจัดการอบรมให้ความรู้แก่บุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญยิ่งขึ้นไปอย่างสม่ำเสมอ

D-Directing หมายถึง การอำนวยการ ได้แก่ การทำหน้าที่ในการตัดสินใจ วินิจฉัยสั่งการ การออกคำสั่ง มอบหมายภารกิจงานไปให้ผู้ใต้บังคับบัญชา หลังจากนั้นต้องใช้ภาวะของการเป็นผู้นำในการกระตุ้นจูงใจคนให้ยอมรับในผู้บริหาร โดยผู้ที่รับผิดชอบในส่วนนี้จะต้องเป็นระดับหัวหน้าหรือบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญในหน้าที่นั้นๆ ซึ่งส่วนมากจะเป็นบุคลากรตั้งแต่ระดับหัวหน้าขึ้นไปจนถึงระดับผู้บริหาร โดยผู้ที่อยู่ในตำแหน่งที่กล่าวมานี้จะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจในระบบการทำงาน มีวาทศิลป์ในการแก้ไขปัญหาและสามารถสร้างแรงจูงใจได้ดี

Co-coordinating หมายถึง การประสานงาน ได้แก่ การทำหน้าที่ในการประสานกิจกรรมต่างๆ ที่ได้มีการแบ่งแยกออกไปเป็นส่วนงานย่อยๆ เพื่อให้ทุกภาคส่วนสามารถทำงานประสานสอดคล้องกัน และมุ่งไปสู่เป้าหมายเดียวกันในที่นี้จะหมายถึงการนำเอาเทคโนโลยีการติดต่อสื่อสารและนวัตกรรมต่างๆ มาช่วยในการติดต่อสื่อสารกันระหว่างแต่ละแผนก แทนที่จะต้องเสียเวลาในการส่งจดหมายเวียนหรือทำงานอยู่คนละที่ จนไปถึงการติดต่อกับลูกค้าหรือผู้ที่มารับบริการนั่นเอง

R- Reporting หมายถึง การรายงาน ได้แก่ การทำหน้าที่ในการรับฟังรายงานผลการปฏิบัติงานของบุคคลและหน่วยงานที่เป็นผู้ใต้บังคับบัญชาได้รายงานมา การรายงานถือเป็นมาตรการในการตรวจสอบและควบคุมงานด้วยดังนี้ เมื่อมีการปรับเปลี่ยนระบบการทำงานหรือเริ่มปฏิบัติหน้าที่หรืองานตามที่ได้รับมอบหมาย ก็ต้องมีการสรุปผลและรายงานความคืบหน้าเป็นระยะๆ โดยการนำเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทในการช่วยตรวจสอบการทำงานและหาข้อผิดพลาด เพื่อที่จะได้เร่งแก้ไขได้อย่างทันท่วงที ซึ่งหลายคนจะคุ้นเคยก็คือ เครื่องสแกนลายนิ้วมือเพื่อลงบันทึกการมาทำงานนั่นเอง หรือการสรุปยอดขายสินค้าในแต่ละวันส่งไปยังฐานข้อมูลส่วนกลางเพื่อสรุปจำนวนสินค้าคงเหลือและเพื่อใช้ในการกำหนดแนวทางและโปรโมชั่นในการขายสินค้าในอนาคต

B- Budgeting หมายถึง การงบประมาณ ได้แก่ หน้าที่ที่เกี่ยวกับการจัดทำงบประมาณ การจัดทำบัญชีการใช้จ่ายเงินและการตรวจสอบควบคุมด้านการเงิน การบัญชีของหน่วยงานนั่นเอง อย่างที่ได้กล่าวไปเมื่อตอนต้นๆ ว่าการนำเทคโนโลยีเข้ามามากก็เพื่อที่จะลดต้นทุนในการดำเนินงาน โดย

คงไว้ซึ่งความสะดวกรวดเร็ว ปลอดภัย และทำให้องค์กรพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยจะต้องคิดอยู่เสมอว่า วิทยาการและเทคโนโลยีที่นำเข้ามาใช้งานนั้นสามารถลดต้นทุนในการดำเนินงานได้จริงไหม หรือจะนำเอาเทคโนโลยีที่มีอยู่แล้วมาปรับใช้ยังงให้เกิดความคุ้มค่าหรือการสร้างผลิตภัณฑ์ใหม่ที่จะก่อให้เกิดความมั่งคั่งหรือเพิ่มคุณค่าและสมรรถนะการใช้งานเข้าไปในผลิตภัณฑ์เดิม เพื่อเพิ่มศักยภาพในการสร้างรายได้ให้แก่องค์กร (จักร ดิงศักดิ์, 2549 :138) เช่น พนักงานขายสินค้าในองค์กรแต่ละคนต่างก็มีสมาร์โฟนอยู่แล้ว ทางบริษัทจึงทำแอปพลิเคชันสำหรับขายสินค้าขึ้นมาเพื่อติดตั้งลงในเครื่องสมาร์โฟนของพนักงาน โดยมีจุดประสงค์ที่ว่าถึงแม้จะอยู่ที่ไหนก็ตามพนักงานก็สามารถขายสินค้าได้ หรือในสถานศึกษาที่จากเมื่อก่อน การส่งรายงานจะต้องจัดทำเป็นรูปเล่มเพื่อส่งให้อาจารย์ตรวจ ซึ่งหากต้องมีการแก้ไขก็ต้องรื้อรูปเล่มออกมาทำใหม่ทำให้สิ้นเปลือง แต่ในปัจจุบันก็มีการประยุกต์โดยการส่งไฟล์งานผ่านทาง E-mail แทน วิธีนี้เป็นวิธีที่รวดเร็ว ประหยัดและสามารถติดต่อกับอาจารย์ผู้สอนได้ตลอดเวลา อีกทั้งยังป้องกันการทำไฟล์งานสูญหายอีกด้วย

6. วิเคราะห์แนวทางการนำวิทยาการดิจิทัลมาประยุกต์ใช้เพื่อการจัดการสมัยใหม่

ตามความคิดเห็นของผู้เขียน การนำเอาวิทยาการดิจิทัลมาประยุกต์ใช้เพื่อที่จะเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการในยุคสมัยใหม่นั้น เป็นสิ่งที่ควรกระทำอย่างยิ่ง เนื่องด้วยเหตุผลที่ว่าปัจจุบันนั้นโลกดิจิทัลเป็นพื้นที่ที่ไม่มีที่สิ้นสุด การนำเอาวิทยาการและเทคโนโลยีเข้ามาเพื่อเป็นการสร้างพื้นที่ในโลกดิจิทัลจึงเป็นสิ่งจำเป็น และในยุคปัจจุบันนั้นมีการแข่งขันสูง ทั้งในเรื่องของการทำธุรกิจ ไปจนถึงการให้บริการต่างๆ และหากองค์กรไม่สามารถพัฒนาให้ทันตามกระแสของยุคสมัยแล้ว ก็อาจจะส่งผลกระทบในด้านลบต่อองค์กรเป็นแน่ ทั้งในส่วนของความน่าเชื่อถือและผลประโยชน์ขององค์กร รวมไปถึงการสูญเสียพื้นที่ในการดำเนินธุรกิจที่ควรจะมีไปอีกด้วย ดังนั้นการนำเอาวิทยาการดิจิทัลเข้ามานั้นก็จะช่วยเติมเต็มช่องว่างที่เกิดขึ้น และลบจุดอ่อนขององค์กรได้ดังต่อไปนี้

1) การใช้เทคโนโลยีและวิทยาการสมัยใหม่ในปัจจุบันไม่ใช่เรื่องไกลตัวอีกต่อไป ซึ่งการนำเอาวิทยาการเหล่านี้เข้ามาภายในองค์กรจะเป็นการกระตุ้นให้บุคลากรเกิดความกระตือรือร้นในการปฏิบัติหน้าที่ และพัฒนาตนเองอยู่เสมอ เมื่อบุคลากรมีการพัฒนา องค์กรก็จะพัฒนาตามไปด้วย

2) การนำเอาวิทยาการสมัยใหม่มาใช้นั้นจะช่วยลดขั้นตอนในการทำงานลง รวมไปถึงช่วยลดต้นทุนในส่วนต่างๆ ลง อาทิ เช่น เปลี่ยนมาใช้ e-mail ในการส่งไฟล์เอกสารเพื่อเป็นการลดการใช้กระดาษ และเพื่อความรวดเร็วในการติดต่อประสานงาน การใช้ Video Conference ในการประชุมทางไกลระหว่างหน่วยงานเพื่อลดค่าใช้จ่ายในการเดินทาง การใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการเก็บข้อมูลและสรุปผล เพื่อง่ายต่อการเรียกดู และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ระหว่างหน่วยงานได้ การทำแอปพลิเคชันในการอำนวยความสะดวกให้แก่พนักงานหรือลูกค้าที่มาใช้บริการ เช่น แอปพลิเคชัน

สำหรับชื่อของทางออนไลน์ ที่ช่วยให้ร้านค้าต่างๆ สามารถขายสินค้าได้ตลอดเวลา หรือ แอปพลิเคชันสำหรับอำนวยความสะดวกให้ประชาชนสามารถติดต่อกับหน่วยงานราชการ การใช้หุ่นยนต์เข้ามาทำงานแทนมนุษย์ในกลุ่มโรงงานอุตสาหกรรม เพื่อเพิ่มกำลังการผลิต เพื่อความสะดวกในการตรวจสอบในแต่ละขั้นตอนและเพื่อความปลอดภัยของผู้ปฏิบัติงานในกรณีที่ต้องมีการปฏิบัติงานในเขตพื้นที่เสี่ยง

3) ในการวางระบบในการจัดการภายในองค์กรควรนำเอาเทคโนโลยีเข้ามาประยุกต์ใช้ร่วมด้วย เพื่อช่วยให้สามารถจัดการและตรวจสอบปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

4) การนำเอาเทคโนโลยีเข้ามาเพื่อพัฒนาองค์กรจะเป็นการเพิ่มความน่าเชื่อถือต่อภาพลักษณ์ขององค์กรให้มากยิ่งขึ้น

5) การใช้เทคโนโลยีเพื่อลดระยะเวลาในการปฏิบัติงานทำให้สามารถผลิตผลงานและผลิตภัณฑ์ได้มากยิ่งขึ้นโดยใช้ระยะเวลาเท่าเดิมหรือน้อยกว่าเดิม

การนำเอาวิทยาการและเทคโนโลยีเข้ามาประยุกต์ใช้นั้น ก็เพื่อพัฒนาองค์กรให้มีศักยภาพที่สูงขึ้น เพิ่มอำนาจในการแข่งขัน การต่อรอง และเพิ่มพื้นที่ในการแข่งขัน นอกจากนี้ยังเป็นการกระตุ้นการทำงานของบุคลากรให้รู้จักพัฒนาตนเองและตื่นตัวต่อการทำงานอย่างสม่ำเสมอ และเพื่อเป็นการช่วยลดต้นทุนในการจัดการในส่วนงานต่างๆ ลง รวมไปถึงอำนวยความสะดวกในการทำงานและการติดต่อประสานงานให้มีความรวดเร็ว อีกทั้งยังสร้างความน่าเชื่อถือให้แก่องค์กรให้เพิ่มมากขึ้นอีกด้วย

บรรณานุกรม

จักร ดิงศรัทย์, การจัดการยุคใหม่ : กลยุทธ์การบริหารผลการดำเนินงาน, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท รุ่งเรืองรัตนพรินต์ จำกัด. 2549.

ธิดารัตน์ คิตติจิริง. “สื่อดิจิทัลคืออะไร???...” sai23734.blogspot. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา :

sai23734.blogspot.com

รองศาสตราจารย์ ดร.เนตรพัฒนา ยาวีราช, การจัดการสมัยใหม่, พิมพ์ครั้งที่ 8, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท ทริบเพิ้ล กรุ๊ป จำกัด, 2556.

สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.). “การรู้ดิจิทัล (Digital literacy).”

สวทช. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <https://www.nstda.or.th/th/nstda-knowledge/142-knowledges/2632>

อริสรา ผลจันทร์. “เทคโนโลยีในโลกปัจจุบันและอนาคต.” gotoknow. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา :

<https://www.gotoknow.org/posts/605345>

IM2. “การจัดการ หมายถึง (Management) อะไร ?.” im2market.[ออนไลน์]. แหล่งที่มา :

<https://www.im2market.com/2015/06/20/1449>

ภาวะผู้นำในการเปลี่ยนแปลงในองค์กรภาครัฐ

Leadership in change in government organizations.

สุภัทรชัย เชื้อบุญมี*

ผศ.ดร.เสน่ห์ ใจสิทธิ์†

บทคัดย่อ

ภาวะผู้นำ เป็นที่ยอมรับกันแล้วว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งประการหนึ่งต่อความสำเร็จขององค์กรทั้งนี้ เพราะภาวะผู้นำมีหน้าที่ และความรับผิดชอบโดยตรงที่จะต้องวางแผนสั่งการดูแลควบคุมให้บุคลากรขององค์กรปฏิบัติงานต่างๆให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ ซึ่งภาวะผู้นำประกอบด้วย พลังกายและพลังประสาท รู้จุดมุ่งหมายและแนวทางที่จะนำ ความกระตือรือร้น ความเป็นมิตรและความรัก ความน่าเชื่อถือ ความกล้าตัดสินใจ สติปัญญาความรอบรู้ ครูที่ดีและศรัทธาความเชื่อมั่นเหมาะสมภาวะผู้นำที่เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดปัจจัยที่ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงในองค์กร ซึ่งปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลง มีปัจจัยอยู่ 4 อย่างประกอบด้วย ทัศนคติ การจัดโครงสร้าง การมีส่วนร่วมและการพัฒนา

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำ, การเปลี่ยนแปลง, องค์กรภาครัฐ

Abstracts

Leadership is one of the most important factors in the success of an organization because leadership is responsible and has direct responsibility to plan to and control the organization's personnel to perform various tasks. To achieve goals and purpose, Leadership consists of physical and mental strength, know the purpose and guidelines to be adopted, enthusiasm, friendliness and love, reliability, courage intelligence, knowledge, good teachers, and faith, confidence, and leadership are part

* ผู้ช่วยผู้จัดการวิศวกรประจำบริษัท โตเกียวคอยล์เอ็นจิเนียร ประเทศไทยจำกัด จังหวัดลำพูน.

† อาจารย์ประจำ สาขารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน.

of the cause of change in the organization. The factors that cause change are four factors: vision, structure, participation and development

Keywords : leadership, change, government organization

1. บทนำ

ผู้นำเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการบริหารงานในองค์กร องค์กรจะประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวในการดำเนินงานนั้น ปัจจัยสำคัญที่สุดก็คือผู้นำ ถ้าองค์กรใดได้ผู้นำที่มีประสิทธิภาพก็จะสามารถสั่งการและใช้อิทธิพลต่อผู้ใต้บังคับบัญชาให้ปฏิบัติงาน ตลอดจนทำกิจกรรมต่างๆในองค์กรให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี แต่ในทางตรงกันข้ามถ้าองค์กรใดได้ผู้นำที่ไม่มีประสิทธิภาพก็จะไม่สามารถสั่งการและใช้อิทธิพลต่อผู้ใต้บังคับบัญชาให้เชื่อฟังและปฏิบัติตามคำสั่งได้ ซ้ำร้ายยังเป็นการทำลายขวัญของผู้ใต้บังคับบัญชาที่มีต่อผู้นำ ซึ่งจะเป็นผลทำให้การปฏิบัติงานด้านต่างๆในองค์กรประสบความสำเร็จล้มเหลว (วิเชียร วิทยอุดม, 2548 :1)

ผู้นำ คือผู้มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคลในหมู่คณะ ชะตากรรมของหมู่คณะ ว่าจะเป็นอย่างไหนต่อไปนั้น ขึ้นอยู่กับตัวผู้นำเป็นส่วนสำคัญผู้นำมีหลายประเภทหลายลักษณะด้วยกัน การเลือกและสร้างผู้นำที่ดีได้นั้น จึงจะพอมีช่องทาง พอมีโอกาสควบคุมสังคมได้บ้าง (เดโช สวานานนท์, 2518 :196) โดยเป็นบุคคลซึ่งถูกแต่งตั้งขึ้นมาได้รับการยกย่องขึ้นมาให้เป็นหัวหน้า มีความสามารถในการปกครอง บังคับบัญชาและอาจชักพาผู้ใต้บังคับบัญชาหรือหมู่ชนไปในทางดีหรือชั่วได้ (ธรรมรส โชติคุณุชร, 2519 :131) ซึ่งเป็นบุคคลที่จะมาประสานช่วยให้คนทั้งหลายรวมกันโดยที่ว่าจะเป็นการอยู่รวมกันก็ตามหรือทำการร่วมกันก็ตามให้พากันไปด้วยดีสูงสุดหมายถึงดีงาม (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), 2545 :3-4) เป็นผู้ชักพาให้คนอื่นเคลื่อนไหวก้าวหรือกระทำการไปตามทิศทางที่ผู้นำกำหนดเป้าหมายไว้หลายคนมีบทบาทเป็นผู้นำกันอยู่แล้ว เช่นเป็นผู้นำองค์กร ผู้นำสมาคม ผู้นำวัดและแม้กระทั่งหัวหน้าครอบครัวก็จัดว่าเป็นผู้นำ (พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2548 :34) สรุปได้ว่า ผู้นำ คือ ผู้ที่มีศิลปะหรือมีอำนาจหน้าที่สามารถมีอิทธิพลเหนือผู้อื่นและนำบุคคลเหล่านั้นไปโดยเขาให้ความไว้วางใจไม่ขัดขวางเชื่อใจอย่างเต็มที่ พร้อมทั้งให้ความเคารพนับถือ ให้ความร่วมมือและมีความมั่นใจในตัวผู้นำอย่างจริงจึงสามารถดึงความสามารถของผู้อื่นมาใช้ในการดำเนินการงานของกลุ่มหรือองค์กรบรรลุผลสำเร็จ บุคคลใดก็ตามที่มีอิทธิพลเหนือคนอื่นในกลุ่ม หรือมีบทบาทสำคัญในการนำกลุ่มไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย ในการทำงาน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกลุ่มด้วยความราบรื่น

ภาวะผู้นำ เป็นที่ยอมรับกันแล้วว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งประการหนึ่งต่อความสำเร็จขององค์การทั้งนี้ เพราะภาวะผู้นำมีหน้าที่และความรับผิดชอบโดยตรงที่จะต้องวางแผนสั่งการดูแลควบคุมให้บุคลากรขององค์การปฏิบัติงานต่างๆให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ปัญหาที่เป็นที่สนใจของนักวิชาการและบุคคลทั่วไปอยู่ตรงที่ว่า ผู้นำทำอะไรหรือมีวิธีการนำอย่างไรจึงทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาหรือผู้ตามเกิดความผูกพันกับงานแล้วทุ่มเทความสามารถและพยายามที่จะทำให้งานสำเร็จด้วยความเต็มใจซึ่งภาวะผู้นำ ก็คือคุณสมบัติ เช่น สติปัญญา ความดีงาม ความรู้ความสามารถของบุคคล ที่ชักนำให้คนทั้งหลายมาประสานกัน และพากันสู่จุดหมายที่ดีงาม คุณสมบัติของผู้นำมีหลายอย่างหลายด้าน แยกไปตามสิ่งที่ผู้นำจะต้องเกี่ยวข้อง (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2545 :3-4) ซึ่งก็คือศิลปะหรือความสามารถของบุคคลหนึ่งที่จะจูงใจหรือใช้อิทธิพลต่อบุคคลอื่น ผู้ร่วมงานหรือผู้ใต้บังคับบัญชาในสถานการณ์ต่างๆเพื่อปฏิบัติการและอำนวยการ โดยใช้กระบวนการสื่อความหมายหรือการติดต่อประสานงานกันให้ร่วมมือกับตนดำเนินการจนกระทั่งบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ การดำเนินการจะเป็นไปในทางดีหรือชั่วก็ได้ (กิติ ตยัคคานนท์, 2530 : 13) โดยจะทำให้เกิดความสัมพันธ์ซึ่งบุคคลหนึ่งหรือผู้มีอิทธิพล ให้ผู้อื่นทำงานร่วมกันอย่างเต็มใจเพื่อบรรลุเป้าหมายอันเป็นที่ต้องการของผู้นำ ผู้นำเป็นผู้ตั้งโดยแจ้งให้ผู้ตามทราบแนวทางปรารถนา ให้ปฏิบัติตามด้วยการปฏิบัติเป็นตัวอย่าง (เถาว์ลย์ นันทาภิวัฒน์, 2521 : 203) ภาวะผู้นำ ที่กล่าวมานี้สามารถสรุปความหมายได้ดังนี้ หมายถึง ศิลปะและความสามารถในการนำและจูงใจผู้ร่วมงานหรือผู้ใต้บังคับบัญชาแต่ละคนให้ทำงานด้วยความเต็มใจและกระตือรือร้นเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกลุ่มและขององค์การ

2. คุณสมบัติภาวะผู้นำโดยทั่วไป

คุณสมบัติของผู้นำคุณสมบัติของผู้นำเป็นปัจจัยที่สำคัญที่จะทำให้หมู่คณะหรือองค์การบรรลุวัตถุประสงค์ได้ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ ความรู้ความสามารถและลักษณะต่างๆของผู้นำที่จะนำมาใช้ในองค์การได้อย่างมีประสิทธิภาพพร้อมบริหารกิจการเพื่อเป้าหมายอย่างมีทิศทางนั้นมิ้นักวิชาการและผู้บริหารหลายท่านกล่าวไว้ ได้แก่

รัศมี ภิบาลแทน.ได้เสนอคุณสมบัติของผู้นำไว้ โดยพิจารณาความหมายจากคำว่า LEADERSHIP ดังนี้

1) L= Love คือ มีความรักในหน้าที่ รักผู้ใต้บังคับบัญชา รักความยุติธรรม รักความก้าวหน้า

2) E= Education and Experience คือ มีการศึกษาดี มีประสบการณ์ เป็นแบบอย่างได้ หรือเป็นได้ทั้งในฐานะผู้นำและเป็นครูคนอื่น

3) A= Adaptability คือ มีความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์สิ่งแวดล้อม ได้ รู้จักแก้ปัญหาเฉพาะหน้าในสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป

4) D= Decisiveness คือ ความสามารถในการพิจารณาตัดสินใจได้อย่างรวดเร็วและถูกต้อง

5) E= Enthusiasm คือมีความกระตือรือร้น ตั้งใจทำงานอย่างจริงจังและสามารถชักนำให้ผู้อื่นได้บังคับบัญชาทำงานอย่างจริงจังได้ด้วย

6) R= Responsibility คือ ความรับผิดชอบในส่วนของตนและผู้อื่นที่ได้ทำลงไป ไม่ปิดความรับผิดชอบและรวมถึงความรับผิดชอบที่เกิดจากสิ่งงานที่มีความเสี่ยง (risk) หรือตัดสินใจอย่างรีบด่วน

7) S= Sacrifice and Sincerity คือมีความเสียสละและอุทิศผลประโยชน์ส่วนตัวเพื่อส่วนรวมด้วยความจริงใจ

8) H= Harmony คือ มีความนุ่มนวลอ่อนอ่อนผ่อนปรน ก่อให้เกิดความสามัคคีและอาจหมายถึงการถ่อมตัว (Humble) ตามกาลเทศะด้วย

9) I = Intellectual Capacity คือ มีความเฉลียวฉลาด มีไหวพริบทันคนทันเหตุการณ์

10) P = Persuasiveness คือ มีความสามารถในการจูงใจคน

ตามที่กล่าวมาคุณสมบัติต่างๆที่ผู้นำพึงมีสามารถสรุปเป็นลักษณะใหญ่ๆได้ 4 ลักษณะ คือ (รัศมี ภิบาลแทน, 2523 :40)

ก. ลักษณะทางสติปัญญา คือ มีความรู้ความสามารถทั้งด้านทฤษฎีและการปฏิบัติ มีไหวพริบสามารถวินิจฉัยปัญหาต่างๆได้อย่างเฉียบแหลมและทันทั่วทั้งที่

ข. ลักษณะทางอุปนิสัย คือ มีพฤติกรรมทางจริยธรรมอันดี เช่น ความซื่อสัตย์ ความอ่อนโยน ความมีสัจจะ ความรับผิดชอบและความไม่เห็นแก่ตัว เป็นต้น หรือยึดมั่นใน รัฏฐนิยมนั่นเป็นแผนปฏิบัติของชาติ

ค. ลักษณะทางอารมณ์ คือ สามารถบังคับหรือควบคุมอารมณ์และบทบาทของการเป็นผู้นำได้ เมื่อควบคุมตัวเองเป็นแบบอย่างที่ดีได้ ก็เป็นเหตุให้ควบคุมผู้ใต้บังคับบัญชาได้ง่าย

ง. ลักษณะทางร่างกาย คือ มีบุคลิกภาพทางกายดี สุขภาพแข็งแรง มีพลังศักยภาพในการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและภาวะร่างกายที่ดีย่อมแสดงออกซึ่งบุคลิกภาพของการเป็นผู้นำให้เด่นชัดมากยิ่งขึ้น

ผู้นำเป็นบุคคลที่มีความสำคัญต่อความสำเร็จของกลุ่มเป็นอย่างมาก ผู้นำที่มีคุณสมบัติที่ดีและปฏิบัติ ตามบทบาทหน้าที่ได้เหมาะสม ก็ย่อมจะสามารถพากลุ่มให้บรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพในเรื่องบทบาท หน้าที่ของผู้นำในการทำงานเป็นกลุ่มนั้น ได้มีผู้เสนอไว้แตกต่างกันไปบ้าง แต่ส่วนใหญ่จะคล้ายคลึงกันในสาระสำคัญ เครซคริตซ์ฟิลด์และบัลลัคซี ได้กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของผู้นำในการทำงานเป็นกลุ่มไว้กว้างๆเป็น 2 ลักษณะ คือ (วิเชียร วิทย์อุดม,2550 :32)

- 1) หน้าที่หลัก ได้แก่ หน้าที่ทางด้านการบริหารงาน วางแผนงาน วางนโยบายเป็นผู้เชี่ยวชาญ เป็นตัวแทนของกลุ่มต่อบุคคลภายนอก เป็นผู้ให้รางวัลและลงโทษเป็นผู้ประนีประนอมและตัดสิน และเป็นผู้ควบคุมความสัมพันธ์ภายในกลุ่ม
- 2) หน้าที่รอง ได้แก่ หน้าที่ทางด้านการเป็นตัวอย่างที่ดีแก่กลุ่ม เป็นตัวแทนรับผิดชอบและเป็นสัญลักษณ์ของกลุ่ม เป็นนักอุดมคติ เป็นบิดาของกลุ่ม เป็นผู้ให้คำปรึกษาและเป็นแพะรับบาปเมื่อมีการดำเนินงานผิดพลาด

ความเป็นผู้นำเป็นหน้าที่หนึ่งในหลายๆ หน้าที่ของผู้บริหาร ผู้นำกับผู้บริหารจึงแตกต่างกัน กล่าวคือ ผู้บริหารเป็นตำแหน่งที่กำหนดขึ้นในองค์การ มีอำนาจโดยตำแหน่งและได้รับความคาดหวังในหน้าที่เฉพาะเจาะจง จะมุ่งเน้นที่การควบคุม การตัดสินใจและผู้บริหารจะต้องมีลักษณะของผู้นำ (Leadership) ไม่ว่าจะอยู่ในระดับใดก็ตาม ส่วนผู้นำจะไม่ได้รับมอบอำนาจทางสายงานแต่มีอำนาจโดยวิธีอื่น มีบทบาทที่กว้างกว่าบทบาทผู้บริหารและบ่อยครั้งที่ไม่ได้มีส่วนในองค์การอย่างมีรูปแบบ ผู้นำจะเน้นที่กระบวนการกลุ่ม การรวบรวมข้อมูลข่าวสาร การให้ข้อมูลย้อนกลับและการใช้อำนาจกับบุคคลอื่น

ดังนั้น ภาวะผู้นำจึงเป็นปัจจัยสำคัญต่อการบริหารหรือต่อตัวผู้บริหาร เพราะภาวะผู้นำจะเป็นเครื่องชี้ให้เห็นความสำเร็จของหน่วยงาน งานจะดำเนินไปด้วยดีและบรรลุวัตถุประสงค์ย่อมขึ้นอยู่กับทักษะและศิลปะในการบริหารงานของผู้นำ ซึ่งทักษะและศิลปะที่ใช้ในการบริหารงาน คือภาวะผู้นำจึงมีผู้วิจัยหลายท่านได้ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับผู้นำและภาวะของผู้นำดังนี้ การจะเกิดภาวะผู้นำที่ดีจะต้องประกอบด้วยปัจจัยภายในและภายนอก โดยปัจจัยภายในที่สำคัญคือ บุคลิกภาพที่น่าเชื่อถือ การเอาใจจริงเอาใจในการปฏิบัติหน้าที่และเป็นผู้มีความรู้ ความชำนาญมากกว่าผู้อื่น ปัจจัยภายนอกที่สำคัญได้แก่ การมีญาติพี่น้องมาก นโยบายคือ คำสั่งที่ชัดเจนและบุคลิกภาพของผู้สั่งการ นอกจากนี้ความคาดหวังว่าจะมีความเป็นอยู่ที่ดี หรือคาดหวังว่าจะได้รับความเคารพนับถือ หรือได้รับความนิยม ซึ่งว่าจะได้รับการปฏิบัติหน้าที่ ก็เป็นปัจจัยเกื้อหนุนอันจะก่อให้เกิดความมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ได้ (ชูเกียรติ มุทธาภาณูจน์,2531:บทคัดย่อ) เมื่อพิจารณา ในรายละเอียดของแต่ละมิติพบว่า ภาวะผู้นำด้านการรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นอยู่ในระดับต่ำสุด ภาวะผู้นำด้านการใช้กลุ่ม

ตัดสินใจต่ำเป็นอันดับถัดมาและด้านการเสียสละเพื่อส่วนรวม อยู่ในระดับสูงกว่าด้านอื่น (ไชยาพรหมา,2538 :บทคัดย่อ)

พอสรุปได้ว่า ภาวะผู้นำนั้นควรประกอบด้วยปัจจัยหลายๆอย่างที่ต้องการเปลี่ยนแปลงในองค์กร ซึ่งประกอบด้วยหลักในการสร้างสัมพันธ์ภาพอันดี ความสามัคคีของหมู่คณะและความดีงามแห่งสังคม นอกจากนี้ยังพบว่าผู้นำที่มีจริยธรรมในการปฏิบัติงาน ยังก่อให้เกิดอำนาจทางใจหรือ ที่จะทำให้ผู้อื่นรัก ศรัทธาและเชื่อถือด้วยความจริงใจ อำนาจนี้เป็นอำนาจที่เกิดขึ้นจากปัญญาผู้นำประเภทนี้จะเป็นผู้นำในทางวิญญูณ โดยจะใช้อำนาจเพื่อการปกครองใจผู้อื่น ทำให้ผู้อื่นศรัทธาและเชื่อฟัง และสามารถชักจูงโน้มน้าวจิตใจผู้อื่นให้คล้อยตามไปในทางที่ถูกที่ควร ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงให้องค์กรไปในทางที่ดีขึ้น

3. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำกับการเปลี่ยนแปลงขององค์กร

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำกับการเปลี่ยนแปลงขององค์กร โดยการนำลักษณะของภาวะผู้นำที่เป็นสิ่งที่จำเป็น และเป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งสำหรับผู้บริหารงานขององค์กร จะต้องนำเอาไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์และทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในองค์กร ในลักษณะที่เอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลต่อองค์กรให้มากที่สุด ออร์เวย์ทิด ได้รวบรวมคุณสมบัติของผู้นำที่สำคัญๆที่ผู้นำต้องมี ดังนี้ (OrwayTead,1936 :48)

1) **พลังกายและพลังประสาท** ผู้นำต้องมีพลังกายและพลังประสาทเข้มแข็งมีกำลังใจกล้าแกร่ง มีความอดทนกว่าคนธรรมดา ในเมื่อเกิดวิกฤตการณ์ทางการเมือง ต้องมีความมั่นคงและวางเฉยไม่แสดงอาการหรือความรู้สึกใดๆออกมา จะทำเช่นนี้ได้จะต้องมีพลังกายและพลังประสาทเข้มแข็งจริงๆ และยิ่งไปกว่านั้น การเป็นผู้นำจะต้องทำงานหนักกว่าคนธรรมดา หมายความว่า ผู้นำต้องฉลาดรู้ในการบริหารงานที่ควรหรือไม่ควรแก่หน้าที่ของผู้นำ ไม่ปล่อยงานให้เป็นภาระของผู้ใต้บังคับบัญชาเพียงอย่างเดียว และผู้นำต้องทำงานมากตรากตรำหลายชั่วโมง มีเวลาพักผ่อนน้อย ถ้าหากพลังกายและพลังประสาทไม่เข้มแข็งจริงๆอาจเกิดความเจ็บป่วยหรือคุณภาพในตนบกพร่องไป

2) **รู้จุดหมายและแนวทางที่จะนำประเทศ** คุณสมบัติอีกประการหนึ่งที่ผู้นำต้องมี คือ การมีนโยบาย หรือแผนปฏิบัติงานที่จะทำให้เสร็จก่อนหรือหลัง ผู้นำต้องรู้ว่า เป้าหมายในการนำประเทศนั้นมุ่งหน้าไปในแนวทางใด ตนควรจะแสดงบทบาทอย่างไรที่จะทำให้บรรลุเป้าหมายเหล่านั้น โดยเป้าหมายจะเป็นจริงได้ถ้าหาก

ก. มีวิธีการที่แน่นอน (ชัดเจน) เพื่อการบรรลุเป้าหมายนั้น

ข. คนอื่นสามารถเข้าใจหรืออธิบายให้คนอื่นเข้าใจเป้าหมายและวิธีการนั้น

ค. คนอื่นๆ เข้าใจและเห็นด้วยในวิธีการนั้น

ง. ผู้นำต้องมั่นคงและจริงจัง และพยายามทำเป้าหมายนั้นให้เป็นจริงขึ้นมา

3) ความกระตือรือร้น ผู้นำต้องมีความกระตือรือร้น บากบั่นชวนขวยที่จะทำเป้าหมายของตนให้สัมฤทธิ์ผลให้ได้ ความกระตือรือร้นจะทำให้เขายึดมั่นอยู่กับเป้าหมายและแผนงานอันนั้น ทั้งจะช่วยให้ผู้ใต้บังคับบัญชาพลอยกระตือรือร้นในการทำงานไปด้วย ซึ่งจะช่วยให้การดำเนินการตามแผนงานนั้นราบรื่นขึ้น

4) ความเป็นมิตรและความรัก ผู้นำต้องมีความรักและความเป็นมิตรกับผู้ใต้บังคับบัญชา มีความโอบอ้อมอารี เอื้ออาทรต่อความเป็นอยู่ของผู้ร่วมงาน และประชาชน เมื่อมีโอกาสนักจะแสดงความห่วงใยให้ปรากฏ การรู้จักครอบครัวของบริวารและการไต่ถามทุกข์สุขของบริวารและคนในครอบครัวของเขา จะเป็นพลังเสริมที่ยึดเหนี่ยวจิตใจและสร้างศรัทธาในตัวผู้นำให้แนบแน่นต่อไป

5) ความน่าเชื่อถือ ผู้นำจะต้องทำตนให้น่าเชื่อถือ พูดจริงทำจริง ทำสัญญาประชาคมไว้แล้วต้องทำตาม ไม่เป็นคนหละหละโลเลหรือท้อแท้ จีบจอบ บริวารและคนใกล้ชิดจะได้มีความมั่นใจว่า พวกเขาสามารถฝากอนาคตและผลประโยชน์ของพวกเขาไว้กับผู้นำได้ ผู้นำจะต้องระมัดระวังพฤติกรรมบางอย่างที่ไม่เหมาะสมต่อคุณค่า (Values) หรือมาตรฐานทางศีลธรรมของสังคมที่เป็นอยู่ในขณะนั้น

6) ความกล้าตัดสินใจ ความกล้าตัดสินใจเป็นคุณสมบัติที่สำคัญอีกประการหนึ่งของผู้นำ ปัญหาที่เผชิญหน้าผู้นำนั้นล้วนแต่เป็นปัญหาสำคัญๆเกี่ยวกับความเสื่อมถอยหรือความรุ่งเรืองของประเทศชาติ ปัญหาแต่ละปัญหาอาจมีทางออกได้หลายทาง จะเป็นทางใดดี ผู้นำจะต้องกล้าตัดสินใจ ในบางสถานการณ์อาจทำให้มีเวลาทบทวนครุ่นคิดไม่มากนัก ผู้นำจะต้องตัดสินใจเลือกทางออกทางใดทางหนึ่งแน่นอนว่า มันจะถูกหรือผิดก็ได้ เช่น ประธานาธิบดี Woodrow Wilson “การตัดสินใจของข้าพเจ้าอาจจะถูกหรืออาจจะผิดก็ได้ อย่างไรก็ตาม ข้าพเจ้าจะต้องกล้าเสี่ยงและตัดสินใจทำบางสิ่งบางอย่างลงไป”และเมื่อตัดสินใจลงไปแล้วผู้นำจะต้องกล้ารับผิดชอบผลที่จะเกิดขึ้นจากการตัดสินใจนั้น

7) สถิติปัญญาความรอบรู้ ผู้นำควรเป็นผู้มีสติปัญญาเฉลียวฉลาด รอบรู้เรื่องราวต่าง ๆ กว่าคนสำคัญทั่วไป แต่ในบางโอกาส บางสถานการณ์ ผู้ที่ได้รับมติให้เป็นผู้นำอาจมีสติปัญญาไม่เลอเลิศเหนือบุคคลธรรมดา แต่ความเฉลียวฉลาดรู้ทันเกมการเมืองเป็นเรื่องที่สำคัญมาก

8) ครูที่ดี ผู้นำที่ดีต้องเป็นครูที่ดี เพราะในฐานะผู้นำนั้นจะต้องสามารถชี้แนวทางเหตุผล ในการปฏิบัติที่ถูกต้องและความจำเป็นที่จะต้องแก้ไขปัญหานั้นๆ เมื่อมีปัญหาก็สามารถชี้แจงให้ผู้ร่วมงานหรือคนใกล้ชิดเข้าใจได้ด้วยคำพูดธรรมดาๆ ถ้าหากลูกน้องทำผิดพลาด แต่ความผิดพลาด

ไม่รุนแรงนัก อภัยได้ก็ควรให้อภัย ถ้าอภัยไม่ได้ก็ต้องลงโทษ ตามสมควรแก่เหตุและจะต้องให้ผู้ที่ถูกลงโทษเข้าใจและรับรู้ความผิดของตน

9) ศรัทธาและความเชื่อมั่น การทำงานบริหารประเทศนั้น จะให้ผลสำเร็จได้ก็ต่อเมื่อเหล่าผู้นำหรือนักการเมืองมีความกระตือรือร้นและกระฉับกระเฉงในการทำงานไม่รู้สีกเหน็ดเหนื่อยเฉื่อยชา จะเป็นเช่นนี้ได้ผู้ทำงานจะต้องรู้สึกว่างานที่ตนกำลังดำเนินการอยู่นั้นมีทางสำเร็จมีเป้าหมายที่เด่นชัด มีอุดมการณ์ที่มั่นคง มีศรัทธาและความเชื่อมั่นต่อความสำเร็จสูง ผู้นำจะต้องสามารถสร้างความเชื่อมั่นและศรัทธาในความสำเร็จของงานให้เกิดขึ้นกับลูกน้องหรือประชาชน เหนือสิ่งอื่นใดผู้นำจะต้องสามารถทำให้ลูกน้องมีความเข้าใจว่า ความศรัทธาและความเชื่อมั่นในตนเองจะเป็นบ่อเกิดแห่งความสำเร็จของเขา

4. การวิเคราะห์ภาวะผู้นำกับการเปลี่ยนแปลงในองค์กรภาครัฐ

ภาวะผู้นำเป็นพื้นฐานในการเกิดการเปลี่ยนแปลงขององค์กร เป็นการเริ่มต้นการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ เป็นการจัดระบบการบริหารภายในองค์กรให้มีความเหมาะสม การบริหารงานในองค์กรที่มีปัญหาภายใน ทำให้การบริหารงานไม่คล่องตัวเท่าที่ควร ซึ่งสถานะในปัจจุบัน ในขณะที่ทรัพยากรต่างๆมีแนวโน้มที่จะน้อยลง องค์กรจึงจำเป็นต้องหาวิธีขับเคลื่อนให้เร็วขึ้น โดยที่ออกแรงเท่าเดิม ซึ่งวิธีที่เหมาะสมที่สุด คือ การปรับแต่งระบบการจัดการ โครงสร้าง ถ้ามีการปรับระบบการจัดการให้คล่องตัวขึ้นทำให้องค์กรสามารถบริหารงานภายในได้คล่องตัวขึ้น ซึ่งจะทำให้องค์กรสามารถบรรลุเป้าหมายและเกิดผลสัมฤทธิ์ของงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งภาวะผู้นำเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้เกิดปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ปัจจัยดังกล่าวประกอบด้วย

1) วิสัยทัศน์หรือ Vision ทำความเข้าใจอย่างง่ายก็คือ จุดมุ่งหมายหรือความมุ่งมั่นที่องค์กรต้องการให้เกิดขึ้นหรือต้องการให้บรรลุในอนาคต ภายในกรอบเวลาที่กำหนดไว้ โดยที่สำคัญวิสัยทัศน์นี้ จะต้องได้รับการปลูกฝังให้สมาชิกเกิดความสำนึกและเข้าใจในข้อความที่เขียนออกมาเป็นวิสัยทัศน์นั้น จะเห็นได้ว่า วิสัยทัศน์ก็เขียนไม่ยากนัก แต่การจะกำหนดสิ่งที่จะทำให้วิสัยทัศน์เป็นจริงได้นั้น เป็นเรื่องที่ต้องมาคิดให้ดี โดยวิสัยทัศน์นั้นจะเป็นตัวกำหนดนโยบายเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติเพื่อบรรลุเป้าหมายขององค์กรภาครัฐ ซึ่งสิ่งที่ผู้นำควรมีในการจะทำให้เกิดวิสัยทัศน์ที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในองค์กรภาครัฐนั้นก็คือ

(1) รู้จุดหมายและแนวทางที่จะนำ สิ่งนี้เป็นสิ่งสำคัญในการจะเกิดวิสัยทัศน์ที่จะเป็นตัวกำหนดเป้าหมายว่าองค์กรควรจะเดินไปในทิศทางไหน ผู้นำต้องรู้ว่า เป้าหมายในการนำองค์กรนั้นมุ่งหน้าไปในแนวทางใด ตนควรจะแสดงบทบาทอย่างไรที่จะทำให้บรรลุเป้าหมายนั้น ซึ่งการ

กำหนดเป้าหมายต้องพิจารณาตามความเหมาะสม ความเป็นจริงว่าสามารถเป็นไปได้หรือไม่ องค์กรว่ามีลักษณะ หน้าที่เช่นไร สิ่งแวดล้อมในองค์กรเป็นอย่างไร และที่สำคัญวัตถุประสงค์หรือความต้องการของผู้นำองค์กรว่าการดำเนินงานขององค์กรมีความต้องการเพื่ออะไร สิ่งนี้เป็นสิ่งที่สำคัญมากที่ผู้นำจะต้องมองถึงอนาคตขององค์กร ซึ่งจะแสดงถึงความรู้ มุมมอง ของผู้นำว่าจะสามารถเปลี่ยนแปลง และพัฒนาองค์กรได้ประสบผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด

(2) สถิติปัญญาความรอบรู้ เป็นสิ่งที่จะช่วยให้เกิดวิสัยทัศน์ที่มีประสิทธิภาพ การเป็นผู้นำนั้น ความรู้เป็นสิ่งจำเป็นที่สุด ความรู้ในที่นี้มิได้หมายถึงเฉพาะความรู้เกี่ยวกับงานในหน้าที่เท่านั้น หากแต่รวมถึงการเฝ้าหาความรู้เพิ่มเติมในด้านอื่นๆ ด้วย การจะเป็นผู้นำที่ดี หัวหน้างานจึงต้องเป็นผู้รอบรู้ ยิ่งรอบรู้มากเพียงใด ฐานะแห่งความเป็นผู้นำก็จะยิ่งมั่นคงมากขึ้นเพียงนั้นอีกทั้งความรู้ที่ยังหมายรวมไปถึงการรู้เท่าทันกลยุทธ์ขององค์กรอื่น ในองค์กรของภาครัฐการรู้เท่าทันผู้อื่นหรือองค์กรอื่นเป็นการช่วยป้องกันการแทรกแซง ซึ่งอาจทำให้การวางแผนเพื่อกำหนดเป้าหมายเปลี่ยนแปลงไป ไม่ได้เป็นไปเพื่อผลประโยชน์ขององค์กรแต่กลับเป็นไปเพื่อผลประโยชน์ของผู้อื่นหรือองค์กรอื่นนั่นเอง

2) การจัดโครงสร้างขององค์กรการบริหารราชการเป็นการจัดทำบริการสาธารณะเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนมีเป้าหมายเพื่อสร้างความเป็นอยู่ที่ดี ให้แก่ประชาชน ในการดำเนินการจัดทำบริการสาธารณะโดยภาครัฐ จึงต้องดำเนินการด้วยระบบราชการซึ่งเป็นระบบที่ก่อให้เกิดความมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการดำเนินงานซึ่งยึดหลักการการจัดระเบียบบริหารราชการที่ประกอบด้วย การรวมอำนาจ คือส่วนกลาง การแบ่งอำนาจคือส่วนภูมิภาค และการกระจายอำนาจการปกครองคือส่วนท้องถิ่น เช่นนั้นแล้วการจะออกแบบโครงสร้างองค์กรภาครัฐ ต้องคำนึงถึงประโยชน์ของประชาชน บทบาทหน้าที่ขององค์กร อัตรากำลังคน และกระบวนการทำงานซึ่งในการที่ผู้นำจะออกแบบหรือจัดโครงสร้างองค์กรเพื่อให้เกิดความชัดเจนในการทำหน้าที่โดยมีองค์ประกอบดังนี้

(1) พลังกายและพลังประสาท การจะจัดองค์กรให้มีประสิทธิภาพผู้นำต้องมีพลังกายและพลังประสาทเข้มแข็งมีกำลังใจกล้าแกร่ง มีความอดทนกว่าคนธรรมดา ต้องมีความมั่นคง ดังนั้นการเป็นผู้นำจะต้องทำงานหนักกว่าคนธรรมดา หมายความว่า ผู้นำต้องฉลาดรู้ในการบริหารงานที่ควรหรือไม่ควรแก่หน้าที่ของผู้นำ ไม่ปล่อยงานให้เป็นภาระของผู้ใต้บังคับบัญชาเพียงอย่างเดียว และผู้นำต้องคิดวิเคราะห์และวางแผนจัดการโครงสร้าง ซึ่งต้องทำงานหลายชั่วโมง มีเวลาพักผ่อนน้อย ถ้าหากพลังกายและพลังประสาทไม่เข้มแข็งจริง ๆ อาจเกิดความเจ็บป่วยหรือดูสลดภาพในตนบกพร่องไป

(2) ความกล้าตัดสินใจกระบวนการเลือกทางเลือกใดทางเลือกหนึ่งจากหลายๆ ทางเลือกที่ได้พิจารณา หรือประเมินอย่างดีแล้วว่า เป็นทางให้บรรลุวัตถุประสงค์ และเป้าหมายของ

องค์การ การตัดสินใจเป็นสิ่งสำคัญ และเกี่ยวข้องกับ หน้าที่การบริหารหรือการจัดการเกือบทุกขั้นตอน ไม่ว่าจะเป็นการวางแผน การจัดองค์การ การจัดคนเข้าทำงาน การประสานงาน และการควบคุม ผู้นำจึงจำเป็นต้องมีความกล้าที่จะตัดสินใจเพื่อให้เกิดความชัดเจนในการบริหาร เพื่อจะได้เป็นการให้ความชัดเจนต่อหน้าที่ว่าแต่ละหน้าที่มีบทบาทอย่างไรในการจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาองค์กรให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้

3) การมีส่วนร่วมการมีส่วนร่วมเกิดมาจากการเห็นพ้องกันในเรื่องของความต้องการและทิศทางของการเปลี่ยนแปลง ดังนั้นผู้นำองค์กรจะต้องเป็นเสมือนตัวนำให้บรรลุถึงความสำเร็จได้ การมีส่วนร่วมเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้องค์กรเกิดการพัฒนา สิ่งเหล่านี้จึงเป็นเรื่องที่สำคัญที่ต้องใช้ในการอยู่ร่วมกัน และคนก็มีส่วนสำคัญที่สุด เพราะคนเป็นศูนย์กลางหลักในการสร้างการมีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมเป็นหัวใจของการพัฒนา ซึ่งการมีส่วนร่วมในทุกระดับจะช่วยให้เกิดประสิทธิภาพในการดำเนินงานเนื่องมาจากความร่วมมือในการคิดเห็นไปในทางเดียวกัน สิ่งเหล่านี้จะทำให้องค์กรมีความเข้มแข็งและมีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ซึ่งคุณสมบัติที่ผู้นำควรจะมีในการมีส่วนร่วม คือ

(1) ความเป็นมิตรและความรักในที่นี้คือความเป็นเพื่อน การวางตัวแต่ละคนต้องวางตัวเสมอกันกับทุกคน ดังนั้นเราต้องแสดงความเป็นมิตรกับทุกๆ คน และถ้าจะว่าไปแล้วทุกๆ คนก็ต้องการเพื่อนไม่มีใครไม่ต้องการเพื่อน เพื่อนก็ควรกระทำสิ่งดีๆ ให้เพื่อนเช่นรู้จักช่วยเหลือเพื่อน ให้ข้อคิดหรือมีข้อเสนอแนะในสิ่งที่ดีๆ หากทำอย่างนี้ได้ ความเป็นมิตรให้คนอื่น คนอื่นๆ ก็จะทำให้ความเป็นมิตรกลับมาเช่นกัน ซึ่งการมีส่วนร่วมอย่างเต็มใจก็ต้องเกิดจากความรัก ความรู้สึกที่เป็นมิตรผู้นำจึงต้องเป็นผู้ที่ให้ความเป็นกันเองกับทุกคนเพื่อให้เกิดความรู้สึกที่ดี ซึ่งการให้ความรู้สึกที่ดีและเป็นมิตรเป็นสิ่งพื้นฐานในการเกิดความร่วมมือที่ทำด้วยความเต็มใจ ไม่ได้ถูกบังคับจะส่งผลต่อประสิทธิภาพของการมีส่วนร่วมนั่นเอง

(2) ความน่าเชื่อถือคือ สถานภาพที่เราสร้างขึ้นมาจากพฤติกรรมของเราที่ทำงานร่วมกับคนอื่นๆ เป็นพฤติกรรมที่ดี ที่เราสะสมไว้ทุกๆ วัน เป็นเวลายาวนาน จากอดีตถึงปัจจุบันความน่าเชื่อถือเป็นคุณสมบัติหนึ่งที่สำคัญมากสำหรับผู้ผู้นำ เนื่องจากจะส่งผลถึงความร่วมมือของประชาชน สังคมมนุษย์ตั้งอยู่บนหลักของความพึ่งพากัน มีเป้าหมายบางอย่างร่วมกันและมีความเชื่อใจกัน หากขาดสิ่งใดสิ่งหนึ่งไป การรวมตัวกันอยู่ จะเป็นไปไม่ได้เลย ความน่าเชื่อถือคือสิ่งที่ผู้นำองค์กรจะได้รับจากบุคคลในองค์กรอันเนื่องมาจากการทำงานหรือการร่วมงานกัน จนเป็นความไว้วางใจ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมภายใต้การบริหารของผู้นำองค์กรนั้นๆ

(3) ศรัทธาและความเชื่อมั่นความเชื่อสิ่งที่ควรเชื่อ ความเชื่อในสิ่งที่ควรเชื่อ เป็นความเชื่อที่ประกอบด้วยปัญญาด้วยเหตุและผล ไม่ใช่ไข่มกใจเชื่อไปตามไปเขาโดยปราศจากการ

ใคร่ครวญ ควรจะเชื่อต่อเมื่อได้คิดและพิจารณาแล้วว่าสมควร ซึ่งสิ่งที่ไม่ถูกต้องหรือเมื่อได้คิดอย่าละเอียดยึดถึว่นแล้วไม่มีความเป็นไปได้ก็ไมสมควรที่จะเชื่อ ควรจะต้องมีการแย้งเพื่อให้เป็นไปอย่างถูกต้อง ความศรัทธาที่เกิดจากความเชื่อมั่นของประชาชนจะเป็นตัวกำหนดกฎเกณฑ์ และแนวทางการปฏิบัติตน ซึ่งถ้าผู้นำสามารถทำให้บุคคลในองค์กรเกิดศรัทธาและความเชื่อมั่นได้แล้วนั้น บุคคลในองค์กรก็จะให้ความร่วมมือในการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการดำเนินงานขององค์กรอย่างไม่ต้องสงสัยเลย

4) การพัฒนาคือการเปลี่ยนแปลงที่มีการกระทำให้เกิดขึ้น หรือมีการวางแผนกำหนดทิศทางไว้ล่วงหน้า โดยการเปลี่ยนแปลงนี้ต้องเป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น ถ้าเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ไม่ดีก็ไม่เรียกว่าการพัฒนา เป็นการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีที่เกิดขึ้นในระดับบุคคล ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อระดับองค์กร โดยผู้นำควรมีคุณสมบัติที่จะทำให้เกิดการพัฒนาในองค์กร ซึ่งคุณสมบัติของผู้นำที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นภายในองค์กรมีดังนี้

(1) ความกระตือรือร้น ความกระตือรือร้นเป็นเพื่อนที่ดีที่สุดของความเพียร เป็นคุณสมบัติที่มากับความเพียร คนที่มีความกระตือรือร้น คือ คนที่มีความเพียรนั่นเอง เป็นคนที่มีความรักก้าวหน้า และรู้จักรับผิดชอบหน้าที่ได้ดีที่สุด คนกระตือรือร้นคือคนที่รักหน้าที่การงาน ตรงข้ามกับคนเฉื่อยชาซึ่งอาจเบื่องานหรือเกียจคร้านที่จะทำงาน วิธีที่จะสร้างความกระตือรือร้น ทางจิตวิทยาสอนว่าให้คนควรมีการตั้งเป้าหมายให้กับการทำงาน ซึ่งผู้นำควรจะตั้งเป้าหมายว่าควรจะทำสิ่งใดเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาขึ้นในองค์กร ความกระตือรือร้นเป็นสิ่งที่เร่งเร้าให้เกิดการพัฒนา ซึ่งองค์กรจะพัฒนาได้มากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับความกระตือรือร้นของผู้นำว่ามีเพียงใด

(2) ครูที่ดีหลักการพัฒนาที่จัดว่าไม่ต้องลงทุนมากมายแต่ได้ผลดีที่สุดคือ การทำให้คุณเป็นตัวอย่าง เพราะไม่ต้องอาศัยคำพูดที่แสดงถึงเจตนาที่หวังดี หรือกระทบกระทั่งเพื่อให้เกิดการกระตุ้นความรู้สึกให้อยากทำตามแต่ประการใด แต่เป็นการแสดงถึงภาวะที่ไม่มีปัญหาเกี่ยวกับตัวเอง หรือแสดงให้เห็นว่า สิ่งที่คุณปฏิบัติให้คุณนั้นก่อให้เกิดคุณค่าอย่างไรในเบื้องต้นสิ่งที่ได้รับก็คือ การทำหน้าที่ของตัวเองให้สมบูรณ์ ผู้นำที่ดีจะต้องทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดี ซึ่งจะส่งผลให้เป็นการกระตุ้นบุคคลในองค์กรให้เกิดการเรียนรู้และปฏิบัติตาม อีกทั้งยังเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความเชื่อถือและศรัทธาอีกด้วย

ภาวะผู้นำเป็นพื้นฐานในการเกิดการเปลี่ยนแปลงขององค์กร ซึ่งภาวะผู้นำประกอบด้วยพลังกายและประสาท รัจุมุ่งหมายและแนวทางที่จะนำ ความกระตือรือร้น ความเป็นมิตรและความรัก ความน่าเชื่อถือ ความกล้าตัดสินใจ สติปัญญาความรอบรู้ ครูที่ดี และศรัทธาความเชื่อมั่น เป็นการเริ่มต้นการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ เป็นการจักระบบการบริหารภายในองค์กรให้มีความเหมาะสมภาวะผู้นำที่เป็นส่วนหนึ่งทำให้เกิดปัจจัยที่ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงในองค์กร ซึ่งปัจจัย

ที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลง มีปัจจัยอยู่ 4 อย่างประกอบด้วย วิสัยทัศน์ การจัดโครงสร้าง การมีส่วนร่วม และการพัฒนา

5. สรุปและข้อเสนอแนะ

ภาวะผู้นำ เป็นที่ยอมรับกันแล้วว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งประการหนึ่งต่อความสำเร็จขององค์กรทั้งนี้ เพราะภาวะผู้นำมีหน้าที่ และความรับผิดชอบโดยตรงที่จะต้องวางแผนสั่งการดูแลควบคุมให้บุคลากรขององค์การปฏิบัติงานต่างๆให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ ซึ่งภาวะผู้นำประกอบด้วย พลังกายและพลังประสาท รู้จุดมุ่งหมายและแนวทางที่จะนำ ความกระตือรือร้น ความเป็นมิตรและความรัก ความน่าเชื่อถือ ความกล้าตัดสินใจ สติปัญญาความรอบรู้ ครูที่ดี และศรัทธาความเชื่อมั่นเหมาะสมภาวะผู้นำที่เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดปัจจัยที่ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงในองค์กร ซึ่งปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลง มีปัจจัยอยู่ 4 อย่างประกอบด้วย

1) **วิสัยทัศน์** การจะกำหนดสิ่งที่จะทำให้วิสัยทัศน์เป็นจริงได้นั้น เป็นเรื่องที่ต้องมาคิดให้ดี โดยวิสัยทัศน์นั้นจะเป็นตัวกำหนดนโยบายเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติเพื่อบรรลุเป้าหมายขององค์กรภาครัฐ ซึ่งสิ่งที่ผู้นำควรมีในการจะทำให้เกิดวิสัยทัศน์ที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในองค์กรภาครัฐนั้นก็คือ รู้จุดมุ่งหมายและแนวทางที่จะนำ สติปัญญาความรอบรู้

2) **การจัดโครงสร้าง** การจะออกแบบโครงสร้างองค์กรภาครัฐ ต้องคำนึงถึงประโยชน์ของประชาชน บทบาทหน้าที่ขององค์กร อัตรากำลังคน และกระบวนการทำงาน ซึ่งในการที่ผู้นำจะออกแบบหรือจัดโครงสร้างองค์กรเพื่อให้เกิดความชัดเจนในการทำหน้าที่โดยมีองค์ประกอบดังนี้พลังกายและพลังประสาทความกล้าตัดสินใจ

3) **การมีส่วนร่วม** การมีส่วนร่วมเกิดมาจากการเห็นพ้องกันในเรื่องของความต้องการและทิศทางของการเปลี่ยนแปลง ดังนั้นผู้นำองค์กรจะต้องเป็นเสมือนตัวนำให้บรรลุถึงความเปลี่ยนแปลงได้ การมีส่วนร่วมในทุกระดับจะช่วยให้เกิดประสิทธิภาพในการดำเนินงานเนื่องมาจากความร่วมมือในการคิดเห็นไปในทางเดียวกัน สิ่งเหล่านี้จะทำให้องค์กรมีความเข้มแข็งและมีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ซึ่งคุณสมบัติที่ผู้นำควรมีในการมีส่วนร่วม คือความเป็นมิตรและความรักความน่าเชื่อถือศรัทธาและความเชื่อมั่น

4) **การพัฒนา** เป็นการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีที่เกิดขึ้นในระดับบุคคล ซึ่งจะส่งผลต่อระดับองค์กร โดยผู้นำควรมีคุณสมบัติที่จะทำให้เกิดการพัฒนาในองค์กร ซึ่งคุณสมบัติของผู้นำที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นภายในองค์กรมีดังนี้ความกระตือรือร้นครูที่ดี

บรรณานุกรม

กิติ ตยัคคานนท์. **เทคนิคการสร้างภาวะผู้นำ**. กรุงเทพมหานคร : เซซฐการพิมพ์, 2530.

ชูเกียรติ.มุกธากาญจน์. “ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้นำท้องถิ่น”.

วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย.จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
2531.

ไชยา พรหมา.“ภาวะผู้นำในการบริหารงานสภาตำบล: ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดหนองบัวลำภู”. **ภาค**

นิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนาสังคม. คณะพัฒนาสังคม สถาบัน
บัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2538.

เดโช สนวนานนท์. **จิตวิทยาสังคม**. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, 2518.

ธรรมรส โชติบุญชร. **มนุษย์สัมพันธ์**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พิมพ์เนศ, 2519.

เถาว์วัลย์ นันทาภิวัดณ์. **หลักการจัดการ**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์-มหาวิทยาลัย,
2521.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). **ภาวะผู้นำ : ความสำคัญต่อการพัฒนาคน พัฒนาประเทศ**.

กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, 2545.

พระเทพโสภณ (ประยูร ธมมจิตโต). **พุทธวิธีบริหาร**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์วิน-ดาด้าโปรดักส์,

2548.

วิเชียร วิทยอุดม. **ภาวะผู้นำ**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ธีระฟิล์ม และไซเท็กซ์, 2548.

รัศมี ภิบาลแทน. **คุณลักษณะของความเป็นผู้นำ**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2523.

Orway Tead. **The Art of Leadership**, 7th ed.. New York : McGraw Hill Book, 1936.

ภาวะผู้นำในการบริหารจัดการสมัยใหม่

Leadership In Modern Management

เยาวลักษณ์ มูลเมือง^{*}
ปิ่นปิ่นทร์ เหลืองพิทักษ์[†]

บทคัดย่อ

สังคมในยุคปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วไม่ว่าจะเป็นทางด้านเศรษฐกิจ โครงสร้างทางสังคม การเมือง การบริหาร ผู้นำภาวะผู้นำในการบริหารจัดการสมัยใหม่จะต้องมีคุณสมบัติของภาวะผู้นำและการเป็นผู้บริหารในองค์กรของตน ทั้งนี้ เพราะผู้บริหารสมัยใหม่ตระหนักดีว่ามนุษย์มีความแตกต่างกันตามลำดับขั้นของความต้องการ ซึ่งต่างกับการทำงานกับเครื่องกลหรือเครื่องคอมพิวเตอร์ที่เราใช้กฎเกณฑ์ตายตัวได้ในการสั่งให้เครื่องทำงาน ไม่ว่าจะเป็นองค์กรในภาครัฐ ภาคเอกชน รัฐวิสาหกิจ องค์กรมหาชน หรือองค์กรอิสระก็ตาม ย่อมมีภาระหน้าที่ในกระบวนการบริหารจัดการ ซึ่งก็จะรวมถึงการสร้าง Knowledge based ในองค์กรด้วย ภาวะผู้นำ (leadership) ในการบริหารจัดการสมัยใหม่อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้สอดคล้องกับภาวะผู้นำในการบริหารจัดการสมัยใหม่

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำ, การบริหาร, การบริหารจัดการสมัยใหม่

ABSTRACT

Today society has changed rapidly whether in terms of economics, social structure, politics and leadership, leadership in modern management must have the qualities of leadership. Modern administrators recognize that human beings are different in terms of their essential needs, which is different from working with machines or computers. We use fixed rules, to order the machine to work. Governments, public, private, state-owned enterprises, public organizations, and independent organizations are responsible for management process, including the

^{*} ผู้ช่วยบรรณารักษ์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน.

[†] อาจารย์ประจำ สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน.

creation of Knowledge – based in organizations, leadership in effective Modern management to align with Modern management leadership.

Keywords :Leadership, Management, Modern Management

1. บทนำ

ภาวะผู้นำนั้นมีความสำคัญต่อการปรับกระบวนการทำงาน เพื่อให้บรรลุประสิทธิภาพ ขององค์กรแล้ว ผู้บริหารยังต้องให้ความสนใจต่อบุคลากรในองค์กร ภาวะผู้นำถือว่าเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง สำหรับผู้นำในการที่จะนำพาองค์กรให้ประสบความสำเร็จ ผู้บริหารต้องเป็นผู้นำในการบริหารจัดการ ซึ่งถือเป็นหน้าที่ของผู้นำที่จะต้องให้ความมั่นใจ เพื่อการยอมรับ ของคนในองค์กร ผู้นำจะต้องมุ่งเน้น เรื่องของการสื่อสาร ให้ความชัดเจน และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น การสื่อสารที่ดีนั้นถือว่าเป็น รากฐานที่สำคัญยิ่งในการสร้างพันธะสัญญา (commitment) และทำให้เกิดความร่วมมือร่วมใจกัน (cooperation) ในการบริหารองค์กรของผู้บริหาร ย่อมต้องเผชิญความรุนแรง และความรวดเร็วทั้ง กระแสของการแข่งขันและความเปลี่ยนแปลงต่างๆ

ดังนั้นจึงต้องอาศัยศักยภาพของตนเอง และของทีมงานร่วมกัน รวมถึงความมีระบบที่ต้อง ดำเนินไป ให้เกิดสิ่งที่ถูกต้องตลอดเวลา ความสำเร็จจึงจะเกิดขึ้นได้ โดยระบบที่ถูกต้องของแต่ละ องค์กรนั้น ก็จะอยู่บนพื้นฐานของวิสัยทัศน์ (vision) คือ ต้องการจะเป็นอะไร และตั้งอยู่บนพื้นฐาน ของค่านิยม (value) คือ จะไปให้ถึงจุดนั้นโดยยึดอะไรเป็นหลัก ซึ่งถือว่าองค์ประกอบทั้ง 3 นี้เป็นสิ่ง สำคัญในการกำหนดทิศทางหรือเป้าหมายขององค์กร การมีเป้าหมายขององค์กรที่ชัดเจนตั้งแต่แรก จะสามารถประเมินผลได้ว่าผลในการดำเนินงานนั้นบรรลุประสิทธิภาพ (effectiveness) หรือไม่ ซึ่งเป็น กรอบความคิดใหม่ในการประเมินผลที่ผู้บริหารต้องคำนึงถึงมากกว่าที่จะมุ่งแต่ประสิทธิภาพ (efficiency) เป็นหลักอย่างเดียว ซึ่งหมายถึง ความสามารถในการสร้างผลผลิตโดยใช้ทรัพยากรน้อย ที่สุด ใช้เวลาน้อยที่สุด ซึ่งจะเป็นการเปรียบเทียบสิ่งที่ได้ (output) กับปัจจัยนำเข้า (input) เป็นหลัก แต่ส่วนคำว่าประสิทธิภาพนั้นจะมองเน้นไปที่ว่าสิ่งที่ทำนั้นเป็นไปตามเป้าหมายหรือไม่ (ประพนธ์ ผาสุก ยืด, 2541 : 41)

การเป็นผู้นำต้องรู้จักวางแผน กำหนดนโยบายประสานงานทั้งภายนอกและภายใน มีความรู้ แก้ไขปัญหา และคิดอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่การวางแผนจัดกำลังคนให้เหมาะสมกับงาน มีวิสัยทัศน์ กว้างไกลและระบบภูมิคุ้มกันที่ดี แต่โลกในปัจจุบันยังการแข่งขันทำให้คนขาดคุณธรรมและทำทุก อย่างเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในรูปแบบที่แตกต่างกันจึงได้ผู้นำที่ขาดความรู้ความสามารถซึ่งผู้นำต้องมี

ลักษณะพิเศษเฉพาะตัวอาจเป็นได้ทั้งแบบดีและเลว การเป็นผู้นำที่ดีจะต้องมีบุคลิกภาพเฉพาะตัวของผู้นำ คือเก่งคิด เก่งคน เก่งทำ สามารถโน้มน้าวจิตใจคนได้ (สมคิด จาตุศรีพิทักษ์, 2544 :17) บุคลิกภาพที่ดี ได้รับการปลูกฝังอบรมเรียนรู้ที่จะเป็นผู้นำมาตั้งแต่เด็กและสามารถพลิกแพลงเรียนรู้เพิ่มเติมภายหลังปัจจุบันหาได้ยากมากเพราะส่วนมากได้ผู้นำมาจากการแต่งตั้ง ระบบเครือญาติ หรือบุคคลที่ใกล้ชิด เพื่อนฝูง คนสนิท หากบุคคลเหล่านี้ไม่ปรับตัวอาจทำให้เกิดการไร้ประสิทธิภาพในการบริหารจัดการและเกิดผลกระทบกับองค์กร

2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำ

ภาวะผู้นำเป็นเรื่องที่นักวิชาการและผู้ที่เกี่ยวข้องได้ให้ความสนใจศึกษามาเป็นเวลานาน ซึ่งเป็นการศึกษาถึงความมีอำนาจและความสามารถของบุคคลที่สามารถสั่งการการบริหารให้งานที่รับผิดชอบประสบความสำเร็จ ย่อมเป็นที่ยอมรับว่าภาวะผู้นำเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างยิ่งในการบริหารการจัดองค์การทั้งภาครัฐและเอกชนให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามนโยบายขององค์การ

ภาวะผู้นำ (Leadership) หมายถึงคุณลักษณะส่วนบุคคลที่จะแสดงออกมาเมื่อมีปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มในระหว่างการทำงานหรือกับผู้ร่วมในสถานการณ์เดียวกันในอันที่จะทำให้กิจกรรมของกลุ่มดำเนินไปสู่เป้าหมายและความสำเร็จ หากผู้นำไม่ประกอบด้วยคุณธรรมในการดำเนินชีวิตหรือการปกครองแล้วผู้ตามย่อมจะดำเนินไปตามและประสบกับความยากลำบาก มีนักวิชาการได้กล่าวถึงความหมายของภาวะผู้นำไว้หลากหลายทัศนะ ดังนี้

ภาวะผู้นำ คือ การที่ผู้นำใช้อิทธิพลในการให้ความสัมพันธ์ซึ่งมีต่อผู้ใต้บังคับบัญชาในสถานการณ์ต่างๆ เพื่อปฏิบัติการและอำนวยการ ใช้กระบวนการติดต่อเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมาย (กวีวงศ์พุด, 2539 :17) ผู้นำต้องมีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรง ประกอบด้วยความรู้ดี มีบุคลิกภาพดี มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีการใช้ดุลยพินิจในการตัดสินใจ มีความกล้าหาญ มีความอดทน มีความเห็นอกเห็นใจ ไม่เห็นแก่ตัว มีความเสียสละ ให้ความไว้วางใจต่อผู้ใต้บังคับบัญชา จงรักภักดีต่อหน่วยงาน มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อผู้ใต้บังคับบัญชามีการวางแผนงานวิธีดำเนินงานกระบวนการของการมีอำนาจ อิทธิพลต่อกิจกรรมของบุคคลหรือของกลุ่มเพื่อบรรลุถึงจุดหมายที่กำหนดขึ้น (เทพพนม เมืองแมน และคณะ, 2540 :22) เป็นพลังชนิดหนึ่งที่สามารถส่งแรงกระทำอันก่อให้เกิดการขับเคลื่อนกลุ่มคนและระบบองค์กรไปสู่การบรรลุเป้าประสงค์ (นิธิต์ สัมมาพันธ์, 2546 :31) ผู้นำใช้อิทธิพลหรืออำนาจหน้าที่ในความสัมพันธ์ซึ่งมีอยู่ต่อผู้ใต้บังคับบัญชาในสถานการณ์ต่างๆ เพื่อปฏิบัติการและอำนวยการ โดยใช้กระบวนการติดต่อซึ่งกันและกัน เพื่อบรรลุผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ภาวะผู้นำ คือ พฤติกรรมส่วนตัวของบุคคลคนหนึ่งที่จะชักนำกิจกรรมของกลุ่มให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน หรือเป็น

ความสัมพันธ์ที่มีอิทธิพลระหว่างผู้นำและผู้ตาม ซึ่งทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายหรือเป็นความสามารถที่จะสร้างความเชื่อมั่นสามารถครอบคลุมในมิติที่มีอย่างกว้างขวางและหลากหลาย ต้องมีความสามารถในการนำ ผลักดันและสั่งการให้กิจกรรมทุกอย่างดำเนินไปตามเป้าหมายซึ่งต้องประกอบด้วยความสามารถในการโน้มน้าวใจ มีอิทธิพลให้เป็นไปอย่างสัมฤทธิ์ผลเป็นความสามารถในการสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้อื่นทำงานอย่างเต็มที่เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของการทำงานอย่างเหมาะสม

ภาวะผู้นำ เป็นการใช้อิทธิพลของบุคคลหรือของตำแหน่ง โดยการจูงใจให้บุคคลหรือกลุ่มคนปฏิบัติตามความคิดเห็น ความต้องการด้วยความเต็มใจ ยินดีที่จะให้ความร่วมมือ เพื่อที่จะนำไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์ของกลุ่มตามที่กำหนดไว้ ภาวะผู้นำจึงเป็นความสามารถของผู้นำในการชักจูงหรือโน้มน้าวผู้อื่นให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดให้อย่างมีความกระตือรือร้นและเป็นการผูกมัดหรือหลอมรวมกลุ่มเข้าเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

การแข่งขันทางด้านธุรกิจรวมไปถึงการทำงานในยุคปัจจุบันสิ่งที่สำคัญอีกอย่างก็คือ ตัวของผู้นำเอง ที่จะต้องเป็นผู้ประสานงาน กำหนดเป้าหมาย จัดการกับปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ตลอดจนการสร้างแรงจูงใจในการทำงานที่ให้กับผู้ใต้บังคับบัญชา ถ้าหากตัวของผู้นำนั้นไม่มีความสามารถและไม่มีศักยภาพพอที่จะเป็นตัวหลักในการขับเคลื่อนการทำงาน ผลงานที่ออกมาก็ย่อมรู้ได้เลยว่าผลจะออกมาเป็นอย่างไร เช่นเดียวกับองค์กรหากมีผู้นำหรือผู้บริหารที่มีความสามารถประสบการณ์และความเชี่ยวชาญองค์การก็สามารถที่จะแข่งขันกับผู้อื่นได้และประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ในองค์กรนั้นๆ

การทำงานภายในองค์กรนั้น สิ่งที่สำคัญที่สุดก็คือ บุคคลที่มีภาวะของผู้นำ เพราะองค์กรจะประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวในการดำเนินงานนั้น ก็ขึ้นอยู่กับผู้นำองค์กร ถ้าองค์กรได้ผู้นำที่มีประสิทธิภาพก็สามารถสั่งการและใช้อิทธิพลต่อผู้ใต้บังคับบัญชาให้ปฏิบัติงานได้ดีทำให้งานลุล่วงไปได้ด้วยดี ถ้าผู้นำที่ไม่มีประสิทธิภาพไม่สามารถสั่งการและใช้อิทธิพลต่อผู้ใต้บังคับบัญชาให้เชื่อฟังและปฏิบัติตามคำสั่งได้ถือว่าองค์กรประสบกับความล้มเหลว (วิเชียร วิทย์อุดม, 2548 :1) ดังนั้นภาวะผู้นำเป็นกระบวนการอิทธิพลทางสังคมที่บุคคลหนึ่งตั้งใจใช้อิทธิพลต่อผู้อื่น ซึ่งเป็นกระบวนการของการแลกเปลี่ยนของการปฏิสัมพันธ์ที่มีความสลับซับซ้อนไปอย่างต่อเนื่องและเกี่ยวเนื่องสนับสนุนกันมีองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องในกระบวนการภาวะผู้นำได้แก่ ผู้นำ ผู้ตามบริบท สถานการณ์และผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นมีการสรุปทฤษฎีภาวะผู้นำเอาไว้เป็นหมวดหมู่ 10 หมวด คือ (Barbara Kelleman, 1984 :70)

1) ภาวะผู้นำในฐานะที่เป็นจุดศูนย์กลางของกระบวนการกลุ่มภาวะผู้นำเป็นผลลัพธ์ที่เกิดจากความเปลี่ยนแปลงและกิจกรรมของกลุ่ม

- 2) ภาวะผู้นำในฐานะที่เป็นบุคลิกภาพและผลกระทบจึงเป็นการเชื่อมโยงภาพพจน์ในอันที่ทำให้ปัจเจกบุคคลสามารถจูงใจผู้อื่นให้ทำหน้าที่ได้สอดคล้องกับภาระที่ได้รับมอบหมาย
 - 3) ภาวะผู้นำในฐานะที่เป็นศิลปะในการชี้นำเป็นการแสดงออกในบริบทของอำนาจหรืออิทธิพลจึงมีความพยายามที่จะให้กลุ่มเป็นไปตามแนวทางที่ผู้นำต้องการ
 - 4) ภาวะผู้นำในฐานะที่เป็นการใช้อิทธิพลได้ก่อให้เกิดผลกระทบกับพฤติกรรมสมาชิกภายในกลุ่ม โดยที่มีความสัมพันธ์เป็นไปในลักษณะตอบสนองต่อกันภายใต้ความสมัครใจ
 - 5) ภาวะผู้นำในฐานะที่เป็นพฤติกรรมอย่างหนึ่งซึ่งเป็นพฤติกรรมของปัจเจกบุคคลในขณะที่ยังเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องในการอำนวยความสะดวกเรื่องกิจกรรมกลุ่ม
 - 6) ภาวะผู้นำในฐานะที่เป็นรูปแบบของการชักชวนภาวะผู้นำยังเป็นการบริหารคนด้วยการใช้วิธีการจูงใจและมีการสร้างจุดมุ่งหมายร่วมกันโดยไม่ใช้วิธีการบังคับ
 - 7) ภาวะผู้นำในฐานะที่มีการใช้ความสัมพันธ์ในเชิงอำนาจระหว่างบุคคลกับบุคคลเกิดจากการที่บุคคลหนึ่งสามารถใช้อำนาจบังคับบุคคลอื่นให้ลดการต่อต้านเท่าที่จะลดลงให้ได้มากที่สุด
 - 8) ภาวะผู้นำในฐานะเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่วางไว้โดยที่ภาวะผู้นำจะเป็นการกระทำเพื่อให้ความสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของกลุ่ม
 - 9) ภาวะผู้นำในฐานะการจำแนกบทบาทโดยรวบรวมบทบาทในกลุ่มเข้าไว้ด้วยกันซึ่งทั้งนี้ก็ด้วยการอำนวยความสะดวกเพื่อให้บรรลุความสำเร็จที่ตั้งเป้าหมายเอาไว้
 - 10) ภาวะผู้นำในฐานะของการมีความคิดริเริ่มเป็นผลลัพธ์จากการที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ภายใต้ปฏิสัมพันธ์ภายในกลุ่ม (Group interaction)
- ภาวะผู้นำต้องมีปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มในระหว่างการทำงานหรือกับผู้ร่วมงานในสถานการณ์เดียวกันสามารถชักจูงโน้มน้าวบุคคลอื่นอันจะทำให้กิจกรรมของกลุ่มดำเนินไปสู่เป้าหมายความสำเร็จและต้องมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ภายใต้ปฏิสัมพันธ์ภายในกลุ่ม

3. แนวคิดการบริหารจัดการสมัยใหม่ (Modern Management)

ปัจจุบันการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงแนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำสมัยใหม่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา จึงเป็นการพัฒนาแนวคิดภาวะผู้นำในการการบริหารจัดการสมัยใหม่ ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม ภาวะผู้นำแบบแลกเปลี่ยนและแบบเปลี่ยนแปลงผู้นำแบบแลกเปลี่ยน คือ ผู้นำแบบเดิมที่ใช้การแลกเปลี่ยนโดยรางวัลต่างๆ เป็นเครื่องมือในการชักจูงให้ผู้บังคับบัญชาปฏิบัติงานให้ได้ตามเป้าหมายที่ต้องการซึ่งต่างฝ่ายต่างก็ได้รับผลประโยชน์ที่แลกเปลี่ยนกัน ส่วนผู้นำแบบเปลี่ยนแปลงนั้น จะใช้ความสามารถเปลี่ยนความเชื่อ ทศนคติของสมาชิกเพื่อให้สมาชิกทำงานได้บรรลุเหนือกว่าเป้าหมายที่ต้องการ โดย

ผู้นำจะถ่ายทอดความคิด ประสบการณ์ และกระตุ้นทางด้านความคิดต่างๆ ให้แก่สมาชิกอย่างต่อเนื่อง และเป็นระบบทฤษฎีเป็นความสามารถพิเศษของผู้นำเป็นการกล่าวถึงบุคลิกภาพของผู้นำที่มีลักษณะเฉพาะแตกต่างไปจากบุคคลอื่นๆ (รังสรรค์ ประเสริฐศรี, 2544 :128) ผู้นำที่มีความสามารถพิเศษควรมีลักษณะเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ มีความสามารถด้านทักษะการสื่อสาร ความสามารถที่ทำให้ผู้อื่นไว้วางใจ ความสามารถทำให้ผู้อื่นเห็นว่าตนเองมีความสามารถ มีพลังและมุ่งการปฏิบัติให้บรรลุผล 7s McKinsey เป็นเครื่องมือที่ถูกนำมาใช้ในการบริหารเป็นหลักสากลเป็นองค์ประกอบในการบริหารจัดการสมัยใหม่ หรือกรอบแนวคิดที่ใช้พิจารณาและวางแผนเพื่อกำหนดกลยุทธ์ในองค์กรและยังเป็นแนวคิดที่ต้องการนำเสนอว่าประสิทธิภาพขององค์กรธุรกิจเกิดจากความสัมพันธ์ของปัจจัยต่างๆ 7 ประการ ซึ่งได้แก่ (Robert H.Waterman, <http://adisony.blogspot.com> [20/01/2560])

(1) กลยุทธ์ (strategy)	(2) โครงสร้าง(structure)
(3) บุคลากร(staff)	(4) รูปแบบ(style)
(5) ระบบ(systems)	(6) ทักษะ(skills)
(7) ค่านิยมร่วม(shared value)	

การจัดการเกิดขึ้นในองค์การ และในมุมมองด้านการจัดการองค์การหมายถึง การที่มีคนมาทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบเพื่อให้ได้บรรลุเป้าหมายอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งองค์การมีลักษณะร่วมกันอยู่ 3 ประการ ได้แก่ (กิตติมา ปรีดีติลล, 2529 :128)

- 1) ทุกองค์การต้องมีวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของตนเอง
- 2) ทุกองค์การต้องมีคนร่วมกันทำงาน
- 3) องค์การต้องมีการจัดโครงสร้างงานแบ่งงานหน้าที่รับผิดชอบของคนในองค์การ

ในปัจจุบันนั้น องค์การต่างๆ จะต้องเผชิญกับสภาวะแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ดังนั้นจึงต้องมีการปรับเปลี่ยนและพัฒนาอยู่เสมอ ซึ่งแนวคิดเกี่ยวกับองค์การในแบบเดิมกับองค์การสมัยใหม่ก็มีความแตกต่างกัน เช่นการจัดการแบบคงเดิมกับแบบพลวัตร รูปแบบไม่ยืดหยุ่นกับแบบยืดหยุ่น การเน้นที่ตัวงานกับเน้นทักษะการมีสถานที่ทำงาน และเวลาทำงานที่เฉพาะคงที่กับการทำงานได้ทุกที่ทุกเวลา

องค์การแบบเดิมจะมีลักษณะการจัดการที่คงเดิมไม่ค่อยมีการเปลี่ยนแปลง ถ้าจะมีการเปลี่ยนแปลงก็จะเกิดขึ้นบ้างก็เป็นในช่วงสั้นๆ แต่ ในองค์การปัจจุบันนั้น การเปลี่ยนแปลงจะเกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา และจะมีความคงที่บ้างเป็นช่วงสั้นๆจึงมีการจัดการที่เป็นแบบต่อเนื่องกันซึ่งทำให้สามารถปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมได้ตลอดเวลา การจัดการแบบเดิมมักมีการจัดการแบบไม่ยืดหยุ่นซึ่งต่างกับการจัดการสมัยใหม่ที่มีความยืดหยุ่นกว่า สามารถปรับเปลี่ยน

ให้เข้าดับสถานการณ์ได้มากกว่า กล่าวคือในองค์กรสมัยใหม่จะไม่ยึดติดกับแนวทางปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่งเท่านั้นต้องให้มีความยืดหยุ่นในการปฏิบัติสามารถปรับเปลี่ยนได้ถ้าสถานการณ์แตกต่างกันไปในการทำงานแบบองค์การแบบเดิมนั้นพนักงานผู้ปฏิบัติงานจะทำงานเฉพาะที่ตนเองได้รับมอบหมายเท่านั้น แต่ในองค์กรสมัยใหม่พนักงานต้องเพิ่มศักยภาพของตนที่จะเรียนรู้และสามารถทำงานที่เกี่ยวข้องได้รอบด้านและมีการสับเปลี่ยนหน้าที่และกลุ่มงานอยู่เป็นประจำในองค์กรสมัยใหม่นั้นมีแนวโน้มที่จะตอบสนองตามทักษะ มากกว่าตอบสนองตามเวลาปฏิบัติงาน ยังมีความสามารถในการทำงานหลายอย่างมากขึ้นก็ได้ค่าตอบแทนมากขึ้นแทนการให้ค่าตอบแทนตามลักษณะงานและหน้าที่รับผิดชอบ (job based)

องค์กรสมัยใหม่มีแนวโน้มที่จะให้อิสระกับพนักงานในการทำงานที่ใดก็ได้เมื่อไรก็ได้แต่ต้องได้ผลงานตามที่กำหนดเนื่องจากปัจจุบันเทคโนโลยีเอื้อให้สามารถสื่อสารถึงกันได้แม้ทำงานคนละแห่งรวมทั้งความเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วและโลกาภิวัตน์ทำให้คนต้องทำงานแข่งกับเวลามากขึ้นจนเบียดบังเวลาส่วนตัวและครอบครัวดังนั้นองค์กรสมัยใหม่จะให้เกิดความยืดหยุ่นในการทำงานทั้งเรื่องเวลาและสถานที่เพื่อให้สอดคล้องกับแนวโน้มวิถีการดำเนินชีวิตของพนักงานยุคใหม่

4. วิเคราะห์ภาวะผู้นำในการบริหารจัดการสมัยใหม่

การบริหารจัดการสมัยใหม่เป็นการบริหารที่ฝึกแนวความคิดการบริหารแบบเดิมโดยอาศัยความเป็นผู้นำของผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำเป็นองค์ประกอบ ซึ่งเป็นการนำเอาแนวคิด 7s McKinsey มาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน เพื่อที่จะสามารถนำมาใช้ได้หลากหลายสถานการณ์ อาทิเช่น ใช้ในส่วนของการปรับปรุงประสิทธิภาพการทำงาน ตรวจสอบปัจจัยภายในที่อาจมีการเปลี่ยนแปลงในอนาคต จัดเพิ่มหรือลดหน่วยงานที่จำเป็นเพื่อประสิทธิภาพในการทำงาน ใช้ในการกำหนดวิธีที่ดีที่สุดที่จะใช้กลยุทธ์นำเสนอ เป็นการปรับกระบวนการทำงานให้เกิดประสิทธิภาพสอดคล้องกับการนำแผนกลยุทธ์ไปปฏิบัติ ซึ่งเป็นแนวคิดที่เน้นว่าค่านิยมที่กำหนดนี้เป็นศูนย์กลางในการพัฒนาทุกองค์ประกอบที่สำคัญขององค์กรซึ่งในปัจจุบันนี้เศรษฐกิจและธุรกิจขยายตัวอย่างรวดเร็วความสลับซับซ้อนในการบริหารการจัดการก็เพิ่มมากขึ้น สิ่งทีคนที่เป็นผู้นำควรจะต้องตระหนักถึงไม่ใช่แค่ในเรื่องของผลตอบแทนส่วนตัวแต่ควรที่จะตระหนักถึงการเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานระหว่างบุคคลากรภายในและภายนอกองค์กรรวมไปถึงการพัฒนาองค์กรให้มีความเจริญและก้าวหน้าอย่างต่อเนื่องด้วย อาทิ เช่น

1) การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างหุ้นส่วน คู่ค้า หรือแม้กระทั่งลูกค้าหรือผู้ที่มาใช้บริการขององค์กร เพื่อเป็นการสร้างรากฐานที่สำคัญต่อการทำธุรกิจและการพัฒนาขององค์กร

2) การเพิ่มและพัฒนาความสามารถและศักยภาพของบุคลากรภายในองค์กรให้มีความสามารถเพิ่มมากขึ้นโดยอาศัยการสร้างแรงจูงใจโดยวิธีต่างๆ เช่นการเพิ่มค่าตอบแทนตามความสามารถและผลงานที่ทำ การเลื่อนตำแหน่ง การมอบสวัสดิการพิเศษต่างๆ

3) การให้ความสำคัญแก่บุคลากรในองค์กร เพื่อที่จะทำให้บุคลากรในองค์กรตระหนักร่วมกันว่าตนเองนั้นมีความสำคัญต่อองค์กร ไม่ใช่เป็นแค่ตัวหมากที่ใช้แล้วทิ้ง

4) ให้อิสระและความสำคัญในการคิดแก้ปัญหาและการปฏิบัติงานแก่บุคลากร เพราะการคิดและปฏิบัติงานอยู่ในกรอบนั้นไม่มีส่วนช่วยในการพัฒนาต่อกระบวนการใดๆ

5) ต้องมีความพอดีในการกำหนดนโยบายและการทำงานต้องไม่ตึงเกินไปและไม่หย่อนยานเกินไป ทั้งนี้ก็เพราะจะได้ไม่เป็นการสร้างความเครียดและแรงกดดันในการทำงานหากจะต้องมีการเน้นในเรื่องของความเข้มงวดก็ควรที่จะอธิบายเหตุผลประกอบควบคู่ไปด้วยเพื่อที่จะเป็นการสร้างความเข้าใจแก่ผู้ที่รับทราบ ซึ่งในการทำงานนั้นหากเกิดความเครียด หรือความขัดแย้งทางด้านเหตุผลและอารมณ์ย่อมส่งผลต่อผลงานที่ออกมา

6) สร้างระบบการทำงานให้มีความเรียบง่ายไม่ซับซ้อนจนเกินไป เช่น ในรูปแบบขององค์กรที่เป็นแบบเก่าจะมีการวางตัวหัวหน้าบุคลากรไว้อยู่หลายตำแหน่ง ซึ่งจะมีผลเสียต่อการทำงานของผู้ใต้บังคับบัญชาเพราะจะต้องรับคำสั่งจากหัวหน้าหลายๆ คน ทำให้เกิดความสับสน

เพราะฉะนั้นการจัดการสมัยใหม่ จึงต้องใช้หลักทางคณิตศาสตร์มาช่วยในการตัดสินใจตลอดจนการจัดการเชิงระบบมาช่วย แต่อย่างไรก็ตาม ตัวอย่าง เช่น คนเป็นระบบ เพราะในร่างกายของคนเรานั้นประกอบด้วย อวัยวะ ซึ่งมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันอย่างอัตโนมัติ ระบบจึงถือเป็น Grand Theory เป็นทฤษฎีขนาดใหญ่ เพราะมีระบบย่อยหรือสิ่งต่างๆ มากมาย เนื่องจากปัจจัยต่างๆ ขององค์กรไม่ว่าภายในหรือภายนอก ล้วนแต่มีความสัมพันธ์ เกี่ยวเนื่องเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ดังนั้นการบริหารการจัดการจึงต้องปรับตัวให้มีความสมดุลอย่างเป็นระบบ เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์กับปัจจัยต่างๆ ที่กล่าว จึงจะทำให้องค์กรเติบโต อยู่รอดและสัมฤทธิ์ผลตามเป้าหมาย

5. สรุปและข้อเสนอแนะ

การบริหารงานในปัจจุบันนี้ผู้บริหารทุกคนจำเป็นต้องใช้ภาวะการเป็นผู้นำเข้ามาเกี่ยวข้อง เพราะจะสามารถได้ใช้ หรือพยายามชี้ความสามารถของผู้ใต้บังคับบัญชา หรือพนักงานออกมาในการปฏิบัติงานให้มากที่สุด พึงระลึกไว้เสมอว่าพนักงานทุกคนมีความสำคัญอย่างมากในการปฏิบัติงานเป็นผู้ที่ผลักดันให้งานทุกอย่างของกิจการนั้นสามารถดำเนินการไปได้อย่างราบรื่น การบริหารงานที่ดีจะต้องมีผู้บริหารที่มีภาวะความเป็นผู้นำและเก่งงาน เก่งคน เก่งคิด เก่งการดำเนินชีวิตไปพร้อมๆ กัน

องค์กรทุกองค์กรต้องการผู้นำที่มีความสามารถและพัฒนาตน และบริหารจัดการงานขององค์กรด้วยการบริหารจัดการสมัยใหม่ซึ่งจะนำพาองค์กรของตนเจริญก้าวหน้าหลักการบริหารงานสมัยใหม่จำเป็นต้องอาศัยวิทยาการด้านการจัดการบริหารเข้ามาสนับสนุนองค์กรเพื่อเสริมพลังการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (บุคคล) ขององค์กรอย่างต่อเนื่อง สม่่าเสมอรวมทั้งใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาสนับสนุนด้านฐานข้อมูล การสร้างบุคลากรในองค์กรให้มีความสามารถในการบริหารจัดการ มีการตรวจสอบ ประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ การสร้างความเป็นธรรม ความเสมอภาคในองค์กร การสร้างทีมงานที่มีประสิทธิภาพ มีการประสานประโยชน์ สร้างความร่วมมือ การกระจายอำนาจที่เหมาะสม จะเป็นแนวทางในการบริหารจัดการสมัยใหม่เพื่อนำองค์กรเข้าสู่โลกาภิวัตน์ และความได้เปรียบในเชิงแข่งขัน ของระบบทุนนิยมในปัจจุบันหลัก 7s จึงเป็นกรอบแนวความคิดที่ผู้บริหารนำมาประยุกต์ใช้ในองค์กรของตนและสามารถนำมาพัฒนาให้บุคลากรองค์กรนำความรู้ใหม่ๆ มาใช้ในการปฏิบัติงานตามตำแหน่งหน้าที่ ที่ตนรับผิดชอบให้บรรลุเป้าประสงค์ขององค์กรให้สำเร็จลุล่วงไปได้ ดังนั้น การที่ผู้บริหารจะนำพาองค์กรให้เจริญเติบโตทันยุคทันสมัยไปพร้อมๆ การบริหารจัดการสมัยใหม่ให้ได้นั้นจะต้องสร้างความแข็งแกร่งภายในองค์กรของตนเสียก่อน พร้อมทั้งปรับรับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลาให้ทันยุคสมัยใหม่ เมื่อผู้นำเข้มแข็งผู้ตามก็ย่อมจะทำตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชาและความเจริญเติบโตขององค์กรก็จะนำไปซึ่งทิศทางที่ดี

บรรณานุกรม

- กิตติมา ปรีดีติลล. **ทฤษฎีบริหารองค์การ**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตรระณการพิมพ์, 2529.
- กวี วงศ์พุด. **ภาวะผู้นำ**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์ส่งเสริมวิชาชีพบัญชี, 2539.
- เทพพนม เมืองแมนและคณะ.**พฤติกรรมองค์การ**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2540.
- นิตย์ สัมมาพันธ์. **ภาวะผู้นำ:พลังขับเคลื่อนสู่ความเป็นเลิศ**. กรุงเทพมหานคร :สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ร่วมกับสำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, 2546.
- ประพนธ์ ผาสุยิต. **ทางเลือกทางรอด**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เออาร์อินฟอร์เมชั่นแอนด์พับลิเคชั่น, 2541.
- วิเชียร วิทยอุด.**ภาวะผู้นำ**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ธีระฟิล์มและไซเท็กซ์, 2548.
- สมคิด จาตุศรีพิทักษ์. **วิสัยทัศน์ขุนคลัง**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : ผู้จัดการ, 2544.

BarbaraKelleman.(ed), **Leadership as a Political Act, in Leadership Multidisciplinary Perspectives**,(New Jersey: Prentice – Hall, 1984).

Robert H.Waterman JR. **แนวคิดและทฤษฎีการจัดการ**. [ออนไลน์].แหล่งที่มา<http://adisony.blogspot.com/2012/10/robert-hwaterman-jr.html>.(20พฤษภาคม 2560).

แนวคิดเผ่าพันธุ์นิยมที่มีต่อพุทธปรัชญาเถรวาทในทัศนะของพอล วอลเดา Speciesism on Theravada Buddhist Philosophy View of Paul Waldau

พระอดิเรก อาทิจจพโล (โลกะนัง)^{*}

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นการนำเสนอข้อวิพากษ์แนวคิดเผ่าพันธุ์นิยม ที่มีต่อพุทธปรัชญาเถรวาท โดย พอล วอลเดา ได้นำเสนอแนวคิดที่มีต่อพุทธปรัชญาเถรวาท จากเหตุผล 3 ประเด็น คือ (1) พุทธปรัชญาเถรวาทใช้สัตว์เป็นเครื่องมือ (2) หลักเบญจศีลข้อที่ 1 เกี่ยวกับการฆ่าสัตว์และไม่สนับสนุนสิทธิของสัตว์ และ (3) มนุษย์มีค่ามากกว่าสัตว์ ผู้เขียนไม่เห็นด้วยกับแนวคิดเผ่าพันธุ์นิยมและโต้แย้งดังนี้ พุทธปรัชญาเถรวาทไม่ได้มีแนวคิดเกี่ยวข้องใดๆ กับเผ่าพันธุ์นิยม ประเด็นแรกพุทธปรัชญาเถรวาทไม่สนับสนุนการใช้สัตว์เป็นเครื่องมือ แท้จริงแล้วพุทธปรัชญาเถรวาทกลับเห็นว่า การใช้สัตว์แม้มีเจตนาดี แต่ก็เป็นการเบียดเบียนสัตว์ ย่อมผิดศีลอย่างแน่นอน ประเด็นที่สอง หลักเบญจศีลข้อที่ 1 ในพุทธปรัชญาเถรวาทสนับสนุนสิทธิสัตว์ หากจะมีข้อโต้แย้งเกี่ยวกับการอนุญาตให้บริโภคเนื้อสัตว์ได้โดยมีเงื่อนไขบางประการ แต่การที่พระพุทธองค์ทรงอนุญาตให้สาวกกินเนื้อสัตว์ได้ ควรเข้าใจว่าเป็นคนละเรื่องกับการสนับสนุนให้กินเนื้อสัตว์ และไม่ได้หมายความว่า พุทธปรัชญาเถรวาทสนับสนุนการฆ่าสัตว์อื่น และเป็นเผ่าพันธุ์นิยม ประเด็นที่สาม พุทธปรัชญาเถรวาทให้คุณค่ากับการกระทำของมนุษย์และสัตว์มากกว่า แม้จะมีข้อความกล่าวถึงความประเสริฐของมนุษย์ แต่ก็เป็นการใช้ความสำคัญกับมนุษย์ในฐานะที่เป็นสรรพสัตว์ที่สามารถเรียนรู้ ฝึกฝนและพัฒนาตนเองได้ มนุษย์ที่ฝึกตนดีแล้วประเสริฐยิ่งกว่ามนุษย์หรือสัตว์ที่ไม่ได้ฝึกฝนอบรมตนเอง ดังนั้น พุทธปรัชญาเถรวาทจึงมิได้ให้คุณค่ากับลักษณะภายนอก แต่ให้คุณค่ากับการกระทำของมนุษย์และสัตว์ ซึ่งก็หมายถึง สัตว์ต่างๆ หากทำร้ายมนุษย์ก็ย่อมได้รับผลเช่นกันกับมนุษย์ที่ไปฆ่าสัตว์

คำสำคัญ : เผ่าพันธุ์นิยม, พุทธปรัชญาเถรวาท, สิทธิสัตว์

Abstract

^{*} นิสิตปริญญาเอก สาขาวิชาปรัชญา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

In this article, an attempt was purposely made to criticize the concept of Speciesism made against Theravada Buddhism by Paul Waldau. In Waldau's view, Buddhism possesses a place of speciesism due to three reasons: 1) Buddhism uses animals as a mean, 2) the first precept concerning killing of animals does not support animals' rights, and 3) man has higher value than animals. This article is against the concept of speciesism through the following sets of reason: according to Buddhism, there is no speciesism; firstly, Buddhism never supports the utilization of animals as a mean, in fact, such is a kin to harm animals despite using them with good intention, therefore, it is against the precept, secondly, the first precept in Theravada Buddhism can be used to support animals' right, if there is some objection to meat-eating given by Buddhism through some conditions, such allowance should not be considered to be the same as speciesism and this is not meant that killing of animals is definitely supported by Buddhism and thereby being speciesism, thirdly, it is argued that Theravada Buddhism lays greater emphasis on human beings' action than animals. In this matter, although there is some words pointing to human beings' supremacy, yet, this basically refers to human beings' ability to be morally trained; those who are properly trained can gain the place of supremacy over human beings amongst human beings or even animals, therefore, the external aspect is not valued by Theravada Buddhism but human beings' action including animals' action; this clearly means that if human beings were harmed by certain animals then they are also bound to gain its result in the way human beings kill animals.

Keywords: Speciesism, Theravada Buddhism, Animals rights

1. บทนำ

บทความนี้เป็นการนำเสนอประเด็นปัญหาข้อวิพากษ์แนวคิดเผ่าพันธุ์นิยมที่มีต่อพุทธปรัชญาเถรวาท เนื่องจากนักสิทธิสัตว์ชาวตะวันตกนำเสนอแนวคิดต่างๆของพุทธปรัชญาเถรวาทในด้านลบ มีการนำเสนอว่าพุทธปรัชญาเถรวาทมีการปฏิบัติกับสัตว์เยี่ยงทรัพย์สินเงินทอง เนื่องจากคุณลักษณะเฉพาะบางอย่างจะเป็นตัวกำหนดคุณค่าในชีวิตร ยิ่งไปกว่านั้นในหนังสือเรื่อง แนวคิดเผ่าพันธุ์นิยมมุมมองของพุทธศาสนาและคริสตศาสนาที่มีต่อสัตว์ (The Specter of Speciesism; Buddhist and Christian View of Animals) ที่เขียนโดย พอล วอลเดา เขายังพูดถึงพุทธปรัชญาเถรวาทว่าไม่มีคำสอนในเรื่องคุณค่าในตนเองของสิ่งมีชีวิตและเผ่าพันธุ์ต่างๆวอลเดากล่าวว่า พุทธปรัชญา

เถรวาทให้ความสำคัญทางหลักศีลธรรมเฉพาะกับมนุษย์เท่านั้น ดังนั้นพุทธปรัชญาเถรวาทจึงเป็นศาสนาแห่งเผ่าพันธุ์นิยม

เผ่าพันธุ์นิยม (Speciesism) คือ การวิพากษ์วิจารณ์สัณนิษฐานมนุษย์ที่ถือว่าตนเองเหนือกว่าบรรดาสัตว์ทั้งหลาย ทำให้มนุษย์หยิ่งโสกว่าเผ่าพันธุ์อื่น และถือว่าเผ่าพันธุ์มนุษย์สามารถปฏิบัติกับเผ่าพันธุ์อื่นอย่างไรก็ได้ เพราะมนุษย์มีอำนาจและเจตจำนงที่จะทำเช่นนั้นนิสัยของมนุษย์เช่นนี้รู้จักกันในนาม “เผ่าพันธุ์นิยม” ปีเตอร์ ซิงเกอร์ นักสิทธิสัตว์ร่วมสมัยที่มีชื่อเสียงที่สุดคนหนึ่งได้ให้คำนิยามไว้ว่า “เผ่าพันธุ์นิยม คือ อคติหรือท่าทีที่เอนเอียงสู่ผลประโยชน์ของสมาชิกในเผ่าพันธุ์ของตนเองและต่อต้านผลประโยชน์ของเผ่าพันธุ์อื่น” (Peter Singer, 1975 :7) เมื่อมนุษย์มีคตินิยมเผ่าพันธุ์นิยม มนุษย์จึงรับเอาท่าทียโสต่อสิ่งมีชีวิตอื่นๆ ทั้งหมดและปฏิบัติต่อสิ่งอื่นอย่างไม่ใส่ใจหรือดูแคลนเผ่าพันธุ์นิยมยอมให้หรือสนับสนุนให้มนุษย์ถือสัตว์ชนิดอื่นว่าเป็นวัตถุ เพื่อการใช้งาน เพื่อการทารุณหรือเพื่อความบันเทิงของมนุษย์เป็นสำคัญ เผ่าพันธุ์นิยมทำให้เกิดและสนับสนุนความไม่สะดุ้งสะเทือนต่อความทุกข์และความเจ็บปวดของสิ่งมีชีวิตที่ไม่ใช่มนุษย์ เผ่าพันธุ์นิยมสนับสนุนความเห็นที่ว่ามนุษย์ต่างจากเผ่าพันธุ์อื่นทั้งหลายทั้งปวงและความแตกต่างนั้นสำคัญและเป็นตัวชี้ขาดอย่างเบ็ดเสร็จเกี่ยวกับลักษณะของเราและของสัตว์อื่น

2. ปัญหาของแนวคิดเผ่าพันธุ์นิยม

ประเด็นปัญหาเผ่าพันธุ์นิยมมาจากการนิยามคำว่า “สัตว์” โดยหมายถึง สิ่งมีชีวิตใดที่ไม่ใช่มนุษย์และพันธุ์พืช ความหมายดังกล่าวเป็นเพียงความหมายอย่างกว้างที่ใช้ทัศนคติของมนุษย์เป็นศูนย์กลางในการให้ความหมาย ซึ่งไม่เพียงพอต่อการป้องกันการละเมิดสิทธิสัตว์ คำว่า สัตว์ ในความหมายที่คนทั่วไปเข้าใจมักจะหมายถึง สิ่งมีชีวิตทั่วไป ที่ไม่ใช่มนุษย์และพืช ดังนั้นมนุษย์จำนวนหนึ่งเชื่อว่าสัตว์ไม่มีจิตวิญญาณ จึงเกิดทัศนคติในเชิงความเป็นเลิศของเผ่าพันธุ์มนุษย์ที่อยู่เหนือสิ่งมีชีวิตทั้งมวล เมื่อพิจารณาคำว่าสัตว์ในวรรณคดีของพุทธปรัชญา สัตว์ หมายถึง ผู้ติดข้องอยู่ในรูปารมณ์ เป็นต้น และยังหมายถึง สิ่งที่มีความรู้สึกและเคลื่อนไหวไปได้เอง คำว่าสัตว์ มีนัยครอบคลุมสิ่ง/ผู้เกิดในกำเนิด 4 คือ (1) ชลาพุชะ สัตว์เกิดในครรภ์ เช่น คน โค เป็นต้น (2) อัณฑชะ สัตว์เกิดในไข่ เช่น นก เป็ด ไก่ เป็นต้น (3) สังเสทชะ สัตว์เกิดในเหง้าโคล คือเกิดในของขึ้นและหมักหมมเน่าเปื่อยขยายแพร่พันธุ์ออกไปเอง เช่น กิมีชาติบางชนิด (4) โอปปาติกะ สัตว์เกิดผุดขึ้น เกิดผุดเต็มตัวในทันใด ได้แก่ เทวดา มนุษย์ตันกัลป์ สัตว์นรก เปรตบางพวก (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2551 :133) หากแต่ในปัจจุบันมีงานวิจัยทางวิทยาศาสตร์หลายชิ้นปรากฏชัดว่า สัตว์ เป็นสิ่งมีชีวิตที่มีความรู้สึกและอารมณ์เจ็บปวด เสียใจ ดีใจได้ไม่แตกต่างกับมนุษย์ ดังนั้นองค์กรสิทธิสัตว์เอกชนจึงให้ความหมาย

ของคำว่า“สัตว์”เพิ่มขึ้นจากเดิม ในทฤษฎีของพอล วอลเดา สัตว์ หมายถึง สิ่งมีชีวิตในอาณาจักร สัตว์ไม่รวมมนุษย์และพันธุ์พืชและเป็นสิ่งมีชีวิตที่มีอารมณ์ความรู้สึกด้วย

ประเด็นต่อมาเรื่องสถานภาพของสัตว์ในศาสนาคริสต์ คริสตศาสนาพระเจ้าสร้างสัตว์มาเพื่อ เป็นอาหารของมนุษย์ การฆ่าสัตว์แล้วกินเลือดของมันศาสนาคริสต์ถือว่าไม่บาปและไม่เป็นมลทิน เพราะสิ่งที่เข้าไปในมนุษย์ทุกชนิดไม่เป็นมลทินแต่สิ่งที้ออกมาจากมนุษย์ต่างหากที่เป็นมลทินและทุก อย่างไม่บาปและไม่เป็นมลทินได้โดยสำเร็จในพระเยซูคริสต์แล้ว เพียงมีความเชื่อ ดังข้อความในพระ คริสตธรรมคัมภีร์บทปฐมกาลว่า“และพระเจ้าตรัสว่า "จงบังเกิดสัตว์ขึ้นบนแผ่นดินตามชนิดของมัน ได้แก่ สัตว์ใช้งาน สัตว์ที่เลื้อยคลาน และสัตว์ป่าตามชนิดของมัน ก็เป็นไปตามนั้น ฉะนั้นพระเจ้าทรง สร้างสัตว์ป่าตามชนิดของมัน สัตว์ใช้งานตามชนิดของมันและสัตว์เลื้อยคลานตามชนิดของมันและพระ เจ้าทรงเห็นว่าดี แล้วพระเจ้าตรัสว่า“ให้เราสร้างมนุษย์ตามแบบเรา ตามอย่างเรา เพื่อให้เขา ครอบครองปลาในทะเล นกในอากาศ สัตว์ใช้งาน สัตว์ป่าทั้งปวง และสัตว์ที่เลื้อยคลาน”ดังนั้นพระเจ้า ทรงสร้างมนุษย์ตามพระฉายาของพระองค์ ตามพระฉายาของพระเจ้าพระองค์ทรงสร้างพวกเขาขึ้น พระองค์ทรงสร้างทั้งผู้ชายและผู้หญิง พระเจ้าทรงอวยพรพวกเขาและตรัสว่า“จงมีลูกเต็มบ้านมีหลาน เต็มเมืองและทวีจำนวนขึ้นจนเต็มโลก และจงมีอำนาจเหนือแผ่นดิน จงครอบครองปลาในทะเล นกใน อากาศและสัตว์ที่เลื้อยคลาน” จากข้อความในคัมภีร์คริสต์ศาสนาจึงมองว่าสัตว์นั้นพระเจ้าทรงสร้าง ขึ้นมาเพื่อเป็นสมบัติของมนุษย์และมนุษย์จะกระทำการอย่างไรกับสัตว์ก็ได้ ซึ่งวอลเดาก็ได้โต้แย้ง คริสตศาสนาว่าเป็นศาสนาแห่งเผ่าพันธุ์นิยม

จากปัญหาดังกล่าวจะเห็นว่า“สัตว์”และสถานภาพทางจริยธรรมระหว่างสัตว์กับมนุษย์ก็ ยังคงเป็นปัญหาที่ต้องได้รับการอธิบายให้มีความชัดเจนมากขึ้น ผู้เขียนจึงขอนำเสนอข้อมูลสำคัญ ที่มาจากแนวคิดเกี่ยวกับสถานภาพของสัตว์ 2 ทฤษฎี ที่อธิบายสถานภาพของสัตว์กับมนุษย์เอาไว้พอ สังเขปอันเป็นที่มาของแนวคิดเผ่าพันธุ์นิยม

1) ทฤษฎีโดยอ้อม (Indirect theories) ทฤษฎีนี้ปฏิเสธสถานะของสัตว์ทางจริยธรรม หรือพิจารณาตามหลักความเท่าเทียมของมนุษย์ เนื่องจากสัตว์ปราศจากความตระหนักรู้ เหตุผลหรือ สิทธิในการปกครองตนเองเช่นเดียวกับมนุษย์ ดังนั้นนักปรัชญากลุ่มนี้จึงปฏิเสธสถานะทางจริยธรรม ของสัตว์ แต่ท้ายที่สุดแม้จะปฏิเสธสถานะทางศีลธรรมของสัตว์ทฤษฎีนี้ก็เรียกร้องให้ละเว้นการคุกคาม สัตว์ด้วยเหตุผลว่า การคุกคามสัตว์เท่ากับละเมิดต่อศีลธรรมอันดีของมนุษย์นั่นเอง นักปรัชญาที่เคย ถกเถียงในทฤษฎีนี้เช่น Immanuel Kant และ Thomus Aquinas

2) ทฤษฎีโดยตรงแต่ไม่เท่าเทียม (Direct but unequal theories) นักปรัชญาที่ สนับสนุนทฤษฎีนี้คือ Scott Willson ทฤษฎีนี้ยอมรับสถานะของสัตว์ทางจริยธรรมแต่ไม่ปฏิเสธการ ยอมรับความเท่าเทียมทางจริยธรรมระหว่างสัตว์กับมนุษย์ นอกจากนี้มนุษย์ยังสามารถแสดงออกซึ่ง

สถานะทางจริยธรรมของตนเองและเป็นส่วนประกอบหนึ่งของสังคมทางจริยธรรมด้วยซึ่งเป็นสิ่งที่สัตว์ไม่มี ดังนั้นทฤษฎีนี้ถึงแม้จะยอมรับว่าสัตว์เป็นสิ่งมีชีวิตที่มีความรู้สึกจึงมีสถานะทางจริยธรรม แต่ความรู้สึกดังกล่าวไม่รวมไปถึงความรู้สึกผิดชอบชั่วดีเชิงเหตุผล ความเท่าเทียมกันทางจริยธรรมระหว่างสัตว์กับมนุษย์จึงไม่ได้รับการยอมรับ

ในสองทฤษฎีนี้เป็นที่มาของปัญหาเผ่าพันธุ์นิยมที่ได้รับการโต้แย้งอย่างมากจากนักสิทธิสัตว์ โดยนำเสนอข้อโต้แย้งผ่านทฤษฎีความเท่าเทียมกันทางจริยธรรม (Moral equality theories) นักสิทธิสัตว์มองว่าคนและสัตว์โดยจริยธรรมแล้วไม่แตกต่างกัน โดยการยอมรับทั้งสถานะสัตว์ทางจริยธรรมและหลักความเท่าเทียมกันทางจริยธรรมระหว่างมนุษย์และสัตว์ โดยการปฏิเสธข้อจำกัดทางจริยธรรมที่มนุษย์คิดเอาเองว่าตนมีอยู่เพียงเผ่าพันธุ์เดียว เช่น ความรู้ เหตุผล ความสามารถในการปกครองตนเอง โดยพื้นฐานของทฤษฎีนี้มาจากแนวความคิดความคล้ายคลึงกันทางชีวภาพระหว่างมนุษย์และสัตว์ทั้งทางกายภาพและสถานะด้านจิตใจ เช่นทารกและมนุษย์ที่พิการมาแต่กำเนิดจะมีความสามารถที่คล้ายคลึงกับสัตว์ นักปรัชญาผู้มีบทบาทสำคัญคือ ปีเตอร์ ซิงเกอร์ (Peter Singer) ที่อธิบายว่า “ความเท่าเทียมกันระหว่างสถานะทางจริยธรรมของมนุษย์และสัตว์นั้นคือการพิจารณาถึงผลประโยชน์ที่ทั้งมนุษย์และสัตว์จะได้รับหรือเสียไป มิใช่พิจารณาเฉพาะมุมมองของมนุษย์เพียงอย่างเดียว และ Tom Regan อธิบายว่า สัตว์มีสถานะและความเท่าเทียมทางจริยธรรมเทียบเท่ามนุษย์ ซึ่งความเท่าเทียมดังกล่าวมีพื้นฐานอยู่บนหลักสิทธิ เนื่องจากทรัพยากรใดที่มีคุณค่าจากการมีอยู่ ทรัพยากรนั้นย่อมมีสิทธิ

ข้อโต้แย้งนี้ได้รับการสนับสนุนจากนักวิทยาศาสตร์ร่วมสมัย เช่น ริชาร์ด ดอว์สกิน ซึ่งได้แสดงทรรศนะไว้ในหนังสือเรื่อง ยืนเห็นแก่ตัว ของเขาว่า “ความรู้สึกที่ว่าสมาชิกของสปีชีส์ตัวเองควรที่จะได้รับการคำนึงถึงทางจริยธรรมเป็นพิเศษเมื่อเทียบกับสมาชิกของสปีชีส์อื่นๆ นั้น เป็นความคิดที่ยังรากฝังลึกมานานแล้ว การฆาตกรรมผู้อื่นในขณะที่ไม่มีสงครามถือว่าเป็นอาชญากรรมร้ายแรงที่สุดเท่าที่คนธรรมดาจะทำได้ สิ่งเดียวที่ถือได้ว่าเป็นข้อห้ามที่ใหญ่กว่านั้นในวัฒนธรรมเราก็คือการกินเนื้อมนุษย์ด้วยกันเอง (ถึงแม้คนคนนั้นจะตายแล้วก็ตาม) ทั้งที่เรากลับสนุกสนานอยู่กับการกินเนื้อสัตว์สปีชีส์อื่นๆ เราหลายคนหุดหู่ใจกับการตัดสินใจประหารชีวิตอาชญากรที่แม้จะกระทำชั่วที่สุดก็ตาม ขณะที่เรากลับยอมรับได้อย่างสบายใจกับการยิงทิ้งสัตว์ที่มาทำลายพืชผลโดยไม่ต้องผ่านการดำเนินคดี แน่แน่นอนว่าเรายังฆ่าสมาชิกสปีชีส์อื่นๆ ที่ไม่เป็นอันตรายใดๆ เลยเพียงเพื่อการพักผ่อนและความบันเทิงใจเท่านั้น ตัวอ่อนของมนุษย์ซึ่งไม่ได้มีความคิดความรู้สึกมากไปกว่าตัวอะมีบา กลับได้รับการปกป้องทั้งทางศาสนาและทางกฎหมายมากล้นเสียยิ่งกว่าที่ลิงชิมแปนซีตัวเต็มวัยจะได้รับ ทั้งที่ชิมแปนซีเองมีความรู้สึกนึกคิด และหลักฐานการทดลองเมื่อไม่นานมานี้ยังบอกด้วยว่าพวกมันอาจถึงขั้นสามารถเรียนรู้ภาษามนุษย์ได้” (ดอว์สกิน ริชาร์ด, 2559 :46-47)

3. ข้อวิพากษ์ของพุทธปรัชญาเถรวาทที่มีต่อทฤษฎีของพอล วอลเดา

จากข้อความในหัวข้อที่นักสิทธิสัตว์ชาวตะวันตกได้วิพากษ์วิจารณ์เนื้อหาในพุทธปรัชญาเถรวาทข้างต้น ทำให้พุทธปรัชญาเถรวาทกลายเป็นศาสนาแห่งเผ่าพันธุ์นิยม ดังข้อความที่คลอเร็ต ไซเบอร์ราส ได้นำเสนอว่า “ศาสนาพุทธมีแนวคิดเผ่าพันธุ์นิยมอยู่นั้นถูกต้อง จากความหมายโดยนัยที่มนุษย์สามารถพัฒนาตนเองได้ดีกว่าสัตว์ มีโอกาส หลุดพ้นจากสังสารวัฏ” (Colette Sciberras, 2008 :234-235) ผู้เขียนจะขอนำประเด็นดังกล่าวทั้งหมดนี้มาวิพากษ์และโต้แย้งในมุมมองของพุทธปรัชญาเถรวาท ข้อเขียนทั้งหมดจึงมุ่งไปที่ประเด็นข้อโต้แย้งแนวคิดเรื่อง เผ่าพันธุ์นิยมในพุทธปรัชญาเถรวาท ซึ่งมีประเด็นสำคัญๆ 3 ประเด็น ดังต่อไปนี้

3.1. การใช้สัตว์เป็นเครื่องมือ

จากกรณีศึกษาของ วอลเดา ที่กล่าวถึงบทวิจารณ์สำคัญต่างๆโดยอ้างอิงจากหนังสือหลักคำสอนทางศาสนา, หนังสือการยอมรับและการสนับสนุนการใช้สัตว์เป็นเครื่องมือ เขาให้ข้อเสนอแนะว่า สัตว์ต่างๆ ได้รับผลกระทบเชิงลบจากการกระทำโหดร้ายต่างๆโดยที่ศาสนาพุทธยอมรับการกระทำทารุณเหล่านี้ ดังนั้นพระพุทธศาสนาจึงเป็นศาสนาแห่งเผ่าพันธุ์นิยม

วอลเดาได้ยกตัวอย่างกรณีของช้าง เขากล่าวว่าคัมภีร์ฉบับภาษาบาลียอมรับการใช้ช้างเป็นเครื่องมือ เป็นทรัพย์สินสมบัติ เพื่อการค้าขายหรือเพื่อส่งเป็นของกำนัลโดยการบังคับให้มันทำในสิ่งที่ตนต้องการ ด้วยวิธีการที่โหดร้าย จากพระธรรมบทพระพุทธเจ้าตรัสว่า “ขณะนี้นั้นสามารถ ควบคุมจิตใจของฉันทได้ เยี่ยงควาญช้างคุมช้าง ด้วยตะขอบังคับช้าง” การใช้ตะขอบังคับช้างทำให้มันได้รับความเจ็บปวดอย่างมาก มันถูกเขี่ยย่นต้อยอย่างโหดร้ายทารุณ การกระทำเช่นนี้จึงสอดคล้องกับสิ่งที่ วอลเดาเสนอเขาจึงกล่าวว่าพระพุทธศาสนายอมรับการใช้สัตว์เป็นเครื่องมือ ยิ่งไปกว่านั้นยังสนับสนุนการนำสัตว์มาใช้ประโยชน์เช่นเดียวกัน

ในประเด็นดังกล่าวเมื่อพิจารณาถึงแนวคิดการกำหนดความสำคัญทางหลักศีลธรรมในพุทธปรัชญาเถรวาทจะพบว่ามีความแตกต่างโดยสิ้นเชิงกับแนวคิดปรัชญาจากตะวันตก เหตุผลที่พอล วอลเดายกขึ้นมากล่าวอ้างว่าพุทธปรัชญาเถรวาทยอมรับการใช้สัตว์เป็นเครื่องมือ นั้นไม่เป็นความจริง แท้จริงแล้วพุทธปรัชญาเถรวาทกลับเห็นว่า การใช้สัตว์แม้มีเจตนาดี แต่ก็เป็นการเบียดเบียนสัตว์ ย่อมผิดศีลอย่างแน่นอน จริงอยู่ผลที่เกิดขึ้นย่อมเป็นประโยชน์แก่มนุษย์ แต่พุทธปรัชญาเถรวาทก็สอนว่ามนุษย์ไม่ได้เป็นเจ้าของโลกนี้ สัตว์ก็มีสิทธิที่จะอยู่ในโลกนี้ด้วยเช่นกัน ไม่จำเป็นต้องรับใช้มนุษย์หรือมีประโยชน์ต่อมนุษย์เท่านั้นถึงจะมีสิทธิอยู่ในโลกนี้ได้ ในกรณีเรื่องช้าง ที่วอลเดายกมากล่าว แท้จริง

พระพุทธรูปเจ้าทรงมีพระประสงค์ที่จะอุปมาจิตใจของพระองค์เหมือนช้างที่มีกำลังมากและกำลังตกมัน การจะทำให้สงบนิ่งลงไปจึงต้องใช้วิธีที่รุนแรงและเด็ดขาด แต่ก็มีได้ทรงหมายถึงการกระทำกับสัตว์จริงๆ เช่นนั้น แต่ทรงแสดงตัวอย่างที่ทรงใช้ให้ดูเท่านั้นเอง ซึ่งในข้อนี้เป็นการเข้าใจผิดของนักสิทธิสัตว์ชาวตะวันตกที่มีความเห็นคลาดเคลื่อนไปจากความเป็นจริง โดยไม่มองดูบริบทที่พระพุทธรูปเจ้าทรงใช้คำเหล่านี้ในการแสดงธรรม

ดังนั้น พุทธปรัชญาเถรวาทจึงไม่เห็นด้วยกับการกล่าวหาของพอล วอลเดา ที่บอกว่าพุทธปรัชญาเถรวาทยอมรับการใช้สัตว์เป็นเครื่องมือ ตรงกันข้ามพุทธปรัชญาเถรวาทกลับมีท่าทีสนับสนุนสิทธิสัตว์และไม่เห็นด้วยกับการเอาความต้องการของมนุษย์เป็นใหญ่โดยไม่สนใจสิทธิของชีวิตอื่น หรือเอาชีวิตอื่นมาเช่นสังเวย แม้ในการวิจัยทางการแพทย์นั้นจะมีประโยชน์ แต่เราควรหาทางทำการวิจัยโดยหลีกเลี่ยงการตัดรอนชีวิตสัตว์ หากจำเป็นจะต้องทำ ก็ควรยอมรับว่ามันเป็นสิ่งที่ผิด ไม่ควรเอาประโยชน์ของมนุษย์มาเป็นข้ออ้างเพื่อทำสิ่งที่ผิดให้กลายเป็นถูก ขจิตพรธณ อมรปาน เสนอวิทยานิพนธ์เรื่อง “การศึกษาความคิดจริยศาสตร์ตะวันตก พุทธศาสนาเถรวาท และนักวิทยาศาสตร์ไทยกับการใช้สัตว์ทดลอง” (ขจิตพรธณ อมรปาน, 2552 :20) สรุปความว่า การสัตว์ทดลองเป็นสิ่งที่ไม่เหมาะสมตามคำสอนทางพระพุทธศาสนา แม้นักวิทยาศาสตร์จะอ้างความจำเป็นในการทดลองเพื่อประโยชน์ของมนุษยชาติได้ แต่ก็ต้องทำการทดลองภายใต้กรอบของจริยธรรม และปฏิบัติต่อสัตว์ทดลองในฐานะที่เป็นสิ่งมีชีวิตด้วยความเมตตา กรุณา ไม่ใช่เป็นวัตถุสิ่งของที่มนุษย์จะทำอะไรก็ได้ตามความชอบใจ

3.2 ประเด็นหลักเบญจศีลข้อที่ 1 เรื่องปาณาติบาต (ขุ.ขุ.(บาลี) 25/17/1.)

นักสิทธิสัตว์มีการแปลความที่แตกต่างกันออกไป บ้างก็ว่าหลักเบญจศีลข้อที่ 1 ให้การคุ้มครองชีวิตเฉพาะมนุษย์ หรือแค่พุทธศาสนิกชนผู้ซึ่งนับถือพระพุทธศาสนาเท่านั้น สุดท้ายก็ยังไม่ใช่ที่แน่ชัดว่าหลักคำสอนนี้หมายถึงอะไรกันแน่ ทำให้เห็นถึงความขัดแย้งระหว่างขอบเขตของหลักเบญจศีลข้อที่ 1 และการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในยุคแรกของพระพุทธศาสนา มีการใช้ประโยชน์จากสัตว์เพื่อความอยู่รอด เช่น การใช้ในการเกษตร การเดินทาง กิจกรรมต่างๆ ในชีวิตประจำวันและการใช้สัตว์ทดลองทางการแพทย์ ต้องยอมรับว่าการกระทำ เช่นนี้ทำให้สัตว์ได้รับความเจ็บปวด หรืออาจถึงแก่ความตาย โดยเฉพาะเกษตรกร คนเลี้ยงวัวและอื่นๆ จึงเป็นเรื่องยากที่จะละเว้นจากการกิจกรรมเหล่านี้ เนื่องจากสังคมก่อนยุคสมัยใหม่ไม่มีเครื่องจักรเพื่อใช้ทดแทนแรงงานสัตว์ ถึงแม้ต่อมาจะมีการให้คำจำกัดความที่ชัดเจนกับ หลักเบญจศีลข้อที่ 1 แล้วก็ตามแต่ก็ยอมรับว่าความขัดแย้งในความคิดของการใช้สัตว์เป็นเครื่องมือในการดำรงชีวิตยังคงมีอยู่

ผู้เขียนได้แย้งในประเด็นหลักเบญจศีลข้อที่ 1 ว่าแท้จริงคำสอนของพุทธปรัชญาเถรวาทให้ความสำคัญทางศีลธรรมกับสัตว์ทั้ง หลายทั้งปวงและไม่ถือว่าสัตว์เป็นทรัพย์สินหรือเครื่องมือใดๆ คำกล่าวอ้างของวอลเดา ที่ว่าพุทธปรัชญาเถรวาทเป็นศาสนาแห่งเผ่าพันธุ์นิยม เพราะพุทธปรัชญาเถรวาทมีการใช้สัตว์เป็นเครื่องมืออันยังไม่ชัดเจนพอ จริงอยู่ที่ว่าพุทธปรัชญาเถรวาทในยุคแรกหลีกเลี่ยงการใช้สัตว์เพื่อการเกษตร เพื่อการเดินทางและกิจกรรมต่างๆไม่พ้น เพราะในบริบทของวิถีชีวิตฆราวาสนั้นไม่สามารถจะปฏิบัติให้บริสุทธิ์บริบูรณ์ในเรื่องศีลข้อที่ 1 นี้ได้ ซึ่งเรื่องนี้ก็คล้ายคลึงกับประเด็นที่พุทธปรัชญาเถรวาทอนุญาตให้มีการบริโภคเนื้อสัตว์ได้ นักสิทธิสัตว์จึงตั้งคำถามต่อพุทธปรัชญาเถรวาทว่า เพราะเหตุใดพระพุทธเจ้าจึงอนุญาตให้ภิกษุฉันเนื้อสัตว์ได้ ซึ่งเท่ากับว่าพุทธปรัชญาเถรวาทสนับสนุนในทางอ้อมให้เกิดการฆ่าสัตว์เพื่อเป็นอาหาร ประเด็นดังกล่าวนี้ สมภาร พรหมทาได้แสดงทรรศนะไว้ว่า “การที่พระพุทธองค์ทรงอนุญาตให้สาวกกินเนื้อสัตว์ได้ ควรเข้าใจว่าเป็นคนละเรื่องกับการสนับสนุนให้กินเนื้อสัตว์ ระบบจริยธรรมของพุทธศาสนาเถรวาทนั้น เป็นระบบที่คิดเผื่อให้มีทางออก สำหรับสถานการณ์ที่เราไม่อาจรู้ล่วงหน้าได้ จึงไม่เหมือนกับระบบจริยธรรมตะวันตก พระพุทธองค์ทรงคิดเช่นนี้ จึงทรงอนุญาตให้ชาวพุทธบริโภคเนื้อสัตว์ได้ เราจะรู้ได้อย่างไรว่าในอนาคตหลังจากที่ทรงปรินิพพานแล้ว พุทธศาสนาอาจแพร่เข้าไปในดินแดนที่อาหารหลักของผู้คนคือเนื้อสัตว์ (เช่นบริเวณขั้วโลกเหนือที่ปลูกพืชแทบจะไม่ได้เลย มีแต่ปลาและเนื้อเท่านั้นที่ผู้คนจะกินเป็นอาหารได้) การปิดประตูสนิทสำหรับการกินเนื้อสัตว์ จึงอาจเป็นอุปสรรคต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา แต่การมีประตูออกที่โรงหนัง ไม่ได้แปลว่าเป็นการเชิญชวนให้ทุกคนออกมาจากโรงหนัง การมีอยู่ของประตูนั้น ควรเข้าใจว่ามีอยู่ในฐานะช่องทางสำหรับการเลือก จริยธรรมแบบที่ไม่มีช่องทางสำหรับการเลือกเลยนั้น พุทธศาสนาเถรวาทถือว่าเป็นจริยธรรมที่สุตโง่ง

การที่ฝ่ายมหายานมีความปรารถนา ที่จะให้โลกนี้ลดการฆ่าสัตว์เพื่อเป็นอาหารมนุษย์นั้น ต้องถือว่าเป็นเจตนาดีอย่างไม่มีข้อสงสัย ยิ่งในโลกปัจจุบันที่อุตสาหกรรมอาหารที่มาจากเนื้อสัตว์กระทำในรูปธุรกิจที่มีการเลี้ยงสัตว์คราวละมากๆ และฆ่าสัตว์เพื่อส่งตลาดคราวละมากๆ ข้อเสนอของฝ่ายมหายานยังมีน้ำหนักมากขึ้นเป็นเงาตามตัว สิ่งที่เราไม่อาจปฏิเสธได้ก็คือ การที่เรายังกินเนื้อสัตว์อยู่ เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดความชั่วร้าย ที่กลายเป็นระบบไปแล้วนี้ยังดำรงอยู่ต่อไป สัตว์จำนวนมากต้องถูกเลี้ยงในสถานที่ที่แออัด ถูกปฏิบัติอย่างไม่มีคุณค่าโดยเจ้าของธุรกิจและผู้ที่เกี่ยวข้องรอวันหนึ่งเมื่อเนื้อของมันจะทำให้คำตอบแทนสูงสุดแก่ผู้ลงทุน พวกมันก็จะถูกกวาดต้อนไปเชือด นี่คือนิยามที่ทรมานที่ทรมานอย่างเป็นระบบ เป็นวงจร และอย่างปราศจากความสำนึกทางศีลธรรมใดๆ” (สมภาร พรหมทา. 2547 :75) แต่ถึงอย่างไรก็ตาม พระพุทธศาสนาก็นำเสนอหลักและวิธีการในการใช้สัตว์ต่างๆ เหล่านี้เพื่อดำรงชีพ และมีข้อห้ามในการทำธุรกิจเกี่ยวกับการค้าเนื้อสัตว์ ในหลักมัจฉาวัณนิชา 5 (พระพรหมคุณาภรณ์.ป.อ.ปยุตโต), 2558 :235) ซึ่งพอล วอลเดาควรจะนำเสนอว่าแท้จริงแล้วพุทธ

ปรัชญาเถรวาทไม่สนับสนุนในการทำธุรกิจเกี่ยวกับการค้าเนื้อสัตว์ รวมไปถึงการเลี้ยงสัตว์เพื่อขายอีกด้วย จึงไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเผ่าพันธุ์นิยมในประเด็นดังกล่าวข้างต้น

3.3 คุณค่าที่สูงกว่าของมนุษย์

ปัญหาข้อสุดท้าย คือวอลเดากล่าวว่าพระพุทธศาสนาบัญญัติว่า มนุษย์เหนือกว่าสัตว์ ไม่ว่าจะเป็นความสุขสบาย, สติปัญญาและอื่นๆ ถึงอย่างนั้นจากการอ้างอิงเรื่องพระวินัยของพอล วอลเดา มนุษย์ก็มีความสำคัญทางศีลธรรมมากกว่าอยู่ดี คำกล่าวของวอลเดานั้นจึงถูกต้องที่ว่าพุทธปรัชญาเถรวาทมีแนวคิดเผ่าพันธุ์นิยมอยู่ จากความหมายโดยนัยที่มนุษย์สามารถพัฒนาตนเองได้ดีกว่าสัตว์ มีโอกาสหลุดพ้นจากสังสารวัฏ แต่เมื่อมองจากแนวคิดเรื่อง พระโพธิสัตว์ในพุทธศาสนมหายาน การที่พุทธปรัชญาเถรวาทมีข้อบัญญัติว่า มนุษย์สามารถฝึกได้และอยู่ในภพภูมิที่ดีกว่าสัตว์นั้นก็ไม่ได้หมายถึง ยอมรับว่ามนุษย์มีคุณค่าสูงกว่าสัตว์ แต่เป็นการนำเสนอว่า มนุษย์ที่สามารถฝึกฝนตนเองได้เท่านั้นที่มีฐานะที่ดีกว่าแม้ในหมู่มนุษย์ด้วยกันเอง มิได้หมายถึงลักษณะทางด้านกายภาพภายนอก แต่หมายถึงคุณค่าภายในจิตใจ หรือสรุปว่าพุทธปรัชญาเถรวาทให้คุณค่ากับการกระทำของบุคคลแต่ละคน มากกว่าการถือกำเนิดในภพภูมิที่สูงหรือต่ำ ดังมีพุทธพจน์กล่าวไว้ว่า “เรารู้ชัดถึงหมู่สัตว์ผู้เป็นไปตามกรรมว่า สัตว์ที่ประกอบกายทุจริต วจีทุจริต มโนทุจริต กล่าวร้ายพระอรียะมีความเห็นผิด และชักชวนผู้อื่นให้ทำกรรมตามความเห็นผิด พวกเขาหลังจากตายแล้วจะไปบังเกิดในอบาย ทุกคติ วินิบาต นรก แต่หมู่สัตว์ที่ประกอบกายสุจริต วจีสจฺจริตมโนสุจฺจริต ไม่กล่าวร้ายพระอรียะ มีความเห็นชอบ ชักชวนผู้อื่นให้ทำกรรมตามความเห็นชอบ พวกเขาหลังจากตายแล้ว จะไปบังเกิดในสุคติโลกสวรรค์” (วิมพา.(ไทย).1/13/7.) คำว่าหมู่สัตว์ในที่นี้ย่อมหมายถึง สัตว์ในความหมายของวอลเดาด้วย ดังนั้นในความหมายนี้พุทธปรัชญาเถรวาทจึงมิได้หมายถึงแต่เพียงมนุษย์เท่านั้นที่สามารถทำกรรมที่จะนำไปสู่สุคติได้ แต่รวมถึงสัตว์ต่างๆ รวมอยู่ด้วยจึงไม่ได้มี ประเด็นใดๆ เกี่ยวกับแนวคิดเผ่าพันธุ์นิยม และพุทธปรัชญาเถรวาทก็ยอมรับเหตุผลนี้มาตั้งแต่เริ่มแรกเลยที่เดียวผ่านหลักเบญจศีลเบญจธรรม

หลักคำสอนในพุทธปรัชญาเถรวาท คุณค่าของ “สิ่งมีชีวิต” มาจากความประพฤติที่ดีตามหลักศีลธรรมและความสำคัญทางหลักศีลธรรมไม่ได้ตัดสินจากรูปลักษณ์ภายนอก เพื่อให้เห็นแนวคิดของพุทธปรัชญาเถรวาทในการให้ความสำคัญกับสัตว์อย่างเท่าเทียมกันจึงจะยกตัวอย่างในพระไตรปิฎกอีกหนึ่งตัวอย่างซึ่งพระพุทธเจ้าได้แสดงไว้ในอภิสังกาสสูตร ดังนี้ “อริยสาวกในธรรมวินัยนี้ เป็นผู้ละเว้นขาดจากการฆ่าสัตว์ อริยสาวกผู้เว้นขาดจากการฆ่าสัตว์แล้ว ชื่อว่าให้ความไม่มีภัย ให้ความไม่มีเวร ให้ความไม่เบียดเบียนแก่สัตว์ทั้งหลาย ไม่มีประมาณ ย่อมเป็นผู้มีส่วนแห่งความไม่มีภัย ให้ความไม่มีเวร ให้ความไม่เบียดเบียน อันไม่มีประมาณ” (อง.ปญจก.(บาลี) 22/45/56-59)

ดังนั้น การนำแนวคิดวงจรแห่งจริยธรรมจากตะวันตกมาใช้กับพุทธปรัชญาเถรวาทนั้นจึงไม่ถูกต้อง เนื่องจากหลักคำสอนพุทธปรัชญาเถรวาทแตกต่างกับแนวคิดวงจรแห่งจริยธรรมจากตะวันตก พุทธปรัชญาเถรวาทไม่ได้บัญญัติเรื่องการตัดสินความสำคัญทางศีลธรรมจากลักษณะทางชีววิทยาของสิ่งมีชีวิต และวอลเตอ์ก็ไม่สามารถระบุได้ว่าคุณลักษณะใดบ้างที่พุทธปรัชญาเถรวาทใช้ตัดสินความสำคัญทางศีลธรรมของสิ่งมีชีวิต ผู้เขียนแย้งในประเด็นสุดท้ายว่า แท้จริงแล้วคำสอนของพุทธปรัชญาเถรวาทให้ความสำคัญทางศีลธรรมกับสัตว์ทั้งหลายทั้งปวงและไม่ถือว่าสัตว์เป็นทรัพย์สินหรือเครื่องมือใดๆ คำกล่าวอ้างว่าพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งเผ่าพันธุ์นิยม เพราะพุทธศาสนามีการใช้สัตว์เป็นเครื่องมือ นั้นยังไม่ชัดเจนเพียงพอ และจำเป็นต้องนำเสนอให้ชัดเจนกว่านี้ แท้จริงแล้วหลักจริยธรรมขั้นพื้นฐานที่เป็นประโยชน์ในการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมของมนุษย์ตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาทได้แก่ หลักเบญจศีลและหลักเบญจธรรม (อานาจ ยอดทอง, 2555 : บทคัดย่อ) กลับมีลักษณะที่สนับสนุนแนวคิดด้วยสิทธิสัตว์ที่บรรดานักสิทธิสัตว์ทั้งหลายอ้างถึงเพื่อปกป้องสัตว์ต่างๆ หลักเบญจศีลและเบญจธรรม ในพุทธปรัชญาเถรวาทจึงถือว่าเป็นหลักการที่สนับสนุนและส่งเสริมหลักปาณาติบาต คือ ไม่ให้เกิดการกระทำปาณาติบาตหรือฆ่าสัตว์ สอดคล้องกับความเห็นของอานาจ ยอดทอง ที่กล่าวว่า “แม้มนุษย์จะเหนือกว่าสัตว์อื่นๆ ในด้านภาษาและเหตุผลก็ตาม สิ่งนี้ก็ไม่ได้หมายความว่ามนุษย์มีสิทธิที่จะทำลายชีวิตหรือทารุณกรรมสัตว์อื่นตามใจชอบ ถึงแม้ว่านักสิทธิสัตว์จะให้ความสำคัญกับมนุษย์และสัตว์ว่ามีสิทธิเท่าเทียมกัน แต่ก็ไม่ได้หมายความว่านักสิทธิสัตว์จะยอมรับว่ามนุษย์มีลักษณะบางอย่างที่แตกต่างจากสัตว์ เพียงแต่คุณลักษณะเหล่านี้เป็นเพียงศักยภาพหรือความสามารถที่แตกต่างกันเท่านั้น และความแตกต่างนี้นักสิทธิสัตว์เห็นว่าไม่ควรเป็นเหตุผลที่สนับสนุนให้มนุษย์กระทำการใดๆ บางอย่างต่อชีวิตสัตว์อื่นได้ตามใจชอบ” จะเห็นได้ว่าคำว่าสัตว์ในศีลข้อแรกหมายรวมเอาทั้งมนุษย์และสัตว์เดรัจฉาน คำว่าฆ่ามีความหมายครอบคลุมมาถึงการทรมาน ทำร้าย หรือก่อความเจ็บปวดทางกายและใจด้วย (สมภาร พรหมทา, 2548 : 56) “การฆ่า” ตามหลักเบญจศีลเรียกพฤติการณ์การฆ่าสัตว์ว่า “การทำชีวิตสัตว์ให้ตกลง หรือให้ถึงแก่ความตาย” ซึ่งมีได้หมายเอาเฉพาะการฆ่าให้ตายเท่านั้น แต่ยังมีความหมายครอบคลุมถึงการทำร้ายร่างกาย และการกระทำทารุณกรรม (สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส, 2538 : 8) ดังนั้นหลักเบญจศีล (ที.ปา. (ไทย) 11/315/302-303.) ที่เกี่ยวข้องกับสิทธิสัตว์ ได้แก่ ศีลข้อที่ 1 “ปาณาติปาตา เวรมณี” ซึ่งแปลว่า เจตนางดเว้นจากการฆ่าสัตว์ (ที.ปา. (ไทย) 11/315/302) จากเบญจศีลข้อนี้มีหลักการสำคัญที่สอดคล้องและสนับสนุนสิทธิสัตว์ทุกประการและหลักเบญจธรรม (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2551 : 175) คือธรรม 5 ประการ หรือธรรมที่ติงาม 5 ประการ (เบญจกัลยาณธรรม) หลักเบญจธรรมที่สนับสนุนสิทธิสัตว์คือ ความเมตตาและความกรุณา ดังนั้นเมื่อพิจารณาหลักการทั้ง 2 แล้วจะพบว่า

เป็นหลักเกณฑ์สอดคล้องและสนับสนุนแนวคิดที่ว่าด้วยสิทธิสัตว์ทุกข้อที่พอล วอลเดากล่าวมาและไม่มีส่วนใดเกี่ยวข้องกับแนวคิดเผ่าพันธุ์นิยม

4. บทสรุป

การนำเสนอของพอล วอลเดา ที่ว่าพุทธปรัชญาเถรวาทให้ความสำคัญกับชีวิตสัตว์ต่ำกว่ามนุษย์ ไม่อาจยอมรับได้ ความเสมอภาคในชีวิตมนุษย์ไม่สามารถนำมาเปรียบเทียบกับใครสูงต่ำกว่าใคร ทั้งนี้ทั้งนั้นสิ่งที่ควรพึงระลึกเสมอคือ คุณงามความดีของสิ่งมีชีวิตไม่ได้มาจากการกำหนดความสำคัญทางศีลธรรมของพุทธปรัชญาเถรวาท มนุษย์และสัตว์ทั้งหลายมีโอกาสในการทำความดีเท่าเทียมกัน จากข้ออ้างที่ว่าพุทธปรัชญาเถรวาทสนับสนุนการใช้สัตว์เป็นเครื่องมือ พุทธปรัชญาเถรวาทโต้แย้งกลับด้วยหลักมัจฉาวาณิชชา 5 ซึ่งได้อธิบายให้เห็นว่าพุทธปรัชญาเถรวาทไม่สนับสนุนการใช้สัตว์เป็นทรัพย์สิน ส่วนในประเด็นหลักเบญจศีลข้อที่ 1 เรื่องปาณาติบาต ก็ได้รับการอธิบายเปรียบเทียบกับ แนวคิดการกินมังสวิรัต ซึ่งแสดงให้เห็นแนวคิดของพุทธปรัชญาเถรวาทที่ไม่สนับสนุนการฆ่าสัตว์เพื่อนำมาเป็นอาหารของมนุษย์ การเลี้ยงสัตว์เพื่อนำขาย ส่วนข้อโต้แย้งว่าพระพุทธศาสนาให้ความสำคัญทางหลักศีลธรรมจากโอกาสในการตรัสรู้ธรรมะ แต่พุทธปรัชญาเถรวาทก็ชี้ให้เห็นว่าความสามารถในการบรรลุธรรมเป็นคนละเรื่องกับสิทธิในการบรรลุธรรม และพุทธปรัชญาเถรวาทไม่มีแนวคิดให้คุณค่ากับสิ่งต่างๆ จากสถานที่เกิดการไปเกิดในภพภูมิหนึ่งๆ การเกิดเป็นมนุษย์และสัตว์ไม่ใช่เป้าหมายสูงสุด

ข้อสุดท้ายในประเด็นเรื่องคุณค่าที่สูงกว่าของมนุษย์ พุทธปรัชญาเถรวาทไม่มีแนวคิดใดที่ให้ความสำคัญทางศีลธรรม หรือกำหนดแนวทางการปฏิบัติต่อสิ่งมีชีวิตอื่นๆ เหมือนกับพอล วอลเดา เข้าใจ ซึ่งผู้เขียนก็ได้พยายามอธิบายแยกแยะให้เห็นถึงแนวคิดทางตะวันตกและพุทธปรัชญาเถรวาทเกี่ยวกับเรื่องเผ่าพันธุ์นิยมในหลากหลายมุมมอง แม้จะมีข้อความในพระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลีกล่าวถึงความประเสริฐของมนุษย์ แต่ก็เป็นการให้ความสำคัญกับมนุษย์ในฐานะที่เป็นสรรพสัตว์ที่สามารถเรียนรู้ ฝึกฝนและพัฒนาตนเองได้ มนุษย์ที่ฝึกตนดีแล้วประเสริฐยิ่งกว่าเทวดา และมักจะกล่าวในทำนองกลับกันว่า หากมนุษย์ไม่ได้ฝึกฝนอบรมตนเองแล้วหาประเสริฐไม่ ด้วยเหตุนี้พระพุทธเจ้าจึงกระตุ้นเตือนสาวกของพระองค์ว่า “ทนต์ เสนฺโฐ มนุสฺเสสุ” ในหมู่มนุษย์ทั้งหลาย ผู้ที่ฝึกตนดีแล้วเป็นผู้ประเสริฐที่สุด ฝึกตนคือ ฝึกอะไร ก็คือการฝึกจิตนั่นเอง ดังที่พระพุทธเจ้าตรัสว่า “จิตตํ ทนตํ สุขาวท” (ขุ.ธ. (บาลี) 25/35/22.) จิตที่ฝึกดีแล้วนำสุขมาให้ ที่มองว่าบุคคลใดบุคคลหนึ่งประเสริฐก็เพราะฝึกจิตมาดีนั่นเอง จึงทำให้การคิด พุดหรือกระทำประเสริฐกว่าสัตว์ทั้งหลาย จากนัยของพระพุทธพจน์บทนี้ทำให้เราเห็นว่า ในแง่จริยศาสตร์นั้นพระองค์ให้ค่าของมนุษย์ในแง่ของการฝึกฝนพัฒนาตนอย่างไม่

หยุดยั้ง และเมื่อฝึกตนได้ดีมากขึ้นเท่าใด ชนกะกิเลสมากขึ้นเท่าใด ชนกะกิเลสที่มีอยู่ในตนมากขึ้นเท่าใด ชีวิตของมนุษย์แต่ละคน ก็จะถูกอุทิศไปด้วยคุณค่ามากขึ้นเท่านั้น ดังที่ตรัสเพิ่มเติมว่า“อตุตา หเว ชิต์เสยโย ยา จายั อิตรา ปชา”แปลความว่า ตนแล อันบุคคลชนะแล้ว เป็นของประเสริฐ ส่วนหมู่มสัตว์นอกนี้บุคคลชนะแล้วไม่ประเสริฐเลย” (มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2519 :108) เมื่อเป็นเช่นนี้ก็เท่ากับว่า พุทธปรัชญาเถรวาทให้คุณค่ากับการกระทำของมนุษย์และสัตว์เท่าๆ กัน แม้จะมีข้อโต้แย้งเกี่ยวกับเรื่องศีลในพระวินัยนั้นเป็นอีกประเด็นหนึ่ง แต่พุทธปรัชญาเถรวาทก็แยกแยะให้เห็นว่า การฆ่ามนุษย์ที่มีคุณธรรมสูงนั้น เลวร้ายยิ่งกว่าการฆ่าสัตว์หรือมนุษย์ที่ไร้คุณธรรม แต่ก็ไม่ได้หมายความว่า พุทธปรัชญาเถรวาทสนับสนุนการฆ่าสัตว์อื่น และเป็นเผ่าพันธุ์นิยมตามแบบตะวันตก เพราะไม่ได้มุ่งไปที่สภาวะหรือรูปร่างลักษณะภายนอก แต่พุทธปรัชญาเถรวาทเน้นไปที่สภาพทางจิตใจที่เป็นนามธรรมหรือให้คุณค่ากับการกระทำของคนและสัตว์ สัตว์ต่างๆ หากทำร้ายมนุษย์ก็ย่อมได้รับการตำหนิเช่นกัน กับคนที่ไปฆ่าสัตว์หรือแม้กระทั่งพืช โลกทัศน์ของพุทธปรัชญาเถรวาทจึงเด่นชัดในเรื่องดังกล่าวนี้.

บรรณานุกรม

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. **พระไตรปิฎกภาษาบาลีฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย** 2500.

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. **พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539.

มหามกุฏราชวิทยาลัย, **ธมมปทัญญกถา จตุตถโก ภาโค**, พิมพ์ครั้งที่ 19, กรุงเทพมหานคร :

มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2519.

ชาร์ลส์ ดาร์วิน. **กำเนิดสปีชีส์, แปลโดย นำชัย ชีววิวรรธนและคณะ. พิมพ์ครั้งที่ 2.**

กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สารคดี, 2558.

ดอร์สกิน ริชาร์ด. **ยีนเห็นแก่ตัว. พิมพ์ครั้งที่ 2. แปลโดย เจษฎา เต็นดวงบริพันธ์. มติชน.**

กรุงเทพมหานคร: 2559.

รุ่งเรือง ลิ้มชูปฏิภาณ. **ชีวิต พระพุทธศาสนา และวิทยาศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร:**

มูลนิธิสยามกัมมาจล. 2556.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ 17.**

กรุงเทพมหานคร : บริษัท เอส.อาร์.พรินต์ติ้ง แมส โปรดักส์ จำกัด, 2551.

_____. **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์, พิมพ์ครั้งที่ 11/2 ขนาดตัวอักษรใหญ่,**

กรุงเทพมหานคร : บริษัทเอส.อาร์.พรินต์ติ้งแมสโปรดักส์ จำกัด, 2551.

พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส (นิตฺยบุนยกร). **พระพุทธศาสนากับวิทยาการสมัยใหม่**, พิมพ์ครั้งที่ 3.

พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2557.

วศิน อินทสระ. **หลักคำสอนสำคัญในพระพุทธศาสนา** (พุทธปรัชญาเถรวาท), พิมพ์ครั้งที่ 5.

กรุงเทพมหานคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2540.

สมเด็จพระญาณสังวร (เจริญ สุวฑฺฒโน), **หลักพระพุทธศาสนา**. พิมพ์ครั้งที่ 10. กาญจนบุรี :

สหายพัฒนาการพิมพ์, 2542.

สมภาร พรหมทา. **มนุษย์ สังคม และปัญหาจริยธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ 2, กรุงเทพมหานคร:

สำนักพิมพ์สยาม. 2548.

_____. **“กิน : มุมมองของพุทธศาสนา”**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: โครงการเผยแพร่

ผลงานทางวิชาการคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547,

อำนาจ ยอดทอง. **แนวคิดด้วยสิทธิสัตว์ในเบญจศีล-เบญจธรรม**. บทความทางวิชาการงาน

วิสาขบูชาโลกปี 2555. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร:

โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2555.

Waldau, Paul. **The Specter of Speciesism; Buddhist and Christian View of Animals**.

Oxford: Oxford University Press, 2002.

Singer, Peter. **“All Animals Are Equal.”** In Environmental Philosophy; From Animal

Rights to Radical Ecology, edited by Michael Zimmerman et. al, 26-40. New

Jersey: Prentice Hall, 1998.

Colette Sciberras. **Buddhism and Speciesism: on the Misapplication of Western**

Concepts to Buddhist Beliefs. Journal of Buddhist Ethics. Vol.15. (2008).

Charles Darwin, **The Descent of Man, and Selection in Relation to Sex**, Princeton

University Press., New Jersey: 1981.

แบบฟอร์มส่งบทความเพื่อตีพิมพ์
วารสาร มจร.อุบลปริทรรศน์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี

1. ชื่อผู้ส่งบทความ

ข้าพเจ้า นาย/นาง/นางสาว/อื่นๆ
ตำแหน่งทางวิชาการ.....หน่วยงานที่สังกัด.....
ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้ บ้านเลขที่.....หมู่.....ถนน.....
ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....
รหัสไปรษณีย์.....โทรศัพท์มือถือ.....
E-mail.....

2. บทความที่ส่งเพื่อตีพิมพ์

หัวข้อ (ภาษาไทย)
.....
หัวข้อ (ภาษาอังกฤษ).....
.....

ข้าพเจ้าส่งบทความนี้เพื่อรับการพิจารณาตีพิมพ์ในวารสาร มจร.อุบลปริทรรศน์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี โดยไม่ส่งเพื่อตีพิมพ์ซ้ำซ้อนในวารสารอื่นๆ

ลงชื่อ.....
(.....)

ผู้ส่งบทความ

...../...../.....

สำหรับเจ้าหน้าที่

1. ได้รับบทความ เมื่อวันที่...../...../..... เวลา.....น.
2. สิ่งที่แนบมากับบทความ
 - ☐ แผ่น CD บันทึกบทความ จำนวน 1 แผ่น
 - ☐ ค่าธรรมเนียมจำนวน.....บาท ตามใบเสร็จรับเงินเล่มที่.....เลขที่.....
 - ☐ อื่นๆ.....

ลงชื่อ.....
(.....)

ใบสมัครสมาชิกวารสาร มจร.อุบลปริทรรศน์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี

ชื่อ-นามสกุล ข้าพเจ้า นาย/นาง/นางสาว/อื่นๆ
ชื่อหน่วยงาน.....

สถานที่จัดส่ง

บ้านเลขที่.....หมู่.....ถนน.....ตำบล.....อำเภอ.....
จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....โทรศัพท์มือถือ.....
E-mail.....

ประเภทบุคลากร

☐ อาจารย์ นิสิต/นักศึกษา ☐ บุคคลทั่วไป ☐ นิตยบุคคล

นิสิต/นักศึกษา

☐ ปริญญาตรี มหาวิทยาลัย.....
☐ ปริญญาโท มหาวิทยาลัย.....
☐ ปริญญาเอก มหาวิทยาลัย.....

ค่าสมัครสมาชิก ☐ รายปี 300 บาท ☐ ราย 2 ปี 600 บาท

ชำระเงินโดย

☐ เงินสด จำนวน.....บาท (.....บาท)

☐ โอนเข้าบัญชีธนาคาร ธนาคารทหารไทย จำกัด (มหาชน) สาขาอุบลราชธานี ชื่อบัญชี วารสาร มจร.

อุบลปริทรรศน์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี เลขที่บัญชี
305-2-48952-7 (ส่งหลักฐานการชำระเงินที่ E-mail.naretes99@hotmail.com)

ลงชื่อ.....ผู้สมัคร
(.....)
...../...../.....